DISQVISITIONVM MAGICARVM

Tomus Tertius,

SEV METHODVS IVDICVM, ET CONFESSARIORVM DIRECTIONI COMMODA.

Hac vltima cura emendatior, auctiorque.

AVCTORE
MARTINO DELRIO SOCIETATIS
IESV PRESBYTERO,
SACRAE THEOLOGIAE DOCTORE,
& in Academia GRAETIENSI *S. S. Profeſſore.*

CVM PRIVILEGIIS.

VENETIIS, M. DCVI.
Apud Io. Antonium & Iacobum de Franciſcis.

Digitized by Google

SERENISSIMO
PRINCIPI
ERNESTO,
Archiep. Colonienſi,
S. R. I. ELECTORI,
EPISCOPO LEODIENSI, &c.

MARTINVS DELRIO
Societatis IESV Presbyter S.

HIPPOCRATIDARVM more; quibus prima cura morbi originem, ſecunda noxæ vim, & modum, tertia remedium, ſcrutandi; primo quoque Tomo faſcinariæ luis ſcaturiginem; ſecundo cladis magnitudinem acerbitatemque, tertio medicamenta mali propoſui: quem laborem non diffido bonis omnibus placiturum; imprimis C. T. quæ tanta cura hactenus à ditione ſua funeſtam peſtilitatem adnititur profligare. Quàm optandum foret cæteros Principes, qui-

Digitized by Google

bus ſimilis dignitas eſt, in pari munere non diſparem ſolli-
2.Theſ.2. v.7. citudinem præſtare? Macte animi PRINCEPS ERNESTE, inſiſte victoriæ. Lernæam excetram ne ſiueris redi-
Narrant. B. Lucas. D. Clemēs, Abdias, & Prochorus. uiuis capitibus repullulare. Nemini magis decet filij perditionis anteambulonibus, in quibus myſterium iniquitatis iam operatur, bellum indicere, quàm legitimis ſucceſſoribus Apoſtolorum. Petrus Simone, Paulus Elima, Iacobus Hermogene, Ioannes Cynope victo de Magia
Rom. 13. v.4. triumpharunt. Monet Apoſtolus non temerè illis à Deo gladium datum, ſed vt Dei miniſtri ſint, vindices in iram eis qui malè agunt. T. quidem Celſ. ambo gladij crediti, & vtriuſque fori tribunal commiſſum. Magis nefarios, aut noxios Eccleſiæ, aut Reipubl. faſcinarijs, nullos arbitror exiſtere, cædes, & parricidia illis conuiuia ſunt, elementa turbant, ſoli pernicies, Cœli iniuria, Dei odium; quorum, indulgentia, & remiſſio numerum auget, perfidiam acuit, malitiam indurat. Quem non hæc irritent? me quidem percuſſere, & Zelus honoris diuini impulit hoc quicquid eſt operis aggredi, &, Deo benè iuuante, non ſegniter, ſtudij in Catholicam Rempubl. & erga C. T. obſeruantiæ meæ monumentum exigere, & ALEXICACO ALCIDAE me Iolaum adiungere, animo quàm viribus maiore; ab illius propenſione, non ab horum merito, munuſculum velim æſtimari.

Louanij 5. Kalend. Mart. Anno Sæculari ſextodecimo.

CATHO-

Digitized by Google

CATHOLICO LECTORI S.

QVAE tibi videbuntur deeſſe, ſi monueris, curis ſecundis ſupplebuntur; quæ credes errata, ſi ſuggeſſeris, corrigentur; quæ ſuperflua meritò cenſebis, tollentur, cùm cauſſam docueris. Nihil enim mihi optatiùs, quàm moneri, doceri, iuuari: nihil æquè diſplicet, atque pertinacia, & ingratitudo. illud à te, quiſquis ad hæc legenda animo puro, mente candida, accedes, cupio impetrare beneficium non occulam, neque obliuiſcar, condet memoria, ſed ſtilus profundet. Vale.

Digitized by Google

MARTINO DELRIO MAGIAE AVERRVNCO
ODE PINDARICA.

Stropha I.

OBlectat quidem mortalium mentes Dierum lucisque Pater (*Sol*) vbi luce caſſas noctis opacæ tenebras diſpulit: At verò Sapientiæ inclyta lampas (*tum lætat animos*) quàm caliginoſam errorum nubem detergit. Diu porrò exlegem terram, cæcitatem offundens, mortalibus, noxiali mendaciorum nocte oblimauit dolis conſutam cum præſtigijs Magiam adhalans. Enimverò reducem Sol alter lucem

Antiſtropha.

DElrius libro tertio pandit, omnem mente perſcrutatus deceptorem dolum, ac Stygis monſtrum, noxamque perniciabilem (*vt ea omnia potis eſſet*) exterminare per veritatem.

Digitized by Google

tatem. Quapropter adderet, Muſæ cantibus gaudentes, viro huic gratias plectere trijuges, & hymnum melliſluum pangere, quæ ſint elucubrationum præmia decentia. Date igitur corollas auro-vibrantes, & diſcriminatas (*quæ hunc*) magis (*decebunt*) quam Herculem: Plura ſiquidem portenta edomuit Martinus.

Epodus.

DEi namque hic adultrice manu haud ex Cocyto tricipitem duntaxat in lucem attraxit canem (*Cerberum.*) Etenim multum etiam reformidans tres Soles tuos, Delri, (*tres inquam Diſquiſitionum Tomos*) infernalibus deſidens in vmbris triformes Hecate oculit inſidias. Quin & Erinnyum tertia iecur, ac ſemet mordicibus exeſt, tibique (*impoſturas eius*) triumphanti poſt inuidet. Sed enim quis derepentè tumultus citur? num aliquod (*Dieſpiter*) fulmen (*vibrat?*) Nimirum, haud me fugit, tuæ deuitat Sapientiæ fulgetrum.

Stropha II.

VNiuerſa Stygis horridæ mortalibus-exitium-molita turba, ſecum detrimentum omne, cumque impietate inſaniam, præſtigias, ac impoſtorum cateruam malis-exultatam agens. Cedit vna omnisque fraus, pernicies omnis veritati (*quam luces.*) Edomitus vires deperdidit Tartarus fortitudine harum paginarum latè coruſcante. Ac etiam ſi poſt amorum illicia parare Circe aggredietur, vel hominibus varias inducere formas; reformidabit te, qui demonſtraris moly malorum depulſorium.

Digitized by Google

Antiſtropha.

QVòd ſi autem Medea miſcere venenum: vel ſi imprudens venefica nonnulla incantare laborabit philtrum, aut toxicum quodpiam, Phœbenque pulcro aſpectu præſignem deducere in terram: vel ſi è Tripode vaticinium ſcitari deproperabit Mercurius aliquis flammæ falſidicæ: aut etiam ſi Calchas quiſpiam de inſequentis æui futuris hariolari volet; horum omnium voti compos reddetur nullus, quando ſollerte animo impoſturarum declinare malitiam auſpicaris edocere.

Epodus.

ARguens vanitatem veritate, circumque mentes hominum dependentes ſtultitias diu ſapiens reſecas. Qualis Theſeus ſecutus filum viæ ducem, dotem iugalem Ariadnæ, obtruncauit Labyrinthi luctificum portentum. Athenaſque vrbem ſeruans, & Pubis ſeptem flores. At verò, tu plures animas ſeruas Barathro eximens, quæ illæſæ præquàm illuſtribus, cauſà ſoſpitatis *(à te receptæ)* æternum pergent doctarum te Muſarum extollere primis.

PETRVS BOVLLIVS.

SVMMA.

Digitized by Google

SVMMARIA LIBRI QVINTI, SIVE DE OFFICIO IVDICVM.

R*Atio ſcriptionis.*

SECTIO I.

An in hoc crimine ſeruandus ordo, & proceſſus ordinarius?

De natura criminis, & eius grauitate. Iudex arbitrium ſuum, quomodo debeat moderari circa iudicandam grauitatem huius criminis. Septem circumſtantiæ hoc crimen aggrauantes. Quando iudici liceat pœnam legis excedere, vel minuere. Poſt ſententiam in crimine maleficij licet pœnam minuere, exemplo hæreſis. Quid ſemper iudex ante oculos debeat habere. Non arctatur iudex ad antiquum ordinem iuris; ſed ad receptum ſuæ regionis.

SECTIO II.

Quomodo in hoc crimine inquiſitio reſtituenda?

Quid iſta & quotuplex. conditiones requiſitę vt ſit valida. Quomodo debeat conſtare de corpore delicti. quo pacto neceſſe vt præcedat accuſatio. Quod debeat eſſe certa, ſpecifica, & clara, quando neceſſe tempus aſcribi? Quæ indicia debeant eam præcedere. Quando ſit neceſſarium famam præcedere. Quando abſolutus ſemel de eodem crimine quis fuit, vel gratiam obtinuit, vel pœna non condigna punitus; quid iudici faciendum. Quando tranſactio impediat inquiſitionem. Qui Principes poſſint gratiam delicti concedere. Quibus caſibus hoc Principi liceat facere.

re. An maleficis Princeps poſſit gratiam concedere. Exempla Caroli Quinti Imperatoris, & Caroli Noni Franc. Regis. An inualida gratia conceſſa inhibeat omne iudicium an primum dumtaxat? praxis quædam DD. explicata. Qui competentes in hoc crimine iudices. Inquiſitorum fidei., quanta in hoc crimine ſit poteſtas. Quanto temporis ſpatio in hoc crimine inquiſitio excludatur: ſiue quæ hic præſcriptio poſſit opponi. An contra abſentem poſſit inſtitui inquiſitio.

SECTIO III.

De optimis indicijs, ex quibus tuto iudex poteſt procedere.

Ad quos actus indiciarios requirantur, clariora indicia. Quid ſingulæ indiciorum ſpecies operentur. Iudex quomodo poſſit arbitrari, quæ leuia, quæ grauia, quæ grauiſſima ſint. An generalis aliquando ſine indicijs formari poſſit inquiſitio. Quando ſufficiant leuia indicia. quæ requiſita ad torturam. De indicio per teſtes. de nominatione facta per ſocium criminis. hæc exigenda à iudice nec poteſt eam omittere. Iniungenda iudici per confeſſarium reſtitutio damnorum. An denominationi ſocij credendum iudici. quantam & quando fidem adhibere teneatur. Zimancæ ſententia reiecta, communis defenſa. Quando ſubijciendus iterum torturæ nominans vt ratificet dictum ſuum. De minorennium & fœminarum teſtimonijs. Non licere de ſocijs in indiuiduo rogare. Quomodo interrogandus nominans de circunſtantijs. & de diffamatione. Denominans debet eſſe conſtans & perſeuerans. De iureiurando quod nominans tenetur præſtare. Quæ indicia requiſita ad torturam. plenè traditum, quæ ſufficiant. præſertim de fama. conciliata pugna DD. De fuga. de amicitia. de collocutione. de ſuperſtitione. & repertis inſtrumentis. & ſimilibus vrgentiſſimis. & horum exempla quædam de confeſſione extraiudiciali. Conditiones requiſitæ vt vnum ex talibus indicijs cum nominatione complicis ſufficiat ad torturam. Explicatæ quædam communes opiniones & praxes diſcuſſę. Qualis debeat eſſe fama vt valeat pro indicio. Quæ ſit vis bonæ famæ. Quæ ſit vis malæ famæ. Quam difficile ſit famam exacte probare. quæ ad hoc ſint requiſita. primum de fama in ſpecie, deinde de fama in genere. Quale debeat eſſe indicium fugæ vt valeat ad torturam, vel ad pœnæ condemnationem, traduntur aliquæ regulę. Quale debent eſſe indicium minarum, vt ſit ſufficiens. Diſcrimen inter minas & iactantiam. Quid conſiderandum in æquiuocis, & ambiguis minis. Ex indicijs remotis nunquam licet procedere ad condemnationem.

SECTIO IV.

De alijs indicijs minus vrgentibus & minùs certis.

De non impediente maleficium. Concilian-

ciliantur diſſidia DD. & quæ hinc obligatio reſtituendi naſcatur. De patrocinante maleficis. exemplum Vvieri, Edelini, & N. cuiuſdam Belgæ. de defenſoribus, occultatoribus. Quando deferendi ſint, an ſeruandus ordo fraternæ charitatis. quando incurratur obligatio reſtituendi. Indicium ex mendacio rei. ex variatione, ex vacillatione, titubatione, & vultus mutatione. Si viſus cum inſtrumento maleficij in loco, &c. Explicatur ſententia communis, & reijcitur ſententia volentium hoc indicium ſufficere ad condemnationem. Indicium conuerſationis. Indicium poſtulatæ inquiſitionis, & nimiæ ſollicitudinis. item ſpontè denuncians cum non teneatur. de indicio inuenti in domo cadaueris. Item inuenti in via prope domum. Item de indicio viciniæ, vel inuentionis in loco. item de tranſeunte per viam illam. Item de eo cui bono; *ſiue qui cauſam habebat cur illud factum vellet. Item de eo qui ad clamorem inhabitantium vel vicinorum viſus ex domo fugere. Indicium malæ phyſiognomiæ, deſpectus in terram, mali nominis. Locus directorij inquiſitorum. Indicium ex mala patria, vel parentibus prauis. Indicium taciturnitatis. Indicium iurandi, blaſphemandi, exſecrandi, ſcurrilia loquendi, vel aliter peccandi, conſuetudo. Indicium, non poſſe lacrymari. Indicium ex mutatione creba domicilij. Indicium, ex ſingularitate in pietatis vel religioſitatis oſtentatione. De indicio eradicati chriſmatis, & de ſtigmate. multa de hoc ſtigmate imprimi ſolito.*

SECTIO V.

De denunciatione, & teſtibus.

Eædem teſtificationes, & probationes recipiuntur, quæ in hæreſi. Receptio teſtium à quibus facienda? item quando facienda. ratificatio item, & publicatio. teſtes non ſunt nominandi. Cogi poſſunt quilibet ad teſtimonium. de teſtibus auritis, locus Chryſoſtomi, Quæ exceptio hic valeat contra teſtes. Quibus modis teſtes cogi poſſint? Ex multiplicatione teſtium, & depoſitionum quas fecere complices, vel perſonæ aliter infames, nunquam licet venire ad condemnationem. Ex debilium, & dubiorum indiciorum multiplicatione non poteſt naſci vnum indicium indubitatum. Quid quando poſt ſententiam latam complices teſtimonium ſuum retractant iudici faciendum? Nunquam poſt latam ſententiam iudex patiatur partes, ſiue denominatos ad denominantem accedere. Quid faciendum iudici quando teſtes variant. Huius criminis, & hæreſeos praxis, & ratio eadem. In hæreſi, cui ſtandum primæ, an ſecundæ depoſitioni. Simancæ quædam ſententia diſcuſſa.

SECTIO VI.

De Accuſatione.

Accuſatio quid. hodie in eius locum ſucceſſit querela. quæ perſonæ hic admittan-

mittantur ad accuſandum. Soli repelluntur inimici capitales: an & ex communicatione maiore? Quomodo proponenda accuſatio. de pœna calumniatorum.

SECTIO VII.

De Apprehenſione, & carcere.

Quando cuilibet licitum capere maleficos. explic. l. vltim. Cod. de malefic. & mathe. Quouis loco, & tempore capi poſſunt. In quemuis compingi poſſunt carcerem, etiam in quo breui moriturę quando hoc ſit verum. Quales probationes ſeu informationes debeant pręcedere, priuſquam capi poſſint. Si manca ſententia quędam nimis laxa reiecta. Sententiarum varietas, & explicatio Gomezianę. De nominatione teſtis infirmi. An liceat capere ad ſolam extraiudicialem informationem. An relaxandi ſub cautione fideiuſſoria vel iuratoria. An malefici capi in eccleſia & ab ea poſſint extrahi. & an irrequiſito Epiſcopo. Bulla Gregor. 14. hac de re. Quis iudicare debeat de immunitate. Quid conſequatur ad iniuſtam carcerationem. An peccet fugiens ex carcere iuſto? Poſtquam reus captus quę ſint iudici obſeruanda. Notantur ſuperſtitioſa quędam. 1. vt ſublimes tollantur, ne terram contingant 2. detractis veſtibus induere certi generis interula. 3. ne iudex patiatur ſe tangi ſuper nudam manus & brachij iuncturam, 4. producendas coram iudice, obuerſo tergo. Refelluntur rationes quędam Danęi & Godelm. cur nequeant iudici nocere poſt captiuitatem. diſcutitur an ſit verum maleficas iudicibus poſt captiuitatem nocere non valere. Hiſtoria Stabulenſis de ore accepta Petri Orani. Cautelæ quędam legitimæ ſeruandæ cum incarceratis. Cur ex carcere non eripiat captas diabolus. Grillandi opinio. Exempl. magi Pompeiopolitani permiſſione iudicis ſe inungentis, & abuecti. Curioſitas iudicum in talibus experimentis vitanda.

SECTIO VIII.

De Accuſatione.

SECTIO IX.

De Quæſtione, ſeu Tortura.

Quę interrogationes licitę fiant, quo ordine? Non niſi neceſſariò veniendum ad tormenta. Modus torturę quis adhibendus. quando deferendum appellationi. de grauitate tormentorum adhibendorum. Bulla Paulli. 3. abſtinendum inuſitatis tormentis. Quoties reus torqueri poſſit, an plus quam ter. & quando liceat iterare. conciliatę ſententię de ſemper poſt torturam negante quod in ea confeſſus. Exemplum facinoroſi Mediolanenſ. Reijcitur ſęua quędam praxis Sprengeri, de ſententia ferenda ad continuandam torturam. An conuictus reus ſubijciendus quęſtioni, an quęſtione ſic ſe purget, vt nequeat condemnari, an liceat torquere plenè à teſtibus

ſtibus conuictum? Nauarri dictum explicatum. Perſonarum torquendarum in hoc crimine an ſit aliquod diſcrimen faciendum. de maleficio Taciturnitatis. modus, cauſæ variæ dæmonis ad hoc technæ. Exemplum de Lycanthropo VVeſtphalico. Exemplũ maleficæ Oenipontanæ. Quæ remedia contra hoc maleficium iudices adhibere ſoleant. quæ ex his licita, quæ verò non. de infuſione aquæ profanæ frigidæ de infuſione benedictæ. Examinantur multæ praxes Sprengeri. an deceptoriis verbis inducendæ. de expoliatione de expilatione ſeu abraſione. & quiddam circa eam obſeruandum. de experimento lacrymarum & modo eas coniurandi. de præbita ter aqua benedicta & infuſa ei guttula ceræ benedictæ. An liceat per alias maleficas tollere maleficium.

De facto quodam Epiſcopi Ratisbonenſ. Deuotæ preces cum ieiunijs & operibus miſericordiæ. de periaptis appendendis collo ſagarum. de menſura longitudinis Chriſti Domini. de obſeruatione ſextæ feriæ ad torquendum, an in Paſchalibus liceat torquere? de ſub miſsè dicendis nominibus teſtium. An liceat interrogare num velit ſubire probationem ferri candentis? an relaxandi ad meliorem cuſtodiam ſub cautione? Godelmanni ſuperſtitioſus modus.

SECTIO X.

De alijs medijs veritatem perſcrutandi.

Contra Bodinum, non licet indici dolo, falſis promiſſis, mendacioque veritatem à reo expiſcari. Licere mentiri, eſt hæreſis. Maruli error. Iudici licet vti æquiuocatione & ambigua promiſſione liberationis. Multa Sprengeri dicta diſcuſſa. Quæ vis confeſſionis ſic extortæ. Quando iudex ex ea condemnans mortaliter peccet. Quædam aliæ cautelæ excuſſæ. Hiſtoria rei quæ accidit prope Argentinam. De experimentis ſumendis reprehenditur factum quorundam: De confrontatione.

SECTIO XI.

De confeſſionibus.

Ex quali confeſſione reus poſſit damnari. Ex quali non poſſit. Confeſſo & conuicto ſemper adhuc dandus terminus ad ſe defendendum. De confeſſione per ſigna ſurdi & muti. De eo qui maleficium confeſſus, negat ſe mala intentione feciſſe.

SECTIO XII.

De abiuratione criminis.

De ſuſpicionum diuiſione & generibus. quomodo differant ſuſpicio, opinio, & præſumptio. Iudicis arbitrium in his, quale. Exempla ſuſpicionum huiuſmodi. quando quis propter abiurationem factam dicatur eſſe relapſus. Quomodo facienda abiuratio. Quando cogatur iudex admittere ad pœnitentiam præmiſſa abiuratione. Quando & quomodo reus poſſit adigi ad abiurandum. Quando ab Eccleſia ad pœnitentiam

tentiam receptum, laicus iudex adhuc poſſit capere punire. capit. ad abolendam, §. in præſenti verò. de hæret. An iudex eccleſiaſticus teneatur tunc eum eripere. Variæ formulæ abiurationum.

SECTIO XIII.

De purgatione Canonica.

Quid ſit. Quando deferenda. Simancæ ſententia perpenſa, & cribrata. Iudicium, ſiue arbitrium iudicis hoc totum habet ſibi commiſſum. Qui cogendi, qui non admittendi ad eam. Quid operetur negatio eius, quid defectus. Solemnia, & ritus.

SECTIO XIV.

De Abſolutione.

Quando reus poſſit abſolui. Abſolutio diffinitiua, quid. Abſolutio ab obſeruatione, ſeu inſtantia iudicij, quid. Quando hæc habeat vim illius. Quomodo cognoſcatur, an ſit ab obſeruatione iudicij, an verò ſit definitiua ſententia, de praxi quotidiana non abſoluendi, niſi ab obſeruatione iudicij, oſtenditur vnde orta, & quæritur quando ea vtens iudex excuſetur, quando non. Non ſatis punitus in vna curia poteſt in altera iterum puniri, & quo pacto? Diſtinctio Marantæ ſuperflua. Formula abſolutionis.

SECTIO XV.

De ſortilegiorum qualificatione, ſiue quæ ſint hæreticalia, quæ non.

Quæ ſint ſortilegia hæretica, diſtinctio inter hæretica, & hæreticalia. Clari, Farinacij, & Iuriſtarum quorumdam hac in re lapſus, aliud eſt hæreſis, aliud factum hæreticum, aliud factum ſapiens hæreſim, declarata ſingula ſuis exemplis. Qualitas criminis eius, qui inuocat dæmonem ad ſciendum, vel faciendum id quod eſt in dæmonis poteſtate. Diſcutitur controuerſia inter Barbatiam, & alios Iuriſconſultos. Quando ad inquiſitores fidei pertincat de huiuſcemodi iudicare. Quę ſint ſortilegia hæreſim ſapientia. De Sacramenta, ſacramentalia, reliquias, vel alias res benedictas miſcentibus. De baptizantibus. De miſcentibus res non ſacras ſuper quibus dicta eſt miſſa, & hic de Sacerdote hoc faciente. De inuocantibus dæmonem per modum ſacrificij, vel adorationis, de aliquid à Dęmone petentibus.

SECTIO XVI.

De Pœna, & ſupplicio maleficorum.

Lamię, venefici, malefici, ſagæ nomina in hoc tractatu pro iiſdem ſumenda. VVierus, Godelm. & alij Nominales reprehenſi. De pœna

na ſortilegiorum, quæ hæreſim ſapiunt. Quid in foro conſcientiæ. Quid in foro fori ſecundum canones, quid de laicis, quid de clericis, Peccata Sacerdotum hac in re. 1. ſi aras ſpolient, lumina exſtinguant, &c. vt noceant, 2. miſſas defunctorum pro viuentibus celebrant. Grillandi error. 3. Imagines Sanctorum conculcantes, aut deijcientes. 4. celebrantes ſuper rebus profanis, 5. abutentes vaſis, & veſtibus ſacris, 6. Miſſæ admiſcentes orationes non præſcriptas in Miſſali officio. Pœnæ communes omnibus, clericis laicisque. De docentibus, diſcentibus, conſulentibus. De amatoria præbentibus. De Serpentum incantatoribus, de aſtrologis, chiromanticis, & reliquis diuinatoribus. De præbentibus poculum abortionis. Epiſcopi an poſſint conuictos, morte dignos, etiam pœnitentes, tradere brachio ſæculari. Qui ſortilegi tradendi brachio ſæculari. Formulæ condemnationis. Pœna ſortilegorum morte minor, & quorum. Qui aliquem occiderint morte multandi. An etiam Lamiæ, ſiue ſtriges, quæ nullum occiderint comburendæ ſint? Fundamenta negantium diſiecta ordine. In atrocioribus etiam conatus puniendus. Senectus quando idonea cauſa pœnæ minuendæ. Delicta ſagarum non ſunt inſomnia. Credendum earum confeſſionibus. Auctores Theologi, iuriſtæ, medici, & philoſophi agnoſcentes pactum dæmonis, & Lamiarum.

Auctores qui affirmant Lamias dæmonibus commiſceri. Auctores qui affirmant ab iis excitari tempeſtates. Auctores affirmantes tranſlationem corporalem de loco ad locum. Nauarrus explicatus fuſiſſimè docetur iudices teneri ſtare Lamiarum confeſſioni. Quo pacto poſſit iudex colligere an Lamia deluſæ, necne. Quid interſit inter abnegationem B. Petri, & omnium peccatorum, & abnegationem Lamiarum. Lamias eo quod Lamiæ ſint occidendas probatur. Ex iure diuino. explicatur locus Exo. 22. v. 19. Ex lege Eccleſiaſtica. Lege ſæculi ſcripta & non ſcripta. Per rationes. breuiter oſtenditur immanitas, & atrocitas ipſius ſceleris, comparatione grauiſſimorum aliorum. Locus Exo. 22. v. 18. probatur etiam à cauſis propter quas ſolet quis morte damnari. Explicata Carolina conſtitutio. Defenſa ignis pœna. Vtrum iudici liceat pœnam pro lubito ſuo minuere. quando peccetur remiſſione. commentar. in cap. Epiſcopi. 26. quæſtio. 5. vnde deſumptus canon & cuius auctoritatis. Explicatus oſtenſus nihil pertinere ad ſtriges noſtras.

SECTIO XVII.

De libris Magicis.

Quomodo & quibus prohibiti, & ad quos deferendi. Non abſoluendi, qui retinent. Quæ pœna retinentium. Epiſcopis an quia tales, liceat legere. Cui competat dare veniam legendi. Quid de auctoribus ſeu ſcriptoribus eorum.

SE-

SECTIO XVIII.

De Euchariſtia morituris præbenda.

Conſuetudo multorum locorum, non dari; quando tolerabilis. Nauarri ſententia explicata. Iuri communi receptum vt præbeatur. Cautelæ quædam circa hoc. Confeſſio nunquam deneganda. Vnctio extrema non danda damnatis.

SECTIO VLT.

An corpus ſepeliendum?

Quid de ijs qui in carcere ſe occiderunt? quomodo intelligendum quod crimina & criminum pœna morte extinguantur, contra communem. Quomodo peccent qui arma vel inſtrumenta necis reo ſuppeditant, quibus ſe interimat. De ijs qui moriuntur ſine culpa ſua ante ſententiam. Ius contra mortuum agendi quot annorum ſpacio præſcribatur.

Digitized by Google

MARTINI DEL RIO SOCIETATIS IESV PRESBYTERI, DISQVITIONVM MAGICARVM LIBER V.

DE OFFICIO IVDICVM CONTRA maleficos, ſiue de proceſſu iudiciario in criminc magiæ.

VERE Comicus, *Numquam ita quiſquam benè ſubducta ratione ad vitã fuit, Quin res, ætas, vſus, ſemper aliquid apportet noui; Aliquid ſemper moneat, ut quod* nũquam te facturum putabas, id poſt facias tamen. quis crediſſet me, poſt annorũ viginti felix a Tribunalibus ad Religioſæ vitæ transfugiũ, ad hac Maſuri rubricam rediturum? redeo tamen, non vt coram me reus palleat, non vt Quæſitor ſedeam, vel vt Quadruplatori aures præbeam; ſed, vt iudicibus conſulam, quibus ex librorũ confuſa congerie, aut vſu vario nimis arbitrariorum hodie iudiciorum, iſta minus libuit, vel licuit, ad crimen de quo nunc agimus accommodare. Nã quibus nec otium deeſt, nec volũtas, fateor de fontibus iſta hauſuros non difficulter; haut ſcio tamen an ea methodo, & ad conſcientiæ ſecuritatem directione. Certè confeſſarijs, quorum plerique nudi Theologi ſunt, in re, ne iuris quidem peritis plane peruia, nõ inutilis opera mea fuerit; quorum potiſſimum gratia, me diebus aliquot antiquo iterum ludo paſſus ſum includi. Sequar ipſum iudicij ordinem, qui ordinarius; & rem in ſectiones partiar; & legam veſtigia eorum, quos æquiùs, meliùs, & prudentiùs de latrunculatorijs hiſce locutos arbitrabor, Clarum, Boſſium, Simancam, & alios, præcipuè Proſperũ Farinacium inſignem, non lectione tantum, ſed & vſu, Iuriſconſultum.

SECTIO I.

An in hoc crimine ſeruandus ordo & proceſſus ordinarius.

COnſtat inter delictum, crimẽ, maleficium a iuris interpp. differentiam aliquam ſtatui *a* quæ tamen noſtro inſtituto parùm idonea eſt, ideo, vt ſolent etiã alij DD. *b* iſta pro ijſdem nunc ſumo, & præſuppono ſortilegij ſiue maleficij crimen eſſe publicum, mixti fori & commune; de quo, ſi a laico committatur, vterq; iudex poteſt cognoſcere, Eccleſiaſticus & laicus; item eſſe crimen nominatum, ſiue ordinarium; eo ſenſu vt habeat nomen certum, & etiam pęnam certam iure præfinitam: eſſe tamen crimen extraordinarium, & exceptũ; eo ſenſu, ꝙ in eo quædam obtinent peculiaria; & quòd ſub generali legis diſ-

a *Vide Bartol. Tageum practi. crim. p. 1. nu. 2. et* Tib. Decia. *tract. crimi. p. 1. l. 1. c. 1. & l. 2. c. 3.*

b *vide DD. in l. 1. C. ſi ſi adu. delic. & Blanc. in pract. crimi. &. niſis ind.*

ſpoſitione non continetur, vt nec crimen læſæ Maieſtatis, aut hæreſis; ad quod conſtat maleficium pertinere, quæ eſt ſententia DD. communis, *a* & veriſſima; eſſe quoque crimen enormiſſimũ, grauiſſimum, atrociſſimum, quia in eo concurrunt circunſtantiæ criminum enormiſſimorum, apoſtaſiæ, hæreſis, ſacrilegij, blaſphemiæ, homicidij; immò & parricidij ſæpè, & concubitus contra naturam cum creatura ſpirituali. & odij in Deum; quibus nihil poteſt eſſe atrocius. Pendet quidem à iudicis arbitrio penſare grauitatem delicti; verum ſit atrox, vel atrociſſimum: *b* ſed tamen debet iudex hoc arbitrium ſuum moderari ex circunſtãtijs delicti, quas optimè explicat Proſper Farinacius, *c* hic verò concurrunt non paucæ, primò quòd delictum eſt mali exempli, & cuius noxa, vt cancer ſerpit, atteſtãte experientia. Secũdò ſolet nocturno committi tempore, quando minus ſibi homines cauere poſſunt. Tertiò cõmittitur clam, & proditoriè, ſiue per induſtriam inſidioſam; cuiuſmodi homicidia ſunt grauiora. Quartò ſolent lædere eos, quibus ſunt coniunctiſſimi; dominos, fratres, patres, liberos, cõiuges, ſodales, collegas, familiariſſimos quoſque. Quintò peccant ex conſuetudine quadam delinquendi, immò quaſi aſſiduè: nam ſemper malum aliquod machinantur, Diabolo inceſſanter eas ſtimulante, & quotidianum penſum exigente, adeo vt vel poculum vnum, vel vas aliud, ſi plus nequeunt, frangere cogantur, vt teſtantur Remigius, & alij. Sextò quia delicto huic infligitur pœna atrociſſima, nempè incendij. Septimò quia delictum hoc committunt animo plane deliberato, dolo manifeſto, & (vt loquuntur practici) *appenſato*: quod indicat perſeuerantiam, & complacentiam in crimine.

Secundò ſciendum eſt, quod licet in pœnis irrogandis ampla ſit arbitrandi poteſtas iudicibus conceſſa; tamen, ſine grauiſſima cauſa non licet iudici pœnam à lege ſtatutam excedere. (ratio quia iudicem magis commendat miſericordia, quam ſeueritas, vt varij Canones, & leges docent) *d* nec etiam

a V. de DD. in l. vlt. C. de accuſat. Proſperum Farinac. praxi crimin. q. 18. nu. 60.

b Ex cõmuni ſententia iux. Clarum practic. crimin. §. 1. Villal. et Soar. in Theſ. com. opin.

c Pract. cri. d. q. 18. à n. 63.

d c. diſciplinã

illi licet eam minuere, ſed debet iuris rigorem hac in re ſequi, *e* hanc eſſe D. Thom. ſententiam, & communem Iuriſconſultorum indubitatam, benè probat Farinacius *pract. crim. q. 17. nu. 5.* qui *n. 7.* etiam docet ex ſufficienti cauſa poſſe iudices pœnas à legibus indictas nõ ſolum minuere, ſed etiam pro ſuo arbitrio augere; & hoc ſenſu omnes pœnas delictorum hodie, iuxta facti, & perſonarum qualitatem, ab arbitrio iudicis dependere, idque etiam obtinere, quoad pœnas conſuetudine, vel ſtatuto introductas; & quando iudices iurarunt ſtatuta obſeruare; & quoad pœnas omnes tam principales, quàm acceſſorias; & in quouis crimine, etiam hæreſis. Quod intelligendum ante ſententiam; poſt ſententiam enim non poteſt iudex pœnam augere, vel minuere, niſi conſulto principe: (excipitur crimen hæreſis in quo ſolo, reo ad fidem reuerſo, poteſt ſentẽtia mitigari: *f* & puto hoc obtinere etiam in maleficio, & praxis docet. Sæpè enim iudices, quas damnarunt viuas exuri, iubẽt ſtrangulari, vel decollari (vt factum annis ſuperioribus Stabuleti, in cauſa Ioã. de Vaulx.) Intelligendum ſecundo, de iudicib. ordinarijs; & maioribus, & non prohibitis hoc facere, & quando id non vergit in partis præiudicium. dico *ordinarijs*, quia delegatis hoc non licet, niſi ex cauſa, delegatis principum, vel maioris magiſtratus, qui delegato ſuum tribuit arbitrium. dico *maioribus*; quia minoribus magiſtratibus id non permittitur, niſi conſulto principe, vel niſi cauſa, quæ mouet, ſit intrinſeca, & cohærens delicto. Dico *non prohibitis*, quia ſi ſtatutum expreſsè id prohiberet, vel verba ſtatuti pœnalis imperatiuè ad iudicem dirigerentur, vel ſtatuto alio caueretur verba ſtatutorum, vt iacent, ſeu ad litteram accipienda: non liceret pœnã mutare. Dico, *quando id non vergit in præiudicium partis*; quia quando pœna eſt applicanda parti læſæ, vel denuncianti, et cæt. non poteſt de hac pœna iudex detrahere. Denique iure communi hæc poteſtas pœnæ arbitrariæ, ſic limitatur: vt licet ex cauſa iudex poſſit pœnam mortis ordinariam commutare

in

n. a. c. namque. ca. vera iuſtitia. c. licet 45. d. c. rex. c. regum 22. q. 5. l. reſpiciendum. l. hodie. D. de pæn.

e §. oportet. Auth. de iudic. c. de cauſis. de offic. deleg. c. licet de pæn.

f C. vt commiſſi. §. nec non. de hæret. in 6.

in aliam mitiorem, tamen non poſſit mutare in aliam mortis vel corporis pœnam (vt puta pœnam ignis, in pœnam laquei, vel flagellationis vel mutilationis membri, vel triremium, aut ſimiles corporis afflictiuas pœnas) ſed debet commutare in pœnam carceris, exilij, pecuniariam aut ſimiles, de facto tamen, & conſuetudine pleriſque in locis contrarium conſtat obtinere, ut etiam in alias corporis afflictiuas, & quaſcumque mitiores pœnas, ex cauſa, commutare ſoleant. Secuti in his ſumus communiores DD. ſententias, vt patet ex Farinacio d. q. 17.

In his autẽ ſemper iudici velim ante oculos eſſe illud extremum iudicium ſupremi tribunalis, de quo ſunt ſequentes rythmi veteres.

Iudicabit iudices iudex generalis,
Neque quidquam poterit dignitas Papalis;
Siue ſit Epiſcopus, ſiue Cardinalis,
Reus condemnabitur, nec dicetur, Qualis?
Ibi nihil poterit quicquam allegare,
Neque quid excipere, neque replicare,
Neque ad Apoſtolicam ſedem appellare,
Neque codicillos Cæſaris citare.
Reus condemnabitur, nec dicetur, Quare?
Cogitate miſeri, quid uel quales eſtis,
Quid in hoc iudicio dicere poteſtis.
Hic non erit Codici locus, nec Digeſtis,
Idem erit Dominus, iudex, actor, teſtis.

His ſuppoſitis ad quæſtionem reſpõdetur, non arctari in hoc crimine iudicem ad priſcas ſollemnitates, neque ad ordinem illum publicorum iudiciorũ antiquũ, quem exoleuiſſe ſcribit Paulus I. C. *a* ſed tamen teneri ſequi eum ordinem iuris, qui æquitati naturæ conſentaneus eſt: eum præterea, quem in criminibus priuilegiatis ſiue exceptis, iura communia & particularia locorum præſcribunt: quem qui turbet aut negligat, eius iudicialia acta nulla forent: *b* licebit tamen iudici recedere a communi aliorum criminum praxi, in hoc delicto vindicando, quatenus peculiaria quædam hoc crimen exigit, de quibus poſtea, atque ita cenſeo conciliandas contrarias quorundam Iuriſtarum *c* ſententias, non ſatis diſtinctè loquentium.

a lib. 8. D. de publ. iud.

b lib. 16. C. de pœn.

c Bodin. in Dæmonom. lib. 4. & Godelmann. de lamijs lib. 3

SECTIO II.

Quomodo inquiſitio in hoc crimine inſtituenda?

INquiſitionem voco (vt ſolent I. C.) delicti informationem iudicis officio & auctoritate factam: *d* ea vel eſt generalis, quando iudex in genere quærit quis ſit delicti commiſſi auctor vel ſpecialis, quando inquirit in perſonam certã, de cuius delicto certior factus fuit per accuſationem, vel per denunciationem, vel alium modum. Vt autem valida ſit inquiſitio docet Farinacius *e* (qui optime hãc materiã proſequitur) requiri ſequẽtia: primò, vt in genere ſaltem conſtet delictum eſſe commiſſum, quod intellige quoad ea peccata, quæ in actum & perniciem externam eruperũt, debet enim conſtare ſegetes corruptas, infantem occiſum, &c. quoad peccata verò intellectus, vt hæreſim, vel voluntatis, vt pactum cum Diabolo, comeſſationes, concubitus cum diabolo & huiuſmodi difficillimæ indagationis, nõ ſolum poteſt inquiri contra eas, licet non conſtet de corpore delicti; ſed etiam ſunt condemnandæ, ſi dumtaxat dicant ſe ad conuentum delatas, *vt benè Arnald. Albert. de agnoſc. aſſertio. Cathol. & hæret. q. 25. & Farinac. q. 2. numero 26.*

d Iul. Clar. pract. crim. q. 3. Damhaud. tit. de inquiſit. c. 8

e pract. crimi. q. 1. & ſeqq.

Secundò vt præcedat aliqua ſaltem accuſatio, quod etiam iure Canonico obtinere verius eſt; *f* ſed huic hodie conditioni, generali conſuetudine derogatum eſt: reputatur enim inquiſitio remedium ordinarium, & in omnibus delictis poteſt ex mero iudicis officio citra accuſationem ullam inſtitui; *g* ſemper tamen neceſſe eſt, vt adſint alia aliqua loco accuſationis, vt puta denunciatio, fama, vel indicia, de quibus ſtatim.

Tertiò requiritur quo ad formam,

f cap. forus. §. iudicium de verbo ſignif. Clarus d. q. 3. Menoch. conſil. 160.

g Gome. variar. reſo. to. 3. de del. &. c. 1. nu. 49.

vt inquiſitio ſit certa, ſpecifica & clara, ita continens delicti qualitates & circumſtantias, vt per eius incertitudinem, generalitatem, vel obſcuritatem nō tollatur reo defenſio *a*: ideo debet in ea explicari locus & tempus; ſcilicet non dies, (niſi citra calumniā, ex iuſta cauſa, id reus petat, & iudex diem ſciat) ſed annus ac menſis com miſſi delicti, ex ſententia veriore & communiore *b* quoad inquiſitionem ſpecialem: nam quo ad generalem verius eſt, hanc expreſſionem loci & tēporis non requiri: in ſpeciali quoque hoc locum tantum habet de criminibus quæ temporis momento committuntur; non verò iis, quæ ſucceſſiuo tractu, in quibus locus & tempus nō poteſt ita deſignari, vt ſunt crimen læſæ Maieſt. hæreſis & ſimilia *c*: & ideò idem de crimine magiæ dicēdū, hanc additionem in eius inquiſitione non eſſe neceſſariam. Quod ſi aliquæ qualitates expreſſę in inquiſitione nō probarentur; tunc ſi additæ fuerint clauſulæ, *de omnibus & ſingulis*, vel; *ſe non adſtringens*, vel; *meliori omni modo*, vel crimen ſit non iterabile, (vt homicidiū in eandem perſonam) vel confles ex confeſſione rei de crimine, vel quādo qualitas illa verè delictum non ag grauabat, nec alterabat; his caſibus reus adhuc eſſet condemnādus; alias foret abſoluendus.

Quartò requiritur præcedere indicia ipſam inquiſitionem; quæ ſententia communior & æqua eſt; contraria verò quorundam, *d* eſt periculoſa & iniqua prorſus *e*; etiam ſi iudex habeat liberum arbitrium, & licet inquiſitio ex mandato Principis fieret; niſi tamen Princeps, non ad partis poſtulationem, ſed motu proprio, mandaſſet contra aliquem inquiri, & aſſereret eum deliquiſſe, idq; ad ſuam notitiam perueniſſe. Qua tamen in re cauendum valdè Principibus, ne facilè talia mandata dent: facillimè enim circumuenitur a delatoribus Principū bonitas atque credulitas, eoſque ſæpè ex nimis credulis facit crudeles. quæ verò ſint legitima indicia mox videbo.

Clar. d. q. 3. §. ſed certè Dec. cōſ. 18. & alij.

a l. libellorū. D. de accuſa. Vulpel lus reſp. crimi. 1. Boſſi. de inquiſit. nu. 75.

b Menoch. cōſ. 100. Oſaſc. cōſ. 64. & 65. Dec. conſil. 18.

c Menoch. cōſ. 100. Decia. d. conſi. 18.

d Tibe. Deci. conſ. 18. nu. 55. in 1. vol.

e Vt poſt Ange. Plot. Aymo. Rui. Clar. Ceph. Rol. a Val. Maſcard. et alios docet Proſp. Fari. q. 1. n. 89.

Quintò requiritur diffamatio ſeu fama; non ab accuſatoribus rei, ſed ab alijs quoque hominibus fide dignis, nata. Sed magna hic difficultas oritur circa illud quintū requiſitum, an ſemper neceſſarium ſit famam præcedere, etiam quando alia ſuppetunt indicia. Nam DD. videntur nimis generaliter loqui, & conſuetudo eorum dictis parum conſentanea videtur. Putarim poſſe illos conciliari, vt dicamus: ſi ſint alia indicia ſufficientia, & legitima, non opus eſſe diffamatione, ne in ſpeciali quidem inquiſitione: ſi deſit illa, omnino requiri diffamationē, quādo incipiat ab inquiſitione ſpeciali *f* Sed ſi incipiat ab inquiſitione generali formata ex mero iudicis officio, tūc nōn videtur neceſſarium vt præcedat diffamatio; ſicut ſolet practicari, (teſte Claro *g*) quia commiſſo aliquo delicto, hodie iudices non procedunt a ſpeciali contra aliquem inquiſitione incipientes, ſed a generali informatione & inquiſitione, quis illud delictū commiſerit? & tunc ſic in genere primùm interrogantur teſtes, an ſciant quis commiſerit? ſi negent, an ſciant aliquem diffamatum de delicto illo commiſſo? & ſi aliquem huiuſmodi teſtes nominent, tunc contra hunc ſpecialem inſtituunt inquiſitionem, ſi aliqua adſint nominationi legitima indicia ad inquirendum, (quæ indicia ſunt loco diffamationis.) ſi ſufficiant indicia ad capturam, capitur nominatus; ſi capi non poteſt, monetur & citatur ad comparendum, & ſe expurgandum; ſi non comparet, in contumaciam bannitur: quæ omnia eſſe praxi recepta & iuri rationique cōſentanea docet optimè Proſper Farinac. *h* Et ſic poſſet iudex etiam in crimine magiæ pcedere per inquiſitionem, non attenta diffamatione, in caſu quidem propoſito. Requiritur autem præterea diffamatio quando iudex procedit ad partis querelam atque accuſationem; quæ eſt communis ſententia. Non tamen improbabiliter quis defenderet, tum accuſationem ſupplere defectum diffamationis, vt videtur velle Clarus *i* Debet

autem

f Sic intelligēdi DD. cōiter loquētes, quos refert Proſper Farin. q. 1. num v. 50. maximè Rolan. a Vall. cōſ. 57. vol. 4. Clar. reprehendēs.

g Pract. crimi q 6 ver. preterea ſciās.

h d. opere. q. 9. circa ſi.

i d. quæſt. 6. ver. ſed certè ex quo talis poſtulatio.

autem hæc fama primò eſſe orta à fide dignis, & non maleuolis perſonis, vel futilibus; debet eſſe vehemẽs, & quaſi procedens ex ore partis populi maioris; debet de ea conſtare per teſtes, ſaltẽ duos omni exceptione maiores particulariter ſup. fama receptos & examinatos. Hæc certa ſunt ordinariè in criminibus ceteris. Nam in hæreſi & læſæ maieſtatis crimine, quidam limitant; & famam dicunt non requiri: *a* ſed reuera exiſtimo, etiam in his criminibus idem obtinere, vt fama requiratur, niſi ei⁹ loco adſint indicia & præſumptiones: quod ſatis apertè indicat Simancas, *b* à Proſpero in aliam citatus ſententiam. idem ergo cenſuerim de crimine Magiæ. Super infamia autem inquiri poteſt ad ſolam denunciationem viri probi; & cùm reperta fuerit infamia, tunc poteſt procedi ad inquiſitionem de crimine. *c*

a Vide Proſperũ Farin. ſup. nu. 14.
b in prax. hæreſ. titu. 22. de inquiſ. ordin. nu. 6. & 7.
c Duennas reg. 298. et Clar. ſupra.

Sextò requiritur, vt is, contra quem inſtituitur inquiſitio, non fuerit aliàs de crimine hoc eodem, per iudicẽ fori externi abſolutus, vel à Principe gratiam delicti obtinuerit; vel etiam de illo non fuerit condẽnatus pęna condigna delicto, & non leuiore. idemq; dicendum etiam ſi abſolutus eſſet à iudice propter defectum accuſatoris crimen non probantis; ſi ſit tamen diffinitiuè abſolutus, & non dumtaxat (vt faciendum hoc caſu prudenti iudici) ab obſeruatione iudicij. Limita hæc primò; niſi qualitas, quæ in ſecunda accuſatione vel inquiſitione de nouo additur diuerſificet delictum *d* (v.g. ex homicidio in parricidium:) item niſi ſit crimen mixti fori (vt eſt crimẽ Magiæ) nam in hoc, ſi fuit punitus à iudice ſæculari, non poterit iterum puniri à iudice Eccleſiaſtico; niſi iudex ſæcularis minorem impoſuiſſet pœnam, q̃ par erat, & quàm iudex Eccleſiaſticus potuiſſet imponere. Si verò ante fuit damnatus à iudice Eccleſiaſtico, tunc quia in tam grauibus criminibus Iudex Eccleſiaſticus non potuit punire pœna condigna delicto; vt poteſt ſæcularis iudex; ideò ſemper in his poterit iterum cõueniri, & damnari abs ſæculari iudice; *e* quæ veriſſima, etiã quando loquimur de pœna ordinariã & principaliter ad puniendum delictũ irrogata. 3. niſi colluſio & præuaricatio accuſatoris, vel primi iudicis interuenerit: tunc enim iteratò poterit inquiri. 4. ſi fuerit abſolutus vel cõdemnatus probabiliter & veriſimiliter ignorante eo, qui ſuam vel ſuorũ proſequitur iniuriam; quod procedit dumtaxat ſi ſit graue crimẽ & magna cauſa. 5. niſi ſit abſolutus, non diffinitiuè, ſed ab obſeruatione tantum iudicij; vel relaxatus ſub fideiuſſione de repreſentãdo; vel ſi purgauit indicia per torturam. his enim caſibus poterit, ſuperuenientibus nouis probationib. aut indicijs, iterum in ius duci, *f* id tamen intra tempus à iure ad hoc vel cõſuetudine præſtitutum, & iure quidem ciuili non diſtinguitur inter eundem & alium accuſatorem; ius verò Canonicum id alteri permittit, veterì verò ſiue eidem accuſatori hoc non permittit. *g*

d Gomeſ. to. 3. de delict. c. 2. nu. 57. Foller. praxi crim. Canon. cap. 35. nu. 8.
e ca. felicis §. per hoc. de pœn. in 6. optimè hoc docet Gomeſ. d. c. 1. nu. 40. & poſt plurimos Farin. q. 4. à nu. 7
f Vide Proſp. d. q. 4. nu. 26.
g vide Proſperum ſup. nu. 30.

Quæri ſolet etiam de tranſactione, quã illa impediat nouam inquiſitionẽ vel proceſſum? breuiter ex eodẽ Proſpero reſpondetur. *h* Si remiſſio delicti publici ſit habita per tranſactionem (ſuppono licitam) cum parte; poterit non ab illa, ſed ab alio actore iterum impeti iudicio (quia ſententia facit ius quoad omnes, non autem tranſactio) multoquè magis à fiſco, & eo rec uirete poterit iudex adhuc eundem proceſſum proſequi, vel iterum de nouo procedere (aliud enim eſt ius partis læſæ, aliud ius reip. læſæ) & in criminibus atrocibus hæc tranſactio nihil debet diminuere de pœnæ ordinariæ grauitate. Ceterum ſi tranſactio vel compoſitio facta fuiſſet cum ipſo fiſco vel iudice, tunc; quia pecunia ſoluta ſucceſſit in locum pœnæ; non poſſet iterum retrahi in iudicium, vel cõueniri reus iſte, etiamſi noua ſuperuenirent indicia. hæc regula procedit, 1. niſi alias conſtaret omnimodè de delicto commiſſo per reum, vel ex facti notorio, vel confeſſione rei, vel ex probatione iudiciaria; tunc en. nõ valeret iſta per iudicẽ laicum facta compoſitio, & eſſet omnino illicita iudici,

h ſup. à nu. 31. & q. 5. per totam.

ſi ſit facta poſt ſententiam. dico, *conſtaret*, quia nullæ præſumptiones ad hoc ſufficerent. dixi *per iudicem laicum*, quia Eccleſiaſtico iudici permittitur pœnam ſanguinis in pecuniariam commutare. licebit etiam hoc iudici ſæculari, quando reus exciperet de nullitate proceſſus, vel quando iudex aliquam iuſtam haberet cauſam recedendi a pœna ordinaria, & illam commutandi. Dixi *ſi ſit facta poſt ſententiã*. quia ſi ante ſententiam, tunc iudex id faciens ex cauſa non iuſta, peccat, ſed valida eſt compoſitio: ſi ex cauſa iuſta faciat, tranſactio valida eſt, & iudex nõ peccat. 2. limitatio eſt, ſi reus primum hoc delictum cõmiſerit, poterit iudex ſic componere; non verò ſi ſit homo facinoroſus, ſolitus hoc delictum vel alia patrare. tamen ſi de facto ante ſententiam iudex cum tali facinoroſo componeret; veriſimiliùs eſt valituram compoſitionem; licet ipſe tum peccaret. 3. limitatio, dummodò prius cum parte inierit reus cõcordiam, alioqui hanc præcedens cõcordia cum fiſco iniqua eſt, & non valet. immo conſenſus ille partis debet eſſe expreſſus & euidens, non tacitus tantùm vel diſſimulatus. Non valet inquam reſpectu partis, ſed benè reſpectu fiſci tranſigentis. 4. limitatio, ſi hæc tranſactio foret inita in criminibus, ſuper quibus, vt valeat tranſactio, conſulendus primò eſt ipſe Princeps: & his criminibus an numero ſortilegiũ hæreticale. 5. limita fore inualidam cõpoſitionem reo, ſi iudicis fraus, dolus, colluſio aut corruptela interueniſſet: vel ſi metu eam a reo extorſiſſet.

Quoad gratiam delicti factã a Principe, Proſper fusè admodum, ſed in hanc ſententiam; *a* differre abolitionem ab indulgentia Principis. abolitionem non extinguere crimen, ſed tantum iudicij inſtantiam, ideo tranſacta lætitia publica, propter quam Princeps eam concedit, infra 30. dies poteſt accuſator de nouo accuſare: & adeò hanc non trahi ad crimina enormiſſima, nec ad omnes perſonas. Indulgentiam verò Principis fieri cum cauſa, & crimen extinguere; quare ſi princeps alicui gratiã faciat de omnibus delictis, vel generaliter omnib. delinquentibus, de omnibus delictis, indulgentiam concedat; talis indulgẽtia comprehẽderet etiam grauiſſima crimina, & notoria & liquida, & extẽderetur ad carceratos quoque & condemnatos.

a q. 6. per 10. & Oddo Peruſinus optimè l. 2. de reſtit. in integ. q. 91. & ſeqq.

Sit regula. *ſemel à principe gratiam criminis conſecutus, non poteſt amplius ab ullo iudice moleſtari.* hæc facultas gratiã criminis faciendi competit Principibus ſuperiorem non recognoſcentibus, aut ſaltem habentibus regalia iura; item Baronibus & feudatarijs, ſi fuerit illis in inueſtitura expreſsè conceſſa; quoad Duces, & Marchiones, & Comites, quicquid dicant alij; *b* non puto hanc poteſtatem accipere, niſi cetera regalia iura ijs concedantur, & ſic practicatur in Frãcia & Hiſpania, vbi hoc ius ſoli Regi eſt reſeruatum. Non tñ licet ſupremo Principi pro lubito has gratias concedere. Non poteſt enim niſi prius parti læſæ ſit ſatisfactum. *c* Non poteſt in homicidio deliberato, hoc enim diuino repugnat iuri; *d* ideò licet in foro externo non ſit qui abſolutam hãc Principis poteſtatẽ impedire poſſit, in conſcientiæ tamen foro hoc faciens peccat: niſi id faceret pro bono pacis publicæ, vel ob aliã vtilitatem reip. maximam; quod cùm de aſſaſſinis etiam DD. *e* concedant, exiſtimem ad veneficos quoq; pertinere, vt in ijs idẽ ius ſit Principi. Rarius tamẽ põt contingere, vt iuſta cauſa huic gratiæ ſuppetat: rariſſimè quoq; legimus bonos Prĩcipes hac vſos poteſtate. Carolus V. Imp. Agrippæ pœnam mortis non indulſit, ſed, cùm is effugiſſet, exilium irrogauit, & in Francia ille obijt. In eadẽ Chriſtianiſſimus Rex Carolus IX. eius nominis qui vltimus fuit, Triſcalino, vt ſocios proderet, vitam & libertatẽ permiſit: non ſine bonorũ offenſione. Fateor ſi Princeps aliquam huiuſmodi inualidam gratiã conceſſiſſet, licet illa foret nulla, tamen deberet reus illa vſus a iudice abſolui & relaxari: ne ſub fidei publicæ prætextu

b apud Proſperum; & ipſemet ſup. num. 8.

c Proſper latè a nu. 18. maximè n. 25. poſt D. Thom. 2. 2. q. 67. a. 4. & Plo. mox citãd. n. 55

d opt. hoc docet Bapt. Plot. vol. 2. conſ. crimi. var. cõſi. 73 a num. 46. Plaza in Epit. delict. c. 10.

e Plot. ſup. Ioſeph Ludou. Deciſ. Lucenſ. 15. Lud. peg. er. deciſ. crim. num. 11.

decipiatur; & ſic practicari in Italia & Hiſpania docent grauiſſimi ſcriptores, apud Proſperum Farinac. qui illos ſequitur. *a* quod puto intelligendum, quoad primam apprehenſionē. nam ſic ſemel apprehenſus & tūc relaxatus, deberet commoneſieri de nullitate gratiæ, itaq; vt ſibi caueret in poſterum vel impetraret gratiam aliam, manere enim punibilem & pœnæ obnoxium: quod ſi negligeret, poſſet a iudice capi & puniri. Tunc.n. vnica illa ratio praxis huius planè ceſſaret, neque iam dici poſſet ſub fide publica deceptus. Equidem cum lex nulla (quod ſciam) huic dicto repugnet, & DD. illi non ſatis clarè proponant, an quo ad primam tantùm apprehenſionem, an quoad ſeqq. quoque loquantur, & publicè interſit delicta puniri; omnino arbitror conſcientijs iudicū, quod dico tutiſſimum fore. Hæc de ſexto requiſito.

a *Boſ. Cla. Vulpell. Lu do. Peguer. Farinac. n. 27. q. 6.*

Septimò requiritur in hac inquiſitione; quod in omnibus actibus iudiciarijs, vt fiat a iudice cōpetente: quē conſtat in hac materia eſſe tam Eccleſiaſticum, quàm ſæcularem iudicē, itē fidei inquiſitores; quibuſdam tamen caſibus: quos benè Simancas. *b* Inprimis quia ſolent venefici, & Striges fidem Catholicam abnegare; vel ſaltē ea dicere; & perpetrare quæ ſapiunt hæreſim, *c* ideò ab Innocēt. 8. Iul. 2. Leone 10. Hadr. 6. Pontificib. hoc negotium inquiſitoribus fuit demandatum. *d* De ſortilegijs propriè dictis (hoc eſt diuinationibus illicitis) non debent inquiſitores fidei cognoſcere, niſi ſortilegia hæreſim ſaperent manifeſtè: videlicet ſi quid impium & hæreſim præſe ferens admiſceretur, vel ſi crederet ſortilegus aliquid diuini ineſſe ſorti. *e* Idē dicendū de coniectoribus ſuſpectis reliquis, q facilè in infidelitatem incidunt, & vel dæmonem adorant, vel cum eo fœdus habent, vel credunt eum futura contingentia certò ſcire, vel abutūtur ſacramētalibus *f* In cæteros ſuperſtitioſos inquiſitores fidei, ſiue facta ſint atrocia, ſiue ſint leuia, non inquirunt; niſi qn̄ ſapiunt apertè hæreſim; vt baptizare ſcienter iam baptizatum, vel baptizare imaginē: quoad ſuperſtitioſos verò magos *g* quia, (vt ait Cipr. *libr. de duplici martyrio*) *qui magicis artibus vtuntur, tacitè Chriſtum abnegant, dum cum dæmonibus habent fœdus*; vixq; fiat vt non vel hæreticum quid credant, vel hæreſim ſapiens faciant; ideò vix vnquam incidet vllus talis, quin cōtra eos Inquiſitores poſſint procedere; & poterunt quoſcunque iudices cōpellere, vt ad ſe mittāt acta contra hæreticos huiuſmodi magos facta. *h* In omni verò iudice illud cōe hic quoq; eſt; vt reus debeat eſſe ſubditus iuriſdictioni inquirentis ratione delicti, domicilij, vel originis *i*, vel etiam rōne conuerſationis per decē annos in aliquo loco, k & non minoris ſpacij, idq; de delictis tantū commiſſis alibi durante hoc decē annorum ſpacio; quia tam longa cōuerſatio domicilij electi rōnē habet: operari tamen hoc nō pōt quoad delicta prius cōmiſſa. Sunt & aliæ multæ cauſæ tribuentes iuriſdictionem, quæ in noſtra materia minus conſiderandæ ſunt, quia vix vnquā, vt dixi Sortiarię noſtræ carent hæreſi; hæretici verò coram pluribus iudicibus ac diuerſis iudicijs poſſunt conueniri, *l* & vbicūque locorum reperiantur poſſunt a loci iudice puniri ex cōi ſententia praxi recepta: *m* habet enim hæreſis crimen cauſam in ſe continuā, & ſucceſſiuam, & ideò vbicunque hæreticus verſātibi delinquere cēſetur, *n* quæ ratio in ſortiarijs efficaciſſima eſt, quę vix pedem, ſine loci damno & nouo crimine, vſpiam figunt.

b *in praxi Inquiſit. ca. 11. & c. 8.*

c *Sil. lib. 3. de Strigim. & dem. ad mir. c. 1. 10. Picus lib. 3. Dialogi, Strix.*

d *Bullas horum edidit ſimul Binſfel. T 3. edit. lib. de conf. male. Bulla Iulij II. meminit Picus ſupra.*

e *c. accuſatus. §. ſanè de hær in 6. c. 1. 26. q. § c. illud. 26. q. 2.*

f *d. §. ſanè Halen. p. 2. q. 184.*

g *gloſ. & DD. in c. accuſatus. §. ſanè de hær. in 6. Oldra. conſ. 210.*

h *c. præſidentes. c. ut officium. §. dem q. c. ut commiſſi, de hær. in 6. c. cū Bertold. de re iudi.*

i *l. 1. C. ubi de crim. agi opor. c. ſi diligēt. de foro cōp. vide Conar. practi. qq. cap. 11. nu. 3.*

k *Boſſi. de for. cōpeten. 72. Fari. q. 7. nu. 5. & ſeqq.*

l *c per hoc 1. §. de hær. in 6. Gabr. li. 2. tit. de iud. concl. 1 nu. 19.*

m *Duē. regu. 378. Nouel. reg. 220*

n *Arna. in tra. de agn. aſſert. Cath. & hær. q. 25 Penna. in direct inquiſ. Schol. 45. poſt multos, Farin. q. 7. num. 9.*

Octauò requiritur in ſortilegijs & maleficijs non hæreticalibus nec enormibus, vt intra 20. annum a crimine deſito, inquiſitio inſtituatur. nam ſpacio 20. annorum reus præſcribit ex communiore, & veriore ſententia: *o* ſed quando maleficium vel ſortilegiū coniunctum eſt cum hæreſi, nulla tēporis præſcriptio reum poteſt iuuare, immò & poſt mortem, ratione hæreſis, poterit inquiſitio inſtitui. *p* immò etiam quandocunque tam graue eſt maleficiū vel ſortilega ſuperſtitio, vt exceptum vel enorme crimen cēſe-

o *Vide Farin. q. 10. in prin. & q. 1 lim. 8.*

p *vid. Far. d. q. 10. nu. 29. & 37.*

ſeri debeat, poterit quādiu viuit reus inquiſitione pulſari: a & quādo fuerunt apoſtatæ vel hæretici tunc etiam pœna pecuniaria, quam defunctus debebat, ab hæredibus eſt luenda; b vt puto, vſque ad annum quadrageſimū, nec minori tempore præſcriberent hęredes; c quantumuis in crimine læſæ Maieſtatis humanæ quinquennio pręſcriberent. d Ex his ſequitur, diuturnitatem temporis octo, vel decem, vel amplius annorum, ſiue a delicti commiſſi, ſiue à reatus die ſumas, in his criminibus nihil prodeſſe ad pęnæ diminutionem, de ipſo delinquente ſumendam. ratio eſt, quia in his criminibus, nulla præſcriptio poteſt reo ſuffragari, vt benè Farinac. d q.10.nu.90.

Nonò requiritur, ſecundum ius cōmune, vt contra abſentem non fiat inquiſitio: ſed regula iſta fallit in criminibus exceptis; immò de conſuetudine, etiam in alijs criminibus poteſt formari inquiſitio contra præſentes, & contra abſentes, ſiue ſint contumaces ſiue non. e

a Marſil. in l. qui falſam §.1.n. 1. D. ad l. Cor. de falſ. Carr. tract. de homi. §. 28.num.7.
b poſt Peregrinum de iu. fiſci lib. 4. Farinacius d.q.10. n. 76.
c ca. 2. de præſcr. in 6
d l. 2. C. de ap. & Vide Gom. 3. p. de delic. c.1.n.81. Farinaciū q.25. num. 159.
e poſt Clarum Farinacius q. 1. nume. 69. & quæſt.41.

SECTIO III.

De indicijs optimis ex quibus iudex in hoc crimine tutò poteſt procedere.

CONſtat eò clariora & veriſimiliora, & propinquiora requiri indicia, quò actus iudicialis maioris præiudicij fuerit reo; vt ad condemnationem, quàm ad torturam; ad torturā, quàm ad capturam; ad capturam, q̃ ad inquiſitionem. hoc ſuadet naturalis æquitas, & receptum eſt communi conſuetudine, & probatum Bruno *tract. de indic.2.p.q.6.nu.4.* & Boſſio *tit. de inquiſit.nu.61.* quod etſi improbetur alijs, f tamen reuera eſt conſentaneū planè rationi; nec video cur corruptela vocari debeat, docet hoc benè Farinac. *d.q.1.nu.47.*

Conſtat ſecundo quod indicia quædam ſunt leuia, quædam grauia, quædam grauiſſima; & leuia, ſuſpicionē gignunt tantum, vel ad ſummum ſimplicem præſumptionem; grauia verò, gignunt aliquid vltra ſimplicem præſumptionem, minus tamen ſemiplena probatione; grauiſſima verò gignunt ſemiplenam probationem, vt minimum. g

f Claro q. 20. num.3. Rol. a Valle & alijs.

Conſtat tertiò quæ ſint leuia, quæ grauia, quæ grauiſſima, hoc ordinariè pendere a iudicis arbitrio; eumq; iudicare debere, perſonarum & rerū circumſtantijs trutinatis, quæ indicia ad quid ſufficiant; h quod arbitrium debet ille dirigere ad normam iuris ſcripti, vel conſuetudinarij, & receptas interpp. opiniones, & praxim patriæ. i

Inquiſitio generalis poteſt aliquando formari non præcedentibus vllis indicijs, ſed puta duntaxat ex notificationibus ſeu informationibus extraiudicialibus; in qua ſi vocati & examinati teſtes aliquem particularem nominant, tunc contra nominatū poſſet formari ſpecialis inquiſitio; k ſine indicijs verò vllis, non liceret incipere a ſpeciali contra aliquem inquiſitione: ſi tamen iudex procederet, poſſet reus opponere de nullitate inquiſitionis, ob defectum indiciorū; ſi reus nō opponeret, tunc adhuc valeret proceſſus: nam hic defectus non inualidat, niſi reus opponat. l

Ad aſſumendas ex officio informationes ſuper delicto ſufficiunt indicia leuia; ſed ad tranſmittēdam reo inquiſitionem, ſiue ad eū citandum pro delicto, neceſſaria ſunt indicia grauia. m Quoad capturam, ſi fiat tantùm ne reus fugiat, interea dum fit inquiſitio; ſufficiunt leuia indicia: ſi verò fiat, vt ſpecialiter contra eum procedatur, neceſſaria ſunt grauia. Ad torturam mea ſententia ſufficiunt indicia plus quàm grauia: & arbitror à Claro grauia vocari, quę cõmuniter grauiſſima; ſanè vt docet Farinacius n ea deberent eſſe indicia tam vrgentia, & luce meridiana clariora; vt iudex ſit quaſi certus de delinquente; & vt nihil aliud ipſi deſit, quàm rei confeſſio: quod intelligendum, non in genere probationis, ſed in genere indicij: hoc eſt quæ ſunt apta ad plenè perſuadendum animum iudicis, non tamen ad plenè probandum ſtat enim

g Clarus ſup. n. 1.
h Conrad. Lācellot. in pract. tit. de inquiſit n. 133. Farina. 8. nu 46.
i Farinac. ſup. Binſfel. in l. vlt. C. de maleſ.
k Clar. q. 5. verſ. ſciat etiam.
l Fran. Becius cōſ. 70. n. 26. lib. 2. Ioan. Mar. Monticel. in pract. crimin. reg. 1. Farina ſup. n. 49.
m Clarius n. 2. & 3. Farinac. n. 48. Oſaſcus cōſ. 64. n. 5
n q. 36. n. 3.

Digitized by Google

enim iudicem eſſe perſuaſum de culpâ rei, & reum eſſe noxium, etiamſi hoc non ſit plenè probatum, quia deeſt confeſſio rei, vel aliqua alia probatio, quando ergo iudex ſic putat ſe habere plena indicia, poteſt procedere ad torturam: ſed ſi haberet plenas probationes, tunc deberet procedere ad condemnationem. *a*

Hæc indicia volunt Dd. debere ad torturam eſſe proxima delicto, & nō remota (v. g. quod teſtes deponant de ipſo delicto, vel de viſu) ſed intelligendi ſunt, quando vnicus teſtis deponit, & indicium non eſt confirmatum alijs indicijs. ordinariè enim debent indicia remota grauia probata eſſe per duos teſtes, etiā in crimine hęreſis, *b* nec ſufficeret vnus teſtis omni exceptione maior, ſed debent eſſe duo omni exceptione maiores: ad inquirendum verò ſufficerent non omni exceptione maiores. præterea ad probandum indicia hæc remota (de quibus tantùm agimus) teſtes debēt illi eſſe non ſingulares, ſed conteſtes, ſiquidem indicia ſint planè remota; ſi verò ſint nō multū remota, ſed quaſi adminicula quædam delicti, plurium ſingularia teſtimonia virorum bonorum ſufficiunt, *c* maximè quādo hęc teſtimonia omnia ſub eodem crimine quaſi ſubordinantur, vt ſi dicat vnus ſe vidiſſe aliquid ponentem ſub ianuæ limine, & equos poſtea mortuos; alius quod vidit tangentem puerum, & hunc mortuum; tertius qui vidit proijcientem puluerem, & ſubſecutam tempeſtatem. hæc enim omnia in vnum tendunt finem, & ideo hæc ſingularitas adminiculatur potiùs, quàm obſit. *Alexan. conſi. 13. lib. 7. Gomeſ. tom. 3. c. 12. num. 12. Minſing. obſeruat. 100. centur. 2. And. Gail. lib. 2. obſ. 66. optimè loquitur hac de re Simancas in praxi tit. 35. à nu. 34.*

Proxima indicia etiam requirunt duos teſtes quādo non ſunt immediatè de ipſo delicto, ſed de adminiculis proximis: ſed ſi ſint de ipſo delicto, ad torturam ſufficit vnus exceptione maior. *Farinac. optimè nu. 41. qui etiam ſeqq. numeris multa ponit digniſſima obſeruatu.*

a l. fi. l. ad ictos. C. de probad. q. ſent. C. de pœn. l. fi. C. de cuſto. reor.

b Clar. q. 22. in prin. Fari. q. 37. num. 13. & ſeqq. Gome. lib. 3. de delict. c. 13. n. 18. & 19.

c Vide Farin. n. 38.

Sed nunc veniamus ad ſingula indicia. *Primum* ergo eſt, INDICIVM PER TESTES. Sufficit autē in hoc crimine vnus teſtis ad inquiſitionem particularem inſtituendam, etiā ſi ſit alias inhabilis; ſed ſi ſit teſtis legitimus & exceptione maior, eſt ſufficiens ad torturam, iuxta Clarum *q. 21. num. 2.* cuius dictum nimis indiſtinctè vſurpat Godelm. *lib. 3. c. 3. nu. 13.* tu explica, iuxta iam à nobis dicta ex Far.

2. *Indicium* eſt NOMINATIO SOCII CRIMINIS; hoc etiam indiſtinctè ponit I. C. ille Francofurt. more ſuo; ſed accuratè pūctū iſtud tractauit Dominus Binsfeldius, quem qui plura volet poterit legere; vt & Proſperum Farinacium inſignē I. C. *d* Sciendum communē eſſe Dd. ſentētiam, maleficos & mathematicos de conſocijs interrogari & torqueri poſſe; quod & iure ciuili cautum, *e* & omnium praxi receptum eſt: *f* immo & iudicem teneri interrogare, & reum in conſcientia teneri denunciare ſocios; quos neſcit immo præſumit non ſe correxiſſe, nec deſtitiſſe à crimine; eſt ſententia Theologorum. *g* Iudex hoc facere omittēs peccat grauiter; contra iuſtitiam, quia nō occurrit & impedit mala reip. & priuatis inde imminētia, quę tenetur impedire: & idcirco tam priuatis, quàm reip. eum teneri ad reſtitutionem omnium damnorum inde redundantiū; vult communem eſſe ſententiā Theologorū (vt eſt) Binsfeldius, *h* qui addit ex Soto & Nauarro, teneri etiā confeſſarium huiuſmodi reos admonere, vt ſocios non correctos denunciēt, quod ſi nolint facere, nō debere eos abſoluere; ſi abſoluat peccare. Quod ſi reus ſciret aliquē ex ſocijs eſſe conuerſum, neq; periculum eſſe, ne ad vomitum redierit vel ſit rediturus; tunc non poſſet illum nominare, nec confeſſarius, volentem talem nominare, poſſet abſoluere.

Sed quædam circa hanc rem ſunt explicatiùs tradēda. fuſè docet Binsfeldius, iudicem debere credere reo ſocios caſus excepti denuncianti: fruſtra enim adſtringeretur ad interrogan-

d Binsfeld. de conf. malef. memb. 2. Far. de ind. & tortu. q. 43.

e l. fi. C. de malef.

f Vide Fari. d. q. 43. nu. 67.

g D. Tho. 2. 2. q. 70. art. 1. ad 2. Caiet. to. 1. trac. 31. reſponſ. 5. ad Cherubi. & ad d. a. 1. Caſtro, Sot. Angl. Nau. citati a Binsfel.

h ſup. fol. 284. cum ſeqq.

rogandum, ſi nõ deberet ei fidem habere. Certum eſt aliquam habere debere, ſed quantã & ad quid, nunc videamus. Gignit denunciatio idoneã præſumptionem contra ſocios, *a* ſi ſequentia cõcurrant. nẽpe ſi non ſit defectus in perſona, qui eleuet fidem. huiuſmodi autẽ defectus rarò cõtingit. Admittuntur.n. infames: tales ſunt omnes cõplices; ideò minùs fidei meretur eorũ teſtimoniũ, quàm virorũ bonorũ; admittuntur tamẽ ad denunciationẽ & teſtimoniũ, quia vix poſſunt alij haberi, & malefici nõ ſolent hoc crimen niſi corã complicibus cõmittere, & ſolis illis detegunt: & infamiæ hoc impedimentum, eſt iuris poſitiui: ideò lex poteſt in eo diſpenſare ex iuſtà causà, vt fecit. debet tñ iuxta nonnullos *b* hæc complicis denunciatio eſſe facta in torturã, eò quòd cùm ſint infames, parùm illis extra torturam credendum: reprehendit hãc ſententiã, quæ tñ cõmunior videtur, Simancas, *c* & ait ei⁹ auctores ſine lege & ratione loqui. rationẽ iã dixi, & fauet *c. illi qui. 5. q. 5.* & hoc expreſsè requirit Carolina conſtitutio, quæ in imperio ſeruanda eſt. Nec Simancæ opinio alibi locũ habere põt, niſi fortè, vt ex dicto ſocij extra torturã procedatur ad inquiſitionẽ: nunquã, vt ad torturam: immò non ſufficeret, ſi reus ſtatim ac à torturã depoſit⁹ erit, hoc diceret: ſed debet tortura ſpecialiter adhiberi pro cõfirmatione ſuæ depoſitionis: nec ſufficeret prima tortura, in qua reus ſuũ delictum cõfeſſus eſt, *ſic Clarus* §. *vlt. q. 45.* Antequã vero ſpecialiter torqueatur pro confirmatione depoſitionis illi⁹ in torturã, in qua ſuũ crimen faſſus, factæ, debet eandem depoſitionem ſponte ratificare, non ſecus ac ipſam principalẽ delicti confeſſionem, *Marſil.* §. *diligenter, n. 153. Carrer. de indic. & tort.* §. *octauum indicium. n. 17. & 22.* poſtea poterit corã nominato, ad cõfirmationẽ ſuæ cõfeſſionis; & vt ſocios magis afficiat, & vt defectũ infamiæ expurget, & ad omnẽ aliũ bonum effectum, iterùm ſubdit torturæ, ſed admodum leui. *Sic poſt. Boſſ. Vulpel. Clarum, Farinacius q. 43. n. 139. qui teſtatur ſic Romæ practicari.* Item requiritur vt nominator nihil iræ vel rancoris habeat vel odij cum nominato; quod iudex debet diligenter attendere, & quærere; nam inimici nominatio, nullã fidem faceret: *d* ita ſanè ſi ſit grauis inimicitia, tum enim hoc impedimentum eſt iuris naturalis, nec lege vel ſtatuto poſſet tolli. *e* Minorẽnium teſtimonium ad inquirendum poteſt vſurpari, non ad torquendum, niſi meliora & plura accedant indicia: *f* feminarum, propter ſexus infirmitatem & leuitatem, plures denunciationes ſunt neceſſariæ, quàm virorum, puta trium vel quatuor pro vno viro. Et hęc omnia locũ habent in hoc crimine, etiam quoad coniuges, parentes & liberos. *g Secundo* requirit ex parte iudicis, vt nõ interrogarit veneficum *de ſocio* aliquo in indiuiduo, ſed in genere, *de ſocijs*, nõ de hoc vel illo: quia hoc foret ſuggerere, non inquirere, *h* & hoc cauet Carolina conſtitutio; ſed alij Dd. volunt hoc procedere quando non concurrunt alia indicia vel præſumptiones contra ſingularem perſonam: nã ſi aliqua indicia, vel indiciũ aut præſumptio contra perſonã in ſpecie ſiue in ſingulari concurrerent; tunc volunt licere iudici interrogando deſcẽdere ad ſpeciem; vt, fuitnè tecum P. in conuentu malef. quando hæc vel illa feciſtis, *i* quod tamẽ explicandum ex Farinacio. ſcilicet duobus caſibus tantum, etiã in exceptis criminibus, poſſe in ſpecie interrogari deponentem de conſocijs. Nempe quando re⁹ dicit ſe cum ſocijs deliquiſſe, ſed eos non nominat: tunc enim monendus eſt, & cogi poteſt, vt eos in ſpecie nominet. Itẽ quãdo cõtra certã perſonã adeſt præſumptio legitima & valdè clara, ſiue indicia tã manifeſta, vt verè per illa dicatur conſtare ipſum eſſe delinquentem. *Sic* (ait Farinac.) *Vidi vſuari à iuſtis & bona conſcientia iudicibus. d. q. 43. nume. 133. Tertiò* requiritur, vt nominans diligenter ſit interrogatus de omnibus circumſtantijs; *quis, quid, quando, vbi, cum quibus, quomodo?* nec enim aliter poſ-

a eſt communis Dd in l fin. C. de accuſ. & c. 1. de confeſſ.

b *Camillus Campegius ad zãchin. de hæret. c. 9. Menoch. de arb. caſ. 474. num. 50. Maſca. de prob. uol. 3. conc. 1311. n. 38.*

c *Annot. in zanchi. c. 2.*

d *Gigas de crimin. laſ. maiſt. c. 7. n. 6. Grammat. conſi. 38. n. 3.*

e *Anchara. in c. paſtoralis de re iudi. Barbat. de teſtib. n. 42. Phil. Francus & alij.*

f *vide Cl.* §. *fin. q. 24.*

g *eſt communis. uid. Binſf. d. 2. membi. in princ.*

h *ſic poſt. Gomeſ. & VVeſembe. Godelman*

i *plurimos citat & ſequitur Binſf. ſub. in concl. 1.*

poſſet procedere ad inquiſitionem, & torturam ex tali nominatione. *eſt omnium & d. Carolinæ.* *Quartò* requiritur vt inquirat a vicinis an nominata perſona fuerit de tali crimine a fide dignis vnquam diffamata vel ſuſpecta habita, *ſic Conſtitutio Carolina*; & ſanè eſt ex adminiculis neceſſarijs, vt poſt docebo, *Quintò*, vt reus in ſua nominatione non vacillet aut variet, ſed conſtanter perſeueret, etiã in ſpeciali tortura, vt docui, & ſtatuit cõſtitutio Carolina. nam deponens varius nõ modò ad torturam, ſed nec ad inquiſitionem ſufficiens indicium præbet, vt ex communiore ſententia receptum, *a* & meritò. quia deponens varius periuro non abſimilis eſt. *Sextò* requiritur vt nominans iuſiurandum præſtiterit ſe vera fateri, & verè nominare, *b* qua in re tuta & receptior praxis eſt, ſufficere principio factum iuramentum generale de veritate dicenda, & poſtea iterum oblato in ratificatione, aut in cõfrontatione cum nominato: nec opus eſt alio ſpeciali, vt ſentiunt nonnulli, *c* quos meritò refellũt Menochius, Clarus, & Farinac. *d*

Ad torturam ſufficient hæ conditiones, ſi aliæ confeſſiones plurium reorum concurrant, vel etiam adminiculentur alia indicia: quod ita intellige. Quia verſamur in caſu excepto, & Dd. hoc negantes *e* loquuntur de criminibus non exceptis, ideò ſi plures teſtentur de eodem ſuo conſocio, faciunt indicium ſufficiens ad torturã, vt in praxi obſeruatur *f* idemq; obtinet quoad alia indicia, & præſumptiones adminiculantes. Putant quidam Dd. etiam ſine vllis adminiculis alijs ad torturam ſufficere nominationem vnius ſocij, ita Gomez, & Blanchus, ex malè intellecto Salycero, ſed eos optimè refellunt Menoch. *d. caſu 474. nu. 46.* Bertaz. in *conſi. 341. nu. 8. & 25. vol. 2.* Farinacius ſup. *nu. 39. iunctis. nu. 147. & 155.* & ideo timoratus iudex ſemper requirat indicia, non leuia, ſed magna & vrgẽtia, vt benè monuit Maſcardus *lib. 3. de probatio. concl. 1321. nu. 14. iuncto num. 58.* quæ non audeant facilè alia vſurpare; quàm à iure ſuggeſta, & bene commemorata p Farinacium. *g* 1. ſi accedat vnus teſtis oculatus maior exceptione, poterit iudex procedere ad torturam valdè grauem, quia tũc habet pluſquam ſemiplenam probationem, non tamẽ facit iſte teſtis plenam tunc probationem, vt malè putarunt multi recentiores ſecuti Calcaneum, hoc temerè affirmantem. *h* nam non poteſt dici plenè probatum, vel reus conuictus, niſi per duos ſaltem exceptione maiores, talis autem nunquam eſt ſocius criminis. 2. ſi accedat non vnus teſtis auritus, ſed vt minimũ duo: *i* hi enim faciunt præſumptionem aliquam. *k* 3. ſi accedat inimicitia grauis nominati cum occiſo, vel damnificato. *l* 4. ſi accedat fama contra nominatũ. *m* Sed hoc indiget explicatione. Nã fama vehemens, ſi fuerit orta a perſonis honeſtis & fide dignis; ſola ſine aliis adminiculis facit indiciũ ad torturam; vehemens autem cenſetur, nõ ex numero teſtium (qui impertinens eſt ad hoc) ſed ex cauſis ſuis. nã ſi cauſæ ſeu cõiecturæ, vnde orta, ſunt veriſimiles, graues, & vrgentes; cẽſebitur eſſe vehemens; ſecus ſi nõ orta ſit niſi ex leuibus, friuolis, & non probabilibus, neq; tum ſufficerent ad torturã. *n* ſi non ſit vehemens fama; tum ſi non eſt orta a perſonis honeſtis & fide dignis, (verbi gratia, ortum habuit a cõplicibus) ſcio variatum ſententijs: exiſtimo tamẽ ſi fama orta ſit poſt incarcerationem, vel accuſationem, famã non adminiculàri, vt benè Farinacius docuit; ſed ſi orta fuiſſet ante accuſationem & incarcerationem, probabiliùs puto (ſaltẽ vbi nõ viget Carolina conſtitutio, quæ repugnat) famam huiuſmodi adminiculaturam; vix enim poteſt in hoc crimine famæ initiũ ab alijs, quàm cõplicibus, oriri: & ſic intelligo atq; recipio ſententiam Binsfeldij. *in l. fi. C. de malef. indicio 6.* & hoc obtinere in omni re turpi, de qua non ſolet niſi inter infames perſonas tractari, vt de meretricio, aleà, lenocinio & ſimil. fatetur Farinac. *d. q. 47. n. 160.* Quæ autem requirãtur vt dicatur verè eſſe fama, poſt videbimus. 5. ſi accedat

dat

a *Farinac. ſup. n. 187. & ſeq.*
b *Marſi. in practi. d. §. diligenter, a nu. 62.*
c *Marſ. ſupra Ant. Gomez. to. 3. c. 12. n. 18. Blã. & alij*
d *Vide Farina. ſup. n. 144. & Ludo. Peguer. deci. crimi. 5. n. 28. & 34.*
e *Bal. l. quoniã liberi. n. 2. C. de teſt. Gram. conſ. 21. & cõſi. 35. Natta. conſi. 298. vol. 2.*
f *Poſt Boer. Papon. Boſs. & alios. Clar. § fi. q. 21. & Farin. ſup. n. 41. Menoch. de arbi. iud. caſ. 474. benè Binsfeld. ſupra concl. 6.*
g *a n. 163*
h *cõſ. 110. nu. 4.*
i *Aym. Craue. cõſ. 178 & Tyberi. Deci. conſi. 18.*
k *Menoch. d. caſ. 475. Ceph. conſi. 140.*
l *Io. Maria Monti. reg. crimi. 4. & 5. Clar. § fina. q. 22.*
m *Cal. Crauet. Monticel. ſup. Tiber. Decia. d. conſi. 18. lib. 1.*
n *egregie Farina. hoc docet q. 47. a n. 28.*

dat, cum dicto ſocij criminis, fuga nominati ob metum non iuſtum, vel ſuſpicionem non vehementem; *a* inquiſitionis contra eum formandæ, ante accuſationem formatam, vel antequam ad actum iudicis aliquê ſit proceſſum, coram iudice non inclementi, aut ſolito procedere non temere neque præcipitanter: his enim caſibus, ſi iudicium deſerat, neque citatus compareat, vel abſentiæ iuſtas cauſas adferat: vehemens oritur ſuſpicio: ſicut etiam quando ſeruato debito iudicij ordine carceri fuit mancipatus, & ſine effractione aufugit: nam ſi indebitè carceratus fuiſſet, & etiam carcere effracto fugiſſet, non tamen fuga hæc eum faceret pro confeſſo haberi. *b* Sed de fuga mox plura. *6.* ſi accedat ſtricta amicitia & aſſidua conuerſatio nominati cum nominante tanta, ut faciat valde veriſimilem præſumptionê participationis in crimine. *c 7.* ſi accedat ſecreta collocutio nominati & nominantis, ante crimen commiſſum habita; verbi gratia, antequam ſegetes deſtruerentur, puer necaretur, &c. *d* 8. ſi accedat ſuperſtitio nominati: vt ſi vſurpauerit res, facta, uel verba, quæ ſapiant incantationem; *e* exempla ſunt, ſi artem magicam alios docere ſit conatus; *f* ſi olla cum vnguentis magicis vel cum buffonib. uel alia inſtrumenta huius perfidiæ in ædib. eius ſint reperta; maximè ſi liber magicus in domo eius repertus ſit, cui ſuperior poteſtatem habens & in bonum finê id non conceſſerit; *g* item ſi quis alteri fuit interminatus maleficium, cuius effectus fuit ſubſecutus, *h* maximè ſi qui minatus conſueuit minas exequi, *i* ſed neceſſe eſt quædam hic concurrere, ut dicam poſtea. item ſi nominatus inueniatur in ſtabulo aut domo alterius, tempore, & loco quando nô debet, & maleficium poſtea ſubſecutum fuit. Item ſi quis feram vulneraſſet, & in eodem membro mox vulnerata inueniatur perſona de hoc crimine infamata, vt in Lycâthropis ſæpè accidit & nuper hic in Belgio mihi retulit euenisse quiddam permirum Nob. & ſpectatæ fidei uir, Vanderburchtius Decanus Eccleſiæ Mechlinienſis. Municeps bombardam gerens deambulabat extra municipium, cui ecce obſtrepunt multæ aues ex obſcænis, corui & picæ, in arbore propè uiam. Sclopum collimat, & diſplodit; viſus ſibi vnam certo ictu percuſiſſe, & decidiſſe de ramo, reperit ſolam ferream clauem de cingulo muliebri delapſam: capit, & domum rediens narrat amico, &, numnorit clauem? quærit: reſpondet alter ſe noſſe, clauem vicinæ domus N. Itur ad domum, reperiunt ianuam clauſam inſerunt in ſeram clauem, recludunt, ingrediuntur pro familiaritate, quæ illis cum Patrefamilias, ingreſſi Matrem famil. inueniunt glande latus ictam. Cape (*Lector*) & aliud certiſſimum. verſabar anno 1587. Caleti, (quando, fælicibus auſpicijs Sereniſſ. Archiducis Alberti vi expugnatum, a *Catholici Regis* militibus tenebatur) ad Pontem Nueleti duo ſigna Vvallonum præſidio poſita limitem, contra Bolonienſes, tum hoſtes, tuebantur. ſub ueſperam ſudo cœlo Procubitores duo vident nubem ſubnigram aduolare, & in ea videntur ſibi audire confuſas voces multorum, quos nulli videbant, tum alter audacior; quid hoc rei eſt? ſatin' ſecuri? Si videtur; librabo arcubuziam in ipſam nubem. aſſentitur ſocius. cum tonitru ſclopi decidit ex nube ante pedes mulier ebria, nuda, benè obeſo corpore & media ætate, femur traiecta duplici vulnere capta, ſe mentis impotem ſimulabat: nec ferè aliud adloquentibus referebat, quam; *Hoſteſnè, an fœderati?* quid ad hæc, qui negant transferri? negabunt credere ſeſe maneant increduli, quia nec oculatis, quos poſſem plurimos adducere, credent, non credent. cur? quia nec viderunt, nec audierunt, & quoſdam interrogauerunt, qui ſe nihil ſcire reſponderunt. Si quæ quis neſcit, quia neſcit, ideò non vera; verè illi, & recte. An audeant profiteri ſe quæ in domeſtico conclaui geſta ſcire omnia, neſcio. Non ideo tamen minus geſta. Capiant & alia quæ alij occulati teſtes, non auriti tantum, in Actis iudiciarijs Sacramento veritatis adacti proſeſſi

feſſi

a An. Gail. li. 2. obſeru. 109. nu. 8. Menſing. cēt. 5. obſer. 98.

b Couar. 1. var. reſ. c. 2. Rol. à Valle con. 7. num. 47. tom. 1.

c Sic ſent. cō. explicat Fari. q. 43. nu. 174. & nu. 177. & hanc ēt probat bene Binsfel. ſup. indicio 5.

d Fari. à n. 176.

e Carolina conſt. a. 44.

f ibid.

g Lud. Rō. ſingu. 323. Menoch. & alij quos ſequitur Binſfeld. ind. 8. bene addens hoc indiciū eſſe vehemētiſſimum.

h exemplū rei iudicatæ adfert Bap. Zilletu. cōſ. crimine. 79

i Binsfeld. indic. 4.

Digitized by Google

foſſi fuere, verbis ipſi Nicol. Remigij Quæſitoris proponam. Eſt Giramcuria (inquit) in Vogeſorum prouincia caſtellum ſatis firmum, è cuius ſumma arce cum tegularum aliquot ordines fulmine eſſent deiecti; Sebaſtiana Picarda non multò poſt (nempe X. Kalen. Nouemb. 1580.) in eo pago ſortilegij rea facta, & id apud iudicem profeſſa eſt dæmonis ſuaque ſimul opera eſſe patratum. Cùm enim (inquit) è nube una in illam procuſſemus, eo conſilio, ut funditus eam euerteremus, non fuit tamen in noſtra poteſtate id exſequi, ſed tantum pauxillulum id ruina attulimus, ut eſſet quod eius conatus nos non omnino pœniteret. Simile huic eſt quod ſequitur; Cuninus quidam nomine magiſtratum in D. Clementis fano Ronchij ubi commorabatur obtinens, Kal. Decembribus 1586. cum rure fœnum inter domeſticos curaret, cœlumque tam magnis tempeſtatibus commotum cerneret, domum fugam parabat: ſed dum ad eam ſe inſtruit, ſubito fulminis ictu proxime ſe quercus ſex radicitus uidet euerſas ac eam quæ ſeptima loco aliis aſtabat, totam, ceu unguibus laceratā ac diſcerptam. Cum iam multo magis properaret, amiſſis etiam præ feſtinatione pileo ac inſtrumentis ijs quæ tum manibus geſtabat; ecce, de integro audito fulminis fragore, illi uiſa eſt in ſumma quercu quæ in propinquo erat hærere mulier, quæ (ut credibile eſt) nubes ſe eo impetu exonerarat. Eam igitur conſideratius intuens, cognouit è uicinia eſſe uetulam quam ilico ſic cœpit uerbis increpare: Tunè peſſima ea es Margareta Vzatina, ad quam quantum nunc comperio nō immerito ante hac ſortilegij ſuſpicio apud omnes pertinuit? unde tu nūc nobis ades iſto habitu? Cui illa; Ignoſce mihi hoc quæſo, ac celatum habe quod nunc uides: faxo, ſi hoc ita de me promerueris, ut nunquam a me tibi tuiſque, uel minima oriatur iniuria. Ac ne quis de iſtis addubitet, ſciat, non modo eſſe probata Cunini illius teſtimonio, quod iureiurando apud Quæſtorem ſanctiſſimè firmauit, ſed etiā ipſius Vzatinæ agnitione, & extra tormenta ſæpius repetita, & in ipſo uitæ ultimo momento multis audientibus confirmata. Huc etiam pertinet, quod ex alijs quæſtionibus capitalibus, eorumque qui eas exercuerunt, fida renunciatione compertum habeo. Coorta enim magno fragore, tonitribuſque tempeſtate, qui armenta, reliquoſque pecorum greges in collis Alemanni iugo cuſtodiebant (is ad uicinos Hercauiæ campos, quæ eſt in Vogeſorum præfectura, pertinet) ſe, ut in operto eſſent in proximas ſiluas abdiderant: ecce vero illis ex improuiſo viſi ſunt duo ruſtici, ſummis arborum quæ proximè ſtabant ramis hærentes ac uelut implicati, adeoque animis conſternati, ut facile indicarent illuc non conſilio, ſed caſu atque inauſpicato aliquo impetu eò deueniſſe. Tum autem veſtitus fœditas atque deprauatio, quod ſuper lutum, ſenteſque omnes fuiſſent raptati ſuſpicionē adaugebat, eo loci a magiſtello ſuo eiectos detruſoſque fuiſſe, poſtquam is eos hac atque illac more ſuo traxiſſet. Confirmabatur & id eo magis, quòd cum illic tanto temporis ſpacio conſediſſent, quantum ſatis eſſet ad probandam aſſerendamque oculorum fidem; momento tamen, aduertenteque nemine dilapſi apparere deſiiſſent. Tandem & dubitationem omnem amouit, quæ non longo poſt tempore ſubſecuta eſt illorum ea de re ſpontanea, atque armentariorum verbis confirmata confeſſio, cum ad interrogata ex uinculis reſponderent. Eſt etiam uilla, quæ ſe Bellimonte Vitellinum contendentibus ſiniſtrorſum oſtendit: ibi in ſummum tectum cum forte & ijdem è procelloſa nube præcipites decidiſſent: magnaque difficultate Rotarius (id erat alteri nomen) afficeretur, quemadmodum ex tam arduo loco ſe incolumes poſſent in terram demittere (nam & earum rerum adhuc erat rudis & inſolens, hæcque illi ad inſanas huiuſmodi nimborum moltiones periclitata primum fuerat abitio) Amantius, qui a prima pubertate in dæmonis ſeruitutem a parentibus abductus multū ſe ijs aſſuefecerat, videns ibi inſit: Bono animo es ſtulte, nam qui nos habet ſua poteſtate ad difficiliora habiles atque idoneos Magiſter, hoc etiam negotium facilè ac ſine ullo negotio expediet. Nec dictum res diutius morata eſt. Nam ſubito turbine una correpti, ſine ulla noxa in terram ſunt depoſiti. Ipſa tota ſic contremiſcente domo, ut a fundamentis reuelli uideretur. Hocque ipſi diuerſi, totidem tamen uerbis recenſuerunt. Imò & cum uillaticis commiſſi, de die, deque tumultu ac trepidatione omni, inter eos liberè ac conſtanter conuenit. Ac tandem, quos uiuos criminis ſocietas coniunxerat, eoſdem mortuos flamma iudicij cōdemnatione abſumpſit. Hucuſque Remigius. Idem *lib. 3. c. 12.* cum hanc deuectionem multis exemplis egregiè adſtruxiſſet, ſic concludit; *Quid noſtris tēporibus vulgatius, quàm ſunt tum frequentes*

& aſſi-

& aſſiduæ ſagarum de ea re aſſertiones; tam iis conſentanea hominum teſtimonia; qui, nō per ſomnium, aut magicis artibus auerſos ſenſus, ſed oculis ſuis vidiſſe ſe illas nubibus euectas, vel ſummis arboribus ac tectis perplexas hærere, vel homines attonitas iacere, conſtanti ſermone affirmauerint? Nec id quidem in triuio confabulantes, ſed in iure ſacramento ſanctiſſimo rogati atque adacti, vti in ſuperiore diſputatione non ſemel eſt demonſtratum. nonne ſimilia accidere in Italia, quoad Grillandi Lucretiā? nonne in Heluetiæ Schiltachio, quoad Sagam illā Eraſmi *in Epiſtolis*? nonne in Batauia, quoad incautè curioſum illum adoleſcentem Ronſſei? Cur (dic Sodes) quod in Italia, Heluetia, Auſtraſia, Hollandia accidit, non potuit in Morinis contingere? Hoc ergo indicium ſatis firmatum.

Vide lib. 2. q. 16.

Pergo ad alia. His annumero oſſa, vel teſtas locis planè alienis corporis eorum quos oderūt inſertas, vel quid ſimile patratum præter naturam; vt mirificum illud quam Valfracuriæ anno 1589. cōtigiſſe refert Remigius de Iana Blaſia, eam cum, quem vlciſci volebat, Claudium Girardum inuitaſſet, *vt vna ſecum ad focum pauxillulum ſedere non dedignaretur, atque ex pomis, quæ recens ibi cocta videbat, ſibi quæ vellet haberet, & Girardus id facere non ſemel recuſaſſet, cauſans ſibi non eſſe diutius ibi morandi otium, & omnino nullum eius cibi quem offerebat tum eſſe deſiderium: ex pomis illis vnum eius vola manus cum tanto ardore adhæſit, vt alteram ei excutiendo ſtatim admouere cogeretur. verum dum id facit vtraque ſic conglutinantur, vt in vnum coaluiſſe viderentur, medij pomi ardore interim ſic increbeſcente, vt res illi parum abeſſet ab inſania. Inclamat igitur obuios quoſque obteſtans, vt ſui miſereſcerent. Adferre quiſq; pro ſe ei malo quod poterat remedium: hic aquam reſtinguendo ardori, alle inſtrumenta dirimendis ſeparandiſq; manibus: ſed cum nihil horum quidquam prodeſſet, & iam palam eſſet id illi mala aliqua arte confectum eſſe negotium, ex vicinis accurrens conſiderator vnus monuit, vti eo reduceretur vbi illum id malum primum inuaſiſſet. Quod cùm factū eſſet, cœpit bona illa Blaſia, eo ridiculum quidem viſiſſet, hominem ludibrio habere; nihilominuſq; à ſuperiore brachio ad manū vſq; quod interea tantiſper demulcere, dum id pomum illa excideret: quo facto, confeſtim ſedatus eſt dolor; cœperuntq; ei manus liberè vt ante facere officium.*

Quibus indiciis annumerarim, aliud ſatis frequens, & quod accidit anno iſto 1599. in Brabantiæ oppido primario, cùm maleficiatæ clarè, & ſæpius obuerſatur figura (ſuppono eſſe aliàs mēte ſanam, nec imaginoſo morbo laborantem) ſeu ſpecies ipſius maleficæ, ei minantis, vel eam vexantis. Quanquam hoc indicium ſolum non ſit tam efficax, quàm præcedens. Item quàm foret, ſi vnus teſtis exceptione maior deponat ſe vidiſſe ſagam propinantem equo, qui mox mortuus, potionem: aut ſi duo teſtes legitimi deponāt nominatum exercuiſſe actum aliquem, qui ex communi maleficorū praxi ſolet ad maleficium dirigi, v. g. quod ſtans in aquà, retrò tergum aquam proiecerit in aerem, vel quod, ante exortam mox grandinem, viſus ſit lapidem ferire bacillo: vel flores de variis arboribus lectos in ollam cōiicere, vel virga aut manu percutere, vel inſigere animal, quod paulo poſt mortuum. hæc ait Binsfeld. *a* eſſe indicia vrgentiſſima, quorum vnumquodq; per ſe ſufficiat ad torturam; quanto (ſi hoc verum, de quo dubito) certiùs eſt ſufficere quando accedit ad nominationem complicis? 9. Si, cùm capiuntur, aliqua dicunt vel faciunt, quibus ſignificent ſe ſibi timere à morte, actum eſſe de ſe, neq; ſe viuas manus iudicum euaſuras. *b* 10. Confeſſio extraiudicialis rei, ſiue accuſati, duobus probata teſtibus, niſi certior probetur, ita Binsfeld. *c* Sed hoc verum eſt tantum in confeſſione huiuſmodi ſpeciali de certo facto; nō de generali vt de incarnatione tātum vel magia; item de facto ſeriò non iocò, nec non de veriſimili atq; poſſibili, vt poſtea docebo de confeſſ. iudiciali.

a *Indic. 8.*

b *Carolina d. c. 4.*

c *Indic. 9. ex communi vt ait ſententia.*

Hæc ſunt indicia maximè veriſimilia & legitima; quando, quæ ad naturam atq; plenitudinem eorum requiſita ſunt, concurrunt, & hæc haud dubiè

Digitized by Google

biè non tantùm faciunt cum nominatione complicis concurrentia ſemiplenam probationem: adeò vt ſic ſemper vnum iſtorum indiciorum cum nominatione tali, qualem requiſiuimus, ſufficiat ad torturam: ſed etiam ex multorũ ſententia, quædam ex his ſola ſufficiunt: quod tamen non libenter practicarem: ſed ſemper vellem vnum ex vrgentiſſimis, cum alio leuiore; vel plura ſemper leniora concurrere.

Conditiones autem requiſitæ, vt vnum ex his cum denunciatione complicis ad torturã ſufficiat etiam in exceptis, ſunt ſequentes, additæ ijs quas ſuperius iam poſuimus ſuis locis: *primò* vt talis nominatio complicis, adeò veriſimilis ſit, vt vltra adminicula illa, iudex ex ipſo quoque teſtium numero, & qualitate deponentiũ, & perſona eorum cõtra quos deponitur, & alijs facti circũſtantijs quaſi certò credat nominantẽ nõ mentiri, *a* 2. quod ſocius criminis ſocios nominans non patiatur niſi hunc vnum defectum: nã ſi plures habeat, etiamſi tantum duos (*v. g.* quod nõ tantùm ſit infamis & criminoſus, ſed etiã ſit vilis, abiectus, aleo, vel aliàs inhabilis) tunc ne in exceptis quidem faceret indicium ad inquiſitionem ſpecialem, nedum ad torturam *b*, etiamſi in tortura ſuam nominationem cõfirmaſſet *c*, quia hæc vnicũ ſupplet defectum tantum; quod procedit multò fortiùs in nominante ſocio criminis inimico, periuro, vel vario, & ſibi contrario. *d*. 3. ſecundũ quoſdam nominatio contra eum, qui eſt bonæ famæ & exiſtimationis, non valebit cum adminiculis, ad torturam ſed valebit, cùm bona fama duntaxat debilitaret indicia contraria *e*, ideò conſiderandum potius quot & quanta ſint iſta indicia adminiculantia: ut ſi non ſuperent bonam illam famam, tum vera ſit hęc communis Dd. limitatio; ſi illam ſuperent, nõ debeat propterea nominatus torturam euadere *f*. 4. ſi deeſſent alia adminicula, non valeret ad torturam nominatio ſpontè ad nullam iudicis interrogationem à reo facta; quia hæc, ne indicij quidẽ vim tum haberet; ſed ſi adſint alia adminicula, vult omnino Farin. eam æquè valere ad torturam, ac valeret ſi ad interrogationem iudicis emanaſſet *g* & ſic intelligendam communẽ Dd. dicentium; ſi reus nullà præcedente interrogatione complices nominet, nõ facere indicium. Et ſanè hæc diſtinctio; quæ etiam Claro placuit, & Peguero *h* quoad inquiſitionem; non minùs æqua videtur in foro conſcientiæ quoad torturam. In foro externo, quia durat præſumptio, quod teſtis, vltrò ſe offerens examini ſuſpectus eſt, ideò tutiùs illic iudex faceret ſequendo communem. Porrò quo ad duplicem caſum, quem addit Farin. n. 192. ſcilicet procedere illam communem, primò quando quis nec carceratus, nec à iudice requiſitus ſpõtè iudicem adit, & reuelat crimen complicis; ſecundò, quando quis ſpontè reuelat delictum, de quo ſibi impunitas promiſſa à iudice: ratione hac, quia primo caſu tunc præſumitur denunciator ſiue accuſator: ſecundo caſu præſumitur corruptus promiſſione impunitatis. Equidem, quia vtrumque fundatur in præſumptione iuris potiùs quã in facti veritate; putarem in conſcientiæ foro, vbi veritas tantùm attenditur, poſſe iudicem hac nominatione bene perpensà, vti ad inquirendum ſaltem: nam ad torquendum, non cenſeo. Sciendum. 5. non prodeſſe adminicula quando tortura, in qua nominatus fuit ſocius, non fuit legitimè peracta ſeu decreta, puta ſine præcedentibus indicijs *Farinac. poſt alios n. 193. & ſeq.* Deniq; non valere dictum ſocij criminis ad torturam, etiam cum adminiculis, ſi potuit veritas actu vel habitu aliter haberi, quidam putant; ſed eos meritò refellit Menochius *caſ. 474. n. 62.* quem ſequitur Farinac. *n. 195. & q. 43.* Ex quo reſtant quædam breuiter addenda, de indicio famæ, fugæ & minarum.

a c. in fidei fauorem. de heret. in 6. plurimos citat. Farin. q. 43. n. 177

b poſt mar. Carrer. Boc. & alios. Farinac. ſup. n. 178.

c Burſat. conſ. 69. & conſ. 275. Bonacoſ. Kircho. Maſcard. qui omnes teſtantur eſſe communem.

d uide Farin. à n. 179

e bene docet Farin. q. 47.

f Farin. q. 43 n. 188.

g ſup. nu. 190.

h Clarus q. 21. Peguer. rudecſ. crimin. 5. nu 30.

QVARTVM indicium eſt FAMÆ INDICIVM, de quo ſciendum, vt fama ſit idonea pro indicio, debere ortam eſſe à viris, niſi ſit de re meliùs vel æquè perſpecta fœminis, hoc eſt quando factum ampliùs vel æquè fœminas

tangit

publicam legitimè fuiſſe probatam ; quod & Iulius Clarus , & Vulpel. & alij egregij partim iudices, partim aduocati aſſeruerunt . *a* quare cùm in noſtra materia, plerumque contra ſagas & ſtriges ex famæ indicio procedatur, pergam eos iuuare , quibus deeſt larga ſuppellex libraria , vel ocium ingentia illa volumina Farinacij, Boſſij, Maſcardi, & al. percurrendi. Ad famam probandam requiritur 1. vt teſtes ad minus ſint duo , nec ſufficit vnus omni exceptione maior , *b* ſed ut minimum duo eſſe debent ſpectatæ, integræ, & optimæ opinionis ac fidei ; *c* atque idipſum , quod ſint tales , articulandum & probandum in proceſſu , iuri communi magis conſentaneum eſt ; quando agitur ad inquiſitionem particularem , vel torturam, immò non bene faciunt iudices, qui communiter hoc ſolent prætermittere, licet aliquos pro ſe habeant l. d. reuera enim fundamentum iſtorum; quòd vnuſquiſque præſumatur idoneus & omni exceptione maior teſtis; in re tanti momenti, leuiuſculum eſt . *d* 2. *requiritur* , ut etiam non interrogati teſtes de fama exprimant cauſas, indicia , & coniecturas , quibus orta eſt fama , nec ſufficeret quod dicant ſe audiuiſſe a multis , uel publicè , uel ita eſſe publicam famam; *e* niſi & cauſas & illa alia adderent; quibus additis , ſufficeret dicere ſe ita audiuiſſe publicè dici ; de quo ſtatim amplius. 3. *requiritur*, ut teſtis ſciat talem rudi Minerua deſcribere (non enim opus eſt exacta definitione , quã vix iuriſtæ & aduocati poſſunt dare) quid ſit fama, de qua deponit ; ſaltem ſic , ut appareat iudici eum ſatis intelligere, quare reijci deberet , qui diceret ſe neſcire , *f* vel diceret eſſe id quod per plures perſonas dicitur , vel quod publicè dicitur, vel quod per iſtum aut illum dicitur ; *g* ſufficeret autem , nec de hoc interrogandus eſet, ſi ex præcedentibus iudici conſtaret teſtem ſatis intelligere, quid ſit fama. *h* 4. *requiritur* vt ſpecificè deponat de fama in illis ipſis articulis , in quibus fama eſt articulata ; nec ſufficeret

a vide Far. nu. 207.

b *Maſc. ſu. concl. 749. Hipp. Rim. conſi. 59. uolu. 1.*

c *e. qualiter quando de accuſ.*

d *uide Far. à nu. 211.*

e *opt. Simãcas, de hære. c. 65. poſt n. 37. Vulpell. cõſ. 30. nu. 12.*

f *Clarus. §. fi. q. 6. num. 18.*

g *Rol. conſ. 54. volu. 1. Natta cõſi. 473 Viuius in li. comm. opin.*

h *Maſc. ſu. d. cõcl. 749. nu. 36.*

quod in fine poneretur generalis clauſula de fama præceden. omnium, & cetera *i* 5. *requiritur* , ut debeant exprimi auctores, a quibus fama eſt orta: & quidem probabilius eſt id obtinere , etiamſi interrogati de hoc non forent; & quod nominati iſti debeãt eſſe alii, quam conteſtes , nec ſufficeret dicere ſe audiuiſſe a maiori parte populi , ſi poſtea diceret ſe non recordari , a quibus nec ullos poſſet nominare . nam ſi aliquos nominaret , & diceret ſe reliquorum non tenere nomina hoc ſufficeret: immò ſi fama foret orta ex probabilibus coniecturis & cauſis , hoc quintum requiſitum ceſſaret. *k* 6. *requiritur*, ut dicant teſtes , ſe audiuiſſe a maiori parte populi, uel ita dici a maiori populi parte, *l* (ſi addant illius ciuitatis *m* vel etiam ſi id non addant , quia ſatis hoc intelligitur , *n* à maiori (inquam) parte dicentis , vel priuatim , *o* nec neceſſe eſt addi, & ita maiorem populi partem ſentire *p* ſufficit etiam ſi dicant, ſe audiſſe ſic dici per totam ciuitatem . *q* non ſufficeret ſi dicant, audiſſe a mille perſonis, vel a diuerſis perſonis, uel a multis perſonis, uel a pluribus & pluribus perſonis, quia nihil iſtorum ſignificat maiorem partẽ populi . *r* Sed quid ſi dicant ſe ita audiuiſſe publicè dici vel ita eſſe publicam uocem ſeu famam ? tunc diſtinguendum. nam in criminalibus quando agitur duntaxat ad habendam ſemiplenam probationem(v. g. ad torturã) hoc ſufficeret, quando teſtes ſimul adducerent cauſas & coniecturas veriſimiles, vnde orta eſſet fama , in ciuilib. uerò hoc non ſufficeret , & ſic conciliat Bald. & Bar. contrarias opiniones Proſper Farinacius. *ſupr. num. 259 cum ſeqq.* *ſ Septimo requirunt* nonnulli plures hos teſtes non eſſe ſingulares , ſed uerius eſt, hoc non requiri & famam ſiue bonam ſiue malã poſſe probari per teſtes ſingulares, dũmodo non ſint cõteſtes in ſpecie famæ irrogatæ *t* 8. *fama* probatur per decem teſtes , etiamſi nõ ſint uniformes, dũmodo cauſas & auctores famę benè exprimant , & alias ſint teſtes habiles, tamen non ſufficiẽt ad

i *Maſc. ſu concl. 752.*

k *multis Farina à n. 228. vſque 236.*

l *Bart. in l. de minore. §. plurium. D. de quæſt.*

m *Frã. Hercul. de negati. 312. in fi.*

n *Bar. ſup. nu. 20.*

o *Bal. in c. præterea. n. 19. de teſtibus.*

p *Clarus ſupra q. 6. nu. 15.*

q *Capel. Toloſ dec. 380 nu. 9.*

r *Salyc. in l. ea quidem nu. 119 C. de accuſat.*

ſ *fuſè Fari. à nu. 238.*

t *de quibus*

ad torturam, niſi concurrant alia adminicula. *a 9. probari* poteſt fama etiam per ſcripturam, vel litteras bonorum virorum, per priuilegia, & inſtrumenta antiqua & alias ſcripturas authenticas; ſcripturæ autem non poſſunt eſſe pauciores duabus, immo ſaltem tres, & debent habere originem a diuerſis perſonis. *b* Hæc de probatione famæ in ſpecie.

Clarus §. fi. q. 6. n. 14.

a *Farin. c. nu. 265. & 304.*

b *vid. Proſp. Farinac. ſup. à num. 267.*

Bona fama in ſpecie probandæ *c* hęc eſt regula, quod vnuſquiſque præſumitur in ſuo artificio vel ſtatu (etiamſi carnifex foret) bonus, donec probetur malus: maximè ſi ſit natus ex bona patria, vel ex bonis parentibus, vel ſi ſit nobilis & diues, vel bene educatus: & ideò etiam quis præſumitur bonæ famæ: niſi tamẽ adeſſet ſceleris aliqua præſumptio ſpecialis. quia hæc excludit prę ſumptionem generalem. *d* Fallit etiam regula illa quando agitur de pręiudicio tertij, tũc enim huiuſmodi bona fama eſt probanda, itẽ quando hæc præſumptio bonę famæ redundaret in præiudicium eius pro quo pręſumitur (de quo vide Menoch. *lib. 5. de præſump. præſump. 1. à n. 20.*) item fallit in eo, qui alias fuit malus malæque famæ: itẽ in eo, qui dat operam rei malæ ſiue illicitæ. *Ad probationem famæ bonæ uel malæ in genere*, requiruntur eadem quæ ad probationem eius in ſpecie, vnde valet argumentum a fama in ſpecie, ad famã in genere.

c *Maſc. ſu. concl. 751. & conclu. 911.*

d *Vide Farinac. à nu. 277.*

Quintum eſt Indiciũ Fugæ. de hoc regula prima eſt, quod fuga ante inquiſitionem formatam vel accuſationem porrectam, contra fugientem gignit ordinariè ſuſpicionem & præſumptionem nõ leuem doli & delicti commiſſi: *e* non tamen ſola, ſine adminiculo alio, facit ſemiplenam probationem: quare neque ſufficit ſola ad torturam, quicquid multi dixerint; & loquor de fuga, quoad ipſum fugientem: nam de fuga complicis, non arbitror vnquam illam facere indicium contra complicem inculpatum, hoc eſt contra quem non ſunt alia indicia. fugientem autẽ intelligo, etiam illum qui occultè latitat in ciuitate aut loco vbi habitat: eũ quoque, quem ex ſignis euidentibus conſtat fugam adornare, idque magis ſi acceſſerit contumacia aduerſus citationem: vel etiam fugerit per loca inuia & inſolita, puta per ſaltus aut nemora, quæ non ſunt in tranſitu, vel ſi inuentus in delicto aut præparatione, clamore populi fugatus fuit, quo caſu etiam denegatis defenſionibus poſſet torqueri, ſi clamor populi ſit ortus ex probabili & veriſimili cauſa, ad opinandum quod volebat delictum committere, ſed clamore fuit impeditus. *f* Quod ſi metuit ſubitò, & ex improuiſo ſe conijciendum in carcerem; antequam capiatur; fugiens uel ſe occultãs non præbet fuga indicium idoneũ ad ad torturam: multò minus, ſi iam captus ex manib. ſatellitum & miniſtrorum iuſtitiæ ſe eripiat, quantumuis iuridica & legitima ſit captura, quod diligenter notandum contra multos; *g* & veriſſimum eſt, quando quis etiam ex interuallo poſtquam elapſus fuit, ſpontè iterum comparet, vel inuitus iterum captus fuit: quod maximè obtinet in ijs, qui vel propter debilitatem carceris incommoda ægrè poſſunt ferre, vt de ſe teſtatur Demoſthenes; *h* vel quibus admodum verecundum ſit incarcerari, propter genus, vel dignitatẽ vel profeſſionem. Spõte dicitur redijſſe; qui, cum poſſit iterum fugere, permittit ſe capi vel citatus comparet. Eſt autem hæc ſpontanea comparitio (ſi ante bannum fiat) adeò potens, vt fugam planè expurget, cetera verò indicia omnia debilitet; ideò ſi propter illa antea poterat torqueri, iudex eum iã non poterit torquere, ex plurimorum Dd. ſententia, vel non poterit niſi leuius multo torquere, iuxt. Farinac. *nu.* 55. Reg. 2. eſt: Poſt accuſationẽ vel inquiſitionem fuga in criminalib. cauſis quando agitur de pœna luenda in corpore, adhuc non præbet indicium ſufficiens ad torturam, etiamſi accederent alia adminicula. nam adminicula hęc tantum ante inquiſitionem operantur & non poſtquam fuit inquiſitio cępta, quia poſt inquiſitionem cæptam fuga non præbet vllum indicium; *i* & ideo alia indicia huic non poſſunt adminiculari, quod nullum eſt. Quod ſi alia indi-

Vide Proſp. Farinac. q. 48. per tot. & Clarum q. 21.

e *Maſcard. multis libr. 1. de prob. concl. 819. & conclu. 531.*

f *vide Farina. n. 12.*

g *hoc cõtra Carrer. & Foller. bene Farina. à n. 14. docuit.*

h *epiſt. 3.*

i *Bar. & cõmuniter omnes Ieguer. deci. cri. 17. nu. 31. Clarus q. 21. n. 23. Farina. n. 27.*

Digitized by Google

indicia ſint multa, & vrgentia, ac grauia, illa vim ſuam habebunt, non verò huic, quod nullum eſt, adminiculari ſunt dicenda. Reg. 3. Hæc obtinere puto etiamſi iudex non habeat famã crudelis, neque comminatus ſit ſe malè tractaturum. ratio, quia moleſtiæ iudiciales, & grauiſſima cauſſarum criminalium incommoda, reuera ſunt iuſta metus & fugæ cauſſa: quando verò illorum duorum alterum accederet, fatētur omnes fugam nullum indicium præbere. *a* Reg. 4. Fuga cum quantumuis multis adminiculis alijs, non ſufficit ad condemnandum pœna corporali vel ordinaria: ſi verò eſſet iuncta cum vno teſte exceptione omnimaiore & oculato; tunc poſſet ſufficere ad condemnationem pœnæ pecuniariæ & extraordinariæ. *b* Reg. 5. Cauſa probabilis fugę probatur, per iuſiurandum fugientis, quando conſtat de cauſſa probabili; etiamſi præſumi aliũde poſſit eum non propter hanc cauſam, ſed propter delictum diſceſſiſſe, verbi gratia, dicit quis ſe diſceſſiſſe, quia timebat accuſari vel incarcerari; ſi conſtet hęc comminata vel pręparata fuiſſe, ſtatur iuramento quod ob eã cauſam diſceſſerit. *c* SEXTVM EST INDICIVM MINARVM. circa quod nota differre iactantiam a minis. Iactitare ſe dicitur, qui dicit ſe poſſe vltionem ſumere, offendere, delinquere, &c. ſi vellet, minari verò, qui dicit ſe velle facere, ſiue ſe facturum. hęc duo perperam nonnulli confundunt; etiam in alijs rebus. Sit concluſio, *quoad minarum indicium.* quando damnum vel delictum eſt ſubſecutum, communis ſententia eſt, ſiue iactauerit quis ſe, ſiue minatus fuerit, efficax hoc indicium eſſe ad torturam; quando minãs vel iactans eſt perſona potens, malæ vitę, & ſolitas minas ex ſequi; *d* intellige ſi ſit dubium, quis delictum cõmiſerit, & minator in hoc ipſo delicto ſit malæ famæ. *e* ratio eſt, quia in hoc caſu idem eſt animus iactantis & minãtis. hoc verum in foro externo, quia talis illic pręſumitur: in interno tamẽ foro, puto inter minas & iactantiam diſtinguendum confeſſario, & diligenter quęrendũ an iactitarit animo adimplendi, necne. Nam grauius longe eſt peccatum eius qui iactitauit vel minatus cum deſiderio ex ſequendi & exſecutus: immo duplex eſt peccatum. Similiter in foro *f* externo idem eſt ſi quis expreſsè vel tacitè ſiue ęnigmaticè minetur occidere, aut vulnerare (verbi gratia, faciam ne doleat tibi caput, extraham tibi pennam de alã, & cetera) ſed in foro interno in ęquiuoca ſeu obſcura locutione ſcrutanda eſt mens loquentis. Et hoc quod diximus de homine malæ famæ & ſolito exequi; locum habet, quando non accedũt alia adminiculantia indicia. nam ſi accederent alia, tunc ex ſolis minis, & mox ſubſecuto delicto poſſet ſubijci torturæ etiam non ſolitus exſequi. *g* Hæc limitanda, primò ſi offenſus haberet alios etiam inimicos præter minantem; tum enim debet iudex eſſe valdè circumſpectus, & conſiderare an ſufficientes ſint minę, & an fortè alius inimicus hoc tegmine fretus offenderit, vt narrat accidiſſe Paris de Puteo, & ex eo alij *h* 2. limi. quando delictũ non eſſet ſubſecutum incontinenti, ſed ex interuallo; hoc autem decernere permittitur iudicis arbitrio: qui cõſiderare debet qualitatem perſonarũ, & an ante habuerit opportunitatem delicti committendi. nam ſi ſtatim nõ habuit, & fecit ſtatim ac eam nactus eſt, interuallũ nihil eleuat indicium. *i* Tertio fallit quod diximus eſſe indicium ſufficiens huiuſmodi minas; ſi ſint ambiguæ, & quæ poſſunt ſignificare vindictam legitimam ſiue iuris, & licito modo (verbi gratia, vlciſcar, ſolues, pœnitebit te, non ſic abibit & talia) *K* quod certè verum eſt, ſi minator ſolitus ſit uia iuris ſe vlciſci; verũ ſi conſueuit ſe vindicare via facti (vt ſolent ſortiarii) in his iudex potius debet ſequi ſententiam Parid. de Puteo volentis, etiam tum fore indicium ad torturam. *l* minæ debent fuiſſe ſpecificæ ſeu de eodem quod ſubſecutum fuit delicto. ſic nonnulli poſt Spec. & Dec. quorum doctrina (vt rectè Farinac.) tantum eſt admittenda, quando minæ prolatæ fuere in aliqua certa ſpe

a *Farin. n. 47.*

b *Farin. n. 69.*

c *Farin. n. 44. & ſeqq.*

d *arg. l. metum C. quod met. cau. Farinac. q. 50. nu. 7. & 9.*

e *vide Cla. q. 21. n. 37. Peguer. dec. crim. 17. n. 11.*

f *Fari. n. 8.*

g *Menoch. de præſump. l. 1. q. 89 n. 62. Fari. n. 11.*

h *vide Farina. nu. 13.*

i *vide Farina. à n. 14.*

K *Oſaſ. cõſ. 64. nu. 55.*

l *Farin. nu. 22.*

cie, & ſubſequitur delictum planè alterius ſpeciei, quod non continetur ſub ſpecie comminata, neque eſt præparatio ſeu gradus quidam ad illud. (verbi gratia, quando quis minatur occidere, & ſecutum eſt domus incendium. *a*) Sed ſi minæ fuerunt in genere prolatæ (verbi gratia, dolebit tibi caput, faciam ne hic intres, ne loquaris, &c.) & delictum illa generali ſignificatione cõtinetur, vel ſi delictum plus nocuit, vel minus quam minatum fuit, ſed effectus tamen eſt quid ordinatum ad minas; tunc adhuc locum habebit regula (verbi gratia, ſi in quem minæ occidẽdi prolatæ, inueniatur tantum vulneratus, vel è contra. quia vulnera nequeunt ad certam menſuram dari. *b*) 5. limit. procedere regulam, quando minæ non fuerunt reuocatæ, & quando erant prolatæ animo ſedato, & poſt interuallum a prætenſa iniuria; ſic, vt queant dici proceſſiſſe ex animo deliberato; non ex calore iracundiæ. *c* 6. limit. vt minæ ſint abſolutæ. Nam ſi fuerint conditionatæ (verbi gratia, faciam ſi tu adhuc tranſieris hac &cæt.) tunc nihil operantur, niſi ſufficienter probata conditione in minis appoſita *d* 7. debent minæ apparere, hoc eſt probari per duos teſtes efficaciter, quos oportet ſaltem eſſe concordes in qualitate minarum, licet diſcordent in loco & tempore: *e* alias ſi eſſent omnino ſingulares, vel eſſet vnicus tantum teſtis, minæ non facerẽt indicium ad torturam, ſed tantum ad faciendam inquiſitionem generalem ſufficerent. 8. ad torturam ſufficerent minæ hominis ſoliti exſequi, cum cauſa præexiſtente minarum, vtpote honor læſus, odium, vtilitas aut quid ſimile: quod ſi ad conſuetudinem exſequendi, & cauſam, accederent alia adminicula præſumptionum (vtpote inimicitia) tunc etiam ad condemnandum ſufficere tales minas cenſet Farinac. poſt multos quos allegat; *f* non quidem ad pœnam ordinariam, ſed extraordinariam, & pecuniariam non corporalem. quod fateor, quando concurrunt minæ, inimicitiæ, delictum, & conſuetudo exſequendi; idque facilius in excepto, & occulto difficiliſque probationis crimine noſtro ſortilegij admiſerim, quã in alijs; tamen ſemper propendorem in ſententiam negantium *g* vnquam in vllo crimine licere ex huiuſmodi indicijs tantum remotis ad condemnationem procedere.

a ut bene Natta conſ. 42. n. 2.

b *Farina à num. 24.*

c *Fari. nu. 27.*

d Farinac. nu. 32.

e Farin. à nu. 40.

f vide nu. 30. 36. & 39.

g *Fra. Caſonus de indi. tra. 7. c. 1. num. 17. Diaz regul. 370. Anto. Gome. to. 3. c. 12. n. 15. Sarment. Epi. Geenſ. ſ. li. 1. Select. c. 1.*

SECTIO IV.

De alijs indicijs minus vrgentibus & minus certis.

PRimum eſt, quãdo quis potuit maleficium impedire & non fecit; ſi tenebatur non lege tantum caritatis (qua omnes homines tenentur), ſed etiam lege iuſtitiæ, vt puta ratione officij; tũc puto vrgentem præſumptionem occultæ ſocietatis induci; *h* & talem non prohibentem eſſe plectendum pœna ſaltem extraordinaria, *i* quando aliqua adhuc adminicula accedunt; intellige primò poſſe torqueri; &, ſi poſt torturam neceſſaria reliqua adſint, ad condemnationem iuxta dicta paulloante in fine præcedentis ſectionis etiam poſſe procedi. Quod notandum eſt procuratoribus, & aduocatis fiſci, & ſimilibus officiatis iuſtitiæ. Sed, ſi quis tantum tenebatur obuiare ex præcepto caritatis; tunc non puto iſtud indicium ſufficere ad torturam, ſi alia nulla cõiectura concurrit, maximè ſi poſtea non aſſociauit ſe ſic delinquenti. k Et hæc limitant DD. quidam in crimine læſæ Maieſtatis, quos ſequitur Iul. Clar. & non eſt dubitandum de foro externo: ibi .n. non reuelans hoc crimen punitur: ſicut & ſerui qui non defenderunt Dominum occiſum. *l* In foro conſcientiæ neque hos ſeruos, neque alios illos, ne in crimine quidem læſæ Maieſtatis, putarim ad reſtitutionem damnorum teneri. *m* Hinc patet indicium & præſumptionem induci contra iudices: qui omittunt vel negligût maleficos punire ad quod tenentur ratione officij, vt dixi, ut & belli dux ratione militum; & prælatus, ſubditorum. quæ eſt communis ſententia, *ar. c. qui põt, 23. q. 3. c. negligere, 2. q. 7.*

h *ca. ſicut dignum. §. illi ẽt de hõ. c. qui poteſt & c. quanta de ſent. exc. c. non inferenda 23. queſ. 3. cum ſim.*

i *Gand. ti. de præſump. & indic. in dub. nu. 24. Menoch de ar. caſ 355 nu. 7. quos ſic interpretor.*

k *ſic intelligo ſnĩam cõmunem, & ſeqq. Anto. Gomeſ. d. l. 3. tit. de ho. nu. 4 & in titu. de læſa maie. nu. 8. Clar. §. fin. q. 87. n. 3. et Farin. q. 51. nu. 6.*

l *l. 1. §. ſed & in eo D. ad Syllan.*

q.7. Simanc. in praxi tit. 15. Capic. dec. 130. nu. 67. Flaza epit. delict. c. 28. & 31. Nicol. Moron. de fide treug. & pac. q. 138. num. 41. & hi omnes quia iure ad hoc tenebantur, ad reſtitutionem damnorum ex omiſſione hac ortorum, parti læſæ tenētur: neque obſtat Couar. & Med. citati loquuntur enim de ijs qui tantum tenebantur obuiare ex caritate: quoad ſeruos domini occiſi, aliud eſt. quia, licet puniantur in foro externo, id fit propter prẹſumptionem, & ideo in foro conſcientiæ non tenentur ad reſtitutionem.

2. eſt quando quis patrocinatur ſpõte maleficis, & conatur criminis enormitatem eleuare, & contendit, non eſſe credēdum ijs, quæ de illis certo narrantur, & ea omnia vana eſſe & delira, aliaque huiuſmodi, ſicut fecere Vvierus hẹreticus, & noſtris temporibus quidam Calidius Loſeus Theologus, cuius animę Deus parcat, qui dum uiueret fuit eo nomine ſuſpectus inſincerę fidei, & Bruxellæ incarceratus, & Treuiris expulſus, quia libellum parauerat, & conabatur clanculum Colonię (quod hic inſerendum duxi, ut, ſi forte infęlix iſte partus poſtumus, cũ noxa publica, lucem aſpexerit, vel ſcripta exemplaria, ut ſolent opera tenebrarum, clam diſtribuantur, ſibi quiſque caueat, ne ſpecie pietatis impietatem hauriat) parauerat, inquam, & conabatur libellum edere in hanc ſententiam, coactuſque fuit abiurare huiuſmodi dicta, ſcriptaque, & meritò. ſic enim natura comparatum eſt, ut quæ quiſque lubenter & proteruè defendit, ea non fugiat, neque ſe illis facilè abſtineat, a quibus uero ſe abſtinet, ea non multum laboret, cum inuidia & moleſtia, tueri. Deinde ut plurimum tales poſtea deprehenduntur occultę ſocietatis rei. Eſtque hęc perſuaſio diligenter uitanda, cum omnibus, tum maximè procuratoribus, aduocatis, judicib. Vvierus, ſi credimus Creſpeto *diſcur. 3. de odio Satanæ* hanc defenſionem ſuſcepit, quia ob Magię crimē pęnam mortis uerebatur. Ex Iaquerij *flagello Faſcinariorum* conſtat, per Edelinũ Doctorem Sorbonicum hoc Diabolũ conatum perſuadere mortalib. Iaquerij uerba ſunt: *non immerito creditur quod dæmones, qui hæreſim & ſectam abominalem faſcinariorum erexerunt, induxerunt aſſertores ad credendum & pertinaciter aſſeuerandum: quod ea quæ per maleficos faſcinarios fiunt in cultu dæmonum, non ſunt niſi illuſiones dormientium: hoc autem luce clarius patet ex proceſſu facto cuidam magiſtro in Theologia (addit Monſtreletus p. 3. Chronic. eum fuiſſe Priorem S. Germani in loco quem vocant* Galli en l'haye: *& ante fuiſſe monachum ordinis D. Auguſtini & prius etiam aliorum ordinum unde hominis inconſtantiam facile notes.) Super huiuſmodi hæreſi & ſecta deprehenſo: qui ſponte confeſſus fuit & detexit, quo modo in cultu dæmonis ipſe cum pluribus alijs cõplicibus realiter & pluries conuenit, quem dæmonem inter eos uidit & coluit apparentem, quandoque in forma hominis, quandoque forma hirci, ubi abnegauit Deum, & fidem catholicam, Beatamque virginem & crucem. Prædictus autem Magiſter vocatus Magiſter Guilhelmus Adeline anno Domini* M. CCCC. LIII. *die duodecima menſis Septemb. (Monſtreletus vocat Gul. Edelin, & dicit hanc ſententiam latam menſe Decembri, in Vigilia Natiuitatis Dominicæ: in cęteris conueniunt; de loco, de anno, de confeſſione, de pœna.) in capella Epiſcopali Ebroicenſi iudicialiter coram iudicibus fidei, cum lacrymis in terram proſtratus, exhibuit quandam ſcedulam continentem ſua commiſſa contra fidem in dicta hæreſi & ſecta, offerendo prædictis iudicibus abiurationem. Ipſa autem ſcedula continebat inter cetera, quod quando ipſe fuit introductus ad dictam ſectam Diabolus aſſerebat, quod ipſe Magiſter Guilhelmus benè poſſet, ſi vellet, augmentare eiuſdem dæmonis dominatum, præcipiendo eidem Magiſtro Guilhelmo prædicare, quod eiuſmodi ſecta non erat niſi illuſio, & quod hoc prædicaret ad contentandum populum patriæ, vbi tunc morabatur ipſe Magiſter Guilhelmus. Hunc Mag. Guilhelmum ego qui hæc ſcribo noui, & frequentiſſimè vidi antequam eſſet de hoc crimine ſuſpectus*, hęc Iaquer. *flagell. hæreticor. faſcinar. c. 4.* Noſtris temporib. ſumma ope & vi Doctor Vlret, vnus ex Principis Electoris Treuirici Cõſiliarijs, hoc idē cõtēdebat, ſed ei ſe fortiter, eruditè conſcripta confutatione erroris, Pet. Binsfeldius oppoſuit, *edita Diſputatione ad Confeſſion. Maleſi.* Ca-

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

ptus ille Vlaetius, crimen tãdem, fraudemque confeſſus, vt & Edelinus; flãmis ferialibus conſumptus fuit. Indicium hoc nititur aperta iuris præſumptione *l. vni. C. de priua. carcerib. et c. error. 74. & docent* Pet. Loyherius *lib. 2. de ſpectris fol. 526.* Ludouicus Richeaumeus noſter, *in li. trium Diſcurſuum*, Iaquerius Michael. Remig. Bodinus, Creſpet. & alii. Oratos velim Iudices (quos ego talia perperam effutire intelligo) vt dignentur has Diſquiſitiones noſtras legere, & in ſingula inquirere: quæ diſplicebunt, refellant: quæ refellere nequibunt, ijs, faſtu & obſtinatione ſeclufis, aſſentiantur. Irridere, cõtemnere, nec legere, intelligereuè velle; vanitatis, non grauitatis eſt, inſcitiæ non ſapientiæ, ſcurrarum non Iuſtitiæ Sacerdotum. Solo autem Canone illo, *Epiſcopi 26. q. 9.* niti; & verba vrgere, nõ ſententiam; nec ad ipſa quidem verba ſatis attendere, totamque canonis ſeriẽ; ſed fruſtulatim eum diſcerpere; nec explicationem Theologorum, & Canoniſtarum doctiſſimorũ admittere; nec iudicium ſuum communi omniũ Europæ Catholicorum ſecularis & Eccleſiaſtici fori Tribunalium praxi, rerumque iudicatarum auctoritati ſubmittere: ſed vnum malle Vvierum, aut alterum, reprobæ religionis hominem ſequi & cum ſcandalo audientium publicè iſta iactare; quid aliud eſt, quam Tribunalia omnia Catholica inſcitiæ, iniuſtitiæ, crudelitatis damnare? quam maleficis & eorũ ſceleri habenas permittere ad nocendum? quam reipu. & humano generi toti, & Deo optimo maximo tali conniuentia patrocinioque teterrimæ apoſtaſiæ, atrociſſimam iniuriam inferre? *vide dicta ſup. li. 2. q. 16. & dicenda infra hoc eo. li. 5. ſect. 16. litt. VV. Vbi c. epiſcopi fuſiſſimè explicabo.* ſ

3. eſt, cum ſortiarij, vt plurimum ẽt ſint heretici; eos qui ſcienter defendũt ipſos & errores eorum eſſe ipſis deteriores, proque ſocijs habendos; *a* qui neſciunt eſſe ſortiarios, hi puniendi non ſunt, vt tales; niſi ſua defenſione iudicis officium impediant. *b* Qui ſcientes eſſe ſortiarios, non defendunt errorem, ſed perſonam tantum; illi ſe valdè ſuſpectos reddunt, & contra illos ſpecialiter inquiri poteſt, & ob defenſionem hanc ſunt puniendi; *c* vt & aduocati & notarij: illi, ſi ſciẽter & ſpontè in iudicio patrocinãtur, venia non petita, vel ad hoc a iudice non deputati; hi, ſi inſtrumenta ſcienter illis confecerint. Quod ſi iudices, vel Domini eos in ſuis iuriſdictionibus, aut terris defenderint; primò ſunt excommunicandi, & poſt pertinaciam officijs, dignitatibus, & bonis priuandi, & in exilium mittendi, *d* vt regijs Hiſpaniæ & Siciliæ conſtitutionib. iuſtiſſimè cauetur. fallit hæc 3. regula, quando ſortiarij non ſunt hæretici.

a *qui alior. 24. q. 3. c. q. conſentit. 11. q. 3.*
b *c. accuſatus. §. ul. de haret. in 6.*

c *c. excõicamus. §. credẽtes. de hære. Bru. lib. 5. de hære. c. 15. Siman. in pra. ti. 14*
d *c. ſi aduerſus. de hære.*
e *2. paral. 19. v. 1. Turrecre. Sum. de Ecc. 2. p. li. 4. c. 21.*

4. Quod de defenſoribus dictum, idem de fautoribus obtinet; qui verbis, factis, conſilio, vel pecunia eos iuuant. *e*

5. Maiorem etiam præſumptionem de ſe præbent occultatores ſiue receptatores eorum, *f* vel non vi coacti. Quod, ſi cõtra occultatorem occurrat alia preterea præſumptio, cogitur ipſe vim vel ignorantiam probare; vt ſi ſit amicus, *h* vel conſanguineus: neque hic cognatio excuſat a pœna in totũ, *i* ſed tamen cauſa eſt lenioris multò punitionis; maximè ſi ſit valdè arcta neceſſitudo, vt coniugum, filiorum, fratrum. K Hæc quoque locum tantum habent quãdo maleficium eſt iunctum cum hæreſi.

6. Tenẽtur omnes, ſi maleficium ſit coniunctum cum hæreſi, maleficium denunciare (quod extra confeſſionem cognouerint) & iudicibus indicare; *l* &, qui hoc non faceret meritò præſumitur ſocius, argumento fautorum ac receptatorum. Sed quæritur V. *debeat hoc caſu præmitti correctio fraterna?* ſi conſtaret maleficium non eſſe cõiunctum cum hæreſi, nemo dubitat eſſe correctionis fraternæ ſeruandum ordinem: ſed quia hoc eſt de planè rarò cõtingẽtibus, quoad ſtriges & ſortiarias & veros magos dæmoniacos; ideò quoad hos, omnino cenſeo hac in re idem dicendum quod de hæreticis, de quibus DD. ſollicitè diſputarunt. *m* Inprimis, ſi hæreticus eſt dogmatiſta, protinus debet iudicibus deferri, *n* cau-

f *libr. 1. & 2. de recept.*
g *Bar. in d. l. 1. tex. in l. 1. C. de recept. plat.*
h *c. cum oporteat de accuſ. l. ſi vicinis C. de nu.*
i *c. legi. 23. q. 8. c. infideli. 28. q. 1.*
K *l. vlti. de recep. cum ſimo.*
l *Deut. 13. et 17. Plat. lib. 10 de legib. D. Leo homil. 4. de collect. et homil. 4. de ieiun. D. Tho. & Caietan. 2. 2. qu. 33. a. 7.*
m *Bernardinus Areualus li. de fra*

cautum lege diuina *Deuteron. capit.* 13. *&* 17. ratio. quia nulla moraliter ſpes ſuppetit tales admonitione corrigendos; & iuxta D. Paullum; *mali homines & ſeductores proficient in peius errantes & in errorem mittentes* (2. Tim. 3.) vnde conſequitur quotieſcumque probabiliter conſtat non redituros admonitione ad ſanam mentem, ſtatim denunciandos *a* quia periculum eſt ne ſermo eorum ut cãcer ſerpat. quare commune bonum præferendum eſt unius priuatæ famæ: & cum talis iudicio ſuo pluſquam iudicio Eccleſiæ tribuat, ſtultum ſit ſperare quod priuati hominis admonitionem auſculaturus & crediturus. Et hoc uerum de omnibus, quos conſtat malitia errare; nam hi ſolent eſſe pertinaces. huiuſmodi ergo tenetur quiſq; ſub mortali deferre. *Secundo* ſi conſtat aliquem ex ignorantia errare, & certũ ſit moraliter, ſiue firmiter creditur poſt admonitionem emendandus, & correctio profutura; tunc præmittenda eſt admonitio fraterna. *b Tertiò*, ſi dubium ſit utrum correctio profutura necne, & vtrum ex malitia an ex ignorantia peccet; hoc eſt ſi dubitetur probabiliter de eius pertinacia; tunc res eſt dubia. quidam cenſent tunc prius legitimè admonendum, *c* quam denunciandum: & legitimè admonere vocant, quando quis admonetur ab habente auctoritatem prælationis, iudicij, & eruditionis; ita ut teneatur illi credere. nam non eſt dicendus admonitionem contemſiſſe, qui non credidit ei, cui credere non tenebatur. hæc ſententia eſt ualdè æqua. Reipub. tamen videtur vtilior ſententia contraria, nempe hoc caſu deferendum Eccleſiæ; *d* argumenta pro ſententia hac ſunt. tum quia in re dubia non eſt reſp. Chriſtiana in diſcrimen adducenda, ſemper enim ſubeſt periculum moræ & ſubuerſionis aliorum: & lege naturæ bonum commune particulari præponendum, tum quia ſi reus ille non erat bonæ famæ, parum refert eam iuſtè lædi: ſi uero erat, hoc ipſo magis nocere reipub. potuiſſet, cuius bonum præferendum eius exiſtimationi. tum quia uel errabat ex mera

Sotus de tegen. ſecr. membr. 1.] *ſern. correc. concl. 6. pro poſ. 6. Alf. a Caſtro l. 2. de iuſ. hæ. punit. c. 25. Sotus l. de rat. teg. ſecr. mẽbr. 2. q. 4. & li. 5. de iuſt. & iu. qu. 5. a. 1. Can l. 12. de locis Theol. ca. 9. Dom. Ban. 1. 2. q. 33. a. vlt. dub. 2. Simanc. ſu. c. 23.*

a *eſt cõis ſẽtentia citatorũ & præterea* DD. *in 4. d. 19.*

b *eſt Durãdi d. d. 19. & citatorũ communis.*

c *Bann. ſupra.*

d *ſic poſt Areual. & Sot. (quos citat) Siman. nu. 12.*

malitia, & tunc iuſtiſſimè delatus fuit, aut errabat ignorantia, & tunc iudices vel eum non comprehendent, uel comprehenſum abſoluent, & vtroque caſu ſalua erit eius fama. Ex his infero *in Magia crimine* (* quia lamiæ ſemper ſunt ualdè pertinaces, & uix fieri poteſt ut ex ignorantia pecœnt-; & ſemper mora eſt damnoſa alijs) *ideo ſemper ſub Mortali vnumquemque teneri conſeſtim eas denunciare, etiamſi cum hæreſi non ſit coniunctum earum crimen: & ideo qui nõ reuelant hoc crimen, extra confeſſ. ſacramentalem acceptum, indicium cõtra ſe, ſaltem ad inquiſitionem etiam ſpecialem, præbere*, quod miror DD. non obſeruaſſe. Opinor omiſiſſe quia comprehendebant ſub crimine hæreſis, ut Sãcta Inquiſitio facit in Hiſpania. Deinde ſagæ reuelandę ſunt, quia delictum earum non cenſetur commiſſum, ſed committẽdum: & damna impendent proximo, & reipub. ideo in conſcientia quis non poteſt tacere: hoc enim in genere Doctores communiter de conſcientiæ foro recipiunt in quouis crimine committendo; *e* Peccabit ergo hoc non faciens, ſed contra charitatem, non contra iuſtitiam, idque omittendo non cõmittendo; ideo non tenebitur ad reſtitutionem, ad damna & intereſſe partis, *f* niſi ſit talis qui ex iuris præſcripto reuelare tenebatur. *g*

7. indicium ſumitur ex mendacio rei, quod ſemper ſufficit ad inquirendum, non uerò ſufficit ad torturam, niſi ſit adiutum alijs præſumptionibus. *h* Intellige mendacium facere indicium ſi concurrant ſequẽtia, nempe ſi ſit circa qualitates & circumſtantias ſubſtãtiales ſiue proximas delicti (ut circa tẽpus uel locum delicti) non circa remotas (ut locũ originis & rei circa ea quæ, ſi uerè dixiſſet, reo præiudicaſſent in hac cauſa, & reus nõ habet pro ſe vllum indicium innocentiæ, utputa unum teſtem, bonam famam, uel quid ſimile, & mendacium euidenter eſt probatum.

8. eſt rei uariatio adiuta aliquo alio præiudicio, idque circa qualitates & circumſt. proximas delicto (vt dictum de mendacio) & ea quæ immediatè rei de-

*NOTA

e *ſunt Pet. Plaza Epit. delict. c. 22. nu. 17. An. Gomez. d. to. 3. titu. de hom. nu. 4. et ti. de leſ. maieſ. n. 9. Menoch. ſu. caſ. 355. n. 2.*

f *poſt Med. & Couarr. Clarus d. q. 87. & Farinacius ſupra n. 25.*

g *Sot. quem refert & ſequitur Ma-no. ſup. n. 3. et molins hæ quem Petr. Nauarr. de reſt. l. 2. ca. 2. n. 11. & 17.*

h *poſt innumere Farina. q. 52. nu. 6. & 8.*

defenſionem reſpiciunt. Reus variat, qui modò dicit unum, modo aliud, hęc variatio facit indicium ad torturam, cum emanat ante torturam in examine; & ad vlteriorem torturam, cum contingit in tortura, & ad nouam, qñ poſt præcedentem contingit; *a* dum modo præcedens tortura facta ſit ex indicijs legitimis; & dummodo præcedentia indicia non ſint ſatis per torturam expurgata, nam ſi forent expurgata ſufficienter, non poſſet amplius interrogari ſuper delicto. *b* non noceret etiam variatio ſi nata eſſet ex obliuione, vel alia cauſa probabili, verbi gratia, ſi ſe corrigendo reus variaſſet: his enim cauſſis deeſt doli omnis ſuſpicio. *c*

9. eſt vacillatio & titubatio, quando quis loquitur tremens, trepidans, timens, vel pallens, vel ſudans præ anguſtia timoris; & notarius illud indiciũ ſcripſit: tunc volunt hoc eſſe idoneum indicium ad torturam cum variatione præcedentis numeri, Bart. & alij fundamentum huius ſententiæ eſt, quia oculus & vultus ſolent eſſe animi indices, vt ex ſacris litteris & prophanis ſcriptoribus probat Simancas: *d* ſed adhuc exiſtimo illud indicium non eſſe ſufficiens cum variatione, quia nimis eſt fallax & dubium, & debile, quia multis hoc contingit, dumtaxat ſollicitis de proprio honore, & metuentibus potentiam aduerſariorum, aut iudicũ aſperitatem, quamuis innocentiſſimi ſint; adeo, vt plerumque neſciant præ perturbatione, quid dicat, ut bene Nouel. Paris, & alij apud Farinac. *e*

10. Si cum inſtrumento magicæ noxæ viſus eſſet de loco exire fugiens, pallenſque, in quo loco inuentus eſt aliquis læſus uel res maleficiata: hoc indicium omnino puto eſſe propinquũ, & ſufficiens ad torturam per ſe ſolum, vt in ſimili fatentur omnes de exeunte timido & pallido cum gladio cruento ex domo vbi occiſus inuentus; *f* immò communiorem & veriorem ſententiam eſſe uolunt *g* hoc ſufficere ad condemnationem, maximè ſi alia accedant indicia. *h* Sed quicquid hi dicat ego ſequor Gandin. Boer. & Ioann. And. contrarium volentes: *i* nempe nec ſic quidem eſſe ſufficiens indicium ad condemnationem. Miror autem Farinacium fateri hoc non eſſe uerum de domo habente duo oſtia, & tamen putare verum de via publica vel agro; cuius haut dubiè plures ſunt loci egrediendi & ingrediẽdi. *k* Facilius autem admiſerim ſententiam illam communem in pœna dumtaxat pecuniaria, non uero in ordinaria, vel extra ordinaria, vel extraordinariam corporali: nihilominus etiam quoad pecuniam, quia Farinac. *l* cum Claro, fatetur iudicem non teneri eam infligere ſed tantum poſſe ſi uelit; ſemper ſim auctor, ex hoc indicio ne procedat ad vllam condemnationem.

11. eſt conuerſatio cum malis hominibus infamatis de eodem delicti genere, eaque ſtricta & cõtinua: ſed hoc indicium eſt ualdè generale & remotum tendens potiùs ad diffamationem, quã ut per ſe ſit indicium. egimus de illo præced. ſectione.

12. ſi commiſſo maleficio quis confeſtim veniat ad curiam. vt ſollicitet inquiri & procedi de auctore criminis, cum hoc ad eum non pertineat ſollicitare. hæc enim ingeſtio & ſedulitas ſuſpectum facit; & ſæpè exemplis hoc deprehenſum, *m* ſed hoc etiam eſt leue, & debet bonis præſumptionib. alijs roborari ut ſufficiat ad torturam. Quod multò magis tenendum de illo, qui ſponte cùm non teneatur malefactorẽ denunciat: nam qui tenetur denunciare, & non denunciat, vel tardè denunciat, hic præbet ſuſpicionem contra ſe taciturnitate ſua. *n*

13. ſi inuentus fuerit veneficio occiſus vel læſus aliquis in hoſpitio ſeu domo, poſſet eſſe indicium contra hoſpitem ſeu dominum domus: argumento eorum quæ cenſent doctores de inuento mortuo in domo alicuius. nam delictum in domo factum, præſumitur factum per exiſtentes in domo: *o* qui poterunt torqueri tanquã teſtes, ſi non probantur eos in domo tum non fuiſſe, idque nullo alio indicio concurrente, tanquam rei, principales autem, alijs præſumptionibus concurrentibus; intelli-

telli-

a *Angel. de maleſ. i ver. ſama publica 105. & eſt Marſil. Bar. & aliorum comm. vide Farin. nu. 25. 31. & 36.*

b *Ceph. cõſ. 164. l. 2. Perſonal. de indi. & tortu. nu. 86.*

c *Fari. nu. 33.*

d *de her. q. 65. nu. 31. & ſequ. & Binsfeld. in dic. 20.*

e *Nouel. regu. 143. Paris de Pu. de tortura. c. 5. n. 7. Farin. ſup. nu. 48. Clarus. q. 21 nu. 38.*

f *vide Farinac. nu. 50. & 55. cum ſeqq.*

g *Farin. & alij nu. 52. & 54.*

h *ide n. 61.*

i *vide Fari. num. 53. et 60.*

K *confer n. 55. cum nu. 64.*

l *num. 68.*

m *narrant Marſ. in pra. cri. nu. 150. § diligenter Nouel. in pra cri. poſt pri. n. 110. Carrer. tra deind. §. 15. vide Ant. Gomez p. 3. c. 13. n. 14.*

n *vide Far. à nu. 94.*

o *Paris ſup. c. 3. nu. 14. Nouel ſupr. nu. 102. & 108. Foller. in prac. cri. & alij.*

Digitized by Google

telligẽ niſi ſint bonæ vitæ ac famæ, tūc enim non poterunt torturæ ſubijci ut rei principales, niſi ſi tacuerint & cælauerint mortuum, vel niſi conſtet homicidium non potuiſſe committi ab alijs quam in domo exiſtentibus; hoc autẽ difficulter poteſt conſtare, & in eo facilè iudex poteſt labi (vt patet exemplo pulcro quod narrat Farin. *n.* 111.) quare non facilè hoc credendum iudici, niſi ſint perſonæ viles & de crimine ſimili ſuſpectæ. *vide Farinac. à num.* 98. *vſque ad nu.* 119. qui *nu.* 120. benè addit hoc indicium nunquam ſufficere ad condemnationem.

14. adhuc leuius indicium eſt, ſi mortuus reperitur in via propè domũ alicuius; eadem enim tunc ſuſpicio eſt de domino & inquilinis domus illius: hoc ſufficit ad torturam, ſi ſit repertus valdè cõtiguus domui, & dominus vel domeſtici habuerũt inimicitiam cum defuncto, vel alias ſint malæ famæ in ſimilibus, vel ſi concurrant aliæ præſumptiones fortes. *Farinac. à nu.* 120. Sic memini proceſſum Madriti anno 1573. contra quãdam famoſam meretricem propè cuius domum repertus aſininus pullus excerebratus, quæ confeſſa in tormentis ſe uſam cerebro ad philtrum, & flagellata in exilium miſſa.

15. eſt indicium viciniæ, quia in prędictis caſibus etiam eſt præſumptio cõtra vicinos; quæ idem operatur quod præcedens, & etiam eliditur, ſi vicini ſint bonæ famæ, vel mortuus extra viciniam habebat inimicos, a quibus potuit occidi. *Farinac. à num.* 127.

16. ſi quis tempore maleficij, vel incontinenti poſt, inueniatur in loco delicti, vel loco propinquo valdè: & quaſi contiguo cum armis ſeu inſtrumentis maleficij, tunc etiã ſi alias fuiſſet bonæ famæ, quia duo concurrunt, (locus & inſtrumentum) poſſet ſubijci torturæ, ſine alijs adminiculis; quia tunc eſt indicium ualdè propinquum, ſi verò ſit inuentus ſine inſtrumentis tunc ad torturam neceſſe eſt concurrant aliæ præſumptiones. *uide Farinac. à num.* 133.

17. eſt quando quis frequentant locum vel viam vbi maleficium commiſſum, vel viſus eſt immediatè ante in illo loco vel via ambulare: tũc ſi iſte malæ famæ in ſimilib. poterit ſtatim ſubdi torturę, ſi ſit bonæ famæ, non niſi accedentibus alijs prȩiudicijs. Intellige de eo qui alias non erat ſolitus locum, vel viam illam frequentare, nec tunc habebat aliam iuſtam cauſam illac trãſeundi, ut quia volebat accedere domũ ſuam, Eccleſiam, uel quid aliud *Farina. à num* 138.

18. deſumitur ex illo Caſſij, Cui Bono. non prȩſumitur deliquiſſe, qui cauſam habuit delinquendi grauem, & deliberatam, non ſubitam tantum uel leuẽ, & ſufficit hanc cauſam fuiſſe exiſtimatã talẽ a reo, maximè ſi ſit pronus in illã cauſam (vt in amorem vel odiũ) & dũmodo appareat aliũ neminẽ hãc cauſam habuiſſe, & hȩc cã ſit in ſpecie iudicialiter probata: neque hȩc omnia ſufficient ad torturam, niſi mala fama aut aliud indicium acceſſerit. *Farin. nu.* 114. *cum ſeqq. ex Caſono optimè de hoc loquẽte, lib. de Indic. tract.* 2. *c.* 1. & *c.* 3.

19. Acclamatio aut uociferatio in domo iniuriam patientium, & tum fugiens ſeu exiens ex domo uiſus; nã tũc quaſi duo cõcurrunt indicia, quorum prius indicat delictum, poſterius delinquẽtem, & vnũ iuuatur ab alio, ut ſufficiat ad torturã; eſt indiciũ remotum, & per duos teſtes legitimè probandum. *Farin. à nu.* 157.

20. Ex communi opinione Doctorũ & Iudicum, ſi cadauer poſitum coram reo ſanguinem emittere inciperet vel ex vulnere, vel ex ore, uel ex naribus hoc indiciũ quidã magni faciunt, et de eius cã alias a me diſputatũ hoc eodẽ opere. *a* Ego iſtud indicium nunquã exiſtimarẽ ſufficere ad torturã, quicq̃d graues DD. quidã in cõtrarium dixerint. *b* Moueor, quia uerè eſt indicium remotũ, & quaſi prodigioſum, de cuius cã non conſtat, & incertiſſimũ, q̃d nullo iure uel cauſa iuridicè probatã nobis conſtat, & tortura maximi eſt prȩiudicij. quare niſi accedant fama, minę, inimicitię uel ſimile adminiculũ nunquam ad torturam ex hoc indicio Deum timenti iudici procedẽdum, affirmãuit *Farina. nu.* 156. *poſt Ant. Gomez.*

a *li.* 1. *q.* 4. *ca.* 3. *uer.* 6. *cadauer.*
b *poſt Ang.* & *Parid. Boer. deciſ.* 166. *Blanchus de ind. ad l. ſi. D. de qu. n.* 408. *Carrer. tra. de indic. In di.* 27. *n.* 2. *Nouel. regu.* 184. *Meno. de arb. caſ.* 270. *n.* 16. & *de praſu. l.* 1. *q.* 89. *n.* 128. & *alii.*

fuſè

fuſè & prudenter hæc diſcentientem d.to. 3. c. 13. a. num. 15. & Marſil. in pract. §. diligenter nu. 181. Maſcard & alios.

21. ſumunt quidam ex mala phyſiognomia, & malo nomine, itẽ ſi oculos in terram defigant; de malo nomine, eſt ſententia Marſilij, Bruni & multorum; *a* ſed hæc meo iudicio prorſus eſt inanis præſumptio, quando nomen impoſitum puero à parentibus; ſi impoſitum viro aut adoleſcenti à motibus, vt ſolent malefici nomina inuicem mutare, tũc haberem pro idoneo indicio ad probandum eſſe malum hominẽ in genere; non verò ad probandum ſpeciale delictum aliquod, niſi ipſum nomẽ delictum illud ſignificaret, ſed tamen ad torturam ſolum hoc nõ ſufficeret. Quoad oculorum in terram defixionem; hoc leuius adhuc eſt. poteſt .n. ex pudore oriri: nec eſt propriũ vnius in ſpecie delicti, ac ne in genere quidam delicti ſufficiens argumentũ. Vt nec phyſiognomia mala: quare de his omnibus indicijs prudenti iudici parum curandum eſt, quod non aduerterunt duo I. C. hæretici, his nimium tribuentes, *b* vt fortaſſis etiam Mart. de Arles. nec obſtat quod directorium inquiſitorum, *in 3. par. in c. de ſignis exterior. per quæ Necromantici heretici dignoſcũtur & magi hæreticantes*; ſcribit, eos communius habere toruum viſum & obliquum, ex viſione, & apparitione, & collocutione malorum ſpirituum: nõ enim illic ponit indicia ſola ad torturam, ſed etiam generalia quædã ad dignoſcendũ perſonas, in quas formanda inquiſitio; & hæc ponit tantùm, vt præambula quædam indicia ipſorum indiciorum ad torturam.

a *Vide Menoch. de præſumpt. li. 1. q. 89. num. 130. & Farinac. a nu. 165.*

b *Bodin. in dæmonõ. & Godel. n. l. 3. c. 3. Martin. de Arles de ſuperſtit. a num. 100.*

22. æquè leue indicium eſt, ſi quis natus ſit ex mala patria & in qua multi tales criminoſi: hinc enim nimis generalem ſuſpicionem gigni patet, vt opt. docet Simancas. *c* idem cenſeo de parentibus, quanquam ſit indicium nonnihil propinquius, & magis immineat periculum ab his, quàm à patria; & faueat ſuſpicioni experiẽtia, maximè quando mater eſt malefica, & magis adhuc ſi etiam auia fuit. hoc, vt certum admiſere Godel. & Bodin. *d* ſed hoc etiam indicium, vt incertum reijciunt, niſi iuuetur vehementibus præſumptionibus alijs, Catholici & prudentiores ſcriptores; *e* magis vrgeret hac in re conuerſatio & educatio cum tam malis parentibus, ad quã reduco præcedentem ſuſpicionem: puto enim, ſi à talibus parentibus ortus, & ab his educatus fuerit, gigni ſuſpicionem ad inquirendum, quando non eſt bonæ famæ reus: ſi aliud indiciũ præterea accedat, poſſe torqueri.

c *Inſtit. Cathol. ca. 50. nu. 8. & 9.*

d *d. c. 3. Bodin. lib. 2. c. 4.*

e *Cyrillus in ſum. criminum. rubr. 29. de q. §. 4 nu. 1. & 2. Simanc. ſup. d. c 50. nu. 10. & 11. Farin. q. 47. num. 279. Binsfeld. indic. 16.*

23. Si quis inimicorum obiectione, vel amicorum admonitione inſimulatus taceat, & quaſi cõtemnat ſilentioquè eludat, quidam putant idoneum indicium; quos citat Binsfeld. *f* ſed meritò eos non ſequitur, eſt enim leue & incertum indicium, indigens adminiculo aliorum, etiam ad ſpecialem inquiſitionem.

f *indic. 10.*

24. Si quis conſueuerit ſcelerata iuramenta, vel blaſphemias, vel obſcæniſſima verba proferre, aut dæmonem ſæpe nominare, ſequè aliosquè illi frequenter deuouere; verbi gratia, do te dæmoni, auferat te diabolus &c. imò ſi qs alia grauiſſima ſcelera ſpecie differentia à Sortilegio committat; eum ſortilegij ſuſpectum cenſet Binsfeld. *indic. 11.* eo quod graues ſcriptores tradant huiuſmodi ſuſpectos eſſe de hæreſi. *g* Sed obſerua hoc indicium ad malam famam reduci, & dumtaxat ſolùm ſufficere ad inquirendum, ad torquendum nõ; niſi præſumptiones aliæ adminiculentur.

g *Vt poſt Carrer. & Siman. Menoch. lib. 5. de præſump. præſ. 6. & lib. 1. q. 10. Caſtro li. 1. de iuſta hæret. punis. c. 10.*

25. Si dum torquentur, nullas emittant lacrymas. nam cenſent DD. quidam eas flere non poſſe, ſi velint, & iõ hoc indicium ponũt Sprenger. Grill. Bodin. Sed hoc meritò alij *h* inane & friuolum ſignum reputant; nam ſi loquuntur de lacrymis ex pœnitentia vel deuotione, illę nõ ſunt ſpontaneę, ſed à Deo cui lubet dantur: ſi de lacrymis propter ſenſum doloris, fieri põt vt ſit talis quarũdam conſtitutio corporis. noui pueros, quos citius flagris diſcidiſſes, quam vel vnam lacrymulam excuſſiſſes: è contra Picardorum hæreticorum genus in Bohemia, quod *Flentes* vocãt, aiunt vbertim flere quandocum-

h *Godelm. et Binsfeld.*

documque lubet. An ergo hi nequeunt eſſe ſtriges?

26. Si vagæ ſint, ſæpe habitationem & domicilium mutãtes: maximè poſt diffamationẽ, vel complices captos: *a* hoc indicium eſt bonum indiciũ, ſed commune omnibus criminoſis: vim habet ad torturam, quando alia accedunt indicia: fallit ſi ſit bonæ famæ, quia hæc illud purgat: item ſi migrandi iuſtam cauſam probet.

a *Binsfeld. indic.* 18.

27. Si ſingularitatem quãdam præſeferant in pietatis vel religioſitatis oſtentatione, quoad diuturnas in templo moras, habitũ &c. ſic Binsfeld. *b* vt verum tamen fatear, hoc indicium valdè lubricum & leue eſt. hypocriſim potius probans; ſortilegium verò, non niſi remotiſſimè.

b *indi.* 17.

28. Quidam ſagas volunt dignoſcere ex eradicatione chriſmatis in fronte; alij ex ſtigmate impreſſo: ſed vtrumq; meritò improbat Binsfeldius; *c* nam quoad eradicationem illã, ridiculum hoc eſt. chriſma enim nihil viſibile vel ſenſibile relinquit in vertice vncti. quoad ſtigma non omnibus illud inurit, ſed ijs tantum quibus diffidit eos conſtantes fore, vt iam alij obſeruarunt; *d* præcipuis nõ inurit: aliquando etiam delet cum capti ſunt; & quãdo non delet, id relinquit; vt hanc ſuperſtitionem iudicũ foueat, & ſic nõnunquam innocentes plectantur. nec enim facilè verum ſignum dignoſcas à macula, vel næuo, vel clauo, vel impetigine naturali. tum quia non eadẽ eſt forma ſigni: aliquando eſt ſimile leporis veſtigio, aliquando bufonis pedi, aliquando araneæ. vel catello, vel gliri, tum quia non idem locus, in virorum enim corpore ſæpe viſitur ſub palpebris, ſub labijs, ſub axillis in humeris, in ſede ima: feminis, etiam, in mammis, vel muliebribus locis. tum etiam quia non omnium ſtigma eſt inſenſibile, vt docet experientia. Etſi aduertant ſe pungi, fingere dolorem poſſent, etiam quẽ non ſentiunt. Quamobrem Michaelius *Pneumalog. ſchol.* 5. monet Iudices cum acu vel pugiũculo iubent ſtigma pungi, id tam cautè fieri debere, vt ſtriges non aduertant, ſolere enim illas, cum aduertere, fingere, ſe vehementer ſtimulatione hac cruciari. Plerumquè etiam alijs ex cauſis ſunt cicatricoſæ. quia ſic in ſuos non rarò dæmon ſęuit, vt os totum lacerum ac dilaniatũ relinquat, & perpetua inhæreant veſtigia, vt de Roſa Gerardina teſtatur Remigius *cap.* 13. Quamquam ex his ipſis cicatricibus aliud rurſus, ſed incertum naſcitur indicium.

c *indic.* 14.

d. *Danæus, Bodin. Godelm.*

29. Longè certius indicium eſt, ſequens; in Hallo villa Diœceſis Traiectenſis, fœmina quædam miſera, die quadam pedes ſuos pelui imponens, & extra illam retrorſum ſaltãs, ſic ait: hic ſalto de poteſtate Dei, in poteſtatẽ Diaboli: quam Diabolus mox rapiẽs, & in aera ſuſtollens, multis qui aderãt in villa, ſiue extra villam videntibus, vltra altitudines nemorum tranſtulit, ita vt vſq; in hodiernum diem nuſquã compareat. *ſic Cæſar. lib.* 11. *c.* 60. *& præcedenti capite* apertè indicauit hanc magicis artibus inſtitiſſe. Sanè huiuſmodi dictum factumuè, indicium vrgentiſſimum & proximum putarim. Hæc de indicijs. quædam addamus de denunciatione.

SECTIO V:

De denunciatione & teſtibus.

QVid operetur denũciatio ſiue teſtimonium complicis oſtenſum luculenter *Sect.* 3. Nunc tantum addenda breuiter quædam de denunciatione & teſtimonio aliorũ. qui teneantur denunciare, & teſtari, iam vidimus. *Sect. ſuperiore.* Nunc addo praxi receptum; per regulam, qua leges dicuntur ſpectare ea quæ frequẽtius contingunt; vt quæ in hæreſis crimine teſtimonia probationesquè recipiũtur, eadem locum habeant in crimine Lamiarum. ratio, quia Lamię ſemper ſuſpectæ ſunt de hæreſi, & rarò hæc ſuſpicio fallit. *e* ſemper enim earum facta ferè ſapiunt hęreſim manifeſtã.

e *Plura Caſtro lib.* 1. *de iuſ. hæret. punit. c.* 12. *& Siman. in prax. ti.* XI. *Spreng. Silue. Spinaus. Iaquerius et alij.*

2. Receptio teſtium debet ab ipſiſmet iudicibus ſeu inquiſitoribus fieri; nec eſt deleganda, niſi magna ex

cauſa, & prudenti ac probo viro. *a* recipi poſſunt etiam ante litis conteſtationem, *b* & etiam ratificatio teſtimoniorum fieri poterit extra tempus præſtitutum ad probandum, *c* ſi iuſta & ꝑbabilis aliqua cauſa id exegerit; ſemper autem erit ratihabitio teſtium adhibenda, etiam ſi reus ſe habere illos pro ratificatis profiteretur. Publicatio quoq; teſtimoniorum reo præbenda eſt, vt contra queat excipere; nomina teſtium verò non ſunt in hoc crimine ſimul publicanda, quia periculum ferè euidens hinc imminet varijs ex cauſis teſti, & negotia fidei ſic retardarentur, metu perculſis teſtib. *d* conſultum tamen, vt (quod fit in Hiſpania) iudices diligenter exquirant à reo, num quos habeat inimicos, & teſtes ſuſpectos in genere, quibus credi nollet, & quare? confrontatione ergo teſtium & rei in hac materia nō vtendum, niſi magna ex cauſa, & omni periculo ceſſante; *e* vt ceſſat quando complices depoſuerūt. Et poſſunt teſtes ſuper ijſdem articulis etiam prorſus contrarijs, facta iam publicatione, audiri. *poſt multos Siman, ſupra nu. 3.*

3. Poſſunt in hac cauſa à iudicibus, maximè Eccleſiaſticis (vt ſunt inquiſitores) quælibet perſonæ egregiæ, etiā quilibet conſanguinei, compelli vt ſe corā ipſis ſiſtant, & teſtimoniū perhibeant, quod fidei fauore receptum. *f* Vt autem in hoc crimine illuſtres coguntur, ſic etiam infames alias perſonæ, vt complices (de quibus actum) excommunicati, & ſimiles; nō vt plena eis fides, ſicut alijs nō famoſis, ſed quanta prudenti iudici videbitur, circumſtantijs conſideratis, præbeatur. *g* valet etiam teſtimonium auriti teſtis, qui ſe ex ipſomet reo dicit audiuiſſe, *h* non qui ex alijs. ſic intelligendus D. Chryſoſtom. *homil. 30. in Geneſ.* cùm negat ex auditu iudicandum. nec exceptio in hac cauſa contra teſtes admittitur, niſi quæ teſtem penitus refellat, vt capitalis inimicitia, coniuratio, ſubornatio; ceteræ tantùm eleuant fidē, non tollunt. Sed iſti teſtes inhabiles, infames, & non integri, tum demum admittēdi, quādo alij haberi nequeūt, vt in crimine iſto ex natura rei & actꝰ vt plurimùm contingit. *i* Coactio autem illa fieri poteſt, non per incarcerationem (etſi quidam iudices hoc perperam faciant,) ſed exacto iureiurando ſe teſtimonium dicturos; itē per excommunicationem; denique indicta mulcta, & captis pignoribus *l. ſi quando C. de teſtibus c. 1. 2. & ult. de teſtibus cog. Fran. Viuius in cōm. opin. verbo teſtis citatus.* Et cogi poteſt etiam qui iurauit ſe nō reuelaturum. *c intimauit de teſtib. & d. c. ult. Viuius lib. 2. verb. confeſſionem.*

4. Quantumuis multiplicentur depoſitiones perſonarum infamium & complicum, non eſt procedendum iudici ex his ſolis ad condemnationem; ſcio cōtrarium communiùs teneri & in praxi obtinere; *k* ſaltem, vt pœna puniatur extraordinaria. argumentū eorum eſt, non lex aliqua aut ratio vrgens, ſed generale brocardicū; ex multiplicatis indicijs debilibus reſultare indicia indubitata. Sed hoc argumentum valdè debile eſt, nec in rigore verum. nunquam enim quæ natura ſua ſunt dubia, poſſunt rem facere indubitatam; ſicut nec multa venialia peccata vnū mortale; nec multa ægra vnū ſanum, nec multa non alba vnū albū, nec multa tepida vnum calidum &c. quando res non ſunt ſubordinatæ ad vnum finem natura ſua, ſicut vna depoſitio natura ſua non ſubordinatur alteri. Deinde totum illud, nihil fundamenti habet, niſi præſumptionem. Præterea quis neget: quamuis rarum id ſit, fieri tamen nonnunquam poſſe, vt vno caſu plura concurrant indicia ad crimen non verum, quàm ad verū? Eſto ſit probatio criminis admodum laborioſa. progrediatur hoc ergo ad torturam: ſi ad necem inſontis extendis; nōne durus & ſæuus meritò dicare? ſit crimen atrox natura: quid tum, ſi reuera non commiſit? ſic aliqui noxij elabētur. præſtat decem elabi, quā vnum innoxium cōdemnari: ſi tortus fuit innoxius, poteſt ei ſolatij aliquid impendi: ſi damnatus & necatus, qđ tu mortuo præbeas cataplaſma? Denique ratum illud & receptū, etſi ad torquēdum minora probationum adminicula

a Hodie contrarium in praxi obtinere ſcio, uide Gail. lib. 1. obſeru. 96. nu. 10. bene poſt alios Simā. tit. 35. nu. 7. ex quo deinceps addemus & alia.

b c. quoniā frequenter §. ſunt & alij, ut lit. non conteſt.

c c. ult. de hæret. in 6. DD. in d. c. quoniam freq. & c. 2. de teſt.

d ſic ſtatuit Innoc. 6. ui de Direct. inquiſ. fol. 52.

e Simanc. ſup. nu. 17.

f gl. c. 1. de teſt. cog. Rom. notab. 401. Iaſ. in l. ad egregias D. de iureiur. Aimon. conſil. 220.

g c. in fidei. & ibi DD. de hæret. in 6. Godiſal. de hæret q. 13. Ceraſ. li. 5 miſcel. cap. 20.

h Siman. bene ſupra nu. 20. 21. & ſeq.

i poſt plurim. Ant. Gabr. lib. 1. comm. cōcl. rub. de teſt. cōcl. 7. uid. optime loquentem Binsf. p. de confeſſ. maleſ. tertia edit. a fol. 320.

k uide Binſfeld. ad hoc fusè allegātem memb. 2. cōc. 7 fol. 356. et adde Ant. Gomeſ. to. 3. c. 12. nu. 18. Aymon. conſil. 178. Decian. conſ. 18. lib. 1. Lud. Pegue. deciſ. crim. 17. nu. 44. uide ſupra ſect. 3. litt. L. ubi doctū quib. concurrentibus ualeant ad torturam.

Digitized by Google

nicula ſufficiant; ad damnandum neceſſaria eſſe luce meridiana clariora. nonne hoc illi ipſi fatentur DD. quibus Bodinus & alij contra ſentientes ſententiam ſuam confirmant? *Marſil. pract. crim. §. diligenter. num. 3. Chaſſaneus ſup. Conſul. Burg. rub. 1. §. 5. nu. 123. Ant. Gabriel. d. concl. 7. nume. 7. Iul. Clar quaſt. 21. nume. 9. vbi hoc confirmat arreſtis Burdegalenſ. & Pariſienſib. Blanch. de indictio. nume. 384. Monticella reg. crim. 4. nume. 6. Oſaſcus conſ. 65. lib. 1. Farinacius quaſt. 43. nu. 39. 62. & 73.* Quos omnino hac in re puto iudici ſequendos.

5. Si teſtes iſti complices, poſtquam aliquem, in tortura & concurrentibus ceteris neceſſarijs, denunciarunt, & confeſſionē denominationemq; hanc ratam habuerunt, & confirmarunt ad bancum, vt oportet, & ante ſententiam: poſtea poſt ſententiam, in loco ſupplicij, morte inſtante, innocētiam denominatorum à ſe proteſtati iudici populoquè fuerint; vel ipſis denunciatis corā omnibus dixerint, ſe illos habere pro probis & inculpatis: ſententia receptior eſt, iudici parùm curandam eſſe huiuſmodi palinodiam. tum quia rarò ſub mortem æquè ſibi mente conſtant, vt ante illud tēpus, quando confeſſio ratificatur. tum quia ſolent importunitate eorum qui denunciati fuere, vel admonentium de animæ ſalute, vehementer rei ſollicitari, & perturbari in extremo illo vitæ pūcto. tum quia hæc recantatio non eſt facta adhibitis ſolēnitatibus, quę adfuere primæ confeſſioni, ideò præualet prior. tum quia iſta eſt extraiudicialis, prior iudicialis. Confeſſio quidem nō perſeuerans habetur pro nulla; ſed demum, quando reuocatur ante ſententiam latam, non poſtea. Moriēs præſumitur memor ſalutis; quādo eſt animo imperturbato, & ſibi benè pręſens: nec tamen omnes morituri, maximè ſortiarij, ſunt Sancti. quare hæc præſumptio leuior eſt, quàm qua nititur prior confeſſio. his argumentis hoc tenuere nonnulli. *a* qui verò in terminis cōtrarium ſcripſerit ſcio nullum. Confirmant, qui docent rectiſſimè, dictum morientis non eſſe idoneum teſtimonium, vt alius torturæ ſubijciatur, nec in homicidio; *b* nec in iudice dicente ſe tuliſſe falſam ſententiam, *c* nec in furti crimine; *d* nec in alijs vllis, *e* ex communi & in praxi recepta ſententia; Cauendum ergo iudici, ne poſt denominationem factam, & lata iam ſententia vnquā permittat partes ad reum accedere: hoc enim ad nihil vtile fuerit, niſi vt reum moleſtent. fruſtra quidem, ſi is non reuocet: ſi reuocet, damnoſum id futurum, quia gignitur præiudicium non exiguum iudicio, quod Sacroſanctum & indubitatū eſſe deceret; & ipſi quoque reo, qui falſum dixiſſe, vel falſitati conſenſiſſe ſeſe in iudicio, vbi veritas dicenda, fatetur.

6. Quando malefici iſti complices ſuos produnt, & poſtea ex interuallo variant; idem ſeruandum, quod in cauſa hæreſis ſolet ſeruari. eſt enim eadem ratio huius criminis, & eadem praxis. *f* In hæreſi res non eſt certa. nam ſunt qui cenſeant ſtandum illi teſtimonio quo hæreſis reuelatur; & ideò ſi primo teſtimonio hæreſis reuelatur, ſtandum primo; ſi poſteriore reuelātur, ſtandum poſteriori; etiamſi alterum iuramento foret confirmatū. *g* ratio eſt, fauor fidei & religionis; qui vt facit, ne hoc crimen in perniciem Chriſtianæ religionis maneat occultum; etiam facit, vt in dubio quis præſumatur hæreticus quantum ad condemnationem pœnitentiæ in foro Eccleſiæ imponendæ, pro vtilitate animæ. *h*

In primis obſeruo forum Eccleſiæ duplex eſſe, vnum publicum, vt eſt inquiſitorum: aliud priuatum & ſecretum, vt eſt pęnitentiariorum ſeu confeſſorum. quoad ſecundum facilè admiſerim hanc ſententiam tot DD. nullum enim hæc præſumptio damnum, immò & commodum adfert pęnitenti. Quoad prius forum; quia res eſt maximi præiudicij, & ſolent inquiſitores vel brachio ſæculari tradere, vel alia etiam corporis afflictiua pœna, cum publica ignominia, reum afficere; valde hæſitare me fateor. Sanè nec Iac. Simancas Epiſc. Pacenſis, & po-

ſtea

a *Godelm. l. 3. c. 9. nu. 25. Binsfel. ſup. fol. 309*

b *l. ſi quis in graui §. ſi quis moriet ad Syll.*

c *Bart. & al. add. §. ſi quis moriēs.*

d *Hippol. Marſ. in pra. §. reſtat in princ.*

e *Ant. Gomeſ. ſup. c. 13. nu. 17. Iul. Clar. d. q. 21. n. 17.*

f *docui ſup. init. ſectionis huius et vult Binsf. d. memb. 2. fol. 315.*

g *ex tex. et gl. in c. accuſatus §. licet. de hær. in 6. Felin. in c. cum in tua. col. 2. de teſt. Com. lib. 2. uar. reſ. c. 13. Repert. inquiſitor. uerbo, teſtes Menoch. de arb. caſu. 108. quos refert. & ſeq. Binsfel. fol. 314.*

h *poſt glo. & Ioan. de Imola Squillacenſis de fide Cathol. c 34. Ioſeph. Maſc. de probat. lib. 1. cōc. 495. n. 8. qui citat plurimos.*

Digitized by Google

ſlea Zemorēſis, hoc ſimpliciter admittit, cuius hæc ſunt verba, de hac teſtimonij correctione loquentis; *a nec audiendi ſunt, qui putant eo dumtaxat caſu id accipiendum eſſe, cum poſterius teſtimoniū* (ſcilicet; reuelans, quando primum nō reuelabat) *eſt contra reum in fauorem fidei. Nam licet eam ſpeciem lex expreſſerit, mens tamē legiſlatoris aliud proculdubiò vult, æqualitas enim iuſtitiæ ſeruanda eſt inter accuſatorem & reum. quinetiam reis fauorabiliores eſſe debemus; & ad abſoluendum, quam ad condemnandum proniores. b* Quid ergo dicemus? Vtique cenſeo ſi vtrumquè teſtimonium confirmetur iudiciali iureiurādo, & æquè probabilib⁹ nitatur coniecturis ac rationibus, priori potius ſtandum, ſiue reuelet, ſiue nō. Nā fauor fidei ad tam magnum præiudicium rei porrigi non debet. Si vtrumque confirmatum ſit iureiurando, ſed vnum iudiciali, alterum ſpontaneo & extraiudiciali, ſtandum illi quod iudiciali nititur. Et quia prius ſemper coram iudice ſolemniter perhibetur, poſterius vel rarò vel nunquam; ſemper tum ſtandum erit priori. accedit quod quando iurat in poſteriore, eo ipſo iā declarat ſe periurum, qui prius falſum iurauit. priore quoque teſtimonio iā ius quæſitum, quod idem teſtis non poteſt auferre: poſterius denique ſemp laborat ſuſpicione ſubornationis, vt teſte Simanca Demoſthenes Lampidi obiecit. *c* Vno tantùm caſu puto ſtandum poſteriori, ſiue iuratum ſit, ſiue non; quando apparet manifeſtis indicijs teſtem non leuitate aut odio, non prece aut precio, ſed iuſta omnino ex cauſa teſtimoniū correxiſſe. *d* Quod verò idem Simancas putat maiorem præſumptionem adhuc fore pro teſtimonio poſteriore; ſi reus moriēs illud pro exoneratione ſuę cōſcientię perhibuerit; quia tūc nemo præſumitur peierare vel ſalutis ſuæ immemor eſſe, *ex D. Chryſ. hom. 5. in 2. ad Timoth. Roman. Igneo & Marſ.* id iam ſupra docui non procedere, quādo ijs quę iurauit, contradicit poſt ſententiam latam; in tali enim hæc præſumptio ceſſat.

a *d. ca. 36. nu. 4.*

b *d. c. accuſatus §. lilet l. abſentē de pœnis l. Arian. de act. & oblig. l. fauorabiliores de reg. iur.*

c *orat. contra Phormionem.*

d *ſic ex d. §. licet, & Couar. ſup. & Curtio Sen. conſil. 69. Simāc. nu 3. & 5.*

SECTIO VI.

De ijs quæ loco accuſationis eſſe ſolent in hoc crimine, & de accuſatione ipſa.

ACcuſatio quæ aliquando ſequitur incarcerationem, aliquando pręcedit, ſolemnior eſt, quam *denunciatio*; eſt enim maleficij alicuius apud iudicem, & vindictam publicam ſolemniter facta delatio: ſed in praxi *querela* ſucceſſit in locum accuſationis. quare vbi iudex non poteſt procedere ex officio contra delinquentē nemine querelam proponente (quod in non multis locis eſt. in pleriſque enim poteſt iudex ex officio in quocunque delicto procedere, & ideo in pleriſque locis *inquiſitio* ſucceſſit in locum accuſationis) *e* ibi contra querelam omnia poſſunt obijci, *f* quæ contra accuſationem.

Quoad perſonam, in hoc crimine admittuntur omnes aliàs inhabiles, quia eſt crimen exceptum, vt communiter omnes fatentur, *g* & ideo in hoc crimine laicus poterit accuſare clericum: admittitur etiam minor viginti annis, etiam ſi ſuam vel ſuorum non proſequatur iniuriam; admittitur mulier, admittūtur infames & criminoſi, & etiam ſocius criminis, etiam excommunicati, excommunicatione maiori: ſoli repelluntur ab accuſando inimici capitales. Quod receptum de capitali inimico, quia eſt impedimentum iuris naturalis. *h* Quoad excommunicatos excōmunicatione maiori; licet illi actores eſſe non poſſint, nec illis poſſit ius dici; & videantur illos excludere Clarus *q. 14. num. 16.* & Farinac. *ſupra num. 32.* verius tamen eſt eos non excludi in hoc crimine, ſicut nec in hæreſi, vt fatetur ipſe Farinac. *nu. 56.* vbi præter inimicum dicit nullum inhabilem in exceptis criminibus excludi. nec puto hoc Clarum voluiſſe negare. Quo pacto enim complices admittantur, qui ferè omnes ſunt excommunicati? Ad rationem contrariā reſpondeo, non ipſis ius dici tunc, ſed Deo; cuius directè cauſa agitur, quando fides defenditur.

e *Farinac. quæſt. 12. in princ.*

f *Farinac. ſup. num. 6.*

g *Farinac. à nu. 12. & ſeqq Clarus q. 14.*

h *vide Farin. nu. 40. & Clar. nu. 17. d. q. 14.*

2. De-

Digitized by Google

2. Debet accuſator crimen iudici proponere cum indicijs & argumentis ſuſpicionum, & idoneè cauere de damno re ſarciendo, ſi ſuccumbat, & incarcerari. *a* Calumniator tenetur ad damna, expenſas, & intereſſe calūniati, *b* & iure communi ac conſtitutione Pij V. ad pœnam talionis; pleriſque in locis ex iure cōſuetudinario, pœna arbitraria, pecuniaria, vel corporali. *vide Farinac d. q. 16.*

SECTIO VII.

De apprehenſione, & carcere.

QVamuis nemini liceat auctoritate ſua maleficos occidere, licet tamē cuique in manifeſto crimine deprehenſos comprehendere, & iudici offerre; *ut explicanda l. vlt. C. de maleſ. iux. Binsfeld.* nam ſi lex illa, generaliter accipiatur, eſſet rixarum ſeminarium. quia maleficus meritò ſe defenderet. & aperiretur occaſio petulantibus innoxios comprehendendi, addo præterea requiri, vt vel ſortilegus ſit fugitiuus, vel deſit copia iudicis, vel bellum fuerit indictum talibus, vt de hęreticis contra Goffredum & Alberic. docet Simancas. *c* vel etiam niſi maleficus ille ſit bannitus: alias qui non habens merum imperium *d* & non exiſtens in maiori magiſtratu *e* caperet & incarceraret, iniuſtè faceret. Poteſt autem capi quouis loco, & tempore, & cuiuis carceri includi: quia exutus eſt omni priuilegio, neque illa procedūt in crimininibus atrociſſimis. quare etiā poſſunt detineri in compedibus, manicis, cippis. *f* poſſunt pro pœna teneri in carcere obſcuro & tetro, in quo intra paucos dies moriantur; ſed hoc intellige poſtquam crimen confeſſi, vel cōuicti, & damnati, de crimine mortem merente. *g* Capi tamen non poterunt niſi præceſſerit informatio aliqua, poſt indicia legitima; ex æquiore ſententia: *h* immo Simancas vult in crimine hæreſis neminem capi, niſi iudices compererint pluſquā ſemiplenis probationibus reos vrgeri. *i* ratio, quia ſola etiam captura in

a *conſt. Carolin. c. 12. & 14. & l. 2. C. de exhibi. reis. l. 3. C. de his qui accuſat. Angl. de maleſic. v. ad querelam.*
b *Farinac. oſtendit eſſe cōem q. 16. num. 8.*
c *arg. l. non eſt ſingulis de reg. iur. l. ait prætor §. ſi debitorem. quæ in fraud. cred. Simā. prax. tit. 25. n. 5.*
d *Farinac. q. 27. n. 34.*
e *Vide Farinac. q. 27. num. 6.*
f *Farinac. ſup. n. 100. & hoc factū in cā Doctoris Edelini.*
g *Farinac. nu. 104.*
h *Lancel. Cerrad. de offic. prætor. in cauſ. cri. tit. de captu. Minſing. cē tu. 5. obſ. 69 Anton. Gomeſ. d. to. 3. c. 8. & opt. Farin. à nu. 112. uſque 117.*
i *Simāc. d. t. 25. nu. 2.*

crimine hæreſis vehementer infamat. verùm hæc ſententia, nec ſatis fundata eſt, nec ſatis tuta reip. quam priuatim miſericors in reos, tā publicè noxia & in commune vergens periculū. Nam ſemiplenæ probationes omniū iudicio ad queſtionem etiam in criminibus minus reip. noxijs ſufficiunt. Deinde quo crimen eſt atrocius, & in commune pernicioſius, hoc leuiorib. iudex indicijs fretus poteſt ad capiendum procedere.

Sed & perſonarum habenda eſt ratio, vt facilius procedatur contra vilē, & pauperem, & plebeium, quàm contra nobilem, bonæ famæ, & locupletē. Fortè opinionū diuerſitas quam Pacēſis Epiſcopus hac in re inueniebat, in præceps eum egit. nam ſi octo enumeratis à Farinacio, *k* addas aliam Gomeſij *l* & commemoratam Simancæ, iam decem numerabis. Illis prætermiſſis, *primùm ſtatuo* iudici de delicto commiſſo conſtare debere, vt vult Gomeſius; ſed id intelligo, quando de actu extrinſeco & damno dato agitur. *deinde ſtatuo* iudicis arbitrio permitti, quando ſine, vel cum quibus indicijs, capere reum debeat: *m* veruntamen eum oportere legibus, ratione, & ęquitate hoc ſuum arbitrium moderari, conſiderata criminis, & perſonarum qualitate. quare ad ſimplicem querelam ſiue delationem nūquam ſine auctor, vt ad capturam, ne vilium quidē perſonarum, ſe iudex accingat; niſi delator ſummariè probet reum eſſe ſuſpectum de fuga, & idoneè caueat per fideiuſſores; aut, ſi pſona ſit locuples, ſe ſuaque obliget, pro refuſione impēſarum, damnorum, & intereſſe, caſu quo querelam ſuam non probaret. his enim concurrentibus Caſtren. Bald. & aliorum veterum *n* ſententia recipi poterit, aliàs certè nimis rigida. Poterit eodem modo iudex procedere, quando ad delationem accedit nominatio ſeu indicium ab ipſo infirmo periculoſè laborante, (verbi gratia, defertur ad iudicem à medicis, Petrum eſſe maleficio læſum; iudex ex officio mittit Notarium ad Petrum, qui interroget, quem putat auctorē maleficij,

Petrus

k *d. q. 27. à nu. 114.*
l *d. to. 3. c. 8. n. 1.*
m *arg. l. 1. D. de cuſt. reo. Clarus q. 28. nu. 2. Kirchou. Cēt. 4. cētl. 30. Bonaco. in comm. op. & alij.*
n *uide Farinac. ſupra nume. 115. 120. 128.*

Digitized by Google

Petrus nominat Ioannē; qui iam delatus fuerat ab alio.) ratio praxis eſt, quia talis infirmus adhuc ſenſibus & iudicio integer, animo imperturbato, præſumitur meritò ſalutis ſuæ memor, & huiuſmodi infirmitas habetur
a Crauet. Roland. Maſcard. et alij apud Farinac. n. 129. pro quadam ſpecie torturæ, a ideo iſte torto comparatur: nec dici poteſt ſpontaneus delator, neque hic locum habent alia illa impedimenta, quæ recenſuimus contra nominationem ſortiarij in vltimo ſupplicio deponentis. Optarem tamen hoc caſu hanc nominationem infirmi nudam non eſſe, ſed ornatam cauſis opinionis ſiue ſuſpicionis, cur illum credat auctorem.

Porrò ad ſolam informationem extraiudicialem in ſcripta nō redactam, ſiue quæ non ſit in actis & apud acta, quicquid nonnulli cenſuerint, non arbitror capere licere: niſi duæ ſaltem à
b q. 28. nu. 2. infi. Claro b requiſitæ conditiones cōcurrāt, ſcilicet vt delictū ſit enorme (quale eſt crimen maleficorum) & periculum ſit, ne reus aufugiat, interea dum informationes in actis recipiuntur: quod periculum cum ſemper ferè ſit in maleficis, quæ vt plurimum ſunt viles perſonę, procliues in fugā, vix accidit vt iudici nō liceat poſt nudā huiuſmodi extraiudicialem informationē, vel poſt querelam, qualem diximus,
c ſup. nu. 131. incarcerare. Proſper Farinacius c addit tertiam conditionem, vt iudex ſecurus ſit, quod poſt captum reum venient teſtes depoſituri: ſed cùm Saly c. Claro, & Cauenſe, quos ille citat, puto priores duas ſufficere. Illud optime idem Proſper admonuit, *malefacere iudices illos, qui lucri cauſa multos penes ſe habent exploratores, & ad ſimplicem vnius illorum relationem reos in carcerem compingunt. hac enim practica damnabilis eſt* (inquit) *nec in iudicijs per principes toleranda.*

Quoad perſonas nobiles, & honeſtiores genere vel dignitate; etiam cōiuges reſpectu maritorum, eas ſub fideiuſſoria, imò & iuratoria cautione
d ſup. n. 14. relaxandas cenſuit Godelman. d & multos citauit: ſed in primis illi Dd. non loquuntur in terminis & expreſſe de noſtro crimine. Deinde nec in genere, quando venit infligenda pęna mortis, id verum eſt in alijs criminibus, ſi rei aliàs ex carcere fugerint, vel ſi delictū ſit notorium, vel in flagranti crimine ſint reperti, vel ad torturam iam adiudicati. Præterea requiritur, vt iudex reum reperiat innocentem, vel ſaltem valdè dubitet, & vtroq; caſu cautio illa non admittitur, niſi finito proceſſu & completo. Deniq; certum eſt non cogi iudicem dimittere, ſed hoc totum, ab eius arbitrio, prudenter perpenſis circumſtātijs omnibus, dependere, e nec facilis eſſe debet in noſtro crimine; quod, ſicut hæreſis, omni priuilegio & dignitate reū penitus ſpoliat. Nunquam ſane dimitterem ſub iuratoria cautione tantùm e Vide Farin. hac bene probantē q. 33. a nu. 34. (quomodo qui Deo periuri, mihi iuſiurandum ſeruent?) ſub fideiuſſoria verò; non niſi vrgentibus grauiſſimis cauſſis, & quando fideiuſſores ſe vt cuſtodes obligarent, quo caſu multò melius proſpicitur reip. quàm ſi vt fideiuſſores tantum; quæ cautela à Soare accepta placuit Menochio eam explicanti. f f De arbit. caſ. 303. nu. 37.

Capi ſortiarios ſeu maleficos etiam in Eccleſia poſſe, puto ex multiplici capite, tum quia crimen eſt atrociſſimum; tum quia ſunt ſacrilegi, tū quia blaſphemi, tum quia venefici & homicidæ deliberati & proditorij, tum quia ſunt vt plurimū hæretici & apoſtatæ; nam nullis iſtorum ſuffragatur immunitas loci ſacri, ne ibi quidē vbi viget: g & in caſu quo non valet immunitas, volunt multi etiam non requiſito Epiſcopo reum extrahi per iudicem ſæcularem poſſe: g Vide Farin. latè ſcribente q. 28 alij tamen volunt ab Epiſcopo veniam peti. prior opinio de iure verior et receptior erat ante bullam Gregorij XIIII. optimi & laudatiſſimi Pontificis; qua expreſſe cautum, *ne liceat ſæcularibus iudicibus, ſine Epiſcopi licentia aliquem ex Eccleſia extrahere, ét in caſu aliàs permiſſo; niſi ſi fortè Epiſcopus talem licentiam dare recuſauerit: & tūc reos ſic extractos debere ad carceres Eccleſiaſticos conduci, vt illic detineantur, donec per Epiſcopum, vel ab eo deputatum, cognitū fuerit, an crimen ſit tale, vt gaudere non debeant immunitate Eccleſiaſtica.* Vbi tamen hæc bulla non obligaret, ibi poſſet extrahi

trahi

Digitized by Google

trahi caſu dicto; ſed modeſtè & cauẽdo tumultum & offenſionem perſonarum Eccleſiaſticarum, & dummodo poſtea comperto quod nõ debuerint extrahi, ſtatim Eccleſiæ reſtituãtur: *a* & in ijſdem locis, valebit ius præuentionis in eo, vt ſi reus nondũ ſit extractus, ad Eccleſiaſticum iudicem; ſi iam ſi extractus, ad ſæcularem pertineat iudicare, num immunitate gaudere debuerit, nec nè. *b*

a Couar. li. 2. var. reſol. cap. 20. n. 18. cla. q. 30. n. 20. poſt. Guidonem Pap. Boer. Remig. & alios.

Indebitè carcerati malefici, etiam ſi carcerem effregerint, propter talẽ fugam nec puniendi erunt, neq; pro confeſſis habendi, neq; ad carcerẽ redire tenentur, etiam ſi redire iurauerint: *c* neq; tenebuntur ad pœnam conuentionalem ipſi vel fideiuſſores, ſi quos dederunt: *d* neque ad torturã propter huiuſmodi fugã rapi poſſunt (vt poſſent ſi carcer fuiſſet iuſtꝰ) etiam ſi animo non reuertendi fugiſſent. *e* Sed an in foro cõſciẽtiæ peccet fugiens ex iuſto carcere, quæſtio eſt difficilis, neq; hic tractanda. Peccare cenſet Farinac. n. 90. cũ Couar. *f* ſed non peccare cenſuit Maior, & Feli. cũ antiquis aliquot Canoniſtis, & ex recentiorib. Lopezius *Inſtruct. c. 66.* immò & teneri fugere, ſi tutò poſſit, voluit *Victor. relect. de homic.* Breuiter nihil hic peculiare eſt, quoad ſortiarias, ideò de hac quæſtione in genere tã pro ſortiarijs quã reliquis; ſi vis, lege *Couarr. ſup. Sot ad 2. 2. q. 69. a 4. Nauarr. Manual. c. 25. Victor. d. relect. Lopez. d. c. 66. Binsf. in Enchirid. & Brunor. ſup.*

b Vulpell. reſp. 130. n. 6. Fari. ſup. n. 76.

c ſic poſt Rolãdin Minſing & Conar. 1. var. reſol. c. 2. n. 7. & 11. quidam notãt & berd.

d Farinac. q. 30. n. 70.

e Farinac. à n. 85.

f lib. 1. var. reſ. c. 2. n. 8. & 14. & Brunor. à Sole in qq. legal. q. 30. n. 34.

In ipſa captiuitate quędam ſunt iudici obſeruãda. primò, vt ſtatim perquirantur omnes areæ & anguli domus accuratè; num inueniantur pixides, vnguenta, pulueres, & alia inſtrumenta maleficiorũ; neque rei permitti debent iterum ingredi domum, ne capiant taciturnitatis medicamenta. *Sic Petr. Gregor. lib. 13. de repub. cap. 30.* ſuperſtitioſum autem eſt, quod quidam addunt, curandum lictoribus, vt ſublimes de domo tollantur, ne, antequam in carcerem detrudantur, terrã contingant. credo verentur iſti, ne ſint de genere Antæi Libyci, cui con tacta terra vires de nouo ſufficiebat, iuxta fabulas. Tale etiã illud, detrahere omnẽ illis veſtẽ, & induere eas ſola quadã interula; quæ vno die neta, texta & conſuta: ſuperſtitoſum non foret, ſed vtile eas omnibus ſuis veſtibus ſpoliare, & alijs veſtire, ea gratia, ne quid lateret in veſtibus maleficij. Sanè hæ diligenter excutiẽdæ & ſcrutandæ. Valde ẽt mihi ſuſpectũ, quod quidam graues auctores *g* ſcribunt; admonẽdos iudices ne patiantur ſe à maleficis tangi ſuper nudam iũctarã manuum & brachiorum: cur quæſo? ſi ne veneno inficiant, certè poſſunt etiam infici alijs corporis partibus tactis. ne faſcinet? deme venenum, & partiũ iſtarum nulla erit faſcinatio. ſimile eſt quod addunt ijdem, producendas ante iudicem maleficas tergo aduerſas. quia putãt, ſi iudices ante alios, maleficæ aduenientes adſpexerint, eos faſcinari viſu, & fieri mitiores ac faciliores ad abſoluendum. nõne hæ ſunt næniæ pueriles? quid virium habet aſpectus maleficæ, eò quod primo vel ſecũdo loco iudicem viderit? Deinde quomodo hæc cohærent? maleficæ cognitioni iudicũ addictæ, ſtatim vim maleficiorum amittunt, quod ijdem aſſerunt auctores; & faſcinãt nihilominus modis prædictis. an, quod faſcinãt ante cæptam cognitionẽ poſt captiuitatẽ, poſt cæptã verò cognitionẽ nõ amplius? oſtẽdãt diuerſitatis huius cauſam, ſi nos credere ſibi poſtulant. Deinde cõmunior eſt rumor, ſtatim atque incarceratæ ſunt nocere eas ampliùs non poſſe. Nec defuere qui ſollicitè cauſam quærentes, tãdẽ duas reddidere homines non Catholici. *h* Primam quòd commodè illic venena ſua habere nõ poſſint. quaſi verò Diabolus ea nequeat adferre: & nequeãt illa ab eo accipere niſi per manũ commentarienſis, vt illi falſò ſupponunt. Secundã, quòd liberè cũ ſuo magiſtello cõmunicare non audent; & maximè metuunt, ne à iudice colloquẽtes deprehendãtur. quaſi neſciant nocturni tẽporis multum ſibi ad hoc ſupereſſe, & nequeãt occultè dæmonem, etiam alijs præ-

g Sprẽg. in malleo p. 3. quæſ. 15. & Grego. ſupra nu. 4.

h Danæus de Sortiar. ca. 4. Godel. d. c. 4. lib. 3. nu. 17.

ſontibus alloqui. ſurdaſter credo Satan eſt, & eget clamoribus. Refellũtur hi ipſa experientia. nam conſtat à Satanâ illas vehementer ſæpe in carceribus affligi; (vt de nonnullis teſtatus Remigius lib. 1.c. 13.) conſtat etiam in ipſo carcere aliquando illi commiſceri, & poſſe grandine agros lædere: cumque hæc damna inferant per ipſum dæmonem; ſolo nutu poſſent illi ſignificare, & ipſe, illis vinctis, id exſequi per ſeſe. Anno CIϽ. IϽ. XCVII. cùm Stabuletum proficiſcerentur, Leodio Quæſitores, Oranus, & alij, in viâ planâ ſubitò currus deiectus fuit, & mirificè per medium confractus, omnibus tamen illæſis. pedibus ergò, quibus equi non aderant, reliquum iter confecerunt. cùm Stabuleti in carcere inuiſiſſent Ioan. illum del Vaulx, cui⁹ causâ eo profecti fuerant; is ſtatim illis, benè (ait) in via expalluiſtis; nec ſatis vobis omnia proſperè ſucceſſerunt. Et diſſimulantibus illis, caſum narrauit, adddiditq; ſe id à ſuo dæmone accepiſſe. damnũ tamen ab alio quodã dæmone illatũ, iniuſſu ſuo: voluiſſe dæmonem ampliùs nocere; ſed non licuiſſe. Hinc cauſam habetis. poſſe per dæmonem nocere, ſi Deus permittat: rarò Deum permittere, ne iuſtitiæ executio in maleficos impediatur. *Plura videte ſup. lib.3.p.1.q.3.*

Exemplũ vide inf. li. 5. ſect. 16. in fine.

Vtilior ergo eſt monitio, ne iudices illos diu detineant in carceribus, ſed vel ſontes velox pœna cõſumat, vel ĩnoxij reperti liberẽtur maturi[a]: & vt obſeruentur, ne qua ſecum ferant, vel ne qua inferãt alij, quibus ſibi necẽ queant inferre: & eadẽ de cauſa, ne diu ſolæ permittãtur eſſe. nihil enim Diabolus diligẽti⁹ conatur, quã ad mortis conſilium illas inducere.[b] Sed cur eas carceribus nõ eripit? Grilland. *quæſt.9.* ſcribit quoſdã iudices ſæpe expertos an ſolitã inunctione Magi capti per dæmonẽ efferrentur, & nullũ vnquã ſortilegia tum effectum ſortita. Vnde multos tenuiſſe, quod captę a dæmone eripi non poſſint: & rationes reddit duas. primã quia Diabolus mauult illas in profeſſione ſua ſtatim mori. 2. quia Deus nõ permittit dæmones exercere potẽtiã ſuã, ne id fiat in ſcandalũ ipſorũ iudicum, & Dei ignominiã, Nam videretur plus poſſe Diabolus in ſuis miniſtris ſtrigibus; quàm Deus in ſuis, qui ſunt Iudices. quæ ratio poſterior eſt D. Thom. Confirmatur, quia Pompeiopoli exiſtens Inquiſitor permiſit cuidam Malefico capto vt ſe inungeret, & licentiam dedit euolandi ſi poſſet, & ille ſtatim ſublatus fuit in aerem. Cùm Legione in Hiſpania degerem legi literas ad Doctorem quendã Canonicum datas; quibus hoc inter cetera narrabatur. Ergonè hoc tunc accidit quia ceſſabat ratio prædicta, nec dæmon poterat videri contra iudiciariam poteſtatẽ præualuiſſe? Suaderẽ tamen Iudicibus abſtinere ab huiuſmodi experientijs; in quibus plus eſt curioſitatis, quàm pietatis. Punitæ morte Iudicum curioſitatis ego alias ex Cumano exemplum dedi; quod idem ex Silueſtro Prierate Creſpet⁹ narrauit *lib.1. de odio Satanæ diſcur.* 15. Poſterior autem illa D. Thomæ ratio quanti ſit momenti dictum iam *lib.3.p.1.q.5.*

a *Auth. hodie de cuſtod. reorũ.*

b *Nicol. Remig. lib. 3. dæmonolat. c. 6. 7. & 8.*

SECTIO VIII.

De accuſatione & indicio poſt incarcerationẽ.

De hac ſufficiunt iam à nobis dicta, ſup. ſect.6. ſi quis plura volet, legat Prof. Farin. *q.* 12. *&* 16. Clar. *§.fin. q.*12. *cum mul. ſeq.*

SECTIO IX.

De Torturâ.

Ad hanc iam diximus, quæ ſufficiant indicia? *ſup. ſect.3. & ſect.* 4. Nũc videndum nobis qualis eſſe debeat? quã iteranda? decernendauè? & q̃ hac in re ſuperſtitioſa ſint vitanda?

Quoad primũ, ſecũdumq; ſunt.n. valde cõmiſta, quæ de ijs dici poſsũt; ſcienda. Inprimis poterit iudex inſtituere interrogationes ad formulã illã a Gril-

* q. 7. n. 7.

Grillando * traditam; [illegible] *ſio quam faciunt* [illegible] *ac ordine ad illam* [illegible] *cæremonijs & ſolemnitatibus* [illegible] *antur? Ad quid ſe obligent dæmoni?* [illegible] *qua forma verborũ fiat ipſa obligatio?* [illegible] *ſint ab eis ſeruãda & ad quæ teneantur? quæ præmia habeãt & quæ habere ſperent ab earum* [illegible] *rincipe Dæmone? ex quibus rebus ſimplicibus vel mixtis componant vnguẽta, quibus liniant corpora ſua dum vadunt ad ludos? cum quibus etiã rebus faciant alia veneficia? quem ordinem teneant, quando acceſſuræ ſunt ad ludos prædictos? ſitnè verũ quod vadant corporaliter; vel illa ſit illuſio ſiue viſio quædam in apparentia, in mente, & intellectu? caſu quo accedunt corporaliter, an ambulent pedib. proprijs, vel aliter deferantur, & quomodo, & per quẽ? Itẽ quomodo & qualiter celebrent ſacrificia, offerãt preces & munera dæmoni? Itẽ quæ ſint illis in præcipua obſeruantia in dicta profeſſione*; & alia huiuſmodi quæ iudici ex præcedẽti inquiſitione, vel denũciatione videbũtur exquirẽda: poſtea poterit interrogare de ſingulis, *num hæc, & quando, & cũ quibus, &c. fecerint?* in his vtile erit à leuioribus, quæ facilius cõfitentur, ad grauiora progredi, ideòq; vltimo demum loco de copula cum dæmone interrogare (*Sprenger. p. 3. mallei q. 14. & 15.*)

Abſtinẽdũ iudici tormentis, ſi poſſit abſtinẽdo veritas haberi, *quæſtio. n. res fragilis eſt, & periculoſa, & quæ ſæpè veritatem fallit*, a ſæpè fit vt *innocens pro incerto ſcelere certiſſimas luat pœnas.* b frequenter tñ cogitur iudex quæſtionẽ adhibere, cùm *qui ſe negant crimine quo accuſantur teneri, torquentur, vt facinoris veritas quæ indice voce non promitur, dolore corporis exprimatur*, teſte B. Cipriano; c & eſt Theolog. ſententia cõmunis.

a *l. 1. §. quæſtioni. D. de quæſt. Ariſt. in Rhet. ad Alex. de qſ.*
b *D. Aug. lib. 19. de ciuit. Dei.*
c *Cipri. ad Demetrian. Ioã. Maior. in 4. d. 15. q. 22. Silu. Tab. & alij, uerb. Inqui.*
d *de his & ſequen. Vide Proſp. Farinac. q. 38.*

Torturæ modus iudicis arbitrio cõmittitur, ſed debet illud moderari prudẽtia & æquitate primò, vt præcedãt indicia ſufficientia, de quibus egim⁹ *Sectione* 1. 2. vt cõſtet prius de corpore delicti, quod ibidẽ probauimus. 3. vt reo ſit data indiciorũ copia, & proceſſus cõtra ipſum iam formati, & tẽp⁹ ad ſe defendẽdũ ſufficiẽs, d 4. vt reus nec ſit cõfeſſus, nec cõuictus. 5. vt per interlocutoriã reum iã damnarit ad quæſtionem, expreſſis in ſentẽtia cauſis cur; & reus non appellarit, aut friuolè & calumnioſè appellarit. appellationi enim non friuolæ aut calumnioſæ deferendum eſt: adeò vt contra eam tortus & confeſſus nequeat condemnari. Si conſtet iudici friuolam vel calumnioſam eſſe, poteſt eã contẽnere: poterit autẽ credere talem eſſe, quando in proceſſu erunt indicia legitima ad torquẽdũ, quæ reus in termino ſibi cõceſſo non ſufficiẽter expurgauit. Si de hac re iudex dubitaret, oĩno deberet appellationi deferre, & à tortura ſuperſedere. 6. debet iudex poſtquã reus cibũ vel potũ ſumpſit, propter periculũ vomitus, vt minimum quinque vel ſex horis, à quæſtione abſtinere. 7. debet pro grauitate delicti, certitudine indiciorum, & qualitate perſonarum, etiam qualitatem & grauitatem tormentorum remittere vel acuere. Modos autem & gradus torturæ rectè proponit Farinacius e debet etiã iudex, licet iſtud delictum ſit atrociſſimum, eũ modũ & diuturnitatem quæſtionis in eo ſeruare, vt corpus rei maneat vel illæſum, vel modicè læſum, ſaluum innocentiæ vel ſupplicio: illæſum dico, qđ ad carnis lacerationem, aut oſſiũ vel neruorum facturam. nam quoad diſcompaginationem, ſiue diſiunctionem, iuncturarum & oſſium, non immoderatã, vix in tormentis eã poteſt euitari. Hic meritò cunctis ſequenda foret (extra tormẽtũ inſomniæ) Pauli III. bulla LVIII. f quæ vetat reum in torturà vltra horæ ſpaciũ detineri. Debet etiam iudex abſtinere nouis, & in ſua ꝓuincia inuſitatis torquendi modis; Sed vtatur ſolitis in hoc crimine; vt tormẽto funis tenuioris; & effuſione aquę frigidę integrũ appenſi, vel ẽt additis ad pedes põderibus, vel vt baculo inter pedes inſerto nequeat iungere; vel tormẽto vigilię omniũ optimo & tutiſſimo qñ nõ additur ſimul mẽbrorũ extenſio. hoc optimè nobis deſcripſerũt Flamin. Cart. & Farin. g & eo potiſſimũ vtendum quoad mulieres, maximè honeſtiores, vt ſunt moniales, &c. hæc in

e *ſup. a. n. 34.*
f *habes in Bullario Magno p. 1.*
g *Cartar. lib. 4. prax. crim. c. 2. n. 7. & 8. Farinac ſup. n. 71. & Mar. in l. 1. D. de quæſtion.*

inferenda quauis tortura.

Quoad iterationem quæſtionis, ſeruandum primò, ne vnquam etiam vrgentiſſimis indicijs ſuperuenientibus, reus torqueatur vltra tertiam vicem, etiamſi varius ſit in confeſſione: quod ſi ſemper conſtanter negauerit, non poſſet vltra duas vices torqueri, *a* licet contrarium ſeruetur in praxi, ſecùdò, non eſt repetenda eodem die quæſtio, ſed vnus ſaltem dies inter ſingulas eſt interijciendus, vt terror ille & dolor reſideat. *b* tertiò, nunquam eſt iteranda; niſi ſuperueniant indicia noua, & diuerſi generis, & prioribus euidentiora: & niſi reus ſit adeò fortis ac robuſtus, vt animo & corpore in priore tortura perdurauerit: item niſi priores torturæ nimis lenes & inſufficientes fuerint; quod dijudicare pendet a iudicis arbitrio. quartò, ſi reus in tormentis confeſſus, ſequenti die non vult ad bancum (quod aiunt) confeſſionem ſuam ratificare extra torturam, dicatque ſe dolore tormentorum falſa fuiſſe confeſſum, poterit abſque nouis indicijs de nouo ſubdi quæſtioni, vt perſeueret. Si tunc reus in ſecunda quæſtione pergit negare, primam confeſſionem expurgat, & eſt dimittendus, nec poterit tertio torqueri: *c* niſi tamen prima tortura fuiſſet inſufficiens & indicia valdè vrgerent, tunc ad tertiam poſſet deueniri. *d* Quod ſi in tertia adhuc negat, omnino dimittatur ſi in tertia ſicut prima iterum confitetur, & poſt torturam ratificet quæſtionem omnino eſt puniendus. ſi tertia in tortura iterum confitetur, ſed poſt torturam negat; non poterit quartò torqueri, ſed eſt abſoluendus. quia cuncta indicia priora purgauit, & vltimum illud ſolum ad quæſtionem non ſufficit, eſtque tandem finis aliquis quæſtionibus imponendus. *Sic Simanc. ſupra numer. 43. & alij illi ſupra citati. & præterea Boſſ. Blanc. Carrer. & Farinac. eos ſequens ſupra numer. 99. & 105. vide Marſil. in repetitione l. repeti. D. de quæſtion. Et quod tunc ſimpliciter & abſolutè ſit dimittendus liber, volunt Eymeri. in 3. p. director. & Pegna d. comm. 31. Ant. Gomez. d. capitu. 13. numer. 28. ſoluens argumenta contraria. Dambaud. in prax. crimin. capitu 40. & alij apud Binſfeld. l. 7. de maleſi C. quæſt 1. conclu. 16.* Eſtque non illepidum quod narrat Marſil. habuiſſe ſe Mediolani quendam inſignem nebulonem; qui in tortura fatebatur, & in auditorio poſt torturam cuncta iterum negabat. tandem rogatus quare ſic faceret, renidens reſpondit; quia melius iudicio millies torqueri in brachijs, quàm ſemel in gulà. quare? quia multos reperias chirurgos, qui norunt ſua in loca reponere, & coaptare oſſa brachiorum, nec vnũ inuenias, qui norit reaptare gulam. his & ſimilibus ſibi illudentem Hippol. Marſil. coactus fuit liberum dimittere. Porrò qui dimittendus, eum cenſeo dimittendum abſolutè, & ſimpliciter, ſine fideiuſſoribus, idque ex receptiore ſententia, neque cauſam indeciſam relinquendam. Si tamen indicia non forent per reum ſufficienter purgata; vel etiamſi uerisſimiliter exſpectarentur indicia noua & clariora præcedentibus; tunc, ex multarum Curiarum praxi, poſſet reus dimitti data fideiuſſione de ſe repræſentando, cum iterum a iudice accerſetur; & tunc, cùm iſta indicia noua ſuperuenerint, reus iterum examinatur. hæc dimiſſio tunc non eſt abſoluta, ſed ſtantibus tantum rebus prout tunc ſe habebant. *ut bene poſt Boer. & Carauitam Clarus quæſtion. 62. & Dambaud. ſupra.* Praxis uero illa quam Sprengerus ponit *p. 3. Mallei quæſtion.* 14. vt damnetur non ad torturam iterandam, ſed ad eandem alio die continuandam, & hoc poſſe fieri non ortis nouis indicijs; mihi callidior, quam verior; & crudelior, quam æquior videtur. Nec enim decet huiuſmodi verborum captiunculis ſæuitiam intendere. quid prodeſt uocare continuationem, quæ reuera eſt iteratio? quam durum etiam eſt, per continuatos dies quæſtionem exercere? abſint a pijs iudicibus huiuſcemodi commenta. Quod dixi, ſecunda, vel tertia vice iterari tormenta poſſe, id procedit, quando reus duntaxat cauſatur dolore quæſtionis ſe victum fuiſſe: ſed ſi contenderet erroneam fuiſſe confeſſionem,

a *ſic intelligε Simanc. & quos allegat prax. c. 52. nu. 42.*

b *Maior in 4. d. 15. qu. 22. & Sim. ſupr. nu. 39.*

c *Sic Simã. ſup. n. 43. et in ſuis prac. Milleus, Clarus, Dambau. & Cartar.*

d *hæc eſt mens et Simanc. ſu. n. 46. & Frã. Pegna indi. direct. inqui 31. 3. p. com. ſi9.*

Digitized by Google

ſionem, & ſeparatum probare ſuum errorē, & adſint aliqua indicia pro reuocatione facientia, tunc non poſſet iterum ſubijci quæſtioni, ſed deberet ei ſpacium tribui probandi erroris, & interea laxiùs haberi, & admitti ad eum aduocati ac procuratores, vt poſſit cū ijs conferre. *a* Hæc de reo non conuicto.

a Boſ. tit. de tort. n. 19 Foller. & Franc. Perſonalis apud Far. n. 102.

Ceterùm ſi reus ſit conuictus, conſultius eſt iudici non ſubijcere eum quæſtioni. quia tortura ſolet indicia præcedentia purgare, immò & plenas probationes; & ideò re⁹ etiam cōuictus in tortura, & poſt eam conſtā ter perſiſtens, foret liberandus, vt ex commmuni Dd. ſententia docet Farinac. *b* Et licet multi grauiſſimi iuris interpp. exiſtiment, adhuc huiuſmodi poſſe cōdēnari. *c* & ſic Pariſienſis Curia, teſte Paponio, aliquoties iudicarit; contrariū tamen, quod dixi, communius & verius eſſe, cum Cartario cenſuit Farin. ſaltem quoad pœnam ordinariam, vt ea infligi non poſſit: extraordinariā non corporalē fatentur infligi poſſe, quando conuictus tantùm fuit præſumptionibus vrgētiſſimis; quod ſi cōuictus fuerit plenis probationibus, tunc poſſe infligi pœnā corporalē extraord. etiā triremium. Sunt tamē aliqui caſus, qui bus tortura reum cōuictū non eriperet punitioni ordinariæ. 1. ſi non detur ſuper delicto, de quo quis fuit cōfeſſus, vel cōuictus; ſed ad notitiā alioru delictorū. 2. quando datur tantùm pro habenda vlteriore veritate qualitatū aggrauantiū. 3. quādo irrogatur ad habendos complices fautores, receptatores, & alios participes. 4. ſi iudex decernit eam cum proteſtatione, id ſe facere ſine piudicio probatorū; & reuera hæc proteſtatio non appareat contraria facto; vt appareret, ſi reus interrogaretur ſuper principali delicto, etiā oretenùs & non ſcribente notario. Sed vtrū iudex poſſit reū teſtibus plenè conuictum torquere; Nau. *Man. c. 18. n. 59.* reſpondet iudicē qui hoc facit ad impediendam rei appellationē, peccare Mortal. niſi conſtet calumnioſam ac friuolam fore appellationem. In illis locis vbi neceſſaria eſt rei confeſſio, non habet locū Nauar. ſententia: vbi non eſt neceſſaria, procedit quoad tormēta ad hoc inſtituta vt delictum illud, de quo cōuictus eſt, fateatur: non quoad complices nominandos, aut circumſtantias delictum aggrauantes, de quibus non eſt plenè conuictus.

b q. 4. n. 26 & q. 40. à n. 2.

c Marſil. ſing. 108. Grammat. conſ. 12. n. 24. et deciſ. 8. n. 3. 4. & 7. Couarru. practic. qq. c. 23. poſt. nu. 5. Anton. Gomeſ. d c. 13. poſt n. 20. Remin. Foller. & alij.

Quoad perſonas torquendas, crimen illud eſt exceptum, ideò priuilegio ſuo omnes ſpoliantur: diuerſimodè tamen. Nam qui ſunt priuilegiati ratione dignitatis vel ordinis; illi planè ſpoliantur, etiam non infamati; mitiùs tamen ſunt torquendi iſti, quàm alij, vt docet Simancas. *d* Quoad eos qui ſunt excepti ratione ætatis; puto ſi ſint minores annis xiv. tātū eſſe terrendos, etiam terrore reali; vt nudando, ligando, & ad eculeum adducendo non tamen imponendo. Si minores tantùm viginti quinque ānnis ingreſſi ſaltem decimum quartū, torquendi, ſed mitiùs, quàm maiores: ſenes verò, pro cuiuſq; viribus, minus tamen acriter, quā viri. *e* Idem deceteris priuilegiatis, qui torqueri poterunt moderatius, dumodo abſit mortis omne periculū: excipiēdæ ſemper prægnantes, fauore partus, donec pepererint, & periculum illud euaſerint: quoad alias mulieres, nihil peculiare eſt, niſi quòd honeſtatis, quàm in viris, adhuc maior habenda ratio, maximè ſi virgines, aut ſanctimoniales ſint.

d d. tit. 52. à. n. 23.

e eſt cōmunior, vt patet ex Iaco. Portio conſ. 99 Simanc. ſup. nu. 21. & 22. Farinac. q. 41. n. 103.

Quoad tertium dubium. ſciendum multos maleficos contumaciſſimè tormenta perferre, munitos (vt ipſi vocant) remedio, ſiue *maleficio Taciturnitatis:* quod maleficium. *f* tradunt componi ex corde, vel alijs mēbris infantuli non baptizati, violenter necati, & in puluerem redacti, quibus cineribus corpori inſperſis, vel occultatis, ſilentij hanc vim conſequantur. Certum eſt in tormentis multos hoc ſilentium retinere, vt *g* ſcriptores plerique teſtantur, & quotidiana narrat experientia. Fit autem hoc artificio Diaboli multis modis, quorum quoſdam obſeruat

f Spreng. mal. malef. p. 3. q. 14. et 15. & ex eo alij.

g Eymeri. p. 3. Directi. inquiſit. & ibi Pena cō ment. 39. Grill. de tor tur. q. 4. à nu. 12. Damhoud, & alij.

Digitized by Google

a *in d.l.7. q.1.conclu. 15.*

a Binsfeld. Etenim multiplex eſt cauſa huius ſilentij. vel enim tacent quia dolorem non ſentiunt, vel quia loqui non poſſunt, etiamſi ſentiant; vel qa nec ſentiunt, nec loqui poſſunt; vt quando profundo ſomno opprimuntur, (ſomnum hunc conciliat dæmō cauſſis merè naturalibus, vt medicamentis ſoporiferis & ſimilibus) vel ſanè, quia licet ſentiāt & loqui poſſint, robuſti tamen atque fortes omnia tolerant, & obſtinato animo cruciatum interrogationesq; omnes cōtemnūt. Vt non ſentiant, ſolet dæmon efficere per quædam naturalem vim obſtupefaciendi ſenſus habētia; quibus fit, vt vel dolorem nō ſentiant, vel lenior, & tolerabilior dolor videatur. de quare actum ſuperiùs, *lib.2.q.21.* Aliquando pondera appenſa ipſe leuat, & corpus ipſum ſubleuat, funes quoq; quibus ligati & extenſi, laxat. aliquando verò ea quæ corpori infligi, vel infundi videntur; ipſe aliò auertit, aut vim eorum priuſquam corpus contingant tollit, aut aliquid denſum & ſolidū; quod ſimul facit ne adſtantibus ſit cōſpicuum; interponit. Aliquando denique corpus ipſum malefici ex eculeo tollit, & aliud ſubſtituit; quæ cuncta cùm Deus permittit, illi facillima ſunt. rariùs tamen hanc ſubſtitutionē corporis alterius cōtingere puto: frequentiùs auerſionem illam ſiue depulſionem, item interpoſitionem (quam dixi.) Et vel vehementer fallor, vel planè id factum in Lycanthropo illo Vueſtphalico annis ſuperioribus, de quo, vt ex ore *Sereniſs. Electoris Erneſti, Bauariæ Ducis*, Carolus Billheus Vir Clar. mihi narrauit, iſta ferebantur: hominē vicies (*en iudicium clemens arbitrium, quò ſe porrigat in illis partibus Aquilonaribus*) ſæuæ quæſtioni ſubditum, nihil faſſum, ſed renidenti ridentiq; ſimilem cuncta ſupplicia pertuliſſe. tādem carnificem reo poculum quoddam medicatum præparaſſe: & ipſum quidem purum putum vinum propinaſſe bibiſſeque, reo verò exhibuiſſe potionem illam alteram. ſic impoſuiſſe. ecce tibi confeſtim reum omnia ſua facinora narrantem; & inter cetera, luſtrorum aliquot Lycanthropiam, & quæ tum plurima perpetrarat. quærentibus, vnde hæc tam ſubita mutatio? reſpondit, pactum ſe cum dæmone, eumq; ſibi pollicitum, hanc indolentiam cum taciturnitate in tormentis, & omnia ſupplicia quæ carnifex ipſi infligeret in ſe illum ſuſcepturum. (*hoc ſcilicet, vt dixi, auerſionis, & interpoſitionis modo. Stultus enim ſit, qui exiſtimet ipſum αὐτοπροσώπως dæmonem torqueri potuiſſe*) mox verò vt illud (neſcio quid) bibiſſet, dæmonē abſceſſiſſe vel inuitum, vel pacti contemptorem. ideo ſe nolle ampliùs torqueri, malle ſponte profiteri.

Silentium etiam ſolet Diabolus inducere occupatione corporea malefici, præcluſis illi interiùs faucibus & ore, ea moderatione, vt non præfocetur, loqui tamen non queat; interdum etiam organo auditus ſic obſtructo, vt iudicis voces interrogationesque non exaudiant rei; quorum omnium exempla ſuggerit Nicol. Remigius. *b* Aliquando duntaxat propè adſiſtit, & dehortatur à confeſſione, adhortaturq; vt breuia hæc tormenta, ſpe vitæ præſentis longioris, & æternæ cum illo beatitatis, fortiter ferant; demum addit minas & intentat ſæuiora, ſi quid promant. Denique ſolet illis membranulas & alia inſtrumenta magica, varijs notata characteribus, ſuppeditare, quibus in locis corporis ſecretiſſimis abditis, ex pacto ſenſum adimit doloris. Nonnumquā etiam per alias maleficas (*vt ait Sprenger. ſup. q.15.*) maleficiantur quantumcunq; remotas. Prout *malefica quadam in Iſpruch ſe iactare ſolebat, quod, vbi ad minus filum ex veſtimentis alicuius detenti haberet, tantum efficere poſſet, quòd quantumcunque tormentaretur, etiam vſque ad mortem, nihil fateri poſſet.* Sed hoc totum ex pacto Diabolus faciebat.

b *lib.3.Dæmonolat. c. 8. & 9.*

Vt his iudices obuient, quid non moliuntur? multa ritè, multa perperam. Sunt qui prophanam frigidam ori infundant, id ſi in ipſa quæſtione fiat, quia cruciatum affert, & periculoſam conuulſionem, pars tormenti cenſendum; ſi poſt quæſtionē, adhuc

æſtuante

Digitized by Google

æſtuante corpore, idem arbitror; ſi diu poſt, quid operari quæat, niſi ex pacto & maleficè, non intelligo; minùs ſi ante quæſtionem, vt plerique ſolent: cauendum ergo. Qui benedictam aquam infundunt, ſiue ante quæſtionem, ſiue in quæſtione, ſi ſic directè ad veritatem promendam putant eas adigi, vereor ne ſuperſtitioſi, ſin indirectè, quòd obſeſſas credant, vel dæmonem propè adſiſtere, & ideò piacularem hanc vndam propinant, vel inſpergunt; non auſim damnare: probem magis. Catholicis enim cõſtat, fugando dæmoni efficacem hãc lympham. quare fortaſſis etiam ſuadendum, vt citrà ſuperſtitionem circumcirca equuleum aſpergatur locus, & ſit in loco quæſtionis vſui futura aqua benedicta. Examinemus nunc quædam hac in re à Sprengero & ſocijs tradita. *a Primùm* ſuadent reum diligẽter induci verbis & rationibus, ſpe dubia addita, quod fortè non damnabitur ad mortem ſi confiteatur, vt veritatem non celet, & Deo det gloriã. hæc diligentia laudabilis eſt. Nã meditatio frequens (*ut aiunt*) & carceris calamitas, & multiplicata informatio proborũ virorũ, ſolet diſponere ad veritatẽ eruẽdã. Et à nobis (*addunt*) expertum eſt, quod per huiuſmodi informationes, maleficæ taliter confortatæ fuerunt, vt in ſignum reſiſtentiæ in terram ſpuentes, quaſi in faciẽ Diaboli, dicerent; faciam quod iuſtum erit, & conſequenter crimina ſua fatebantur. *Secundò*, vt dũ miniſtri ſe parant ad torquẽdum, alij interea exſpolient reum; (*ſi ſit mulier, exſpolianda fuerit à mulieribus alijs, antequam ad carcerẽ ducatur*) ne quid in veſtimentis (vt iã dixi) lateat maleficij. *Tertiò* debet capilli capitis & barbæ abradi, immò & per totum corpus etiã in partibus ſecretioribus; ſi fœminæ ſint à fœminis, ſi viri à viris; & ſic cauebitur inhoneſtas, & inuerecundia, pp quam Inquiſitores Germanici Sprengerus & ſocij non auſi fuerunt hoc vti remedio, vt ipſimet profitentur, addentes alibi hoc in vſu eſſe. *b* Tñ (inquiũt) in alijs regnis inquiſitores talẽ per totum corpus abraſuram fieri mandãt. *Vnde & Cumanus inquiſitor noſtis inſinuauit; quod anno elapſo, (qui fuit 1485.) 41. maleficas incinerari mandaſſe, omnibus per totum corpus abraſis. Et hoc in diſtrictu & comitatu Burbia, in confinibus Archiducis Auſtriæ verſus Mediolanum.* Et hoc remedium multum prodeſſe, inter alios duobus exẽplis lectu digniſſimis, ſed, propter prolixitatem, nunc à me omittendis, quorum ipſe teſtis oculatus & iudex fuit, confirmat Iud. Damhauderius. *c* In hac tonſione illud moneo obſeruandum, ſi fiat duntaxat, ne maleficium lateat foraminibus corporis inſertum, vel crinibus inſperſum, ritè id fieri: eademque de cauſa putarem, ne qua vnctio ſubeſſet, etiam totum corpus aqua calida priùs diligenter abluendum: ſed ſi tõſio fieret ex opinione, quòd per eam robur corporis & animi fortitudo pereat, exemplo Samſonis, (in quo totũ id diuina virtute contingebat) & etiã documento Apollonij Tyanæi; *d* putarim ſeriò hoc eſſe Magicum & ſuperſtitioſum.

Addunt & quartam cautelam, ſi inueſtigare (*inquiunt* *e* *addo uerba ne quid nitis magnis uidear affingere*) affectat, an maleficio taciturnitatis ſit inuoluta, an lachrymare coram eo queat ſtando, aut tormentis exponendo. Hoc enim ipſum pro certiſſimo ſigno, ex fide dignorum antiqua relatione, ac propria experientia docente, adeò cõpertum eſt, quod etiã ſi ad lachrymandum coniuratoribus hortetur & cõpellatur, ſi malefica exſiſtit, hoc ipſum, ſcilicet lachrymas emittere, non poteſt: dabit quidem flebiles voces, & ex ſputo genas & oculos linire, ac ſi fleret, attentabit: ſuper quo à circũſtantibus cautè aduertẽdum erit. Modus autem coniurandi ad lachrymas veras, ſi innoxia fuerit, & cohibere lachrymas falſas, talis vel conſimilis in ſentẽtia practicari à iudice poteſt ſeu presbytero, manum ſuper caput delati ſeu delatæ ponendo; *Coniuro te per amariſſimas lachrymas à noſtro Saluatore Domino, &c.* Quis miretur ſub ea tẽpora hæreſes inualuiſſe, quando huiuſ-

a *p.3. Mallei q.14.*

b *d.p.3.q.15.*

c *prax.cri. c.37.n.21.*

d *Philoſt. lib.7. & 8. Nic. Remi. lib.3.c.9.*

e *Mall.maleſ. d.p.3. q.15.*

modi; quæ nec Scripturæ ſacræ, nec Conciliorum, nec Decretorum Pontificiorum, nec Patrum, nec Eccleſiæ conſuetudine introductæ ſunt formulæ, ad ſuperſtitioſas obſeruationes accedebant? Iam ante docui indicium iſtud lachrymarũ prorſus eſſe fallax, & annumeranda haud dubiè hæc experientia, ſuperſtitioſis alijs explorationibus, quas mox refellam. Formula ipſa nihil cõtinet impij; ſed formulas huiuſmodi iudicibus præſcribere, merè arbitrarias, & fallaci duntaxat innixas experientiæ; non ſatis piũ, neque religioſum eſt, & ſapit tentationẽ Dei. Nec ratio etiam quam addunt eſt bona; ſcilicet hoc contingere, q̃a gratia lachrymarum in pœnitentibus donum eſt Spiritus ſancti; & Diabolo diſplicet. ideò illa n conatur impedire. Age.n. ſi oratio illa efficax ad hoc donum à Spiritu ſancto impœnitenti, & nolenti maleficæ impetrãdũ, ad lubitum interrogantis latrunculatoris; (quod quis credat?) ſanè Diabolus non magis poterit has lachrymas impedire, q̃ cordis pœnitentiã: ſi nõ eſt ad hoc efficax, cur id Diabolo diſpliceat; cui fictæ lachrymæ non poſſunt non placere? cur ergo per huiuſmodi commenta; ab Eccleſia non approbata, via ſtruitur ſimilibus ſuperſtitionibꝰ? Prætereà cur nequeat Diabolus lachrymas ſi velit elicere, quas muliebre ingenium cũ lubet elicit, & ſuperſtitio Flentium Picarditarum?

Quintam Inſuper addunt ijdem ſcriptores; *Tonſis capillis capitis, cum calice aut ſcipho aquæ benedictæ, guttulam ceræ benedictæ immittendo, & inuocatione Sanctiſſimæ Trinitatis, ieiuno ſtomacho trinies in potu miniſtrando per Dei gratiam à pleriſque taciturnitatis maleficium abſtulimus*. Cetera tranſire poſſunt, cauendum ne vis ponatur in numero illo ternario, aut in ieiuno ſtomacho, vtrumq; enim impertineus eſt ad effectum.

Sextam ponunt de tollendo hoc maleficio per alias maleficas; ſed hoc meritò improbant, & de hoc poſtea agetur copioſè libro ſequenti. *cap.2. quæſtio.2*. Obijcitur factum Præſulis Ratiſponenſis; Quòd dum quidam hæretici propria confeſſione conuicti, vt impœnitentes & defenſores perfidiæ morti fuiſſent adiudicati, accidit vt in rogo illæſi perſiſterẽt; proijciuntur ergo in profluentem: ſed nec aquis demerguntur: Nutare multi, & fidem illorum ſuſcipere. Sollicitus de gregis ſalute bonus paſtor, triduanum indicit ieiunium, & preces Deo fundendas. nondum expleto triduo, venit quidam, & denunciat hoſce ſub vno brachiorum habere maleficium inſertum inter carnem & cutem: inuento & amoto, confeſtim illos vindex flamma concremauit. Hunc ergo inquiunt denunciatorem fuiſſe Necromanticum, & eius præſulem vſum denunciatione. Sed qui narrat Sprengerus, dubius fuit an Necromanticus fuerit, necne. potuit enim Deus bono illi præſuli id aliter reuelare, in cauſa tam graui & populo neceſſaria. Deinde nos non omniũ hic facta defendenda, ſed cauſarum ac geſtorum pondera libranda ſuſcepimus.

Septimam ergo hinc eliciunt, deuotas ad Deum orationes iunctas ieiunijs, & bonis operibus; imò & populo indici poterunt preces publicæ ad inuocandum diuinum auxilium in generali, & vt contra dæmonum quaſcunq; infeſtationes cœlitũ auxilia implorentur. Iuxta illud boni Regis Ioſaphat; *a Deus noſter ergo non iudicabis eos? In nobis quidem non eſt tanta fortitudo, vt poſſimus huic multitudini reſiſtere, quæ irruit ſuper nos. Sed cùm ignoremus quid agere debeamus, hoc ſolum habemus reſidui, vt oculos noſtros dirigamus ad te*. a *2. Paral. 20. v. 12.*

Octauò loco addunt quædam, *b* mihi quidem non parum ſuſpecta, nempe quoad diem, *vt infra miſſarum ſolemnia & ſacratioribus diebus, maximè ſextis ferijs quouſque ſit compulſus pro exſpectatione Saluatoris noſtri, maleſica interrogetur. item ſi ſal aut alia res benedicta cum ſeptem uerbis quæ Chriſtus protulit in cruce, in ſcedula conſcriptæ is ſimul colligatis, collo malefici alligentur: longitudo Chriſti benedicta ſuper nudum corpus & extra circumcingatur.* b *Spreng. d.p.3.q.16 Pet. Gregor. libr. 13. de rep. cap. 30. nu. 5.*

tur. Ego (quicquid illi dicant de experientia) illi experientiæ non fido. Reliquias Sanctorum appendi collo, aut quaſuis res Eccleſiaſtico ritu benedictas, cereas effigies AGNI DEI (vt vocant) ſaltem benedictũ, &c. probo, dum deſit irreuerentiæ periculũ. & ſcio quoad agnũ Dei hoc multis feliciter cecidiſſe. de verbis certis ſcripturæ, quid ſentiã iam dixi *lib. 1. quæſt. de periaptis*. De longitudinis Chriſti Domini mẽſura, quid illa operari idonea, nouit Deus; ſanè cùm benedici illam priùs volunt, indicant hoc benedictioni Eccleſiæ tribuendum. in ipſa etiam circundatione, aliquid vereor ne ſit mendoſi. Dierum illa obſeruatio ſuſpecta quoq; non immeritò. Sed & iura feſtis diebus abſtinere iudicialibus iubent, niſi quando periculum eſſet in mora, vt patet ex *ex l. Prouinciarum. C. de ferijs*, ideò quod iure receptũ, vt in atrocioribus criminibus quouis feſto, etiam in Paſchalibus, liceat torquere, ſed ad Dei honorem (vt addũt DD.) id ego certè ad caſum periculi lubenter reſtrinxerim. In genere tamen loquuntur (*Ex l. nemo. C. de epiſc. audie n. Bal. Spec. & alij quos ſe nuntur Clarus §. fin. q. 64. nu. 34. & Binsfeld. in l. 7. C. de maleſ. q. 1. concl 18.*) Sed cùm idẽ Clarus fateatur timentes Deũ iudices his diebus nũquã aliquẽ pœna ſanguinis afficere (*vide illum. q. 97. v. 6.*) idque in Dei honorẽ; non video cur, ceſſante illo piculo, nõ ſit idẽ dicẽdũ de tortura.

Nono adijciunt in ipſa quæſtione, legenda dicta teſtiũ, ſubmiſſis nominibus, dicẽdo; *Ecce conuicta es per teſtes, &c.* Hoc non ſatis intelligo. Nam ſi velit dũtaxat noĩa teſtiũ taceri, parũ ad rẽ. hoc enim etiam extra quæſtionẽ ſeruandum, de quo ſuperiùs. ſi ſummiſſa voce nominari, ita ue reus exaudiat nomina, exaudiens tamen reliqua: ſanè hoc ſuperſtitioſum eſt.

Decimò monent interrogãdũ reum, an velit ſubire iudicium ferri cãdẽtis; & ſi annuat, cognoſci verum eſſe maleficũ: profectò id fallax eſt in primis: deinde iniquũ ꝑponere reo, quod ei facere, vel iudici non liceat ꝑmittere.

Vndecimò monent, *eos qui nihil in tormentis confeſſi, de carcere panoſo, ad benè munitam ſed minùs incommodam manſionem transferendos: nullo tamen modo relaxandos ſub iuratoria uel fideiuſſoria cautione: quia ſic nunquam ueritas ab ita relaxatis habetur, ſed ſemper deteriores efficiuntur.* Inprimis poteſt caſus occurrere in quo ſic ſint relaxandi ad meliorem cuſtodiã: iudici tamen tũ vehemẽter cauendũ, ne alijs ſint noxæ ſuo exẽplo, vel verbis. Deinde põt etiã contingere, vt locus ſit cautioni fideiuſſoriæ, vt ſuperiꝰ dictum. Nec ſatis certa illa affirmatio, nunquam meliores effici. Non eſt abbreuiata manus Domini, & præcedẽs vexatio dare potuit intellectum.

Alia, quæ Sprẽgerus addit, mox cõmemorabimus loco ſuo. Nunc ponamus *XII. quiddam* ex *a* Frãcofurtẽſis I.C. qđ addo, vt vitetur, quia merè ſuperſtitioſum. Quidã (ait) ne dolores ſentiant ſolẽt hos verſus pronunciare:

Imparibus meritis tria pẽdẽt corpora ramis;
Diſmas & Geſtas, &c.

Quis non hæc rideat? ſcilicet iam vis etiam in Hexametri pedibus: ſubiungit & quædam ex Pſalmis. Et homo religioſus non audet hæc pronunciare ſuperſtitioſa, vt facit (meritò) ſequentia Grillandi, *b* nempe ad eruẽdam veritatem iudici pronuncianda eſſe verba Prophetæ; *Dominus labia mea aperiat, & os meum annunciabit ueritatem.* Nõne hic ipſa Pſalmi verba detorquẽtur? cur ergo vim arceſſit à verbis Prophetæ? nẽ, quis illa ꝓnũciabit? Iudex? quid hoc ad reum? reus? primũ quid ſi nolit? deinde certè inuitus pronunciabit, nec impetrabit. Sed nugas mitto.

a *lib. 3. de lamijs. c. 10 nu. 39.*

b *de quæſt. q. 4. n. 14.*

SECTIO X.

De alijs medijs ueritatẽ perſcrutandi.

MAioris momẽti qſtio eſt, liceatne iudici dolo, falſis promiſſis, vel mendacijs à reo veritatem elicere? v.g. ſi fingat eum ab alijs etiam cõplicibus denunciatum, ſi promittat liberationem, quam ei non cogitat, nec vult impendere, nec de iure poteſt. Homo præcipitis ingenij & noua ac periculoſa amantis Ioã. Bodin.

hæc

Digitized by Google

a hæc omnia iudici permittit. In primis dum aſſerit licere mentiri. hoc hodie hæreticũ eſt. fide enim tenendum, mendacium (quod nomen huiuſmodi mereatur) eſſe rem ſimpliciter & per ſe malam, ideoque adeò illicitam, vt nec Pontifex diſpenſatione bonam facere poſſit: quæ eſt ſententia non D. Auguſtini modò, & Thomæ, vt nugatur Bodinus; ſed hodie communis Catholicorum, *b* qui illam ſacris Scripturæ locis optime confimant. *c* fuit in ſententiâ Bodini M. Marulus *lib. 4. de inſtit. benè viuẽdi cap. 4.* Sed errore animaduerſo, eius interpres Gallicus planè contrariam Marulo ſententiam tribuit: & multas paginas, quæ non ſunt Maruli, Marulo inſeruit, dictorum ipſorum Maruli confutationem pro Maruli dictis continentes quam bono exemplo & prudenter ipſe viderit. Argumenta Bodini ex ſacris litteris facilè ſoluuntur, & nos in tractatu de Mẽdacio ſoluimus omnia.

Sed nota aliud eſſe dicere aliqd falsũ aliud occultare aliqd verũ (vt notat D. Aug. *d*) veluti cũ vtimur, nõ mendacio, ſed æquiuocatione: priùs illud non licet cuiquam, maximè iudici; qui in hac re grauiſſima, & in iudicio ſcienter mentiẽs, haud dubiè peccaret mortaliter. *e* poſterius verò illud ſæpe licet. *f* prius pertinet ad dolum malum, quia eſt contra legem diuinam & humanam: poſteriꝰ pertinet ad dolum bonũ, *g* quia nec iuri diuino, nec humano repugnat, & dirigitur in bonum reſpub. & iuſtitiæ exſecutionẽ. his poſitis ſit prima concluſ. *Poterit iudex vti æquiuocatione & verbis ſubdolis* (citra mendaciũ) *& ambigua promiſſione liberationis, vt reũ inducat ad fatendum veritatem, & auctorem criminis commiſſi deprehendat.* Eſt cõmunis opinio Dd. apud Couarru. & Plazam. *h* Diſſentit quidem ab hac Iul. Clar. ſed non diſtinxit mendaciũ à ſermone æquiuoco: immò apertè loquitur de eo, qui expreſsè impunitatem promiſit; quæ ſanè promiſſio ad Bodini caſum pertinet; nec mirum eſt ſi Paris de Puteo & Dyn. diſſuaſerint tali ꝓmiſſione vti. *i* Sanè fateor iudicem non poſſe impunitatem reo promittere, niſi ſit ſupremus iudex, qui habet abſoluendi & liberãdi poteſtatem, & hoc facere intendat. Quoad inferiorem iudicem maximè quæſtio procedit, & quoad dolum bonum, non quoad dolum malum, ſiue cum mendacio coniunctum; qui nec ſupremo iudici permiſſus. Obijcitur à quibuſdam, promiſſio eſt iuris naturalis & eo iure obligat; quare & hoſti & reo ſeruanda. Reſpondeo, quando de re poſſibili eſt; iſta autem eſt, de re quæ iure iudici impoſſibilis: ideò nihil refert, quod iudex habuerit animum liberandi reum: ſi verò nõ habuit animum, peccauit etiã per mendacium, verba menti contraria proferens. 2. Reſp. iſta locum nõ habere in noſtra concluſione, in qua iudex intendit liberare, nec verba id neceſſariò ſignificabant, imputet ſibi reus, quod non ſubtiliùs ſenſum verborum ambiguorum diſcuſſerit. Exẽpla aliqua huius æquiuocationis occurrunt paſſim in praxi. Acutum fuit dictum iudicis Leodien. & licitum, qui ſagæ pertinaciter cuncta neganti, dixit: ſi veritatẽ luculenter profiteretur, ſe illi de publico vel ſuo, quoad viueret ipſa, quotidie cibum & potũ neceſſarium præbiturum, & curaturum ei domum nouam extrui. *domũ* intelligens ligneam faſcium ſtraminumq;, in qua erat comburẽda. Alia ſuggerit Sprengerus, *k* veluti ſi honeſtius habeatur reus ſolito, & ſinantur ad eum intrare viri honeſti, & nõ ſuſpecti, qui frequenter colloquantur de varijs rebus etiam impertinentibus; & tandem fidenter ſuadeant, vt fateatur veritatem, promittendo iudicem facturum ſibi gratiam, & ſe eſſe velle mediatores: *& poſtea ſubintret iudex & promittat facere gratiam, ſub intelligendo ſibi vel reſpub. in cuius conſeruationem totum quod fit, eſt gratioſum.* Poſſet etiam iudex dicere ſe illi optimè conſulturum, & confeſſionem ei vtiliſſimam futuram, etiam ad vitam ſibi cõparandam. hoc enim veriſſ. de vita æterna, quæ vera vita eſt. Sprengerus

paulò

a *lib. 4. de monom. c. 1.*

b *D. Aug. lib. cont. mẽdac. epiſt. ad Hiero & in Pſal. 5. Ambroſ. in cap. cauete 12. q. 5. Greg. Iſidor. Innocent. & alij apud Grati. d. q. 22. D. Tho. 2. 2. q. 110. art. 1. Alf à Caſtr. lib. 10. in verb mendaciũ & aly.*

c *Pſal. 5. v. 7. Sap. 4. v. 11. Eccleſ. 7. v. 14. Epheſ. 4. 25. Apoca. 21. v. 8.*

d *ſuper d. Pſal. 5. & lib. 22. contra Fauſt. c. 34.*

e *bene hoc docẽt ex D. Tho. Caiet. Nau. Coua. Binsfeld. p. 3 dub. 3.*

f *Hadrian. Quodlibet de mendac.*

g *de quo multa dixi Com. in l. contractus, de reg. iur.*

h *lib. 1. v. reſolut. c. 2. in fi. & plazan. lib. 1. Del. ct. c. 27. n. 1. in fin.*

i *d. §. fin. q. 55. v. 7.*

k *d. q. 15.*

a *d.q.14.*

a paulò antè tradiderat ſentẽtias tres alias huc pertinentes. Scilicet poſſe illi ſecuritatem vitę promitti, quando iudex intenderet eam vel exilio punire, vel carcere perpetuo. hæc ſententia ſatis æqua eſt. Alios (ait) velle, ſic ad tempus eum in carceribus aſſeruandam, ſed poſtea incinerandã poſt aliquod temporis ſpacium: hanc refellere debuit, quia reuera mendaciũ continet promiſſio huiuſmodi. Tertiã ponit dicentium, poſſe iudicem ſecurè vitam promittere, & poſtea ſe a ſententia ferenda exonerare, & in ſuum locum alium ſubſtituere: neque hanc reijcit, ſed eſt omnino ſimilis ſecũdæ & adhuc peior, coniuncta cum mendacio: ideò penitùs cauenda: fortaſſis

b *d.c.15.*

tutius eſt, quod alibi poſuit *b* nempe vt petenti gratiam reo, reſpondeat iudex; fateatur veritatem confidẽter, clementiæ ſe rationem maximam habiturum, ampliùs ſe facturum quã ipſe petat, & ſimilia verba generalia.

2. Concluſio. *ſi iudex dolo malo huiuſmodi per mẽdacium confeſſionem extorſerit; non poteſt ex ſola hac confeſſione reum damnare; niſi reus poſtea comperta fraude, de nouo id fateatur ſponte; vel alia ſatis pregnantia indicia & argumenta accedant: vel ſaltem fraude cognita non retractet, quod inductus dolo malo dixerat.* hæc eſt verior ſententia Imolæ, Decij, & aliorum, quos

c *d.c.2.*

ſequitur Couar. *c* benè addens, quando nec retractat, nec expreſsè ratificat confeſſionem, nec alia ſatis pręgnantia accedunt indicia; mitius & extraordinaria pœna affici debere: ſi accedant illa indicia, poſſe plecti ordinaria. Si obijcias, promiſſionem hanc contra remp. eſſe factam, & ideo non prodeſſe debere reo ad pœnæ diminutionem. Reſpondet Couarr. tunc iudicem non debere ſeruare promiſſionem, quando via ordinaria, & recto planè tramite cognouit delictum; nõ, quando doloſè illud & via illicita expiſcatus fuit.

Dixi in concluſione *dolo malo*, quia ſi *dolo bono*, & proinde via licita cognouiſſet; putarem non eſſe opus noua ratificatione, ſaltem in foro exteriore: immò nec in interiore. licuit enim iudici bono dolo, malum obſtinati ſilentij animũ rei decipere; & ſibi ille imputet ſimplicitatem ſuam. Nec arbitror Clarum, ſi in terminis de dolo bono interrogatus fuiſſet, diſſenſurum, vt ſatis indicat *ſupra n.8.* nec etiã Menoch. *de arbit. caſ.364.*

3. conclu. *Si tamen iudex putans id ſibi licere, ſic dolo malo criminis confeſſionẽ à reo elicuerit, & fraude cognita reus nec ratificat, nec retractat: ideoque iudex eum ordinariam ad pœnam condemnet; non audeo rem iudicẽ de mortali peccato accuſare.* hæc concl. intelligenda de peccato, nõ qđ incurrit mentiendo; de quo vix potuit habere probabilem ignorantiã: ſed de peccato, quod incurrit, reũ ex tali confeſſione cõdemnando. de hoc enim peccato valdè probabilis ei ſuppetit excuſatio. cùm id ei licere, immò & eum debere multorum locorũ praxis, & plurimorum DD. cõfirmet

d *Archid. in c. vellem 22.q.2. Cini. in l. præſenti. C. de his qui ad Eccleſ. confug. Felin. in c. adferte. de præſump. & Cotta in Memorab.*

ſententia, *d* adeò vt communiorem cenſuerit Alciat. & communem ſaltẽ fateantur Plaza & Clar. *e*

e *Alcia. in l natura. D. de verb. ſig. Plaza lib.1 delict. c.37. Clar. ſupra, num.9.*

Addidi, *nec retractat*, quia ſi reus expreſsè retractaret, nec alia contra ipſum argumenta concũrrerent, tũc certè nõ auderem iudicem à mortali culpa liberum aſſerere. Nam illa cõmunis Felini & aliorum (vt rectè Coua. quem ſequitur Menoch. *f*) intelligẽda, quando reus cognita fraude expreſsè confirmat ſuam confeſſionem, vel ſaltem tacitè, non retractando, nam tunc illam ratificaſſe cenſendus: & hæc diſtinctio fuit de mẽte Pariſis de Put. *c. de tort. v. ſequitur quæſtio quotid.*

f *Couar. d. c.2. Meno. de arbi. caſ. 367.*

g *d.q.15.*

Inquiſitores Germaniæ *g* docent adhuc quaſdam alias cautelas non improbandas: vt iudex diligenter conſideret complicum dicta ad reum pertinentia, & hæc reo proponat, & diligẽter ſingula inueſtiget. ſi qua etiam inſtrumenta, vt vnguenta, pixides, buffones, præſegmina cadauerum, & ſimilia in domo eius reperta fuiſſent, ei offerat, & quærat quid his egerit, cur ea ſeruarit &c. 2. vt cõplices, ſi quos habet, qui contra reum depoſuerunt, ad reum intromittat, & permittat eos ſimul mutuò de facinoribus ſuis conferre, edere, ac bibere, & habeat in lo-

Digitized by Google

co vicino auſcultantes & verba accipientes, etiam, ſi opus, Notarium publicum: ſi deſint complices, vtatur ad hoc perſonis, quas nouit non ingratas reo, ſed amicas, & quaſi fauentes atque miſerantes; qui quodam ſerò intrent carcerem, & ſermones dedita opera producant in multam noctem; tum quaſi fortuitò id accidiſſet; querantur ſerò nimis eſſe ad recedendum, ideò in carcere pariter reliquũ noctis exigant, & ſemper colloquantur; & ſint ſimiliter (vt dictum eſt) in vicino dicta excipientes. *Tertiò*, quod quandocunque veritatem fateri incipiant, nullo modo iudex actum hunc interrumpat, nec dimidiet confeſſionem, ſed inſtet quoadusque de omnibus veritatem dixerint, ſaltem quoad principalia, etiamſi in mediam noctẽ deberet proferre, & prandium cœnã ue differre. Nam experientiã docuiſſe per dimidiationes, & interruptiones, illos frequentiùs ad vomitum redire, & non aperire veritatem quam inceperant detegere. *Quartò* ſi prædicta deficerent omnia, tunc ſi fieri poſſet, deducendos ad aliquod caſtrum, & ibi certis diebus cuſtodiæ mancipandos: tum caſtellanum fingere ſe cogitare longum iter, & diu abſuturum: interea vt aliqui familiares, vel mulieres honeſtæ mulierem; viri, ſi vir ſit, virum viſitent, promittant ei (non, vt ait Sprenger.) quod velint eã omninò permittere liberè abire; ſed citrà mẽdacium verbis æquiuocis (vt dictũ ſupra de iudice in genere) multa & illecebroſa, dummodo ſe informent de certis, quæ ſcire cupiunt, experimentis. *Et aduertat* (inquiunt) *iudex quod ſæpiſſimè per talem modum faſſæ fuerunt & conuictæ. Et nouiſſimè in diœceſi Argentinenſi prope oppidum Schletſtat & caſtrum Konigsheym malefica detenta nullis tormentis & quæſtionibus deduci poterat ad fatendum ſua crimina: tandem modo ſupra dicto per Caſtellanum ſeruato, licet præſens erat in caſtro, ipſum tamen malefica æſtimabat abeſſe: tres ad eam familiares intrabant, & ei liberam relaxationem promiſerunt, dũmodo ſuper certa experimenta eos informaret. Et licet prima fronte renueret, & quod doloſè cum ea agerent proponeret; tandem interroganti de quibus informari vellet, vnus dixit ſuper grandinem excitandam, alter ſuper carnalia facta. Tandem vbi ſuper grandinem illum informare volebat, & ſcutella plena aqua apparata, malefica ſibi iniunxiſſet, vt digito paullulum aquam moueret, & ipſa certa uerba protuliſſet; ſubitò locum, quẽ explorator nominauerat, ſcilicet ſiluam adiacentem caſtro; tanta tempeſtas & grando repleuit, ſicut à multis annis uiſum non fuerat.* hactenus illi. Sed in hoc exemplo bis peccatum. primò in mendaci promiſſione. Vt enim iudici non licet per ſe mentiri, ſic nec licet alios ad mentiendum inducere. Secundò peccatum fuit, in eo quod nimis longè exploratores progreſſi. Non enim licuit maleficam etiam paratã ad peccandum inducere; etſi licebat examinare, quomodo ſoleant operari: & ſic itellige quod de informatione dictũ, nempe de verbali per modum docentis, non de reali per modum facto oſtendentis & exemplum præbentis. vides hic iam captas poſſe ex condicto cum dæmone quædam operari?

Solent etiam iudices vti *confrontatione*. ea duplex eſt, vna ſpontanea, altera violenta. *ſpontaneam* voco, quando parati ſunt rei, alios nondum captos ſocietatis arguere & conuincere: hanc nunquam iudex permittat, niſi præceſſerint indicia talia, vt propterea citari poſſint; & iam citati, ſi non benè diſſoluant obiectiones rei conſtanter eos accuſantis, queant in carcerem compingi. Nam alioqui fieret iniuria his denunciatis. *Violentam* voco, quando complices in mutuis delationibus inter ſe diſſentiunt: tunc debent primò ſeorſim, poſtea ſimul de hoc diſſidio interrogari. qđ ſi ſubdolè comperiat perſiſtere, nec alia eſt via inueniendæ veritatis; ſolent altera in alterius mutuo conſpectu torqueri. de hac praxi vi de Iudoc. Damhoud. *prax. crim. c.* 47.

Digitized by Google

SECTIO XI.

De confeſſionibus.

IN ritè confeſſos non aliud iudicis officium eſt quàm condẽnandi, iuxta illud Chriſti Domini; *Ex ore tuo te iudico*: & illud Iuriſconſulti confeſſus pro iudicato eſt. quia quodãmodo ſua ſententia damnatur. *a* intellige ſi cõfeſſio ſit clara, certa, veriſimilis, conſtans, & legitima. nam obſcura & dubia in fauorem interpretanda confitẽtis, *b* parum idonea eſt ad iudicandum. Veriſimilis etiam ſit oportet, quia inueriſimilis nunquam ſufficit ad condemnandum, *c* Inueriſimilis autem eſt, quæ de re eſt impoſſibili, aut omninò falſa; *d* quod concedimus Ponzinibio, & Godelmanno; ſed cõtendimus eos errare, dum in Lamiarum confeſſionibus ea dicunt notoriè falſa & impoſſibilia, quæ vera & poſſibilia nos eſſe docuimus ſupra *lib.* 2. Legitima etiam ſit oportet, hoc eſt nõ præſumpta tantum, nec ficta tantum fictione iuris (niſi ex contumacia, quę liquidiſſimam inducit probationẽ *e*) nec contra quam colorate aliqua obijciantur; *f* nec quando eſt incidenter tantum facta, vel metu tormentorum, vel extra iudicium, vel in figura tantum iudicij, vel abſente parte, vel in iudicio ſummario, aut nullo: *g* erit autem bona in caſu Lamiarum & hæreticorum, etiamſi nõ conſtet de corpore delicti. *h* Dicetur facta metu tormentorum, non tantum ſi grauiter tortus fuit; ſed etiam ſi fuerit leuiter tortus, leuatus ad torturam, ductus ante eculeum, ſpoliatus, vel ſi ſeriæ minæ de torquendo præceſſerint, quoad eos qui timidi ſunt & torturæ inaſſueti: Item vt ſit legitima, neceſſe eſt, non ſit extorta, nullis vel non ſufficientibus indicijs præcedentibus; nam talis eſſet nulla & inualida, etiãſi millies foret ratificata. *i* idem, ſi in repetitione quæſtionis ſit extorta, quando non licebat iudici repetere. *k* idem ſi extorta per iudicem pendente appellatione à ſententia torturæ. *l* idem ſi confeſſio extorta à reo, contra quem ſola fama vrgebat, etiamſi ſæpius ratificetur. *m* idem ſi emanarit ab eo, cui denegata defenſio, vel copia indiciorum. *n* idem ſi ſit illius, qui quælibet ex cauſa de iure torqueri non debebat. *o* confeſſo autem & conuicto per legitimam quoque torturã adhuc ante condemnationem dandus eſt terminus ad ſe defendendum, etiam non potenti ex æquiori & receptiore ſententia. *p* Fallunt iſta in eo qui à natura mutus ſimul & ſurdus foret: qui non poteſt, ex ſua cõfeſſione ſignis declarata, condemnari: quare fruſtra torqueretur: ſed damnari duntaxat poteſt ex teſtium depoſitione ac probatione. *q* Denique quæri poteſt, an qui cõfeſſus factum maleficum, negat ſe praua intentione feciſſe, ſit audiendus? vt plurimùm, quia præſumptio ei contraria eſt, *r* puniendum nihilominus conſtat, *ſ* etiamſi iuramentum offerat de recta intentione: interdum tamen poterit iudex iuratum reum ad mittere ad probandum aliqua veriſimilia, quibus confeſſio eius elidatur. *t* Quod ſi res dubia ſit, poterit reus torqueri, vt intentionem ſuam proferat, vt benè poſt Lanfranc. & Boſſium, aſſeruit Simanc. *prax. hæret. tit.* 29. *nu.* 10.

a *Luc.* 19. *l.* 1. *&* 3. *D. de confeſſ.*
b *Farin. q.* 50. *nu.* 20.
c *Farin. q.* 43. *nu.* 2.
d *gl. in c ſi. de confeſſ. in* 6. *gl. l.* 1. *C. de conf.*
e *Farin. q.* 11. *nu.* 97. *& q.* 30. *num.* 16.
f *Farin. q.* 21. *nu.* 32.
g *Farin. d. q.* 21. *num.* 34. *et q.* 33. *num.* 16.
h *Farin. q.* 2. *nu.* 25.
i *Farin. q.* 37. *nu.* 40. 97. *et* 103. *cum ſeq.*
k *Farin. d. q.* 37. *n.* 110.
l *Farin. q.* 38. *nu.* 78.
m *Farin. ſupra nu.* 17.
n *Farin. q.* 47. *nu.* 8.
o *Farin q.* 39. *nu.* 84.
p *Farin. q.* 41. *nu.* 95.
q *vide Farin. q.* 39. *a nu.* 32. *vſq. ad* 40. *vbi bene Boſſiũ refellit. & nu.* 90. *cum ſeqq. maximè. nu.* 99. *vbi indiſtinctè quoad omnes perſonas hoc tenẽdũ oſtendit.*
r *Ant. Gomez. p.* 3. *c.* 1. *num* 69. *Grill. Caſ. & alij quos ſequitur Farneſ. q.* 41. *a nu.* 90.

ſ *cap.* 1. *de præſumpt. capit. contra Chriſtianos de hæret. in* 6. t *Bart. in l. inter omnes. §. recte de furt.*

SECTIO XII.

De Abiuratione.

VT in alijs ſpeciebus hæreſis, etiã in Lamiarũ crimine, abiurationi aliquando locus eſt; quando iudicium tantum nititur ſuſpicionibus. Sumimus hic abiurationem pro execratione ſeu anathematizatione iureiurando firmata. Et quia ſuſpicio hæc; q̃ eſt leuis quædã præſumptio mali ex leuibus indicijs procedẽs; oritur ex diuerſis cauſis non ęquè vrgentibus, fit vt quædã ſuſpicio ſit leuis ſeu modica, *u* quæ etiã poteſt vocari temeraria iuxta Menochiũ; *x* alia vehemens ſeu veriſimilis, alia violẽta. Et ſic diuidẽdo, leuis oritur ex indicijs admodũ leuibus, quæ

u *l. ſi nõ temerij C. de interr. cum ſimil. c. acc. in pr. de hæret. in* 6.
x *L.* 1. *de pſ. q.* 7. *a n.* 46. *maximè n.* 59. *& habes in d. c. accuſatus. §. illo verò. & ibi Archid.*

Digitized by Google

quæ abſolutè dubium relinquunt iudicis animum, & hæc propriè dicitur *ſuſpicio*. Vehemens oritur ex indicijs habentibus multum veriſimilitudinis, adeò vt inclinent aliquantum iudicis animum in alteram partem, & ſic dubitationem non excludunt totam: hæc ſuſpicio magis propriè vocatur *opinio*. Violenta denique oritur ex indicijs valdè fortibus & adeò efficacibus, vt omnem dubitationem ex animo iudicis eliminent, & faciant eũ planè vni parti aſſentiri. *a* hæc propriè vocatur *præſumptio, iudicium, ſententia*, de hac eſt, *c. cum contumacia. c. cum accuſatus. de hæret. in 6. cap. quorundam d. 34.* Iudicis autẽ arbitrio permittitur qualitatem ſiue quantitatem ſuſpicionis moderari: dummodo caueat ne leuis ſit cordis, nimis facilè credendo. Exẽpla huiuſmodi ſuſpicionũ ponit Sprẽgerus; *b* vt ſi quis deuiet à communi conſuetudine viuendi, ſi conuenticulis ſecretis maximè nocturnis interſit, aut cum ſuſpectis familiaritates ſecretas habeat, dicit leuem oriri; Si quis quos nouit maleficos, viſitat, munera offert, occultat, recipit, defendit, vel aliter actu fauet, tũ oriri vehementem: ſi quis perpetrauerit ea quæ pertinent ad ritus maleficorum, paciſcẽdo, adorando, ſacrificando, comminãdo, tangendo, aut dormientibus per viſum apparendo, aut cubicula inſenſiliter ingrediendo &c. vel ſi penes eos inſtrumẽta maleficij ſint reperta, huiuſmodi violentam præbere ſuſpicionem. Leui ergo ſuſpicione laborantibus poteſt indici *c* abiuratio & ſpecialis hæreſis de qua leuiter ſuſpecti; & ſi talis qui ſic abiurauit, reincidat, non punitur vt relapſus. *d* Si verò ex grauibus ſuſpicionibus abiuraſſet (nam & huic abiuratio indicitur) tunc cenſeretur relapſus: in hac debet fieri abiuratio in genere de omni hæreſi & in ſpecie de illa de qua vehemẽter ſuſpectus fuit. *e* & tales fuere abiurationes Theodoreti & Ibæ in Concilio Chalcedonenſi. *Act.* 8. ſi verò detur abiuratio ex ſuſpicione violenta, tunc facienda abiuratio, vt à verè malefico, & tanquam à deprehenſo exigeretur. Debent autem violenter ſuſpecti: quando crimen fatentur & parati ſunt abiurare hæreſim, & redire ad ſanam mentem; ad pœnitentiã ab Eccleſiaſticis iudicibus recipi; qđ ſi nolint debent tradi brachio ſæculari vt impœnitentes; *f* debent præterea cum abiuratione generali omniũ hæreſum, & diſerta atque clara, errorũ de quibus ſunt ſuſpecti canere palinodiam, & contraria aſſerere, & iurare ſe nũquam ad abiuratos errores redituros, & hæc omnia ſcripto libello abiurationis, propria ſcriptione munito, confirmare: quæ cuncta ab Apoſtolorum tẽporibus recepta fuere, vt oſtendit Simancas *ſupra nu.* 8. & 10. & hæc abiuratio hodie coram clero, & populo fit, nec poteſt priuatim admitti, niſi ex magna cauſa. *g* Quid ſi qui tantum vrgetur ſuſpicione vehementi ſeu veriſimili, detrectet abiurare? videtur Simancas *ſup. n.* 13. velle eum poſſe tanquam contumacem, & impœnitentem tradi brachio ſæculari, *ex c. ad abolendam. de hæret.* Sed (vt ait Sprenger. ſupra.) dictum c. §. *in præſenti verò*, videtur tantùm loqui, non de ſuſpectis vehementer, ſed de manifeſtè deprehenſis, contra quos conſtat rigidiùs eſſe procedendũ. contra hũc igitur Epiſcopus procedet per excõmunicationem, & ſi in ea per annum ſteterit, condemnabit vt hæreticum. Porrò quando maleficum Eccleſia recepit ad pœnitentiam; laicus iudex poſſet illum apprehẽdere, propter dãna temporalia varijs illata, & propterea condigno ſupplicio afficere; nec teneretur Eccleſiaſticus iudex impedire, quia licet eum non poſſit tradere, poteſt relinquere puniendum. Sic Sprenger. Sed de hoc plura mox *ſect. de abſolutione*. De abiuratione facienda ab ijs qui confeſſi & falſi, qualis fuit abiuratio Doctoris Edelini, nihil peculiare occurrit. adſcribam tantùm hiſtoriã rei geſtæ, verſam ex gallica narratione Enguerrani Monſtreleti. *Chron. par. 4.* ait Enguerran. Anno 1453. Dominica die, quæ incidit in vigiliã Natiuitatis Dominicæ, Ebroici publicè in theatrum adductus,

a *ſic poſt Menochi. d. loco bene diſſerentẽ Far. q. 36. num. 178.*

b *p. 3. q. 19*

c *c. accuſatus, in prin. ſupra.*

d *d. c. accuſatus ubi videtur errare Anch. ut bene notat Simanc. c. 53. nu. 5. & refert idẽ Sprẽ. d. q. 19.*

e *c. litteris. §. quocirca. de præſump. Simanc. & Sprenger. ſupra.*

f *ut ex Canonibus adductis per eũ Spreng. ſup. & ex varijs concilijs Siman. ſup. n. 6 & n. 13.*

g *Leo epiſ. 75. c. ſi quis epiſcopus. 1. q 7. c. ad abolendã. d hæret.*

Digitized by Google

ctus, citatis voce præconis; & condemnatus fuit ſentẽtia iudicis ad perpetuum carcerem Epiſcopi dictæ cictæ ciuitatis, Magiſter Guilhelmus Edelin, Doctor Theologiæ, Prior S. Germani en l'Haye, priùs Ordinis D. Auguſtini, & aliarum Sacrarũ familiarum religioſus: qui tentatione & ſuggeſtione hoſtis Tartarei, ei ſe manciparat, ea lege, vt concupiſcentijs ſuis profanis & mundanis ſatisfaceret, & præcipuè vt frueretur Nobilis cuiuſdam Equeſtris familiæ matronę amplexibus, quam ardebat; qua gratia, ſe obſtrinxit ea ſeruitute inimico, vt cogeretur conuenire ad certum locum, quotieſcunque dicto inimico collibuiſſet: quo loco ſoliti erãt conuentus ſuos agere; & dumtaxat inſcenſo baculo cum ſcopis confeſtim eò transferebatur. Confeſſus fuit idẽ Magiſt. Guilhelmus ſponte ſua, ſe homagium exhibuiſſe inimico ſe offerẽti præſentem in ſpecie arietis, eique oſculum ſub cauda ore impreſſiſſe; & multis varijſque annis poſtea in damnato hoc inſtituto vitæ perſtitiſſe. Interea omnibus in rebus quæ à dæmone poſtulaſſet, illum fauentem auxiliantemq; habuiſſe: donec accuſatus maleficij fuerit comprehenſus, & in carcerem compactus; à quo iuridicæ incarcerationis tẽpore vis omnis hoſtilis euanuerit. Et per prædictã cõdemnationis ſentẽtiam iuſſus eſt Magiſt. Guilhelmus in lacum ſeu foſſam recludi, pane & aqua deinceps alendus. In theatro verò Inquiſitor fidei, voce alta & diſerta oratione luculenter in memoriam reo redegit, quàm olim laudabiliter & vtiliter populum concionibus iuuiſſet, & inſtituiſſet, cũ Apoſtolico ritu per totam prouinciã fidem & legem Chriſti IESV promulgaret; quo miſer poſtea decidiſſet, aliaque multa idonea eum ad pœnitentiam ſeriam inducere. Interea catamidiatus ſeu mitella ad infamiã depicta ornatus, populo ſpectandus erat propoſitus, accurrente multitudine magna. Sed finita concione inquiſitoris, idem Guilhelmus, ſciens ſe grauiſſime peccaſſe, & ſceleribus atrociſſimis Deum offendiſſe; gemere, & flere, & alta voce veniã à Deo, Epiſcopo, & Iuſtitia petere (*addit Iaquerius, quod in terram proſtratus exhibuit quandam ſcedulam continentem ſua facinora commiſſa contra fidem in dicta hæreſi & ſecta, offerendo prædictis iudicibus abiurationem*) & commendauit ſe ſuppliciter precibus aſſiſtentium. Denique fuerunt illi impacti compedes ferrei, & deductus in foſſam; vt ibi per pœnitentiam elueret nefaria, & horrẽda quæ commiſerat. Hactenus Monſtreletus. Quoad formulas abiurandi varias inuenias, vnam *in cap. Ego Berengarius de conſecr. diſt.* 2. aliam *ſeſſ.* 19. *Conci. Conſtantienſis*, aliam *apud Turrecremam. lib. 4. de Eccle. p. 2. cap. 22.* aliam *apud Alfon. à Caſtro lib. 1. de iuſt. hæret. punit. ca. vlt.* alias *apud Sprenger. d. p. 3.* diſtinctas pro quolibet ſuſpicionis gradu, *quæſt.* 23. 24. 25.

Iaq; flagel. Faſcina c. 4

SECTIO XIII.

De purgatione Canonica.

PVrgatio Canonica vocatur, de obiecto crimine innocentiæ oſtenſio ſecundum ſacros canones facta, *a* hãc etiam reo deferendam leui tantùm ſuſpicione laboranti voluit Sprenger. *b* cenſens *ſuſpicione notabiles* vocari à Pontifice illos, qui quauis ſuſpicione laborant; quæ etiam eſt opinio Archidiaconi. Quare nutat apud me dictum, ſaltem modus loquendi, Simãcæ, volentis *c* non eſſe deueniendum ad hanc purgationem, niſi cum reus publica laborat infamia, & ſimul crimen plenè probari nequit; ea tantùm ratione, quia ſi crimen plenè probetur, damnari; ſi infamia non laboret publica, abſolui debeat, contra enim quis inferat; ſi infamia publica laboret, torquendum (iuxta alibi dicta) ſi crimen plenè nequit probari, tunc propter infamiam, vel ſuſpicionem debere vel abiurare, vel ſe expurgare. Sed de infamia aſſentior Simãcæ, hanc ſufficere ad expurgationem, quando crimen amplius probari nequit; & accuſator deficit in probatione,

a *Rainery. Godofre. Sil. uerb. Purg.*
b *d. q. 19. ex c. excõica mus 1. in pr. de hæret.*
c *in praxi tit. 54. n. 3.*

vt

vt benè benè Clar. *q.65.nu.4.* Non aſſentior, ſi omnem ſuſpicionem excludat. Sed benè eſt, quod poſtea, *a* ét vehemẽtem ſuſpicionem admittit, & totum id, quando facienda purgatio, quando non, iudicis recto arbitrio ꝑmittit, hâbituro perſonæ, & circunſtantiarum aliarum rationem. Expurgatorum quoque numerus ab eodem arbitrio dependet; vt & qualitas perſonarum, an eiuſdem, an æqualis cũ reo conditionis, an inferioris? Vilès perſonæ nõ ſunt onerandæ purgatione Canonica, niſi illæ ſpontè ſe offerant, & dicant ſe poſſe inuenire idoneos qui expurgent, & tum poſſent mediocres etiam ſi nõ planè boni admitti. *b* Qui, cum vilis perſona non ſit (nam vilis potiùs eſſet torquẽdus) ad arbitrium iudicis non vult ſe purgare, ſi præſens ſit, ſtatim poteſt, vt contumax & conuictus, puniri. Qui in purgatione deficit, pro cõuicto habetur, vt benè Siman. quem vide rectè proſequentem hanc materiam *toto illo c.54.* Cui adde Clarum ſuprà Menochi. *lib.2. de arbitr. iud. caſ.274.* De vulgarib⁹ purgationibus, egimus *tit. de ſortilegijs iudiciarijs, lib.3.* formulã ſententiæ purgationis habes apud Sprenger. *q.21.* vbi etiam ritus omnes & materiam bène diſcutit, & adde *tit. de Purgatione Canonica in Decretal.* & quæ dixi *ſupra lib.3.*

a *num. 5. Decio.*

b *Simanc. ſup. num. 8.*

SECTIO XIIII.
De Abſolutione.

ABſolutio impẽdenda, quãdo vel reus obiecta crimina diluit, vel accuſator ea nõ probauit; nonnũquã id ab accuſatione tota, nonnunquam ab inſtantia iudicij, nonnumquã ſub fideiuſſione, prout iudici videbitur iuſtiùs & cõmodiùs. *c Abſolutio* igitur alia eſt *diffinitiua*, alia *ab obſeruatione iudicij*. *Diffinitiua* (quæ vocatur etiam à crimine, ſiue ab accuſatione, ſiue *abſoluta*) dicitur, quando reus abſoluitur tanquam innocens, quia crimen non commiſit. *Ab obſeruatione ſeu inſtantia iudicij* dicitur abſolui, qui abſoluitur nõ tanquam innocens, ſed dumtaxat tanquam tunc non repertus culpabilis; vtputa propter iudicij nullitatem, ꝓbationumuè defectum, & rebus ita ſtantibus vt tũc ſtabant, *d* & hæc habetur etiam pro definitiua; eatenùs vt ſi noua indicia non oriantur, reus iterum moleſtari non debeat: immò etſi orirentur, non poterit repeti; niſi intra certum tempus ad accuſandum inſtitutum. nempe decem annorum inter præſentes, viginti inter abſentes. Quod ſi dubitetur ſitnè definitiua, an tantùm à iudicij obſeruatione; recurrendum ad acta. ſi habetur *abſoluimus ab obſeruatione iudicij*, vel *ab hactenus deductis*, vel *ſtantibus rebus prout ſtant*, aut ſimilia ſeu æquiualentia verba; tantũ cenſetur abſolutus ab inſtãtia iudicij. Si habetur, *reum abſoluendum vti innocentem, non culpabilẽ*, & huiuſmodi verba alia adſint; cenſendus abſolutus definitiuè. Si verò res ex actorum verbis non colligitur, (verbi gratia, ſi tãtum diceretur *abſoluimus reum*) tũc legenda diligenter acta, & videndũ; an conſtet ex actis dumtaxat crimen non fuiſſe probatum, non verò crimen à reo non commiſſum, tum cenſenda tantum fuiſſe à iudicij obſeruãtia: ſi conſtet vel omnino non commiſſum crimen, vel non commiſſum crimen à reo (verbi gratia, qui ſuum *alibi* benè docuit) tum habenda vt definitiua. Si ex actis adhuc res manet ambigua, tunc communior ſententia & praxis eſt, vt habeatur tantum pro abſolutione ab inſtantia, quòd communi praxi receptum in fauorẽ reipub. vt crimina puniantur; qui fauor præponderare debet fauori priuato reorum. Hæc ratio etiam eſt fundamentum opinionis receptæ, & generalis conſuetudinis (exceptis locis pauciſſimis) qua; licet iuri communi ſcripto magis conſentaneum ſit, actore non probante reum diffinitiuè abſolui; tamen conſuetudine, & praxi iudiciorum inualuit; vt caſu non probati criminis, ſententia feratur tãtum abſolùtoria ab obſeruatione iudicij, vt poſt Couarru. & alios optimè deducit Proſper Farinacius. *e* Et ſic intellige, quæ ſcribit indiſtinctè

c *Simãc. in practi. c. 51.*

d *Clar. §. fi. q. 57. & 62. Farin. q. 4. nu. 24.*

e *ſupra. nu. 23. & 28.*

Spren-

Digitized by Google

Sprenger. *a* Nam quando deprehenſus eſt verè innocens reus, iudex illi faceret grauem iniuriam, & Mortaliter peccaret, inſerens in ſententia eum dumtaxat abſolui ab inſtantia iudicij; immò tenetur diffinitiuè abſoluere, alioqui reus tunc poteſt à tali ſententia appellare; nec contraria conſuetudo foret æqua vel toleranda. Si tamen reus non appellaret; in foro quidē externo cenſeretur ſententiam approbaſſe; in foro tamen interno non auderem iudicem excuſare. Non enim; quia alter vel ignarus eſt, vel incurius iuris ſui, licuit iudici iniuriam facere: nec etiam ſuperueniens ratificatio tollit præcedens iudicis peccatum, niſi quoad obligationem reſtituendi. Quę velim diligenter à iudicib. notari, pro intellectu eorum quæ de hac re traduntur à Doctoribus noſtris, *b* & praxi vulgata. Hæc intelligenda de abſolutionem in eodem foro. Nam ſi in alio foro agatur, tum nec abſolutio definitiua planè reum liberat. Nam abſolutus in foro poli ſeu conſcientiæ, poteſt adhuc puniri in foro fori. Et, quia crimen noſtrum eſt mixti fori, ſi abſolutus in curia ſæculari non fuit punitus ab ea ſufficienter, & iudex Eccleſiaſticus habet pœnam quam infligat maiorem, eamque reus merebatur, poterit eam infligere. Contra quoq; nimis leniter caſtigatum à curia Eccleſiaſtica, poterit ſeueriùs, etiã ad mortem, damnare iudex ſæcularis. *c* Neque tunc cenſetur bis pro eodem crimine puniri, ſed vtraque punitio pro eadem vna continuata habetur: & quia in atroci crimine verſamur, & cui expiando vix vlla ſupplicia ſufficiant; parùm hic neceſſaria eſt diſtinctio Marantæ. *d* Sed ſufficiant: formulam abſolutionis pete à Sprengero. *d. quæſtio. 20.*

a d. p. 3. q. 2

b Grillan. tract. de relax. a. carcerat. ti de abſol. innoc q. 2. Couarr. lib. 1. var. reſolut. c. 1. n. 8. & lib. 2. capit. 10. Clar. & Farin. ſupra et iſt quos plur. illi citant.

c Optime poſt alios Farina ſup. num. 10.

d tit. de inquiſit. num. 100. poſt Bart. & Pariſ.

SECTIO XV.

De ſortilegiorum qualificatione; ſiue quæ hæreticalia, quæ non?

POſt abſolutionem, tractandum de condemnatione, ſed quia congrua delicti pœna dependet à delicti qualitate, hæc neceſſariò ſectio præmittenda fuit: non ratione Lamiarum ſeu Strigum, quarum crimen ſemper cum hæreſi coniunctum eſt, vt docet experientia: ſed ratione quorundam Sortilegiorum minus atrocium, & in quibus pactum ſolummodò tacitum reperitur. procedamus per breuia axiomata.

Axioma primum, *Sortilegia hæretica dicuntur omnia in quibus dæmon inuocatur ad faciendum, vel indicandum ea, quæ vel facere uel ſcire non poteſt.* hoc eſt certũ. *e* quia hæreticum eſt illum credere poſſe facere vel ſcire, quæ neq; ſcire, neq; facere poteſt; ſed Deo ſunt reſeruata. Dixi hæretica non hæreticalia, nam hęreticale ſignificat tam ꝙ ſapit hęreſim, ꝗ quod hæreticũ eſt: & quia has duas ſignificationes multi *f* non benè diſtinxerunt, ideò etiam errarunt in hac materia. prima ergo hæc non tantùm ſapiunt hæreſim, vt illi volunt: ſed verè ſunt hęretica facta, nõ dico ſunt hęreſes, (nam hæ ab intellectu pendent, & hæreſis eſt intellectus error) ſed dico facta hæretica. ſicut enim propoſitio hæretica eſt, ipſa enunciatio falſa Catholicæ veritati contraria: ſic etiã factum eſt hæreticum, quod Catholicæ veritati repugnat non formaliter, ſed quaſi materialiter, qa eſt materia circa quam intellectus aberrans verſatur in hæretico errore: & ad factũ hæreticum ſufficit id quod facit eſſe huiuſmodi, vt ſi quis rem ita ſe habere pertinaciter contenderet, is verè hęreticus eſſet. verbi gratia, rebaptizat quis aliquem, factum eſt hæreticum.. quia qui tenet poſſe rebaptizari, eſt hæreticus. ad factum ſapiēs hæreſim ſufficit, vt qui hoc aſſereret fieri poſſe, quod facit, eius propoſitio verè diceretur propoſitio hæreſim ſapere, non tamen verè diceretur eſſe propoſitio hæreti-ca.

e Grill. de ſortileg q. 10. nu. 1. 2. 6. 10. 19. Clar. §. hæreſis. verſ. ſucceſſiuè quæro. et alij communiter.

f Clar Farin. & alij I. C.

ca. v. g. ſi quis ſacramentalia miſceret vſibus profanis, citra pactum expreſſum vel inuocationem expreſſam dæmonis; faceret factum ſapiens hæreſim, quia ſi diceret hoc fieri oportere ſeu licere, hæc aſſertio ſaperet hæreſim. Ex his puto pendere deciſionem controuerſię inter Barbat. & alios Iuriſconſultos, de ijs qui dæmonem inuocant ad cognoſcendum ſeu faciendum ea quę ipſe facere vel cognoſcere poteſt, à Deo non impeditus: v. g. vt reuelet furta commiſſa, vt in amorem carnalem inducat. Quoad hæc .n. Barbat. *a* cenſuit, horum cognitionē pertinere ad inquiſitores fidei, & ea ſapere hæreſim manifeſtam. Sed alij Barbatiam reprehendunt, & cum Oldrado volunt hæc non pertinere ad inquiſitorum cognitionem, neq; eſſe hęreticalia, *b* & in hac re inueniuntur Pariſienſia apud Paponum arreſta cōtraria. Sed pro Barbatia faciunt Theologi Spineus & Pegna. *c* Inprimis, pertinere ĕt ad Inquiſitores cognitionē, dubitari nequit, cum crimen ſit mixtum. Deinde non eſſe crimen hęreticū (niſi quid aliud accedat) nec ſapiens manifeſtam hæreſim, id quoq; puto, ſi deſit dæmonis inuocatio expreſſa: ſapere tamen hæreſim non manifeſtam crediderim, quando conſulitur dæmō ſiue maleficus diuinator de rebus amiſſis: licet enim dæmon norit, ipſum tū conſulere ſapit hæreſim, occultam ſaltem. idem dicendum in philtris, quib. Magici characteres, & ſuperſtitioſa alia, pactum occultum habentia, admiſcentur: ſed quoad amatoria ex philtris merè naturalibus, citra ſuperſtitionem exhibita, putarim ea nō ſapere hæreſim; quare & iudicem diligenter inſpicere & conſiderare hæc debere. Illud non dubito hæreſim ſaltē ſapere, niſi potius verè hæretici ſint, Magos illos; qui credunt quod ſolent iactare ſe vnitos ſpiritui, ſiue præditos ſpiritu quodā excellenti ſeu potēti, cuius efficacitate poſſint cogitationes aliorū ſcire (quod ſoli Deo reſeruatū) & occulta diuinare, & alium ad aliquid imaginandum, vt loquuntur, neceſſitare, aliaq; miranda, ſupra hominum communem potentiam facere. Quos etſi negent, neceſſe eſt vel illa nō poſſe præſtare, & tantum fingere; vel ſi credunt iſta & faciunt, verè Magos eſſe, & tales quales dixi, pactum cū dęmone habentes. De his ſapienter ſcriptum à Cardinali Cuſano *lib. 3. de docta ignorantia c. 11.* Non illa phantaſtica (*nempe vnio*) Magorum, qui hominem ad quandam naturam ſpirituū influentialium ſibi coniecturalium, quibuſdā operationibus mediante fide (*hanc intellige fiduciam quam Magi ſemper exigunt*) adſcendere dicunt; vt in virtute ſpirituum talium, quibus per fidem vniuntur (*hoc eſt per promiſſam eis fidelitatem & patientiam*) plura & ſingularia mirabilia, aut in igne, aut in aqua, aut ſcientijs harmonicis, apparentijs tranſmutationum, manifeſtatione occultorum & ſimilibus efficiant. Manifeſtum eſt enim in his omnibus ſeductionem eſſe, & receſſum à via & veritate. Propter quod tales ad fædera & pacta vnitatis, cum malignis ſpiritibus taliter aſtringuntur, vt id quod ſub fide credunt, opere oſtendant in thurificationibus & adorationibus, DEO tantum debitis; quæ ſpiritibus, quaſi potentibus implere petita, & de vocalibus, illis mediātibus, magna cum obſeruantia & veneratione impendunt. Conſequuntur aliquando per fidem (*intellige* (per) *non vt cauſam poni, ſed poni pro* (iuxta) *nam error eſſet credere quod fiducia illa magorum ſit efficax*) ipſa caduca petita, vniti ſic ſpiritui; cui etiam, à Chriſto ęternaliter diuiſi, in ſupplicijs adhærebunt. hactenus ille. Quando autem dubium eſt, ſintne hæreſim ſapientia necne ſortilegia, non pertinet ad inquiſitorem iudicare aut cognoſcere ſintnè talia vel non; (verum hoc ptinet ad Theologos qualificatores;) ſed poſtquam conſtat ea ſapere hæreſim, dubitatur verò tantum an ſapiāt manifeſtam; poſſunt de illa qualitate cognoſcere, & pronunciare ſe iudices eſſe. *d* Qualitatem verò horum factorum puto deſumendam à circumſtantijs & actibus, ſeu rebus quæ admiſcentur.

a conſ. 55. lib. 1.

b Oldrad. conſ. 210. Tiraq. de pan. cauſ. 4. n. 3. Gemi, conſ. 54. Alber. rub. de hæreti. Afflict. ſup. cōſtit. Neap. Clar. §. hæreſis, n. 25. & Farin. q. 20. Papon. lib. 22. ti. 3. ar. 1. & 2.

c Pegna in direct. q. 42 commu 67. Spin. Apolog. 4. contra Ponzinni. c. vlt. benè id probans.

d Pegna d. com. 67. in fi. ubi dicit hanc veram & cōm. eſſe ſententiam.

2. Axio. *Quæcunque fiunt ſortilegia à*

ſortilegis habentibus pactum expreſſum ; ſunt reſpectu operantis ſapientia hæreſim, etiam circa res quas dæmon cognoſcere uel facere poteſt; reſpectu uerò operis dumtaxat, ſi ſint circa res quas dæmon non poteſt cognoſcere, nec facere. a ratio, quia primo caſu, propter fœdus illud, operans eſt hæreticus: ſecundo caſu tunc tãtum factum ipſum ſapit hæreſim. Sed quoad non habentes pactum expreſſum.

a *poſt alios Grill. q. 10. à nu. 4. Farin. d. q. 20. nu. 81.*

Dico tertiò. *Si qui ſortilegio Deum abnegent, uel adhibeant ſortilegio hoſtias ſacras, uel aliud ſacramentum aut etiam ſacramentalia, immò uel reliquias, uel agnos Dei, uel alias res Eccleſiaſtico ritu benedictas & ſacras:* b *uehementer ſunt ſuſpecti de hæreſi.* ratio quia tales ſignificant ſe credere huiuſmodi adhibita vim habere ad maleficiorum operationem. Et de hac credulitate debent examinari, & ſi nolint reſpondere, poſſunt deſuper torqueri; & ſi nõ fateantur, vt vehementer ſuſpecti debent abiurare.

b *Eymeric. d. q. 2. & ibi Pena cõm. 67. Alf. à Caſt. l. 1. de iuſt. hæret. punit. Bern. Cuman. in Lucer. inquiſit. uer. ſacramentis abuti. Ioann. à Roias tracta. de hære. p. 2. aſſert. 12. n. 267. Farin. d. q. 20. nu. 85. in 2. editione ſup. Grilland. q. 10. nu. 16.*

Dico quartò. *Si qui baptizent imagines ex qualibet materia, uel rebaptizent pueros; hoc ipſo uel hæretici ſunt, ſi putant formã uel materiam baptiſmi aliam eſſe poſſe, ab ea quam Chriſtus inſtituit; uel ſunt uehementer ſuſpecti, etiam ſi negent ſe hoc credere.* c quia tales actus natura ſua per ſe ferũt aliquid, quod eſt hæreſis manifeſta. Nec inuenio Grillan. *q. 3. nu. 6.* contrarium ſenſiſſe, ut illi Farinac. impingit. Idem dicendum de conſecratione & baptiſmo librorum. Nam Magi libros ſuos, vt vim energiticam accipiant (*ſic falluntur*) curant benedici per Sacerdotem aliquem, habẽtem ſtolam in collo, & aqua benedicta cum aſpergillo ex herba hypericontis eos aſpergentem, ſimulq; profantem, *ego te baptizo in nomine Pat.* &c. *& interea* alia manu ſacerdos tenet cereum benedictum, poſtea ponit libros ſub mappa altaris certo loco, idq; tribus certis diebus, quorum vltimo in modum crucis faſcia ligat librum & recludit in loco puro & abdito. hoc faſſi magi Mantenſes Pariſ. 1586. menſe Nouembri. *teſte Creſpete diſc. 12.*

c *Penna ſupra Spina d. apol. 4. Far. nu. 85.*

Dico quinto, *Si ad res quas poteſt dæmon facere, uel cognoſcere, ſciendas uel efficiendas, miſceantur res non ſacræ, u. g. hoſtia non conſecrata, etiãſi ſuper eam Sacerdos miſſam dicat, probabile eſt non eſſe ſortilegium hæreticale, quando ſit à non habente expreſſum pactum.* d Putarem tamen diſtinguendum. nam ſi iſte benè ſentiat de præſentia corporis Dominici, & trãſſubſtantiatione, & non præbuit hanc hoſtiam popolo adorandam, ſed uerè aliam, quam eleuauit, conſecrauit; hãc verò acceſſoriè tãtum ſuper altare ad magicos effectus poſuit; erit tantũ ſuſpectus de hæreſi; ſi verò illa alia credidit, tunc apertè foret hæreticus: ſi verò reuera nec credidit iſta vim aliquam ad effectum magicum habere, non erit ſuſpectus de hæreſi, ſed extra ordinem puniendus. Hæc ita ſi de hac eius intentione conſtet, nam quandiu non conſtat, mihi quidem videatur de hæreſi meritò maxime ſuſpectus.

d *Oldradus conſ. 10. col. 3. Grillã. q. 10. nu. 13. et q. 11. nu. 19. & 20. Farin. n. 84*

Dico ſexto. *Quandocunque dæmon inuocatur per modum ſacrificij uel adorationis, ſapit res manifeſtam hæreſim: quãdo per modum imperij, non rarò idem dicendum.* v. g. primò ſi admiſceantur res ſacræ. e 2. ſi inuocetur, vt amicus Dei, & ei carus. 3. ſi putet hoc non eſſe peccatum, vel ſaltem non graue. 4. ſi petat quæ dæmon præſtare nequit, vt ſuſcitare mortuum, animam defuncti repræſentare, arbitrij libertatem cogere ad amandũ &c. vel quæ neſcit; vt futura contingentia; vel quæ ſcit cõtingenter, ea petit doceri certò & infallibiliter. 5. ſi petat quæ poteſt dæmon, ſed credat eum ea poſſe etiam Deo non permittente: vel petat reuelari præſentia aut præterita, omninò infallibiliter. f Immò ſi rem recta reputemus via, quia nobis omne cum dæmonib. commercium interdictum, quotquot non modò per viam obſecrationis, ſed etiam per viam imperij aliquid à dæmonibus ſtudent obtinere, valdè ſapiunt hæreſim. g Illud tamen fateor, ipſius ſuſpicionis pondus, qualitate perſonarum & alijs circumſtantijs eſſe trutinandum. h

e *DD. ſup. citati. uerſ. dico tertiò.*

f *Bernardus Baſinus tracta. de artib. magicis. concl. 1. & ſeq.*

g *Spineus d. apolog. 4. & Simanc. Cath. inſtit. tit. 21. nu. 13. & Penna ubi ſupra commu. 68. litt. O.*

h *v. Pennã ſupra.*

SECTIO XVI.

De pœna & ſupplicio maleficorum.

PRogrediamur à leuioribus. Sed notandum principio; quoſdam I. C. *a* nimis credulos Vviero medico & hæretico, magnam vim facere in diſtinctione nominum, *venefici, malefici, incantatoris, ſtrigis, Lamiæ:* quaſi verò hoc iudicium ex nominibus, non geſtis ac facinoribus, ſit decidendum. conſtet iudici de re, nomina contemnat; quæ rebus ſubduntur, non res nominibus: & ſic, qui de hac materia veteres nouitijque ſcripſere, rebus ipſis nomina poſt habuere: quod & ego hoc tractatu feci, pro ijſdem ſumens *veneficos, maleficos, incantatores, ſagas, ſtriges, Lamias*. itaque hac putida diligentia prætermiſſa, facta nunc perpendamus.

a *Fichard. con. 112. lo. Althuzius admonit. ad Iud. Godel. trac. de lam.*

Quoad peccata ſortilegij, quæ hæreſim non ſapiunt, in pœna vtrumque ius, ciuile & Canonicum eo conueniunt, quòd iudicis arbitrio permittãt; debere tamen iudicem arbitrio ſic vti, vt canonibus legibuſq; ſe accommodet, nec eorum præſcriptum tranſiliat temerè, videlicet, niſi qualitas facti, conditio perſonarum, animus delinquentis, ſchandalum inde exortum ſimiliavè ſuadeant pœnam intendere vel minuere; quod idem in mandantibus & conſulentibus obſeruandum, communiter receptum videtur. *b* Solent a iure canonico ſortilegij nõ hæreticales (vt vocant) ſiue ſint laici, ſiue clerici, & ad quemcumq; finem ea fecerint, in foro pœnitentiali puniri pęnitentia XL. dierum; *c* ſed cum hodiè omnes pęnitentiæ confeſſario ſint liberæ, poterit moderari. *d* In foro fori, ſi publicum crimen; olim imponebatur publica pœnitentia, quam ſi detrectarent, vel non complerent, à communione fidelium arcebantur: *e* hodie ſublata illa publica pœnitẽtia, Laicus non hæretica, nec hæreſim ſapientia conficiens, pro prima vice erit excommunicandus: *f* ſi monitus perſeuerat, & eſt vilis perſona, publicè eſt fuſtigãdus, vel mitra chartacea dehoneſtandus; ſi honeſtior relegandus, vel perpetuo carceri mancipandus: *g* cõſequitur autem infamia hoc crimen, etiamſi nihil horum illi iudex infligeret. *h* Hæc certum eſt procedere, quando ad malum finem: ſed quid ſi ad bonum? idem in laicis & clericis tum obtinet; adhuc eſſe puniendos, etiamſi verba ſacra admiſceantur, vel cruces &c. ſi ſint admixta alia, vt characteres, nomina ignota, & huiuſmodi obſeruationes, quas conſtat nihil per ſe habere efficaciæ ad finem illum bonum. *i* & tunc pœna eſt arbitraria.

b *Abb. c. 8. de ſortileg. Grill. ſup. q. 11. Menoc. de arb. caſ. 388. n. 11. Farinac. q. 20. nu. 94.*
c *tex. & DD. c. 1. de ſortileg. Grillan. d. q. 11. n. 2. 6. et 9.*
d *Menoch. ſup. n. 6. et 7*
e *c. pro dilectione & ſeq. de cõſec. d. 2. Silu. v. ſuperſtitio q. ult.*
f *c. ſi quis Epiſc. c. aliquanti. 26. q. 5.*
g *c. contra ydolorũ. d. q. 5. Roma. ſingul. 660. Grill. d. q. 11. n. 4. & 10. Menoc. ſup. nu. 18.*
h *c. 3. 2. q. 8. c. infamis 6. q. 1.*
i *Grill. q. 1. n. 2. q. 2. nu. 4. & 5. q. 11. n. 8. 14. 15. 23. 24. & 27. q. 14. nu. 4. & 5. & Far. ſup. nu. 96.*

Quoad clericos; conficiens nõ hæreticalia, in ſimplicitate cordis & zelo bono (v. g. pro inueniendis bonis Eccleſiæ ſubtractis) ſuſpenditur à diuinis & miniſterio altaris per annum & vltra iudicis arbitrio, ſecundum facti turpitudinem, & criminis k qualitatem; ſi dolo malo feciſſet, deponeretur ab ordine ſacro, omnibus beneficijs priuaretur, & in monaſteriũ perpetuò, detruderetur; imò & infamis effectus, tonſurari ſolet & in modum ſtulti decaluari, veſtibus antè & retrò reſciſſis & decurtatis, & mox degradari, hoc eſt perpetuò ab altaris adminiſtratione remoueri. *l*

k *cap. 2. de ſortil. Grill. d. q. 14. n. 3.*

Et quia hac in re multa & varia (proh dolor) ſunt Eccleſiaſticorum delicta, etiam parochorum (ad quod Epiſcopos & Archidiaconos decet attendere) breuiter quædam ex Grillan. & Farinacio, iudicibus Romanæ curiæ, ſubiungam pro clariore dictorum intelligentia.

l *c. ſi quis epiſc. 26. q. 5. poſt Grill. Menoc. Barbat. Farina. ſup. nu. 92.*

Sacerdotes, qui cauſa vindictæ, ſeu doloris aras ſpoliant, aut luminaria conſueta extinguunt, vel quid ſimile faciunt, nocendi gratia ijs, quorum quaſi in funus hoc impendunt officij; honore & dignitate priuantur, & infames efficiuntur: *m* ſi verò ex inimicitia miſſas defunctorum pro viuentibus celebrarint (Belgæ dicũt, *een moortmiſſe*) vt is pro quo ſacrificium offerũt celerius moriatur, vel incurrat mortis periculum; proprij ordinis gradu deijciuntur, & in exilium perpetuum

m *c. quiſq. 2. q. 8. c. de benedicto. 32. q. 1. ca. admoneant. 26. q. 7. Fol. in pract. crim. [illegible] c. 33. n. 49. Farin. q. 19. nu. 49.*

vna

vna cum eo qui Sacerdotem conſuluit, vel hoc fieri mandauit, eijciũtur: *a* niſi tamen ſpontè de præmiſſis coram Epiſcopo vel Metropolitano ſe culpabiles detulerint, & de ipſis condignam peregerint pœnitentiam, vt bene Grilland. *ex d. c. quicumq:* fallitur tamen Grilland. dum putat *b* hæc ſortilegia non ſapere hæreſim: omnino ſapiunt, quia eſt hereſis putare hęc habere effectum huiuſmodi. ideò hæc pertinere cenſeo ad hæreticalia: ſicut & imaginum crucis, B. MARIAE, vel Sanctorum conculcationem, & deiectionem factam dolo vel iracundia: nam quod Grilland. ait non ſapere hæc hæreſim, falſum id eſſe ſciunt, quotquot iconoclaſtarum furores norunt & execrantur.

a *c. quicumq. 26. q. 5. Diaz. practi. crimin. Canon. c. 35 Menoch. ſupra nu. 15. Grill. q. 10. n. 12. & q. 11. nu. 17.* b *d. n. 12. & ſeqq.*

Sacerdos celebrans ſuper reb. profanis, quæ vulgò putãtur apta ad ſortilegia; vt ſunt hoſtia non conſecrata circumſcripta certis notis & litteris ſanguineis, ducto ſanguine ex annulari digito; item cuticula, qua infantis caput naſcentis eſt inuolutum; panis incoctus, ſiue maſſa cruda, vel coact⁹ in placentam; vel lapis, vulgò dictus *calamita*; beneficijs eſt priuandus, & in carcerem detrudendus, *c* idem dicendũ ſi ſit abuſus vaſis aut veſtibus ſacris; *d* verbi gratia, altaris palla, calice, patina, purificatorio, tabernaculo Euchariſtiæ, aut reliquiarum; lapide ſacrato vel eius fruſto, corporali, manipulo, ſtola, alba, velis ſanctuarij &c. proponant huiuſmodi ſibi exemplum Regis Baltaſſaris; *e* qui tamen nõ abutebatur ad ſortilegium, ſed ad vſũ domeſticũ, pfanũ, q̃dminùs erat.

Sacerdos, qui in ſolemni miſſæ ſacrificio, preces, quæ non tendunt ad Dei cultum & ſalutem animæ, ſed potius tendunt in peccatum, obtulerit, (vt ille cuius veſanum amorem fusè deſcribit Grilland. *f*) eodẽ modo puniri debet, quo præcedentes. *g*

c *Diaz ſupra c. 39. Grillan. q. 14. Menoc. ſupra n. 12. Farinac. ſupra n. 107.* d *Grill. q. 16. & poſt eum Menoc. & Farin.* e *Dan. 5.*

f *q. 16. n. 2.* g *Grill. Menoch. Far. ſupra.*

Omnibus autem communes pęnæ ſunt ſequentes; qui conſulunt diuinatores, vel remedia (illicita videlicet) petunt a maleficis, in eaſdem incidũt Eccleſiaſticas pœnas, in quas & ipſi malefici aut diuinatores: præterea ſunt ipſo facto excommunicati, excõmunicatione tamen nulli reſeruata, *h* &, ſi ſint clerici, poſſunt deponi, tam verò clerici quàm laici, debebãt olim quinquennalem ſubire pœnitentiam. *i* Iure autem ciuili, eandem diſcentes ac docentes incurrunt pœnam, k qui Magos in domum ſuam vocant, cauſa artis exercendæ, priuati bonis debent in inſulam deportari *l* qui Magos conſulunt, gladij pœnæ ſubduntur. *m* ex Carolina ſanctione, & conſuetudine imperij, etiam ſi ob bonum finem interrogarint, vel magicis artibus aut remedijs vſi fuerint; exilio, vel aliter infra mortẽ dãnantur, arbitrio iudicis. *n* De amatoria præbentibus, dictum *lib. 3. p. 1. q. 3.*

h *c. 1. 26. q. 5.* i *c. & 3. 25. q. 5.* k *l. 8. C. de mathem. & malef.* l *3. d. tit.* m *l. 5. eod. tit.*

n *Carol. cõſti. ca. 109. Godel. li. 3. de lam. c. 1 1 n. 31. kirch. cõſ. 12. n. 9.*

Incantatores Serpentum, ſi præcantatione ſua duntaxat implorant ſimpliciter, & deuotè auxilium Dei, abſque alia ſuperſtitione; vt culpæ, ita etiam pœnæ expertes ſunt: ſi verò Diabolum inuocant expreſsè vel tacitè; erunt puniendi pœnis cõmemoratis Sortilegorum. Vt autem queant iſta diſcerni, aduertendum ad verba ipſa, ad modum, ritum, & ordinem incantationis: quia ſi in eis inſunt aliqua verba extranea, vel ignota nomina aut characteres, ſiue alia quæ non conducunt per ſe ad effectum intentum, tota res Diabolica, & ſuperſtitioſa debet cenſeri. *o* Dicendum idem in ceteris remedijs contra maleficia.

o *Summa confeſſ. quã citat & ſeq. Grill. q. 11. n. 28. & Far. ſupra n. 110*

Quoad aſtrologos iudiciarios, chiromanticos, & huiuſmodi diuinatores; ſi tantum prædicant euentum vt poſſibilem præſumptiuè & inclinatiuè; non ſunt puniendi, vt ſortilegi; ſi verò prædicant, vt infallibilem vel neceſſariũ, ſunt hæretici ſortilegi, *p* & contra eos videnda Bulla Sixti V. contra aſtrologos edita 1585.

Qui præbent poculum naturale ab orſis, vt venefici puniendi; non vt ſortilegi, niſi ſortilegia admiſceant. *q* Quando Epiſcopus captiuũ hẽt aliquem, ſortilegum hæreticum, ſi paratus ſit homo ille abiurare, & condignam ſubire pœnitentiam; non põt eum tradere brachio ſæculari, nec etiã

p *Berber. in Viator. iur. rubr. 8. n. 5. & 6. Grill. q. 11. n. 16. & 12. q. 3. q. n. 13. & 14. Far. ſupra nu. 112.* q *vid. bullã de aborſu Sixti. V.*

poteſt acta iudicialia ſeu copiam proceſſus eius vllo pacto cum iudice ſæculari communicare, alioqui iure Canonico incurreret irregularitatem. *a* Dumtaxat enim quibuſdam caſib. ſortilegi hæreticales poſſunt tradi brachio ſæculari. 1. ſi fuerint Doctores & ſeductores, niſi ſpontè ſua ad Eccleſiā redierint, & hæreſes abiurarint, ſequeq̄ cōtra illas ſtrenuos præbuerint: *b* 2. ſi ſint relapſi. 3. ſi ſint impœnitentes, ad quos reducuntur conuicti omnia negantes pertinaciter. *c* Quod Farinac. *d. nu.* 105. extendit etiam ad ſortilegos qui hominem occiderunt, vel quid ſimile fecerunt quod iure ciuili morte luendum eſt; vt non niſi aliquo trium dictorum concurrentium poſſint degradari, & curiæ ſæculari tradi. Sed in alijs criminibus enormibus id verum non eſſe poſtea oſtendam, *hac ead. ſec. lit. Y Y.* Et quando acceſſit ad hæreſim homicidium qualificatum, aliud dicē-dum, mox oſtendam. Formulas condemnationis quoad iſtos ſingulos, pete ex Sprengero *p. 3. mallei.*

a *c. ſententiā ſanguinis. Ne cler. uel monach. Anch. in c. ea quæ. de reg. iuris in 6. q. 4. Far. ſup. n.* 105.
b *Simanc. prax. c.* 59. *nu. ult.*
c *de his tribus fuſè Simanc. prax. ca.* 59. *cum ſeqq. Alf. à Caſtro lib. 2. de inſt. hære. punit. c.* 2.

Quando ſunt Sortilegi hæretici aut hęreſim ſapientes, contra eos agi ſicut contra hæreticos; receptum eſt vtroq; iure. *d* quando non ſunt tales, ſed ab omni errore hæretico alieni, à ſæculari etiam magiſtratu ſolent virgis cædi, ad triremes, vel in exilium mitti, vel alia extraordinaria, infra mortem pœna affici, interdum etiam pecuniaria, iuxta perſonæ & criminis qualitatem. *e*

d *Grill. d. q.* 11. *nu.* 1. 6. 9. *Menoch. ſupra nu.* 4. *Fari. q.* 20. *n.* 87.
e *poſt alios Clarus.* §. *hæreſis. nu. ult. Menoc. ſup. & Far. ſupra.*

Si mors ſit alicuius maleficiati ſubſecuta, locum eſſe pœnæ legis Corneliæ, & comburēdum ſortilegum, communis eſt ſententia. *f* Quoad Necromanticos, & ceteros magos, atq; maleficos; ſolas Lamias excipientes, idem fatentur patroni Lamiarum. *g* Sed Lamias noſtras, non eſſe eximendas numero ceterorum Magorum, communis eſt ſententia Theologorum & Iuriſtarum, vt mox docebo. Fundamenta Godel. & aliorum ſunt. 1. Lamiæ fatētur impoſſibilia; nempe ſe volaſſe ad conuentus, libidinem cum dęmone expleſſe, tempeſtates excitaſſe, & huiuſmodi. *Reſp.* lib. 2. oſtendimus hæc dæmoni non eſſe impoſſibilia, & ideò fidem habendam earum confeſſionibus cenſent Catholici communiter. 2. Lamiarum peccata ſunt potius cogitationis, vel nudi conatus; quàm facti, vel executionis: ideò ab Eccleſia puniri non deberent, nec à iudicibus alijs. *Reſp.* falſum præſupponi, progrediuntur enim in opus exterius: & in atrocioribus criminibus receptum, conatus aliquando puniendos, vt conſtat. *h* 3. Pœnam minuere deberent, ætas ſenectutis, & ſexus fragilitas. *Reſp.* ſenectutem non eſſe idoneam cauſam minuendæ pœnæ in atrocioribus delictis, vt ex praxi iudiciorum, affirmat rectè Iul. Clarus. *i* deinde falſum ſupponunt, ſolos ſenes in hoc peccatum incidere. Vt etiam falſum ſupponunt, ſolas mulierculas ſic delinquere: quanquam nec in hæreſi nec in ſimilibus atrocioribus ſexus excuſat. 4. Lamiæ debent cenſeri ſimiles dormientibus, confitentur enim crimina commiſſa in mentis exceſſu, vel ſopore. *Reſp.* multa ſagas imò ferè omnia vigilantes committere, & propter hęc puniendas; vt propter pacta cum dæmone, coitum cum eodem, infanticidia, ſegetum & iumentorum damna, &c. Immò, & quæ in ſomnis gererēt, culpa non carent, quia & antè ſomnū ea præmeditantur, & poſt ſomnum ea rata habent, & ſibi in illis complacent. k

f *li.* 1. *Cod. de mal. & math. Berbe. d. rub. de ſortil. nu.* 2. *&* 8. *Damhoud. in prax. crim. tit. de homici. per ſortileg. c.* 73.
g *Ponzinibus Fichar. Godelm. & alij.*
h *Iul. Clar.* §. *fin. q.* 92. *nu.* 2. *Kirchou. & alij quos ſequitur uel imitatus Godelm. l.* 3. *cap. ult. nu.* 36.
i §. *fin. q.* 60. *num.* 6.
k *Simanc. in prax. ca.* 11. *nu.* 4.

5. *Argumentum*, pacta huiuſmodi ſunt imaginationes deluſarum mentium. Venerius quoque coitus cum dęmone, eſt rei impoſſibilis fictio. Quę de tempeſtatibus & damnis datis narrantur eorum excedunt poteſtatem: quę de translatione corporali dicunt, ſunt nugæ meræ. *Reſp.* imprimis credendum contra ſeipſos ipſorū confeſſioni, ſicut & alijs reis. deinde tam conformes omniū eſſe teſtificationes, & tam confirmatas experientia [illegible] nium populorum & ſæculorum; *at ia* [illegible] *negare, nihil ſit, niſi inſanire*, vt benè dictum à Silueſtro; *l quibus* (vt ait Spineus) m *nemo niſi ſenſu careat, queat contradicere*, & (vt alius quidam de grege hæretico dixit) *qui hoc auſit negare, is audeat*

l *lib.* 1. *de ſtrigimag.* [illegible] *dæmon. admirand. c.* 14.
m *d. cōmu.* 68. *litt. r.*

Digitized by Google

a de pacto. q.4. de tẽpeſtatibus & dãnis q.11. de concubitu q.11. de trãſlatione loc ali q.16. lib.2.

deat negare meridie lucere ſolem, & bis ſex eſſe duodecim. Et ſingula nos *lib.2.* comprobauimus. *a* Nunc dumtaxat auctores ea confirmantes citabo. PACTVM iſtud agnoſcunt & habent pro certo, tum THEOLOGI, vt poſt Ciprian. *lib. de duplici martyrio*, & D. Auguſt. *in capite illud* 26. *q.*2. tenent D. Thom. 2. 2. *q.*95. & 96. Alex. Halenſ. *p.*2.*q.*184. Alber. Magn. *in* 2.*d.*7.*art.ult.* Petrus de Tarantaſia, (qui poſtea fuit Innocen. V.) *ibid.* Petrus de Bonauentura *ibid.* Guido Carmelita *in ſpeciali q. quam de hac re cõpoſuit iuſſu Papæ Ioann.*22. Scot. *in* 4.*d.*34. Gabr. *in* 2.*d.*8. *q.*2.*ar.*4. S. Antonin. 2.*par.tit.*12. Guilhelm. Pariſienſis. *in tract. de fide & legib.* Silu. Tabie. Ang. Armill. Graſiis, *in ver. ſuperſtitio & uer. maleficium.* Gerſon. *in* 1.*par. Trilogio Theologiſato Aſtrologia*, Ioannes Tritthemius harum rerum nimis peritus *in qq. à Maximiliano Cæſare propoſitis*; Fran. Victoria *relect. de Magia*, Alfonſ. à Caſtro *lib.*1.*de iuſta heret.punit.c.*15. Eymericus *direct. inquiſit.c.*43. & ibi Penna *comm.*68. Bernard. Comenſ. *in diſputatione poſt Lucernam Inquiſitorum*, Sprengerus *in Malleo*, Niderius *informicario*, Hollenus *in Preceptorio*. Baſinus *libro de Magicis*, Bartolom. Spinæus *contra Ponzinibiũ*, Silueſt. Prierias *lib. de ſtrigimag. & damon.admirand.* Franc. Picus *Dialog. ſtrix*, Iaquerius *in flagello heret.* Ioſeph. Angl. *in* 2.*q.de Magia*, & nouiſſimè Sebaſt. Michaelis *in Pneumalogia*, Creſpetus *de odio Satanæ in homines*, & Petrus Binsfeld. *p.*1.*de cõfeſſ.maleficar. prelud* 7. Cardinal. Toletus *lib.*4.*ſumm.inſtructio. Sacerdot. cap. de magia* 15. Idem ex IVRISTIS aſſeruere, Grill. *lib.*2.*de ſortileg.q.*3. Martin. de Arles *tract.de ſuperſt. à nume.*85. poſt veteres, Ioan. Andreæ *in c.accuſatus* §. *ſanè de heret. in* 6. Archidiac. Ioan. Monach. Guilhelmum. *de monte Laudune* & Bartolomæum Raymundi, *ibidem*, & ſatis fatetur Oldrad. *conſ.*210. item Turrecremata *in c. illud* 26.*q.*2. Berber. *in viatorio iuris tit. de ſortileg.* Simancas *in pract. c.*11. & *in Inſtit. Cathol.* Damhaud. *in pract.crim.* Nauar. *in Man c.*11.*nu.*25. & *in c. nunquid Cain. de pœn. d.*1. Menoch. *de arbit.iud.caſ.*388. *Farin. prax.crim.q.*20. Florimũd. de Remundis *de Antechriſto c.*7.*nu.*5. Nic. Remig. *opere de damonolat.* Quodq; caput eſt expreſsè hoc docet Ioan. 22. *in ſua extrauag. ſuper ſpecula.*

Et quia contra hæreticos agimus & ex ipſis hoc accuratè docent, Lamb. Danæus *Dialog. de ſortiarijs*, Ioã. Bodin. *lib. de dæmonom.* Thomas Eraſtus *in Furnio*, Georg. Pictorius *in Reſolut. an ſaga ignis mulcta damnãde.* Hotoman. *con.*98.

2 *De* VENERIO COITV *ſuccuborum & incuborum* hoc tenent cum Innocent. VIII. Pontif. in Bulla de hac re edita, & plurimis Sanctis Patrib. Alexand. de Hal. 1.*p.q.*78. D. Tho. D. Bonau. Scot. Dur. Gab. Dionyſ. Cartuſ. *in* 2.*d.*8. Guil. Pariſ. *de uniuerſo p. ult. c.*23. Abulẽſ. *in* 6.*Gen q.*6. & *in* 7.*Exod. q.*12. Alfonſ. à Caſtro *ſup. c.*16. Caiet. *in* 2.2.*q.*96.*art.*3. Sixtus Senenſ. *lib.* 5. *ſanct. biblioth. ann.* 73. Bartolom. Med. 1. 2. *q.* 72. *art.*2. Spreng. Nider. Silu. Pic. Holen. Spin. Victor. Mich. Creſpe. Tolet. Angl. Binsfel. Comenſ. Iaquerius *ſup.citati*, & Vlricus Molitor *in Dialog. cum Sigiſmundo c.*5. & 6.

Ex Iuriſtis Martin. de Arles ſup. Grillan. *lib.*2.*q.*7. Simanc. & Remig. ſup. & locorum omnium acta de hac re iudiciaria. Nec non prædicti tres hæretici; & ipſemet Lutherus *in Conuiuialib.* vt appareat mendacium Fichardi, hoc attribuentis ſolis inquiſitorib. & Papatui addictis, vt ille loquitur.

3 *De* GRANDINE TEMPEST. &c. huiuſmodi; quæ probantur omninò à Theologis, *arg.c.*1.*Iob, ubi* D. Tho. & Cartuſian. idem docuere Patres, *in cap. nec mirum* 26.*q.*5. D. Auguſt. *lib.*8. *de ciuit. Dei cap.*19. Iſidor. *lib.*8. *Etymol. cap.*9. Innoc. VIII. *in bulla ſua ad Inquiſitor.* D. Tho. & ceteri Scholiaſt. *in* 2.*d.* 7. & 8. Caſtrenſ. Silu. Spineus, Hollenus, Spreng. Michael, Tolet. Iaquer. Nider. Victor. Angl. Binsfeld. & alij citati. *Ex Iuriſtis* conſentiunt, Simancas, Menoch. & Damhauder. & Remig. & Comẽſ. citati; Azo, Godofred. Bart. Ang. Bald. Salyc. *in l.*4. *de maleſ.* vbi tex. apertè hoc confirmat. Bonifacius de Vitalinis *tract. de maleſ. c. de ſortileg.* Ioan. ab Anan. *in capit.*1. *de ſortileg.* Grilland. *lib.*2.*q.*6. Franciſc. Balduin,

Digitized by Google

Iacob. Ræuardus & alij ad ll. XII. tab. Pet. Gregor. *lib. 34. Syntagm. Iuris uniuerſi c. 11. & c. 13.* Petr. Matth. *in 7. Decretal. tit. de maleſ. & incantat.* Necnon tres illi hæretici quos nominaui, & Lutherus Archihæreticus.

De TRANSLATIONE CORPORALI eam per dæmones fieri poſſe & ſolere ex patrib. docent Clemẽs *lib. 6. Conſt. Apoſt. c. 9.* Arnob. *lib. 2. cont. gent.* Egeſip. *lib. 3. de excid. Hier.* Cyril. Hieroſ. *Catecheſ. 6.* Maximus Taurin. *ſerm. de Natali Apoſt.* Epiph. *lib. 1. contra hæreſ. 30.* Gregor. *lib. 1. Dial. c. 4.* Et alia exempla ſuggerit Io. Cęſarius Monachus Ciſtercienſis *lib. 5. c. 27. 34. 56.* & quæ his addunt Bart. Spinæus *contra Ponzinib.* Grillãdus, Caſtrius, Remig. & Binſ. à me citati.

Eſt iſta communis ſententia Theol. & Iuriſt. S. Tho. Scot. Dur. Caie. Silu. Angl Victor. Caſtrij, Sprẽgeri, Niderij, Iaquerij, Michaelis, Creſpeti, Toleti, Spinæi, Pici, Guil. Pariſ. Pegnæ, Binsfeldij, & aliorũ citatorum; Turrecr. *in c. Epiſcopi 26. q. 5.* Grill. *de ſortileg. q. 7.* Pennæ ſup. *d. com. 68.* vbi citat Comenſ. & Albert. *de agnoſcend. cathol. aſſertion. q. 24. nu. 24.* & vocat hanc ſententiam communem Theolog. & veram, vt eſt reuera. Nec ei repugnat Nauar. *c. 11. Manual. nu. 38.* nam voluit ſolummodò negare; eas vehi, cum illis circumſtantijs, quæ exprimuntur in *d. c. Epiſcopi.* Ratum ergo maneat, quintum hoc argumẽtum planè falſis præſuppoſitis niti. Mirè tamen circa hanc deluſionem Lamiarum pertinaces sũt earum occulti quidam Patroni. Arripiunt occaſionem ex d. c. Epiſcopi (de quo nos mox copioſè & luculenter diſſeremus. Quia deluſas Herodiadianas illas canon aſſerit; ſic ratiocinantur: *ſi illæ deluſæ, ergo & noſtræ ſtriges.* At quia homines, aliàs nec inepti nec inſulsè ſtolidi, animaduertunt non ſatis validè in ferri. *Ergo ſaltem* (inquiunt) *poſſunt etiam deludi.* Vnde igitur cum aliqua in iure ſiſtitur, iudici conſtabit eam nõ deluſam, quæ potuit? Ne quid diſſimulent, en vobis ipſorummet argumentationem ad me à V. Cl. Phil. Numanno Secretario oppidi Bruxellenſis in Brabantia, poetica arte, ſed pietate clariore, cui cũ illis quotidianę velitatiũculæ pro veritate, perſcriptã: *Manifeſtũ eſt* (inquiunt) *Doctores de materia ſagarũ ſcribẽtes ad vnum oẽs hoc admittere, quod mulierculæ à dæmone ſæpè illudantur ac decipiantur: ita ut per imaginationem cogitent, & credãt certè ſe perpetraſſe ac feciſſe veraciter, ea quæ tantũ in ſola phãtaſia opera Diaboli mentè obfuſcãtis obuerſata sũt. Nõ ſatis tutò ergo agere iudices, quãdo confeſſionib. ſagarũ ſiue volũtarijs, ſiue per vim extortis, fidẽ adhibẽtes, easq; pro ſufficientib. habẽtes probationibus, miſeras illas, ac fortè inſontes ſupplicijs tradũt; quæ, cũ deceptæ ſint negare non poſsũt, ea, quorũ ſe re verà reas putant. Quamobrẽ cuiuis iudici meritò ſcrupulus naſcatur. Quia cõfeſſio in hac re pro ſufficiẽti probatione haberi non debeat. cũ fieri poſſit, vt ex errore deceptæ mẽtis procedat cõfeſſio. Quo igitur pacto iudex poterit dinoſcere; Vtrũ in indiuiduo reus reaue, quæ ei offertur, ſi per imaginationem deluſa, uel uerè commiſerit quæ fatetur.*

En Rhodus, en ſaltus qui non agnoſcat argumentum Vvieri, cuius venenum Calidius Looſeus, in Alemannia hauſtum & eiuratum, in Belgium, præſertim Bruxellã diffudit. vt antidotum propinem tam periculosè potis, primũ nebula ratiocinationis, ſeu vaporis noxij exhalatio, remouẽda. Nẽpe prætexitur prætenſio ſcrupuli ex confeſſione falſa & erronea, quã contendunt eſſe quando ex nuda confeſſione proceditur. Quis vnquã aſſeruit (nõ ego quidẽ vſqua) ſoli ſtandũ confeſſioni? cenſui ſemper & profiteor in hoc crimine ex nuda & ſola cõfeſſione rei procedi non poſſe, *cum Bald. & Ang. in l. 1. C. de confeſ.* quia ex tali nõ videtur ſatis iudici conſtare certò poſſe de crimine, qđ tñ neceſſarium eſt ad condemnandũ, ex ſñia communiore. *arg. l. 1. §. item illud & ibi Bart. D. ad Syllania.* Sed contendo paralogiſmũ latere in hac ſolius nudæ cõfeſſionis nuncupatione. Et ideo, vt in omnibus æquiuocis, eſſe neceſſe prius diſquirere, qđ vocent nudam confeſſionem. Si de cõfeſſione legitima & ritè facta loquuntur, in qua & adfuere indicia (alioquin nulla foret) & reliqua de quibus

diſſerui, *ſup. li. 5. ſect. 11.* certũ eſt ac manifeſtum eos alucinari. Nam leges humanæ talem confeſſum habent pro iudicato: & in Euangelio Paterfamiliàs ſeruulum nequam *ex ore eius* (hoc eſt ex confeſſione) iudicat. & ex tali confeſſione indicijs fulta, quæ ad torturã per ſe ſufficerent, reum damnari poſſe, non eſt dubitandum, vt meritò cẽſuit poſt alios Daniel Mollerus *par. 4. Conſtitution. Saxonicar. ſect. 2. num 13.* & hoc in terminis de crimine & confeſſione ſtrigũ accuratè probat Arnald. Albertinꝰ *de agnoſc. aſſertion. hæret. q. 25.* quem lege ſi lubet. Si de non ritè facta (v. g. deſtituta indicijs, improbabili, vel impoſſibili) loquũtur; illis aſſentior: ſed nego hoc in caſu propoſito locum habere. Nam quæ Lamiæ confitentur, non ſunt impoſſibilia, nec improbabilia peritis humanæ & diuinæ philoſophiæ, ſed admirabilia tantùm. *Probatum id à me toto lib. 2. Diſquiſit. Magicarum.* Nec vnquam iudices probi ex tali nuda confeſſione procedunt, vel ad damnationem, vel ad torturam, vel ad capturam, aut inquiſitionem (*vide dicta ſup. ſect. 2. verſ. Quartò requiritur*) ſemper enim indicia requirunt, quibus aliquando validius aliquando imbecillius, ſufficienter tamẽ confeſſio aſtruitur: quæ indicia qualia eſſe debeant docui *ſup. ſect. 3. & 4. per totum*, & nõ poſſunt particulatim, niſi ſpecie facti in particulari propoſita, explicari. Cur ergo metuunt ſtare cõfeſſioni ſic legitime factæ? In foro poli ſtandum eſt cõfeſſioni proponentis in exomologeſi peccata ſua, etiam abſque vllis indicijs; cur non in foro fori cum indicijs? ſi Dei Vicarius illic peccatum non metuit, cur hic vicarius terreni Regis formidet? an temporariæ pœnæ maior eſt dolor, quam æternæ, aut primæ mortis grauius periculum vel damnum, quàm ſecundæ? Quid? quod in ſacramentali cõfeſſione tenetur Iudex ſtare rei confeſſioni; adeò vt ſi dicat ſe talia patraſſe, non poſſit confeſſarius illũ reijcere, ſine peccati Mortis reatu, quaſi illuſum, ex hoc quidẽ ſolo (qđ prætexitur) capite, qđ deludi à dæmone aliquãdo tales cõtingat; ſed tenetur ei & abſolutionem & pęnitẽtiã impendere? Igitur nec iudex fori externi, ſola fretus cõiectura q̃a deludi ſolẽt, põt ſtrigũ iuridicæ cõfeſſioni fidẽ derogare. Quod inde ẽt ſtabiliĩ. ſi malefici ſe cõſpiraſſe in reip. vel Principis perniciẽ faterẽtur: ex iſto illuſionis capite nullꝰ iudex auderet eos abſoluere vel dimittere; ſed cenſeret ſe obligatũ ad reorũ condẽnationẽ ꝓcedere, vt reorũ læſæ Maieſt. Et ſi hanc publicã iniuriã negligeret, ipſe a ſuperiorib. iudicib. in ius vocaretur, ac ille ipſe fiſci procurator (tã ſomnolẽtꝰ vel cõtẽptor diuinæ iniuriæ) nactũ ſe ſpõgiã crederet ſucci plenã, quã auceret exprimere. Cur ergo ſegniori eſſe liceat in Dei iniuria, q̃ pſpicuè in maius Eccleſiæ & naturæ dãnũ vergit? Deniq; ſi in furtis, latrocinijs, ſacrilegijs, adulterijs, homicidijs, falſæ monetę, Sodomię, &c. criminib. ſtari põt legitimæ cõfeſſioni, cur nõ in hoc quoq; delicto? Iniquũ planè eſt aliã exigi certitudinẽ, q̃ quæ iuxta criminis naturã põt haberi. ſi cuiuſquã autẽ, certè huius criminis ea eſt natura, vt de eo ferme iudici aliunde nequeat conſtare, q̃ ex indicijs, pręſumptionibus, & reorũ cõfeſſione, eò qđ clã cõmittatur, & ſæpe nulla poſt ſe ſceleris veſtigia relinquat. quare hic potiſſimũ locus eſt ſnię, volentiũ ſolã legitimã, q̃ veriſimilis ſit reorũ confeſſionẽ in talibꝰ delictis ad cõdẽnationẽ ſufficere, quã admittit Godelmannus, *lib. 3. de Lamijs, c. 10. n. 47.* & tenet Mollerus *d. ſect. 2. nu. 11.* atq; ita priùs deciderat Iul. Clar. § *fi. lib. 5. recep. ſent. q. 55. verſ. q̃uo aũt dicatur conſtare de delicto.* Nonne ſunt hæreticis annumerandi iſti fœderati partiarij dęmoniorum? ſanè id communius receptum docent Grill. 10. *num. 10. de ſortileg.* & Clar. *d. queſt. 55. verſic. poteſt etiam, & quæſt. 4. v. 1.* quos ſequiẽ Moller. ſup. Quis aũt neget ad hæreſeos cõdemnationẽ ſufficere legitimã cõfeſſionẽ, niſi qui a grauiſſimis iuris interpretibꝰ temerè velit diſſentire? *Bal. in l. ſi quis nõ dicã rap. C. de epi. & cleri. Fel. in c. auditis ext. de præſcrip. Arelatenſ. in tract. de hæret. notab. 2.*

Quam-

Digitized by Google

Quamobrem cenſeo non tantum iudices ſecurè poſſe ſtare tali confeſſioni, ſed etiam teneri ſub culpa lethalis peccati. Quia cum iudex ex officio & ſecundum leges reum damnare tenetur; ſi nō damnet eum, ex cuius abſolutione periculum imminet reip. & ſcandalum mali exempli plerique gignitur; ad damna inde prouenientia tenetur reſarcienda, *vt docebo in fine huius ſect. 16.* Nec diffiteri quis poteſt ſtriges eſſe noxias reip. & conari quā plurimos poſſunt in ſocietatem criminis pellicere, & earum abſolutione bonos iure optimo ſcandalizari; ſecundum leges verò tales à iudicibus legitimè captas, tortas, confeſſas puniri morte debere. Conſtat ergo iudices hoc facere nolētes lethaliter peccare in Deū & rempub. & quod hinc cōſequitur tales Iudices in hoc propoſito manentes abſolui in foro conſcientiæ nullatenus poſſe: quod accuratè perpendendum eſt eorum confeſſarijs. Quis neſcit iudicem teneri ex actis procedere? aut quis vnquam Syndicatū intendit, aut in foro fori reprehendendum iudicauit, ſi ſecundū allegata & probata ſententiam tuliſſet? Duntaxat quidam excipiunt, ſi priuatim certò ſciret reum eſſe innocentem, quod ipſum tamen multorum grauium Theologorū, & communior Iuriſtarum ſententia nō admittit, niſi in eo qui legibus ſuperior eſt; negat in ſubſellij inferioris iudicibus. ſed hoc loco nullus huic exceptioni locus eſt. Nemo enim aduerſariorum affirmare audet certò ſe ſcire illas deluſas & eſſe innocētes, præter Vvierum, Ponzinibium, Looſeum & ſimiles; quorum iam exploſus eſt error obſtinatione & impudentia & inſcitia plenus; ſed dicunt duntaxat ſæpè illas deludi, & idcirco in indiuiduo iudicem dubitare. Verum hinc ego contra infero, quando in indiuiduo iudici non conſtat deluſam eſſe, teneri iudicem legitimæ rearum confeſſioni ſtare. Quæro, ſi noſſet non eſſe deluſam, nonne damnaret? ſi damnaret, quam ſciret non deluſam; cur non teneatur etiam faſſam damnare quā neſcit deluſam? ſemper ſanè præſumenda eſt non deluſa, donec deluſa fuiſſe probetur. quia legitima confeſſio, vera eſſe præſumitur. contendenti deluſam, probatio incumbit: non probanti, meritò obijcitur, neminem, qui aliàs mēte conſtet, ſtultum vel deluſum præſumi niſi probetur. Videte in quem ſcopulum iſti impingunt, dum ſcrupulū timent. Scrupulorum proprium eſt facere vt timeas, vbi non eſt timendum, & contemnas vbi meritò ſit trepidandum. ſic iſti dum vitant, vel fingunt ſe vitare inanem culpam, in verum crimen incurrunt. *Vbi impius interficitur* (ait D. Ambroſ. lib. 2. de Paradiſo) CHRISTVS *infunditur: vbi abominatio aboletur, ſanctificatio conſecratur. Impium eſt* (ſcribit Caſſiod. lib. 9. varior. in edicto Alarici) *iudices illis eſſe indulgentes, quos cœleſtis pietas non patitur impunitos.* Hæc de ſcrupulo prætenſo: Nunc de ipſa deluſione manum conſeramus.

Primum dicunt; *Manifeſtum eſſe Doctores de ſagarum materia ſcribentes ad vnū omnes hoc admittere, quod mulierculæ à dæmone ſæpè decipiantur ac illudantur: ita ut per imaginationem credant ac cogitent certò ſe perpetraſſe ac feciſſe ueraciter, ea que in ſola phantaſia opera Diaboli mentem obfuſcantis obuerſata ſunt.* Siſte gradum. Bonam horum Doctorum partem non oſcitanter perlegi, & nego ad vnum omnes hac de re idem ſentire, quoad id quod de facto contingit; ſed tantum conueniunt quoad id quod poteſt contingere. Fatentur omnes vnanimiter fieri poſſe, vt mulierculæ decipiantur: immò & viri. nam ne ſexus quidem melior purus ab hac contagione: ſed vtrū reipſa ſæpè decipiantur; item, vtrum hæc deceptio in cunctis quæ fatentur, an in quibuſdam tantum locū habeat; non idem ſentiunt nec ſcribunt Ponzinibus, Vvierus, & ſimil. videtur velle ſemper illas deludi; Alciatus, Duar. Godel. & alij, videntur velle tantum deludi quoad pleraq; & quidē quoad hæc ſemper; quorum omnium iā exploſę ſententiæ indignæ ſunt quib. refellendis iterum calamus deſudet. Communis Theologorum, Philoſophorum, Iuriſtarum, & omnium Eccleſiaſticorum Tribunalium, & ferè omnium

omnium ſecularium ſubſelliorum ſententia eſt, illuſionem hanc in paucis admodũ reb. ſeu facti ſpeciebus (nempe delatione ad conuentus, transfiguratione, & carnali copula cum dæmonibus) & id rariſſimè in his ipſis cõtingere. ſic præter ceteros diſertè ſcribunt Iaquerius, Comenſis, Sprenger, Michaelius, Binsfeldius, Remigius. Peccant itaquè diſputatores iſti, primò cùm aſſerunt omnes in hac deluſione conuenire: ſecundò. cùm quod de quorundam caſuum ſeu viſionum confeſſione conceditur, id ad ceteros extendunt de quibus idem negatur: tertiò, dum, quod rariſſimè contingere, immò quod tantùm cõtingere poſſe multi dicunt, id ipſi ſic interpretantur; quaſi crebrum eſſe vel frequẽtius ab omnibus concedatur. Sin fatentur id frequentius quidẽ non eſſe; cur non potius quod frequentius eſſe ſolitum amplectuntur; & animo propendent, vt ex frequentius contingentibus confeſſionẽ veram, quàm falſam eſſe præſumant? Sicut legiſlatori (ſecundum Theophraſtum) ſic & iudici oculus mentis ab eo quod ſemel aut bis accidit, ad id quod ſæpius conſueuit tranſferendus. Deinde peccant, & largius, cum ex tali præmiſſa propoſitione inferunt: *Non ſatis ergo tutò iudices agunt, quando confeſſionibus ſagarum, ſiue voluntarijs, ſiue extortis per vim, fidem adhibent, & eas pro ſufficientibus ad damnationem probationibus habent*. Errant inquam ſic argumentãtes. 1. quia videtur velle ſubindicare iudices hoc nunquam tutò facturos: quod ex præmiſſa tamen particulari propoſitione eos inferre recta ratiocinandi ratio non permittit. Ais, ſæpè decipiuntur; ergo iudex nunquã earum confeſſioni tutò credat. Nego conſequẽtiam: quæ vt valeret, ſemper decipi eas foret neceſſe. nunc nec ſæpè ſed rariſſimè decipi deprehenduntur. Sæpius ergo erraret iudex nõ credens, quam credens. Quod ſi tantum hoc volunt. Aliquando deluſæ ſunt: ergo à ſic deluſis aliquando iudex rapi poteſt in errorem. Verum id quidem, ſed & illud verum; ſępiſſimè & ferè (ſi ferè) ſemper compotes mentis ſunt & erroris vacuæ, & verum eſt quod confitentur: ergo iudex confeſſionẽ illam ſequẽs ſæpiſſimè & ferè ſemper rectè iudicabit, & nunquam, vel vix vnquã ab illis in errorẽ deducetur. Amplius dico, quamuis deduceretur, ſi confeſſio legitima fuerit, addicens confeſſã ſupplicio legitimo, nihil peccabit, ſed error expers eſt culpæ. functus enim eſt officio ſuo, qui ſecundum allegata, & probata, & publicam cõſcientiam, immò & priuatam (cui dubitatio ſola non repugnat) ex iuris norma iudicauit. Præterea ſi quid iſta ratio valeret, in ſimilibus valeret; in quibus tamen nemo iudiciorum vel legum peritus vllatenus eam admiſerit. Quam ſæpè tormentorum acerbitas falſam in proprium caput reorum confeſſionẽ extorquet? ergonè iudex qui ex confeſſione per quæſtionis cruciatum expreſſa, ſed aliàs legitima, reum damnauit, non ſecurè procederet? ſæpe fit vt multi teſtes pecunia corrupti in vnum teſtimonium conſpirent, nec occurrat contra illos exceptio vel depulſio ſufficiens, & tamen reus verè ſit innocẽs: ergo teſtimonio legitimo teſtium iudex non tutò nitatur? Quis hæc ferat? ſimilia ſunt tamen, quæ aduerſarij adferunt. Quia quòd ad iudicem attinet, qui decipitur, parum vel nihil attinet, qua ex cauſa decipiatur, ſi peccaturus idcirco, quòd ſine ſua culpa deceptus condemnarit. Nec ad rem pertinet, qđ deceptio ex quæſtione vel teſtimonio, vel ex rei ſpõtanea confeſſione ſit orta: quia ſuppono in his omnibus ęquè iudiciorum ſolemnia cuncta ritè obſeruata fuiſſe. Si ergo talia ad ſubuertẽdum omnium publicorum iudiciorum ordinem & rationẽ ſufficere debent; valebit illa argumentatio: ſi non ſufficiunt, inualidus eſt & obtuſus iſte mucro à deluſione petitus. Qui etiam inde retunditur: quod hac in re eadẽ quoque eſt ratio faſcinationis & ceterorum criminum. Nam etiam quoad alia crimina reos à dæmonibus deludi poſſe conſtat; vt ad homicidium vim publicam, adulterium, monetariam, &c. ſi faciat dæmon vt quis putet à ſe factum, vel alij videatur videre ſe Petrum

trum

trum facientem, quod alius fecit: Nemo tamen in alijs criminibus ad reorum liberationem a pęna iuris unquã hoc colore vti voluit; quia nullus fuit, qui tam friuolæ defenſionis vanitatẽ non perſpexerit. Quot ſomniantibus illuſiones contingunt, quas homines putant ſibi vigilantibus oblatas? quot in ſomnis aliquando cædes, incendia, proditiones nonnulli ſibi videntur deſignare? Quid ſi ergo ſomniet verbi gratia Petrus ſe Paullum capitalẽ inimicum gladio traijcere, & Paullus gladio traiectus reperiatur: capiatur Petrus, & putans ſe, quod tãtum ſomniauit, reuera patraſſe, & ideo ſponte aut in tormentis homicidium a ſe commiſſum fateatur, quod alius commiſerat: quæro, quid iudex faciet? abſoluet? non licet legitimè confeſſum. damnabit? innocens eſt reipſa. Innocens peribit, & tamen iuſtè ac tutò fuerit a iudice dãnatus. Idem ſibi reſponſum exiſtimẽt iſti, qui cauſam tam friuolam quærũt, in tam immanis iniuriæ Deo & reip. illatæ diſſimulatione. Verùm hæc de argumenti forma & validitate iam nimis multa.

Venio ad rem ipſam, & inquirere ſtat, an aliqua regula tradi poſſit, qua iudici conſtet; an vera ſit cõfeſſio Strigum, an vana & illuſoria? Prius quædam ſunt fundamenta præiacienda, ut firmior ſit ardua ſtructura.

Notandum inprimis ea, quæ magis accidunt, aliquando ſomno depreſſis accidere, ut quæ Toſtatus, Olaus, & Baptiſta a Porta de quibuſdam narrãt aliquando certo & perſpicuè vigilantibus. Nam certum eſt auguria, & reliqua maleficia de quibus S.S. non uno loco egit, a vigilantibus acta, ut a Magis Aegypti *Exo.* 8. Pythoniſſa Saulis, 1.*Reg.* 28. maleficis Manaſſis, 2.*Paralipp.* c.33. Balaam ariolus vigilans imprecari ſolitus, *Num.* 22. Sæpe etiam quod vnus ſomniauit, hoc alter verè patrauit vt *Iud.* 7. Madianita miles ſomniarat, quod Gedeon in caſtra irruens vere fecit. Vnde fit, vt poſſit quod vni ſagæ ſomnianti, hoc alteri vigilanti vere cõtigiſſe: quare non poſſumus ex huiuſmodi narrationibus, quæ particulares ſunt, vniuerſum colligere ſemper verè aut ſemper falsò hæc contingere.

Notandum ſecundo ſolere hominẽ deludi vel imaginariè tantum, ſeu interna imaginatione, quando in rei inanem ſimilitudinem cogitatio tendit, quaſi in rem veram ſenſibus obiectã, vt fit ſomniantibus. Quod non videtur ferè vnquam habere locum in ſtrigibus noſtris, quia ferè ſemper concurrunt circumſtantiæ aliquæ ex quib. pateat, delictum earum imaginarium nõ fuiſſe, vt cùm effectus reſultat in alio quã in ipſa ſtrige, puta in agris, in maleficiato, &c. Vel deluditur homo per præſtigium, quando immutatio oritur ex parte rei viſæ, & non ex parte uidẽtis, quia res aliter oculis videnda obijcitur, mutato fortè medio, & alijs ſpeciebus ad oculum deductis, quam reuera obiectum præfert, vt cum videtur eſſe lupus vel cattus qui homo eſt. Vt iſta deceptio locum habet in præſtigioſis metamorphoſibus, quando ſtriges ſibi vel alijs videntur transformatæ; ſed generat tantum deceptionem opinionis, & conſiſtit cum vero crimine homicidij, &c. Vel denique fit illuſio per apparitionem rei qualis eſt & qualis apparet; ſed per diabolum de nouo fabricatæ ad alicuius veræ rei ſimilitudinem; vt quando diabolus corpus aereum aſſumit ad ſimilitudinem viri vel feminæ, vel hirci, & talis apparet ſtrigi. Tunc tãtum deluditur ſtrix, ſi putet eſſe verum hominem vel hircum, qualis apparet. Sed tũc deceptio potiſſima eſt ex parte obiecti; ex parte verò videntis non eſt deceptio in ſenſu exteriore, ſed in opinione, quia vnũ putat pro alio: ſi tamen huic viro ſuccuba ſit mulier, vel hunc hircum adoret, vel hoc hirco transferatur ad conuentum, non eſt deceptio quo ad criminis reatum vel malitiam.

Vnde fit manifeſtum in hac materia duplicem conſiderandam, & diſtinguendam illuſionem, vnam opinionis & alteram rei. opinionis quoque illuſionem eſſe duplicem, vnã quando fallitur opinio, & cum ea ſimul ſenſus exterior; alteram quãdo ſola opinio, vel ſolus exterior ſenſus. Opinio cũ ſenſu delu-

deluditur, quando per præſtigium videntur ſibi ſagæ equitare in hirco vero,& ab eo deferri ad conuentũ: quando rem habent cum dæmone, & putãt eum in proprio corpore, & proprio ſemine concurrere: quando putant ſe transformatas in cattos, & ſibi vel alijs tales videntur. Et certum eſt eiuſmodi deluſionem ſolam eas a pęna Sodomiæ vel homicidij patrati non liberare; non magis quam ſimilis deluſio excuſabat illas de quibus in *d.c. Epiſcopi.* Fieri poteſt, vt ſic hodie multæ illarum ſint deluſæ aliquando: ſed tunc iudex debet attendere ad factum, an ſic equitarint, an ſe dæmoni commiſcuerint; an puerum ſtrigauerint, an ea fecerint, quæ ad transformationem, vel ſtrigiportium diabolus docuit.

Sola opinio decipitur, quando putant dæmonem eſſe Numen, aut ei deberi adorationem, aut eſſe omnipotentem, vel omniſcium, vel largiturum illis beatitudinem, & cetera hæc deceptio non excuſat à pœna, ut nec hæreticos reliquos. quare παρεργον eſt, quod ſtrigum rudiores, & ιδιωτες ſic decipiantur.

Senſus ſolus decipitur, cum aliquid videndum, tangendumque à diabolo obijcitur, quod tamen qui ſenſu deluditur, ſcit non eſſe quale videtur, aut quale tactu, guſtu, olfactu, auditu vel percipitur, veluti quando ſtriges non neſciunt ſe rem habere cum ipſo dæmone, equitare ſuper dæmonem, non mutari in cattum, ſed hæc ſibi videri tãtum, &cet. Et talis deluſio opinionis, quę eſt in lamiis doctiorib. & minus rerum imperitis, multo adhuc minus a pœna ordinaria prębet excuſationẽ, quia hic ex earum parte eſt malitia formalis & perfecta.

Reſtat ergo difficultatem totam verſari in deluſione quæ eſt ex parte rei, ſiue facti. Quæ nec ipſa eſt ſimplex aut vniuſmodi. Nam aliquando exiſtimãt ſibi vigilantibus accidere, quod verè in ſomnis tantum accidit: hæc deluſio non magis exuſat a pœna, quam à peccato, verbi gratia, putat vna ſe delatã ad conuentum, quæ manſit in loco ſopita, prius tamẽ verè fecit omnia quæ ſolent adhiberi ad ſtrigiportium, vel putauit ſe cum dæmone vigilantem commiſceri, cum tantum ſit ſomnians deluſa, ſed tamen dæmonis amplexus expetebat, & in nefarium ſcelus animo conſentiebat. Sufficit malitia, conatus, & pactum initũ, & obſtinatio perfida ſibi in uigilia complacẽs, & ad hoc planè deliberata: ſicut in hæretico, qui quam in ſomniis accepiſſet propoſitionem hæreticam, eam vigilãs poſtea approbaret, ac tueretur; quem certò rogus maneret.

Aliquãdo putant ſe feciſſe quod dæmon ipſe fecit, verbi gratia, putant ſe tempeſtatem concitaſſe, pauperiem agris feciſſe, necem pecoribus & infantulis intuliſſe; quæ tamen cuncta ex cõdicto ad ſignum præſtitutum diabolus patrauit, ipſis id fieri volentibus, & ex conuentione ſignum præfixum ſuſtulerunt. Quid tum (quæſo) intereſt, per ſe, an per alium fecerint?

Quod ſi (quod rariſſimum) nihil tale conatas ſtriges, nihil cooperatas, apparuerit; & æquè dubitetur, an per dæmonem hæc ſint operatæ; ad ſingulares circumſtantias tum iudici recurrendum: & quia caſus ſunt indiuidui, ipſæ quoque conditiones circumſtantiarum indiuiduæ ſunt & peculiares, nequitres vlla generali regula definiri. Poſsunt tamen quaſi in genere circa ſingulas circumſtantias quædam obſeruari, non parum lucis Iudicibus zelo Dei prædi tis allatura. nam quorum zelus eſt in loculis, vel emortuus, ijs, quoniam in media luce amant cæcutire, fruſtra ſol veritatis illuxerit.

Præclarè (mea ſententia) notatum fuit a Sebaſtiano Michaelio *Pneumalogia opere extremo*, nobis ad hanc ueri inueſtigationem, ſtrenuum veritatis athletam, & fidei claram lucernam, Beatum Auguſtinum præiuiſſe, & ſi penitius inſpiciatur, tres nobis Canones indagatorios eum tradidiſſe *libro decimooctauo de ciuitate Dei cap te decimooctauo*. liber ille Michaelii Gallico ſcriptus eſt idiomate, in gratiam nationum cęterarũ redigam fidę

óptima

optima in compẽdium, quæ dicit. Prima regula tradit, *eſt iudicium deſumendum ab effectu ſubſecuto.* Sic enim volens decidere, an, quod de Iphigeniæ ſacrificio narratur, verè acciderit, an præſtigioſe? concludit Iphigeniam reipſa nec immolatam, nec in feram fuiſſe mutatam, ſed aliud animal ei ablatæ dæmonis dolo ac ſutelis ſuppoſitum. probat ab experimẽto ſubſecuto, quia diu poſtea viuens alibi reperta fuit Iphigenia. Eodem argumento probat Diomedis ſocios non fuiſſe conuerſos in aues, eo quòd iſtæ aues Diomedeæ poſtea inter ſe mixtæ (vt & Meleagrides) ſpeciem ſuam ceterarum auium more propagauerint. Vnde colligit a dęmone ſocios Diomedis ſubito tranſlatos alio, & has illis aues, aliunde cõpulſas, fuiſſe ſubſtitutas. Econtra patet vera fuiſſe Moyſis in Aegypto miracula, quia Nili piſces verè mortui reperti, & locuſta vineas ac meſſes verè perdidit. Vere quoque patientiæ exẽplari Iobo dæmonem damna dediſſe, quia vera mors iumentorum, filiorum & ſeruorum ipſis cadaueribus, & ſubruta domus ruinis apparuit, nec quicquam horum poſtea viuens vel integrum repertum. Confirmat hanc regulam D. Thomas cùm cenſet præſtigias & illuſiones diaboli diu durare non poſſe; cùm ſint, non naturæ ſeu ſubſtãtiæ ſubſiſtentis, ſed quædam duntaxat accidentia, quæ Dialectici communia vocant, quorum eſt proprium alteratione naturali velociter commutari. Secundum hanc ergo regulam patet in criminum, quæ ſtriges fatentur, pleriſque veritatem a parte rei ſubeſſe, non nudam illuſionem. Infanticidia probantur, quia pueri quos illæ fatentur a ſe necatos, a parentibus præfocati vel exſucti reperiuntur. Exhumatio corporum, ſepulchri religione violata probatur, quia cadauera ſepulchris eruta non inuenta in locis ſuis. fruſtum veſtimentorum quod dicebant ſe dæmoni pro arrabone dediſſe, re ipſa repertum abeſſe a ueſtis parte, quam illę narrabant. Homines & iumenta maleficijs læſi, & interdum ab illis liberati ſunt vbique ad manum.

Secunda regula eſt, *Attendendum an quæ aſſerunt, ſint dæmoni poſſibilia.* ſic enim Diuus Auguſtinus ibidem oſtendit non fuiſſe ſocios Diomedis in aues verè & eſſentiali transformatione mutatos; quia ſpecifica mutatio eſſentiæ vnius in aliam ſuperat creaturæ poteſtatem. Sed dicit factum ſubtractione & ſuppoſitione illa quã memorauimus; quia hoc, Diuina permiſſione, difficile non eſt dæmoni. Hanc regulam ſecutus eſt Diuus Thomas. 1. *p. quæſt.* 114. *art.* 4. *ad* 2. cum ſcribit, ſi agatur de reſurrectione mortuorum aut ſimilium rerum ſupernaturalium, & eæ dæmonibus tribuantur, credendum fuiſſe duntaxat illuſiones. Nam licet Deus vniuerſali ſua prouidentia utatur, ad plurimos effectus malis ſpiritibus, nũquam tamen vtitur ijs ad opera verè miraculoſa, quæ ſibi & bonis Angelis beatiſque reſeruauit: & quia diaboli donorum ſupernaturalium non ſunt capaces. Hac regula vſi fuere ueteres Chriſtiani in diſcernendis miraculis veris B. Petri, a fictitijs Simonis Magi, teſtibus Glemente *lib.* 3. *recognition.* & Irenæo *lib* 2. *ca.* 57. Secundum hanc quoque regulam credendum eſt confeſſioni ſtrigum, quia quæ fatentur nõ ſuperant vim dæmonis, ut oſtendi *toto lib.* 2. nec quicquam eorum repugnat, immò conſentanea ſunt omnia S. S. & Patrum doctrinæ. Quare vt ex hoc indicio res decidatur, opus eſt viro in S. S. & Patrũ lectione, & philoſophia ſolidè verſato; qui ſit pius, doctus, & Catholicus, quia (vt ait Tertullian. *li de anima*) dæmones ſoli nouere Chriſtiani.

Tertiam D. Auguſt. regulam petit *ex multitudine teſtium, & conformi ſimilitudine narrationum*: quia vniuerſorum vna nimis vbique conſenſus excludit omnem deceptionis aut ſomnij ſuſpicionem. *hoc argumento utitur d. l.* 18. *capit.* 18. Sic in cauſa ſtrigum ex diſtantiſſimis regionibus hodie idem teſtantur Scriptores Italiæ, *Grillandus, Albertinus, Silueſter, Spina, & alij*; Hiſpaniæ, *Ciruelus, Caſtrius, Simancas, Toſtatus*: Galliæ, *Iaquerius Michaelius, Creſpetus*; Germaniç, *Sprenger, Nider, Mollerus*; Lotharingiæ, *Remigius,*

Gre-

Gregoriusque; Treueris, *Binsfeldius*. denique alij innumeri. Ipſę quoque ſtriges cum idem quod dicunt in Hiſpania, dicãt in Italia; &, quod in Germania, totidem factis & verbis referunt in Gallia; &, quod vno anno, id alio ſẽper iam ab annis pluſquam octoginta continuis in eculeo & extra quæſtiones liberè profiteantur; idque tam appoſitè, vt mulierculæ & pueri litterarum alioquin rudes videantur legiſſe, intellexiſſe, & memoriæ mandaſſe, quæcunque viri docti de his rebus ſcripto per Europam totam varijs linguis tradiderunt: nonne hic conſenſus vniuerſalis plus ſatis conuincit, hæc ijs non accidiſſe in ſomnis? nam ſi hæc ſõniarunt, quo pacto ſic ſemper omnes idem ſomniarunt eodem ſibi eueniſſe modo, eodem loco, eodem tẽpore, die, hora? Vt medici docent ciborum quãtitas, & qualitas, diuerſa ætas, & varia corporis humorum temperatio generant diuerſa ſomnia; hic idem ſomniãt omnino, diuites ſplendidi, & Iro pauperiores egentioreſque famelici & dapſiliter habiti; viri fęminæque, anus, & pueri, bilioſi & flegmatici, ſanguinei & melancholici. ergone omnes iſtos tam diuerſæ ætatis, nationis, conditionis, tempore alio atque alio, ſimili ſpe ciborum vſos quantitate & qualitate, æquali temperamento corporum fuiſſe dicent, quia eadem ſemp ſomnia fuerunt? Dicent fortaſſis hęc illis ſomnia, non a naturali cauſa, ſed a dæmone immiſſa, & ideo tam ſimilia exiſtere. Humanam igitur iſta naturam ſuperant, & a dæmonibus iſta procurantur. Et quæro, cur non igitur concedant hæc a dæmone fieri verè, & non per ſomnium illuſione, ſed vigilantibus ad talia hos mali artifices abuti, cùm id illis ſit æquè expeditum, neque S. Scripturæ, nec Patrum ſententiæ, nec rectæ rationi refragetur. Quid? quod non ſit veriſimile dęmonem hæc ſomniantib. tantum hominibus vbique omnibus adeò conformiter effingere. Id probatur. quia hæc ab vno & eodem dæmone ſimul eodem tempore non fiunt. nã vnus ſimul pluribus locis ſibi adæquatis eſſe nequit vel operari, vt docent Iuſtin. Martyr. *q. 40. ad orthodox.* & Didymus *lib. 1. de Spiritu ſancto*. Deberent ergo tot eſſe fermè ſomniorum immiſſores dæmones, quot ſunt ſortiarij & ſortiarię ſic ſomniantes; & illis conſtitutis diebus non vacare alteri rei, quã ſomnijs effingendis. Magnus hic conſenſus, magna diſcordium mentium concordia. Solent (ais) ad malum mali conſpirare. Fateor, ſed ad maius malum libentius, & ideo non credendi per ſomniũ velle deludi, quos in atrociora peccata vigilantes poſſunt pertrahere. ideò palam magiſtelli, & concubini eſſe malunt, & uerè hanc Dei imaginem, non imaginariè tantum deturpare inceſtareque. Longè quoque facilius eſt dæmoni corpora loco mouere & transferre, cibum potumque miniſtrare, corpus aſſumere uel effingere, quam imagines, ſimulachra, & phãtaſmata tam variarum rerum dormientium ſenſui interiori immittere & imprimere; quia ſtrigum phantaſię eodem tempore non ſunt eodem modo diſpoſitæ, nec ſemper omnes omnium quę repręſentanda conditiones animo ante conceperunt, maxime prima qua hęc experiuntur vice, nec poteſt diabolus quas vult ſpecies in phantaſia imprimere, vt docet B. Thom. *1. p. q. 111. ar. 3. ad 2.* His tribus D. Auguſ. canonibus examinatoriis ultimus accedat in praxi vtiliſſimus.

Quarta regula & certiſſima uidetur *caſu occurrente circumſtantias omnes diligentiſſimè debere perpendi, nam hinc clare dignoſcitur, an circa factum confitens fuerit deluſus.*

Nam in re adeo occulta & arduæ probationis non eſt moderati aut ſenſati hominis demonſtrationes exigere, vel probationes luce meridiana clariores. tum quia dicenti eſse deluſum confitẽtem, incumbit probatio, non verò neganti; quia hic pro ſe habet præſumptionem. tum quia in ſimilibus, nempe exceptis criminibus, hoc receptum eſt a ſaniore iuriſprudentium parte, ut admittantur probationes alias minus ſufficiẽtes, verbi gratia infamium & cõplicũ depoſitiones & teſtimonia. *ſic poſt glo. Salic. Alex. Gand. & alios docent*

Cla-

Clarus lib. 5. §. fin. q. 21. & Binsfeld. membr. 2. de confeſſ. malef. concl. 5. Item quo plures circumſtantiæ concurrent, fiet res euidentior: quando autem aliquæ deſunt, ſi adſunt aliæ, hæ quæ adſunt non eneruātur idcirco. nam in his circumſtantijs eadem ratio eſt, quæ teſtium. Sicut enim maioris momēti ſunt duo teſtes affirmantes, quam decem negantes vidiſſe: ita in noſtro caſu plus momenti obtinent duæ circumſtantię pręſentes ad veritatem confeſſionis adſtruēdam, quam abſentia vel defectus decem aliarum ad eneruandam confeſſionem. Nam ex eo quod non eſt, nihil poſitiuum poteſt inferri. Hoc poſito videamus de ſingulis circumſtantijs.

Quoad circumſtantiam, QVIS, ſeu perſonæ confitentis, conſiderandum an alias ſibi mente conſtet, & ad rem appoſitè loquatur; an det ſcientiæ ſuæ vel facti non improbabiles rationes; an dicat ſe diſcernere noſſe inter illuſiones in ſomnis, & res ipſas quæ vigilanti acciderunt, quod aſſerebat Io. de Vaulx, & Inquiſitores Germani teſtātur eſſe modos dignoſcendi. Minimū verò refert an ſint idiotæ. nam idiotæ quoad ſenſuum externorum functiones tam pollent, quam qui docti ſunt. Aetas etiam non multum ad rem pertinet, niſi ſi nondum eſſent doli capaces, quoad peccatum; vel etiam præ ſenio delirarent. Nec maioris momenti eſt conditio paupertatis vel diuitiarū. nam etſi pauperes facilius in hæc ſcelera pertrahantur; pertracti tamen non magis obnoxij ſunt deluſioni, quam diuites & nobiles. Idem de ſexu iudicium. De energumenis (nam fortaſſis aliquæ ſagæ ſimul ſunt energumenæ) cenſuerim, quando talis aliqua ex bonis fundamentis iudici ſuſpicio eſt:: ſic eas curarem primo exorcizari, & facta exorcizatione, eodem loco eius confeſſionem haberem, quo ceterorum. Nam quæ in dilucidis interuallis energumeni faciunt, eorum æquè memores ſunt poſtea atque alii, quæ verò faciunt tempore vexationis, vel (vt rectius dicam) quæ tum in illis diabolus facit, eorum poſtea non meminerunt. Igitur quandocunque in iudicio rerū actarum probè memores ſunt, & circumſtantias ceteras idoneè recenſent; putandæ ſunt non illuſæ, nec excuſandæ à criminum pœnis, quæ confitētur ſe patraſſe interea dum ratione recta vtebantur? Rarò tamen crediderim energumenas eſſe, quæ ſagæ ſunt, ſaltem poſt poſſeſſionem a dæmone non eſſe factas ſagas; ſed vel iam ante ſagas fuiſſe, vel quæ uerè ſunt ſagæ, propter aſſiduam dæmonis aſſiſtentiam, & maximam in eas poteſtatem, multa cum energumenis communia, quoad ferociam, & crudelitatem potiſſimum, habere, vel habere videri.

Secunda circumſtantia (QVID) comprobat confeſſionem, quando delictum quod confitentur, dæmoni, ſeu per dæmonem homini, non eſt impoſſibile, nec viro ſapienti & erudito incredibile, quantumuis ſtupendum ſit, & admirabile, horrendum aut execrandum. Nam talia ſolent ab eis patrari, & quo regnum Antichriſti vicinius, hoc Satanæ poteſtas maior concedetur: & charitate magis ac magis refrigeſcente, clarius atque clarius myſterium iniquitatis incipiet reuelari & operari. Vtrum verò aliquid ſit incredibile uel impoſſibile, iudicium pertinet ad Theologos, qui cum humana diuinam philoſophiam probè coniunxerint; nudi verò litteratores, Iuriſtæ, vel Medici, non ſunt idonei iudices, multoq; minus homines quidā Lucianij, & Athei, ſeu polytici noſtri trochi; pietatis, publicæ ſalutis, & Catholicæ religionis negligentiſſimi, ambitionis verò & diuitiarum vndiquaque aggregandarum ſtudioſiſſimi. Quid verò adeo abominabile fateri poſſunt, quod non factum alias comperiamus? Inceſtus, Sodomiæ, parricidia, fidei apoſtaſiæ, ſacrilegia; noſtris temporibus, nōne ludus? Antropophagiam horrent animi, ſed poſſem ſingularum ferè nationum proferre non pauca exempla. Carybas mala cōſuetudo; Iudæos, Italos, Hiſpanos aliquando adegit duriſſimum famis telum. nō minus efficax odij magnitudo planè belluina ſuperiorib. annis Angræ quendā Luſitanū,

N. Pi-

Digitized by Google

Lege Rober. Dinothum lib. 2. de bello religionis in Frãcia.

N. Pilatos tria Caſtellanorum corda trepidantia vorare adegit, vt narrat Hiſt. *De las Terceras*. Quid Mattiacum aliud (quo te ò Belgica mea hæreſis auertit?) nautã? ſed nolo meis verbis, carmine volo cognoſcas Lector Nobilis Nortuuici:

Lugdunũ *cingit* Batauorũ *miles Iberus,*
A Batauo contra cingitur ille mari.
Non opus eſt gladijs ferroq; rigẽtib. armis,
Sola pro Batauo belligerentur aqua.
Iacturã pecoris Batauus quam fecit, & agri,
Hiſpano decies ſanguine Ibere lues.
Mercator ſapiens tame haud mercabitur unà
Hiſpani generis corpora mille boni.
Macra caro eſt, nuper cum cor guſtaſſet Iberi
Reſpuit, et canib. nauta uorare dedit, &c.

Nã plura addit. Comeſſe potuit, qui in tã immani facinore ludere. ſed Dinothus tũ diſſentit, nam ait hunc Læſtrigonem abiiciſſe, ſed tamen alium arroſum id Delſtum tranſtuliſſe, pietate? ludibrio, & petulantiæ. Idẽ Dinothus fatetur *lib. 5. Hiſtoria Gallica*, perſuaſam plebẽ Catholicam fuiſſe, pueros ab vberib⁹ matrum per Hucnotſos ſeu Caluiniſtas auelli, verub. infigi, & inſtar hædinæ aut aprugnæ mandi perauidè conſueuiſſe. Verus necnè rumor ille fuerit, non habeo affirmare: malo falſum credere, quãuis geni⁹ ſectæ nõ abhorret. tamq; crudelia tertij illius belli ciuilis facinora fuere à Caluinianis pperrata, vt ea poſteritas nunq̃ ſit creditura. Nihil ergo tã crudele, vel nefariũ ſagæ profiteatur, qđ non ſit exẽplis conteſtatum. Puto me hoc opere toto ſingulorum criminũ multiplicia memoraſſe: & reperiri, q̃ vnã in perſonã oĩa concurrãt. ſcripſit ad me ex noſtris, vir fide dignus, Gaſpar Rhey, An. 1600. in hæc verba; *Hic Monachij 27. Noũb. mater filiaq;, duo uiri, puerq; duodennis (erat hic ex reliquijs eorum, qui non multò ante hoc tẽpus ibidẽ hic flammis cremati, aut ſlſtitibus induti) atrociter ſuſſupplicio affecti fuerunt. Medea fabula eſt, Thyeſtes fabula eſt: ſuperos & inferos polluerunt. vis verbo dicam, quicquid ſcelerũ in libris, quos* de magia *inſcribis, admiſerunt iſti. hoc ex ore Iudicis iurati; qui in ueneficos hoſce & quaſtionibus egit, & illos (libros inquam tuos,) ac diligentiſſimè perlegit; præſens audiui: Itaq; ſexies urbẽ intra uſti ſunt ferro ac laminis; extra, pfractis ante brachijs à rota, in rogo vſtulati ſunt uiui.* Non ergo attendendum iudici vt credat, immane magis vel minùs ſit facinus: ſed in ipſo conſiderandum facinore, quantumcunq; ſit; an quod à ſe patratum fatentur, id verè patratum fuerit. v.g. dicit ſe commouiſſe tẽpeſtatẽ & grandinẽ præcipitaſſe in agrum Titij vicini ſui; videat an verè tum ager ille oborta procella fuerit grandinatus. Dicit ſe ſe ſtregaſſe (vt loquuntur) filiolum N. & verè puellus nullo apparẽte morbo contabuit, fortaſſis etiã cicatrix paruula, in pectuſculo vel gutture pueruli inuenta. Dicit ſe necaſſe vaccas aut iumenta N. defoſſa ſub limine ſtabuli olla, quę ibidem reperta; aut ſolo contactu necaſſe dicit, & viſa fuit tangete, nec certa mortis cauſa apparet alia. Dicit ſe adoleſcentula 10. vel 11. annorum cum ſolo dæmone conſueſſe, quæ p inſpectionẽ fęminarũ peritarũ deuirginata inuenitur. Nec verè peccatũ ſtrigũ vllũ eſt difficilioris pbationis aut ſuſpecti⁹ de deluſione, q̃ nefanda cũ dęmonibus Venus. Remigius tñ indicia duo ſuggerit, ſi poſt tã nefario concubitu defuncta præ laſſitudine per aliquod tẽpus ei decumbendum fuerit: aut ſi ſubſtrata lintea largo cruore ſint pfuſa, quæ duo ſagæ duæ in actis cõfeſſæ fuerũt. *lege illum. lib. 1. c. 6.* Sanè hæc ſunt indicia clara quibus ſaga queat cognoſcere ſe non ſomniaſſe. Immò quoad viros etiam, cenſent Iaque. & alij, nunq̃ ſic deludi quoad concubitum, quin diſcernere queant, an vigilantes id fecerint. licet. n. initium in ſomnis potuerit cõtingere, in ipſa tñ patratione neceſſariò volũt hominẽ expergiſcere: atq; id aiũt docere illorũ experiẽtiã, qui fędis huiuſmodi imaginationib. inter dormiendũ cõmaculant. Et hęc fuit Hebræorũ iam olim opinio, *quod rerum natura non capiat quenquam coire ne ſcientem*, ait D. Hiero. *Tradition. in Gen.* qui non refellit, vt nec Rupertus; & idẽ tenent Liran. Toſtat. & Oleaſtri⁹ *in c. 19. Gen.* agẽtes de ebrij Loth inceſtu; ſcio D. Ire. *lib. 4. c. 51.* & D. Chryſ.

Digitized by Google

hom. 44. in Gen. Theodoretum Ambr. & alios voluiſſe hęc omnia prorſus ignaro nec ſentiente Loth facta; quod naturaliter fieri poſſe, etiam Caiet. & Perer. noſter cenſuerunt. Nec quicquam dubito à dæmone adeo fortiter aliquem ſoporari poſſe, vt ne in deciſione quidem ſeminis dormire deſinat. Poſſet itaq; dæmon ſic ſagis illudere, fateor. Verũ cauſam non video cur id in diabolicis hiſce mãcipijs fieri ſuſpicemur; q̃ (vt narrat Spreng.) nõ rarò repertæ ſunt in agris clara luce ſupinę, & criſſantes, & poſtea viſus teter vapor ab earum corpore ſe furſum eleuare; quem illæ in actis ſuum incubum fuiſſe confitebantur. Item quando affirmant ſe ad conuẽtũ delatas, vel iter pedib. confeciſſe, & viſæ ſunt ab alijs ire, aut in chorea ab alijs agnitæ; & complices aſſerunt ſe ſimul adfuiſſe, & in reliquis circumſtantijs conueniunt. Quando poſt reditum à conuentu aliquot dieb. ægri, vt multi apud Remig. & Binsf. quando repertã vaſa conuiuantiũ, vt a lanione Camerarij: quando inuentæ nudæ in agris à curſu reuertentes, vt Grillandi Lucretia: quando poſt multũ deniq; tempus ac laborẽ domum rediere, vt Presbyter Pici, & Nob. ille Lochienſis Bodini: quando membris feminetes ex nube in terram deiecti, vt iuuenis Batauus Ronſſei; aut in arborẽ, vt Margareta & armentarij Remigiani. Deniq; quando ſe aiunt cattũ vel quod aliud animal induiſſe, & veſtigia patrati ſub tali larua criminis apparent, vt ſanguis pueri exſucti in cunis, apud Spin. vel vulnus in ſtrigum corpore qua parte ſchema ferinum conuulneratum fuerat, vt cattus eiuſdem Spinei, & bufo apud Ipras flandriæ. Denique hæc circũſtãtia (*quid*) innumera indicia queat præbere, ſed notanda duntaxat, q̃ rẽ ipſam, de qua quæritur concernunt. v.g. vel delationem, vel cõcubitũ, Nã ſi hæc veriſimilia, parũ attinet, etiam ſi parerga quędam admiſceantur minus veriſimilia, ideò.n. ſolet diabolus falſa veris aſſuere, ut ne ueris q̃dẽ fides cõſtet: qđ in confeſſione Mantẽſium Necromanti

corum ex Creſpeto alias oſtendi; itẽ in exemplis quibuſdam à Remig. adductis. Deniq; in hac circumſtantia, quæ omnium præcipua eſt, audiat Iudex prudens prudenter monentẽ Plutarchum; *Quodammodo philoſophiam tollunt, qui reb. mirabilib. fidem non habent. Oportet autem quam ob cauſam aliquid fiat ratione tractare: quod verò id fiat, ex Hiſtoria eſt ſumendum lib. 5. Sympoſiac. c. 7.* Itaque narrationi reorum ſtare oportet, quæ tot Hiſtoriis eſt comprobata. Hanc incredulitatis aduerſariorũ ex inſcitia natam pertinaciam iampridẽ ueteres damnauerunt. Apul. *lib. 1. de aſino* aſſerit hominibus multa euenire uſu mira, & planè uera, quæ tamen ignaris relata fidem perdant. Dionyſ. Halicarnaſſ. *lib. 5. antiquit.* docet hoc unicuiqne inſitum à natura, ut ex propriis ea quæ de aliis dicun tiudicem᷒, & an aliquid credibile uel incredibile ſit, id ex proprijs uirib᷒ metiamur. id ex propriis uiribus metiamur. Plinius autem ſenior (locus excidit) *quẽadmodum* (ait) *multa fieri non poſſe, priuſquam facta ſunt, iudicantur: ita multa quoque qua antiquitus facta ſunt, quia nos ea nõ vidimus, neque rationem aſſequimur, ex iis eſſe qua fieri nõ potuerint iudicamus. Qua certe ſumma inſipientia eſt.*

Tertia circumſtantia eſt C V R? utpote ſi habuit cauſam tum temporis ad pactum cum dæmone ineundum: puta inſatiabilem libidinem, puſillanimitatem, deſperationem, deſiderium uindictæ, curioſitatem, egeſtatem ſubitam aut ualde grauem, & huiuſmodi, quibus impelli conſueuiſſe, Theophili, Edelini & aliorum exempla declarant.

Quarta, Q V O M O D O; non eſt magno uſui. quia parũ refert an modum ignorent: ſufficit, quid ex parte ſua fecerint, & quibus uſæ ſint inſtrumentis. occulta ſunt plerunq; Satanæ ſtratagemata, & media naturalia. Sat erit ſi indicent, quibus uſæ, pulueres, unguina, decermina mortuorum, buffones, ollæ &c. maxime ſi iſta compareant apud illas, uel uiſa, uel reperta quibus aſſerunt locis. Modus etiã operandi ſedulo diſtinguẽd᷒

eſt

eſt ab ipſa rerũ adhibitarũ efficacitate. quãuis.n. quod ſaga ſe dicit adhibuiſſe, hoc ſit ſecundum ſe inutile ad effectũ producendum; ſufficiet, ſi pro ſigno eſſe queat. nam efficacitatis uis omnis pendet, à peritia & operatione ipſius diaboli ad ſignum operantis: ut patet in tranſuectionibus, & proceſſis ciendis, ſimilibuſque.

Quinta, QVIBVS AVXILIIS; hoc eſt an ope dæmonis & cum quib. complicibus. hoc indiciũ frequentiſſimũ & optimũ eſt. quia fatentur cõplices ſe ſimul feciſſe. Vt aũt incredibile oẽs eodẽ mõ circa ſingulas circũſtantias deluſas fuiſſe. quamuis enim tam facilè foret dæmonibus decem decipere q̃ unum: tamen non eſt cenſendus Deus hoc æque permittere. Ne omnis ratio probandi talia delicta occulta iudicibus adimatur: hoc enim diſſentaneum eſt prouidentiæ diuinæ.

Sexta, eſt, VBI: quæ minimi momenti eſt. nam poſſunt æque deludi uno loco atque alio, Deo permittẽte.

Septima circũſtãtia (QVANDO) non multum attendenda, quia tantũ uno, quantum alio poſſunt die; quantum interdiu, tãtum noctu; & quouis tẽpore decipi à demone poſſunt. Adminiculantur tamen hę duę ultimæ reliquis circumſtantiis ad earum confirmationem, cum teſtes conueniunt in loco & tẽpore: nec nihil probabilitatis hẽt locus famoſus, aut tẽpus ſolemne (hoc eſt dies ordinarij) q̃bus earũ ſceleroſa conciliabula celebrantur.

Sed (inquiet) poteſt in cõuentu innocens repræſentari, adeò ut multi teſtes poſtea deponãt eum ſe illic uidiſſe. Reſpondi alias, uel Deum id nunquam paſſum: uel ſi paſſus fuit aliquando eos infamari, nunquã tamen paſſus eſt, eos damnari: ſed mox eorũ innocentiã in lucem protulit, ut in illo ipſo facto B. Germani, quod aduerſarii urgent; & certius probatur ex D. Athanaſii iudicio, qui falſò accuſabatur brachiũ Arſenii ad uſus magicos abſcidiſſe. Demum ſi quid huiuſmodi argumentũ ualeret, in adulteris, homicidis, & aliis etiam ualeret. Nã poſſet etiã diabolus in latronũ cauernis, & luſtris libidonoſorũ innocentẽ exhibere tanquã adulterum, uel homicidã: quod quidã B. Siluano narrãt accidiſſe, æquaſi hiſtoriæ fide, qua illi de B. Germano memorant; & de Santarenenſi monacho habes inferius *l. 6. c. 2. ſect. 3. q. 3. A. A.* Si cõcedunt æquè in aliis criminibus hoc locum obtinere; næ illi quam fidum ſceleratis patrocinium, tam infidam reipubli. & Deo nauant operã, nihil.n. accommodatius ſit ad criminioſos omnes ſuppliciis eripiẽdos. Si negãt in aliis peccatis idẽ locũ habere; doceant cur in ſolo crimine faſcini dæmon hoc poſſit, & non in alijs. Sat ſcio nunquam idoneè docebunt.

Sextum arg. eſt malefici non ſunt occidendi, propter abnegationem fidei: quia omnes homines, dũ mortaliter peccant; fidẽ abnegant, & dæmoñi, relicto Deo, adhærent, & tamen non propterea occiduntur. Cõf. B. Petrus ter Chriſtum negauit, & tamen non fuit propterea necatus. *Reſp.* peccatores recedere à Deo per inobediẽtiam tantũ; & ideo improprie dicũtur propterea infideles, & fidem negare: ſed malefici ſeu lamiæ recedũt à Deo per expreſſam abnegationẽ Dei & fidei, quod eſt APOSTASIA, proprie dictę infidelitatis ſpecies, conſtituens peccatũ vnũ ſpecificè à ceteris mortalib. peccatis diſtinctum. ut optime deducit Binsfeld. *in l. 7. C. de malef. in reſp ad 1. argum.* Quoad B. Petrum, ille tantum peccauit contra præceptũ confeſſionis fidei, fidem uero nequaquam amiſit. malefici fidem corde & ore abiiciunt, idque ſponte, nullo urgente metu. Petrum ſtatim pœnituit; ſagæ manent in ſua defectione. plura de Petri negatione egregia inuenies apud Fr. Soarem *tom. 2. in 3. p. D. Thom.*

Septimum argum. Deus permittit maleficia fieri, & ſinit maleficos uiuere. ergo non debet eos homo occidere. *Reſp.* ridiculum eſſe quod inferunt. ſic enim ſequeretur nullorum criminum reos occidendos: quod eſſe hæreſim certam, docent Catholici ſcriptores. Nonne magiſtratui *gladius* a Deo datu *ad vindictã malorum?* [a] Ex his apparet

a *Rom. 13 Pet. 2. Vide Orig. homi. 20. in Nũ.*

quàm ridicula ſint argumenta aduerſariorum. Sit ergo

Concluſio, *Lamiæ occidendæ etiamſi hominem nullum ueneno necaſſent, etiamſi ſegetibus, & animātibus nō nocuiſſent; etiāſi necromanticæ non forent: eo ipſo tantū, quod dæmoni fœderatæ, quod conuentui intereſſe ſolitæ, & quæ ibi exercentur præſtare.*

Probatur id primum iure diuino, Exodi 22. v. 19. *Maleficos non patieris uiuere.* quo loco vox Latina eſt admodū latè patens, nec reſtringenda ad ſolos venenarios, vt nec Græca, nec Hebræa. quod qa fusè probaui, *a* hic nō repetā, idē ſtatuitur Leuit. xx. verſ. vlt.

> a *lib. 1. c. 2 de voce Mechaſſephim.*

2. probatˀ iure humano, lege Eccleſiaſtica. *c. peruenit. c. contra idolorum. 26. q. 5. Extrauagant. varijs, una Ioan. xxij.* ſuper ſpecula, *alia Innoc. 8. quæ ponitur ante malleum maleſ. alia Alexand 6. incip.* cū accepimus; *alia Leonis X. incip.* honeſtis petentium votis; *alia Had. VI incip.* Dudum vti nobis.] & lege ſæculi, ſcripta quidem *l. multi. l. nemo. l. nullus. l. etſi. C. de maleſ. & mathem.* non ſcripta verò cōſuetudine fere Vniuerſali Europæ, iudicum Eccleſiaſticorum, qui ſolent brachio ſæculari eos tradere; *b* & iudicum ſecularium vt patet ex ſcriptoribus qui res criminales proſecuti sūt nationum omnium; *Italorum*, Blanci, Carrerij, Grillandi, Gandini, Clari, Follerij, Boſſij, & aliorum; *ex Hiſpania* Bern. Diaz, Placæ; Auiles. Auendanni, Couarr. Gregori. Lop. *ex Gallijs* Fabri, Millei, Michaelij, Iaquerij, Berberij, Remigij, *ex inferiore Germania* Dāhauderij; *ex ſuperiore* Althuſij, Godelmann. Fichardi, Molleri & ipſorū patronorū Lamiacorum; qui dū querun tur & improbant, conteſtantur cōſuetudinē hāc inualuiſſe. Hæc PP. reſcripta, hanc Impp. ſanctionem, hanc Europæ generalē conſuetudinē, hæc decreta cunctorum tribunalium accuſare mendacij, hoc eſt contendere falſum ſuppoſuiſſe & aſſeruiſſe: quod nomen, quod ſupplicium meretur?

> b *vt docēt oēs q de Inquiſitorū tribunali egere Lucerna Inquiſitor. Directoriū Inquiſit. illud Comēſis, hoc uero Eymerici: Viatoriū Inquiſ. Berber. Sprēgerus in malleo, Iaqueri⁹ in flagello, Simā ī praxi. Alfon. a Caſtr. de iuſta. heret. punit. lib. 1. c. 16.*

3. probatur ratione, criminis grauitati commenſuranda pœnæ grauitas: grauitas autē criminis petenda à perſonę offenſę dignitate, & ab ipſo offenſionis modo. Offendit à Lamijs Deus Opt. Max. & DEIPARA, & omnes cœlites, & vniuerſa Eccleſia, genuſque humanum, & animata inanimataque omnia: nam Deo & ſuperis maledicunt, & blaſphemant; ceteris creaturis abutuntur, & exitium parant; idque modis contumelię & crudelitatis pleniſſimis. primò interuenit *idololatria*, grauior quàm Iſraelitarum. illi vitulum aureum adorabant, corā eo bibebant, ſaltabant, canebant; *c* hi corā dæmone ipſo, cui ſe deuouent, cui ſacrificant, cui fidelitatis & obedientię ſacramentis ſe addicunt; coram hoc (inquam) edunt, bibunt, choreas ducunt, cantillant, fœdiſſimaque multa operantur. Secundò *conſulunt ipſum dæmonem* frequenter, quod ipſum morte digniſſimum, ex lege Dei. *d* Tertiò *offerunt filios & filias ſuas dæmonijs*: lege Dei iubentur occidi, qui ſemen ſuum offerunt Moloch. *e* Quartò eadem lege necari iubetur, *qui cum iumento coierit*: *f* item qui adulterium cōmiſerit: *g* item qui cum ſexus eiuſdem hoīe *Sodomiam commiſerit*: *h* longè deteſtabilior eſt ſpurcicies Magorum; quia, cùm ſint coniugati, adhuc verſantur in continuo quaſi concubinatu cum dæmonibus, & ſic non tantùm contra ſexum, neque tantùm extra ſpeciem peccant, ſed etiā extra genus: ꝙ deteſtabilius eſt, & peſſ. omnium carnaliū peccatorum. Nec ocioſum eſt, quod cùm diuina lex *i* dixiſſet, *maleficos non patieris viuere.* ſubiungat immediatè; *Qui cum iumento coierit moriatur. Qui immolat Dijs occidetur.* nimirū vt hæc connexa, & comitari ſolita ſeſe indicentur. Sextò interuenit in eorum crimine atrociſſima *blaſphemia & maledictum in Deum*: quæ diuina quoque lex morte ſanciuit vindicanda. *k* Septimò accedunt in vno *crimine & alia multa*: quibus à legibus humanis iuſtiſſime mors decreta ſuppliciū; apoſtaſia à vero Deo; *l* exercere ritus & ſacrificia Diaboli fœdiùs, quàm vlli olim pagani; *m* trāsfugiū à Deo ad hoſtē dæmonē, cù Deo Sacramentū militiæ in baptiſmo dixerint; *n* rebaptizatio quoque, & chriſmatis ſeu cōfirmationis conata abraſio; crimen

> c *Exo. 32. à nu. 5.*
>
> d *Leui. 20. v. 6.*
>
> e *d. c. 20. u. 2.*
>
> f *d c. 20. u. 15.*
>
> g *d. c. 20. u 10.*
>
> h *d. c. 20. u. 13.*
>
> i *Exod. 22. u. 18.*
>
> k *Leui 24. u. 15. & 16 ide in auth. ut nō luxur. contra nat. Boeri. deciſ. 31.*
>
> l *cap. 1. de apoſta. & ibi DD. l. 2. & 3. C. de apoſta.*
>
> m *l. 1. & 2. l. nemo uenerantis. C. [illegible] pag.*
>
> n *l. deſertorē §. is qui*

Digitized by Google

a *ad hoſtes D. de re milit. l. ſi quis aliquid ex metallo. § tráſfuga, D. de pœ.*
b *l. etſi excepta. C de her. iunct. l. quiſquis. C. ad leg. Iul. maieſt.*
c *l. vlti. C. Theodoſ. de malef.*

men læſæ Maieſtatis diuinæ apertiſſimum ex ipſa Profeſſione & pacto ſeu fœdere ſolo, vt ex formula & ritu ipſo conſtat; *b* nocturni conuentus ad magicos apparatus, quod ipſum capitale. *c* Cumque itaque tam multa concurrant in vno crimine, quorum ſingula morte digniſſima; videtur cõmuni iudicio carere; qui communem hanc peſtem non cenſet igne gladioque abolendam; & ſuſpicionem occulti conſenſus atque conſpirationis merito præbet; qui ſe, Dei & hominum coniuratos hoſtes defendere atque tueri velle, profitetur.

Accedat & alia ratio. Criminum morte puniendorum tres ſunt cauſæ præcipuæ. 1. ne criminoſi viuendo dãna inferant proximis & reip. conſtat autem maleficos etiamſi non occiderent veneno, tamen plurima damna inferre; vt enim cetera mittam, cùm eorum peccatum ſit in vno multiplex quædam colluuies, ſentina, & ſemper repullulaſcens hydra peccatorũ; Deus grauiſſimè ſemper offenditur, & ad clades toti reip. inferendas prouocatur maximè; vt his infeliciſſimis temporibus experimur, huius ſectæ (quæ iam cæteris longiùs proſerpſit) flagitia, bonorum hominum precibus, & pietati præponderant, pluſq; illa poſſunt ad irritandum, quàm hæc ad Deum placandum. 2. cauſa eſt, vt etiamſi alijs nõ nocerent facto, ne noceant exemplo; vt videmus quotidie lamias multiplicari, & earum ſermones atque opera canceris inſtar ſerpere. quare tollendæ de medio, vt *ſtulto pereunte ſapiens aſtutior fiat.* 3. ne ſi diutius mali tolerentur, maiora aggrauatis ſceleribus ſupplicia ſibi accerſant, & de die in diem fiant deteriores. cúque ſalutis pars ſit, minns affligi: optimè illis ad ſalutem conſulit æternã, qui maturè flagitijs eripit. Docet experientia vix vllas extra rogum, vel carceres conuerti: quomodo conuertantur, quæ domi moriuntur, nec habent qui ad Deum reuocet conſciũ peccati eorum quenquam? Poteſt illas Deus ad pœnitentiam etiam domi reuocare: ſed non videmus hoc fieri. quod ſingulari Dei cõtingit clementia, quæ pœnas tantis ſceleribus debitas vult breuiore & leniore hic ſupplicio expiari. Cùm itaque omnes hæ rationes locum habeant in Lamijs, etiamſi nullum occiderunt animal; conſequens eas adhuc meritò morte plecti; & hos iudices clemẽtes potiùs quàm crudeles in eas exiſtere, conſequens etiam impios & crudeles in remp. & quaſi parricidas patrię eſſe, qui ad tam euidentem patriæ perniciem hæc viperarum examina diſſimulatione, conniuentia, aut aliter, fouent, celant, tuentur, aut debitæ pœnæ ſubtrahunt.

Obijcitur ex Conſtitut. Carolina d locus cuius hæc ſententia eſt; *d* ſi alicui damnum maleficio ſiue veneficio intulerint, morte ignis plectantur: ſi verò nulli dãnũ intulerint; pęnas patiantur pro delicti quantitate & qualitate. *Reſp.* ſemper (vt oſtenſum) huius delicti eam eſſe qualitatem & quantitatem, vt ſi fæderatæ fuerint cum dęmone; ſi in conuentibus, ea quæ fieri ſolent, fecerint, morte plectendæ ſint. Duntaxat ergo caput hoc definit, venenarios illos ſemper igne puniẽdos: ceteros, ſi venenarij non ſint, aliquando ignis, aliquando alio ſupplicio puniendos. Patronis ergo Lamiarum, qui hoc capite nituntur, docendum fuit, harum Lamiarum crimen huiuſmodi non eſſe, quod mortẽ mereatur: quod hactenus illi oſtendere nequiuerunt, & Binsfeld. Grillan. Sprenger. Alf. à Caſt. Siman. & alij citati, noſq; etiã non obſcurè contrarium demonſtrauimus. Quid quęſo abſurdius, qui vaccã vel equum occiderit interfici; q à fide Chriſtiana defecerit, & Deo maledixerit, & Diabolo ſe addixerit expreſſa profeſſione, & cũ eo fędiſſimè coierit, & ei ſacrificauerit &c. cũ morte non affici? eſtne hoc pęnas criminibus cõmẽſurare? Viſum mihi, vt hæc oĩa luculenter probari queãt, inſerere huic loco exemplar ſẽtẽtiæ latæ Auinioni anno 1582. vt refertur à Sebaſtiano Michaelis, *in Pneumalogia.*

d *ar. 109.*

Viſis proceſſib. coram N. N. N. &c. *contra nobis conſtitutos reos, accuſatos & dela*

toſ; quibus tam per veſtram, & quorumlibet veſtrũ relationem, ac propriam confeſſionem iudicialiter coram nobis factam, atque ſæpiùs repetitam, iuramento veſtro medio; quam per teſtium depoſitiones, eorumque accuſationes & alias legitimas probationes, ex dictis, actis & proceſſu reſultantes, nobis legitimè conſtitit, & conſtat, quod vos, & veſtrum quilibet, Deum noſtrum omnium Creatorem, & Opificem, Vnum & Trinum abnegaſtis; & immitem Diabolũ, hoſtẽ antiquũ humani generis, coluiſtis; voſq; illi perpetuò deuouiſtis, & ſacratiſſimo Baptiſmati, & his qui in eo fuerãt ſuſceptores leuantes, & propa rẽtes veſtræq; parti Paradiſi & æternæ hæreditatis, quã pro vobis & toto genere humano Dominus noſter Ieſus Chriſtus ſua morte acquiſiuit, contra præfato cacodæmone, in humana ſpecie exiſtente, abrenunciaſtis; infundente ipſo rugiente diabolo denuò aquam, quã accepiſtis, veſtro vero mutato nomine in ſacro baptiſmatis fonte vobis impoſito, ſicq; aliud cõmentitiũ nomen uobis imponi fictitio baptiſmate paſſi fuiſtis, & accepiſtis: atque in pignus fidei dæmoni data veſtimentorum veſtrarũ fragmentũ, & particulam illi dediſtis, & ut à libro vitæ vos deleri; & obliterari pater mendacij curaret, ſigna veſtra propria manu, ipſo mandante & iubente, in reproborum damnatorum, mortiſque perpetuæ libro nigerrimo ad hoc parato appoſuiſtis &, vt ad tantam perfidiam & impietatem vos maiori vinculo deuinciret, notam vel ſtigma cuilibet veſtrum, veluti rei ſuæ propria, iuſſit: & illius mandatis & iuſſis iure iurando, ſuper circulo (quod diuinitatis ſymbolum eſt) in terram ſculpto (quæ ſcabellũ pedũ DEI eſt) per uos, & quemlibet veſtrum præſtito, cruce uos obſtrinxiſtis ſigno Dominico & cruce conculcato; & illi parendo, adminiculo baculi, quodã neſandiſſimo unguento ab ipſo Diabolo uobis præſcripto illiti, cruribus & poſiti per aera ad locum conſtitutum, intẽpeſta nocte, hora cõmoda malefactoribus, ſtatiſque diebus, ab ipſo tentatore portati & tranſlati fuiſtis: ibique in communi ſynagoga plurimorũ maleficorum ſortilegorum, & hæreticorum faſcinariorum, cultorumque dæmonum, accenſo igne tetro, poſt multas iubilationes, ſaltationes, comeſſationes, compotationes, & ludos, in honorem ipſius præſidentis Beelzebub Principis dæmoniorum, in formam & ſpeciem fœdiſſimi & nigerrimi hirci immutati, ut Deũ, & uerbis adoraſtis; & ad illũ cõplicatis genibus ſupplices acceſſiſtis, & cãdelas piceas accenſas obtuliſtis, & illius fœtidiſſimum ac turpiſſimum anum (proh pudor;) ſumma cũ reuerẽtia ore ſacrilego deoſculati eſtis; illumque ſub veri Dei nomine inuocaſtis; illiuſq; auxilium, & pro uindicta in omnes, uobis uel infenſos, uel petita denegantes, exercenda efflagitaſtis: atque ab ipſo edocti uindictas, maleficia, faſcinationes tum in humanas creaturas, tum etiam in animalia exercuiſtis, atq; homicidia infantium quamplurima commiſiſtis, imprecationes, ablactationes, & alios grauiſſimos morbos, ope iam dicti Sathanæ immiſiſtis, infanteſque per vos, nonnullis etiam ſcientibus tantum & annuentibus, arte iam dicta malefica oppreſſos, confeſſes, & interfectos fuiſſe, ac demum in cœmiterio ſepultos noctu & clàm exhumaſtis, atque in ſynagogam prædictam, faſcinariorum collegium, portaſtis; deniq; dæmoniorum Principi in ſolio ſedenti obtuliſtis, detracta & vobis conſeruata pinguedine, capite, manibus, & pedibus abſciſſis, truncumq; decoqui, & elixari, & interdum aſſari curaſtis, iubenteq; ac mãdante præfato Patre veſtro comediſtis, & damnabiliter deuoraſtis: mala denique malis addendo, vos viri cum ſuccubis, vos mulieres cum incubis fornicati eſtis, Sodomiam veram, & nefandiſſimum crimen miſerè cum illis tactu frigidiſſimo exercuiſtis: &, quod etiam deteſtabiliſſimũ eſt, auguſtiſſimum Euchariſtiæ Sacramentũ per vos in Eccleſia Sancta Dei aliquando ſumptum, iam dicti Serpentis à Paradiſo eiecti præcepto, in ore retinuiſtis, illudq; in terrã nefarie expuiſtis, vt cum maiori omnis contumelia impietatis & contemptus ſpecie Deum noſtrum verum & Sanctum dehoneſtaretis, ipſum verò diabolum, eiuſq; gloriã, honorem, triumphum & regnum promoueretis; atq; omni honore, laudibus, dignitate, authoritate, & adoratione honoraretis, & honeſtaretis. Quæ omnia grauiſſima, horrendiſſima ac nefandiſſima ſunt, directe in Omnipotentis Dei omnium Creatoris contumeliam & iniuriam. Quam ob cauſam nos F. Florus Prouincialis Ordinis fratrum Prædicatorum, ſacræ Theologiæ Doctor, ac Sanctæ fidei in tota iſta Legatione Auinionenſi Inquiſitor generalis; Dei timorem præ oculis habentes pro tribunali ſedentes, per hanc noſtram ſentẽtiam diffinitiuam, quam, de Theologorũ & Iuriſperitorum conſilio more maiorum, in

Apoſtaſia cõſummata.

Transfugiũ

Sacrilegium

f. leg. ſub cruribus poſiti.

Ecce conuentus & tranſportatio.

Ecce idololatriam perfectam.

Finis, nocere maleficijs humano generi. Maleficia & crudelitates.

Sepulchrorũ violatio.

Anthropophagia.

Sodomia.

Sacrilegium

Sententiæ cõdemnationis tenor.

in his ferimus ſcriptis, *IESV CRISTI Domini noſtri, ac B. MARIAE. Virginis nominibus piè inuocatis, dicimus, declaramus, pronuntiamus, & diffinitiuè ſententiamus; vos omnes ſupra nominatos, & veſtrum quẽlibet fuiſſe & eſſe ueras Apoſtatas, idololatras, Sanctiſſimæ fidei deſertores, Dei omnipotentis abnegatores & cõtemptores, Sodomiticos & nefandiſſimi criminis reos, adulteros, fornicatores, ſortilegos, maleficos, ſacrilegos, hæreticos, faſcinarios, homicidas, infanticidas, dæmonumque cultores, diabolicæ atque infernalis ac reprobatæ fidei aſſertores, blaſphemos, periuros, infames, & omnium malorum & delictorum conuictos fuiſſe. Ideo uos omnes, ueſtrumque quẽlibet, tanquam Satanæ membra, hac noſtra ſententia, Curiæ ſæculari remittimus, realiter & in effectu condignis & legitimis pœnis eorum peculiari iudicio plectendos.*

Habes hic eptomen ſcelerum quæ faſcinarij iſti ſoliti committere, quam alibi, accuratiùs comprehenſam: habes & exemplum damnationis Eccleſiaſticæ, quo illa pacto Curiæ ſæculari, reos puniendos tradat: nec opus alia ſolemnitate, ſi laici ſint rei.

Maius opus quando tradendi ſunt Clerici; quos conſtat ante traditionem omni clericali priuilegio; præmiſſa regradatione ſeu (vt vocant) degradatione ſpoliãdos. Quæritur aũt, q̃d ſi moniales ſint, vel monachi laici; nullo in clericorum gradu conſtituti; an & hi exauctorandi, & q̃uo?

De his vltimis non memini me quidquam legere. Sed arbitror ſufficere nudationem, ſeu ſpoliationem habitus monaſtici, vt viris caputium, feminis velum, cum ſcapulari, & habitu ſupremo auferatur, veſtiſq; laica illis inijciatur, & ordine, cui ſe addixerant, eiecti, ſpoliatiq; oĩ religioſorũ priuilegio, ſortiſq; Laicę effecti, declarẽtur; ſicq; Curiæ ſæculari tradãtur. Praxim huius caſus nõdũ vidi, ſed ſuſpicor hãc eſſe, vel eſſe debere.

Sed q̃a in faſcinariorũ cauſis multorũ criminũ quędã quaſi colluuies & ſentina reperitur; quorum non eadẽ qualitas eſt, quæri ſolet propter quæ liceat vel expediat hãc Clericorũ vel Monachorum traditionem facere?

Si ſola hæreſis propriè dicta, hoc eſt error in fide pertinax reperitur; ſequenda decreta canonum de hæreticis, quæ propoſui ſupra. *hac eadem ſectione littera T. T. ſupra.*

Quid iudici in ceteris criminibus quæ hæreſim comitantur vt plurimũ, & quæ ſubiungam, facere expediat; id quia dependet à circumſtantijs perſonarum, loci, temporis &c. prudentiæ & facti eſt, nec regulis vllis poteſt definiri. Hoc tantum in genere; honoris diuini, & timori, & publicæ vtilitatis ſummam ſemper habendam eſſe curam; & ita demùm, ſi hæc permittant, iuris rigorem remitti poſſe.

Si quæras quid iudici liceat? Reſp. etſi olim degradatio non niſi propter tria crimina iure Canonico expreſſa permitteretur; hodie tamen praxim contrariam inualuiſſe paſſim, vt propter alia quoque crimina his maiora id facere liceat; quod ſanè & à pleriſque interpretibus receptum & æquitati valdè conſonum, poſt Bald. Ancharan. & Abbat. fruſtrà reclamantibus Antonin. Anan. & Butrio, in praxim deductum videmus. Quare licet hodie propter vnum crimen valde enorme, vel plura grauia (ſic voco quæ non tam enormia) etiam non exſpectata incorrigibilitate clericum tradere ſæculari brachio puniendum; vt docent poſt alios, Guilh. Benedictus *in c. Raynutius*, Bernard. Dias de Lugo Epiſcopus Calagurritanꝰ *Prac. Criminal. canon. c.* 90. & Felicianus Epiſcop. Schalenſis. *lib. de depoſitione & degradat. c.* 14. à quibus adferuntur exempla multa rerum ſic iudicatarũ, in Italia, Hiſpania, Francia, Belgio. diſſentiunt tamen in eo dumtaxat, quòd incidente caſu Felicianus cenſet, priùs conſulendum Pontificem Maximum: fateor id tutius. Sed alij hoc neceſſarium non putant, nec puto in praxi obſeruari. Quod verò videamus iure Canonico requiri incorrigibilitatẽ, *c. cùm non ab homine. de iudic.* hoc rectiſſimè cenſent, cum Ancar. Abba. Felino & alijs, citati DD. recipiendum in criminib. leuioribus, & reip. parum noxijs: non verò in

enormibus. *vide Diazium. ſupra c. 33. & 90, Felicium. c. 12. & 14.* quorum ſententiam veriſſimam puto in criminibus huiuſmodi diu continuatis *arg. c. quam ſit, de exceſſ. Prælator.*

Crimina aūt hmōi valdè enormia, & hac ſeueritate digna ī faſcinariorū facinoribus, præter ipſam hæreſim, mihi videntur ſaltem tria occurrere.

Primò eſt *Apoſtaſia* à Deo & profeſſione Chriſtiana, mera & perfecta, & transfugium ad dæmonem, illique præſtitum homagium, ſiue accedat idolatria, (quæ per ſe ſufficit) ſiue non accedat. quia hoc crimen, ſecūdū ſe, grauius eſt hęreſi propriè dicta, punitur non tm̄ pœnis oībus hæreticorū; *a* ſed eò acriùs, quod qui hæreticus locus pœnitentiæ permittitur, is Apoſtatę iure ciuili diſertè denegaẽ. *b*

a *c. 1. & ibi Innoc. Hoſti. & aliy. de Apoſt.*
b *text. & gloſſ in l. 3. C. de Apoſtat,*

Secundo loco eſt talis *Sodomia* nefandiſſima, per concubitum cum ſuccubis & incubis dæmonibus. propter Sodomiam verò tradendum brachio ſæculari clericum, criminis huius aliquoties commiſſorem, ſtatuit Pius V. Pontifex Maximus in Bulla, incip. *Horrendum illud ſcelus*: de qua conſule Nauarr. c. 27. Man. num. 249. & ſuperiorib⁹ annis hoc in praxim Duaci deduxit Reuer. Epūs Atrebatenſis.

Tertio loco *homicidium*; quod in noſtro caſu multis ex capitibus eſt enorme & qualificatum. primò quando occidunt proprias proles, vel parentes, aut coniuges (vt apud Remig. li. 2. c. 1.) & horum ſimilitudine, quādo monachi vel monachæ necāt ſuos collegas vel conſorores. 2. quādo nondum baptizatos, & animam perdunt cum corpore. 3. quādo ad necem accedūt decoctiones illæ, aut antropophagiæ. 4. ſi veneno necant. 5. quando necant proditoriè ex pacto mediante ipſo dæmone. hæc duo vltima indigent probatione, cetera clariſſima ſunt. Quartum, & quintū itaque probo, quia deterius eſt hominem veneno, q̄ gladio occidere: *c* ideo Romani venena etiam aduerſus hoſtem deteſtabantur, vt Corn. Tacitus & L. Flor⁹ docuere. Deinde conatus proditori⁹ grauitatē homicidij ſemꝑ aggrauat: eſtque maior ac doloſior proditiò, quoties cauendi aut prohibēdi minor occaſio vel poteſtas eſt. Dæmones autem ſunt inſidiatores inuiſibiles, in omnem nocendi occaſionem intenti; quorum nec inſidias cauere, nec vim (ſi Deus illis permittat) atq; ferociā, aut vires humanæ ferre valent. Denique per tales & maximè diuturnos, atque acerbiſſimos cruciatus excarnificatos necant, & vtplurimum (quo, quid grauius?) de mentis ſimul recto deiectos ſtatu, in deliria, miſerandumque furorem præcipitant, cumque ſanitate corporis, animi quoque tollunt incolumitatem. Quæ cuncta Philo Iudæus, *d* qua ſolet grauitate & copia verborū rationumq; perpēdit, & idcircò iuſtum Moyſis Zelum validius cōmendauit, quod maleficis nec diei quidē vnius inducias à nece cōcedēdas ſtatuerit: adeò vt, ſi carnifex deſit, per ipſummet Principem Iudicem populi, eos de medio tolli voluerit, qui tali ſupplicio manus ſuas non cōtaminatur⁹, ſed Deo Sāctificatur⁹, vt alter Phinees, videaẽ. Addit vocem à Legislatore Exodi. cap. XXII. vbi lex illa perſcripta, poſitā capi, de oībus, qui uetitis artibus alicui necem moliuntur; & eos ad duo reducit capita, qui dicūtur *οἱ μάγοι καὶ φαρμακευταί*; & poſtea explicat quos duplici nomine complecti voluerit, nempe qui vel potionibus, vel verborum conceptis formulis abutuntur, *φίλτροις καὶ ἐπαοιδαῖς τισίν.* quæ pro iiſdem ſumi ſæpè ſolere ſatis īdicat Heſychij lexicū, vbi habes *ἐπαοιδοί, φαρμακοί, γόητες*, ſed de hoc aliàs plura dicta nobis fuere. *e*

c *tex. in l. 1. C. de malef. & mathem. vid. Fr. Baldui. ad 4. li. inſti. tit. de publ. iud. §. Lege Cornelia de ſicar. uerſ. eadem. lege & uenefic.*
d *li. de ſpecial. legib. circa medi.*
e *l. 1. c. 3. lit. D.*

DD. communiter admittunt veneni mali nomine, etiam magicos ſuſurros, & incantationes, ſiue formulas quaſlibet cōceptis verbis ex pacto cū dæmone inito operantes, cōprehēdendi. *f* quia par damnū ex verbis talibus & venenis. iuxta illud Tragici de Medæa; qui poſtquam genus omne lethalium graminum, & Serpentum cōmemoraſſet ab ea vſurpatum, ſubdit;

Addit uenenis uerba non iſtis minus
Metuenda.

f *uide Gril. li. de ſortil. q. 12. & Pet. Binsfeld. in. l. 1. C. de malef.*

Sane rōne pacti & dęmonis ſic vocati,

Digitized by Google

ti, damna inferentis. Nonne Iuſtini. Imp. lege Cornelia de ſicarijs perinde illos teneri ſanxit *a* qui ſuſurris, vt qui venenis, occidere? Quid quæſo hic ſuſurri, aliud quàm verba illa tam metuenda? Plato quoque occidi voluit lege ſua, non ſolum qui venenis datis nocuiſſent, ſed & quicumque deligationibus, aut illecebris, aut quibuſdam incantationibus ad lædendum paratus eſſe videretur; & hæc omnia ſe veneficiorum nomine comprehendere affirmauit lib. de legibus XI. ferè extremo; *ἐὰν καταδέσεσιν, ἢ ἐπαγωγαῖς, ἢ τισιν ἐπῳδαῖς, ἢ τῶν τοιούτων φαρμακειῶν ὧν τινῶν, δόξῃ ὅμοιος εἶναι βλάπτοντι.* Incantationũ itaq; & ſuſurrorũ nomine, omne malorũ verborum ex pacto efficaciũ, qđ malefici vſurparint, genus cõprehẽdi; qui negaret, neminè legi, nec audiui.

a *d. verſ. eadem lex. de publ. iudic.*

Vnde nihil dubitem huc referre, formulas illas deuouẽdi, ſeu diras imprecationes, quibus maximè varijs hæc hominum venena Deum offendunt: vt erat illud quo, quæ alicui nocere cupiebat, & ſe dæmoni per pactũ olim manciparat N. Louanij ſemper vtebatur: *Per illud ius & imperium, quod in me tibi permiſi* (dæmonem alloquebatur) *poſtulo vt quãtum polles poteſq; tali vel tali* (nomen exprimebat) *noceas.* Vbi notandum inprimis hac forma contineri & exprimi primò complacẽtiam ſiue ratihabitionem primi pacti, cuius hæc quædam eſt renouatio, & noua quodammodo apoſtaſia. Deinde peti ſimpliciter, & indefinitè, vt dæmon quantũ poterit noceat: quare & illud peti, vt ſi queat occidere per diros cruciatus, id faciat. Ideò ſi conſtaret, ad Tartareas has preces, dæmonem alicui mortẽ intuliſſe; debere puto hanc mortem deuouenti huic, vt quæ iuſſit, imputari. Si de nullius nece conſtet, ſed tantum de morbis & afflictionibus illatis; officium iudicis erit, quacumque meliore via poterit, iuridicè inueſtigare, num mortis etiam cauſam alicui præbuerit, hoc eſt an aliquis ex ijs, quibus Diras imprecata eſt, morte violẽta dæmonis eius opera ſit ſublatus.

Si verò præterea in eadẽ familia, vbi degit (verbi gratia, in eodem monaſterio ſuperior, vel confrater) aliquis non ſine ſuſpicione maleficæ noxę, & maxime illius eiuſdem, quæ graſſetur eodem tempore adhuc in alios domeſticos, interierit; cæcum putem, qui locum quæſtioni idoneæ hic ſupereſſe non videat: cum indicium hoc illa confeſſione, & infamia perſonæ clara confirmatum, planè propinquum ſit cenſendum. Ad pœnam tali infligendam; ſi de morte illata, ne per tormenta quidem, quicquam fateatur; etſi lenior ſententia ſit quorumdam, leuiori quàm mortis ſupplicio afficiẽdam; *b* tamẽ quando in multos tam improbo & propinquo conatu reus graſſatus fuit, etiam ſi mors nulla foret ſubſecuta, ordinariam mortis pœnam tali conatui infligendam, iuſtius videntur cõplures Doctores ſummæ auctoritatis cenſuiſſe. *c* Quam ſentẽtiam equidem opinor, in ijs qui nõ ſunt vſi ad nocendum veneno aliquo aut inſtrumẽto naturali, ſed immediata ope & opera diaboli, longè apertiorem & æquiorem habendam. Nam qui hoc pacto, vi talis conuentionis initæ homines perdunt, planè ſimiles ſunt malitia, homicidis, quos vulgò vocant *aſſaſſinos*, quorum homicidiũ pro valde enormi, & qualificato in praxi haberi, norunt qui criminalia ſubſellia vel obiter adierunt. Hos cõmune Doctorũ ſuffragium iubet omnino actu degradari, etiamſi conatũ improbum mors ſubſecuta non fuerit, ſi modò per ipſos nõ ſteterit, quo minus interficeretur. *d* Longius etiã hac in re plurimi I. C. progrediũtur, adeò vt cenſeant, clericum qui aſſaſſino mandauit occidere quempiam, à iudice ſæculari in hoc conatu deprehenſo aſſaſſino, poſſe & ipſum mandatorem ab eodem iudice capi, & ſine vlla degradatione ſupplicio affici; quod vltimum licet non diffitear videri communius receptum, *e* ſecuriùs tñ arbitror iudici ſæculari, prius degradationẽ hoc caſu operiri, & vrgere Eccleſiaſticũ forũ, quatenus iuſtè, & honeſtè poterit, ad hoc faciendũ.

b *vt poſt Bertachin. Carr. & alios Clar. li. 5. §. homicidium. n. 14*

c *Ang. & Saly. in l. 1. C. de male. Couarru. in Clem. ſi furioſus. p. 2. circa princ. Menoch. de arbit. iudic. caſ. 360.*

d *docẽt hoc non inaccuratè, reiecta Dini & Angeli contraria ſententia, Diaz. ſup. ca. 91. & Felicia. d. c. 14.*

e *patet ex citatis a Boer. q. 69 Lupo de libert. Eccl. q 9. et Arnol. Albert. in rep. c quoniã de hæreti. in 6. quos ſequũtur Diaz. et Felic. epiſc.*

Cete-

Ceterũ ſimilitudinẽ aſſaſſinatus maximam in hoc maleficorũ conatu ineſſe, quia docui *lib.2.q.4.litt.B.* non arbitror mihi nunc probãdum. quid intereſt precio conducam ſicarium, qui meum inimicũ ex inſidijs interficiat; an ad hoc vi pacti conuenti à dæmone, id vt faciat, obtineam? hic pro pecunia eſt, anima ei pacta, & promiſſa.

Verùm dicat aliquis, quid igitur reſpondes canoni, *c. cum non ab homine, de iud.* breuiter *Reſp.* ſequi me cum multis grauiſs. I.C. quos Felician. & Diazius ſequuntur, Ancaran. & Abbatem; qui cenſuere canonem illum intelligendum de vnico tantum, & non qualificato homicidio; non autem de vnico homicidio qualificato (vt ſunt ea quæ nos initio propoſuimus homicidia maleficorum); neq; de pluribus non qualificatis.

Concludo igitur: *quolibet iſtorũ trium caſuum, multoque magis duobus vel tribus concurrentibus, vel vno perfectè patrato, & alterius propinquo conatu accedente, Magos, ſortiarios, maleficos, incãtatores, ſiue quocumque alio appelles nomine, poſſe à iudice Eccleſiaſtico, quamuis monachi, quamuis Sacerdotes ſint, actu præmiſſa degradatione, brachio ſecular puniendos tradi.*

Si obijcias, quoſdam docere, ex quibuſdam canonum locis, ad hanc traditionem Sortilegij crimen non ſufficere, *a* ſed duntaxat ad verbalem depoſitionem: Occurritur, id intelligẽdum caſu quo Sortilegij crimen intra proprios ſuos terminos conſiſtit; hoc eſt non progreditur vltra illicitam diuinationem non coniunctam cum expreſſo pacto Apoſtatico. Nam de tali ſimplici diuinatione, vt ſunt plerçque aſtrologorum & ſimiliũ, expreſſe canones illi loquuntur, *nempe c. vnicum 26. q. 1. c. ſi quis Epiſcopus, 26. q. 5.* Et ideò noſtræ ſententiæ nihil obſtant. Ceterùm quando incantationes etiã medicamentis ad malorum remediũ adhibitæ; tunc ex Diuo Auguſtino expreſsè iubet alius canon clericos degradari *c. admoneant in fin. 26. q. 7.* Cuius loci duæ ſunt explicationes, vna eſt, *b* degradari poni pro curiæ ſæculari tradi, vt per præcedens etiam qđ ſubſequitur ſignificetur, idcirco.n. ſe rè ſemper fit actualis degradatio, q̃ hoc nomen propriè meretur: alia eſt, degradationem tantùm poni pro depoſitione verbali, *c* quæ propriè vocatur depoſitio, impropriè vero degradatio diceretur. Prior ſententia verborum proprietati inhæret, poſterior æquitati, Sed ſuſpicor in re non diſſentire Abbatem & Butrium. Nec enim Butrius opinor affirmaret incãtatores, qui nec apoſtatæ, nec Sodomitæ, nec alijs noxij ſuis artibus eſſe ſunt conati, actu degradandos, vt curiæ ſeculari traderentur; ſed contenderet canonem illum de his non loqui, verùm de ijs ad quorum crimen incantationis, graue damnum alijs illatum, Sodomia, aut apoſtaſia, accederet. Contra Abbas non opinor negaret incantatores illos de quibus Butrius ſic acciperet Canonẽ, & de quibus concl. noſtra fuit, curiæ ſæculari tradi poſſe; ſed contenderet canonẽ illum de his non egiſſe, ſed de alijs de quibus nos non loquimur: quæ Abbatis explicatio etſi minùs propria, magis tamen conſentanea videtur illi contextui. Sanè nobiſcũ ſenſiſſe Abbatem & cũ Butrio, quoad enormes illos quos dixi ſortilegos, patet, quia Abb. *d* ſolitus eſt diſtinguere inter crimina grauia, grauiora, & grauiſſima. de grauibus tantum vult agi *in c. tua, de pœn. in c. cum non ab homine. de iud.* de grauioribus *in c. tua, de pœn.* de grauiſſimis *in c. nouimus. de verb. ſigni. & c. penul. de hære.* Et inter grauiſſima collocat quæcumque ſunt qualificata, & valde perniciosa reip. & quia pro huiuſmodi criminibus puniendis condignam pœnam non habent canonum ſanctiones; vt illa condignè vindicetur, & reip. conſulatur, ac ſatisfiat, vult meritò introductum, vt iudex Eccleſiaſticus talium reos degradet, & illicò poſt curiæ ſæculari (vt fieri ſolet) tradat, *iuxt. d. cap. nouimus. & d. c. penult.* ſi verò delicta minùs atrocia & minus perniciosa reip. ſint tamen ex grauiſſimis; tunc vult iudicem debere degradare, & degradatum perpetuis carceribus mancipare, quæ ſuprema

a *ſu.ẽ apud Abba. in c. ad abolẽdã, de hære. quẽ ſeqq. Felici. & Diazius ille c. 12. hic c. 10.*

b *Antonij de Butr. in c. at ſi clerici de iud.*

c *Abb. in d. c. admoneant.*

d *in c. tua, de pœnis.*

Digitized by Google

prema iuris Canonici pœna eſt, & in mortis locum ſucceſſit. *a* Quæ ſanè Abbatis ſententia meritò Diazio & Feliciano ſupra citatis placuit. Et hęc puto poſſe & debere iudicē ſeq.

Porrò ſi ſpes affulgeret emendationis, & magna atque clara pœnitentię indicia extarent (*caue tale putes, quod reus ſecum petat clementer agi: melius indiciū pœnitentia foret, ſi diceret nulla ſibi cor. digna ſupplicia poſſe irrogari, & malle hic Deo tam atrociter offenſo, graui ſupplicio conari ſatisfacere*) nec rei ſunt relapſi, nec ſcādalum timetur, nec magnū imminet reip. periculum ex hac clementia: his concurrentibus ſemper, etiam in tribus illis quę dixi criminibus, æquiùs, lenius & honeſti⁹ Epiſcopo putarim (niſi particulari cauſa in contrarium mouente) ſi reum huiuſmodi poſt actualem degradationem, ſiue monachus ſiue aliàs clericus ſit (maximè ſi in ordine ſacro conſtitutus) ipſemet ad perpetuos Eccleſiaſticæ curiæ carceres damnet. Sic factum Ebroici, Mag. Guilh. Edelino; *b* ſic factū Cameraci Ioannæ Potiere; *c* ſic factum Cordubæ Magdalenæ Cruciæ, in quorum tamen cauſa Sodomia, & maleficium, cum Apoſtaſia concurrebant: ſed in omnibus pęnitentiæ ſigna erāt clariſſima, & ſcandali atq; noxę publicæ periculum abeſſe iudicabatur.

Quoad ignis pœnam ea quoq; meritò recepta; & à maleficis aruſpicibus (*l.3 C.de malef.*) generali Europæ conſuetudine, ad omnes magos, maleficos, ſortiariòs, lamias extenſa, quia ſunt apoſtatæ, ſunt hæretici, ſunt peccantes contra naturam; quorum omnium hæc legitima pęna eſt. *d* Et hæc pęna cæpit iam in Hiſpania à regno Ramiri Regis, circa annum 844. Nam ille Magica ſacra cantioneſque ignis ſupplicio coercuit. *Ioan Mariana de reb. Hiſpan. lib. 7.c.13.* in Italia prius adhuc à temporibus D. Gregorij, quādo Romæ Baſilius quidam ſenator magus, quis vt pęnam effugeret, ſe Monachū, eſſe velle finxerat, flammis abſumpt⁹ fuit (*Vide D.Greg. l.1. Dial.c.4.*) hic Baſilius vna cum Prætextato, qui ambo ſenatores & viri illuſtres, fuere Magiæ conuicti; *e* vt videas hoc crimē ſemper non mulierculárum tātùm, & vilium, ſed virorum etiam nobilium fuiſſe; quicquid Vvierus & ſimiles oggänniant. Impœnitentes itaq; viui comburendi, pœnitentes priùs ſtrangulandi. *vide Couar. lib. 2. var. reſ. c. 10. nu. 9. & Clarum d. § fin q. 99. num. 7.* In Apoſtaſia quoq; ſpeciale, quod in foro externo illi pœnitentiæ locus non eſt. *l. 3. C. de apoſt.* Ad hanc autem pœnam ignis ex communi conſuetudine ſufficere fidei abnegationem, & fędus cum dæmone, docent Bart. conſi. quod incipit, mulier ſtriga, de qua q̄ritur. in fi. & habetur tomo conſ. crimi. Zileti. 1. & Mollerus ad conſti. Saxo. p. 4. ſect. 2. nu. 4.

Vnum reſtat dignum quæſtione, *V. Iudici liceat hanc legis pœnam conſuetudine receptam minuere pro lubito ſuo?* decidenda hæc q̄ſtio eſt ex traditis à D. Tho. *& eius interpp. 2. 2. q. 67. a. 4.* ſi adſit accuſator, eo iuſtè inuito, non poſſe vllum iudicem ne ſupremum quidē pœnam debitā laxare: ſi verò iniuſtè inuitus eſſet, vt ſi valdè ſupremus poſſet, *f* quod tamen rariſſime & nō niſi maxima ex cauſa faciendum. Inferiòr vero iudex nec permittente accuſatore poſſet. *g* ſuperior poterit eo remittente, ſi tamen id fiat cum bono reipubl. quod quia raro accidit, ideò etiam raro pęna relaxanda. Si iudex ex officio proceſſit, minor non poterit eam relaxare: ſupremus non poteſt, niſi vtilitas reipub. id exigat, vna & præcipua cauſa eſt leniendæ pęnæ, pœnitentia voluntaria. Sanè prudentes iudices ſemper cenſuerunt, ſpontaneam & promptam confeſſionem, & indicia pœnitentiæ leuioris pœnæ infligendæ, etiam in hoc crimine, cauſam idoneam eſſe. Stabuleti Ioannes de Vaux igne cremandus, capite plexus fuit; alijs locis, qui viui erant exurendi, ſtrangulantur ad palum. Hoc mouit iudices illos Allobroges in caſu quem his verbis narrat Cancellarius Pariſienſis contigiſſe anno Domini MCCCC. XIIII. *Recitatus eſt Lugduni Galliæ coram clero proceſſus cuiuſdam mulieris delatæ & detentæ*

Burgi

a *cap. 3. de pœn. Innoc. in c. qualiter. 2. de accuſat.*

b *docui alias ex Mōſtreleto & Iaquer.*

c *docui ex Maceo, & Molineto.*

d *Io. And. Hoſti. Abb. in c. ad abolendā de haeret. & c. 1. de apoſtat. DD. īl. nullus aruſpex. C de male. Bertr. conſi. 212. vol. 2. Conr. Bru. li. 5. de her. c. 3. Coraſ. libro 3. Miſcell. cap. 8. Aimeric. in D rector. Comenſ. in Lucerna ing ſi. Siman. Pegna & alij, tex. in d. §. trāſfuga cū ſim. Clar. § Sodomia. n. 4. Dāhau. in praxi crimina. & eſt omnium.*

e *Caſſiodo. libro 4. variar. epi. 22 & 23.*

f *D. Thom. 2. 2. q. 67. ar. 4. ad 3. & ibi Caie. Sot. lib. 5. de iuſt. & iur. q. 4. a. 4.*

g *poſt D. Tho. Arag. & Valenc. & Bart. Salon.*

Burgi in Breyſſia, quæ eſt notabilis villa ducis Sabaudiæ, circa quam eſt domus Sellionis ordinis Carthuſienſis. hac mulier ſub pallio deuotionis, & reuelationum fingebat mirabilia. Aſſerebat enim ſe eſſe vnam de quinque fœminabus miſſis à Deo compaſſiuè, pro redimendis innumeris animabus de inferno. Et iam ſua colluſione ſubdola deceperat in regione illa quamplurimas ſimplices mulierculas. (Sic corrig. vulgò male legitur, religione.) *Sciebat videndo frontem, peccata, quæ fecerat vnuſquiſque: hoc enim ſecũdum Auguſtinum etiam Diaboli malitia ſcire poteſt, & ſuis reuelare; non autem ea quæ futura ſunt abſolutè, ſiue ea quæ in ſecreto cordis latent, & nullo exteriore motu aut ſigno ſeſe produnt. Habebat etiam ſupradicta mulier duos carbones in pede, qui eam afflixerant quotieſcunque aliqua anima ad infernum deſcendiſſet. quotidie tres animas ab inferno liberauit; vnã vel duas ſine difficultate, aliam ſeu alias cum pœna maiore, vt dicebat. Mentis quoque exceſſus ſeu extaticos ſæpè habebat, in quibus mirabilia per reuelationem didicerat; eratq; mira abſtinentia, ſingulariſſima etiam vita: plura verò alia de ea ſcribenda forent. Nuper autem cum Spiritus almus Eccleſiæ rector verus (vt creditur) hunc Spiritum falſum detegere vellet; hæc mulier capta, & pœnis vt torqueretur eſt addicta: quæ omnẽ ueritatem confeſſa eſt, qualiter omnia prædicta cupiditatis occaſione finxiſſet, ut ſe nutriret hoc modo & paupertati ſuæ ſubueniret; aut fortaſſis pro huiuſmodi diabolo ſe miſerã in famulam dedicauit. Inuenta eſt inſuper morbum caducum habere, ac eundem ſub extaticis exceſſibus, quos finxerat, palliare. de qua cum uaria opinio eſſet, an tanquam hæretica puniretur; iudicatum eſt à doctis ad pœnitentiam eam admittendam, nec eſſe hæreticam; quia illa quæ fecerat dimiſit, nec obſtinata permanſit. ita Gerſon libr. de examinat. doctrinar. litt. O. in fine.* Hæretica non erat, quia in mente errorem nullum fouerat: ſaga tamen & malefica, quia peccata ex pacto cum dæmone inito diuinabat. carbones etiam illi videntur illuſione dæmonis apparuiſſe, quanquam & humana vafrities qd ſimile carbonibus potuerit exhibere. Ordinariè expedit reip. ſontes puniri: ideò ordinariè peccaret etiam Princeps hanc pœnam mortis relaxans: & ſi quod malum reipub. inde proueniret ad iuſtitiam pertinens, iudices, etiam Princeps, tum tenerentur ad damnorum reſtitutionem. *Valen. & Aragon. ſupra. & eſt commun. ſententia, Silua. & Caietan. in uerb. Iudicum peccata. Nauar. in Manual. c. 23. & aliorum.* Quã ægre autem Deus ferat maleficos magos verè idololatras, IESV, & MARIAE hoſtes, defendi aut debitæ mortis pœnæ eripi; in Anatolij cuiuſdam & ſociorum Magorum cauſa, multiplici miraculo Bizantij fuit oſtenſum, narrante rem multis Euagrio *lib. 5. Hiſtor Eccleſ. c. 18.*

Qua de re in monitis. 3. & 4. plura ſum dicturus. Hic reſtat vt repræſentem quod ſæpe pollicitus ſum, Analyticum commentarium in *c. Epiſc. cauſ. 26. q. 5.* quem extorſit non neceſſitas, ſed aduerſariorum impudens peruicacia. Tribus §§. rem complectar. (*Cõmentari⁹ in c. Epiſcopi. 26. q. 5.*)

§. 1. de c. Epiſcopi auctore & auctoritate.

Quidam volunt eſſe concilij Aquileienſ. c. 1. ita Bodinus & Danæus hæretici. Miror vnde hanc inſcriptionẽ *c. Epiſcopi* acceperint. Nam nulli libri, quos multos vidi, vel Iuonis vel Burchardi, vel Gratiani, eã exhibent. forſan lectionẽ illã cõmenti ne viderẽtur nimis impudentes in ſolutione quam adducunt? volunt. n. nullam cõcilij illius auctoritatẽ fuiſſe, vtpote qđ conciliabulum nõ iuſta (inquiunt) Synodus habeatur. Quæro ex Bodino de qua Aquileienſi Syn. loquatur? An de priore? hæc fuit anno 381. tẽpore Damaſi Papæ & Gratiani Imperatoris; in qua Palladius & Secundinus Ariani condẽnati: cuius nulli alij canones extãt, niſi actio vnica cõtra Arianos, qui Synodũ hãc Gratiano extorſerãt. Prouinciale conciliũ fuit, ſed ſemper ꝓ iuſto & legitimo habitũ: nec aliud ferè in quo plures pro numero ſanctitate cõſpicui, vt Valerianus, Euſeb. Bononiẽſ. Ambroſ. Philaſtr. alij; quos eat Bodinus & contendat ferreo ore in conciliabulũ conueniſſe. Probet ẽt ex hoc concilio canonẽ deſumptum. Poſteri⁹ aliud celebratũ Aquileiæ anno 698. ſub Sergio Papa in quo Eccleſia Aquileien. quæ relapſa in ſchiſ-

ma

ma occaſione Quintæ Synodi fuerat, iterum reconciliata fuit Romanæ Eccleſiæ: huius cōcilij meminere Paul. Diaconus *Lib.5.hiſt. cap.*18. & Baron. *Annal. Octauo*, ſed canones nullos eius proferunt; nec ꝙ ſciam exſtant. vnde ergo probat Bodinus eſſe huius concilij Canonē? cui etiā iniurius eſt, id vocans Cōciliabulum, cum Romani Pontificis auctoritate fuerit congregatū. Dent Bodinus & Danæus aliud cōciliū Aquileienſe, ꝙ conciliabulum fuit, ex quo canon ille ſit deſumptus.

Iaquerius & alij citāt *ex concilio Acquirenſi*: Sed mendoſi codices eos in fraudem traxere. Plerique ſcribunt, *ex concilio Anquirenſi*. Non diffiteor fieri poſſe vt ruditas illius ſæculi cauſam præbuerit Gratiano ſic ſcribendi, vt cenſent Anton. Auguſtinus *lib. 1. de emendat. Gratiani Dialo.5.in fine.* vbi docet ſic ſolitum aberrare in nominādis Concilijs: ſed ille potius ſæculi, quā Gratiani error dicendus, quia hanc corruptionem deprehendas etiam in Pariſienſe Burchardo, ſed in Louanienſ. Iuone eſt, *Ancyrenſi* inde nata differentia qđ veteres ſoliti C. & *Qu.* cōfundere, vt in nomine Quirinij & Cirinij. diſſentiunt autem tam Iuonis, & Burchardi, quam Gratiani veteres codices, *in Anquirenſi, Anchyrenſi, Anchyrani.* conſtat concilij verum nomen eſſe *Ancyranum*, ab vrbe quæ Græcis ἄγκυρα. & ſic alibi vocat Gratianus. *c. Diaconi* 8. *& c. de Syracuſana, 13. diſt.28.c.32.presbyteros. diſt.50. c.6.ſi qui epiſcopi.d.92.c.40.ſi quæ de rebus.12.q.2.c. qui diuinationes. 26. q,5. c.deſponſatas 27. q.2.* Ancyra vrbs Galatiæ antiqua & nobilis, vbi celebris ille lapis theſaurus antiquariorum, & apud Claudianum *Ancyraniq́; triumphi*; Straboni & Ptolomæo ἄγκυρα; Laonico corruptè ὄυγκυρα; hodie Bellonio & Nigro *Angouri* ſtatim occiſo Maximino celebratū in ea cōciliū fuit, perſecutione ceſſante, anno ferme 314. in quo multa de lapſis ſalubriter conſtituta fuerūt, nec pauca cōtra magicas fraudes ſancita, & contra cōtagioſam ſuperſtitionē ex cōmercio cū gētilibus in populū fideliū proſerpētē: vt patet ex can.

Alij volunt 308.

23. ſeu (vt Balſamon) 24. qui relatus à Gratiano *in d.c. qui diuinationes.* Sed ex his canonibus Balſamon. 25. alij 24. tm̄ ponūt; nec inter eos noſter habetᷣ. Vnde igitur Gratianus eū deſcripſit? Inciderat in collectionē quādā ſexdecim partialiū librorū, in qua *lib.6. c.6. & 7.* adijciebātur duo canones cōcil. Ancyrano, quos hodie additos videmus primo concilior. tomo editionis Surianæ, itē optimæ Romanæ; priorē de homicidis ſerui alieni, poſteriorē de ſortilegis & maleficis per Epõs parochia expellēdis; quē totū Gratianꝰ deſcripſit, errorū qui in codice collectionis erant nulla ratione habita. An Burchardus ex illo eodē codice partialium librorū deſcripſerit, an verò collector ex Burchardo, non poſſum definire, quia collectionē illam non vidi.

Quid ergo, dicemusne hūc canonē eſſe concilij Ancyrani? cōis hæc opinio eſt, non recentiorum modò, Turrecrematæ *in d.c. Epiſc.* Toſtati. *in Exo. & in Matth.* Iaquerij *in flagello*, Alphōſi à Caſtro *lib. 1. de iuſta hær. punit c 16.* Victoriæ *relect. de Magia*, Carranzæ *in ſumma concilior.* Simācæ *in Cathol. inſtit.* Spinçi *q de ſtrigib.* Silueſtri *de ſtrigimag. admir.* Binsfeldij *de Cōfeſſ.malef.* & Ant. Auguſtini *in d. Dial.* verūetiā antiquorū, vt Collectoris illiꝰ partialiū ſexdecim librorū, Collectoris oīum conciliorum, Burchardi, Iuonis, Gratiani.

Obijciunt qui cōtra ſentiunt, quod iſte canon nec in Græca concil. editione ſola, nec in ea quā Balſamon interpretatꝰ fuit; nec in Latinis verſionib, Creſconiana, vel Dionyſiana (quā ſecutus Ioan. Vuendelſtinus) nec in Tigutina, nec in alia vlla concil. Ancyrano inſeratur. Sed de multis quæ ex cōciliorū canonibus exciderūt, hoc vnū eſſe potuit: potuere etiā Burchardus & alij veteres Latini plenius volumē nacti fuiſſe, q̃ Balſamon aut alij Græci, aut qui vertere ex Græcis, quorum libri conciliorum Latinis ſemper fuere corruptiores & magis mutilati.

Nihilominus alij adhuc cenſent ex nullo concilio deſumptum, ſed ex aliquo Patrum. Nā Beetzius *in Præceptorio*, aſcripſit B. Gregorio, euidēti me-

moriæ

moriæ lapſu. Alij volunt deſumptũ ex D. Auguſtini *lib. de ſpiritu & anima.* Sed liber hic nõ eſt Auguſtini, vt mox docebo: & auctor ille mutilè admodum hoc canone fuit vſus. Doctiſſimus deniq; Annal. Eccleſ. ſcriptor cẽſuit à Damaſo id ſtatutum, *tom. 4. Annal. anno* 382. ſic ſcribens; *In actis autem Damaſi Papæ, in Eccleſia recitari ſolitis, de quibus inferiùs erit mentio, habentur aliqua ab eadem Pontifice decreta in Romano concilio; hocne an priore incertum eſt.* &c. deinde *poſt quædam concilij decreta ait; nec non etiam excommunicandos eſſe omnes, maleficijs, augurijs, ſortilegijs, omnibuſq; alijs ſuperſtitionibus vacantes; qua ſententia præſertim fœminas illas plectendas eſſe, quæ illuſæ à dæmone ſe putant noctu ſuper animalia ferri, atq; una cum Herodiade circumuagari.* &c. Atq; hoc cenſet confirmari, quia cenſet eadem fermè à S. Auguſtino deſcripta haberi *de ſpiritu & anima. c.* 28. nec non in appendice Ancyrani concil. & apud Gratianum ſub eodẽ titulo collocata. *26. q. 1. c. 12.* Et conſtet ex Seuero Sulpitio *vita S. Martin. c. 25.* in occidente & oriente maleficorũ artes plurimum inualuiſſe, quòd ex Ammiani lib. vlt. hiſt. vberius probetur: adeò vt in ipſos ſacros Dei miniſtros præſtigię quoque magicarum excantationũ irrepſerint, vt de Gerontio Diacono D. Ambroſij narrat Sozomenus. *lib. 8. hiſt. c. 6.*

His tamen argumentis nõ inducor vt Burchardo, Iuoni, Gratiano, ne dicam tot alijs doctiſſimis viris contradicam, vel à communi me ſentẽtia patiar auelli. Maleficorum multitudo non minor fuit Cõſtantij, & Iuliani temporibus vt non paucioribus exẽplis poſſem probare: Sed quid opus in re clara? q. 1. à Gratiano ſub eodẽ titulo collocetur, vt ab appendice quoq; illa; hoc perſpicuè nõ pro Romano, ſed pro Ancyrano cõcil. facit. Quod eadem apud Auguſtinũ totidem fere verbis legantur, auget ſuſpicionẽ Damaſi non eſſe hoc decretũ de mulierculis, ſed recẽtius: nã liber ille nõ eſt Auguſtini, ſed alterius nec tã docti, nec tam antiqui. Nec Auguſtinus ſubticuiſſet Damaſi eſſe piæ recordationis ſanctionem. Nec quidquã obſtat; ne credamus illa Damaſi acta, in ijs ſaltem partibus, quæ in Eccleſia non recitantur (qualis eſt iſta) eſſe mendoſa: nec didici vnquam illa Damaſi acta in Eccleſia olim integra recitari ſolita; ſed ſicut hodie videmus in Breuiarijs inſeri, ſeu recitari non acta integra ſed Actorum partẽ. Pro Damaſo roboris aliquid habet hoc vnũ argumentũ quod horum actorũ extſtãt Romæ compluſura exemplaria m. ſ. quorũ quatuor Illuſtriſs. Baronius vidiſſe ſe teſtatur; *d. to. anno* 427. Accedit illud Antonij Auguſtini *Dialo.* 14. de hoc c. epiſ. his verbis, *Damaſo in concil. Rom. aſcribi vidi in li. quodam Michaelis Tomaſij ex veteri libro, in quo vita eiuſdem Pontificis conſcripta.* Verum hæc opinio etiã patitur difficultates quas noſtra. Imprimis. n. in canonibus conciliorum Romanorum, quæ duo ſub Damaſo habita, non reperitur. non in priore anni 373. quo damnati ſectatores Apollinaris. Nam illius canones interciderunt, & eorum ſummam volunt Anathematiſmis Theodoreti comprehenſam, qui nihil pertinent ad d. c. Epiſc. *Lege Theodoret. li. 5. hiſt. c. 11.* Nec reperitur iſte canon in poſteriore conci. ſub Damaſo Romæ habito. ſuperſunt iſti canones, & in ijs nullus eſt noſtro cõſimilis. Præterea veterum ſcriptorũ, qui noſtrum canonem exhibent, nullus Damaſo aſcribit; non Burchard. li. 10. c. 1. non Iuo p. 11. c. 30. nõ auctor ſexdecim partialium librorũ; nõ collectores conciliorum: ſed omnes conſentiunt in Concil. Ancyrenſe. Multa etiam reperias ad verbum in libr. illo de ſpiritu & anima; cuius auctor ſi ex Damaſi actis ſumpſiſſet, cur non meminiſſet; ſolitus, nõ concilia, ſed auctores ẽt recẽtiores, & minoris nominis quam Damaſus, citare; vt Boetiũ *cap. 37. in fine*; vt notes Auguſtinũ eſſe nõ poſſe: *& cap. 47.* quædam diſſentanea Auguſtino, conſentanea Gennadio ponit. nec Poſſidius in Indiculo operum Auguſtini hunc memorat librũ: & Vincentius Belloacenſ. ac Trithemius Hugoni Victorino, nonnulli Etheriano aſcribunt.

Quare

Quare magis vergit animus, *vt donec certiora habeamus cum Ancyrano cõcilio* relinquendum: cui tamẽ arbitror vel à Burchardo, vel alijs quædã inſerta: Sunt enim in illo quædam tradita ad modum Doctoris diſputãtis, nec certa, nec admodum ſolida; vt ſuo mox loco docebo; immò ſi ad mentem aduerſariorum interpretentur, falſa, & abſurda, prorſusq; indigna tum Damaſo, tum Ancyranis Patribus: Quæ neſcio, vnde Burchardꝰ deſcripſerit; ab Iuone Gratianus, à Burchardo mutuatus Carnotenſis Iuo. Burchardus ex duobus vnum canonem conflauit, cui Gratian. etiam de ſuo tertiũ limbum in extremo aſſuit. Nam rectiſſimè gloſſa Canonica tres in eo partes deprehendit; & ſecũdam incipere ab illis verbis. *Illud etiam non omittendũ*; Gratianus Burchardo & Iuoni tertiã addidit, cuius initium, *Nonnulli inueniuntur, &c.* poſt illa, *infidelis & pagano deterior*. In Gratiani ergo verbis tria ſunt membra diuerſorum ſcriptorum, in Burchardi & Iuonis duo.

Primùm eſt, *Vt Epiſcopi eorumq; miniſtri, &c.* Vſq; *& ideò à talis peſte mundari, debet ſancta Eccleſia.* hoc totũ reor Ancyrani concilij fuiſſe; additũ fortè ad ea quæ habemus in eiuſdẽ cõcilij *can. pen.* ſancita, *vide c. qui diuinationes, 26. q.* 10. Mediæ partis & ſecundæ reliqua, non arbitror eſſe cõcilij illius, q̃ pleraq; cõtinentur in Pſeudo Auguſtini lib. de ſpiritu & aĩa, ſed valdè mutilata & truncata: quæ cuius ſint, neſcio. Ex hoc libro verbis quibuſdã mutatis, & fine atq; principio nõnullis additis, primus ille cõpilator tã illuſtri additamẽto, ex ſuo ingenio tã magno auctuario concilij canonem adauxit. Nec nouũ eſt Gratiano & alijs cõpilatoribus canonũ, cogere in vnum diuerſos canones: nec nouũ librarijs p̃cedẽtis canonis verba cũ præcedentis vel ſubſequentis canonis verbis confundere. *leg. Anto. Aug. Dial. 6. cum ſeqq.*

Quæ & quanta canonis iſtius auctoritas? nũc indagandũ. Id ex præcedenti quęſtione pẽdet. cõis. n. ſn̄ia eſt; & indubitata, etſi Gratiani decretũ à ſede Apoſtolica ſit receptũ, ita tñ receptũ eſſe; vt fides dictorũ penes auctorẽ ſit, & tãta ſit eorũ canonũ quos in mediũ producit auctoritas, quãta eſt fontiũ vnde canones illi manarũt. Nec. n. q̃ſquã eorũ, qui ius Eccleſiaſticũ vel à limine ſalutauit, põt ignorare, multa in Decreto haberi; quæ poſtea Decretalibus, Sexto, Clemẽtinis, & Extrauagantibus abrogata fuerunt: nonnulla quoq; ſunt à Gratiano per errorẽ inſerta, quæ cũ veritate pugnare deprehenduntur, quæ nihil nũc neceſſe eſt recẽſere. Notarunt ea viri docti & Catholici, D. Anto. Auguſtinus d. opere Dialogorũ, & non vno loco Cæſ. Baroniꝰ Annaliũ Eccleſiaſticorũ tomis nouẽ. Quod vt Gratiani ſuo concẽdẽdũ, ita hoc noſtro, nimis tenero & acuto, diligenter animaduertendũ, ne q̃s vel cõtẽptu, vel incõſideratione in p̃cipitiũ aliquod ruat. Quod ad ipſum vero hũc canonẽ, *Epi*, ſpectat, cùm nõ ſit niſi cõcilij particularis, ſeu Prouincialis; de cuius à Romano Põtifice approbatione nõ conſtat, & ideo errare potuit; nõ eſt auctoritatis tantæ, vt q̃ per eũ decidũtur certa fide ſint credẽda, niſi quatenus S. Scripturę, & Eccleſiaſticæ traditioni, ac definitioni S. A. C. Rom. Eccleſiæ ſunt, quæ tradit, cõſentanea. Deinde longè minor eſt argumentorũ ſeu rõnum, q̃ ſanctionis ſeu deciſionis auctoritas. Nec argumẽta habenda pro definitis, vel ſtatutis ab ipſo illo cõcilio. Equidẽ ſi bono ſenſu capiãtur, & congrua interp̃tatione fulciantur, ne argumẽta quidẽ illa reijcio. Nicol. Remigius vult hũc canonẽ ex eo capite inualidũ cenſeri, q̃ Marcellus Ancyranus Epũs Sabellianiſmi (vt ait) meritò ſuſpectus fuerit. *Sic ille lib. 1. Dæmonolatr. c. 29.* Verumtñ hoc planè impertinens eſt. Nã tunc tẽporis q̃n hæc Synodus congregata, nõ vr̃ adhuc in hæreſim prolapſus, nec ipſe Concilio huic præſedit, ſed Vitalis Agricolaus, & Baſilius Amaſenus, teſte Balſamone. De ipſa quoq; Marcelli hęreſi rẽ planè obſcurã eſſe patet ex ijs quæ, poſt Seuerũ, Epiphaniũ, & D. Hieron. more ſuo, diligenter Cardinalis Baronius adnotauit *libro tertio Annaliũ*. Addit Remigius huius concilij

cilij quoad iſtum canonē auctoritatē, Patrum, quos poſterior ætas tulit, vt Ambroſij, Auguſtini, Thomæ, Bonauenturæ, & aliorū ſententijs eſſe impugnatā. Sed (ſi accuratè perpendas) facilè videbis Patres illos, de ſecta, cuius in d.c. Epi fit mentio, nec verbulū vnū locutos fuiſſe: ſolūmodo aſſeruerūt, trāſuectionē eſſe poſſibilem (hoc eſt poſſe à dæmonibus corpora de loco in locū trāſferri) qđ non deciſioni Canonis, ſed rōni eiꝰ tm̄ vni repugnare mox oſtēdemꝰ. Rō ergo hæc à pribus iſtis reiecta meritò, nō ipſe Canō.

§. *Explicatio verborum & ſententiæ, d. c. Epiſcopi.*

In Gratiani editione Romana iuſſu Gregorij XIII. correcta ſic ſcribitur iſte Canon, in principio:

TEXTVS. *Epiſcopi eorumq; miniſtri omnibus modis elaborare ſtudeant, vt pernicioſam & à Diabolo inuentā ſortilegā & magicā artē ex parochijs ſuis penitùs eradicent, & ſi aliquē virū aut mulierē huiuſcemodi ſceleris ſectatorē inuenerint, turpiter dehoneſtatum de parochijs ſuis eijciant.* Ad Tit. 3. *Ait enim Apoſtolus*, Hæreticum hominē poſt primā, & ſecundā correptionē deuita, ſciens, quia ſubuerſus eſt qui huiuſmodi eſt. *Subuerſi ſunt, & à diabolo captiui tenentur, qui relicto creatore ſuo Diaboli ſuffragia quærunt, et ideò à tali peſte debet mundari ſancta Eccleſia.* Hactenus prima pars canonis, quę nec luce, nec confirmatione alia indiget, vtpote ſatis clara & certa.

Statuerāt Ancyrani concil. Patres, alio canone, ſortilegos quinquennali pœnitentiæ ſubijci: nunc iſto canone ſanciūt de ipſo crimine magiæ & ſortilegij qđ in gn̄e exiſtimēt, nempe peſtē eſſe, & omnimodis eradicandā et pęnis infamibꝰ, vt detōſione, flagris, &c. q̄ hodie adhuc in vſu vigent. Apoſtoli illa verba peſſimè Eraſmus de factioſis expoſuit ſeu cōtentioſis, vt & Caluinus & Hofmānus hæretici; ſed de verè ac ꝓpriè dictis hæreticis optimè D. Hieronymꝰ, Ambroſ. Sedulꝰ, Theophilactus, Caietanus, & ceteri Catholici, immò & ex ſuſpectis magnus Eraſmi amicus Faber Stapulenſis. Vnde rectè elicio ex hoc quoq; Canone ſortilegia & magicas artes ad hęreticā prauitatē & eius inquiſitores ꝑtinere, ſeruata tn̄ diſtinctione, quoad pęnā, ſortilegi hęretici & nō hęretici, de qua differui hoc eo. lib. *ſect. 2. et 15.*

Ait *Diaboli ſuffragia*, hoc eſt auxiliū, *quærere*, qua eū pro creatore & opitulatore colunt, tanq̄ Deum. quæ eſt baſis & fundamētū totius *c. Epiſc.* Et iacto fundamento contrario, nēpe vnū eſſe Deū, nec aliud pęter eū numen, cōtrā quā Gentiles credunt; oſtendit cū Gentilibus eadem perfidiæ macula deformes eſſe quoſdā Chriſtianorum; de quibus ſubdit, parte ſecūda;

Illud etiā non eſt omittendū, quod quædam ſceleratæ mulieres retrò poſt Satanā conuerſæ, dæmonū illuſionibus, & phātaſmatibus ſeductæ, credunt & profitentur ſe nocturnis horis, cū Diana Dea Paganorum, vel cum Herodiade & innumera multitudine mulierū, equitare ſuper quaſdā beſtias, & multarum terrarū ſpacia intēpeſtæ noctis ſilentio pertrāſire, eiuſq; iuſſionib. velut Dominæ obedire, et certis noctib. ad eius ſeruitium euocari. TEXTVS.

His verbis tota narratio criminis, & ſectæ huius graphica deſcriptio ꝓponitur. Vnicū aūt crimē impingitur illis, Apoſtaſiæ & infidelitatis ex deluſione per demonem natę. fuiſſe.n. has mulierculas adeo ſceleratas, vt Dianā Numen Gentiliū, & fęminarū nequiſſimā Herodiadē, ꝓ Deabus colere ſe faterentur, & alias in eūdē errorē pertrahere conarētur. Meritò itaq; *ſceleratas* vocat, quæ à Deo recedētes, & a fidei puritate deſciſcentes, Satanā ſequuntur. Sequūtur aūt Satanā & poſt eū couertuntur, quia (vt aiūt) Dei dominiū deſerebant, & Diaboli ſeruitio ſe mancipabant, eiuſq; iuſſionibus parebāt, certis noctibus euocatæ, mentitas illas beſtias cōſcēdentes, & Dianā venatricē Pſeudonumē Paganū, vel Herodiadē inceſtā & innoxio Pręcurſoris Dominici ſanguine cruentā, comitari ſe, & colere credebant. Et his oībus certam fidē præſtabāt, & eadē animo comprobantes, & fieri quę credebant optantes, vt credulitate, ſic voluntate peccabant. Hæc ſumma narrationis. Cui facilè credent, qui ſciunt quid Mantenſes Magi noſtris temporibus, de Sibylla Nurſina, & alia pro-

pe

Digitized by Google

pè Pariſios degente, in Actis Iudiciarijs ſunt profeſſi, quæ ex Creſpeto præcedentibus libris commemoraui.

In noſtra canonis narratione, notet Lector primò, in illo curſu ſeu pompa dæmonica adfuiſſe curſus Dominam ſeu Reginam, vt hodiernæ quoque ſagæ fatentur: & eam nominatim dici, vel *Dianam*, vel *Herodiadem*; additur in libr. illo de anima & ſpiritu; *Mineruа*. talis pompæ quoddam ſimulachrum legitur in narratione Beati Antonini, quam exhibui *libr. tertio par. prima quæſt. quarta. ſect. octaua.* vbi etiam *Venus* mulo vecta: an quia meretrici ſterilitas conuenit? Dianam eandem cum Hecate ſeu Proſerpina, docui Magicum Numen fuiſſe, hoc eſt cacodæmonem, comment *in Seneca, Medæam verſic. ſeptimo. 11. & 787.* & *Domina* nomen illi peculiare fuiſſe: inde petat, qui uolet. De Herodiade idē dicendum; quia ſub hoc nomine dæmon aliquis (fortè Venus) colebatur. Herodias fuit Ariſtobuli filia Salomes ſaltatriculæ mater, & vtraque dignum vita exitum vitæ inuenit, narrante rem Nicephoro *lib. primo Hiſt. capitul.* 20. certum neutram ex inferno rediјſſe, neutram choreis illis adfuiſſe. falſa ergò perſuaſio fuit muliercularum, quod cum Diana vel Herodiade equitarent; falſa etiam, quòd ſuper beſtias equitarent, quia ueterinaria hæc erant dæmones, qui beſtiarum formā aſſumpſerant; falſa etiam, quod crederent veras beſtias poſſe tam exiguo temporis ſpacio adeò diſſitas prouincias pertranſire. Quid mirum ſi triplici mendacio tinctam perſuaſionem canon reprehenderit, & hanc idololatriam, ut hæreſim, verbis ſeqq. damnauerit?

TEXTVS. *Sed vtinam hæ ſolæ in perfidia ſua perijſſent, & non multos ſecum ad infidelitatis interitum pertraxiſſent. Nam innumera multitudo hac falſa opinione decepta, hæc uera eſſe credunt, & credendo a recta fide deuiant, & errore Paganorum inuoluuntur: cum aliquid diuinitatis aut numinis extra vnum Deum arbitrantur.* Totus hic verſicu. deeſt Pſeudo Auguſtino illi. ſed habent Iuo & Burchard. niſi quod pleraque legunt in ſingulari numero, item, & *in errore paganorum reuoluitur.*

Nunc, commemorata muliercularum huiuſmodi credulitate, quid in eā, & quale quam uitioſæ perfidiæ inſit malum oſtendit. nempe latens dæmonis pro Deo cultus: hunc vocat, *perfidiam, infidelitatem, falſam opinionem, a recta fide deuiationem, & errorem paganorum*: quæ omnia ſic connectit, ut unum alterius ſit ratio & explicatio. nam (&) ſimul pro copula & cauſali particula hic (vt alias ſæpe) ſumendum.

Cùm dicit (*utinam hæ ſolæ, & cætera.*) non lætatur de iſtarum interitu, ſed optat nullas alias præterea in idem perfidiæ barathrum pertractas, & id factum dolet. Vnde colligas, quam ſint in Eccleſiam & rempublicā crudeles, qui in tales mulierculas ſeductas & ſeductrices uolunt clementes uideri. Ait; *Perfidia*. quo nomine non compellat ipſam dæmonum illuſionem, præſtigias ſeu phantaſmata: nam longum eſt diſcrimen inter illudi, & perfidum eſſe. Sæpe ſanctiſſimis uiris dæmon per phantaſmata illudit; ut de Beato Secundello, Iordano & alijs docui *libr. 3. Diſquiſitionum* quorum tamen in mente animi nulla infuit perfidia. Perfidia fidei, illuſio ſeu deceptio prudentiæ contraria eſt. Ipſum itaque *perfidiæ* nomen, docet hoc loco non agi de illuſione quà illuſio eſt, ſed de illuſione quà eſt coniuncta cum perfidia, ſeu de muliercularum deceptarum perfidia, quà talis, h.e. qua infidelitatis eſt. Etenim illuſio hic tantum erat fons perfidiæ, & qua talis erat, eius quoque mentio prætermitti non potuit, vt de infidelitate commodius, quod intendebat, canō probaret: vt, peccati fonte & cauſa cognita, peccatum illius damnatum intelligeretur. Ait, *Infidelitatis*) vt ſciamus quid perfidiam uocarit: eandem mox vocat *falſam opinionem*; cuius falſitas in eo quod & veras beſtias, & illas Dian. & Herod. adeſſe, & numen eſſe opinabātur. Et propter hoc ultimū dicit a recta fide defeciſſe; cuius dicti ſubdit rationē, quia ſic *errore Paganorū inuoluuntur*;

nuntur: quia quod Pagani ſentiunt, vilicet plures vno Deos eſſe, idem ipſæ ſentiunt. hoc enim ſubdit in verſi. fine, ad manifeſtandum de quo errore Paganorum ſit locutus. Nihil his omnib. verius, nihil clarius; & valde obtuſum pectus geſtet, qui non quò ſequentia tendant ilicò perſpiciat. Sequitur.

TEXTVS. *Quapropter Sacerdotes per Eccleſias ſibi cõmiſſas populo Dei omni inſtantia prædicare debent, ut nouerint hæc omnino falſa eſſe; & non a diuino, ſed a maligno ſpiritu talia phantaſmata mentibus fidelium irrogari.* Nihil horum etiam apud Pſeudo. Aug. continetur; ſed agnoſcunt ea Burch. & Iuo. apud quos tamen in q. I. pro *fidelium*, eſt *infidelium*; quæ variatio reperitur & in Gratiani codicibus. res autem eodẽ recidit. *fideles* fuere ante perfidiam, infideles factæ hac perſuaſione.

Nunc periti more medici morbo oſtẽſo medicinam Canon apparat. ideo enim monet diuini verbi præcones, Doctores & ductores animarum, vt pedo veritatis peſtem ab ouibus, quas nondum ſcabies inuaſit, ſedulò arceãt, docendo quæ ſeqq. verſic. præſcribentur.

Ait; *Hæc omnino* (ſiue ut Burchard. & Iuo, omnimodis) *falſa eſſe*: quæ *hæc* nẽpe quod de tranſuectione ſuper veras beſtias, & de comitatu Dianæ & Herodiadis, & de earum dominio ac numine dicta ſunt, omni ex parte & vndequaque mendacia eſſe. *Phantaſmata*) ſic vocat, non imagines ſeu ſimulachra quæ obiecta fuerũt intellectui ſola, ſed ſimul ipſos circa hæc errores. Nam nõ tam quæritur, an a bono iſta ſpiritu, vel a malo immiſſa; quam an iſta verè, an illuſoriè & præſtigioſè tantum contingant.

Atque ita iam habemus erroris narrationem, damnationem, & remediũ, ſtatim ſubdit deciſioni rationes, quib. Sacerdotes per Eccleſias ſibi commiſſas huius perfidiæ grauitatem populo queant perſuadere. Huc enim perſpicuè omnia ſequentia verba tendũt, vſque ad verſ. *quiſquis ergo aliquid*. vbi rurſus definitio ſeu ſanctio condemnatoria contra hoſce hæreticos iteratur. Rationes autem has deſumit a cauſſis ac modis illuſionis ipſius, dicens;

TEXTVS. *Siquidem ipſe Satanas, qui transfigurat ſe in Angelum lucis, cum mentem cuiuſcunque mulierculæ ceperit, & hanc ſibi per infidelitatẽ ſubiugauerit, ilicò transformat ſe in diuerſarũ ſpecies perſonarum, atque ſimilitudinis: & mẽtem, quam captiuam tenet, in a ſomnijs deludens; modò læta, modo triſtia, modo cognitas perſonas oſtendens: per deuia quæque deducit, & cum ſolus ſpiritus hoc patitur, infidelis mens hoc non in animo, ſed in corpore euenire opinatur.*

a melius ſõ*nis, ex Burch. Iuo. & Pſeudo. Auguſtin.*

Cauſam duplicem illuſionis proponit deludentem & deluſam. Ex parte deludentis, quia hoc diabolo, qui vult deludere, non eſt difficile. Nam poteſt iſtis maiora. Modũ uerò quo deludere ſit ſolitus oſtendit, hæc eũ in ſpiritu facere. Sed quia hoc põt duob. modis cõtingere, 1. ijs qui dormiunt & nullatenus vigilant, 2. non planè dormientib. ſed ſemiuigilantib. quando eis obijciũtur ſimulachra aut planè præſtigioſa, aut apparentia in corporib. per dæmonem formatis uel aſſumptis: ideo quæri ſolet de quo iſtorum duorum modorum canon nunc loquatur? Spin. contẽdit loqui de poſteriore tãtum. Probat quia ſi de priore loqueretur, fruſtratoria eſſet ratio. nam poſtmodum expergefacti animaduerterent ſibi dormientibus illa per viſionem duntaxat imaginariam accidiſſe, quemadmodum id animaduertũt poſt exſtaſim, qui rapti fuere. Atq; ita fieret vt iſtę in perfidiã non laberentur per falſam credulitatem. Verum hæc argumentatio parum ſtringit. Cur non & exſtaſis, & in ſomnis illuſio adeo vehemens eſſe queat, vt poſtmodum homo credat ſe vigilantem ea corporeo ſenſu paſſum fuiſſe? Quare malo dicere, c. de vtroq; modo intelligendũ, ac ſolũmodo excludi plenam & omnis ſomni expertẽ vigiliã: quæ interpretatio verbis cõtextus multo melius cõuenit. Et quocunq; modo, illud (*ſolus ſpiritus*) ſumas: nõ docet ſemper id in ſolo ſpiritu fieri, nec vllũ hic verbũ reperias, quo id conuinci queat: tantummodò docet ſic fieri ſolere., & cum ita fiat, adeo cautè hunc impoſtorem irrepere, vt tamen, quibus illuſi, hi credant & pertinaciter contendant

verè

verè hæc ſibi vigilantibus eueniſſe.

Qui transfigurat ſe) qui ſolet nonnunquam ſe transfigurare in Angelum lucis. ſumptum a D. Paulo. 2. *Cor.* 11. *v* 14. qui vſus voce μετασχηματίζεται h.e. aſſumit ſimilitudinem & quaſi ſchema Angeli lucidi & glorioſi: ne putes de ipſa ſpecie ſeu forma eſſentiali mẽtionem fieri, ſed de externo tantum ſplendore, quo *Angeli lucis*, hoc eſt ſplendentis & religioſi, tenebrio iſte lucifugus fulgorem & claritatem imitatur: qua de re conſuli poteſt D. Athanaſius *in vita Beati Antonij*. Eſt autem argumentũ a maiore ad minus. Si aliquãdo poteſt imitari & exhibere ipſe miſer & caliginoſus ſpeciem Angeli beati, cur non & alias ſpecies viliores & damnatorũ, vt Dianę, Herodiadis, &c. Hoc ergo facit primo: deinde poſtquã qualis apparet talis creditur eſſe a muliercula quapiã (nã *cuiuſcunque* poſitũ pro cuiuſuis uel alicuius; quo pacto nõ crediderim locutũ B. Damaſum, ſed potiꝰ Burchar. vel Gratianũ) tũ illã perducit ex errore re in infidelit. infidelitatẽ, & ex illuſa facit infidelẽ, ſ. perſuadẽdo ſe vt Numen credi & coli. Poſtq̃ uero ſemel hac infidelitate mentẽ imbuerit; procliue eſt frequẽtius atq; frequẽtius eã inſomnis deludere. Hinc porro patet quæ ſit cã ex parte deluſorum, nempe infidelitatis propter quã Deus permittit ſic eas deludi. Niſi enim crederent diuinitatis aliquid Dianæ ac Herodiadi competere, nũquam illas adorarent, vel ſic comitarentur. Nunc cũ, vt Pagani, id credant; Deus permittit, ſic illas a dęmone per inſomnia & imaginarias ſpecies deludi; vt credant factum, quod nec fieri quidem potuit.

Cùm mentem cuiuſcunque) non ſic intelligas, quaſi vocula *cùm*, inferat hoc neceſſario a dæmone fieri, ita ut neque at eas verè tranſportare: ſed tantum inferri id, quod contingit: hoc eſt (ut loquuntur) *cùm*, non habere vim inferendæ neceſſitatis antecedentis huius dicti ad conſequens, ſed contingentiæ ſeu poſſibilitatis tantummodo. Solum enim vult probare, dæmoni poſſibile eſſe ſic has deludere.

Species atque ſimilitudines) coniunctio (atque) vim habet explicandi. nam ne de uera ſpecie, ſeu eſſentiæ mutatione quis capiat, additur poſterius, quaſi dicat, ſpecies hoc eſt ſimilitudines. (*Captiuam*) infidelitate (*Per deuia quaq; deducit*) hoc eſt fingit ſe corporaliter eas per inuios calles & varias ſemitas deſertaque loca deducere. Nam ſi uerè per deuia deduceret, iam ſibi ipſi canõ repugnaret, concedens vigilãtium animas ſaltem deduci: quod eſſet abſurdius, nec enim mẽs a diabolo extra corpus ſuum poteſt deduci.

Cùm ſolus ſpiritus hoc patitur) Burchar. etiam, Iuo, & Pſeudo-Auguſtinus habẽt, *patitur*, quod poſitum pro, *patiatur*, ſed reſtringitur ad ſectam iſtarum mulierculärum, de quibus eſt ſermo. Nã iſtæ non poterant, niſi in ſomnis, talia perpeti; nec poſſibile erat Diabolo illa re ipſa exhibere (nempe Dianam aut Herodiadem Numen, aut veras beſtias tam celeriter ſe mouentes) quæ ſimulabat. Neceſſarium itaque fuit, hoc illis perpetuo contingere apparenter. Vnde etiam patet, quam inepte hinc ſtrigum patroni colligant, ne nunc quidẽ vnquam mulierculas maleficas corporaliter hæc pati, hoc eſt uerè de loco in locum transferri, aut concumbere. Quin etiam de his ipſis Dianianis non affirmatur, quid fieri poſſit, uel non poſſit; ſed tantum quid de facto fieri ſoleat. Subſequitur in Canone.

Quis enim non in ſomnis & nocturnis viſionibus extra ſe educitur, & multa uidet dormiendo, qua nunquam viderat nocturnis vigilando? Quis uerò tam ſtultus & hebes ſit, qui hac omnia qua in ſolo ſpiritu fiunt, etiam in corpore accidere arbitretur? **TEXTVS.**

En primum argumentum, quo probat hæc mulierculärum dicta ex mera illuſione manaſſe, & videri illis facta, quæ nunquam facta fuerunt. Probatio huiuſmodi eſt: Nemo eſt cui nõ, concurrente ſola vi naturali, frequenter accidat multa uidere ſomniantem, quæ putat ſe peruigilem videre: & ideo experrectus putat ſe non in ſomnis, ſed in uigilia, hæc conſpicatum. Quod ſi tantum naturalis cauſa, paſſio puta præcedens, languor, vel quid ſimile, poteſt, polletque; quanto id fa-

cilius erit virtuti cauſæ ſuperioris, qualis eſt potentia diabolica, quæ naturalibus illis, non liberis, cauſis abuti, cum vult, poteſt? Igitur dementis ac ſtupidi foret hominis cõtendere, huiuſmodi non potuiſſe nõ corporaliter ſimul contingere. (Hinc ſubinfert tacitè muliercułas iſtas fuiſſe deluſas; quia quæ in ſpiritu tantum illis contingebant, ea ſibi vigilantibus accidere corporeo ſenſu percepta contendebant.) ſicut hebes foret, qui naturales ſomniorum deluſiones verarum rerum ac factorũ nomine cohoneſtaret; quia viſus ſibi vigilando iſta perpetrare. Senſus ergo iſtorum uerborum; *Qui hæc omnia, quæ in ſolo ſpiritu* & cetera pendet a ſuperiore membro. Scilicet, *hæc omnia* quæ nũquam uigilantes viderant, ſed viderãt tantum cum dormiebant. Qui hunc ſenſum eſſe non videt, næ ille vigilans ſomniat, & oculis apertis nihil videt. Aduerſarij autem noſtri, ſic interpretantur; In ſomnis homo ſæpe videt, quæ nunquam viderat vigilans: ergo mulieres etiam iſtæ decipiũtur in omnibus, quæ fatentur a ſe facta vel viſa. Nonne vitium conſecutionis vel pueri viderent. nempe falſum aſſumi, aut ſaltem id quod prius fuit probandum, mulieres iſtas tantum ſomniaſſe quæ fatebantur. Aeque perperam exponũt quod ſequitur; ſtultus & hebes eſt, qui quæ in ſolo ſpiritu fiunt, etiam in corpore accidere arbitrantur: ergo ſtulti ſunt & hebetes, qui credunt iſta mulieribus his ſimul in corpore accidiſſe. Quis enim non cõtinuo excipiat: quin tu prior probas hæc in ſolo ſpiritu facta, & tum demum tibi corpus licebit excludere. Vt enim canonis honori conſulatur, neceſſarium eſt hæc ſic coniunctim accipere; quæ in ſolo ſpiritu fiunt, ea ſimul in corpore contingere non poſſe: non verò quæ in ſpiritu fiũt etiam ſimul in ſpiritu & corpore contingere non poſſe; hoc eſt ea quæ quis ſomniat ſimul ſomnianti reuera contingere non poſſe; quo nihil foret abſurdius.

TEXTVS. Ezech. 3. & 11. Apoc. 1. & 4. 2. Cor. 12.

*Cùm Ezechiel propheta uiſiones Domini in ſpiritu, non in corpore vidit? & Ioannes Apoſtolus Apocalypſis ſacramentum in ſpiritu, non in corpore vidit, & audiuit? *Sicut ipſe dicit: ſtatim, inquit, fui in ſpiritu. & Paulus non audet dicere ſe raptum in corpore.*

* Imo *ſicut ipſe ſtatim, inquit, fui in ſpiritu.*

Ecce S.S. Exempla, quibus probat nonnunquam aliqua contingere homini in ſolo ſpiritu, & non in corpore. hoc eſt imaginariè ſeu ſpiritualiter, & non re vera ſeu corporaliter. Hoc bene probat canon, nec eo amplius probare potuit: quare nec amplius probare voluiſſe credendus eſt: niſi quis auctorem canonis ſupini ſtuporis velit accuſare. Omnes enim norunt exempla particularia, non niſi de aliquibus, & non de cunctis probare. ex particularibus enim vniuerſalis concluſio non deducitur. Eſto contigerint iſta Ezechieli, Ioanni, Paulo in ſpiritu: ergone nihil alijs contigit in corpore? ergo quæ de CHRISTO & Habacuquo legimus, illis in ſolo ſpiritu contigerunt? quis hoc affirmans, non ad Anticyras relegetur? Audent tamen Ponzinibius, Alciatus, Duarenus ac ſimiles, qui ea affirmant, vnde hoc quod diximus neceſſario conſequitur.

In Pſeudoauguſtino aliter iſta leguntur, nempe: *cùm Ezechiel & alij Propheta, Ioannes Euangeliſta etiam & Apoſtoli in ſpiritu non in corpore uiſiones viderint.*) quibus verbis de Prophetis & Apoſtolis videtur voluiſſe uniuerſim id affirmare, vt conſecutio efficacior redderetur. ſi hoc voluit, & non quod cànon tantum; vide mendacium audax. Quis credat talia vel Beato Damaſo, vel Diuo Auguſtino in mentem uenire potuiſſe? Nulli Prophetæ, nulline Apoſtoli verè & corporaliter vllas uiſiones viderunt? Dormiebat Princeps Apoſtolorum, quando excitatus Angelum vidit, & ab eo deductus ex carcere, ſolutis cathenis liberatus fuit? *Act. duodecimo. verſicul. ſeptimo. & octauo.* Somniabat CHRISTVS Dominus quando a Satana ſuper templi pinnaculum, & ſupra montem excelſum tranſlatus? *Matth. quarto.* Somniabat Abacuc quando ab Angelo a Iudæa tranſlatus in

Baby-

Digitized by Google

Babylonem, & Daniel in ſomnis cibũ comedit in leonum lacu? *Daniel.14.v.35.* Condemnent etiam iſti Canonis Ancyrani ſuppletores, omnes illos Patres Doctiſſimos & ſanctiſſimos, qui corporali viſione in ſpecie aliqua viſibili contendunt ab Eſaia.*cap.*6. Domini gloriam viſam; *D.Greg. Niſſenum orat.6.de beatitudin. D.Chryſoſtom.in d.capit.6. & hom.4.de incomprehenſib.* Dei *natura,& in Ioan.hom.14.D.Cyrillum Alexandri.lib.1.in Ioan.ca.22.& horum ſequaces Euthym. ac Theophilat.in 1.cap.Ioan.* Damnent D. Irenæum *lib.4.c.37.* Chryſ.*d hom.*14.& Theodoret.*in Dialo.Immutabilis,* ſic accipientes illud Oſeæ 2.v.10.*Viſiones multiplicaui, & in manu prophetarum aſſimilatus ſum.* Falſus ergo potius ille auctor negans uniuerſim. Breſſius noſter de tribus tantum; de quibus tamen ipſis hoc non admodum certum vel neceſſariũ. Ezechiel tantum aſſerit. *aſſumpſit me ſpiritus* c.3.v.12 & 14. Item, *ſpiritus quoque leuauit me,& aſſumpſit me.* c.11.v.1. Sed non additur imaginariè, an cum corpore, ut Abacukum. Quid quod probabilior, immò forte ſola vera interpretatio eſt, ſpiritum illic vocari Angelũ, & dici prophetam in corpore, & quidem cunctantem ab Angelo translatũ de loco ad locum, nempe à fluuio Chobar in ſuburbia Babylonis, vbi Iudæi de tranſmigratione degebant *d. v.12.& v.14.* & poſtea inde Hieroſolymam *d.c.11.v.1.* quę interpretatio melior eſt tum quia magis amica contextui; tum quia probata D. Hieronymo his verbis, *Transferturque propheta non, vt quidam exiſtimant, in ſpiritu, ſed in corpore: quòd & de Abacuc, iuxta Theodotionem legimus.* aſſentitur Theodoretus, ſed & Polychronius, & alius Scholiaſtes Græcus *in cathena:* quibus tutius aſſentiare, quã Rabbinizantibus; qui exponũt viſum ſibi vehementi uento rapi.

Apocalypſis ſcriptor B. Ioannes fatetur ſe, *in ſpiritu fuiſſe.* c.1.v.10. non tamen credendus eſt in ſomnis vidiſse quæ narrant, ſed vigil in extaſim raptus: atque ita illa, quæ præſentia non erant, ſed futura, corporaliter non vidit, ſed in ſpiritu, ut rectè Ambr. Haymon, & alii eo loco interpretantur. Quare non ſatis aptè aduerſarij ex hac D. Ioan. reuelatione colligunt, maleficis omnia quæ fatentur in ſomnis contingere: neque hoc canon ex iſto B. Io. exemplo voluit, vel potuit probare. Tertium illud de B. Paulo, non cõtra nos, ſed in ſeipſo, plus habet difficultatis. Verba ſunt. 2. Cor. 12. v. 14. *Noui hominẽ in CHRISTO ante annos quatuordecim (ſiue in corpore, neſcio. ſiue extra corpus, neſcio Deus ſcit) raptũ huiuſmodi uſq; ad tertiũ cælũ. Et ſcio huiuſmodi hominẽ, ſiue in corpore, ſiue extra corpus, neſcio, Deus ſcit. quoniã raptus eſt in paradiſũ: & audiuit arcana uerba, quæ non licet homini loqui.* In hoc toto teſtimonio non aliud põt canonis inſtituto accommodari: quam audaces nimiũ fuiſſe has mulierculas, quæ non formidarent de ſuis viſionib. certi aliquid definire: nempe ſe tunc certo corporalibus ſenſibus ea percepiſſe; cum tamen Apoſtolus, neutram de ſua viſione partem audeat affirmare; ſed dubius maneat, an in corpore, an extra corpus fuerit raptus. Verum (quæſo Lector) attende primo, quam id pro aduerſariis nihil habeat momenti. Quid enim? Diuus Paulus non audet profiteri, an tum fuerit in corpore, an extra corpus? ita ſanè loquitur. Non igitur potuit mulierculis conſtare, an & ipſæ tum, quando putabant ſe cum Diana equitare, fuerint in corpore. Hæc enim tota vis argumenti eſt. Reſpondeo primum id non ſequi. Non quia conferendæ vllo mó do, ſapientia uel ſolertia, hæc vaſa ad ignominiam cum vaſe electionis (abſit talis blaſphemia) ſed quia res valdè diſſimilis eſt. habuerunt enim iſtæ mulierculæ, non ſolum unde poſſent, ſed unde deberent intelligere, ſpiritu tantum & imaginariè hæc ſe paſſas. rei videlicet impoſſibilitatem, vt dixi; quam quia deluſæ non intelligebant, nec veritatem docentibus auſcultabant, meritò canon eas damnauit. Apoſtolus autem nihil habuit, cur ſe deberet in alterutram partem reſoluere. Contra ſolet noſtri aui ſtrigibus accidere, quib. plurima ſuppetunt indicia, vnde queant & debeant intelligere ſe in facto nõ deluſas, & corpora

liter ſe, quæ aſſerunt, egiſſe; quæ hoc eodem libro, & hac lectione copioſè ſũ proſecutus. Vnde iam conſtat nec ab illis Dianæ comitibus ad noſtras ſtriges validum ſatis argumentum peti, quod fuſius oſtendã §. ſequenti: nec D. Paulli exemplum illud plus probare, quã non ſemper viſiones iſtas in corpore ſimul & ſpiritu accidere. Attende ſecũdo eos, qui ex hoc verſ. 14 colligunt id quod aduerſarij noſtri contendunt, cogi dicere illud; *in corpore vel extra corpus*, ſic accipiendum; quaſi neget ſe ſcire, an viſio illa reipſa & vera apparitione, an imaginaria tantum contigerit. Qui ſenſus eſt a canonis mente (niſi manifeſtum errorem canoni adſcribas) plane alienus; ſequeretur enim neſciuiſſe B. Paullum an verè in tertium cœlum & in Paradiſum raptus fuerit, corpore & anima ſimul, ſicut Abacuc in Babylonem; an vero ſecundum ſpiritum tantum, ſicut B. Ioannes in Pathmos exiſtens; quod dici nequit, quia B. Paulus ſcire poterat, corpus ſuum Damaſci in terra manſiſſe, & hoc tenebatur credere ſocijs, qui eum deduxerant, & Iudæ qui hoſpitio eum exceperat. Et hunc ſenſum accuratè, & meritò poſt D. Auguſtinum refellit D. Thomas, & oſtendit eſſe ſenſum Iudaicum, a Diu. Hieronymo quoque exploſum; verã autem ſententiam verborum B. Pauli eſſe, quòd ignoret, non an in extaſi hoc ſibi acciderit (quod ſatis ſciebat, & non fuiſſe corpus loco motum) ſed an durante illa extaſi & viſione, anima modo extraordinario miraculoſo fuerit, diuina quapiam operatione, ab ipſo corpore ſeparata; vel verum anima manſerit in corpore illud informans, alienata tamen a corporeorum ſenſuum functione. *Sic ille 2.2. qu. 175. art. 6. & de verita. q. 16. art 6. & in d. capi. 12 quo loco etiam D. Chryſoſt. hom. 28. Theophil. Haymon, Sedul. Caiet. Catarinus*, Aduerte tertio eos qui volunt hoc exemplo doceri, animam D. Paulli extra corpus raptam, facere canonis auctorem temerarium, qui præſumat affirmare id de quo negat Apoſtolus ſibi liquere: affingunt etiam canoni, quod nullo modo dixit. Denique qui hinc eliciunt non poſſe aliquem corporaliter per angelos deferri, diſſentiunt a D. Paulo nam putabat id fieri potuiſſe (ſecundum eorum interpretationem) alioqui non dubitaſſet, ſed apertè pronunciaſſet ſe extra corpus raptum, ſi in corpore credidiſſet ſe rapi non potuiſſe. Quomodocumque tamen has tres Ezechielis, B. Ioannis & B. Paulli extaſes interpreteris: inde nec conſequeretur mulierculas illas nequiuiſſe a dæmone corporaliter transferri; quia à non eſſe factum, ad non poſſe fieri, inualidum eſt argumentum: nec etiam conſequetur, quia ſic tribus illis contigerit; ſimiliter, non aliter, mulierculis iſtis contigiſſe: multo minus conſequetur, ſic ſemper & vbique omnibus cõtingere: ſed dumtaxat conſequetur, decipi illas mulierculas potuiſſe, quia hæc illis non corporaliter, ſed imaginariè dumtaxat contingere potuerũt. Sequitur in Canone.

TEXTVS

Omnibus itaque publicè annunciandum eſt quod qui talia, & his ſimilia credit, fidem perdit.

Concludit iſtas mulierculas debere iudicari hæreticas: de his enim, & qui qualia mulierculæ iſtæ credebant, credunt, hæc accipienda. Nam aduerſarii quia hæc verba ad omnes noſtrarum ſtrigum confeſſiones porrigũt, iniqui ſunt inquiſitoribus fidei, & nimis in maleficia liberales, & errãt multis modis.

Primò quia iſtud, *quia talia credit* referunt abſurdiſſimè ad proximè præcedentia: præceſſit autem proximè de Paulo, Ioanne, & Ezechiele. Quæro igitur, An fidem perdit, qui hæc ita credit contigiſſe illis, vt canõ refert? manifeſta quidem hæc foret ipſius canonis contradictio, & (vt ſcholæ loquuntur) implicantia in adiecto. An ergo volũt fidem perdere, qui non credit his trib. iſta contigiſſe, ſicut canon aſſerit, hoc eſt contendit hæc illis nõ tantum imaginatione, ſed etiam in corpore contigiſſe.

Sed tunc iſte ſenſus non aptè cohæret cum præcedentibus; & dicendum fuiſſet; *Quod qui talia non credit.* Deinde hoc non foret verum.

Nam

Nam etſi aliquis diceret B. Paulum in corpore raptum; non perderet idcirco fidem;ſed temerarius tantum eſſet,qui aſsereret, quod Paullus ſe profeſsus neſcire. Qui diceret Ezechielē corporaliter tranſlatum, contra communiorem recentiorum ſententiam loqueretur, ſed fidem non perderet: quia probabiliorem veterum Patrum ſententiam ſequeretur; & alias canon Diuum Hieronymum, Theodoretum Polychronium,& Græcos alios ex eo capite ſolo hæreticos pronuntiaret; quod non eſt ferendum. Non igitur hic uerſiculus & decretum de hæreſi pertinet ad ea,quæ velut argumentando canonis authores inſeruerunt; ſed dumtaxat ad præcedentem canonis ſanctionem, qua Sacerdotes iubebantur populum docere, hæc iſtarum mulierculárum deliria (quæ ſunt cõmemorata)eſse omnino falſa, & nata ex Diaboli deluſione;&,eos, qui mulierculárum affirmationi fidem adhiberent,a recta fide aberrare, & errore paganorum inuolui.

Senſus ergo, *qui talia credit*, qualia hæ mulierculæ Dianianæ, de quib.canon agit.

Hoc autem quod ſequitur; *Et his ſimilia;* non eſt referendū ad omnia quæ mulierculæ iſtæ credebant, ſed ad quædam quæ credebant, & erant verè hæretica. Primò, aliquid eſse Numinis præter verum Deum. Secundo, quod alteri quam vni Deo diuinum honorem liceat exhibere. Tertiò, quod talia ſuadens, aut ad talia hominem deuehens ſit bonus ſpiritus. Quartò, quod nequeant eis talia contingere imaginarie ſeu in ſolo ſpiritu. Quintò,quod poſſit vllus immediatè, præter ſolum Deum, ſubitò vel ſine rerum naturalium applicatione, ſpeciem ſeu eſsentiam vllius creaturæ,in aliam,commutare; vel vera creatione aliquid producere. Nam hæc omnia eas credidiſſe partim expreſse in canone habetur; partim non improbabiliter ex eo colligitur. Ad hæc ergo talia & ſimilia, hoceſt hæretica, illud eſt referendum.

Non poteſt autem referri ad cetera, in quibus decipiebantur quidem, non verò idcirco fidem perdebant. verbi gratia,primò,quod putabant de facto hæc ſibi vigilantibus accidere. Nā hac in re deluſæ tantum erant, non hæreticæ.ſecundò,quod putabant ueris ſe beſtijs vehi. tertio veras beſtias poſse tam citò tam longa terrarū ſpacia traijcere, & per aerem volare, ſine ſpiritualis intelligentiæ opera. qui ſunt errores contra philoſophiam & rectam rationem, non contra fidem Catholicam.quarto quod opinabantur ſe conuenire & diſcurrere cum multitudine mulierum & hominum aliorum, partim viuorum,partim mortuorum,quę tantum erat deluſio, & non hæreſis.Si verò credidiſsent ſe dæmonum opera poſse corporaliter deferri; etiam per aerem ualdè celeriter, ſucceſſiuè tamen, & congruo actiuitati dæmonis, & earum conditioni tempore, id nec erat hæreticum,nec deceptio, ſed dubia dūtaxat quibuſdam opinio, re autem uera probabilior, & tantum non de fide ſententia. Igitur quod ad hanc translationem attinet, non deciditur quid Diabolus facere poſſit, ſed quid de facto cum iſtis mulierculis egerit.

Ex his iam perſpicitis, quæ hoc canone definiantur eſse hæretica? nempe quinque illa a me commemorata; Quorum 1. 2. 3. & 5. etiam Toſtatus Epiſcopus Abulenſ.*poſtea citandus*, Cardinalis Turrecremata *ad d.c. epiſcopi* Silueſter Sacri Palatii Mag. & alii obſeruarunt:& quidem 1.2. & 3.aperte ſatis colligitur, ex ijs quæ iam in textu ſunt explicata. Quintum uero fuit ſignificatum obſcuriùs, quando dixit, *ſuper quaſdam beſtias*: ſed apertiſſimè decidetur ſequentibus canonis uerbis. Equidem. Quartum addidi, videns aperte elici ex contextu, cum agit de exemplo reuelationis B.Ioannis.nam S.S.ſatis aperte docet eam merè ſpiritualem fuiſse:& ideo ex S.S. ſatis aperte conuincitur,aliquam viſionem merè ſpiritualem eſse poſse. Nunc pergit quintam illam probare.

Et qui fidem rectam in Domino non habet,hic non eſt eius, ſed illius in quem credit, TEXTVS

F 4 id

id eſt diaboli. Nam de Domino noſtro ſcriptũ eſt, Omnia per ipſum facta ſunt.

TEXTVS. Pergit oſtendere has mulierculas fidem perdidiſſe. Quaſi dicat, Dixi has miſeras fidem perdidiſſe: quia nulla eſt fides, niſi quæ recta fertur in Deum vt in primum principium, & naturæ auctorem ac Dominum totius creaturæ. Qui ergo non habet huiuſmodi rectam fidem (hoc eſt non erroneam, nec detortam aut diuiſam ad alia Numina) *ille non eſt DEI* (vt legit Iuo & Burchard.) hoc eſt non pertinet ad DEVM; *ſed eſt Diaboli*, cui ſe mancipauit, & ad quem pertinet, quia in eũ credit. Nam ad eum confugit, poſt eum conuerſus; eo ipſo quod credit illum eſſe creatorem huiuſmodi beſtiarum, quibus per aera transferantur. Hæc enim opinatio eius contraria eſt S.S. atteſtanti; quæcumque creata ſunt per Dominum noſtrum, & non per bonos vel malos angelos eſſe facta: & ſine DEO factum eſſe nihil, quod factũ eſt. (*Ioann. 1.*) Cum itaque tam diſerte hoc veritas Euangelica profiteatur, merito concludit.

TEXTVS. *Quiſquis ergo aliquid credit poſſe fieri, aut *aliquam creaturam in melius aut in deterius immutari, aut transformari in aliam ſpeciem aut ſimilitudinem; niſi ab ipſo creatore, qui omnia fecit, & per quem omnia facta ſunt: proculdubio infidelis eſt, & pagano deterior.*

**Sic Iuo & Burchard.*

En capitis totius anacephalæoſin, in qua recolligens author multos Paganorum errores, eos omnes aperte damnat: & ſubindicat mulieres illas ſceleratas, his omnibus aſſenſum præbuiſſe. Nam alioquin hæc nihil omnino ad præcedentia pertinerent. Putabant ergo Gentiles 1. a ſuis numinib. quæ plurima & vaniſſima colebant: poſſe res aliquas de nouo fieri ſeu creari. ſic enim exiſtimarunt a Neptuno equum, a Minerua productam oleã quod eſſe hæreticum patet. quia creare eſt infinitæ potentiæ; & ideo ſoli Deo competit, vt probatum ex initio Euangelij ſecundum Ioannem. Sed credere, quod per applicationem actiuorum & paſſiuorum, aut per alterationem qualitatum, modo naturali generationis ſiue mutationis, quædam ex ſubiecta materia, dæmonum induſtria, gigni queant, non eſt hæreticum; ſed veriſſimum, *ut docui lib. 2. diſquiſition.*

2. credebãt poſſe a Pſeudotheis ſuis homines & animantia in cœlum transferri ſeu Deificari (quoad homines vocabant, *Indigitari*) quod Canon noſter dicit, *mutari in melius*. Sic illi cęlum Dijs, & Semideis, Semonibus, Medioxumis, & Patellariis implerunt; quinetiam & aquilas & canes, & coruos, & aſinos hoc honore dignati. quo nihil magis impium aut ſtolidius. 3. credebant poſſe ab illis beſtias in viliora bruta, vel homines in beſtias verè trãſformari; hoc noſter canon vocat, *in deterius immutari*; quibus narrationibus tota Naſonis Metamorphoſis, & Diui Auguſtini libro decimooctauo de ciuitate DEI, redundant; quod etiam eſt planè erroneum. Sed erroneum non foret opinari, imperfecta quædam, ad eiuſdem ſpeciei perfectionem, naturæ conſentaneam, a dæmonibus perduci; aut quæ perfecta ſunt, ab iiſdem debilitari, aut viliora accidentarie (vt dici ſolet) reddi, ac effici poſſe: quod docet quotidiana experientia. 4. putabant illis Deificatis (vt ſic loquar) animantibus, maiorem, quam cum in terris verſabantur virtutem atque efficientiam ineſſe: qua de re multa Spineus *q. de ſtrigibus cap. 27.* poſt D. Thomam *in lib. 12. Metaphyſic.*

Quinto cenſebant hæc fieri a bonis ſpiritibus, hoc eſt a Dijs ſuis; quos nõ credebant eſſe cacodæmones. Quæ quinque merito cuncta tam graui cenſura notãtur. Hæc ergo ſubindicat omnia credidiſſe mulierculas illas. primo poſſe a Diana vel Herodiade, de nouo fieri ſeu creari tales beſtias. ſecundò, Herodiadem & Dianam factas Deas. tertiò, poſſe ab illis homines, in quas vellent, beſtias commutari, vt de Circe gentiles crediderunt. quartò, beſtias hace, quaſi Deificatas, poſſe per aerem volare, & minimo tempore ingẽtia terrarum ſpacia permeare; quod eiuſdem ſpeciei beſtiæ adhuc terrenæ non valerent. quintò, hæc ſe obtinere bene-

Digitized by Google

beneficio bonorum ſpirituum (quales putabant Dianam & Herodiadē) exiſtimabant. Hinc patet, ad quam & qualem credulitatem hæc canonis vltima verba ſint referenda.

Duo hic quæri poſſunt. primò cur hoc verſiculo ſolum mentio facta primi & ſecundi membri, hoc eſt creationis & transformationis? ſecundò, cur dicatur *Pagano deterior*, qui credit idem quod Paganus?

Ad primum reſpondeo, quia capitis huius intentio præcipua fuit, oſtendere, quòd hæ mulierculæ incidant in idololatriam, & apoſtaſiam: quia omnia illa capita errorum fidei, pluralitatem Deorum introducunt, & quoddam inferunt à Deo ad Dæmones transfugium. nihil verò apertius præſupponit Deorum pluralitatem, quàm primus ille, & ſecundus error.

Ad ſecundum reſpondeo, quia loquitur de ijs, qui ſemel baptiſmo illuminati fuerunt, & ab eo apoſtatarunt, vt patet ex cap. initio. Nam finis capitis ipſi principio reſpondet. quia tales derelicto creatore ſuo, Diaboli ſuffragia quærunt. Quod ſubſequitur in contextu;

TEXTVS *Nonnulli inueniuntur, qui interno liuore permoti, in perniciem ſuorum inimicorum altaria* &c.

Hæc iam ſunt parerga, & conſtat verba eſſe Gratiani, nec enim habentur in Burchardo, nec in Iuone, nec in Pſeudo Auguſtino: & eorum ſumma deſumpta fuit ex capit. 13. eiuſdem quæſtionis 5. quæ de alia ſpeciē facti agit.

Secutus ſum in hac interpretatione præcipuè Toſta. *in capit. 4. Matthei* Torquemadam ſupra, & alios, quos recentiorum plerique ſequuntur.

III. §. *An hic canon aliquid ad hodiernas ſtriges pertineat, aut ad eas ſit extendendus?*

Contendunt id Alciatus Ponzinibius, Duarenus, & Vvierus, & alij pauci nituntur argumentis hiſce. Primò *in cap. Epiſcopi* dicitur, eas nocturnis horis cum Diana aut Herodiade ſuper beſtias equitaſſe: conueniſſe ſtatis temporibus, & in conuentu præſidi conuentus obtemperaſſe: quæ cuncta noſtris Lamijs conueniant: vt videtur ſenſiſſe Martinus Nauarrus. ſecundò, in verſ. *omnibus* dicitur, quod, qui talia & his ſimilia credunt &c. Lamiæ verò credunt his ſimilia. tertiò, Lamiæ credunt ſe transformari in cattos, canes, anſeres, & alia bruta; quod hic in vlt. verſ. damnatur. quartò, ſic videtur canonem accepiſſe Burchardus. *nam lib. 19. cap. de arte Magica verſ. vlt.* hæc ſcribit: *credidiſti ut aliqua fœmina ſit, qua hoc facere poſſit, quod quadam à Diabolo decepta ſe affirmant neceſſario & ex precepto facere: id eſt cum dæmonum turba in ſimilitudine mulierum * transformata (quam vulgaris ſtultitia HOLDAM vocat) certis noctibus equitare debere ſuper beſtias, & in eodem ſe conſortio annumeratam eſſe? ſi particeps fuiſti iſtius incredulitatis, annum vnum per legitimas ferias pænitere debes.* quibus verbis videtur expreſsè reſpicere ad noſtrum c. Epiſcopi, & illud ſui temporis ſtrigibus accommodare. quintò, illæ mulierculæ dicuntur illuſæ; ſed & Lamiæ ſimilia narrant. Similiter ergo ex illo capite credendæ ſunt à dæmone deluſæ talia confiteri.

Verùmtamen cōmunis opinio Theologorum & Iuriſconſultorum eſt, *capitulum Epiſcopi, ad Lamias noſtras non pertinere*, tenent hoc Abulenſ. Turrecremata & alij mox citandi, & ſic paſſim Romę, in Italia, Hiſpania, Gallia, Germania, fidei inquiſitores à ſede Apoſtolica deputati & confirmati, & Iudices ſæculares, qui iuſtiores & doctiores, vnanimiter practicant: vt non obſtante illo capitulo Lamiarum confeſſionibus credant, & contra eaſdem ad mortis vſque ſupplicium procedant. quod à me multis probatū *lib. 2. q. 16. & fuſius lib. 5. hac ſect. 16.*

Dico igitur *ſententiam extendentium hunc canonem ad Lamias noſtras primò Lamijs ipſis infructuoſam eſſe: deinde perniciosam Eccleſiæ & reipub. tertiò, periculoſam aſſertoribus. quartò, rationi & veritati patrum conſentaneam.* Probo ſingula. Primò eſt *infructuoſa Lamijs*. quia per eam nō eripiuntur ſupplicio. nam adhuc

huc ex *d.c.Epiſcopi*, hæreſeos conuincerētur. quoniam *c. Epiſcopi* tales mulierculas definiret eſſe infideles, & à Deo ad ſuffragia dæmonum deſciſcere. Et rectè definit. quia licet deluſæ fuiſſent in ſomnis; tamen (vt optimè ratiocinatur Nicol. Iaquerius *Flagelli faſcinarior. cap ult.*) poſtquam euigilarunt recordantes eorum, quæ in ſomnis egerant, putantes ea verè & corporaliter à ſe geſta; ratificant pactum & cultum dæmoni exhibitum, & ſollicitè ſibi cauent ab ijs quæ in ſomnis dęmon prohibuit, & omnia ſedulò exſequuntur, quæ iuſſit facere. Fouent etiam pertinaciter voluntatem ad ſimiles conuentus reuertendi, & faciendi quæcumq; arbitrantur ſe illic commiſiſſe, ſacrilega, Sodomiam, incæſtus, infanticidia, idololatriam &c. profitentur ſæpè coram complicibus, etiam in iudicio ſe hæc nolle deſerere. Quare ſunt hæreticæ & apoſtatæ cenſendæ, licet hæc nequam voluntas & opinio ex deluſiōne naſceretur. Ad cultū enim & exercitium hæreticæ prauitatis ſufficit, liberè in eam conſentire, & eam acceptare. Sicut ſi aliquis Catholicus ſomniaſſet ſe audire aliquem docentē vel concionantem, Non eſſe Purgatoriū: poſtea verò vigilans putaret ſe vigilātem hæc audiuiſſe, & memor eorum quę ſomniarat argumentorūm, huic hæreticæ propoſitioni fidem ac cōſenſum præberet, & animo, dictiſq; eam foueret; talis dubio procul haberetur & eſſet verus hæreticus, & vt talis puniri deberet. Item ſicut qui (comparatio Bernard. Cumani *Lucerna nu. 9.*) in ſomnis paſſus eſt illuſionem, quia ſomniabat ſibi rem eſſe cum aliena vxore, ſi poſtea memor ſomnij complacet ſibi de tali actu propter delectationem quàm inde ſibi viſus percipere ex ſpolio thalami alieni; licet non peccet ratione ſomnij, qua ſomnium fuit (quia iudicium rationis tum ligatum erat, & ideo tum peccare non potuit) mortale tamen adulterij peccatū ſibi conſciſcit ratione complacentiæ ſubſecutæ, & cōſenſus pleni in vigilia præſtiti. Nam rectè D. Auguſtinus; delectari falſo crimine verum eſt crimen. Deinde quis ignorat, has vigiles multa conari, ad hoc crimen: & conatus, qui ad cogitationem acceſſit, pęnam in atrocioribus criminibus meritò exigi? *l. quiſquis C. ad leg. Iul. Maieſta. l. ſi quis non dicam rapere C. de Epiſc. & cler. l. uni. C. ſi qua præditus poteſt. l. 1. D. de extraordin. crim. l. 1. D. ad leg. Pomp. de parricid. l. fugitiuus. D. de uerb. ſignific.* Quis ignorat fautores & conſcios eadem pœna cum maleficis puniendos? *l. 1. §. occiſorum D. ad S.C. Syllan. l. vtrū D. ad l. Pomp. de parricid. §. alia. de publi. iudic.* Deniq; patet in d. c. epiſcopi non obſtante deluſione hæreticas declarari. quia dicit *ſceleratas & retrò poſt Satanam conuerſas*, quod eſt eſſe apoſtatas à fide. dicit, *alios ſecum ad infidelitatis interitum traxiſſe* (quod eſt dogmatizantium) *à recta fide deuiaſſe, fidem perdidiſſe, in errorem Paganorū deuolui, Diaboli eſſe non Dei, & Paganis eſſe deteriores.* Si ergo capitulū iſtud pertineret ad ſtriges, deberēt ergo adhuc hodie ſtriges tractari, vt hæreticæ, & à fide apoſtatantes. Quem igitur fructum ex hoc c. percipiunt, quod illas tam clare hæreticas pronunciat, & proinde ſubdit pœnis hæreticorum?

Secundum, *quod hæc ſententia ſit pernicioſa reip. & Eccleſiæ*, clarius probatur, quia ſtrigum defenſores conantur per hoc capitulum obtinere, ne Lamiæ interficiantur, vt patet ex Ponzinibij, Vvieri, & aliorum ſcriptis: & docet quotidiana experiētia impunitas iſto prætextu, vel minus quàm oportet punitas dimitti: nec fidei Inquiſitores inter Catholicos vllum maius impedimentum experiuntur, quam Legiſtas quoſdam & rabulas hac falſa imbutos opinione ab hoc canone definiri, hæc cuncta eſſe illuſoria nec grauem mereri pœnam. Queruntur de hac re ſcriptores fere omnes ex Proteſtantibus Mollerus *comment. in conſuet. Saxon.* & Bodinus *in Dæmonoman.* ex Catholicis viri pij & docti Remig. *in dæmonolatr.* Ludou. Richaume noſter *lib. trium diſcurſuum.* Pet. le Loyher. *lib. 2. de ſpectris.* Creſpetus *diſcurſ. 8. lib. de odio Satanæ. 1. diſcurſ 3.* vbi teſtatur iam Franciſci I. tempore in Francia delatum numerum maiorem cētum millibus, ſed

plurima

plurima cum acceſſione adauctum po
ſtea, iudicum conniuentia, & magna-
tum clandeſtino fauore: & grauiter
deplorat *diſcurſ.* 8.. multitudinem iam
eſſe tantam, quanta nunquã viſa fuit;
& cauſam gliſcentis mali eſſe iudicum
perfidiam, deceptorũ Vvieri ſcriptis,
& deceptorum à Diabolo, vel certè
complicum Sortiariorum. *vide illum à
fol.* 118. Sebaſtianus Michaelis *Pneu-
malog fol.* 53. *&* 55. ſcribit à Geneuenſi-
bus ſolummodò puniri magos, qui ho
minibus vel brutis nocuerint, cetera
illorum deteſtabiliſſima ſcelera inſu-
per haberi, & vt illuſoria prætermitti:
non curari ab illis iniurias Deo illatas
per idololatriam, blaſphemias, Sodo-
miam &c. & ideò hodie Geneuam eſ-
ſe ſcaturiginem viuã atheiſmi & ido-
lolatriæ. Hęc ille vicinus de vicinis
ſuis potuit certò comperta habere.
Conqueritur eadem de re Bartol. Spi-
neus Sacri Palatij Magiſter, cùm ſcri-
bit; *potiſſimam labem, cur ſic inualeſcat iſta
peſtis, eſſe quorundam iuriſtarum perſecutio-
nem; quibus principes Theologiæ imperiti fa-
cilè credunt, quaſi ſapientibus, licet in huiuſ-
modi ſatis rudes exiſtant; vtpotè Dei proui-
dentiam, Diaboli poteſtatem atque malitiam,
& pleraque alia Theologica, ad quæ præſens ar
ticulus deducitur, ignorantes; & implent alle-
gationibus legum folia; quæ & in pluribus nõ
faciunt ad propoſitum: eò quòd puros actus hu-
manos poſſunt regulare leges humanæ, non au-
tem Diabolicis colligatos poſſunt benè cognoſce
re; ſed ſolum præſuppoſita cognitione ſuperio-
ris ſcientiæ, ſacræ (inquam) Theologiæ, poſ-
ſunt pœnas determinare talibus conuenientes.*
ſic ille Apolog. 1. c. 3. poſtea cap. 4. ſic
ſcribit. *Hoc capitulum* Epiſcopi *malè in-
tellectũ à iuriſtis, quatenus hęc quæ ad Theo-
logiam pertinent pertractat, eſt cauſa illorum
ruinę, putantium eò quòd in corpore iuris Ca-
nonici redactum eſt, poſſe proprium ſenſum
circa illud ita prodere, vt etiam Theologorum
communi ſenſui ſe opponant* &c. Idem c. 9.
*Adeoquè nunc inualuit iſta peſtis; ut dixerit
in quadam concione diabolus, qui in forma
Principis apparebat (ut retulerunt, qui adfue-
runt nonnulli ab inquiſitore deprehenſi) ſitis
omnes bono animo;* Neque *enim elabentur
anni multi, quod numero ſuperabitis* CHRI-
STI *fideles. quod optimè diabolus obtinet ſuf-
fragio diaboli ſibiq; ſimilium, qui ſe patribus
Inquiſitoribus opponunt, dicentes hæc eſſe deli-
ramenta, ſicq; ſceleſtis his apoſtatis fauent, &
in hæreſibus ſuis indirectè confirmant. Niſi
enim præpedirentur patres Inquiſitores horum
moleſtijs; quorum ſæpè Principes, tanquam ſa-
pientum perſuaſionibus inclinati, denegant au
xilia Inquiſitionis officio debita: iam eorum-
dem feruentium inquiſitorum Zelo ſecta hæc
eſſet penitus deleta, uel certè extra fines Chri-
ſtianorum penitus fugata.* Et his omnibus
antiquior vnus Inquiſitorum Nicola.
Iaquerius anno 1457. ſic ſcriptum re-
liquit; *Quod quidem* c. Epiſcopi, *quidam
incautè attendentes obſtaculum non modicum
præſtant extirpationi ſectæ, & hæreſis faſcina
riorum, unde ipſa fauorem accipit, & incre-
mentum.* Hactenus ille flagelli faſcinar.
c. 9. Verùm quid opus è Gallijs, Ita-
lia, & Germania coaceruare teſtimo-
nia? Nonne in ipſa noſtra Teuthoni-
ca Brabantia, quę ſolebat ab hoc crimi
ne ſatis eſſe pura, hoc ſcelus videmus
gliſcere, ex quo multorũ in corda fal-
ſus d. c. Epiſcopi ſenſus ſe penetrauit,
maximè Iudicum & cauſidicorũ quo-
rumdam, quib. temerè vſurpata Vvie-
ri lectio, & incautè auditi ſermones
Looſei, & à quib. diuina iniuria, & Ca
tholicæ religionis dehoneſtatio haut
magni penditur. Minantur mihi Phi-
lippicas, & calami rigorem: exſpecto,
& reexſpecto, ſed nihil video niſi mi-
nas & inanes iactãtias. pergunt inter-
ea canes impedire, & caulas lupis re-
ſerare. ſinunt malum proſerpere; im-
mò fouent dum non prohibent, quin-
etiã prohibentes ipſi prohibent. quid
negligere, cum poſſis perdere peruer-
ſos, aliud quàm fouere? *error, cui nõ re-
ſiſtitur, approbatur: & veritas, quæ non de-
fenditur, opprimitur.* Hi dominium ty-
rannicum dęmonis in CHRISTI
Eccleſiam confirmant. horum opera
ſalus reip. proditur. ab his de commu-
ni interitu priuata lucra comparãtur;
quibus volupe eſt in vtramque aurem
dormire, donec tortuoſus draco ſe to-
to corpore inſinuet; & venenum apo-
ſtaſię, idololatriæ, ac nefandiſſimarum
libidinum, incredibilis crudelitatis,
execrandorum ſacrilegiorum, & quo-
tidianarum cõtra tenellam ætatulam,
contra

contra fuges & alimoniam mortaliũ, contra patriæ totiusq; generis humani ſalutem, machinationum, per totum paulatim CHRISTI corpus diffundat. Quis non hos de repub. & Eccleſia quam peſſimè mereri pronunciet? quis non profliget, execretur? videmus, ſi quidquam videmus, impunitate ſtriges fieri deteriores, & pedetentim plures pluresque ſibi complices impigrè adiungere; nec quidquam illis optabilius eſſe, quã quod aſſiduè Diabolus inculcat, ſincerá adhuc partem eodem carcinomate peruadere. Si de vllo crimine verum, de hoc ſanè veriſſimum eſt vetus illud, *Parcendo nocentibus innocentium ſalutem conſeruari non poſſe*. Deus ipſe per Eſaiam ſatis apertè Babylonis inſinuat, ſe regioni in qua maleficis parcatur, propitium nũquam futurum, ſed ab ea grauiſſimas pœnas exacturum: *Venient* (inquit) *tibi* (Babylon) *hæc duo ſubitò in die vna ſterilitas & viduitas. Vniuerſa venerunt ſuper te propter multitudinem maleficiorum tuorum, & propter duritiam incantatorum tuorũ vehementem, Sapientia tua & ſcientia tua hæc decepit te, veniet ſuper te malum, & neſcies ortum eius: & irruet ſuper te calamitas, quã non poteris expiare. Sta cum incantatoribus tuis, & multitudine maleficiorum tuorum, in quibus laboraſti ab adoleſcentia tua; ſi fortè quid proſit tibi, aut ſi poſſis fieri fortior. Defeciſti in multitudine conſiliorum tuorũ: ſtent & ſaluent te augures cali.* &c. cap. 47. v. 9. 10. & 11. Confirmat B. Ioann. Chryſoſtom. deplorans quòd ab hoc nefario arſu vix orbis minima pars ſeruetur, & omnes ferè ſint æternæ mortis periculo expoſiti; hæc Dei iram ſemper quidem prouocaſſe; ſed nunc multo magis, poſt tot tam ingentis beneuolentiæ ac miſerationis tam inſignis indicia, poſtquam ille filium ſuum redemptioni noſtræ impendit. *Lege illum hom. 10. in cap. 3. epiſt. 1. ad Thimo. ſub fin.* Quid ergo fas ſperare nobis, vbi tot quotidie pullulant maleficorum faſcinariorum defenſores, & in Scabinatus, Conſulum, Fiſcalium, Parlamentorum, & in ipſa Principum ſacraria irrepunt? Vtinam recogitarent annos antiquos & priora ſæcula reuoluerẽt; deprehenderent, nulli vnquam Principi, Reip. Prouinciæ maleficia exitio non fuiſſe; quorum exempla quædam Monito. III. in fine ponantur. Vnde etiam probatur quod ſequitur.

Dixi tertiò *hanc ſententiam eſſe ipſis aſſertoribus valde periculoſam*. probatur.

Primò quia, vt ex dictis Eſaiæ verbis patet, Babylonicam ſortem in vltione ſibi conſciſcunt, qui Babylonis ſcelus imitantur, & Diaboli contra DEVM partiarijs, ad diuinam iniuriam, & patriæ perniciem, & Eccleſiæ Catholicæ peſtem, adeo ſedulam atq; fidelem operam nauant, & Satanæ regnũ propagãt & Antichriſti ſunt metatores.

Secundò quia, dum non credunt aſſertioni Theologorum (ad quos ſpectat de peccato, ſit vel non ſit; itẽ quantum vel quale, iudicare) nec ſtant Põtificum declarationi, aut communiori Eccleſiæ iudicio, ſuæ nequiter, & incautè fidunt prudentiæ ſapientiæquè; & præter peccati noxam excommunicationis etiam ſe periculo exponũt; in eos latæ, Qui Inquiſitores in hæreticorum inueſtigatione & punitione impediunt.

Tertiò quia non immeritò ſe faciũt multorum criminum ſuſpectos: in primis quod non ſint alieni à crimine qđ defendũt, vt Iaquerius notauit de Doctore Edelino, & Treuiri norũt de Doctore Flaet, & de Vviero teſtatur Creſpetus *diſc. 3.* & docuere Leloyher. Richeaumeus, & alij complures; & poſſem ipſe quorundam nomina referre. item quod cauſa negãdi ſit atheiſmus eò quod non credant eſſe dæmones; vel quia non benè ſentiunt de diuina prouidentia; quam putant ſinere, innoxios à dæmone infamari, repræſentari, & tãdem ſupplicio affici; vel quia pertinaciter tenent dęmonem nõ poſſe corpora localiter transferre, nec tẽpeſtates ciere, nec morbos hominib. immittere, quæ cõtra fidem ſunt, quia S.S. repugnant, vt docui *lib. 2. Diſquiſit. q. 11. 12. & 16. & lib. 3. q. 4. ſect. 4. ſect. 2.* & quia ſentiunt aliter quam Eccleſia. Nam caput Eccleſiæ, & (vt ſic dicam) eius lingua ſeu os eſt Pontifex Roma-

nus:

nus: Pontificum verò Romanorum multi d. capit. Epiſcopi adhortati ſunt Inquiſitores, vt contra ſtriges ſeu Lamias, ſedulò & ſeueriter procedant, & peſtem hanc exterminent; & harum crimina, ſe non pro illuſionibus, ſed pro veris ac nefandis exceſſibus habere manifeſtè profitētur, vt patet ex Pontificum Bullis Innocentij VI. ad Inquiſitores Germaniæ, Iulij III. ad Inquiſitorem Cremonenſem, Hadriani VI. ad Inquiſitores Lombardiæ, & Clementis Septimi ad Epiſcopū Bolenſem de ſtrigibus Mirandulanis; quas bullas referunt & ſcriptis ſuis inſerunt Sprengerus, *in princip. mallei maleſic.* Spineus *quæſt. de ſtrigibus cap.* 15. *& Apolog.* 1. *capit.* 11. & integras ponit Pet. Binsfeldius *lib. de confeſſ. maleſic. edit. vltima*. Sic etiam ſentiunt cuncta tribunalia Eccleſiaſtica Italiç, Hiſpaniç, Germaniæ, Galliæ: ſic ſemper Apoſtolici Inquiſitores in praxi obſeruarunt: ergo hic eſt ſenſus, hoc iudiciū Eccleſiæ; à quo diſſentire non eſt cordis ſincerè Catholici, ſed hæreſin ſapit. Mihi quidem, qui Eccleſiam non audiunt aliquid definiētem, pro Ethnicis ſunt & profanis. 4. tales ſi à malitia, certè nequeunt excuſari à ſtupore ac ſtolida temeritate ac præſumptione. Non à ſtupore & ſtoliditate; quia negant poſſe fieri, quæ recta philoſophia & Theologia fieri poſſe conuincit (*vt oſtenſum lib.* 2. *&* 3.) vt quia negant facta, quę vbique, & omnes ferè ſe fieri vidiſſe, & eſſe expertos, homines fide digniſſimi conteſtantur: quod ſapientum iudicio deſipere ac inſanire eſt: quia nihil velle credere, niſi quod proprijs oculis adſpexeris, ſignū eſt ſtoliditatis, vel proteruæ obſtinationis, quæ, qualis ipſa eſt, ceteros putat, mendaces, fungos, & leues in credendo. Leuis eſt corde qui citò credit, ſed cordis nullius & frontis ferreæ qui communi virorum proborum & ſapientum aſſertioni non credit. Nec à præſumptione queunt excuſari; quia ipſi ius vſurpant definiendi an aliquid ſit hæreticum, necne; quod non ad Iuriſtas, ſed ad Thologos; non ad Parlamenta aut ſubſellia laicorum, ſed ad Epiſcoporum conuentus & Synodos pertinet: immò præferunt ſuam ſententiam ſententiæ Inquiſitorum fidei, & Pontificū Romanorum. Nam cum iſti cenſeant nō eſſe illuſoria quæ ſtriges confitentur: noſtri aduerſarij Vvierani contendūt, deceptiones eſſe & pro illuſionibus habenda. Planè vltra crepidam ſutores: & perinde faciunt, ac ſi lictores & alij iudicum exſecutores, iudici dicerent eum male iudicaſſe, & ſe ſententiæ opponerent. Nam in cauſa hæreſeos Iudices laici reuera tantum ſunt executores ſententiæ per Eccleſiaſticos iudices latæ. Quando enim Eccleſia definiuit, verbi gratia, qui negat transſubſtātiationem panis in veram carnem & ſanguinem IESV CHRISTI in Euchariſtia, hæreticus eſt, & pœnis hæreticorum plectendus. Tum iudex ſæcularis tantùm cognoſcit de facto, an Petrus hoc neget. Si Petrus dicat ſe negare, partes iudicis ſæcularis non ſunt aliæ, quam exſequi in hoc homine, quod Eccleſiæ decreto ſtatutum: & tenetur credere, talem verè hæreticum eſſe. Sic quando Eccleſia definit ſtriges noſtras vt verè crimino ſas puniendas; non licet laico magiſtratui hanc ſententiam eludere, dicendo hanc quæ fatetur deluſam; ſed ritè confitentem debet condemnare. Nec etiam effugiunt notam temeritatis, tum iiſdem ex cauſis; tum quia, cùm nudi iuriſtæ, vel medici ſint, tamen audent ſibi arrogare declarationem determinationis conciliorū circa fidem; quæ auctoritas non competit niſi prælatis Eccleſiarum, idque de conſilio Theologorum; quib. Prælatis ſolis conceſſa facultas canones fidei condendi. Aduerſarij verò contendunt d. canonem Epiſcopi pertinere ad ſtriges noſtras, & ideo illo Canone deciſi has deludi: Pontifices autem, quos nominaui, declarant illas non deludi, nam iubent Inquiſitoribus, vt in ſtriges, tanquam verorum criminum reas rigorem legum contra hæreticos latarum exerceant; nec tamen Canonem Epiſcopi antiquant, nec vllus eum ex Decreto tollendum iudicat:

Digitized by Google

iudicat: ergo ſatis declarant ſe cenſuiſſe, nihil hunc canonem ad ſtriges pertinere, alioquin eum abrogaſſent. Eodem modo eum intelligunt Inquiſitores fidei, qui ſemper ex doctiſſimorum Theologorum & Canoniſtarum numero deliguntur. Nonne temerarium eſt contra hos omnes ſuo iudicio, in re tam graui, & adeò periculoſa ſibi & reip. niti?

Vltimam denique concluſionis noſtræ partem; *videlicet ſententiam aduerſariorum nec veritati, nec rectæ rationi eſſe conſentaneam*; probo, quia veritati conſentaneum eſſe nequit, quod iudicio Eccleſiæ, & Pontificum declarationi repugnat, vt facit ſentẽtia aduerſariorum. Nam Eccleſia eſt columna veritatis, & Pontifex Romanus eſt lingua ſeu os Eccleſiæ, cui eſt promiſsũ à veritate, *Non deficiet fides tua*. Quod verò veritati conſentaneum non eſt, id rectę rationi nequit eſſe conſentaneũ. Præterea ex ipſis ſectæ illarum Dianiarum circumſtantijs; non prorſus excæcatis; ſtatim apparet, quàm diuerſa fuerit illarum ſecta, à noſtrarum ſtrigum ſecta. 1. illæ credebant plures eſſe DEOS, Dianam, Herodiadem &c. noſtræ ſtriges non neſciunt ſe Diabolum venerari, & ei debitũ vni DEO ſe honorẽ deferre. 2. illæ profitebantur quædam prorſus impoſſibilia, vt equitare cum Herodiade, quę nequit ex inferno egredi; & cum Diana Dea, quę nulla eſt. noſtræ nihil fermè confitentur, niſi quod, citra miraculum, ſit poſſibile. Si dicas, Seuer. Sulpitius *lib. 1. de vita D. Martini* ſcribit ei vmbram terram Latronis, quæ ex inferno prodierat apparuiſſe: ſic ergo poſſet Herodias inde prodire. Reſp. non rectè id inferri. Nã quoad Latronis animã potuit id Deus permittere ad falſi cultus deſtructionem: ſi verò inde Herodias prodijſſet (quã illæ miſellæ credebant eſſe veram Herodiadem) id foret ad falſi cultus cõfirmationem, quod Deus nũquã permitteret. 3. illæ credebant quòd cum Diana proficiſcerentur: noſtræ quod cũ ſuo magiſtello ſeu martinetto dęmone: in quo illæ fallebantur, noſtræ non falluntur. 4. illæ omnes putabant aliquid veri Numinis & diuinitatis ineſſe creaturæ (nam in hac re diſertè canonis deciſio fundatur, dũ ait; *quia huiuſmodi mulieres aliquid Numinis & diuinitatis, extra vnum Deum arbitrantur*) noſtræ ſtriges vix vllæ hac ignoratione vel errore ducuntur. 5. noſtræ expreſsè renunciant Deo, & profeſſioni fidei, quam in baptiſmo ediderunt, offerunt dæmoni aſſeruatã euchariſtiã: cõculcant cruces, & alia multa faciũt ſacrilegia; quorum nihil illis alijs mulierculis impingitur. 6. miſceri ſe carnaliter cum dæmonibus fatẽtur; quod non aliæ. 7. noſtræ conficiunt & vtuntur maleficia; pecudes, hominesquè, præſertim infantulos necant; & fruges procellis perdunt. quorum nihil de alijs illis legitur. 8. noſtræ conſpirant cum Satana in humani generis perniciem; qua de re nihil eſt in d. cap. Epiſcopi. 9. noſtræ baculo, vel olla, vel quo alio vtenſili inter tibias ſumpto, per aerem vehuntur, & interdum pedibus iter conficiunt in itu ad conuentum, & reditu domum; ſecus ac illæ quæ tantum ſuper beſtias ſe dicebant omnes equitare. has & ſimiles alias differentias facilè quilibet colliget, ex confeſſione illarum, in d. c. epiſcopi, & noſtrarum ſtrigum in actis iudiciarijs, vnde appareat ſine iuſta ratione aduerſarios ad noſtras d. c. porrigere. 10. argumentatur Bernar. Comenſ. *in Lucerna inquiſitorum in c. 4.* tẽpore cõcil. Ancyrani ſecta ſtrigum videtur nondum nata fuiſſe; ac fortaſſis nec Gratiani tempore, qui anno demũ 1150. vel circiter (*Sic gloſ. c. cum poſt appellationem §. forma vero. 2 q. 6.*) decretum compilauit. Nam prædicta ſecta ſtrigum videtur pullulare cæpiſſe, paulo plus quàm à centum quinquaginta annis, vt ex Iaquerio & antiquis Inquiſitorũ proceſſibus apparet: idem aſſerit eo loco Franc. Pegna *in addition*. Sanè vetuſtiorem Iaquerio, de ſtrigibus in terminis ac clarè loquẽtem, haut ſcio an alium inuenias: ille autem nondũ centum quinquaginta annis deuixit. Quo igitur pacto *c. Epiſcopi*. de tam diuerſis, tam diu poſt ſecuturis hæreticis egiſſet?

Digitized by Google

ſet?nam eaſdem non eſſe illas mulierculas cum noſtris; ſed in multis multum diſcrepantes, iam oſtenſum.

Vnde etiam fit manifeſtum, verit ati ac rationi conſentaneam eſſe ſententiam contrariam eorum. qui *d.c.epiſcopi*, volunt non pertinere ad eas de quib. nunc agimus ſtriges: quę eſt planè cõmunis Catholicorum ſentẽtia, in primis eorum quos citaui Pontificũ Romanorum, *Innocentij, Hadriani, Iulij & Clementis*; & Epiſcoporum vel Cardinalium, *Turrecremata in d.c.Epiſcopi Alph. Toſtati, in Matth.c.4.q.47 Simanca Epiſcop. Zamorenſis Cathol.inſtitution.tit.27.* & fidei Catholicę inquiſitorũ *Iaquerij flag. Faſcin Sprengeri Mallei maleſic.p.2. Nideri in Praceptorio pracep.1.cap.11.q.4. Bernard. Comenſ.in Lucern.Inquiſitor.&* magiſtrorum ſacri Palatij *Siluestri Pneratis, de ſtrigimag.lib.1.c.14.& lib.2.c.1.& 4.& Spinei, de ſtrigib.c.1.cum ſeqq.* & aliorũ grauiſſimorum tam Iuriſconſ. quã Theologorum, ſi non omnium, certè tot ac tantorum, vt eorũ comparatione aduerſarij meritò nulli cenſeantur, nonnullos nominabo, *ſic Ioann. Graſſus conſ. de ſtrigibus Auguſtin. Botta de Sauiliano, de eadem re alio conſ. Bernard. Baſinus relect. de artib. Magic. propoſition. 9. Paulus Girland. de ſortileg.q.7.& poſt accuratam diſputationem Arnold. Albertin. de agnoſcendis aſſertionib.haret q.24. à nu.13. maximè nu. 24. qui multa argumenta in contrarium adducit, quibus egregie ipſemet reſpondet. Franciſ. Pegna commentar.68.in directorium Eimerici, & idem in Annotat. ad Ambroſium de Vignate tracta. de hereſi. q.12. ubi etiam accuratè oſtendit, Ambroſium illum à nobis non diſſentire, & ſi diſſentiret eius opinioni nõ ſtãdum: Marquardus de Suſanis tract. de iudais & alijs infidelibus cap.13. nu.28. Io. Maior. in 2.c.14.q.3. Barthol. Sibyllanus.3.Decad. Mirabilium, c.7.q.4. Franc. Victoria relect de Magia q.7. Alfonſus à Caſtro lib. 1. de iuſta heret. punit.c.16 Sixtus Senenſ.lib.1. bibliothe.Sancta, annotat.73. Pet. Binsfeldius Suffragan. Treuirenſ. de confeſſio.maleficar. in ſolutione argum.ad primum mihi fol.347. Michaelius in Pneumalog.& Franc. Picus lib.3. dialo. ſtrix, & omnes quos citaui ſuperius hac ſect.16. lit.VV.*

Reſtat reſpondeamus obiectionibus aduerſariorum ſupra allatis.

Ad primum dico quædam eſſe ſimilia mulierculis illis cum noſtris ſtrigibus; ſed in præcipuis, maximè quæ ſunt fundamenta & baſes *dicti c epiſcopi* diſcrepare. immò nec in his, quæ ponit argumẽtum conueniunt. nam noſtræ non tantum noctu, vt illæ; ſed etiã interdiu vadunt ad curſum, nec vnquã cum Diana vel Herodiade ſe putant, nec ſuper veras beſtias vehi, nec ſemper equitant, nec Dianæ, vel Herodiadi obtemperant: nec ignorant præſidem conuentus eſſe Satanã *ui. ſup. verſ. vltimam denique*. Ideo hic non procedit argum. à ſimili, nec extenſio Canonis, cuius verba non conueniunt noſtris ſtrigibus, nec diſpoſitio, quia noſtræ non credunt totum quod illæ aſſerebant: quod totum complexum in canone illo damnatur; nõ verò credulitas, quod à dęmone in alium locum corporaliter queant trãsferri, quę nihil habet commune cum opinione infideliũ, vt dicti auctores optimè oſtendunt, maximè Albertin. *d.loco num.25.* & ex hac extenſione magnum contra philoſophiam ſacram prophanamq; abſurdum ſequeretur, vt doctũ abundè. Nauarri auctoritati iam reſpondi, eum aliter intelligendum, *vide lib.2. q.16. lit.A.*

In 2. obiectione ſupponitur minor falſa: nam falſum eſſe oſtendi noſtras ſtriges credere ſimilia his, quæ in d.c. Epiſcopi damnantur.

Ad 3. quoq; reſp. vel nullas, vel vix vllas Lamias hoc credere. Solẽt enim in cõfeſſionibus ſuis dicere, ſe alijs uideri tales; ipſę autem ſciunt ſe trãsformatas non eſſe. Quod ſi rudiores aliquæ id, vt Lycanthropi quidam faciũt putent: fateor tales à dæmone, quo ad hoc punctum, deluſas eſſe: tamen ſi hoc pertinaciter teneant, dico ex hoc c. Epiſcopi, illas vt hęreticas debere damnari: vt rectè cenſent Ambroſius de Vinante, Albertinus, Pegna & alij.

Ad 4. Reſp. primò, incertum eſſe, de qua ſecta mulierum Burchardus loquatur. Nam Burchardianæ eodem modo, quo illæ Gratiani, deludebantur,

tur, nempe circa præſentiã Herodiadis aut Dianæ: noſtræ verò circa ſui dęmonis, tam vectoris, quam incubi, & Præſidis in conuentu, non decipiũtur: ſciunt. n. ipſummet eſſe. Pleræque & norunt diſcernere, quando id vigilantibus verè, & quando ſomniantibus per imaginationem contingat. Deniq; notant loca, perſonas, & reliquas omnes circumſtantias, & de his in confeſſionibus ſuis tam noxij, quam innoxij, in teſtimonijs conueniunt: quod deluſionem oẽm excludere ſatis vbertim oſtenſum. Noſtræ quoque quoad transformationem, non credunt ſe cũ hominibus veris rem habere, ſed cum dæmonibus in corpore formato vel aſſumpto. Item ſciunt diſtinguere inter veros homines qui choræis interſunt, & inter dæmones illis permixtos. Iõ poſſumus negare Burchardum de ſtrigibus noſtris loqui; quarum ſecta diu poſt adhuc ignota manſit. Secũdo dubium eſt quo pacto Burchard. accipiat illud; *neceſſariò*. Nã ſi de neceſſitate abſoluta, vt velint nolint cogantur eò in beſtijs aduolare; perſpicuum eſt eũ de noſtris non agere; quæ, ſi nolint, eò non deuehuntur, ſed domi manẽt, ſed poſtea pœnam aliquã abſentiæ luunt. Si verò intelligit neceſſitatem conditionatam, v. g. debent ire, ſi nolint affligi: malè id adſcribit infidelitati. nã res ita ſe habet de facto. Si capit de neceſſitate morali, v. g. quòd putent ſe peccare nõ eundo, & ideo ire debere: hoc nihil attinet ad noſtras, quæ ſciũt ſe peccare eundo, non verò remanendo. Et ſanè toto illo capite nihil proponit Burchardus has ſentire, qđ rectè fidei repugnet, iuxta iam à nobis demonſtrata. Nec mirũ hac in re illũ erraſſe; qui in eodem capite halucinatur circa tempeſtates ciendas, & maleficium amoris odijque, vt oſtenſum *lib. 2. & 3.*

Ad 5. arg. ex reſp. ad 4. patet ſolutio.

Habent aduerſarij plenam (ni fallor) *d. c. Epiſcopi* explicationem quam velim eos perpendere, ſine proteruia aut peruicacia; quæ faciunt, vt videntes nihil videant.

SECTIO XVII.

De libris Magicis.

NEc poſſunt ad hæredes transmitti, nec legi, nec retineri; ſed ſunt igni tradendi; *a* Vt iure antiquo cautum, & in primitiua Eccleſia obſeruari ſolitum; *b* & hoc renouatum edicto Pij IIII. & Clementis VIII. Pontif. in ſegg. quas præfixerunt Indici *lib. probib. Reg. 9.* INTELLIGE præterquã ab illis; quibus prohibitorum librorũ generalis lectio, in bonum publicum, Põtificis Max. auctoritate fuerit conceſſa. *c* Solis Pontificibus reſeruatum eſt, hanc licentiam largiri, *d* & quib. ipſi hoc permiſerunt; vt nominatim omnibus Inquiſitoribus fidei, & eorũ commiſſarijs, pro tempore exiſtentibus: Epiſcopis verò, eo ſolo quod Epiſcopi ſunt, hæc licentia legendi libros prohibitos non cõpetit, vt docet Penna, *e* & hoc fuit à Pio V. quibuſdam Epiſcopis diſertè reſponſum. Sunt autẽ tales libri, non auctoritate propria comburendi, ſed potius deferendi ad inquiſitores. Qui eos retinent, niſi deferre parati ſint, non ſunt abſoluendi: & hæc abſolutio reſeruata eſt habentibus poteſtatem abſoluendi à caſibus bullæ cœnæ Domini; & ab alijs impẽſſa abſolutio, nulla eſt & inualida. ſunt etiam tales retinentes vehementer de eadem hęreſi ſuſpecti; *f* ſi libri ſint ab alijs compoſiti. Nam ſi ab ipſiſmet compoſiti forent, plenè conuincerentur, & dãnari poſſent vt hæretici magi; *g* ſi tamen faterentur à ſe compoſitos, vel à ſe ſcriptos, vel ab alio ſe dictante ſcriptos, nec quicquam cauſari poſſent quod eos ab hęreſis crimine tueretur. *uide de hac re benè loquentem Siman. in prax. à nu. 3 tit. 39.*

Idem quod inquiſitorib. fidei, quo ad librorum horum vſum puto eſſe publicis Librorum Cenſoribus Eccleſiaſticis: non verò DD. quia Doctores ſunt, nec Parochis quia Parochi. quod diligẽter notandum, etſi in multis locis periculosè Parochi & DD. hoc ius ſibi vſurpent.

a *l. cetera. D. fam. her ciſ. l. mathemat. C. de epiſc. audiẽ.*

b *Actor. 19. v. 19. cũ ſeqq. & D. Aug. teſtatur in pſal. LXI. in fi. Damaſc. de Barlaam et Ioſa c. 32.*

c *Eymeric. c. 43. nu. 1. & Pena, ibi in commen. lit. C.*

d *Iul. III. in bulla, cũ meditatio cordis.*

e *Ad Direct. Inquiſ. p. 2. cap. 4. Commẽ. 3. fol. 91.*

f *Hæc omnia fusè docet poſt Simanc. Campeg. & Zanchinũ Penna d. com. 3*

g *Arch. Io. And. Dom. c. filij de heret. in 6. Roman. ſing. 323. Carer. de heret. nume. 125.*

Digitized by Google

SECTIO XVIII.

De Euchariſtia morituris præbenda.

CONſuetudo multis locis eſt maleficis ad mortem damnatis denegare viaticum corporis Dominici; quæ conſuetudo tolerari poteſt, propter Sacramenti reuerentiam, illis locis; vbi poſt ſententiam ſtatim reus morti traditur. Locis alijs, vbi pridie ſententia fertur, & poſtridie reus interficitur, etiam conſuetudinē hanc admittit Nauarrus. *a* Sed oīno putarim, tunc reis præbēdam cōionem, niſi quid aliud obſtet: nempe dummodò Catholici ſint, & verè pœniteant. probatur hæc ſententia iure Pontificio, *b* & ciuili, *c* & DD. auctoritate, *d* probatur & ratione. qa conſulendum eius animæ, cuius corpus traditur ad mortem: neque hoc eſt dare Sanctum canibus. pœnitens enim iam Deo amicus eſt, & non canis. Nec dedignatur Chriſtus eum inuiſere, pro quo mori dignatus fuit in cruce.

Item ad hoc requiritur, vt reus ſit ieiunus. non enim idem obtinet in ægro morituro, & ſano morituro, vt optimè docet Nauarrus: *e* & vt tantum temporis inter ſupplicium & cōmunionem intercedat, vt ſpecies ſacramentales ſint veriſimiliter cōſumptæ, ad quod non dubito cum Nauarro, *f* quatuor horas ſufficere. confeſſio Sacramentalis nunquam reo, ne immediatè quidem ante mortem, deneganda: *g* contra vnctio extrema reis nunquam concedenda. *h* Semper autem cauendum, ne poſt Euchariſtiam, vel cōfeſſionem quilibet reū inuiſat, & inebrietur, vel alia fiat piam mortem & ſeriam pœnitentiam impedientia; qua in re hic in Belgio, & Germania ſuperiore multum & frequenter peccatur.

a *lib. 5. conſil. 16.*
b *c. quæſitū. 13. q. 2. c. ſuper eod. de hær. in 6 Motu proprio Pij V. ſuper hoc edito.*
c *Sanctione crimin. Caroli V. a. 79*
d *gloſſ. & DD in Clemē. 1. de pœnit. Turrecrema. in d. c. quæſitum. Aufrer. de poteſt. Eccl. ſuper laic. Iul. Clar. d. q. 99. nu. 3. v. Binsfeld. mēb. 2. dubi. 5. multos allegantē.*
e *d. cōſ. 16.*
f *Manual. c. 25. n. 23.*
g *Nau. nu. 23.*
h *Clar. d. nu. 3.*

SECTIO XIX.

An corpus ſepeliendum?

SEquenda in hoc regionis conſuetudo, quoad illos, qui à Carnifice iuxta tenorem ſententiæ ſunt interfecti. *i* Quoad alios, qui ſententiæ executionem morte præuenerunt, notandum primò huius (vt & hæreſis) excepti criminis naturam eſſe, vt morte non finiatur, ſed contra mortuū procedi in eo poſſit; *k* & in locis vbi bona confiſcantur, poteſt etiā poſt mortem agi ad bonorum confiſcationem; ſed vbi talis conſuetudo non eſt, ſaltē ad memoriæ damnationem; *l* & corpus ſepultum cōdemnatum poſſet exhumari, & oſſa comburi. Qui durante reatu ſibi mortem conſciuerunt; ij non ſunt ſepeliendi Eccleſiaſtica ſepultura, *m* ſed cadauer deberet à iudicibus in furcam agi. Si obijcias cōtrariam ſententiam communiorem, quoad vltimum membrum, nempe non poſſe iudices in corpus in carcere mortui ſæuire, illud ſuſpendendo, vel cremando. quia crimina & eorū pœna morte extinguuntur. *n* *Reſpondeo* hanc rationem locum nō habere, quando moriendo nouum crimen cōmittitur, & ipſa mors crimen eſt: crimine enim nec crimen, nec criminis pœna poteſt extingui. Hæc me cauſa impellit, vt à communi ſententia recedam. Deinde plerique cenſuerūt & optimè, in atrocioribus criminib⁹, rectiùs eſſe adhuc cadauera puniri, cū grauiſſimo cum ſcelere, ſe debitæ pœnæ reus conatus fuit ſubtrahere; & cōſuetudo ferè generalis comprobauit hanc praxim cadauera talium puniēdi, ad aliorum neceſſarium exemplū. *o* Eos autem conſanguineos, & amicos, qui reis in carcere venenum, vel cultros ſuppeditant; vt violentas ſibi manus inferant ad ignominiam euitandam, in quos meritò DD. inuehuntur, *p* nō dubito teneri lege Cornelia de Sicarijs.

i *Gome. to. 3. c. 14. nu. 8. Clar. §. vlt. q. 100. num. 1.*
k *Gome. d. tom. 3. c. 1. nu. 80.*
l *Gomeſ. ſupra & Clarus q. 51. n. 14. Siman. in prax. tit. 62 & titu. 56.*
m *c. placuit 23. q. 5. & ibi gloſſ. & DD.*
n *vide Clarum. d. §. fi. q. 51. n. 15 & Gomez. ſupra n. 71. & Menoch. de arbi. ind. caſ. 285.*
o *latè hæc oſtendunt poſt Igneū, Frā Marcū & alios, ipſi Gom & Clarus. locis dictis, Couarr. lib. 2. reſol. c. 1. Simanc. d. tit. 62.*
p *Marſ. ſingula 150. Menoch. d. caſ. 285.*

Si verò non vi ſibi illata, ſed ægritudine, vel debilitate, aut incommoditatibus carceris morerentur ante ſententiam; in his ego prorſus ſequerer communem illam ſententiam; adeo vt ſi in talem, non legitime cõfeſſum aut conuictum, iudex ſæuiens, eum non patiatur Eccleſiaſticæ tradi ſepulturæ, peccet Mortaliter, & actione iniuriarũ cõueniri à propinquis defuncti poſſit. *a*. Poterit tamen iudex ſine re corpus ſepeliri cum proteſtatione, & litẽ cæptam contra mortuum proſequi, citatis ad defenſionem ijs, quorum intereſt; vt in hæreſis crimine ſeruatur. *b* Sed quot annorũ ſpacio curritius contra mortuum agendi? putarim in hoc crimine quoad bonorum confiſcationem non poſſe agi, poſt annũ quadrageſimum; ad memoriam tamen damnandam, adhuc agi poſſe, *c* iuxta ius Canonicum; ſed ciuile videtur quinquennij tantum ſpacium exigere; *d* cui in foro ciuili ſtandum.

a *d. c. placuit & c. ex parte de ſepult. Alberic. Ang. & alij in l. 1. §. quoties. ff. de inium. nequehic in praxim cõtinuatam proferunt DD. ſupra citati: ſed omnes volunt vnanimiter quo ad hoc iura ſeruari.*

b *Aegid. Bellamera deciſ. 677. & 678. cũ ſeqq. Alberti. rubr. de hær. Siman. d. tit 62.*

c *Brunus de hæret lib. 5. c. 17. Siman. ſupra nu. 7. ex c. vlt. de præſcrip. in 6.*

d *l. 2. C. de apoſta. & ita gloſ. in l. Manichæos. in verb. ſubire. C. de hær. & eſt commun. teſte Gomeſ. ſupra n. 81. quem ſequitur Clarus d. num. 14.*

APPENDIX AD LIB. V.

HIS addã, quæ ad me V. Cl. Petr⁹ Oranus ſcripſit quinto Kal. Decemb. 1599. & adiungam ex rebus alibi iudicatis nonnulla, quæ ſolius Pariſienſis Curiæ iudicatis non immeritò præferantur: quamquam nec Duareno (cuius in ſcholis, quàm in ſubſellijs, maior laus) ſatis credam hoc Parlamenti illius cõſtans eſſe iudicium, ſed fors illum arreſta aliqua decepere; quæ alijs, ipſi nõ noſtris, fundamentis nitebantur. Orani verba ſunt:

In Magicarũ Diſquiſitionum Tomo primo, aduerſus Alciatum noſtrum, ſtrenuè decertaſti, depulſione que plena atque ſolida, errorẽ noſtrum, & confutaſti. demiror doctiſſimum Alciatum nõ tantum in Parergis, verum etiam in Recitationibus ad Decretales Pontificum in eo errore perſtitiſſe, ſic autem ſcribit. *a*

In contingentia facti vidi quamplurimũ dubitari, Inquiſitor pronunciauerat contra quandam mulierem ac tradiderat Iudici ſæculari; hic ad partis inſtantiam vidit proceſſum, in quo continebatur, quod hæc mulier confecerat pocula quædam amatoria; & ſolũ contra eam erant indicia quarundam maleficarum; quæ dicebant quod in quodam luſu nocturno cũ dæmonibus viderant ipſam mulierem ludentem, ac ducentem choreas; ipſa verò negauerat omnia, & fatebatur ſe eſſe catholicam: fuit dictum quod Iudex ſæcularis non deberet exequi Inquiſitoris ſententiam ex defectu iuriſdictionis, quod in illo proceſſu Inquiſitor non poterat cognoſcere. nã quo ad pocula amatoria; clarum, illud delictum non eſſe hæreticum, nec eius cognitionem ad Inquiſitorem ſpectare. b *neque enim eſt credẽdũ quod ẽt ipſa vere fuiſſet in luſu. nã quãuis credatur ſocijs criminis in tali delicto; attamen illud non eſt trahendum ad ea, quæ vere non videntur, ſed per illuſionem dæmonũ,* c *præſertim cũ iſtæ participes criminis eſſent mulieres, quæ regulariter nõ admittuntur in cauſa ſanguinis;* d hæc Alciat⁹.

a *in c. per nicioſa. nu. 66. de offic. & poteſt. ordinarij.*

MI DELRIE, ex vno errore, in alium labitur Alciatus, ſiquidẽ Pontifex Maxi. *e* in accuſatione etiã mulieres audiri reſcripſit, nõ quaſlibet; ſed conſcias, & participes eius criminis, ac facinoris; & audiri non tãquã accuſatrices, ſed tanquam teſtes; certum enim eſt conſcias haberi pro teſtibus, audiri, & examinari tanquam teſtes: quin etiam generali conſuetudine comparatum, vſurpatum atque receptum, vt eiuſdem criminis, & facinoris ſocijs credatur, ſi ſanguine ſuo, id eſt morte, accuſationem ſuam ſignauerint, & roborauerint.

Et quod traditur *f* Reum criminis non interrogari de cõſcientia aliorum; quod qui ſibi non pepercit, multo minus alteri parciturus ſit; *g* id intelligendum eſt de cõfeſſis, non cõuictis; hos enim aduerſus conſcios, ſocios,

b *Panorm. in c. 1. de ſortileg. per c. accuſat⁹ de hære. in 6.*

c *c. epiſcopi 26. q. 5.*

d *cap. 3. de teſt.*

e *in d. c. 3.*

f *in l. reperti. §. 1. de quæſtionib. & in l. vlt. C. de accuſa. & in c. vlt. 15. q. 3.*

g *l. vlt. §. ſin autẽ. C. de bonis eorum qui ante ſententiã &c. Emilianus declara. 292.*

a in l. d. Hadrianus §. 1. de cuſtodia reorum.
b c. 1. de cõfeſſis.

cios, & participes criminis interrogari manifeſto iure probatur: *a* immo & confeſſum interrogari in criminis læſæ Maieſtatis *b* in aperto eſt: tale autem crimen eſt ſortilegij, & magię. Iudices rerum capitalium apud Stabulēſes, ſortilegas conuictas, nec cõfeſſas, proſcribendas, non damnandas capitis vel ad rogum contendebant; ac ne quidem, ſi in flagranti crimine comprehenſæ eſſent; ſicq; apud eos more maiorum vſurpatum: verum auctorãte Principe iactatam conſuetudinem, & abuſum abrogauimus. hoc enim nec ius admittit, altero contentum; vt vel cõfiteatur vel cõuincatur Reus. *c*

c l. qui ſententiam. de pœn.
d li. 1. de Clement. c. 23.
e decla. 377.
f lib. 8. hiſto.
g Sueton. in uita Auguſt. c. 33.
h in no. ad Suetonium d. c. 33.

Scio aſperrimum *crimen paricidium* (quod Seneca, *d* & Quintilianus *e nefas vltimum* vocant; eoq; ſenſu in Regem adtentatũ, *vltimum facinus*, Quintus Curtius appellat) *f* non vindicatum acerbiſſimo illó ſupplicio, more maiorum ēt in cõuictum & manifeſti paricidij Reum; niſi ſi vltrò confiteretur, nec confeſſionē fuiſſe extortã tormentis; *g* tñ nihilominus conuictus, capitali pęna vti homicida coercebatur, ea fuit lenitas Auguſti, nolens paricidij pęna plecti niſi confeſſos, nec Auguſtus ſua interrogatione, CERTE PATREM TVVM NON OCCIDISTI? viã ſalutis, & libertatis Reo aperuit, vt voluit Caſaubonus; *h* ſed benigna interrogatione abnutiuũ reſponſum elicere voluit; ne conuictus, non tñ confeſſus, pœnã paricidij ſuſtineret. tam horrendum facinus paricidij vix credidere patratũ veteres; niſi ſi paricida ſe ſuo indicio, & iudicio conuinceret.

Quod verò Alciatus ſcribit, aduerſus diuinationes, & incantationes, Inquiſitores incongruos, & incompetẽtes eſſe iudices, qđ diuinationes, ſortilegia, ac alia id genus, ſpecies ſint falſæ Religionis, nulla tñ dogmata fidei Catholicæ contraria contineant; hoc ſimpliciter verum non eſt, ſi enim Diuinator, ſortilegus, inuocauerit, & adorauerit dæmones, ſpem in eos ac fiduciam poſuerit; ſacrificia ac preces eis obtulerit (quod vtiq; faciunt ſortilegi, & venenarij) rectè pro ſua iuriſdictione inquiſitor ingrit, & ita poſt Oldradum, *i* & Iaſonem *k* reſoluit Conradus Brunus.

i cõſ. 208.
k in l. huiuſmodi. de legat. 1.
l inſtit. ad legē Cornel. de Sicarijs.

Demiror Gallos doctiſſimos errationem Alciati inſecutos. Franciſcus Duarenus, *l* ſic de ſortilegis ſcribit: *de aniculis horum temporum quæ uolitare per aera, & nocturno tempore ſaltare, & choreas agere dicuntur, quæritur? Et ſolent plerique Quæſtores in eas acerbiùs animaduertere, q̃ ius & ratio poſtulat, cum Synodus Ancyrana definiuerit quædam eſſe quæ à cacodæmone multarum mulierum mentibus irrogantur; itaque Curia Pariſienſis (ſi nihil aliud admiſerint) eas abſoluere ac dimittere merito conſueuit*, hæc ille.

m lib. 5. rerum Iudicatarum. titu. de malef. c. 11. editio. 2

In eandē ſententiã ita quoq; Petrus Erodius; *m nuper extitere apud Valēſes, & Cenomanos uicinos noſtrorum Andium; qui ex hoc maleficio damnati ſunt, & quos in tormẽtis audio confeſſos; ſe ſacris (quæ ſabbata nuncupant) ritu atim initiari, tũ Chriſtianiſmum abiurare & profiteri paganiſmũ, deinde à terge notari ſignis, poſtremò donari pulueribus & medicamentis, quibus & brutis & hominibus officiant; itaque alios tale quid conficere, nonnullos urinam ſiſtere, quoſdam arceri à concubitu, an id effici poſſit, ut perſuadere uolunt hominibus intactis, uidebimus prout res incidet, durat in hodiernum diem hæc, ſeu magorum, ſeu ſortilegorum pernicioſa factio, niſi quod ea non amplius philoſophorum aut honeſtorum ui orum ſit, ſed ruſticorum & idiotarum; quæ res (inquit) uanitati vanitatem adiecit.*

n lib. 3. rerũ iudicatarũ. tit. de maleſ. c. 14. editione poſtrema. Nihil neceſſe. nã nõ probat quicquã ſed Hippiã tantũ agit, et, cuius cauſam rei ignorat, contendit eam nõ fuiſſe.

Idē alio loc *n* à ſanguine ſortilegorũ, ex Amiano Marcellino abſtinendũ contendit, quod multa in hoc genere vana ſint, multa non nocua; multa inſaniæ coniuncta, multa miſerãda; & ſi hæc delitia humana aliquã pęnam merentur, mitiorē vult adhibendã, vt. n. furioſus ſatis ipſo furorē punitur, ita ſortilegus vana indagine.

In eundē errorem delatus Michael Montanus libro tertio *periculorum*, ſeu *tentamentorum*, (Lipſius noſter *guſtus*; Auctor verò operis, *Eſſais* vocat) *capite vndecimo*, tit. *des Boiteux*. Curaſſem ab Amanuenſi meo deſcribi, niſi Lipſius in libraria ſua haberet; à quo, ſi voles, legendum accipies.

Contra Matthæus Cognetus, Sena

Digitized by Google

tor Regius, *a* ſortilegos tanquam homicidis nequiores, naturæ humanæ inimicos omnimodo puniendos cõtẽdit. & dirius, ſeueriuſq; in eos à Magiſtratu animaduertendũ: quod & ipſum firmat doctiſſim⁹ Theolog⁹ Claudius Eſpenceius; *b magiam proſcribere* (inquit) *ſceptri magis eſt, quã ſtili*, & eo loci multa de magis, prętigijs & incãtationibus.

a en ſes diſcours politicques, ca. 42.

b in cõmentarijs ad poſtrẽ. Epiſt. D. Pauli ad Timotheum cap. 3.

Quin etiam Franciſcus Hotomannus in ſortilegos animaduertendum conſultus reſpondit. *c* Et ſi forte nõ ſit plene probatũ delictũ ſortilegi, tñ ſufficere publicã vocem, & famam in loco, vt poſſit quæſtionibus ſubijci, quod omnium impietatũ atq; ſcelerũ a Satana repertũ ſcel⁹ & maxime abominandũ ſit, propter expreſſam abiurationem & renunciationẽ Chriſtianæ Religionis: deinde propter fidem & hominiũ quod diabolo præſtatur: & propter exitiũ quod iſta maledicta diaboli mancipia mortalibus inferũt; cuius rei cauſa, leges ciuiles humani generis inimicos, & hoſtes communis ſalutis appellant. *d*

c conſ. 98.

d in l. etſi, & in l. vlt. C. de maleſ.

Idẽ Hotomãnus, *e* in morbis curandis magã qua de conſulebatur non modo circulo, verum etiam certa hac verborum formula vſam fuiſſe refert, *d' ainſi que Dieu a va, & charite a foy, & le pain n'a faim, & l'eau n'a ſoif, & le feu n'a froid, fau, fau, en oiſiy, parte d'icy dedãs,* quod magicum carmẽ (exorciſmi formulam impie Hotomannus vocat) *f* Conſtitutionibus Imperatorum damnatum legimus. *g* eos enim qui ſuſurris, & carminibus iſtis vtuntur, quanquam pernegent, teſtibus tamen grauatos eculeo dedendos, vnguliſq; ſulcantibus eorum latera tondenda, pœnas proprio dignas facinore.

e *conſil. 99 num. 2.*

f *d. cõſ. 99.*

g *in l. nullus & in l. eorum C. de maleſ.*

Quod vero Alciatus, Erodius, & alij; ſortilegos ad ſabbata proficiſci, ferri per caminũ, nigrum hominẽ vel hircum adorare, tripudiare vnà, atq; vnguẽta pulueresue dari quibus aut transferãtur, aut ſolo etiam flatu alios tabe conficiant; deridicula & inſomnia eſſe putant, & ad ſui dicti cõfirmationem, aduocant Decretum Patrum in Concilio Ancyrano; ſolidè abs te confutatũ eſt, vt & hoc ipſum præſtitit Sebaſtianus Michaelis Theologiæ Doctor: *h* neq; adhibẽdam magẽ fidem Ioanni Baptiſtæ Neapolitano, *i* quã Apuleio Africano, vtrũq; enim fieri poſſe reipſa, & opinione, ideoq; a particulari ad vniuerſale nullã eſſe conſequentiam.

h *in ſua Pneumalog. in libelli cõcluſ.*

i *li. de magia c. 26.*

Ioãnes de Vaux Stabulenſis monachus, inter alia recitabat indicendæ congregationis (ita enim vocabat) ſtatos condictos dies; vbi nocte intempeſta ad deſtinata loca ſodalitas comparebat; quæ dæmoni in forma hirci adparẽti adorationes genibus ſubmiſſis faciebat; ijſq; in locis exſtrui menſas epulis & cibis bonis, beneq; ſapidis (neque.n. inanes menſas fuiſſe) & primę męſę honoratiores cum vxoribus (quos *les braues hommes* adpellari referebat) accubuiſſe; primæ menſæ maiora ſubſellia, Belzebub, Aſtarot (hæc eſt Venus, & Ioannis ipſius ſuccuba) & Leuiatan occupaſſe; ſecũdis & tertijs menſis interfuiſſe & plures dæmones ſine nomine; bibi ad ſanitatẽ Belzebub, epulis exẽpta fame, menſiſque remotis, in promiſcuos cõcubitus & amplex⁹ rui; in receſſu accipi à dæmone pulueres ſpargẽdos in aera, ad fruges, vineas & ſegetes inficiendas, & ſparſis pulueribus, ventorũ turbines & tempeſtates ſpurciſſimas excitatas.

Non ignoro Senecam, *k* hæc nõ probare, ſic enim ille, *Apud nos in duodecim tabulis cauetur, ne quis alienos fructus excantaſſit: rudis adhuc antiquitas credebat fructus poſſe excantari, adtrahi imbres, & repelli cantibus; quorum nihil poſſe fieri tã palã eſt, vt huius rei cauſa nullius philoſophi Schola intranda ſit:* ſed hoc Senecæ dictum, vt erroneum conuicit'i.

k *li. 4. naturalium q. c. 7.*

Florimundus de Remundis, *l* refert apud Burdigalẽſes capitulum generale per ſortilegos indici ſolere diebus Mercurij & Veneris menſis cuiuſlibet, ita enim confeſſos ſortilegij criminis Reos.

l *en ſon Antechriſt. c. 7. num. 5.*

Sebaſtianus Michaelis in *Pneumalogia*, ſeu, *en ſon diſcours, des Eſprits, ſcholio ſeptimo*, ſcribit; *les ſorcieres eſtre, trãſportez d'vn lieu en l'autre par Sathan pour le iour & heures le Lundy enuiron la minuict;*

auquel

Digitized by Google

auquel ſeulemẽt ils ſont tranſportez comme treſtous ont conuenu en cela & confeſſe. Peut eſtre, (hanc rationem ille ſubijcit) *pour ce que le diable veut auoir les premieres, & eſtre recognu au premier rang de la ſemaine. Car les Turcs celebrent le vendredy, le Iuifs le Samedy, les Chriſtiens le dimanche; & quãd a luy ils' eſt mis deuant tous pour auoir la premiere celebration.*

Quod de Paſete, natura molli, ſed magia omnes ſuperante ex Sudæ hiſtoricis refers, idipſum inter adagia ſua Eraſmus retulit, ad quem, cum quid emeret, & rei pretium venditori numeraſſet, nummus perpetuo redibat. idem carmine magico, conuiuiũ repentè partibus omnibus inſtructũ ac ſumptuoſum exhibebat, quod ſtatim ſi libuiſſet euaneſcebat: potuit conuiuium fuiſſe verum non ſimulatum, faſcinatum & imaginarium; cuius rei fidem faciunt conuiuia, quibus adſiduè Ioannes de Vaux interfuit;cuius confeſſio ab alijs quoque magicis & ſortilegis probata.

Tempore Reuerendiſſ. *Georgij Auſtriaci Epiſ. Leodicenſ.* (bonæ memoriæ) magiſter Hugo Burlettus chirurgus inſignis, & a medicis laudatus, multum ſimilia factitabat; vinaque extra ria Roma, ex Hiſpania, & alijs ex locis ipſa in menſa omnibus demirantibus repræſentatis poculis exhibebat: viuum adhuc horum actuum teſtes compertæ fidei, at ille poſtea ad meliorem mentem reuerſus, maleficijs abſtinuit, & ex impio factus pius; quique diebus ſingulis ſacris operabatur. Reuerendiſſ. Cardinalis à Groeſbeeck, eum in familiam ſuam recepit. obiit autem valde piè, & Catholicè, ab annis octo, & quod excurrit.

Veriſſimum eſt, quod in ſecunda parte operis tui ſcribis; Conſtantium Imperatorem ad Baſſum Præfectum vrbi reſcribentem, *a* non vſum verbo, *Coegiſſe:* quod vero ais vſum verbo *deflexiſſe;* ipſe apud te diſpice, anne *defixiſſe* legendum ſit. ita enim Theodoſianus Codex habet. *defigere* ſortilegorum verbum eſt; apud Ciceronem, *b* *QVAECVNQVE Augur, iniuſta, nefaſta, vitioſa, dira,' defixerit,* (ſic in melioribus Codicibus & ita quoque Lambinus) *irrita infectaque ſunto.* Plinius, *c* *defigi diris deprecationibus, nemo non* (inquit) *metuit.* Ouidius (abs te etiã laudatus) *Deuouet abſentes ſimulachraque cerea figit,* & alibi; *Sagaque Phœnicia defixit nomina cera.* Quod ipſum nõ ignorauit Accurſius noſter in exemplo abs ſe poſito *infigendo cera imaginem, d* & in gloſſis Philoxeni *defixiones Necromantia* leguntur.

Vnde apud Paulum *e* I. C. minus rectè legitur *Interficerent* aut *deficerent,* legendum enim vt ex Codice Veſontino Cuiacius noſter reſtituit *defigerent:* qui autem defixiones faciebant *curioſi* vocabantur, vnde apud Horatium, *curioſus* pro malefico ſeu mago accipitur. qua de re videri poterit Cuiacius. *f*

Quod tu de puella Ioanna Lotaringia, idem plane cenſeo, eius geſta, & ſtratagemata, non ſub Carolo *ſexto* (vti ſcribis) ſed ſub Carolo *ſeptimo* contigerunt (cuius rei teſtes aduoco Paulum Aemilium, Mõſtreletum, Micquellum, Girardum, & alios) Virago illa obſcuri generis in Barrenſi Ducatu Iacobo Dareo patre, ac Iſabella matre nata, Diuino afflata numine rem inclinatam fortiter reſtituit; Anglos vbique perfidos, FRANCIA eiecit; Carolum Septimum Remos vngendum ſacrandumque perduxit; illique, vt ratum firmumque Imperium more maiorũ eſſet, effecit; Aurelianẽſem vrbẽ graui obſidione liberauit: vidi eius ſtatuam æneã Aureliæ in põte ad Ligerim ſeruatæ a viragine, & virgine vrbis monimẽtum. cæterum dum in Compendij obſidione ex vrbe erupit ab hoſtibus comprehenſa; & Rothomagum producta ad palum damnata, viua exuſta eſt; non abſq; æterno Anglici nominis probro qui ſe magicis illius artibus Francia profugere falsò querebantur.

Admirandum ſane eſt quod de illa adfirmatur, *g* pirũ arborem, ſub qua illa ſedebat dũ patris gregẽ minabat, oueſque ruri paſcebat, cùm vt Regem Carolum VII. adiret, primo cæleſti voce

a *in l. coerũ, C. de maleficis.*

b *li. 2. de legib.*

c *lib. 28. Hiſtoriarũ, cap. 4.*

d *in l. 6. in verbo nõ dubitauit C. de maleſ.*

e *lib. 5. ſententiarũ ad l. Corneliã de ſicar. §. 9*

f *lib. 20. obſeruat. c. 22. & li. 27 c. 17.*

g *per Micquellum, qui Aurelianæ vrbis, ab Anglis obſidione, & Ioanna res geſtas ſcripſit.*

Digitized by Google

voce monita eſt, neque cariem, neque vetuſtatem ſentire, neque fulmine tangi, neque pluuia, grandineue, aut niue intingi.

Inquiſitor, in Prouincia Stabulenſi apud acta probatum reperi malum, ſub qua maleficæ duxerant choreas, & ſaltatorium orbem verſauerant, in quaque earum Aulœdus Tybicenue conſederat, fælicem ac frugiferam, factam infælicem ac infrugiferam, *arborem vidi*.

Redeo ad Ioannam, quam ab Anglis flammis feralibus quaſi maleficã ambuſtam refers; an eo ſenſu exaudis hæc verba Conſtantini ad populũ a FERALIS PESTIS ABSVMAT?

a *in l.mul. C.de malef.*

Iacobus Reuardus, *b* exiſtimat per illa verba nihil aliud voluiſſe Cõſtantinum, quam maleficos eſſe, ſed quia de Dijs manibus, quibus feralia ſacrabantur accitis arte magica locutus ſit; ideoque *ferali peſte* potius quàm *igne* huiuſmodi homines abſumendos reſcripſerit. *quanquam* (inquit) *non ignorem peſtem feralem de ſupremo ſupplicio accipi poſſe, & veteres pro morte ac interitu peſtem poſuiſſe, unde apud Feſtum; peſtiferum fulgur, quo mors exiliumue ſignificatur*.

b *lib.5. variorum c.3.*

Dionyſius Gothofredus, *c* ignis quoque ſupplicium intelligit, quod magi Dijs manibus conſecrarentur: vt quemadmodum in feralibus pecudes abſumebantur, & ipſa cadauera, ita manibus conſecrarentur quos in carminibus ſuis inuocaſſent.

c *in notis add. l. multi.*

Ego vero, per hæc verba. *peſtis feralis abſumat*, intelligo maleficos & præſtigiatores beſtijs obijciendos; quod ipſum Græcus interpres notauit, *d* probarunt quoque antiqui noſtri iuris Interpretes, & maxime Odofredus; *e magos* (ait) *feralis peſtis abſumat, quia ſunt obijciendi feris beſtijs lacerãdi*. ſic quoq; notauit Cuiacius: *f feralis* (inquit) *peſtis abſumat, id eſt: beſtijs obijciatur; &, vt ego interpretor, feralis paſtus abſumat*.

d *lib. 60. baſili kõti. 39.*
e *in dict. l. multi.*
f *in notis add. l. multi.*

Matthæus Coignetus *g* vtitur hac interpretatione, *q̃ la peſte cruelle les puiſ' eſteindre, & conſumer, & pour telles ſorcelleries Iehu fit mãger au chiẽs la Royne Ieſabel*.

g *d.c.42.*

Neronis tempore de Chriſtianis tãquam ſortilegis, ſupplicium ſumptũ legimus, & hi aut feris, aut canibus obijciebantur, aut crucibus figebantur, aut flammabantur, ad palum deſtinatis vnco (ne motatione capitis picem cadentem declinarent) gutturi ſuffixo, è lamina ardente pix aut vnguentum in caput liquifiebat; ita, vt riui pinguedinis humanę per arenam amphiteatri ſulcum facerent, eoque pertinet locus ille Iuuenalis Satyra prima.

Pone Trigillinum, tæda lucebis in illa;
Qua ſtantes ardent, qui fixo gutture fumãt,
Et latus mediam ſulcus deducit arenam,

(Ita legendũ contendit Schaliger) *h* non vero,

Et latum media ſulcum deducit arena:

h *lib.5. de emẽdatione tẽporũ c. de Roma ſub Nerone, incenſa.*

Hactenus Oranus.

In his quod de Ioannæ ſuo me monet amicus, veriſſimum, & memoriæ lapſum agnoſco lubens. De duobus alijs nõ video cauſam cur ſententiam mutem.

Nam illud de Conſtantini reſcripto, *i deflectendi* voce vſum, nõ *cogendi*; verũ eſt. nec facile hic admiſerim correctionem illam *defigendi*: tum quia libri omnes Codicis Iuſtinianæi quos vidi, continent *pudicos ad libidinem deflexiſſe animos*: tum quia C. Theodoſian' a Ioanne Tilio *k* primũ editus hanc lectionem confirmat: tum quia Conſtantinus Harmenopulus, *l* in huius legis breuiario legit, *qui magicis artibus pudicos animos ad libidinem deflectunt, publicatione & exilio puniuntur*. tum quia *defixio magica* deuotionis & execrationis quoddam genus fuit, & non animæ permouendæ, vel peruertendæ, ſed ſanitati corporis perdendæ inſtituta. nec ſatis Latinè dicas *animum defigi*; ſed deflecti, *in libidinem*.

i *l. eorũ 4. C. de malef.*
k *l.9.ti.16 l.3.*
l *lib. 6. Epit.tit. 10. τριφόρτες.*

De Ferali flamma, cum ſcriberem; nulla mihi cogitatio fuit legis illius Conſtantini, cuius initium, *multi*. in Sed *ferales flammas*, funeſtas atque lethales nuncupabam, vt Minucius *feralia ligna*; Symmachus *feralia commenta*; Saluianus *peccatũ feraliſſimum*; noſter ille decus orcheſtræ *ignem feralem*, *ratem feralem, locum feralem, ſaxum ferale*,

m *l. multi. 6. C. de malef.*

Digitized by Google

a *Aduerſ. in Herc. Furent. v.* 1145.

turbam feralem; alij alia, quos olim laudaui; *a* quæ vox à, *Fera*; ſiue mortem ſiue Parcam ita vocarunt. De Conſtantini tamen verbis, nondum mihi liquet, quid ille per *peſtem feralem* potiſſimum ſupplicij vltimi indixerit. illud quidem quod adiungitur fauet explicationi Græcorum; *quoniam naturæ peregrini ſunt*, quaſi dicat; quoniam alieni ab humanitate, ideo belluis cedãt. Sed ego *ferale* pro *ferino*, nondũ reperi apud claſſicos ſcriptores. repugnat etiã ſyllabæ modulus, in hoc citatus, in illo productior ac ſtatari. Ergo cẽſeo potius, Conſtantinum eo loco dũtaxat definiuiſſe, vt vltimo ſupplicio de medio tollantur, quàm pœnæ genus exprimere voluiſſe. Nec arbitror ſemper eadem morte damnatos. Facit Vlpianus *b* vt credam, lib. 7. de officio Proconſulis, ſub titulo de Mathematicis & vaticinatoribus dũ ait: *varie puniti ſunt ij, qui id exercuerunt, pro menſura ſcilicet & conſultationis.* vt vides lacuna ſubeſt, expleo; *& modo cõſulẽtat.* quamquam Vlpianus de certo tãtum matheſis huius vetitæ genere id dicat, conſtat tamẽ nõ idem ſemper ſupplicium in alijs quoque generibus obtinuiſſe; vt nec in Chriſtianos, qui non infrequentius a tyrannis exuſti, quin & frequentius, quã feris obiecti. docent Tigillini tædæ, & Tertullianici *Semaxij*. Cuperem doceri, Conſtantini tẽpore maleficos ferino paſtu abſumptos, nam de concrematione facile docuero. Lege Gregoriani codicis libr. 7. tit. de malef. & Manichæis; inuenies a Diocletiano & Maximiano eos addici, vt loquuntur *flammeis ignibus exurendos*. Lege C. Theodoſiani legem primam, quæ Iuſtinianæi tertia eſt: reperies haruſpices *concremandos* ab ipſo Conſtãtino ad Maximum reſcribi. Quid ergo vetat quominus *feralem peſtem*, ita ſumamus? Nam Accurſij, Odofredi, & Græcorum in iudicio Latinitatis non opinor ſontica planè auctoritas: nec in Cuiacij verba iuratim libens, aut cuiuſpiã alterius. hic quidem Ræuardo & Gotofredo accedo procliuius, vt & Pet. Fabro, qui idem aſſerit *Semeſtri. lib.* 2. *c.* 7. Nam &

Scio l. vn. C. de his qui par. *ferales anguſtias* vſurpari; ſed quia funerea erat cullei mãſio mala, ſic vocantur.

b *in Moſaicarum & Romanorũ legum collatione, q̃ Pithoeus ex m. ſ. edidit* Harmenop. *feralẽ peſtem* gladij pœnã interpretatur.

apud Iul. Paullum *lib.* 5. *ſent cap.* 23. quamuis magicæ artis conſcij iubeantur ſummo ſupplicio affici (hoc eſt beſtijs obijci, vel in crucem agi) ipſi tamen Magi viui iubentur concremari. Sed res non tanti, vt plura putẽ verba commutanda.

Addã ex Gallicanarũ curiarũ actis nõnulla, q̃ nec in Francia quidẽ, Parlamenti Pariſienſis illud iudicium receptum paſſim, aut omni tempore, ſatis oſtendant. deſcribam verba Gallica, ne quis meo quid affinxiſſe, vel perperam tranſtuliſſe ſuſpicetur.

Ex actis iudiciarij s Epiſcopi Belluacenſis, contra Iohannam Daream vulgo vocatã Iehenne la pucelle (*hæc acta extant in Monaſterio S. Victoris Canonicorum Regularium Pariſijs*) *quæ fuſe referunt, Bernard. du Girard in Annalib. Frãcia ſub Carolo VII. & Fran. Belleforeſtus in eiuſdem Caroli VII. vita à fol.* 345.

Cum prope Compendium potita eſſet hoſtiũ, Pariſiẽſis Vniuerſitas litteris publicis eã apud Hẽricum Angliæ regẽ accuſauit ſortilegij, & maleficij: cauſæ prætenſæ fuere ſequentes, q̃ etſi falſo prætexebantur, oſtendunt tñ ſenſum Eccleſiaſticæ Curiæ, & almæ Academiæ illius temporis: Promotor itaq; fiſcalis, quidam Guilh. *c* de Eſtiuel, aut, vt in Actis *d* & in ſentẽtia Delegati *e* Apoſtolici vocatur, Ioannes de Eſtiuet; vbi in art. 4. dicitur arbor quædam fuiſſe apud Dompreũ, vbi ſolitę conuenire maleficæ & miſceri dæmonibus; *que pres de Dõpreinya vn grand & vieux arbre, qu'on nomme l'Arbre charnime Fee de Bourlemont,* & *que apres de ceſt arbre y a vne fontaine laquelle on dict que frequẽtẽt les malins eſprits auecq leſquels ſe menslent de nuict les ſorciers danſans & gambadans autour deſd. arbre & fontaine.* Artic. 5. *que le ſuſdicts arbre & fontaine, ſunt ſurnommex des Fees. Auſſi luy demandoyent, ſi elle auoit cognoiſſance de ceux ou celles, qui certeins iours de la ſepmaine vont au Sabbat auec les Fees. Reſpondit, auoirouy dire, qu'on y alloyt le ieudi.* Artic. 6.

An. 1430

c *ſic vocatur in Bulla Caliſti III. apud Belleforeſt. fol.* 386. *pag.* 2.
d *ibid. fol.* 346.
e *fol.* 393.

tic. 6. quelle alloyt au dict arbre les heures qu'on celebroit le diuin ſeruice, affin que eſtant lors ſeulle elle peut à ſon aiſe danſer & caroler autour des lieux ſuſdicts, ou elle fayſoit pluſieurs bouquets & chapeaux des fleurs & herbes plus ſoeſues, quelle trouuoit es enuirons, & en courronnoit ledict arbre en chantant certains vers & diſant quelques mots de ſortilege: & y retournât lendemain, quoy que le ſoir elle y euſt mis leſdict chapelets & guirlandes, ſi eſt ce qu'elle ny trouuoyt choſe quelconque. Artic. 7. *Qu'elle ſoulloyt porter en ſon ſein de la mandragore, eſperât par ce moyen en auoir bonne fortune, tant en richeſſes, qu'en autres choſes temporelles: comme ſi la mãdragore auoit en ſoy telle efficace.* Artic. 19. *auoir pris conſeil des malins eſprits, & que par enchantemens, & moyens non permis, & illicites, elle auoit deſcouuerte cerceine eſpee, qui eſtoit en l'egliſe de S. Catharine du Fierbois.* Artic. 20. *Auoir eu des anneaux charmez, & qu'elle dit quelques paroles ſortilegues ſur ſon enſeigne, & ſur les guidons que portoient les ſiens, diſant que cela ſeruoit pour leur donner bonne fortune en guerre, vſant de grandes coniurations, afin que par ce ſort elle bienheuraſt leurs entrepriſes: tenant pour tout certain, que tât qu'ils porteroient ces drapeaux ainſi coniurez, ils ne pouroient recepuoir aucune deffaicte par leurs aduerſaires. Et qu'elle ſe plaignit publiquement à Compiegne lors qu'elle fuſt priſe, de ce que les ſiens auoyent oublie d'aporter ſes enſeignes, & que pource elle eſtoyt tombee en ce malheur. Pource que ceulx qui s'aidât d'artz defenduz, & ſoubs bon pretexte pretendent authoriſer leur peruerſite, ont de couſtume de conſeruer les inſtruments deſquels ils s'aydent.* Artic. 36. *Que par quelque ſort & inuocation elle auoit faict paroiſtre quelque malings eſprits au Roy & Ducq de Bourbon pour les ſeduire.* Propter hæc Vniuerſitas Pariſienſis, & Iudices illi priores, iudicarunt Ioannam ſortiariam fuiſſe, & maleficam, apertè docentes ſe arbitrari, huiuſmodi crimina, non illuſione aliqua, ſed verè à criminoſis huiuſcemodi committi ſolita.

Idem cẽſuit Eps Ebroicẽſis in cauſa Guilhelmi Edelini, vt ſuperius docui. a Idẽ Inquiſitio Auinionẽſis in cauſa plurimorũ, quorũ dãnationis formulã ſuo loco exhibui paulò añ. b

a *lib. 5. ſec. 12.*

b *ſect. vlt.*

Idẽ eſt iudicium Parlamenti Burdegalenſ. & fuit Conſilij Atrebaten. quo tẽpore adhuc Arteſij ad Pariſienſem curiã appellabant; vtriuſque rei probationi clariſſimæ ſunt quæ ſubiũgam, Remundi, & Mõſtreleti verbis.

Extractum ex libro Viri Clariſs. Florimundi de Remundis Conſiliarij Regij in Senatu Burdegalenſi, cuius libri hæc eſt Epitheſis & inſcriptio, *l'Antichriſt. cap. 7. num. 5.*

Tous ceux qui ont laiſſe quoiques marcques du temps que l'Antichriſt doit arriuer, eſcriuent que la ſorcelerie ſera lors eſpãdue par tout; euſt elle iamais de vogue qu'en ce malheureux ſiecle icy? les ſelletres de noſtre Parlamẽt en ſont toutes noircies. Il n'en y à pas aſſez pour les ouir. Noz conciergeries en regorgent, & ne ſe paſſe iuor que noz iugemens n'en ſoient enſanglantez, & que nous ne reuenions triſtes en noz maiſons, eſpouuentez des choſes hideuſes, & effroy qu'elles confeſſent. Et le diable eſt ſi bon maiſtre, que nous ne pouuons enuoyer ſi grand nombre au feu que de leur cendres il n'en renaiſſe de nouueau d'autres. Ie me contenteray de ceſte Hiſtoire prodigieuſe, aduenue l'annee 1594. laquelle ſurmonte toutes celles que Bodin a remarquees dans ſa Demonomanie; *voila pourquoy i'en ay voulu faire le recit particulier.*

Vne Ieune femme, nommee Ieanne Boſdeau, appellante du Iuge ordinaire de la Chaſtellenie de Salligrac en Lymoſin, qui l'auoit condamnee a la mort, eſtant ouye en la chambre criminelle, ſans peine ne tourment, confeſſa (comme elle auoit faict pardeuant le Iuge:) Qu'en ſon ieune aage vn Italien l'auoit desbauchee & amenee la veille de S. Iean ſur la minuict dans vn champ, oul fit auec vne verge de bois vn grand cerne, *a marmotant quelques paroles, qu'il liſoit dans vn liure noir. Surquoy ſuruint, vn bouc grand & cornu, tout noir, accompagne de deux femmes, & tout auſſy toſt vn homme habillé en preſtre. Le bouc s'eſtant enquis de l'Italien qui eſtoit ceſte fille, & luy ayant reſpondu, qu'il l'auoit amenee pour eſtre des ſiennes, il luy fit faire de la croix* de la main gau-

che.

che, puis commanda a tous de le venir ſaluer. Ce qu'ilz firent luy baiſant le derrier.

Ce bouc auoit entre les deux cornes vne chandelle noire allumee, a laquelle les aultres alloient allummer les leurs. Et lors qu'ilz l'adoroient on iettoit dans vn baſſin de l'argent. Ceſte femme s'eſtant depuis retrouuee au meſme lieu, le bouc luy demanda vn bouquet de ſes cheueux, leſquels l'Italien coupa, & les luy bailla. Le bouc l'ayant retiree à part, la coucha dans le bois, & la cognut charnellement, à quoy elle prenoit vn extreme deplaiſir, ſouffroit beaucoup de douleurs, ſentant la ſemence auſſi froide que glace.

Tous les mercredis & vendredis *de chaſque mois, le chapitre general ſe tenoit au Puy de Dome, ou elle s'eſtoit trouuee vne infinité de fois, auec plus de ſoixante autres perſonnes, tous leſquels portoient, vne* chandelle noire, *qu'ils allumoient à celle que le bouc auoit entre ſes cornes, à laquelle il auoit donne le feu, le tirant au deſſoubs de ſa queue. Apres cela tous ſe mettoient en dance en rond, le dos tournel' vn a l'autre. En ceſte aſſemblee on diſoit la meſſe a leur mode, tournant le dos a l'autel. Celluy qui faiſoit l'office, (qu'elle nomma) eſtoit reueſtu d'vne chappe noire ſans croix, eſleuant vne tranche ou rond de raue tainte en noir, au lieu de l'hoſtie, criant tout lors de l'eleuation,* Maiſtre, ayde nous. *On mettoit de l'eau dans le calice au lieu de vin, & pour faire* l'eau beniſte, *le bouc piſſoit dans vn trou a terre, & celluy qui faiſoit l'office en arrouſoit les aſſiſtant auec* vn aſperges *noir.*

En ceſte aſſemblee on diſtribuoit les meſtiers de ſorcellerie, & chaſcun rendoit compte de ce quil auoit faict, les eſtats eſtoient pour empoiſonner, enſorceler, lier, guerir maladies auec charmes, faire perdre les fruicts de la terre, & telles autres meſchancetez, ceſte miſerable confeſſa tout cela, auec vne merueilleuſe franchiſe & naifueté: car pour vne femme ruſtiq́, elle auoit bon eſprit, perſiſtans touſiours meſmes dans le feu, auquel par arreſt elle fuſt condemnee. Beza *n'eſtoit pas bien informé, lors qu'en ſa chaire il taxa naguerres noſtre Parlement d'Incredulite, & de peu de foy, par ce, diſoit il (& cecy tien ie d'vn Gentilhomme d'honneur, qui l'ouyt) que nous n'oſions, condamner les ſorcieres a la mort, nos Regiſtres teſmoignent le contraire.*

Aliud ex lib. 2. Hiſtoriarum D. Enguerran de Monſtrelet.

E*N ceſte annee (1459.) en la Ville d'Arras, ou Pays d'Artois, aduint vn terrible cas & pitoyable, que lon nommoit* Vandoiſie, *ne ſcay pourquoy: mais lon diſoit que ce eſtoient aucunes gens, hommes & femmes, qui de nuict ſe tranſportoient par vertu du diable des places, ou ilz eſtoient, & ſoubdainement ſe trouuoient en aucuns lieux des gens, & bois, ou es deſers, la ou ils ſe trouoient en treſgrand nombre hommes & femmes: & trouuoient illec vn diable en forma d'homme, duquel ils ne veoient iamais le viſage, & ce diable leur liſoit, ou diſoit ſes commandemens, & ordonnances, & comment & par quelle maniere ils le deuoient adorer, & ſeruir, puis faiſoit par chacun deux, baiſer ſon derriere, & puis il bailloit à chacun vn peu d'argent, & finablement leur adminiſtroit vins, & viandes en grand largeſſe, dont ils ſe repaiſoient: & puis tout à coup chacun prenoit ſa chacune: & en ce point s'eſtaindroit la lumiere & cognoiſſoient l'vn l'autre charnellement: & ce fait, tout ſoubdainement ſe retrouuoit chacun en ſa place, dont ils eſtoient partis premierement.*

Pour ceſte folie furent prins & empriſonnez pluſieurs notables gens de la ditte Ville d'Arras, & aultres moindres gens, femmes folieuſes & autres: & furent tellement gehinez, & ſi terriblement tormentez, que les vns confeſſerent le cas leur eſtre tout ainſi aduenu, comme dit eſt: & oultre plus confeſſerent auoir veu & cogneu en leur aſſemblee pluſieurs gens notables, Prelats, Seigneurs, & autres Gouuerneurs de Bailliages, & de villes: voire telz ſelon commune renommée, que les examinateurs, & les iuges leur nommoient, & mettoient en bouche: ſi que par force de peines, & de tormens ils les accuſoient, & diſoient que voirement ils les y auoient veux. Et les aucuns ainſi nõmez, eſtoient tantoſt apres prins, & empriſonnez & mis a torture, tant & ſi treſlonguement, & par tant de fois que cõfeſ-

ſer

ſer le leur conuenoit, & furent ceux cy qui eſtoient des moindres gens executez, & brulez inhumainement, aucuns autres plus riches et plus puiſſans, ſe rachepterent par force d'argent, pour euiter les peines, & les hontes que l'on leur fayſoit. Et de tels y euſt des plus grans, qui furent preſchez & ſeduits par les Examinateurs, qui leur donnoient à entendre & leur promettoient s'ilz confeſſoient le cas, qu'ils ne perderoient ne corps ne biens. Tels y euſt qui ſouffrirent en merueilleuſe patience, & conſtance les peines & les tormẽs, mais ne voulurent riens confeſſer à leur preiudice, trop bien donnerent argent largement aux Iuges, & a ceux, qui les pouuoient releuer de leur peines. autres y euſt qui ſe abſenterent & vuyderent du Pais & prouuerent leur innocence, ſi qu'ils demourerent paiſibles, Et ne faict icy a taire ce que pluſieurs gens de bien cogneurent aſſez, que ceſte maniere de accuſation fut vne choſe controuuee par aucunes mauuaiſes perſonnes, pour greuer & deſtruire, ou deshonorer par ardeur de cõuoitiſe aucũes notables perſonnes, que ceulx hayoient des vielle haine: & que malicieuſement ils firent meſchantes gens tout premierement, auſquels ils faiſoient par force de peine de tourmens, nommer aucunes notables gens, tels que l'on leur mettoit à bouche: leſquels ainſi accuſez eſtoient prins & tourmentez, comme dit eſt. qui fuſt pour veoir au iugement de touttes gens de bien vne choſe moult peruerſe & inhumaine au grand deshonneur de ceux qui en furent notez, & au treſgrand peril des ames de ceux, qui par telz moyens vouloient deshonnorer gens de bien: & a tant fin de ceſte matiere.

Ad hanc narrationem Monſtreleti reſpexit Franc. Balduinus Atrebas *Cõment. in tit. 18. lib. 4. Inſtit. Iuſtiniani, fol.* 774. his verbis; *ſed quo grauius & ab hominis ingenio magis alienum eſt hoc malum, eo maior adhibenda eſt cautio, ne quis eius prætextu ab aduerſarijs temerè obruatur. Facilè enim hic quiduis confingere poteſt ingenioſa ſimultas, vt & multitudinem credulã ſtatim commoueat, & attonitos iudices irritet aduerſus eum, quem cum dæmonibus rem habere mentietur. Ante annos ſexaginta ſenſit infelix noſtra patria, magno ſuo malo huiuſce generis calumnias. Magna erat Valdenſium mentio, quos aduerſarij iactabant neſcio quid commercij habere cum immundis ſpiritibus. Huius criminis prætextu optimi quique ſtatim opprimebantur. Sed tandem Pariſienſis Senatus cauſa cognita, vidit meras eſſe ſycophantias: infelices reos liberauit, improbos ſycophantas cum iniquis iudicibus damnauit. Exſtat adhuc eius hac de re memorabile arreſtum editum viceſimo die menſis Maij anno* 1491. Ita Franc. Balduinus, & fieri poteſt, vt in Atrebatẽſiũ iudicum proceſſu iudiciario odij, calumniæ, crudelitatis, aut præcipitationis indicia nonnulla repererint; propter quæ malè iudicatum, ritè verò prouocatum, ſententiã emendantes, Patres Pariſienſes pronunciarint. Et ideò nõ tam declararint Arreſto ſuo, hæc quæ magis attribuuntur, & propria confeſſione illorum confirmantur, etiam ceſſante omni Quæſtionũ timore, inania & deluſarum mẽtium eſſe (quæ declaratio temeritatis pleniſſima foret) quàm Iudices illos, à quibus appellatum, improbe & vi in nocentiam oppreſſiſſe. De Vualdenſium quidem ſecta (quorum Albigenſes ex ſtirpe fruticarunt) graues ſcriptores teſtantur, non immunem à faſcinariorum hæreſi & crimine peſſimo illam fuiſſe, & nomen Gallicum faſcinarijs commune confirmat. Sed Balduinus ex Meiero ſumpſerat, qui ex Monſtreleto fermè verbotenus in hunc modum; *Anno* 1459. *Atrebati horrendum quid contigiſſe legimus. Complures fuiſſe inhumaniter igne crematos, qui de nocte occultas coitiones habuere cum diabolo: unde magnam accepere pecuniam. Viri primarij mulieresq; complures indicijs crematorum deprehenſi pars capti & ſæuiſſimis tormentis admoti, alij vi pecunia redempti, nonnulli ſolum verterunt, quidam verò adeò in pœnis cõſtantes fuerunt, ut nihil confiterentur. Fuiſſe referuntur quidam ex iudicibus adeò deteſtabiles, vt quoſdam ſibi inimicos indicari curauerint, tanquam conſcios, reis in tormentis ad hoc coactis. Addunt in nocturnis illis conuentibus, ex omni ordine ſtatuque mortaliũ viros mulieresque interfuiſſe, eoſque ibi diabolum in * humanam effigiem transformatũ adoraſſe; cuius tamen nunquam videbant faciem. In illius verba mandataque iuraſſe. Conuiuio ab illo parato largiter epulatos, inde exſtincto omni lumine quemque cum ſibi*

** non ſemper ergo in hircina.*

pro-

proximè oblata promiſcuè concubuiſſe, ſine ope diabolica in ſua unde exierant loca reſtitutos. Hæc ille: arbitror in verbis vltimis negatiuam deeſſe, *non ſine ope diabol.* Sanè ex Meiero patet, non opinionem conuelli de maleficiorum ſolitis ſceleribus, ſed iudicum iſtorum crudelitatem & iniuſtitiam auaritiamq; damnari: atque hoc arreſti Pariſienſis eſſe fundamentum. Quæſo nonne Pariſienſe Parlamentum iniuſtè iudicaſſet, niſi talium Iudicum vel Tyrannorum potiùs decreta reſcidiſſet? Nã de quæſtione noſtra, poſſintnè perficiá Lamijs opera dæmonum ea, quæ ſolitæ ſunt fateri? id non á Iuriſcoſultis, ſed à Theologis; nõ à ſæcularibus ſubſellijs, ſed ab Eccleſiaſticis Tribunalibus fuit decidendum. Habetis ea de re apud Ioan. Gerſonem Pariſ. Cãcellarium, almæ Theologicæ Pariſiorum facultatis articulos, eruditione, & veritate plenos, nobis fauentes. Accipite & aliud grauiſſimũ Curiæ ſpiritualis Treuerorum iudicium.

Denique quia mentio à me facta ſupra ſect. 4. indicio 2. Loſei Callidij, qui librum in Lamiarum Patrocinium cõſcriptum, mille machinis conat⁹ fuit in publicum protrudere; & metuunt nonnulli, ne tandem cacodæmon aliquis id perficiat; duxi pro antidoto PALINODIAM eius adſcribẽdam, cuius authenticum & originale (vt vocãt) exemplum eſt penes piũ, & honeſtiſſimum virum, I. V. Licent. Ioannem Baxium (cuius ſtudium atque zelus contra nefariam hanc hæreſim Deum aliquando remuneratorẽ experietur) ab eo acceptum tranſumptũ fidi Notarij manu eſt huiuſmodi.

Ego *Cornelius Loſeus Callidius* Goudæ oppido Hollandiæ natus, nunc ob tractatus aliquot, *de vera & falſa Magia*, ſine ſcitu & permiſſione ſuperiorum huius loci, temerè & præſumptuoſè ſcriptos, à me communicatos, deinde ad imprimendum Coloniam miſſos; in *Imperiali Monaſterio S. Maximini propè Treuiros*, ex mandato Reuereudiſs. ac Illuſtriſs. Domini Nuncij Apoſtolici, Domini *Octauij Tricaricẽſis Epiſcopi*, arreſtatus, atque detentus: cùm certò ſim informatus in ſupradictis libris, necnon in Epiſtolis quibuſdam meis, eadem de re ad clerum & Senatum Treuirenſem, aliosque clam miſſis (ad impediendum executionẽ Iuſtitiæ; contra magos & veneficas) cõtineri multos articulos: qui non ſolũ erronei ſunt & ſcandaloſi, ſed etiam ſuſpecti de hæreſi, crimenq; læſæ Maieſtatis ſapiant; vtpote ſeditioſi & temerarij, contra communem Doctorũ Theologorum ſentẽtiam, deciſiones ac bullas ſummorum Pontificum, cõtra praxim & ſtatuta legeſq; magiſtratuum ac iudiciorum, tum huius Archidiœceſis Treuirenſis, tum aliarum Prouinciarum & Principatuum: idcirco eoſdem articulos, prout ordine hic ſubnectũtur, reuoco, damno, reijcio, & pro non dictis atque aſſertis à me haberi volo.

1. In primis reuoco, damno, reijcio ac improbo (quod ſæpè ſcriptis verbiſq; pertinaciter apud multos aſſerui, quodq; tanquam huius diſputationis meæ caput ac palmarium eſſe volui) nimirum phantaſticam eſſe, & tanquam ſuperſtitionem vanam profigmentis habendam, quę de corporali magorum, & ſagarum euectione ſiue tranſlatione ſcribuntur: tum quod hæreticam prauitatem prorſus ſuboleat; tum quod ſeditionibus hæc opinio admixta, proindeque læſæ Maieſtatis crimen ſapiat.

2. Nam (quod ſecũdo loco reuoco) miſſis ad diuerſos clam litteris, cõtra magiſtratum pertinaciter abſque ſolidis rõnibus diuulgaui, curſum magicum falſum eſſe & imaginarium; aſſerẽdo inſuper torturę acerbitate miſeras cogi ea fateri, quæ nunquam fecerũt, dura laniena ſanguinẽ innoxiũ fundi, noua alchimia ex humano ſanguine aurum & argentum elici.

3. Ex quibus & id genus alijs, partim in vulgus per priuata colloquia, partim diuerſis ad vtrumq; magiſtratũ datis epiſtolis, ſuperiores ac Iudices apud ſubditos Tyrãnidis notaui.

4. Et conſequenter cùm Reuerẽdiſſimus & Illuſtriſſimus Archiepiſcopus & Princeps Elector Treuir. non ſolùm

ſolùm magos & ſagas in ſua diœceſi ſupplicijs dignis affici ſinat; ſed etiã leges de ordine ſumptibuſque iudiciarijs maleficarum ediderit; inconſulta temeritate præfatum Electorem Treuirenſem Tyrannidis tacitè inſimulaui.

5. Reuoco prætere a ac damno cõcluſiones haſce meas; non eſſe maleficos, qui Deo abrenuncient, dæmoni cultum exhibeant, tempeſtates inducant opera diaboli, & ſimilia opera perpetrant, ſed omnia eſſe ſomnia.

6. Ad hæc magiam non dici maleficium, nec magos maleficos, & locum *Exod. xxij.* (MALEFICOS NON PATIERIS VIVERE) intelligi de ijs, qui veneno naturali naturaliter applicato occidant.

7. Pactum nullum eſſe, nec exiſtere poſſe inter dæmonem & hominẽ.

8. Dæmones nõ aſſumere corpora.

9. Vitam *Hilarion. à D. Hieron.* ſcriptam non eſſe authenticam.

10. Nullum concubitum dæmonis cum homine.

11. Nec dæmones nec magos poſſe tempeſtates, pluuias, grandinem &c. ciere, & mera eſſe ſomnia, quæ de his dicuntur.

12. Spiritus & formam à materia ſeparatam poſſe videri ab homine.

13. Temerarium eſſe adfirmare, qđ quidquid dæmones poſſunt etiam magi poſſint eorum opera.

14. Sententiam illam, quod dæmõ ſuperior inferiorem poſſit expellere, eſſe erroneam, & inferre iniuriam CHRISTO. Luc. xi.

15. Pontifices in ſuis bullis non dicere, quod Magi & Malefici talia opera (vt ſupra dictum eſt) perpetrent.

16. Pontifices Romanos dediſſe facultatem inquirendi in maleficos; neſi contra feciſſent, fictè magiæ inſimularentur, quemadmodum anteceſſores eorum aliquot verè magiæ fuerũt inſimulati.

Has omnes & ſingulas aſſertiones cum plurimis calumnijs, mendacijs, & ſycophantijs, in magiſtratus tã ſæculares quã Eccleſiaſticos, petulãter, & inuerecunde, falſoq; profuſis; q̃b. ſcripta mea de magicis ſcatẽt: expreſsè, ſcienterq; condemno, reuoco, atq; reijcio: veniam de commiſſis à Deo & ſuperioribus obnixè petens, & ſanctè promittens, quod in poſterum nihil horum docebo, promulgabo, defendam, vel aſſeram, nec verbo, nec ſcriptis, per me vel alios, quocumq; locorum me venire contigerit. Si contra fecero, ſubijcio me, exinde prout ex nunc, omnibus pœnis iuris contra relapſos hæreticos, refractarios, ſeditioſos, reos læſæ Maieſtatis, iniurioſos, ſycophantas publicè conuictos, necnon & in periuros ſtatutas. Submitto me quoque correctioni arbitrariæ, tam Archiepiſcopi Treuirenſis, quàm aliorum quorumcunq; magiſtratuum, ſub quibus me degere cõtigerit, quique de meo relapſu & violata fide certiores facti fuerint, vt me pro meritis puniant in honore ac fama, bonis ac corpore.

In quorum omnium fidem hanc meã præfatorum articulorum reuocationem propria manu ſubſcripſi, in præſentia Notarij & teſtium.

Sic ſubſcriptum.

Cornelius Looſeus Callidius.

Et denuo ſubſcriptum:

Acta ſunt hæc *in Imperiali Monaſterij S. Maximini* extra prope Treuirim *in Stuba Abbatiali*, ibidem coram Reuerendiſſimo, Reuerendis, Venerabilibus & eximijs Dominis, Domino *Petro Binsfeldio* Epiſcopo Azotenſi, Reuerẽdiſs. Archiepiſcopi Treuir. Domini noſtri clementiſs. in ſpiritualibus Vicario generali, & *Reinero* dicti Monaſterij Abbate, *Bartholomeo Bodegemio* Delpho I. V. I. Curiæ Eccleſiaſticæ Treuir. Officiali, *Georgio Helffenſterio* SS. Theolog. Doct. Eccleſiæ Collegiatæ S. Simeonis, in ciuitate Treuiren. Decano, & *Ioanne Golmanno* I. V. Doctore, dictæ Eccleſiæ Canonico, & curiæ Treuir. ſigillifero &c. *ſub anno Domini* 1592. *more Treuir. die Lunæ* 15. *menſis Martij* in præſentia mei Notarij

tarij

Digitized by Google

tarij infraſcripti, & honeſtorum *Nicolai Dolert, & Danielis Maier* Reuerendi Domini Abbatis reſpectiuè ſecretarij & ſcribæ, teſtium ad hoc ſpecialiter vocatorum & rogatorum.

Subſcriptum.

Adamus hæc Tectonius, Notarius.

Et inferius,

Collatum cum ſuo originali repertũ concordari per me infraſcriptum Secretarium oppidi Antuerpiẽſis.
G. Kieffel.

Habetis integram PALINODIAM: poſtea tamen iterum Bruxellæ vicepaſtorem agens in Eccleſia S. Mariæ de Capella, accuſatus fuit de relapſu, & poſt diuturnum carcerem dimiſſus, & (vt pertinacem dementiã intelligas) tertiam accuſationem, denuò ſuſpectus, morte præreptus, euaſit, ſed (quod dolendum) nõ paucos, homines tamen Phyſiologię & Theologiæ ſolidæ non ſatis gnaros, ſtolidi tatis huius reliquit ſectatores. Qui vtinam ſaperent, & quam temerariũ atque noxium ſit, Eccleſiæ iudicio, vni⁹ Vuieri hęretici deliria pręferre, tandem seriò intelligerent.

MAGI-

Digitized by Google

MAGICARVM DISQVISITIONVM

QVI EST

DE OFFICIO CONFESSARII.

CAP. I. De officio confeſſarij, qua iudex eſt. A

Sect. I. *Peccatorum catalogus quæ il li inueſtiganda.*

Quæ ex primo libro. Quæ ex 2. libro, Quæ ex 3. Quæ ex 4. & 5. B

Sect. II. *De ſigillo confeſſionis in hac materia.*

Quid quoad delictum commiſſum? de promiſſo ſecreti ſigillo. C

Quid quoad delicta committenda? refutati quidam Iuriſconſulti. & vtrũ quis poſſit vti ad prudentem gubernationem ſcientia in confeſſione accepta.

Quomodo ſe debeat gerere cum complice cuius per confeſſionem ſocij peccatum cognouit?

Quid reſpondendum iudicibus à confeſſario.

Quomodo iudex aliquid cognoſcat ſub ſigillo confeſſionis, & illud teneatur ſeruare.

Caſus quibus licet reuelare ſub ſigillo accepta.

De licentia reuelandi multa.

De eo qui etiam extra cõfeſſionem idẽ cognouit. De pœna reuelantis.

Sect. III. *De modo confeſſionis.*

Quæ obſeruanda in interrogatorijs? D

Quæ in animi præparatione neceſſaria? E

A quo ſententia intimanda?

Quãdo confeſſarius debeat adire reũ?

An confeſſarius præſens eſſe debeat ad bancum?

Vtrum poſſit confeſſarius petere, vt ſacculus puluereus collo rei appendatur, vt ſtranguletur prius &c.

Quomodo procuranda contritio?

Quæ ad eam ſolita occurrere impedimenta, quomodo remoueri queãt?

An ſignum impœnitentiæ certum ſit, non poſſe lacrymari? diſputatur de hoc ſigno, & Iudicum quorumdam opinio refellitur.

De obligatione reſtitutionis in hoc crimine. F

De abſolutione, quædam particularia. Exemplum mirabile muliercula Aquitanæ, ex Florimundo Raemondo. Miſſæ Sacrificium dæmon quomodo æmuletur. G

Quid reſeruatum in hoc crimine.

Vtrum mendicantibus religioſis liceat abſoluere ab hoc crimine, quando Epiſcopi illud ſibi reſeruarunt? Reſpondetur argumentis Vinaldi, & cuiuſdam recentioris. H

CAP. II. De officio confeſſarij, qua medicus eſt.

Anacephaleoſis remediorum. A

Sect. I. *De remedijs ſuperſtitioſis.*

Q. I. De exemplis ſuperſtitioſarũ curationum, ſiue magicorum remediorum.

Chaldæorum Mnſiris. Hebræorum Theophilim & alia huiuſmodi. Paracelſi remedia impia proponuntur. De imaginibus ſuperſtitioſis. de inciſione arboris. de collocatione in foco. de nominibus Epheſijs. de conuicijs & blaſphemijs. de exagonis Paracelſi.

*racelſi. de quodam exemplo miro,
quod refert Grillandus. de canum
mactatione. Gallicantus, an & quo
pacto maleficia poſſit diſſipare? De
lotione matutina manuū & faciei.
de lotio humano, veterum ſenten-
tia. Exemplum Pharaonis Regis
Aegyptij. aliud ex Martyrio S. Lu
ciæ. aliud fragmentum S. Althel-
mi, de S. Chryſantho.*

Qui περιαδίονται, & γοητευται, B
φυλακτήριον, *in Sinodo Trullana,
quid* πούγγια.

*De geſtatoribus galeæ ſeu amnij infan
tilis. Exemplum ſubulci ſortilegi cu
ius porcos diabolus cuſtodiebat. &
de alio opilione Traiectenſi.*

*Plinij, Varronis, & Conſtantini va-
na remedia. de Marſilij Ficini quo-
dam libro periculoſo. De Cicorij ra-
dice effodienda. de criminibus vel
dente euulſo abijciendis. de ouis cō-
fringendis. de Sereni Abacadabra.
de ſale profano. de loci mutatione.
de nominis mutatione contra Laur.
Ananiam.*

*De precariò vel furto ſublatis rebus ex
malefici domo. de crepidis, lacinijs
&c. de canibus, equis, ſtricti gla-
dij vibratione.*

*Virgilij locus & exempla varia. De
circuli circumductione.*

Superſtitio opinari non futura re- C
*media, ſi priùs confeſſarius vel me-
dicus fuerit adhibitus.*

*An debeat malefica prius libertati re
ſtitui. De ſcopis in oſtio ponendis,
de acubus aut crinibus in ollam cō-
ijciendis.*

*De cogendis ſagis per minas, vim, &
verbera. Quod ſoleant in alios ſor
tem transferre, probatur exemplis.
Euripidis & Senecæ loca. Remediū
quoddam Salisberienſis. & alia Sa-
crilega, vt de plumbo, verbena, co-
lumbo.*

Semper dæmon in his lucratur, & D
*quomodo. Exemplis probatur tran
ſlatio mali in alios.*

*Interdum futilibus planè dæmonē coo
perari probatur exemplo ſtudioſi et
vetulæ. Examinata quædam dicta
Cardinalis Cuſani.*

Quæſt. II. An liceat remedium pe-
tere à maleficis.

Quod non liceat iure ciuili malefi- E
*cijs vti in bonum finem, contra mul
tos. Leonis Imp. Conſtitutio, qua ab
rogata lex Conſtantini. eadem ex-
plicata: Eccleſiaſtica lege idem pro-
hibitum eſſe. Locus ad Rom. 3. v. 8.*

Non poſſe cogi maleficas vt benedi- F
*cant. Et de hac benedictione inqui-
ſitum. Articulus Pariſienſis. di-
ctum impium Paracelſi. Remigij
ſententia reiecta.*

*An liceat tollere maleficium per res
ſuperſtitioſas? An liceat per vana
remedia tollere? Diſcutitur exem-
plum Sum. Roſellæ.*

Contra Aureolum nō licere à ma- G
*leficio parato petere vt maleficium
tollat maleficio? Exemplum Nide-
ri. Soluuntur argumenta Remigij.
Explicantur l. nullus. C. de malefi. &
locus Photij in Nomocanone. Po-
teſt maleficus induci vt per modum
licitum tollat maleficium. Et indu-
ci poteſt tam precibus quam coactio
ne, contra Remigium. & examina-
tur dictum Brianzoni, quod liceat
hoc petere ab ipſo Diabolo. An li-
ceat petere, vt tollat ab alio, quā ab
auctoremet maleficij; Quid quando
dubito an ſit ſublaturus per male-
ficium?*

Praxis qua in hac re vſus B. Theo- H
*dorus. Quibus verberibus cogere li
ceat? Quando ſit neceſſaria cautela
Caietani? Exemplum S. Godoleuæ,
quæ vſa hac cautela.*

*Alia cautela noua petere quo vſu-
rus ſit remedio? Praxis & vſus hu
ius cautelæ.*

Quæſt. III. An liceat maleficium
deſtruere, vt, eo deſtructo, ſeu ſub
lato ſigno, Diabolus nocere de-
ſinat?

De

Digitized by Google

Dehis ſignis,qualia eſſe ſoleant;exem
plum de ſera clauſa. Status quæ-
ſtionis.

Argumenta ſententiæ negatiuę(Non
licere)Ioannis Heſſelij.

Sententia communis affirmatiua(li- K
cere explicatur, & fusè probatur.
Auctores huius ſententiæ, qui &
quales.

Exempla eorum,qui hac vſi. Exami L
nantur ſinguli actus, qui poſſunt in
teruenire.

Diſſoluuntur argumenta omnia pri M
mæ ſententiæ. Quem effectum à dę-
mone liceat exſpectare? Quomodo
quis vetetur declinare ad Magos?
Quod teneantur malefici ſignum po
ſitum tollere? Aliquando non abſol
uendus niſi faciat.

De ſagarum depilatione. Quomodo in-
telligendum dictum IESV CHRI-
STI? hoc genus non eijcitur, niſi in
oratione & ieiunio. De exemplo S.
Hilarionis. Explic.c.ſi per ſortiarias.
33.1. Quomodo Diabolus eſt alliga
tus ſignis?

Sect. II. De remedijs naturalibus con-
tra maleficia.

§.1. De remedijs plerisque N.L. vt N
de baaras. de hyperico. de tha-
pſia, rhamno, ſpina, verbaſco & ſi-
mil.

De remedijs ex lupi corpore. item ex
hyena, ex catulo nigro. ex dromada,
ex muſtela. ex Leone, ex pardo. ex aſi
no ſilueſtri, domeſticoque. ex alijs.
ex hydrargyro. ex adamãte. ex Chry
ſolitho. ex corallio. ex gagate. ex ia-
ſpide, ex onyche, ex ſardio. ex Ca-
meleonte. ex aſino. Quomodo hæc
poſſint prodeſſe ex ſententia Theolo
gorum.

Quando maleficia naturalib. remedijs
tolli poſſint, quando non poſſint? Ex-
plicat.c.vlt.26.q.7.

§.2. de ſignis ſeu indicijs maleficis.

§. 3. de remedijs medicorum præce-
pta.

Sect. III. De remedijs ſupranaturali-
bus, diuinis, ſeu Eccleſiaſticis.

Primum vera & viua fides. obſer- O
uatio mandatorũ Dei. Exempla Pę-
tri Iudicis, D. Antonij. fœminæ Chri
ſtianæ apud Epiphanium, & alte-
rius in vita S. Cipriani, & alia qua-
dam.

2. Legitimus in Eccleſia Catholica Sa P
cramentorum vſus.

De Baptiſmo, Exempla Tyridatis Ar
meniæ Regis. item aliud de Chami
Regis Tartarorum filiolo.

De confirmatione. Ex Lactantio Q
probantur, et exemplo Iuliani Apo
ſtatæ apud Prudentium.

De confeſſione ſeu exomologeſi na R
ria narrantur exempla, Bedę, Ioan-
nis Diaconi, & Petri Cluniacenſis,
& Ioann. Cęſarij. Item ex Theodori
co de Appoldia, Metaphraſte, & Li
ſiardo.

Nota autem hic duo exempla de effica
cia recitatæ Salutationis Angelicę.
Explicatum conſilium B. Catharinę
Suetic ę.

De uenerabilis Euchariſtiæ vi. S
exempla, unum Eremitę apud Caſ-
ſianum. Puellę Arabę apud B. Pro-
ſperum. Vxoris cuiuſdam à D. Ber-
nardo. alterius à S. Auxentio. item
aliud in Indijs frequens. item in
Gallijs tempore Albigeenſium, item
aliud in Teuthonia (Et nota Lector
Magica hæreticorum miracula) A-
liud ſimile ferè in Alpibus Rhe-
tijs, item aliud de uiſione Prę-
dicatorum Neapoli in conuentu
S. Dominici. & aliud Salernita-
num recentius, necnon aliud D. Ma
carij.

De miſſæ ſacrificio. T

Exemplum Heſperij apud D. Augu-
guſtinum. aliud D. Bernardi. aliud
D. Theodori. confeſſio ſagarum, &
ratio cur tam longas in Catholico-
rum templis ante meridiem moras
trahant.

De

De oleo infirmorum.

Exempla Sanctorum.
- *Sacerdotis apud Bedam.*
- *Theodoſij monachi.*
- *Launomari.*
- *Parthenij.*
- *Auxentij Archimandritæ.*
- *Vvinvualoci.*
- *Eutychij Patriarchæ.*
- *Paterni Abrincenſis.*

3. De petendo Sanctorum hominum auxilio. X

Cur hoc remedium minus hodie frequens, quam olim? Erant diuerſi exorciſtæ, & iſti Sancti. Exempla SS. Macarij vtriuſque, Cuthberti, Ruſtici, Baſilij, Paphnutij, Eugendi, Greg. Thaumaturgi. Pauli ſimplicis, Theodori, & Vrſinari.

4. De exorciſmo Eccleſiaſtico. Y

Antiquitas ordinis exorciſtarum. Ritus quidam veteres in exorciſmo adhiberi ſoliti. Nomẽ dæmonis peti ſolebat; cibi ſoliti exorciſari. cauendum à ludicris ſermonibus, probatũ exemplo. Serium exemplum S. Vrſinari. in quo notandæ eædem ante octingentos annos, quæ nunc cerimoniæ. Exempla S. Adelelini, & S. Maurilij. Cur exorciſmus aliquando ſit irritus? Contra quę veneficia non ſoleat prodeſſe, ex Toſtato.

5. De operibus ſatisfactorijs. Z

De eleemoſina. de ieiunio, exempla S. Auxenti & S. Procopij. de Oratione. 1. de communi Eccleſię. 2. de priuata in his pręcipua ſymbolum Apoſtolicum & oratio Dominica. item Roſarium, & Litanię.

6. Imploratum nomen IESV Saluatoris, & CHRISTI, & Sanctorum. AA

Exempla & auctoritates Patrum remiſſiuè Nomen MARIAE virginis, tria exempla. Auxilium Angeli Cuſtodis. S. Gouladuch.

7. Signaculum Sanctæ Crucis. BB

Probatur teſtimonijs & exemplis plurimis: quę propter multitudinem hic in ſummario omittuntur.

Mos Sanctorum, tegendi miracula, additis aliquibus rebus naturalibus.

8. Sanctorum reliquiæ. CC

Probatur plurimis auctoritatibus. & exemplis, vt S. Philippi, S. Dympnæ in Brabantia, & plurimorum aliorum. honorandi Sancti peregrinationibus & donarijs. Cauendum à ſuperſtitioſo eorum cultu. quem oderẽ, vt probatur exẽplo quodam S. Glycerię.

9. De aqua benedicta. DD

Antiquitas huius ritus. Efficacitas probatur varijs exemplis.

Et pręcipua quædam, contra ſpectrum Apameenſe. & contra aliud Tentaedium lapides iaciens. & D. Huberti. &c. Vvieri impudens ſiue mendacium, ſiue calumnia.

10. Res aliæ benedictæ ritu Catholico. EE

De agnis Dei. de cereis & ſale benedicto. de pane benedicto. antiquitas ritus. exempla quędam.

11. Pia amuleta collo ſuſpenſa.

Quę requirantur ne ſint ſuperſtitioſa?

12. Pulſatio campanarum. FF

Experientia quotidiana. Exemplũ mirabile ex Petro Cluniacenſi. confeſſiones maleficarum.

Cauendum à duobus Lamiarum mendacijs, vt illic. Refellitur vulgi opinio de campanarum baptiſmo. Hereticorum ſtropha quotidiana.

Capitularis Caroli Magni locus explicatus. Benedictioni aliquando tributũ nomen baptiſmi, vt apud Iuonem Carnutenſ.

Benedictionis Campanarum ritus defenſus contra hereticos.

De efficacitate earum contra dęmones in quo hęc ſit ſita? Petri Mexię error. Cur hęc remedia non ſemper efficacia? GG

CAP. III. Quorumdam remediorum Eccleſiaſticorum, cõtra calumnias hæreticorum; maxime Georg. Godelmanni; defenſio.

Digitized by Google

Quidam non Iuriſconſulti, ſed rabulę in cęremonias petulantes. A

Defenſio exorciſmi *Eccleſiæ Catholicę. Oſtenditur ineptia & imperitia aduerſarij. Colliguntur multa eius mendacia. Oſtenditur in exorciſmo nihil magicum reperiri.* B

Singillatim omnes eius ritus probantur & explicantur.

Defenſio ſalis benedicti. *mẽdacia aduerſarij & fraus. Defenſio* aquæ benedictæ. *Benedictiones herbarũ. Noua iterum aduerſarij mendacia.* C

Defenſio Agnorum Dei. alia iterum mendacia. Defenditur benedictio balſami & olei. Ineptia aduerſarij formulam dicentis eſſe Magicam detegitur. D

Verbum exorciſo, & vſus defenditur. Vſi eo Apoſtoli. Cur non Chriſtus? baptiſmo peccata remitti.

Defenditur Extrema vnctio, & benedictio olei infirmorum. E

Smidelini & Lerchemeri veſana conuicia.

Ex antiquitate probantur benedictiones variarum rerum. herbarum ſeu fructuum. Aquæ benedictę. Chriſmatis. Panis & ſalis.

Quæ vis ſit rerum Sacramentalium. F

Aliud iterum mendacium. Item alia & alia. G

Reſpondetur argumẽtis quibuſdam Godelmanni. Oſtenditur exorciſtarum ordinem in Eccleſia olim fuiſſe. D. Clementis Rom. locus explicatus. H

Defenditur cultus Venerabilis Eucharistiæ, & in ea eſſe verum corpus Saluatoris Noſtri. Oſtenditur nihil in conſecratione nec cultu Magicum eſſe. I

Contra Ioſe. Scaligerum defenditur, opera D. Dionyſio. Areopagitæ aſcripta non eſſe Pſeudepigrapha. Superbia eius ante oculos ponitur ipſiuſmet verbis, & monetur reſipiſcere, ſeque deinceps gerere modeſtius, & ſapere humilius. K

Monita quædam pro Confeſſarijs & pœnitentibus. L

MAR-

MARTINI DEL RIO SOCIETATIS IESV PRESBYTERI

DISQVISITIONVM MAGICARVM LIBER SEXTVS

QVI EST *DE OFFICIO CONFESSARII.*

QVVM duplicē perſonā gerat cōfeſſarius, iudicis & medici; facilè intelligitur vtriuſq; munere fungi debere. Iudicis quidem perſonam ſuſtinet, quando confeſſiones excipit, tantùm: tum enim Dei vices gerit in ligando & abſoluendo; Medici gerit non tum ſolūmodò, ſed etiam extra tribunal illud poli; quando conſulitur; idque vel à reis, vel à læſis, vel à iuſtitiæ exſecutoribus, & adminiſtris, vel denique ab alijs quibuſlibet. De duplici hoc officio nunc nobis agendum.

CAPVT I.

De officio Confeſſarij, qua Iudex eſt.

AD Iudicē pertinet noſſe delicta, & de illis in foro ſuo iudicare. vt ea cognoſcat iudex; opere pretiū fuerit principio hic quaſi in tabella ſeu breuiculo, ante oculos ponere, quæ in quinque præcedentibus libris peccata, ſeu delicta, noſter iudex debeat animaduertere, & explorare; vt, cum neceſſe reum iuuet interrogando.

SECTIO I.

EX *Primi* itaque *libri Prologuio*, diſcet; licere examinare hæreticos, an ſint etiam magi ſeu malefici.

Ex 1. & 2. cap. diſcet, diſcernere ſuperſtitionis & Magiæ ſpecies.

Ex c. 3. diſcet.
- qui libri ratione magię prohibiti ſunt.
- q. 1. quantum aſtrorum influxui citra errorem poſſit tribui?
- q. 2. vitare errores malè Chriſtianorũ circa complexionis tẽperamẽtum.
- q. 3. errores vitare circa vim imaginandi.
- q. 4. Quid ſentiendũ de ſanatione per aſpectũ, contactum, vocẽ. de ſalutatoribus, de gẽtilibus S. Paulli & S. Catarinæ, & ſimilibus circumforaneis, & de curationibus militaribus &c. & q̃ in hac re peccatà interuenire ſoleat?

Ex c. 4. diſcet. in
- Princ. quæ peccata occurrãt in Magia naturali & artificiali.
- q. 1. Peccata ſigillorũ & caracterum magicorum.
- q. 2. Magorũ fraudes de numeris, & quid tribuendũ illis.
- q. 3. Quõ peccet credulitate & vſu incantationum?

Ex c. 5. diſcet.
- q. 4. Quæ amuleta ſeu periapta licita, quæ non?
- Quæ in pirotechnia ſeu alchimia peccata reperiantur, & quo ſe pacto cũ alchimicis cõfeſſari⁹ gerere, & quæ illos debeat interrogare? q. 3. & 4.

Ex libro ſecundo diſcitur de quibus Magi ſint examinandi.

1. De artis auctore, & efficiente cauſa quid ſentiant? *vt habes. q.* 2.

2. quos habeant libros? iuxta *q.* 3.

3. circa pactum, quas illi adhibuerint ſolemnitates? *iuxta q. 4. præcipuè littera E.* & hic an ſint rebaptizati &c.

4. circa effectus; an eos ediderint præſtigiatorios? quia hoc eſt mendacium. *vide q. 6. & 8.*

5. An putauerint diabolum vera miracula facere poſſe? quia eſt error. *vide q.* 7

6. an imagines ſacras inhonorarint, conſpuendo, verberando, trahẽdo, mergendoue? *vt q.* 11.

7. an alteri pauperiem fecerint, vel damnum dederint in bonis fortunæ? *d. q. 11 & 12.*

8. an theſauros arte magica quæſierint, aut aliter diuitias, honores, vel victoriã à dęmone experierint? *d. q.* 12.

9 an incantarint animalia & quomodo? *q.* 13.

10. an cum beſtijs rem habuerint? iuxta *q.* 14.

11. an cum dæmone corpus miſcuerint, & quomodo? *q.* 15.

12. an ad conuentus iuerint, & ibi fecerint, quæ fieri ſolere narrantur? *q.* 16. vbi & illud notandũ in aliquãdo non cum dęmonibus, ſed extincto lumine, promiſcuè cum quouis vel quauis oblatis proximis ſibi concubuerint: qđ de Lamijs & maleficis Attrebatenſibus anno 1459. narrat Meier⁹ in Annal. Flandriæ, & de alijs alij.

13. Quoad lycanthropos, examinãdi, an ſibi dumtaxat tales videbãtur, an etiam alijs? quia ſecundo caſu adeſt ſemper pactum. *iuxta q.* 18.

14. an aliquibus vſi contra vulnera ac tormenta? & quibus? *q.* 21.

15. an conati animas euocare? an cõuenerint de apparendo poſt mortem? *vide q.* 27.

16. an finxerint ſpectra? *q.* 27.

17. an ſpectris cultum aliquẽ exhibuerint, & quem, & qualibus? an pacti cum illis aliquid fuerint, an familiaria colloquia ſuperflua cum his habuerint? iux *q.* 28.

18. an procurauerint ſpectrorum apparitionem? *q.* 29.

19. an exorciſmis veritis vſus? quæ adhibuerit, & quam adhibitorum vim eſſe putarit? an habuerit dæmonẽ incluſum, vel includere ſit conat⁹? an paredrum habuerit, & ſub quo pacto, quam diu, ad quid &c. *q.* 30.

Ex libro tertio.

1. interrogent, quæ ſint inſtrumenta quibus vſæ? nam grauius ſubeſt peccatum vnguentis; eò quòd ſolet præcedere anthropofagia & infanticidium. *vide q.* 2.

2. an ſomnificum maleficium intulerint naturali medicamento, an verò acceſſerit ſepulcri violatio, & cadaueris iniuria? & quem in finem? *q.2.*

3. quibus philtris vſæ, an miſcuerint ſacramenta, aut alias res ſacratas, & quas? *q.3. ſect.2.*

4. an ſic aliquem egerint in amentiam, occiderint, læſerint? *d. ſect.2.*

5. an contra philtrum ſint vſi remedijs illicitis? an capti illicito amore, fecerint quæ ex ſua parte neceſſaria? *d. q.3. ſect.3.* item quę conſilia dare poſſit tali amore irretitis? *ibid.*

6. ob quam cauſam philtrum præbuerit; cælebs, an vt matrimonio iungeretur; coniugata, an vt amorem mariti recuperaret; vtrique, an ad libidinem illicitam? *q. 3. ſect. 2.* an odij vel obliuionis maleficio vſus? item an incendij? *ſect. pen & ult.*

7. Quid exiſtimarit de faſcinatione, & an aliquam faſcinarint: quibus vſi remedijs vel antidotis contra faſcinationem? *q.4. ſect.1.*

8. An cadauera laniarint, & quę dãna venenis intulerint? quo pacto illa damna viuentibus dederint? item an aliquid defoderint, cui ſola remotione queat occurri. *d. q. 4. ſect. 2.*

9. *In ſect. 3.* notet confeſſarius ſingula, vt norit diſtinguere in aborſu, an nocuerint iã viuo, an ante animationem? item an ſic diſtenderint prægnãtem, vera, an ſimulata prægnatione? quia priore caſu accedit prolis periculum. item quoties hæc facta: denique in 3. caſu, an propter hanc deſiccationem, fœtus fame perierit, & quot &c.

10. Attendat qui homicidæ ſint excommunicati? *ſect. 4.* Interroget an ſagittariam exercuerit magus? an huiuſmodi imagines confecerint, an baptizarint: & in quarum perſonarum interitum?

11. *Sect. 5. & 6.* quos animi, corporiſvè morbos intulerint?

12. *Sect. 7.* an aliquos deuouerint? & qua imprecationis formula?

13. *Sect. 8.* an maleficiarint aliquem ligaminibus, & ad quod tempus? item an ad euitandum vel ſanandum illud, aliquid ſuperſtitionis adhibuerint.

14. *Ex. 5. q.* diſcet habere rationem perſonarum, quib. nocitum fuit. hinc enim atrocitas peccati creſcit. nam ceteris paribus contra publicam perſonam peccatur grauius, quàm contra priuatã. atrociſſimũ quoq; eſt omniũ, necare infantulos nõdum baptizatos.

Ex q. 6. & 7. diſcet ob quæ peccata maximè, quis tradatur maleficis puniendus; quibus etiam abſtinendum ſit ijs, qui cupiunt eſſe tuti, vel liberari à maleficijs.

Ex q. 8. poterit confeſſarius proponere miſeriam maleficorum, & peccati enormitatem.

Ex libri verò huius parte poſteriore; diſcere poterit.

1. Naturã vanę obſeruãtię. *q. 1. & 3.*

2. quando, & quale ſit peccatũ? *q. 2.*

3. modos præcipuos vanæ obſeruãtiæ, & ex eorum ſimilitudine, quando in hoc peccatũ quis ruerit? *q. 4. ſect. 1.*

4. de precibus & verbis ſacræ ſcripturæ, de ieiunijs & alijs operib. bonis ſecundum ſe. *ſect. 2.*

5. de ligaturis & periãmatis. *ſect. 3.*

6. de obſeruatione omnium. *ſect. 4.*

7. de ſtrenis initio anni. *ſect. 5.*

8. quando liceat obſeruare dies, quando non. *ſect 6.*

9. quæ ſint licita media ſanandorũ morborum, & quæ non, & de militari vulnerum curatione. *ſect. 7.*

10. fundamenta vanarum obſeruationum quæ adhibentur ex S. S. &c. refutata. Quod eſt neceſſarium ſcitu, vt idiotis poſſit perſuaderi, eſſe impia illa, quæ habent pro pijs. *ſect. 8.*

De formula, ſi Deus incarnatus &c.	Contra Felicem Malleolum Tigurinũ.
Dæmonũ miniſterio an ad bonum liceat vti.	
De rythmo ſeu verſu.	
De ritibus & cęrimonijs quæ adhibitæ.	
De dubio in quo benignior ſequẽda ſit interpretatio, tam de dubio perſonæ, quam rei.	

11. Ex formulis poſitis *in ſect. 9.* futurum ei non difficile, iudicium ferre;

de ceteris, quę ſunt innumeræ, & in ſingulis locis diuerſæ; ſed in ipſa ratione formali ſuperſtitionis cōueniūt.

Ex libro Quarto.

1. Diſcet naturam propheriæ. & quando ſit peccatum prophetæ, non credere inſpirationi. *c.1.q.1.& 2.*

2. Quibus inſtructum eſſe oporteat ad dandum conſilium in reuelationibus? qui abuſus & errata hic poſſint accidere ex parte confeſſarij; quæ ex parte habentis reuelationem? quomodo fraudes & peccata huiuſmodi deprehendantur? de ſcrutanda intentione. *q.3.*

3. Regulas diſcet ad cognoſcendū quando peccent aſtrologi & ſimiles diuinatores. quando ſors, omen, vel ſigni petitio ſit licita *c.2.q.3.*

4. Qualiter peccēt diuinatione vtentes, & quæ excuſent vel minuant peccatum. *q.4.*

5. Quale peccatum ſit oracula dæmonum conſulere? *q.6. ſect.1.*

6. In necromantia quibus vſæ medijs ſeu inſtrumentis, quorum ratione poteſt accedere infanticidium, & ſimilia peccata. *ſect.2.*

Ex ſeqq. ſectionibus diſcet ſpecies diuinationis cum pacto expreſſo. In ſpecie quoq; illarū vltima de oculi excuſſione, nota incidere in obligationē reſtituendi, ratione damni iniuſtè illati.

8. *in q. 7.* diſcet varias ſpecies pacti impliciti; ex quibus poterit decidere caſus ſimiles, vt de ſaltantibus per pyras, de aſſeruantibus ἀμιτον, de ferentibus amethyſtum vt ſomnient, de offerentibus candelam S. Antonio, vt furem indicet; & in quibuſdam poteſt accedere obligatio famę reſtituendæ, vt in Parthenomantia.

9. Quomodo liceat niti ominibus, prodigijs & portentis? quando peccetur in huiuſmodi obſeruādis? *ſect. 2.*

10. Quando ſit ſors diuinatoria & prohibita? maximè de illa quæ ſit per inſpectionem libri ſacri. *ſect. 3.*

11. Ad naturam peccati huius intelligendam planè neceſſaria eſt. *ſect. 4.*

12. Diſcet peccata aſtrologorum, Genethliacorum, & ceterorum iudiciariorum etiam medicorum & chirurgorum. *c.3.q.1.*

13. Quæ liceat diuinare ex elementis & mixtis inſenſibilibus, vt cometis, halonibus &c. quæ non? *q.2.*

14. Quid liceat medicis diuinare. *q. 3.*

15. Quando peccent phyſiognomi? *q.4.*

16. Quale peccatum ſit chiromantia? *q.5.*

17. Quæ ſomnia licet obſeruare & interpretationem quærere? *q 6.* In fine quæſtionis habebit exemplum faciendæ in ſimilibus diſquiſitionis.

18. Quæ occurrant hodie peccata in ſorte diuiſoria, & quibus caſibus ſit licita? *c.4.q.1.*

19. Quæ peccata contingant in cōtractu ſortis, quem vocāt ollæ ſeu Lotheryæ? quæ quoad venditorem, quæ quoad emptores, quæ quoad miniſtros ſeu aſſiſtentes, quæ quoad remp. vel Principem? *q.2.*

20. Quæ peccata ſint canonicæ purgationis: an quis eam cum mendacio vſurparit? *q.3.*

21. An vſus ſit vulgaribus purgationibus interroget; tam ſubeundo, quàm exigendo. Notet quæ dicta de prouocatione ad diuinum iudicium; quomodo in ea peccetur: itē de duello publico & priuato propter adiunctā excommunicationem: & notet quę ad explicationem cenſurę illius hic addita. *ſect.1. & 2.*

22. De peccatis purgationum variarum per ignem. *ſect.3.*

23. Peccata probationis aquę frigidæ vel feruentis. *ſect.4.*

24. Diſcet, cur & quomodo peccet iudex probatione illa vulgari, qua ſagæ in aquam proiectæ creduntur ſupernatare: & quid reſpondendum nitentibus conſuetudine ſeu corruptela quorumdam iudicum. *q.5.*

25. Notet quę hic dicuntur, vt communia omnibus vulgaribus purgationib.

26. Item notet, quæ de excuſatione ex capite ignorantiæ aliquando iudices prætexunt; vt ſciat quando bona intentio excuſationem illis præbeat, quan-

quando verò non præbeat.

27. Item, quale ſit peccatum error ſine dolo?

28. Peccare iudices, qui, ſemota lege & ratione, arbitrij liberam plenitudinem ſequuntur: & quo modo omnis iudex legi ſit ſubiectus? *ſect.* 2. *litt.* I.

29. Peccare quando canonibus non obtemperant? *ſect.* 3.

30. Quando liceat ſignum petere? & quæ fides requiſita ad editionem miraculorum?

31. Quomodo peccet torquens vel damnans eum, cui hæc purgatio fuit adhibita? *d. ſect.* 3.

33. De peccato purgantis per pondera & lancem. *q* 6.

34. De peccato purgantis per crucē.

35. Peccata in quibuſdam alijs generibus, quæ rariora. *ibid.*

Ex libro Quinto diſcet.

1. Quando iudex peccet arbitrando temere circa criminis grauitatem?

2. Quando peccet minuendo vel augendo pœnam legis?

3. Quem iuris ordinem contemnendo iudex peccet? *ſect.* 1.

4. Quomodo peccet in inquiſitione? 1. circa corpus delicti. 2. ratione accuſationis præcedentis. 3. in forma inquiſitionis. 4. quoad præcedētia indicia. 5. quoad famam præcedentem. 6. quoad abſolutionem præcedentem. 7. quoad tranſactionem. 8. quoad gratiam Principis. *ſect.* 2.

5. Diſcet de indicijs, quæ vis præcipuorū? 2. quod iudex tenetur aliquando ad damnorum reſtitutionem, ſi nō interrogauit de ſocijs. 3. quando propterea reo deneganda ſit abſolutio? 4. alia in hac re tam rei quam iudicis peccata. 5. peccata iudicis ex defectu indiciorum ad torturam ſufficiētium. 6. quomodo diſtinguenda iactantia à minis? 7. quod mens ſcrutanda in minantis æquiuoca locutione. *ſect.* 3.

6. *Sect.* 4. docet vim minus certorum indiciorum. 2. quod ex non impedito damno iudex teneatur reſtituere. 3. Peccari in ſortiariorum, defenſione, fauore, patrocinio & occultatione. 4. qui mortaliter peccent non defendendo. 5. qui teneatur reſtituere.

7. Diſcet multiplices abuſus iudicum in receptione teſtium. *ſect.* 5.

8. Peccata accuſatorum, & onus reſtituendi. *ſect.* 6.

9. Varia peccata in reis comprehendendis, carcerandis, & poſtea ibi aſſeruandis. *ſect.* 7.

10. Multa grauia peccata circa modum torturæ, in quantitate & qualitate.

11. Quoſdam ritus ſuperſtitioſos contra maleficium (vt vocant vulgo) Taciturnitatis. *ſect.* 9.

12. Peccare iudices qui mendacio dolouè reum decipiunt. *ſect.* 10.

13. Quando iudex peccet condemnando reum ex ſua confeſſione. *ſect.* 11.

14. Quomodo diſcernendæ; ſuſpicio, opinio, & præſumptio.

15. Cui poſſit iniungi abiuratio, & quo pacto is ad eam inuitus adigi poſſit? *ſect.* 12.

16. Varia in quibus iudices circa canonicam purgationem queant peccare. *ſect.* 13.

17. Quo modo iudex peccet, interdum etiam cum onere reſtituendi, eo quòd cùm deberet abſolutè abſoluere, tantùm abſoluit reum à iudicij inſtantia? *ſect.* 14.

18. Quo modo qualificanda ſortilegia? item quę ſint hæreticalia, quę nō? & proinde, quibus excommunicatio accedat? *ſect.* 15.

19. Quando iudex peccet in pœnæ irrogatione? *ſect.* 16.

20. Peccata quędam propria Sacerdotum & clericorum in hac materia, de quibus illi interrogandi. *ibid.*

21. Quando iudex remittens pœnam teneatur ad reſtitutionem & peccet? *ibid.*

22. Peccatum legentium vel retinentium libros Magicos. *ſect.* 17.

23. An prębenda maleficis ad mortē damnatis Euchariſtia; & vnctio, & quid in Euchariſtia prębenda ſit obſeruandum. *ſect.* 18.

24. Peccetnè iudex ſepulturam denegando. *ſect.* 19.

25. Peccatum eorum qui ſubmini-

Digitized by Google

ſtrant inſtrumenta necis, vt reus euadat pœnam publicam. *ibidem*.

SECTIO II.

De Sigillo confeſſionis in hac materia.

HAnc ſectionē addo, propter quorumdam confeſſariorum ſimplicitatem, & quorumdam Iudicum temeritatem atq; malitiam; qui, quantū poſſunt, conantur ex confeſſarijs, directè, indirectève, tum ante Rei mortē, tum poſt eam, exſculpere, nū reus fuerit peccati illius conſcius. Adeò vt alicubi audiuerim ſolitos quodam loco cōfeſſarios à iudice poſt latam ſententiam mortis in reuui interrogari; ſitnè iuſtè damnatus reus, necne? & religioſos quoſdam, eò quod hanc Iudicum iniquam importunitatem, vt ſacrilegam, graui oratione repreſſiſſent, in poſterum ad reos audiēdos vocari deſijſſe. Notandum primò ſigillum confeſſionis vim ęqualem habere in omni crimine etiam maximè enormi; vt in crimine læſæ Maieſtatis humanæ, & hæreſis; *a* vnde patet falſum & erroneū eſſe verſiculum illum vulgarē;

a Gig. de cri. laſ. Mai. lib. 2. rub. qui accuſa. poſ. q. 18. Ant. Gabr. lib. 7. concl. vlt. nu. 17. Albertin. de cognoſc. aſſertio. Cath. q. 25. Scot. & Ricar. in 4. d. 21.

Eſt hæreſis crimen, quod nec confeſſio celat.

Notandum ſecundò, ex communi ſententia, ſeruandum ſigillum, vt ante rei mortem, ſic & eo mortuo. quia moriendo ius famæ ſuæ non amiſit: nec confeſſio eius propterea minus confeſſio eſſe cæpit, quàm prius. Notandum tertiò, Doctores quando concedunt veniam detegendi, ſeu narrandi aliqua accepta in confeſſione; numquam loqui de expreſſione delicti in ſpecie, vel perſonæ nominatione; ſed omnes tantum agere, de quadam generali reuelatione delicti, ſic facta, vt per eam nequeat ad perſonarum cognitionē deueniri. *b* Notandum 4. aliud eſſe ſi agatur de delicto committendo, aliud ſi de iam commiſſo.

b ſic poſt Angelū, Albertin. Gig. & Gabrielium docuit Farin. to. 1. q. 51. n. 110.

Quoad delictum commiſſum; imprimis eſt ſententia quorūmdam, quæ communis videtur Canoniſtarum, *c* poſſe Sacerdotem delictum iam commiſſum reuelare, quod non in Sacramento pœnitentiæ, ſed extra illud, ſub promiſſione ſecreti & ſigilli cōfeſſionis accepit; immò, ſi in teſtem producatur, debere illud reuelare in iudicio; hæc ſententia reijcitur ab alijs, *d* volētibus veram eſſe de crimine committendo, non de crimine commiſſo. probabilem puto vtramque, ſed poſteriorem eſſe tutiorem: in rigore quidē, qui ſe obligat ſub ſecreto tali, æquè ſe obligat quoad commiſſa & committenda; ſed cenſetur Eccleſia propter publicum bonum, velle irritare promiſſionem illam quo ad crimen committendum; qui fauor boni publici ceſſat ordinariè, quoad crimen commiſſum. ideò ſi graue damnum inferretur celatione illius criminis commiſſi; teneri tum quoque illud ſic reuelari fatētur Menoch. & Farinacius, doctiſs. duo Iuriſconſulti. Sanè promiſſio illa ſub ſecreto ſigilli facere nequit, vt qđ ſigillum non eſt, id tale fiat: ſed obligat ſolummodò more promiſſionum aliarum de ſecreto ſeruando: quarum vis ſe in detrimentū reip. contra æquū & bonum nequit porrigere. Quoad delicta committenda; quando quis non vult abſtinere aut ſe emendare, ſed crimen ſtatuit perficere, fuere nōnulli Iuriſtæ, qui cenſuerint, ea poſſe à confeſſario reuelari. *e* hæc ſententia periculoſa eſt, & retrahit homines à confeſſione. Excuſari poſſent auctores eius, ſi dumtaxat locuti forent, de eo qui ſpecie confitentis accederet, reuera tamen non haberet animum cōfitendi; ſed vel conſilij petendi tantū, vel accipiendi confeſſarium, aut pertrahendi in ſocietatem criminis; tunc enim non eſt verum ſigillum, nec res ſub ſigillo credita. Quod ſi quis animo confitendi accederet, ſeque clauibus ſubijciendi, & abſolutionem conſequendi, & ſic, confeſſionis ſigillo rem ſubijceret: ſequenda omnino cōmunis opinio contraria, quæ pluribus Iuriſtis & Theologis placuit, non eſſe tum licitum detegere, ne reip. quidem.

c teſtib. Gomeſio 3. p. c. 13. nu. 9. & Gabrielio. ſup. nu. 16.

d ſic Menochius lib. 1. de præſump. q. 89. n. 17. & Farinac. ſup. n. 115.

e poſt Innocēt. & Abbat. Gabriel. d. concl. ult. nu. 7. Menoch. de arbitrar. caſ. 180. n. 21.

dem proditionem. *a* Hanc ſententiã limitant, primo quoad veram reuelationem: volunt enim poſſe Sacerdotem tunc ipſos confitentes diligenter monere, ut abſtineant, & obuient; tum etiam monere magiſtratus, & Epiſcopum, vt ſuper gregem ſuum vigilent, ciuitatem cuſtodiant, & ſimilia, quibus & malo ſubueniatur, & confeſſio non reueletur. *b* 2. limitant, ſi pœnitens habeat ſocios complices, & ipſe quidem pęniteat, & emendationem ſpondeat; indicat tamen adhuc eſſe periculum, ne per complices, ipſo deſiſtẽte, ſcelus committatur: tunc enim putant, vt occurratur damno futuro, poſſe Sacerdotem reuelare delictum futurum, etiam confitente non conſentiente. *c* 3. limitant multi Iuriſtæ ſi pœniteat pœnitentem, & velit ſe emendare ac deſiſtere; quod ſi nolit deſiſtere, nec obuiare vt poteſt, ſed perficere mauult tunc inquiunt non teneri ſacerdotem ad ſigillum, quæ putatur communior ſententia canoniſtarum. *d* fundamẽtum eorum eſt, quia non putant hanc eſſe veram cõfeſſionem, nec ſigillo hic locum eſſe. Sed falluntur, quia uera cõfeſſio eſt, ſi animum accedentis & confitentis conſideres; licet non ſit perfecta confeſſio & valida. Et ad hoc ut q̃s ſigilli ſecreto ligetur, nihil neceſſe eſt eſt (quod benè docuit Nauarrus) confeſſionem eſſe perfectam & validam. ſi hoc enim requireretur, quanta quæſo porta panderetur malis Sacerdotibus, ad reuelanda ſecreta: quibus ſufficeret minima aliqua cauſa denegandæ abſolutionis? ſed ſatis eſt, ſi pœnitẽs animo accedat confitendi, ſeque clauibus ſubijciendi, vt abſolutionem conſequatur, & cum hoc animo ſincere peccata narret, ac numeratò promat; nihil quod meminerit, ſitque dicendum, prætermittens ſponte ſua: obligatus enim hoc ipſo manet Sacerdos ad ſigillum ſeruandum: nec æquitas aut religio ſacramenti huius patitur, ut qui fidem habuit, ſuaque arcana credidit confeſſario, ulla ex cauſa decipiatur. ſunt enim permulti, qui licet animo ſint ſatis præparato & forti ad confitendum; infirmiores tamen adhuc ſe putant, quam ut queant abſtinere, & imaginaria quadam neceſſitate ſe trahi raptarique ad perficiendum putant; quod dolent tamen ſe non penitus abominari, & a Deo poſtulant uires roburque ſibi ad hoc præſtari, & ignoſci infirmitati ſuæ. Quare tertia hæc limitatio merito a Theologis pleriſque hodie exploditur: & miror Farinacium eam amplexum; cum rectè D. Thom. ſpaullo antè fuerit ſecutus.

a D. Thom. Sot. Rich. & com. Theolo. uide Naua. in ca. ſacerdos n. 120. & ſeq. Fari. multos citat iuriſtas, ſed uidetur non ſatis rem aſſecutus.

b Ex D. Thom. Aug. ad Angelũ. uerſ. che hai tradito la tua patria, poſt nu. 18.

c ſic poſt alios quos allegant Ange. & Gigas ſup. & Farinac. ſup. nu. 101.

d ut Inno. Abb. Anch. & qui eos ſeqq. Gabri. & Menoch. ſup. Gig. ſu. q. 18. Aug. ad Ang. ſu. Bonacoſſap. 1. com. opin. uer. ſacerdos non poteſt reuelare.

Quoad 2. limitationem, ſimul & primam, dependent a quæſtione, V. *Sacerdos poſſit uti aliquando ſcientia, ex confeſſione parta; ſaltem ad gubernationem, & mala immmentia auertenda?* verbi gratia, confitetur maleficus ſe vel alium poſuiſſe pulueres, vel quid aliud ſub tali limine; & niſi tollantur, domum comburendam, Principem interiturum, quotquot urbem ingredientur egredienturque in magnam perniciem aut periculum venturos. Qua in quæſtione conſentiunt omnes fere DD. paucis exceptis, licere ſeruata circumſpectione ut nec directè, nec indirectè ad ſuſpicionem peccati confitentis quiſquam deueniat. *e* Sed probabilior eſt contraria ſententia & tutior, & magis conſentanea religioni ac reuerentiæ huic Sacramento debitæ; quam tenuiſſe uidetur Henricus Gandenſ. *f* Tutiorem dixi, quia ut illa contraria practicetur ſine periculo, tanta & tam multiplici eſt opus circumſpectione, ut difficile ſit pleruinque eam ſeruantem non incidere in ſigilli violationem. 2. quia fauet ipſi Sacramento, cum inuitet ad illud ipſa ſilentij & arcani neceſſitate, & ſecuritate, ac libertate confitentium. 3. quia S. D. N. Clemens VIII. anno 1592. die 26. Maij, decreto quodam, præcepit ſuperioribus regularium, vt diligentiſſimè caueant, ne notitia de peccatis in confeſſione habita ad exteriorem gubernationem utãtur. Quæ ſanctio etſi liget dumtaxat eos ad quos ſcripta; ſatis tamen indicat Pontifici Maxim. magis probari eam ſententiam; quæ vult ita prorſus ſe confeſſarios gerere, ac ſi in cõfeſſione

e citãt multos Sotus de rat. ſecre. tegendi mẽb. 3. q. 4. Nau. in d. c. Sacerdos n. 144. et ſeqq d. 6. & eſt omnium illorũ quos citaui litt. c.

f n. §. 1. & praeterea Cardinalis Toleti in ſumm. Caſuum, & Emanuelis Sa in Aphoriſmis.

f quodlib. 8. q. 29. & 31.

nihil

nihil penitus audiuiſſent: ſibique perſuadere, nullatenus humanarum rerũ regimen ab hoc Sacramento dependere, vt quod ab eo quam longiſſimè diſtat. Cùm tamẽ hęc prohibitio in isto caſu ſit iuris humani; & periculum a republica, vel proximis, cum citra dãnum tuum & ſigilli violationẽ queas, propulſare, ſit iuris diuini; hautdubiè caſus poſſet incidere; quo quis teneretur hac ſcientia ad malum, quemadmodum diximus propulſandum auertendumque vti. præſertim cum ſententia illa communis ſit probabilis, & nullũ ius humanũ valeat impedire, ne quis; cùm neceſſitas poſtulat, ad malum ingens impediendum, ſententia probabili vtatur. *a* Et hoc caſu admitti poſſet prima illa limitatio; ſed & 2. ſi per omnia proſpiciatur & caueatur ſigilli integritati. Nec enim putandum, Pontificem de huiuſmodi extraordinarijs planè caſibus agere voluiſſe; qui in religioſis congregationibus vix unquam eueniunt.

a *uide* Di. *Th. in add. 3 q.*11.*a.*1. *ad* 1. *&* 4.

Ex hac autem ſententia illud ſequitur; ſi Petrus magus mihi confitens inter circumſtantias peccati complicem indicarit; iſque mox mihi quoque confiteatur, ſed peccatum illud ſibi cum Petro commune reticeat; nõ poſſe me hac ſcientia vti, ad illum de hoc peccato examinandum; ſed tantum poſſe me in genere inueſtigare: num ſit aliud qđ conſcientiam eius grauet, & perſiſtentem in ſilentio, teneri me ſimpliciter abſoluere. Sequitur ſecundo, Non poſſe Sacerdotem ne metu quidem mortis propoſito, cuiquam hoc crimen reuelare, *b* & poſſe eo caſu dicere neſcire ſeſe, nec de tali peccato ſe quidquam audiuiſſe. quia reuera non ſcit, nec audiuit, vt homo, ſeu vt pars reip. Immò ſi mente ſubintelligat, (ſcilicet, vt poſſim reuelare) poſſet dicere ſe hoc in cõfeſſione non audiuiſſe, vel reum ſibi hoc confeſſum non fuiſſe, & hæc omnia poſſet iuramento confirmare. *c* Nec poteſt ad reuelandum Sacerdos a quoquam cogi, ne a Papa quidem; multo minus a quouis alio, vt fusè docent Auguſtin. Berous & Hieronym. Gigas. *d* Quod ſi iudex inueniſſet peccatum malefici ſcripto commendatum, vt id confiteretur; vel ab aliquo auſcultante pœnitentem, vel a ſacrilego Sacerdote ſigilli violatore id intellexiſſet; non poſſet iudex his teſtibus, nec illi ſcedulæ, nec ipſi Sacerdoti credere, nec propterea reum capere, vel torquere: *e* immò etiamſi iam illum condemnaſſet teſtibus conuictum; & poſtea intelligeret totam delationem vel accuſationem ortam ex ſigilli violatione, deberet damnatum abſoluere & dimittere. *f*

b *ca. Sacerdos de pe. d.* 6. *& ibi Nauar. a n.*13. *& eſt commu.*

c *Nau. Manual. c.*8.*n.*19. *cõem eſſe docent Gigas d.q.*18. *nu.*4. *Gom. de cri. c.*13. *nu.*9. *Maſc. li.*1. *de prob. in præfat. q.* 5. *nu.*51.

d *Berous q.* 12.*n.*2. *Gig. d.q.*18.*nu.* 5.

e *Ant. Gomeſ. d.n.*9. *Maſc. d. operis lib.*2. *cõcl.*377.*n.*1. *&* 3. *Meno. lib.* 1. *de præſump q.*89. *n.*26. *et* 27.

f *eſt cõis, ut de Sotum in* 4.*d.*18.*qu.* 4 *a.*5.

Duo denique ſunt caſus ſoli, quib. liceat reuelare in confeſſione audita. *primus eſt* quando pœnitens Sacerdoti licentiam reuelandi conceſſit, conſentiunt in hanc Theologi, *g* & Iuriſtæ *h* propter tex. clarum *in ca. ſignificaſti de adulter*: & quia licet pœnitenti renunciare iuri in fauorem ſuum introducto. Quidam tamen requirunt, vt hæc licentia detur extra confeſſionem, & rurſus tunc reus narret ſuum peccatum. *i* Sed hoc non eſt neceſſarium, vt melius ceteri cenſent. nam ſi extra cenfeſſionem iterum ei narret; iam poterit ex alio capite referre, nempe iuxta limitationem ſequentem. Deinde quid intereſt, dicatne in cõfeſſione, do tibi licentiam, hoc quod modo narraui reuelãdi; an poſt confeſſionem hoc dicat, & iterum narret? Veriores ergo conditiones ſunt, 1. non ſufficere ratihabitionem, neque licentiam interpretatiuam, vel implicitam; ſed requiri explicitam. 2. debere eam eſse merè liberam & nullatenus coactam. 3. debere ſubeſse cauſam iuſtam & magni momenti; vt puta boni publici, aut corporalis vel ſpiritualis boni pœnitentis. Nam iocò vel ex cauſa leui reuelare, et habita permiſſione confitentis ſacrilegium foret. K

g *Schol. in d.* 18. *et* 11.

h *in c. Mattheus de Simonia, et in c ſignificaſti de adulter. Fari. ſupra nu.* 111.

i *poſt Halenſem, Scot. Dur. Gabr. & Maior. in* 4. *d.* 21.

Sacerdoti verò, dicenti ſe licentiam à pœnitente habuiſse, non ſemper credendum; ſed dumtaxat, ſi & ipſe bonæ ſit famæ, & iureiurando id confirmet, & pœnitens ei non contradicat.

K *vide Maſcard. de probation. concluſ.* 1286.

Secundus caſus eſt, ſi ſacerdos idẽ aliunde ſeu alia via extra confeſſionem, ante uel poſt eam, reſciuerit: quẽ admittunt,

a uide Auguſtinum de Ancona ad Aug. ubi ſupra & Fari. ſupra.

b *D Bonau. d. 21. ar. 2. q. 3. Palud. ibid. q. 3. a. 3. Sot. d. 18. q. 4. art. 6. Naua. in d. c. Sacerdos, nu. 161.*

tunt, in delictis committendis, Abbas & alij; *a* ſed idem in commiſſis cenſent communiter Theologi. *b* & ratio efficax id perſuadet. nec enim per cōfeſſionem ſacerdos amittit ius quod ante habebat; neque id quod poſtea aliunde illi comparatum. Quod ſi amitteret, cōfeſſio vergeret in damnum publicum. nam fraudibus patrocinaretur & iudicia euerteret. verbi gratia, ſi q.s, coram duobus Sacerdotibus tantum, maleficium cōmiſiſset, & poſtea vtrique confiteretur. iſte enim tum nec deferri nec accuſari à quoquam poſset: quod, quam ſit reipu. pernicioſum, nemo non intelligit. Cauendum tamen Sacerdoti, ne hac licentia utatur, niſi in re grauiſſima: nam facile ſcādalum ſequeretur, ſi frequenter & in leuibus rebus ea uteretur. item cauendum, ne quid amplius dicat, quam quod extra confeſſionem cognouit. Sacerdoti verò dicenti ſe extra confeſſionem id reſciuiſse non credi, niſi id probet, &, ſi non probat, extra ordinem puniendū arbitrio iudicis, communiter cenſent Canoniſtæ, *c* ſed hoc arbitror de ſacerdote malæ famę intelligendum. Nā in eo qui bonæ famæ eſt, putarim ſufficere iuſiurandum pro probatione, ſi teſtes deſint: cur enim non hic ſufficiat, quod in priore caſu ſufficere fatentur?

c Nauar. & alii quos ſequuntur Maſcar. ſup. 5. & 6. & Farin. ſup. nu. 107.

Denique, extra hos caſus licitos, ſacerdos reuelando violans ſigilli (quod ex iure diuino poſitiuo fluxit) ſecretū, hodie deponendus, & in carcerem perpetuum monaſterii cuiuſpiam detrudendus eſt. *uide Concil. Lateran. cap. 21. & capitul. omnis de pæn. & remiſſ. & Farinac. pract. crimin. q. 51. num. 93.* aliquando tales iuſſi fuere a Pontificibus degradari & pęna mortis affici, & merito, exemplum ponit Felicianus, *lib. de degradat. cap. 34.*

SECTIO III.

De modo confeſſionis.

PRæter ea, quæ cōmunia ſunt in hoc crimine & in ceteris, peculiariter obſeruare oportet confeſsarium nonnulla. Quædam pertinent ad interrogatoria; quędam ad præparationem animi, quædam ad obligationem reſtituendi, quædam ad abſolutionem impartiendam.

Quoad interrogatoria, multa fuerunt a me dicta *ſect.* 1. his adde primò quod quia ſagæ uix vnquam faciunt integrā confeſſionem, idque dæmoni promittunt: rogandæ ſunt de hac re, & ſacrilegæ ſeu mutilatę cōfeſſiones omnes repetendæ: deinde ut tunc omnia prodant, inducendæ bonis rationibus, vt velint; & interrogatorijs illis Sect. 1. iuuandæ, vt poſſint. Interrogādæ quoque, an ex animo renunciarint fidei. nā tunc eſt apoſtaſia, an aliquid animo crediderint contra fidem? tunc eſt hæreſis. an abuſæ rebus ſacris? & eſt ſacrilegium. an diabolum adorauerint, ſiue in ſpecie aliqua viſilem, ſiue quem nō videbant (vt teſtatur Meierus de ſagis Artebatenſibus anno 1459.) item quādiu in hoc crimine hæſerint an aliquādo animo pœnituerint &cet. propter volitiones eiuſdem criminis diuerſas & earum interpolationes. 3. interrogādæ ſunt, an adhuc retineant libros aut alia magica inſtrumenta; quia retentis illis abſolui nequeūt. 4. utrum alios talia docuerint aut ſeduxerint. quia non debent abſolui, niſi quantum in ſe eſt conuertere illos conentur; & ſi conuerti noluerint, eos ad ſuperiores magiſtratumue deferant, aut accuſent. Si tamen confeſſio fiat in articulo mortis, ſufficiet tum, qui præſentes fuerint in genere monere & hortari, ut a deceptione & hæreſi tali recedant, ſibique in poſterum caueant &c. 5. videndum vt occaſiones relabendi euitentur, & tollātur, verbi gratia ſi habitat, vel verſatur inter maleficos; quando fieri pōt, loci mutatio, & ſeparatio, iniungenda 6. interrogandæ diligenter de veritate confeſſionis iudiciariæ; hortandę, ſi cūcta uera, quæ dixerunt? ne mutent, ſed ueritatem tueantur, ſi falſa, ut retractēt. ſi quos innocentes (vt fit non rarò) detulerint, eos exculpent: ſi quos noxios complices ſciant non emendatos, eos deferāt iudici; neq; ex hac generali admonitione irregularitatis periculū eſt.

Quo-

Digitized by Google

Quoad animi præparationem, magna in hoc crimine confeſſarijs ſe difficultas offert. In primis cauendum puto Iudicibus, ne reis mortis ſententiam per quoſuis denuncient: deligendi potius viri pij & prudentes, qui hoc indicent verbis prudentibus, & ſimul adhortētur ad bonam & ſeriam præparationē docet autem, in hoc maximè crimine, experientia, non expedire eos, qui confeſſarij ſunt futuri, ante ſententiæ pronunciationem ad reos accedere, vt eorum confeſſionem excipiãt: vix enim verum fatentur, dum ſibi timent a delatione: item docet eadem experientia, non eſſe vtile, immò ſæpius noxiũ eſſe, ſi ipſemet confeſſarius mortis ſententiam reo intimet. ſic enim a tali nuncio vtplurimũ abhorrent, vt raro poſtmodum rectas & ſinceras admonitiones in animum admittant. Illud quoq; memini a me quæſitum aliquando; *An dum in tormentis reus verſatur, liceat uel expediat, quæſtioni confeſſarium intereſſe?* ſcio id latrunculatores a ſacerdotibus aliquando petere: ſed, impudentiores illi an imprudentiores iſti qui faciunt, neſcio. abuſus eſt certè, propter irregularitatis multa quæ ſe hic ingerunt pericula. quæ ibi neceſſitas confeſſarij? immò, quæ utilitas? hortetur ad ſilētium? cauſa eſt cruciatus augendi. hortetur ad confeſſionem veritatis? mortis ſententiam accelerat. abſit potius, & fugiat à tam acerbo & ferali ſpectaculo ſacerdos; ſeque contaminari putet, ſi propior adſiſtat, & oculis hauriat hãc carnificinam. fateor illud vtile futurũ, ſi in vicino quopiam cubiculo ſit; vt, ſi in mortis periculum reus incideret, iuuare poſſit celeriter, & deficienti venire ſuppetias. Morienti adeſſe confeſſarium neceſſe eſt, propter Diaboli inſidias, qui *ca'caneo inſidiatur*, hoc eſt ultimo vitæ humanæ actui. Hic quæri audio. *num liceat à iudice petere; vt, ſi reus viuus rogo tradendus ſit exurendus: ſacculus puluereus pectori appendatur, accelerandæ mortis gratia; vel, cum appenſus eſt, a carnifice, vt ignem illi admoueat: vel a iudice, ut ſtrangulari iubeat eum, qui lento igne conſumitur.* vulgus Doctorum talem putat incidere in irregularitatis notam. Si incideret, foret ea, quam vocant, *ob defectum lenitatis.* at mihi hic lenitas exuberare videtur potius, quam deeſſe: & opus meritorium puto, quodque non ſacerdotem modo, ſed & quemuis Prælatum deceat maximè. non tam mors acceleratur, quam cruciatuum finis accerſitur. moriturus ille certò: agitur, ne per tot ſupplicia. Sed ad confeſſionem redeamus.

In contritione procuranda, hoc opus hic labor eſt, non ex parte Dei, ſed ex parte ipſius malefici; quem ordinariè duo impediunt, error, & metus. Error quidem multiplex. Nam poſtquam captæ ſunt maleficæ, vt ipſæmet ſæpè faſſæ, *tunc Diabolus* (verba ſunt Grillandi a) *nihil aliud ſatagit, nec laborat in alio, niſi in perſuadendo, ut perſiſtant in ſententia & uſq; in vitæ finem perſeuerent.* adducantur licet in ſupplicij locum, ignisque ſuccendatur, ſe illarum corpora, & laqueo, & flammis palam erepturum, facturumque, ut flammarum contactu nullum dolorem percipiant. Quod ſi mori illas contingat incendio, mortem illam cruciatus expertem fore; migraturas ex huius vitæ miſerijs abſque ſupplicii ſenſu, ut in futuræ vitæ beatitudinē transferantur. illic eas dæmonibus ſimiles fore; eodem robore, ſcientia, diuitiis, potentia, voluptate, quibus ipſe dæmon potitur ac pollet, donandas. Sic mendax decipit. Alius error eſt; quia perſuadet impoſſibile eſſe ipſis ad Deum conuerti, & veniam cõſequi peccatorum, propter pactum ſecum initum, & Dei abnegationem aliaque quibus ſe contaminarũt ſcelera nefandiſſima. Sic illas, dum vel deſperatione deiicit, vel ſpe lactat & extollit, ſemper conatur obdurare; vt cuncta negent, reſpuant confiteri, non reſipiſcãt. nihil pęniteat deliquiſſe. Hic in promptu Sacerdos habeat, & ſacræ ſcripturæ teſtimonia, & Patrum ſententias, & exempla omnis æui; quibus clarè demonſtret vtroque dæmonem mentiri; ſerio conuerſos nunquam a Deo reijci: nihil eorum, quæ pollicetur, iactatorem illum præſtare poſſe, neque ſi poſſet uelle. Grauitatem quoque criminis poterit proponere; ex circumſtantiis

a de ſortile. q.9.n.2.

hære-

hæreſis, idololatriæ, Apoſtaſiæ, homicidij, parricidij, rapinæ, Sodomiæ, & ſacrilegij. Impœnitentiæ verò iſtius ſignum idem Grillandus ; *a* maximè quoad mulieres ; certum eſſe dicit : ſi lacrymas nullas emittant , cum tamen flere, gemere, ſuſpirareque videantur, & omni conatu lacrymari conentur . Hanc ipſe cum alijs Iuriſcon. veriſſimam notam putat , qua conſtet eas nõ uerè, ſed fictè tantum pœnitere. cuius rei, cũ videat ſe rationẽ nullã naturalẽ idoneam reddere poſſe ; confugit ad ſupernaturalem, vultque id fieri à diuina prouidentia in pœnitentiæ fauorẽ. Cenſent itaque Grillandus & ſocij; ſi ſaga lacrymetur, verè illam pœnitetẽ ex animo ; ſi non lacrymetur , fingere pœnitentiam. Nunquam iudici auctor fuerim huic coniecturæ inniti , vt certæ uel idoneæ . Nam experientia illa, quam ex aliquibus ait Grillandus ſe collegiſſe, fallax eſt & incerta : tũ quia nonnunquam ipſa doloris magnitudo lacrymas deficeet, & planè tollat, iuxta illud orcheſtræ , *b*

a *ſup. n.3.*

b *Senec. in Oedi. u.57.*

Fletuque acerbo funera & quaſtu carent:
Quin iſta tanti pertinax clades mali
Siccauit oculos. quodque in extremis ſolet,
Periere lacrymæ.

Solet ait, & uerum eſt. Iam ex aduerſo ſæpè præ lætitia quidam lacrymantur, iuxta illud eiuſdem. *c*

c *in Thyeſ.*

Subitos fundunt,
Oculi fletus: nec cauſa ſubeſt.
Dolor an metus eſt? an habet lacrymas
Magna uoluptas ?

Nec iuuant illum argumenta è Canonibus petita; quibus tantum probatur lacrymas eſſe ſignum pœnitentiæ, & nubis mæſtæ animum obſidẽtis profluuium; lacrymis quoque peccata dilui, & fœditatem animo elui; quæ vt veriſſima ſunt, ita minimè probant; nullum pœnitere, niſi & lacrymetur. quidam ſunt tam duro vultu, tam ſicco cerebro, vt lacrymari neſciat, etiam pueri. poſſunt ergo mulieres quoque tales reperiri. Nam pueri non minus humidi, nõ minus ad lacrymas faciles, quã illæ. Accedit quod I. C.iſti nõ ſatis inter ſe concordes. diſſident ab inuicem, quidam à ſeipſis. Aliquando ſcribunt defectum lacrymarum eſſe indicium ipſius maleficij; nõ maleficas eſſe, quæ non lacrymentur : at Grillandus fatetur maleficas, cum verè pœnitent, lacrymari. An hæc conſentanea, & non pugnantia? ſi dicas, lacrymari, quia eo ipſo, quod pœnitent, maleficæ eſſe deſierunt : ſicut adulter eſſe deſinit affectu , quem peccaſſe pœnitet. verum hoc quidem. Sed quid ſi pœnituerit peccaſſe, & poſt pœnitentiam hanc animi comprehẽdatur ea, quæ veneficijs ſuis multos interemerat? Hęc iuxta Grillandũ poterit lacrymari, quia pœnituit; iuxta ceteros verò adhuc lacrymari non poterit, quia , quoad externum forum adhuc eſt uere malefica. nam vt Grillãdus hoc ſuum dictum ſtabilit auctoritate diuinæ prouidentiæ , ad pœnitentiã animi declarandam : ſic alij illi ſuum quoq; firmant eadem diuina prouidẽtia, quam decet fauere iudicibus ad criminis commiſſi deprehenſionem , & vindictam. quare iuxta illos, vt crimen huius maleficæ (quoad forum externũ talis eſſe non deſijt) puniatur, neceſſe eſt hoc indicio illam detegi, vt flere nõ queat, quam lacrymaturam Grillãdus contendit. Planè cõfeſſario omnia huiuſmodi indicia aſpernãda, omnes huiuſmodi coniecturæ fugiendæ ſunt: eò quòd pœnitenti pro ſe, & contra ſe loquenti, tenetur credere. Denique quis adeò fori huius interni inexpertus eſt, qui neſciat, ſæpè vbertim flere quoſdã confitentes exiguo tactos dolore; & alios multo grauius affectos , & ictos profundius , nec unam lacrymulam emittere?

Vrget ẽt tum reos metus duplex, alter verborum & minarũ à dæmone , à quo incarceratæ non rarò affliguntur crudeliſſimè: alter humanæ infamiæ : contra vtrumque rationibus, exempliſque armari à confeſſario illas oportet.

De tertio illo, nempe *reſtitutionis obligatione*; conſiderandum, ſitne damnum adhuc impendens, an verò iam fuerit illatum , ſi damnum adhuc pendet , vt

ſi res

ſi res adhuc ſit planè integra, vel venenum vel aliud maleficium nondum cęperit lædere, ſed poſt aliquod tempus effectum ſuum exſeret: non eſt reus abſoluendus, donec quocumque modo licito conetur malis futuris obuiare, et veneno antidotum præbere, uel maleficium deſtruere, idque totum de conſilio confeſſarii docti & prudētis; cui attendendum, ne occultum crimen pādatur, & ne qua media illicita adhibeantur. Si uero aliqua iam damna fortunis perſoniſue fuerint illata; non abſoluat confeſſarius, ſine præuia ſatisfactione, aut (ſi eam nequit reus præſtare) ſine fideiuſſoria, vel ſaltem iuratoria cautione. ita ſanè quando quis adhuc liber iuriſque ſui confitetur. Nam quādo eſt damnatus ad mortem; in locis ubi bona nō confiſcantur, ſufficit, confeſſarius hanc defuncti obligationem (ex eius conſenſu) hęredibus ſignificari curet, ſi poteſt: tuncque officium magiſtratus fuerit, cogere hęredes ad ſatisfaciendum: immò & reus deberet hoc coram iudicibus declarare; velle ſe, vt de bonis ſuis, omnibus (quoad fieri poterit) ſatisfiat, qui damnum acceperunt. At in locis, vbi bonorum confiſcatio capitale ſupplicium conſequitur; officium confeſſarii erit, monere reum, ut iudicibus indicet ſe a fiſco petere, vt qui in bonis, etiam in reſtitutione hac exſequenda ſuccedat: ſi reus hoc nequeat facere, cōfeſſarius obeat munus, ſaltem monēdo iudices vel fiſcum. Nō enim malefici per mortis pœnam, euadunt obligationem reſtituendi. Nam mortem ſubeunt propter iniuriam reip. irrogatam, nō propter iniuriam priuatorum. Et hæc eadem realis obligatio reſtituēdi, migrat ad quoſuis bonorum ſucceſſores: cum non pœna ſit, ſed debitum. quare tenebuntur hæredes, quicumque fuerint, damna reſarcire, quatenus ad eos ex bonis malefici commodum peruenerit. *a* Ceſſaret obligatio illa, ſi pars læſa profiteretur, ſe tali ſupplicio contentam eſſe, ſibique ſic ſatisfactum. *b*

a *c. in litteris de raptor & incen. eſt cōis teſtibus Couarr. l. 3. uar. reſol. c. 3. Claro. §. fi. q. 51.*

b *Nauarr. Man. c. 15. numer. 25. Binsfeld. de confeſ. malef. p. 2 prælud. 15.*

Quarto *quoad abſolutionem*, quædam particularia occurrunt. Quærendum enim, an pactum habeant cum dæmone expreſſum; q̄d promiſerint, & qua ſollemnitate. de his ſollemnitatib. *libr.* 2. diximus permulta; quæ poſtquam ſcripſiſſem, venit ad manus meas liber, Gallicus Florimūdi Raemundi, Senatoris Regij in Burdegalenſi curia, viri pij, Catholici, & eruditi; *c* in quo ritus nōnulli, ceteris nefandiores, & magis ſacrilegi continentur: fideliter eius verba transferam in Latinum ſermonem. ſcribit in hac Curia anno 1594. auditam mulierculam, Aquitanā adoleſcentulam, non inſcita forma, quæ ſine tormentorum cruciatu ſponte ſua fatebatur; *ſe, teneriore adhuc ætate cū foret, à quodam Italo corruptam, & poſt ea, quæ D. Ioannis Præcurſoris diem præcedit, nocte media, in agrum quendam abductam. illic Italū fagina virgula circulum in ſolo deſignaſſe, certaque verba in libro quodam nigro lecta ſubmurmuraſſe: ſubito deinde hircum grandem planè atrum aſtitiſſe, probè cornutum, comitatum feminis duabus, & mox acceſſiſſe virum veſtitu ornatuque ſacerdotali. Hircum quęſiiſſe ab Italo, quæ puella iſthæc foret? reſpondiſſe hunc, eam a ſe adductam, ut hircus in ſuorum numerum illam referret. Quo audito, iuſſit hircus, ut illa ſignum crucis manu læua efformaret; & quotquot aderant ſalutatoria uenerationis officio fungentes, accederent propius. fecere illi, & oſculum ſub ipſa cauda labris impreſſere. Inter hirci cornua nigricolor candela tetrū lumen præbebat; de hac, quas ſinguli manu tenebant, accenderunt, et, cum hircum adorabāt ſtipem pecuniariam in peluim, quæ aderat, iniiciebant. Hoc primo factum tempore. Poſtea Italus fœminam in eundem iterum locum reduxit, tunc hircus ab ea poſtulauit corollam ſeu ſertum de capillis eius: Italus capillos deſecuit, & illi obtulit: hoc ſigno deſponſam ſeduxit hircus à turba, & in uicinum nemus deductam, ſolo appreſſam, iniuit: quæ fœminæ commixtio (ut aiebat) merè ingrata & uoluptatis planè expers fuit, immò & cum ſenſu doloris acerbi, & horroris, ob ſemen hirci, quod glaciei inſtar frigidum experiebatur. Singulis quoque menſe Mercurij & Veneris diebus ſimel generale Capitulū (ſic uocabat) celebrabatur apud Puteum de Dome, ad quem conuentum ipſa infinitis uicibus acceſſerat, cum alijs pluſquam ſexaginta, qui ſinguli candelam nigram ſecum adferebant, & de illa hircina inter cornua lucente*

c *li. de AntiChriſto c. 7.*

tente accendebant, quam hircus admotam poſtico poſteriore illo ſubcaudine flatu accenderat. Quo peracto omnes tripudium orbiculare, obuerſo inuicem tergo iunctis manibus, auſpicabantur. Miſſa quoque ſimulacrum exhibebatur; quod qui peragebat (quem illa nominauit) caſula nigra, crux cui nulla intexta, ueſtiebatur, loco ſacrificij incruenti & ſacra hoſtia, eleuabat roſegmen ſiue orbem ex rapâ, tinctū fuligin e: & eo eleuante clamabatur à præſentibus, unanimi uoce; Magiſter adiuua nos. Calici, loco uini, aqua infundebatur. Luſtralem uerò aquam ſic conficiebant. ſcrobi in terram de foſſa hircus immingebat: hac unda, pura ſcilicet, ſacrificus & aſpergillo atro cunctos aſpergebat. In hoc conuentu miniſteria ſortilegii ſingulis diſtribuebantur, & ſinguli rerum a ſe geſtarum rationem reddebant: diſceptabatur de uenenis, maleſitiis, ligaminibus, & remediis magicis, et perdendis frugibus, ſimilibuſque criminibus. Hactenus Raemundus. Sunt ergo ſimilia ſcrutāda, vt de Sacrilegii, apoſtaſiæ & idololatriæ genere cōſtet: quærendum quoque, an aliquem fidei errorem mente fouerint. verbi gratia, quod non ſit unus Deus; quod Diabolus ſit Deus, vel quod ſit omniſcius, aut omnipotens, quod IESVS Chriſtus non ſit Saluator; quod Sacramenta Eccleſiæ non ſint vllius efficacitatis ſupernaturalis, vel quod vim habeant ad maleficiorum operationem &c. de quib. actum toto corpore. Si quid huiuſmodi crediderint, ſunt hæretici, & ab hæreſi, eiuſque excommunicatione prius abſoluendi. Si nihil huiuſmodi crediderint; in conſcientiæ foro hæretici non cenſentur; ſed abſoluēdi, ſicut ij, qui contra fidei dumtaxat profeſſionem, & per ſacrilegia, mortaliter peccarunt: licet aliud ſit dicendum in foro fori. Attendere prætereа oportet cōfeſſarium, an confitens aliquam aliam incurrerit Eccleſiaſticam cenſuram; v. g. vtrum maleficium vel veneficium (qualecumque id etiā abortionis vel philtri) præbitum ſit clerico vel religioſæ perſonæ (quibus priuilegium Canonis *cap. ſi quis ſuadente*, proſpectū voluit) vnde illius ſit ſecuta mors uel mutilatio (tum enim incurritur etiam irregularitas; *a*) vel etiam notabilis læſio, ratione cuius incurritur excommunicatio illa violentæ manus in clericos iniectionis. Si videt cenſuram incurriſſe, ab ea debet primum abſoluere: ſi dubitat, vtendum abſolutione cōditionata. Sed quia nō cuiuis Sacerdoti competit ius abſoluendi in quouis caſu: ideò diſtinguendum in confeſſione rei ad mortem damnati, & alterius, ſpontè confitentis, non condemnati. Etenim, cùm ille cenſeatur in articulo mortis (quoad hoc) poſitus; *b* à confeſſario poterit abſolui à quibuslibet cenſuris etiam reſeruatis, quia in mortis articulo omnis reſeruatio ceſſat. *c* Secus eſt, quoad illos alios, qui non ſunt in mortis articulo: nā quoad hos, ſolent ab Epiſcopis ſibi reſeruari; veneficia, ſortilegia, maleficia, & incantationes, dumtaxat tamē, ſecuto effectu, & quoad actus exteriores: *d* Sixtus etiam V. anno 1588. ſibi ſoli reſeruarat crimen aborſus; ſed illa bulla extra Italiam vix innotuit, nec a maiore populi parte recepta fuit, & ideo vix alibi ligauit, ex Nauarr. ſententia valde probabili: *e* quin etiam Ioan. Chappeauuille olim Pœnitentiarius, nunc Vicarius Leodienſis, ſcribit ſe a viris fide digniſſimis accepiſſe, conſtitutionē hanc Sixti V. & in ea contenta, per ſucceſſorem eius ad ius antiquum reuocatam. *f* & P. Saa in verbo *homicidium* teſtatur Greg. XIIII. declaraſſe pœnas bullæ illius dumtaxat locum habere; quoad fœtum iam animatum, vnde colligitur pleraſq; illationes quas Vialdus poſuit in Sixtinæ bullæ explicatione falſas eſſe. Quoad illas Epiſcopales reſeruationes, graue dubium eſt, *an Mendicantibus ordinibus, uirtute ſuorum priuilegiorum, etiam maris magni, quibus eis permittitur quoſcumque & undecumque ad eos uenientes abſoluere à cunctis peccatis & cenſuris etiam Pontifici Max. reſeruatis, exceptis ijs quæ in bulla Cœnæ Domini continentur, an, inquam, ijs liceat abſoluere à reſeruatis Epiſcopo caſibus, poſt Concilium Tridentinum?* Negatiuam partem tuentur Felicianus Epiſcopus Scalenſis, *g* Vualdus, *h* & recentior alius ſcriptor. nituntur his argumentis, 1. Gregor. 13. (vt teſtatur quibuſdam epiſt. nepos eius Cardin. S. Sixti) Borromæo, & Palæotto

a *c. de cete. c. presbyterū c. audientiā de homicid.*

b *Silu. uerſ. confeſſio. 1. §. 7. Had. de confeſ. q. 3. Canus de pen. p. 5. Sotus in 4. d. 18. ar. 4. & Nauar. c. n. 9.*

c *c. paſtoralis. §. præterea. de off. ordin. c. fures. furt. Conci. Trident. ſeſ. 14. de pœn. c. 7.*

d *ex receptiore ſnīa Paludani apud Sil. in uerb. caſus. qu. 5. & Anto. p. 3. ti. 17. ca. 11.*

e *Manu. c. 23. nu. 41.*

f *li. de Caſib. reſeruatis. c. 9. q. 1.*

g *tract. de cenſur.*

h *de abſolutione. n. 52. in 5. editione Candela. aurei.*

læoito Cardinalibus de ſententia congregationis Cardinalium ad declarationem Concilij Tridentini reſpondit, hoc iam non poſſe Regulares uirtute ſuorum priuilegiorum; idq; Borromæus, & ſynodus Mediolanenſis ſtatuere, & excommunicationis pœna ſanciuere. *a* Secundò quia SS. D. N. Innocentius IX. & Clemens. VIII. in ſuis iubilæis concedunt caſus Epiſcopis reſeruatos; quo indicât, abſque Iubilæo, aliàs non poſſe; hoc ſecundum argumentum Viuald. putat conuincere; vt & plurimũ, auctor ille recentior. Tertiò quidam obiiciunt Clemen. Dudum de ſepult. & clem. 1. de priuileg.

Verumtamen placet magis affirmatiua ſententia, quam Viualdus *b* tribuit Nauarro Fumo; Henriq. & Bar. Medinæ. tenet etiam Ambr. Carolus in *diſputat. de Miniſtro Sacrament. confeſſion. art. 16 & art. 91.* Nec quoad forum internum ullam puto eſſe limitationẽ: quoad externum forum, obtinet illa, quam quidam ponunt, ſi Epiſcopus caſum ſibi reſeruaſſet addita excommunicatione latæ ſententiæ. Et hæc doctrina probatur efficaciter; quia caſus Epiſcopales ſunt minores caſibus Pontificiis. cum ergo ſuos Pont. concedat, multo magis concedere cenſendus eſt illos minores. *c* Confirm. Pontifex poteſt abſoluere a reſeruatis Epiſcopalibus; ſed per huiuſmodi priuilegia concedit Religioſis, & quaſi delegat ſuam abſoluendi poteſtatem. *d* Secundò bullæ cruciatæ, & quarumdam Sodalitatum; quibus datur licentia eligendi confeſſarium, qui eos abſoluat ab omnibus peccatis; tribuunt licentiam ei quem iſti elegerint, ſic eos abſoluendi etiam à caſibus Epiſcopalibus. *e* multo igitur magis hanc licentiam tribuẽt bullæ & priuilegia immediatè religioſis à ſede Apoſtolica conceſſa. Tertiò quia nec concilium Tridentinum; nec Gregor. XIII. priuilegia hæc quoad omnes vbique religioſos aperte reuocarunt, quod erat neceſſarium. *f* De Concilio Tridentino id fatetur Viualdus num. 40 *illud c. 7. ſeſſ. 14,* tantum tribuere Epiſcopis facultatem reſeruandi caſus quoad ſuos ſubditos; ſed regulares iſti non ſunt illorum ſubditi, ſed immediatè ſubiiciuntur ſedi Apoſtolicæ. Vnde etiam infert idem Viual. Bulla Pii 4. quæ concilio Trident. additur, non eſſe reuocatum hoc priuilegium, eò quod mare magnum dumtaxat in hac bulla reuocatum, quoad ea in quibus repugnat ſtatutis Sacroſancti illius concilij: Concilium verò non inuenitur religioſos, quoad hoc, ordinarijs ſubijcere, nec etiam religioſorum reuocare priuilegia iſta; quare non repugnat hoc priuilegium concilij Decretis, nec eſt a Pio V. reuocatum. Quoad Gregor. verò XIII. optimè idem Viuald. *num.* 44. oſtenderat idem dicendum, nempe nuſquam vlla bulla vel motu proprio dicta priuilegia reuocaſſe. Immò illa quæ quædam priuilegia conceſſa per Pium V. religioſis videtur reſtringere; hæc de quibus agimus, in ſuo robore relinquit, cum ait; *eam deinceps diſpoſitionem atque deciſionem pro ſubiecta materia futuram eſſe, quæ ſiue ex iure ueteri, ſiue ex dictis ſacri concilij decretis, ſiue alias, ante dictarum litterarum & conſtitutionum editionẽ erat. & ſi ipſa non emanaſſent futura fuiſſet, ad quam diſpoſitionem & deciſionem, ſuumque priſtinum ſtatum, illa omnia reducimus.* cum ergo antiquo iure religioſi habeant *g* facultatem ab omnibus his caſibus abſoluendi (dummodo ipſi ſint a ſuperioribus ſuis præſentati, & ab Epiſcopo *h* approbati) neque hoc illis Tridentinum Concil. ademerit; & Gregor. XIII. verbis illis omnia, ſicut erant ante Pij V conſtitutionem, reliquerit: conſequens eſt, per Epiſcopos huic priuilegio, ſine noua Pontificis Max. permiſſione, derogari non poſſe, cum in ſuperiorem ſuum, Epiſcopum Epiſcoporum, ius non habeant. Confirma. hoc eis non licere per bullas Alex. 4. Sixti. 4. & Leonis. X. quarum verba retulit idemmet Viuald *ſupra num.* 46. ubi uide.

Ad argumenta in contrarium Reſpond. *Ad* 1. quidem reſcripta illa fuiſſe perſonalia & in fauorem particularium perſonarum, nempe Prælatorũ illorum, optimè de Eccleſia meritorum quibus hoc ſpeciale priuilegio Pontifex conceſſit, ut in eorum diœceſibus,

nempe

a Borromæ in Inſtruct. Paſtor. pag. 153. editis Antuerpiæ 1586. Concil Mediol. 3. de Pœnit. ſacram. pag. 25.

b num. 27. 32. & 35.

c c. cui conceditur de reg. iu. in 6.

d gl. in cap. 7. de pœnit. in 6. arg. Cle. ſuper Cathe-drã. de ſepu.

e Viuald. ſupra nu. 37. & 52. poſt Nauarr. in Man. c. 27.

f Viual. n 37. poſt Nauar. & Henriq.

g clem. Dudum de ſepult. in qua reuocatur et annullatur, Extraua. inter cunctas de priuileg.

h ſeſſ. 14. c. 7. Triden.

nempe Mediolanenſi, & Bononienſi, religioſi à caſibus per ipſos reſeruatis non poſſent abſoluere. Quod ſi generaliter hoc Pontifex voluiſſet vbique ſeruari; nouum illud ius aliquo Motu proprio vel bulla declaraſſet. nec enim alioqui rectè ſatis conſcientijs prouideretur eorum, qui meritò id ſe, & inuincibiliter ignorare dicerent; quod non vt oportet euulgatum ſit. Neq; declarationes illæ Cõgregationis ligare poſſunt, quamdiu nõ publicantur, Deinde hæc peculiaris conceſſio cùm vim habeat exceptionis, quoad ceteros magis confirmat, quã eneruat regulam. Deniq; quoad Societatis IESV cõfeſſarios, ipſemet Greg. xiij. anno 1583. die 10. Maij. expreſsè declarauit, non eſſe intentionis ſuæ, quod per talẽ Epiſtolam (*loquitur de illa ipſa Nepotis ſui Cardinalis S. Sixti, quæ obijcitur*) ſit derogata dictæ Societatis facultas, eamq; quatenus opꝰ ſit de nouo confirmauit. *Habetur ea declaratio inter viuæ vocis oracula pag. 131.* vnde ſequitur illã Synodi Mediol. cõſtitutionem non obligaſſe quo ad prædictos Patres. Imò, & ad hominem, quis ita poſſet argumentari. Si peculiare priuilegium conceſſum Borromæo trahendum eſt ad omnes Prælatos: ergo & peculiare priuilegiũ ſeu declaratio eiuſdẽ Gregorij facta poſtmodum vni religioni mendicantium, extendenda eſt ad omnes mendicantes. Si verò hoc non recipitur (vt recipiendum non eſt) deſinant ergo prædicti auctores velle, vt illam eorũ extenſionem recipiamus.

Ad 2. reſp. valde perperam argumẽtari, qui ſic argumentantur. Non enim id inferunt Pontifices propter mendicantes, quibus hoc ius iam competebat; ſed propter ceteros ſacerdotes, qui virtute illius duntaxat bullæ eligi poſſunt; quibus hoc non aliter licebat, & ideò tum demùm concedebatur.

Ad 3. reſp. in priori ſanctione, quando Papa negat ſe maiorem religioſis poteſtatem cõcedere quàm parochis, tunc tantùm loquitur de alijs rebus, non de pertinentibus ad Sacramentũ pœnitentiæ: in poſteriore tantum vetat Regulares, ſine priuilegio abſoluere ab excommunicatione iuris reſeruata *lege Silu. verb. excommunicatio. 7. caſu 14. Tabien. excommunicatio. 5. caſu Caiet. eo. verbo c. 64. Nauarr. cap. 27. nu. 101. & Cordub. caſ. 24 fin.*

Hæc (pie Lector & erudite) quæſo vt maturè perpendas, & cum perpenderis, tecum ipſe dijudices, an Viualdus cauſam habuerit, cur à priore ſua ſententia, illis ipſis argumentis, quæ aſcripſit, optimè probata, recederet: quæ nec vno verbulo ſoluit; vt nec ille, recentior alius; quod faciendum erat volenti, tàm reſolutè cõcludere; *non ſolum hinc ſequi, religioſos virtute ſuorum priuilegiorum non poſſe abſoluere à caſibus Epiſcopo reſeruatis, niſi hoc illis expreſsè concedatur: ſed etiam haberi reſponſionem ad quæſtionem, alias difficillimam & obſcuriſſimam, vtrum priuilegia mendicantium, quoad facultates abſoluendi in foro conſcientiæ ſint ſublata per concilium Tridentinum?* Quibus verbis tacitè voluit innuere fuiſſe reuocata. cuius tamen contrarium patet ex dictis, & locum ille adſcribere debuit, quo nitebatur: ipſeq; Viualdus, ad quem nos remittit, expreſsè ſatis docet ea reuocata nõ fuiſſe, niſi quoad hoc vltimum de caſibus Epiſcopo reſeruatis, de quo tamen ipſe argumentis validiſſimis contrariũ docuerat priùs, quę ſoluere non videtur ipſemet potuiſſe: ſanè neuter ſoluit.

CAPVT II.

De officio confeſſarij, quà medicus eſt.

DEbet medicus & morborum cauſas, & genera, & remedia noſſe. Animi morbi ſunt peccata: quorum genera & cauſas libri præcedentes quinque docuerunt: hic docebit, quibus remedijs vtẽdum. Ea ſunt, vel licita vel illicita. Illicita ꝓpter periculũ & ſuperſtitionẽ. Licita prorſus & citra controuerſiã ſunt omnia Eccleſiaſtica ſeu diuina. Naturalia aliquando, propter periculum, illicita ſunt:

dæmoniaca ſeu ſuperſtitioſa ſemper ſunt illicita. de ſingulis diſquiſituri, ab his vltimis ordiamur.

SECTIO I.

De remedijs ſuperſtitioſis ſeu illicitis.

POſſumus iſta vocare dæmoniaca, de quibus tria dicemus. primò exẽpla quędam proponemus; ſecundò diſputabimus, num à maleficis remedia peti poſſint, & an maleficia deſtruere liceat, & remouere?

QVAESTIO I.

De exemplis ſuperſtitioſarum curationum ſiue magicorum remediorum.

VT omittam quæ exhibui exẽpla *lib. 3. p. 1. ſect. 5. & ſect. 6. & ſect. 8. litt* C. occurrunt primo loco tres modi Chaldæorum & Hebræorum, primũ refert Pſellus, contra dęmonem terreſtrem ſacrificari debere lapidem *μνουζίριν* priùs excantatum; quem lapidẽ ingeniosè Serarius noſter, *comm. ſuo varia & curioſa lectionis in Tobiam*, vult hoc nomen accepiſſe, quòd ſit fugans aduerſarios, ſeu piloſos (ita dęmones ab Iſaia vocari) quaſi *menos tſarim*, vel *Zeirim*. Hoc ſacrificium, planè idolatricum eſſe, nemo non videt: & tamẽ, vt dæmon per mendacium non decipiat, ex Zoroaſtræis decretis id præcepit Pſellus. nimis ille Mago ſuo credulus fuit, & eo potiùs nomine ab Eugubino meruit reprehendi; q̃ quia dixit à Chaldæis quoſdã bonos dæmonas credi: neq; id ſatis expugnat Steuchus, eum lege *lib. 8. Coſmopeia cap. 28.* Quis ille lapis ſit fateor me ignorare. Secunda ſuperſtitio eſt, qua ligabant Iudæi THEPHILIN (h. eſt frontales quaſdam faſciolas ſeu reſegmina membranacea) capiti, & manui læuæ, & valuis, quæ ad dextram erant portæ chartulã infigebant; ita vt eius pars tertia reſpiceret thalamum: atque ita credebant dæmones impediri, ne poſſent eis nocere. meminit Paraphraſt. Chaldæus, *in Cant. c. 8. v. 3.* his illi ſacrilegè verba quædã deprecatoria ex c. 13. Exo. c. 6. & 11. Deuter. inſcribebant, & ea ſic ad ſuperſtitionẽ detorquentes prophanabant. Iubebantur illi TOTAPHOT portare *d. c. 6. v. 9.* quæ dictio ſignificat ſpecilla ſeu ocularia, vt notat Oleaſter; & hinc homines verè inſulſi & fatui, carnaliter omnia intelligẽtes, ſua *Thephilim* ſunt commentij; quorum vanitatem & ſuperſtitioſos ritus diligentiſſimè exſequitur Hiero. Oleaſtr. *in ca. 13. Exo. poſt medium*: lege, & cæcitatis miſerorũ miſerere, & cõſidera q̃ aptum illi nomẽ indiderint rei nugaciſſimæ; cũ THAPHEL, radix vocis, inſulſum, inſipidum, ineptum, ac fatuũ ſignificat. Tertia ſuperſtitio exſtat apud Eliã Germanum dignior adhuc quæ à Regina MΘRIA tauro donetur; *conſuetudo* (ſcribit) *apud nos Iudæos Germanos inoleuit, vt faciamus circulum per circuitum in parietibus cubiculi, in quo cubat puerpera, cùm creta vel carbone; ſcribamuſque in ſingulis parietibus*, HADAM, HAVAH, CHVTZ, LILITH: *atque in oſtio interiori ſcribamus nomina trium angelorum*, SENOI, SANSENOI, SAMANGELOPH, *quemadmodum tradidit ipſis ipſa Lilithæa, cum vellent eam in mari ſuffocare.* Sed tædet meminiſſe tam vanarũ vanitatum; quibus ſcatent ſcripta recẽtiorum Apellarũ. Nec minus ſuperſtitioſæ ſunt aliæ verborum formulæ apud Serenum. *c. 33.* Aurelianum *lib. chronic. c. 1.* Myrepſum *ſect. 2. antido. 298. & 405. & 419. & ſect. 12. paſſim* itẽ Marcellum Aetium, Columellam & alios gentiles.

Nec ii qui baptiſmate tincti, ſatis horum immunes. Nam multa occurrunt apud Pomponatium *libr. de incantat.* multa apud Henricum Corneliũ Agr. *libb. de occult. philoſoph.* ſed plura apud Philip. Aureolũ, aliàs Bõbaſtũ Paracelſum varijs eius operibus; *a* quorũ omniũ libri prohibitæ per Eccleſiam ſunt lectionis. Vt mittã alios, colligã quædam Paracelſi dumtaxat; ex quib. quiuis intelligat, nihil in hoc homine neq; pietatis, neq; mentis ſanę fuiſſe. primò docet curationes morborum tã *ὑπὲρ* quàm *μετ᾽ ἀζυγίαν* à dæmonibus

a li. de philoſophia ad Athenië. li. de occul. philoſ. magna, & lib. de cœleſti medicina, & lib. de morbo caduco, & alijs.

Digitized by Google

monibus per applicationẽ ſigillorũ, imaginum, monſtroſorum characterum, in deſignata cæli conſtitutione, & certis metallis inciſorum, & ægræ parti appenſorum, petendas eſſe. Secũdò cõtendit, nihil referre, an De⁹, vel Angelus, vel diabolus, mũdus ſpiritus vel immũdus, ægro opem ferat, modò curetur æger: a & abutitur illo teſtimonio ſacræ ſcripturæ; *ſalutem ex inimicis noſtris*. Et de morbis hyperphyſicis agens, ſic ſcribit; *Qua ratione & quomodo morbis Magico artificio inflictis ſuccurrendum ſit, ſcitu eſt neceſſarium omnibus medicis, qui perfecti cupiunt eſſe. De tali autem curatione nec Auicenna, nec Galenus ſcripſerunt, aut ſciuerunt quicquam. Non. n. in Academijs omnis diſcitur ars. ideo oportet medicum quandoque accedere uetulas, ſagas, Zigenepos, ruſticos, & circumforaneos.* die Zãbrecher, *& ex ipſis artem ipſam addiſcere, qui plus ſciunt de iſtis rebus, quam o͞es academia profeſſores, & quanquam hæc rideant academiæ profeſſores; tu utere illis in forti imaginatione & experieris effectum.* Hæc ille. ſed ſi imaginatio hoc operatur; nõne præſtat eam adhibere remedijs ſumptis, quæ vel ars medicorũ, vel vſus Eccleſiæ approbauit? ſed audi quid reſpondeat; *Si quiſpiam* (ait) *ſupernaturali morbo uel dolore per incantationem detineatur, illi nullum naturale remedium proderit* (hoc plerumque verum eſſe docebo ſect. ſeq.) *ſed Magicum remedium eſſe oportet, quo morbus tollatur, quali & introductus eſt.* hoc infert, quia homo impius ſupernaturalia Eccleſiæ remedia repudiabat: quæ quia Catholici recipimus; non, quia nihil proſint phyſica remedia, ideò ad dæmoniaca confugere debemus. Subiungit; *tales curationes magicas minimè contra Deum eſſe: quia illis nõ ad perniciem, ſed ad ſalutem hominũ utimur, dicant ad hæc quicquid uelint Theologi.* os impurum; quaſi non ſit Theologorum iudicare; quid contra Deũ, quid non contra Deum ſit. ſic agyrta nequiſſimus Fidei tribunal ſibi vendicat. Sed poſtea docebo, id non contra diuinas modò, ſed etiam cõtra humanas eſſe leges.

a *d. l. de morbo caduco.*

Exempla huiuſmodi ſuperſtitioſarum curationum ſunt, primò illæ per cerearum imaginum fabricationem, in quas ſe morbum magi putant deriuare, de quibus ſic idem Paracelſus b *Fabricet medicus ceream imaginem ad ſimilitudinem patientis & in nomine eius, aut conformet ceream particulam ſimilem affectæ parti, idq; indubitata fide & forti imaginatione, credat per illam ſanitatem ægro reſtitui poſſe, ac tandem, additis Magicis præcantiunculis, ceream illam imaginem in ignem proijciat: At ſi fortè ex doloris acerbitate, vel partis affectæ, uita periculum metuatur, integram imaginem certis uerbis admurmuratis, comburat medicus, & liberatur æger:* Sed alio loco diſſentit, & vult imaginem fieri ad formam, & ſimilitudinẽ maleficæ, quæ morbũ induxit. c Sed omnis hæc ars imaginum non minùs ad tollendos, quã ad inferendos morbos, diabolo inuenta eſt auctore. Hãc ſuperſtitionẽ etiam ipſe Plato damnauit *lib. 11. de legibus*, & eſt diſſimilis illi, quam ex Aſtrologis Marſili⁹ Ficinus obtruſit, de quo poſtea. Huc pertinet vſus ille phylacteriorum Iudaicorũ, ad imaginem ſerpentis aenei Moſaici, de quibus legi poteſt Philaſtrius *in hæreſi ſerpentis Moſaici*; cui tamen nõ aſſentior volenti talia fuiſſe phylacteria Phariſæorum, quæ *Saluator Noſter* reprehendit: ſed verior eſt D. Hieronymi explicatio.

b *lib. de hyperphyſ. morbo.*

c *lib. de uita longa.*

Eodẽ 2. pertinet, quod, ad curandũ pilorum, acicularũ, ſpinarum & ſimiliũ corpori ingeſtorũ maleficiũ; vult idem, nõ eximi illa per vulneris inciſionẽ; ſed materiã illã ſpontè prodeũtem, totã excipi, & in foramine facto Sãbuci, vel quercus, orientem ſpectãte imponi; & ex eodem ligno cuneo obturari certis verbis additis d clara hic quoque eſt ſuperſtitio; immò & Diaboli opera, per quem reſiduũ materiæ ſtatim fertur ad idem foramen ex corpore in quo latitabat.

d *lib. de occul. philoſ.*

3. talis erat curatio illius, qui ægrotos apprehenſos in foro collocabat, & eorum corpori appendebat chartã miris varijſque characteribus conſignatam, & additis nominibus dæmonum; *Bulſar, Narthin, Oleaſar, Bilech, Mãmon, Oriens &c.* deformatam.

4. talia erant nomina Epheſia, per

quæ dæmonijs obſeſſi liberabãtur, teſte Plutarch. *in Sympoſiac.* Talia ſunt cõuitia & lædoriæ, quas cõmendat Apollonius apud Philoſtratũ lib. 2. & Pet. Martyr de rebus Indicis. *lege Pet. Tyreum de locis infeſtis, p. 3. cap. 56.* Mirè ſibi Lutherus placuit in congerẽdis fœtidiſſimorum conuitiorum olẽticetis, quibus dæmonum tentationes diſpelli cenſuit, homo pari ſpurcitia & vanitate, quibus ego chartam non cõſpurcabo: & miror quenquam ſine nauſea legere poſſe, *Sympoſiacor. eius c. 24. & 26.* vbi huiuſmodi ferculis dignus conuiuator ſtruices congerit patinarias. ſed ſicut iuramentis & blaſphemijs non abigitur, ſed aduocatur potius dæmõ, vt rectè Caſſian. probat exemplis non nullis adductis *li. 12. Inſti. c* 20 ſic etiã ſcurrilibus aut iracundis conuitijs & atrocibus maledictis eorũ, qui paſſione ad id mouentur; & nõ charitate moti, ac fidei zelo inuitati, & ex officio ordinis ſacri, id faciunt. Nã legitimis ac probis exorciſtis licet dæmonẽ ſuperbiſſimum ſic vlciſci & diuexare, vt Mẽgus præſcribit *exorciſ.* 4. & facit D. Antonius apud Athan. & Chriſtiani primitiui apud Prudentium, vbi,

Intonat antiſtes Domini: fuge callide ſerpẽs,
Exue te membris & ſpiras ſolue latentes.
Mancipium CHRISTI, *fur corruptiſſime, vexas?*

5. tales ſunt Hexagoni duo Paracelſi, inſcripti vnus *adonai*, alter *Iehoua*, vel *Tetragammaton*; quibus certo modo præbitis, omnem morbum magicum pelli iactat. itẽ de characteribus *Auigazirtor* &c. inſcriptis nouæ membranæ ante ſolis ortum & per N. dies renouatis. &c. contra maleficium matrimoniale: & contra idem, quod tradit de *Gabata* ſeu ſolea equi ferrea, fortuitò in itinere inuenta, & ex ea, die Dominico, tridente fabricato. &c. & quæ huiuſmodi accumulat nefarijs libris ſuis *de cæleſti medicina, & de characteribus.*

6. talis curatio fuit illa, quam Grillandus deſcripſit, *a* fuiſſe Iuriſconſultum quendam in Sabinenſi agro cõiugatum, ſed maleficio factum impotentem, cui nullius medici ars poterat opitulari. is magum conſuluit, à quo iuſſus; vt ea nocte cum coniuge dormiret, ſumpta quadam potione priuſquàm decumberet. Sedulò tantũ caueret, ne nocte illa vel vxor vel ipſe ſigno ſe crucis communirẽt; neue metuerent, ſi quid auribus oculiſue inſoliti obuerſaretur. Paruit cauſidicus, & ad vnguem cũctis obſeruatis; quinta circiter hora noctis, ecce illi pluuiæ, procella, tonitrua, fulguraq; maxima; mox & adeò pauendi terræ motus, vt cõcuſſa domus ab imo nutaret, nõ ſecus ac arbor a ventis penè euulſa. ſucceſſere hominum magni clamores & eiulatus. Cumq; in eam partem maritus oculos cõieciſſet, *vidit in camera pluſquã mille, vt apparebat* (vtar verbis Grillandi) *ad inuicem certantes, & unguibus, pugnis, & calcibus crudeliter pugnãtes, & lacerantes alterius facies ac veſtimenta tota: inter quos vidit mulierem quandam, qua erat alterius oppidi uicini, & dicebatur, quod erat malefica; de qua ipſe ſponſus multũ ſuſpicabatur, ne ab ea maleficiatus fuiſſet, qua ultra omnes maioribus gemitibus & ululatibus cruciabatur, & crines faciemq; ſuam totam unguibus lacerauerat. Propter qua ipſe maleficiatus dixit, quod aliquantulum timuit à principio, dubitans ne quid mali ſibi accideret: deinde recordatus de monitionibus magiſtri reaſſumpſit uires, uxorem verò ſemper tenuit ſub pannis abſconditam, ne iſta videret. Poſtquam verò ita certauerant per mediam horam vel circa, ingreſſus fuit magiſter in camera prædicta, & erat tunc circa mediam noctem: ad cuius ingreſſum omnes illi pugnantes vna cum muliere ſtatim diſparuerunt, & abierunt penitus. magiſter autem acceſſit ad maleficiatum, & illius humeros tetigit manu perfricando aliquantulũ, dicendo quod non dubitaret amplius, quia iã liberatus erat.* poſt cuius diſceſſum maritus conualuit, & deinceps liberis operam dare valuit. In hac narratione maleficus ille coegit mulierem illam, quod intulerat, maleficium tollere, immiſſis dæmonibus, qui ſic eam ſpecie pugnantium acerbiſſimè cruciarent.

a *de ſortileg. q. 8. nu.* 16.

7. Superſtitioſum eſt putare quod à Sophrone *in Mimis* traditum, *Rhea & Hecata canes immolandos, propterea quod canis latrans Lemures fuget ac diſſipet, quem-*

admodum

admodum & as pulſatum, aut aliquid tale. Vnde colligas non nouam eſſe Iaponum ſuperſtitioſam curationem, de qua his verbis relatio Lud. Frois, *pag.* 246. *Quando dæmon hominem inuaſit, Iapones aiunt inſiliiſſe in illum vulpem, nomine autem vulpis intelligunt dæmonem. Ad exterminandum autem dæmonem ritus exoticos & prorſus peregrinos cum mille ſuperſtitionum & incãtationum formulis vſurpãt: inter quas vna fuit omnino ridicula. Iuſſerunt enim omnes canes Oʒacanæ vrbis trucidari, ad perterrefaciendam vulpem Dominæ dictæ ventri incluſam.* Aequè ſuperſtitioſum, quod nonnulli arbitrantur vi Gallicantus quædam maleficia diſſipari. non enim habet vim maiorẽ cãtus oſcinis huius, quàm cuculi vel corui. At obijciuntur exempla quædam, quæ retulit Nicol. Remigius, *a* quibus probari videtur dæmonẽ ad gallicãtum, ſtriges quas vectabat deſeciſſe, vel conuentus ſagarum hoc canore diſſipatos. Idiotæ gentilium reſponderent, dæmonum noctu maximam eſſe poteſtatem, interdiũ vim infringi & debilitari. ideò noctis ſilẽtio nocere hos *lupos veſpertinos*, quo *princeps tenebrarum* dominatur. ideò lamias circa tertiã noctis vigiliã (hoc eſt intempecta nocte, quæ mediã præcedit) vt plurimum mortalibus infeſtas eſſe ſolere, vt tradunt Ariſtomenes, & Telephrõ, *b* & Hierocli obijcit Euſebius; *c* quo tempore etiam ſe ſpectra ſæpiùs oſtentare Plutarc. *d* Plinius *e* & alij *f* docuerũt. At Chriſtianis hæc indigna reſponſio foret. Philoſophi confugerẽt ad diſſidium naturale gallinacei, cum leone & ſerpente: fruſtrà. quia Diabolus dumtaxat Metaphoricꝰ eſt ſerpẽs, ac leo. Si quid ergò veritatis huic experimẽto ſubeſt; crediderim potiꝰ tenebriones iſtos gallicantum odiſſe, propter myſteriũ aliquod ipſis odioſum. An quia diei prænuncius ales, ad Dei laudem homines excitat, multaq; peccatorũ genera, quæ obſcuro ſuo peplo nox obtexerat, ſolari lampade diſpelluntur? an quia, Dominica reſurrectione commeminit ſe triumphatũ & colliſum; quæ poſt noctis medium contigit? an meminit pœnitentiæ Petri Apoſtoli ad gallicantũ, vt lapſus prędictus fuerat, inchoatæ, & electiſſimi ſibi boli ſic erepti? cõſideratione hęc digna videntur Eccleſiæ, quæ cum B. Ambroſio concinit *g* de Gallicinio.

a *lib. 1. Dæmonolat. c.* 14.
b *apud Apuleiũ lib.* 1 & 2.
c *ex Philoſtra. lib.* 4.
d *in Bruto.*
e *lib. 7 epi.*
f *docui fuſè cõment. in Seneca. Herc. Oeta. v.* 123.
g *in laudi. diei Dom.*

Præco diei iam ſonat,
Noctis profunda peruigil.
Hoc omnis errorum chorus
Viam nocendi deſerit,
Mucro latronis conditur.
(En vnam cauſam)
Lapſis fides reuertitur;
Hoc ipſo petra Eccleſia
Canente culpam diluit. (en aliam)

Prudentius quoque Hymno ad Gallicantum.

Ferunt vaganteis dæmonas
Lætos tenebris noctium,
Gallo canente exterritos
Sparſim timere & cedere.
Inuiſa iam vicinitas
Lucis, ſalutis, Numinis,
Gallus negantes arguit.
Gallo canente ſpes redit,
IESV labentes reſpice,
Tu lux refulge ſenſibus,
Mentiſq; ſomnum diſcute:
Te noſtra uox primùm ſonet,
Et ora ſoluamus tibi.

En reliquas cauſas, quas propoſui.

Rupto tenebrarum ſitu
Noctis fugat ſatellites.
Hoc eſſe ſignum præſcij
Norunt repromiſſæ ſpei,
Qua nos ſoporis liberi
Speramus aduentum Dei.

Subdit deinde & Petri cantu galli cognito pœnitentiam.

8. tale puto, exiſtimare quod ablutio manuũ matutina quidquã prœſit ad maleficiũ illo die arcendum; falſoq; id ſagas illas Remigio perſuaſiſſe. *h* Munditiam quidẽ dæmõ deteſtatur; ſed animæ, non corporis. Nõne hãc mẽbris ſuis, luxuriæ & nequitiæ mancipijs, & publicę libidinis victimis, vel nimiã & ſuperfluam commẽdat? cur mulierculas & viros, quorum animi muliebres, ad tam putidũ & curioſum ſic lauandi, ſic comẽdi, ſic leuigandi, pumicandi, poliendi, ſtu-

h *lib. 1. dæmonolat. c.* 1

ſtudium tam intenſe et ſedulò impelleret; ſi corporis munditiam odiſſet?

9. His annumero lotium humanũ quod prodeſſe putat Ananias *a*, & exemplum de quodam Pherone ſuppeditat Herodotus *b*; à dęmone Pheron rex excæcatus, quod ſpiculum iratus in Nilum flumẽ contorſiſſet; poſtquam vndecim annis ſic luce caruiſſet, oraculũ, quod in Buti vrbe cõſuluerat, fertur reſpondiſſe: viſum ei rediturũ, ſi oculos abluiſſet lotio mulieris quę à ſolo ſuo marito cognita fuiſſet. Expertum ergò primo loco propriæ coniugis vrinam, cùm nihil ampliùs cerneret; ceterarum deinceps; tandem oculos recepiſſe. Ibique omnes mulieres illas; pręter eã, cuius vrina ſalutaris fuerat, in vnam vrbem coegiſſe; quæ ἐρυθρήβωλος rubra gleba dicta; et eas illic vna cum vrbe omnes concremaſſe; & medicam illam ſuam ſibi matrimonio copulaſſe. ſic videlicet Diabolus nullam infamandi lædendique mortales, de imbecilli quoque ſexu, occaſionem voluit prætermittere. fuit in eadem ſuperſtitione Syracuſanus iudex Paſcaſius; qui D. Luciã Martyrij corona mactauit. idcirco enim virginem lotio perfundi iuſſit, quòd ſagã putaret, et ſic maleficam vim reſiſtendi tormentis repelli arbitraretur. *lege Martyrium D. Luciæ 9. Surij tomo*. Ne de hoc dubites, ſcias idem doceri à B. Althelmo *lib. verſifico, de laudib. virginitatis* (qui nondũ in lucẽ editus) *in martyrio SS. Chryſanti & Dariæ*, qui eſt M. S. Leodij in Abbatia S. Laurentij; his verſibus.

a *li. 4. de Natura dæmon.*
b *li. 2. ſen in Euterpe.*

Lotia tũc lictor crudelis ſpargere iuſſit,
Sacros humectans artus fætore putenti.
Qui liquor (vt dicunt) atrum fantaſma fugabit.
Dum vernam Domini ſperat Necromantia fretum.
Sed putor ambroſiam fragrabat nectare ſuauem.

Et apertius idem in lib. proſaico einſdem tituli, qui editus typis; *Sed milites magicis putantes præſtigijs geſtum, putẽtiſſimis illũ perfundunt lotij odoribus; quibus cuncta arbitrantur Chaldæorũ & Hierophãtarum phantaſmata, ſimulque ariolorum magorum machinas euaneſcere*. Scilicet, his perterreatur & fugetur, quem non pudet pigetque in fętore cadauerũ, et libidinum ſtercoribus volutari. Tamen & Saliberienſis id cenſuit *lib. 1. Polycratici, cap. 8. Quis* (ait) *libenter nõ videat & rideat, cùm præſtigiatoris lotio perfuſi ars deletur, & oculis, quos malitia ſua præſtrinxerat videndi facultas reparatur?* Digni, qui credunt, nõ infundi tantùm, ſed perfundi.

10. Tales ſunt νεφελοδιῶκται, γοητευταὶ, & φυλακτήριοι, quos punit Synodus Trullana *can. 61.* vbi Balſamõ, B
primos illos exponit diuinatores ex nubibus, ego etiam crediderim fuiſſe eos, qui nubes improbo ritu, ne nocerẽt, incãtabãt, et ideo perſecutores nubiũ vocabãtur. γοητευτὰς, vocabãt eos qui exorcizabãt morbos, & certis imprecationibus abigebãt, illud optimè Balſamõ, φυλακτήριοι *hoc eſt remediorũ ſeu amuletorũ præbitores dicũtur; qui fraude dæmonis eis qui à ſe decipiũtur, vincula quædã ex ſericis filis cõtexta, quæ et πουγγία dicuntur, præbent; quæ aliquando quidem intus habent ſcripturas, aliquando verò falſa quadam alia quæcumque inciderint. dicunt autem hæc iuuare, ad omne malũ vitandũ, ſi ex collis eorum qui illa accipiunt perpetu òpendeant*. Mox exemplum ſubdit; de τοῦ ἀμνίου geſtatoribus: *Præfectus quidã Heſij de re huiuſmodi accuſatus, manifeſtò deprehẽſus eſt in ſinu ferens indumẽtũ infantis nuper nati: & dixit hoc ſibi datũ fuiſſe, à quadam muliere, ad auertendum eiſque os occludendum, qui contra illum dicere conarentur. Vnde etiam ſubiectus fuit καθοσιώσει, execrationi.*

11. Tale etiã illud quod narratur à Georg. Pictorio *c* ex Abbate Spanhemenſi; *ſubulcum quendam fuiſſe, qui in ſcipione ſuo vel baculo paſtorali ſcedulam nomini D. Blaſii inſcriptam habebat; cuius baculi vi & potentia, porcos ſuos ab omni luporum vi & raptu tutos crederat, ac tantum ſcedulæ numinis tribuebat: ut etiam porcos in agris ſolos paſcendos abigeret. Tamen contingente quodam tempore, cùm gregi paſtor abeſſet; & quidam præteriens dæmonem cuſtodire vidiſſet, aliquę dixiſſet, quid ipſe hic cuſtodiret, qui hominum ſalutis perſecutor foret peſſimus? reſpondit, porcos cuſtodio. ve-*

c *Iſagog. de dæmon. ſublunaribus.*

tulit

tulit alter, cuius iuſſu: dæmon inquit, ſtulta paſtoris confidentia. Nam ſcedulam quandam ſuo bacillo incluſit, cui diuinam aſcribit virtutem, vel inde quod Sancti Blaſii nomine eſt inſcripta: & eam porcos ſuos à luporũ iniuria defendere, contra legem ſuã, credit; mihi falſa ſuperſtitione inhærens: vbi cùm per me fuiſſet vocatus, & denuò vocatus, & non comparuiſſet, me S. Blaſii vice huc cuſtodiendum contuli. vt enim ſemper libens Dei & Sanctorum vices gero: ita & nunc libẽtiſſimè pro ſuo S. Blaſio illi porcos cuſtodio: vt ſtultum hominem in ſua vana confidentia extollam ac roborem, ac eo perducam, vt talem ſcedulam pluris quam Deum faciat. Non ſimplex ſane hic paſtoris error fuiſſe deprehenditur: non, quod S. Blaſij deuotus eſſet cultor; & ei ſe ſuaque cõmendaret (quod Pictorius, ex ſectæ ſuæ myſterijs, latenter vult inſinuatum) nam Sanctos honorare, obſecrare, & auxilio cuſtodiæque eorum nos committere pium & ſalutare eſt, quicquid hæretici garriant: verum quia fiduciã in ſchedula collocabat, & quia ſchedulæ diuinitatis aliquid tribuebat; & quia Deum tentabat relictis ſuibus in ſchedulæ tutela: non & Sanctorũ auxiliũ precibus impetrãdũ ſibi, ſed nudo nomine chartulę inſcripto opinabaẽ. Scio in Traiectenſi tractu vltra Moſã, quibuſdam in locis ſimili ſuperſtitione, certis verbis admurmuratis, pedũ à paſtoribus terræ infigi, & ſic putare ſe abſentibus nullũ gregi a lupis periculũ ſupereſſe, qđ impię credulitatis.

12. Huc referenda multa Plinij, vt hyenæ ſanguinem inunctum impedi
a *lib.* 28. *ca.* 8. re omnes Magorum artes; *a* fel canis
nigræ amuletum eſſe domus totius eo
b *lib.* 30. *ca.* 10. ſuffitæ purificatæue cõtra cũcta *b* ma
leficia: eandẽ vim eſſe amianto lapidi;
c *lib.* 20. *ca.* 19. *c* menſtruoque ſanguine tactis poſti-
bus, *d* aut atri canis ſanguine reſper
d *lib.* 28. *ca.* 7. ſis parietibus, eiuſque genitali ſub li-
mine ianuæ defoſſo: *e* quis iſta nõ ri
e *d. ca.* 10. deat non niſi qui probat eã quã idem
tradidit *lib.* 25. Mãdragoræ effoſſionẽ, aut Varronis *Siſta, Piſta, Riſta, Xiſta*, vel eiuſdem ter repetitũ *Anaſagenſ.* vel Pẽtagonos Antiochi aut Conſtantini fictitios, veteres tñ & antiquæ ſuperſtitionis, & innumera Marcelli Empyrici *in libro Medico eius*, quædã etiam Vegetij *in lib. de Veterinar.* & imaginum illam fabricationem planetariã, quã ex Plotino & Arabib⁹ periculosè tradidit Marſilius Ficin⁹ *lib. de vita cœlitus comparanda:* quo libro non videtur venenis exhibitis ſatis idoneam antidotũ addere. facit enim perinde ac inſcitus & ineptus conuiuator, qui conuiuis apponeret cibos multos etiam veneno imbutos, & dumtaxat diceret, veſcimini ſalutaribus, relinquite noxios: nec indicaret, qui in tam multis, tam varie conditis vt dignoſci vix queant, ſint illi noxij à quibus abſtinendum cenſeat. Ludere hoc conuiuas eſſet, & lædere. Sapientis conuiuæ tunc foret incænatum abire potiùs, quàm, tam apertũ vitæ diſcrimẽ ſubire. Idem ego cenſeo, de libro illo, præſtare nihil eius quoad imagines illas credere; quã cum periculo aliquid in animum admittere.

13. annumerare licet, quæ recentiora cõtra viſibiles inuiſibileſq; hoſtes, excogitata nugaciſſimę ſuperſtitionis & taciti cum dæmone fœderis, quædam retulit Pictorius, *f* primum de *f Epitome. de Magia. c.* 26. & 27
Cicorij radice, quam die S. Ioannis Baptiſtæ paullò ante auroram, cũ auro & argento flexis genibus contingunt; & ferro, per gladium Iudæ Machabæi, exorcizatã, multis ceremonijs ex terra eruunt, & ſecum portant contra aduerſa omnia. deinde de ijs qui crines pectinando euulſos nõ niſi ter cõſputos abijciunt; &, ſi oua comederint, eorum teſtas, non niſi ter cultro perfoſſas in catinum proijciunt, timẽtes vtrumque neglectum veneficis nocendi occaſionẽ præbere, ſeruatum, credentes præcludere nõ poteſtatem. Denique qui Sammonici Sereni *Abracadabra* dietim ordine retrogrado minuentes de collo ſuſpenderint; vel alia Hebræorum ex Rabbi Hama *lib. Speculationis*.

14. Quicquid Remigius dicat, non puto ſic dæmoni odio eſſe ſalem profanum, vt ob eius aſperſionem maleficium cogatur ſoluere: ſed id eum facere ex pacto, vel vt aliquam introducat ſuperſtitionem. naturalis quoque vis

ſalis non ſatis efficaciæ habet ad huiuſmodi morbos ſanãdum. quare ſuperſtitioſa hæc curatio.

a lib. 4. fol. 145.

15. Loci mutatio quam Ananias *a* ſuadet, vt & nominis mutatio; meritò ſuſpecta eſt. quid enim virtutis occultæ, ob angelorũ, quos propterea vult ſimul mutari, proprias vires, habere queat, non video: nec quiſquam, opinor, niſi per mendacem Cabbaliſtarũ dioptrã, Theologis Catholicis exſecrandam. In nominis mutatione quid eſt (quæſo) efficiẽtiæ naturalis? aut q (quæſo) angeli non ipſis hominibus, ſed hominum nominibus ſunt præpoſiti? quid locus in maleficium influit, ratione angeli loco præfidẽtis? poteſt ſitus & loci ſalubritas aliquid prodeſſe, vt & in ceteris morbis: poteſt imaginatio noxia deperdi, nec alia ratione loci mutatio poteſt prodeſſe.

b li. 3. demonolatr. c. 2.
c Theocri. in Pharmaceut. Luciã. in Dialo. meretricijs, Meliſſa & Bacchid. & Apuleius lib. 2. de aſino.
d Crinitus libro 7. de honeſt. diſcip. c. 4. Ananias d. li. 4. fol. 155. Lamber. Hortenſ. in Virgil. 6. Aeneid.

16. Clarioris ſuperſtitionis eſt, putare ſi quid precariò vel furto de malefici domo acceperis, maleficium ceſſaturum; idque meritò Remigius reprehendit. *b* Nec. n. hoc aliud eſt, quam maleficiũ maleficio ſanare: par demẽtia illorũ, qui pro philtro vtuntur crepidis, lacinijs veſtium, vel præſegminibus vnguium perſonæ quam amãt; vt docuere veteres ſcriptores. *c*

17. ſimilis eſt vanitas exiſtimantiũ, *d* cõtra ſpectra prodeſſe canes, equos vel ſtricti gladij vibrationẽ, ex doctrina Homeri *Odyſſ.* 7. & Virg. *Aeneid.* 6. *Tuque inuade viam, vaginaque eripe ferrũ.* Vbi perperam Lamb. Hortẽſius aſſerit reipſa compertum ferri aciẽ dæmonas formidare. Iudaica illa opinio fuit, vt patet ex Thargumæo *in cap.* 3. *Cant v* 8. ſed ridicula. Nulla. n. huic rei cauſa ſubeſt niſi quod ictu & vibratione aer diſſipatur, & continuũ illud cadaueris, vel corporis aerei aſſumpti, ſoluitur: qđ ipſum nihilominus procliue ſit dæmoni impedire ictu eluſo per diuerſionem, vel corporis alterius interiectionem. cur igitur hęc timeat? non certè magis quam culicẽ elephas, vel triceps Cerberus catellum Melitæum. *Plura Tyræus d.* 3. *cap.* 57. Duo ad ſcribã exempla ex Cæſario. de milite prius eſt, qui in Meneuelt, quo viuus vti ſolebat pellito indumento veſtitus apparens, nõ potuit gladio fugari; quo cum cæderetur, nõ poterat ſpectrum vulnerari, talẽ ex ſe ſonũ emittẽs ac ſi mollis lectus percuteretur. hic apparere deſijt aqua adſperſus quæ clauo Dominico fuerat ſuperfuſa. *Sic ille, li.* 12. *c.* 15. Concubina Sacerdotis cuiuſdam nocte mortem ſubſequente, diu ante lucẽ luna ſplendente cuidam militi apparuit, per viam equitanti. primũ miles & ſerui audiuere muliebrẽ vocẽ opem poſtulantem: mox videre mulierẽ rapidiſſimo curſu ad eos properantem. Mox miles de equo deſcendens, & gladio ſibi circulum circumducens, feminã bene notam intra circulum recepit. *Et ecce ex remoto vox, quaſi venatoris, terribiliter buccinantis, necnõ & latratus canum venaticorum præcedentium audiũtur. Quibus auditis, cum nimis illa tremeret, miles auditis ab ea cauſis, equum ſeruo committens, tricas capillorum eius brachio ſuo ſiniſtro circumligauit, dextra gladiũ tenens extentum.* Approximante infernali illo venatore, ait mulier militi, ſine me currere, ſine me currere, ecce appropinquat. Illo fortiùs retinente, miſera ſe eripere ſumma vi connixa tandẽ ruptis capillis effugit: quam diabolus inſecutus cæpit, equo ſuo illam injiciens, ita vt caput cum brachijs pẽderet ex vno latere, & crura ex altero. ſicq; capta inuito ſed vidente milite præda præteruehitur. Miles manè ad villam rediens; cũcta narrauit, & capillos oſtẽdit cũq; minus ei crederent, aperto ſepulcro, cadauer ſine capillis, qui euulſi, inuenerũt. *ſic ille li.* 12. *c.* 20. quid hic gladij cõtra ſpectrũ potuerunt? tãtũdem quantũ monachus ſpectrũ feriens apud Gaguinum, vt alias narraui *libr.* 2. *q.* 27. *ſect.* 2. *lit.* L. Ex qua narratione vt & iſta Cæſarij colligitur & alia, vereor ne ſuperſtitio fuerit, ex Magorũ orta circulis coniuratorijs; nẽpe circũducendi circuli, & in ſpacio illo conſiſtendi. Nam licet crux in medio circuli facta legatur, tamen illi circuli figuræ fidere videbãtur, & crucis efficacitatẽ ad ſpacium illud circuli reſtringere, quod improbum profectò. Huius circinationis aliud quoq; exẽplum

Digitized by Google

plũ reperias apud eũdẽ Cæſariũ *eod. lib. 12. c. 17.* de Sacerdote, qui ſpectris tota per iter nocte infeſtatus, circulũ circumcirca ſe ducebat ibi ſubſiſtẽs; & illis euaneſcentibus procedebat; mox iterum ſe ingerentibus, nouum iterum circulum ducebat: ſicq; ad lucem vſq; laborauit. Obſeruabis ridiculam illam opinionem de armis, apud Pſellũ *lib. de dæmonibus in fine; Dæmonicum corpus per totum ſe naturaliter ſenſuale, ſecundum partes ſingulas abſq; medio, uidet, audit, tangit, patiturq́; tangendo, & diuiſum dolet ſicut corpora ſolida. ſed hoc intereſt, q corpora quidẽ ſolida diuiſa cùm ſunt, aut uix aut nunquam reſtituuntur: corpus uerò dæmonum, uti ſecatur, mox in ſe rẽ recreatur atque coaleſcit, ſicut aqua aeriſq́; partes quando aliquid incidit ſolidum: ſed & dicto uelocius dæmonicus ſpiritus in ſe reuertitur: dolet tamen interea dum diuiditur. quã obrem aciem ferri metuit, idq́; animaduertentes, qui fugare dæmones moliuntur, tela et enſes in rectum ibi conſtituunt, quo nolunt dæmones aduentare.* Hæc more ſuo ſibi vindicat Rhodiginus *lib. 2. c. 8.* & ſic Pſelli errorem, ſuum facit. Quod de corporis diſceſſione, & coalitione ſubita dicit, veriſſimum eſt. & experti duo in Hiſpania Nobiles, mihi non ignoti. Quorum vnus dum nocturno tempore vagatur, in ſpectrum incidit in ſpecie Aethiopis terri, mole Gigantæa rompheam ſtringẽtis. hic, cui plus audaciæ quàm pietatis erat, cetra ficulnea munitus, impetum ſuſtinuit, ſeq; gerens animoſe vulnera cæſim punctimq́; hoſti ingerit. Sed aerem verberans, donec laſſus concidit, & à vicinis, qui ad ſtrepitũ accurrerant domum ſublatus, multis poſt diebus lecto affixus, vix conualuit. Hoc Burgis accidit: alterum Salmãticæ. Degebat ibi Theologiæ ſtudioſus quidam, e prima nobilitate; qui priſtinæ caſtimoniæ & pietatis oblitus, noctu magno periculo & labore parietibus tranſcenſis in quoddã Sãctimonialium monaſterium, vſq; ad Dormitorium (vt vocant) ſe penetrarat. ibi permittẽte Deo, priuſq̃ ad cellulam, quã animo præoccuparat, pedetẽtim perueniret, obijcit ſe illi ſpectrum, ſpecie viri grauis & honeſti, prolixo capillitio & barba, lorũ ingẽs manu tenẽs, & nullo verbo facto, bubulã minitãs inſultationẽ. Venerat probè armatus miſer ad inceſtũ, ſcuto, gladioq;: hũc ſtringit, illo ſe tegit. viſus ſibi nõ ſemel lat⁹ aduerſarij, lorũ ſubiens, haurire, & brachia illi lorumq́; reſcindere: ſed ſemp̃ brachiũ corpori, lorũ parti amputatæ ſubitò iũctũ apparebat. tãdẽ lorarius decuſſatim illi in vtrumq; humerũ ſic viuẽti bouẽ mortuũ (vt cũ Comico iocer) impegit, vt in terrã collapſus, vix trepidus ſe fuga eripuerit; & domũ reuerſus deprehenderit, admodũ Sanctæ Andreanę crucis, ſibi in pectore, & in tergo, ad quatuor digitorũ latitudinem, notam contuſionis rubore liuoreque mixtæ impreſſam. tumuit mox vibex, & cũ intolerabili ardore, quaſi vermiculare neſcio quid, quod grauiſſimum cruciatũ adferebat, miſer ſenſit ſub cute, & (ne vanũ viſum putes) altero tertiouè poſt die ad plures migrauit. Nec annũ, nec nomina addo, vt vnius qui adhuc ſuperat, & defuncti quoq; alterius honori cõſulatur. Notent laſciui iſti palũbi Dionæi, q̃s nocturnarũ ad ſtupra diſcurſationũ vtriq; fructus fuerit, & q̃ inanis iſta de gladij rotatione cõtra vim dæmonũ perſuaſio. Nam qnod Eraſtus *a* ex Ioan. Oporino narrat; qui Paracelſia manuẽſis fuerat; ſolitum Paracelſum noctu conſurgere, & machæram ſuam Helueticam vtraq; manu in hoſtem inuiſilem huc illuc torquere: id vel ferocientis furoris fuiſſe putarim, vel ex pacto conuento, ſic moleſtiarum inducias à dæmone, paredrio impetraſſe.

a *in vita Paracelſi.*

C

18. ſit, quod putãt aliqui, remedia quæ contra maleficium vſurpantur nihil profutura, ſi rẽ non integra adhibeantur: hoc eſt, irrita fore, ſi pri⁹ tentatum fuerit à medico corporis; a cõfeſſario animæ, remediũ. ſolemnis. n. iſte ſolet eſſe magorum prætextus, vt docet Nicol. Remigius, *b* & nota dæmonũ fallacia; qua vtitur primò; quia, cum ſit Zelotypus, veretur ne ſanatio, ipſi adẽpta, alijs adſcribatur.

b *lib. 3. de monolatr. c 5.*

Digitized by Google

tur. Secundò, vt ſic homines à diuinis & naturalibus remedijs auocet. Ex hoc capite valdè mihi ſuſpecta fuit ſcedula illa, ſiue programmation mulierculæ medicæ circũforaneæ, hoc anno 1597. hic Louanij, in cuius vno articulo hæc conditio continebatur. Idcirco & ſuſpecti omnes illi medici, q nolunt ægrum conſiteri, priuſq̃ præſcripta ab ipſis pharmaca hauſerit.

19. eſt, putare maleficam non poſſe maleficium ſuum tollere, priuſquàm libertati ſit reſtituta, & ex vinculis dimiſſa. poteſt enim, maleficium maleficio nouo tollere, quamdiu pacto cum dæmone nõ renunciauit, vt docet idẽ Remigius: poteſt etiam illud per dæmonem deſtruere, vt quilibet alius remouendo ſignum, etiamſi adhuc carceribus contineatur.

20. maleficã ſcopis in oſtio poſitis impedire, ne domo exeat; vel, cõiectis in bulliẽtẽ ollã ſoleis aut crinib⁹ ei⁹, vel acubus, cogere, vt accurrat; magicæ nugæ ſunt, & peccata grauiſſima. quia nitũtur pacto cũ dæmone inito.

21. minis, verberibus, aut vi maleficos adigere, vt maleficiũ tollãt (cuius rei exẽpla peti poſſũt à Remigio, *a*) fieri põt vt liceat; ſi conditiones q̃dam adſint. primò ſi certò ſciat auctor maleficij. Nã ſuſpectos tñ, verberare aut alia afficere cõtumelia, nec fas nec iura ſinũt. 2. ſi nihil ſuperſtitioſum putetur adhibiturus. 3. dum non exiſtimetur morbũ in alium trãſlaturus, qđ ferè ſemper facere cõſueuerũt, vt exẽplo declarat Grego. Turonenſis. *b* videlicet iſta diaboli liberalitas eſt, vt boni nihil vllis hominibus pſtet, niſi cũ æquali vel maiori hominum damno, quo ſpectat narratio D. Gregorij Magni, *c* de virgine obſeſſa; quæ cũ opera magorum ab vno dæmone fuiſſet liberata, in vnius locum ſex vel ſeptem dæmonũ millia ſucceſſere. Neque hoc poetas latuit. ideò. n. fortaſſis finxerunt, non potuiſſe Admeto vitã conſeruari, niſi vxoris Alceſtis vicaria nece. *d* Vndè rectè noſter Tragicus; cũ remiſſo ab inferis Theſeo, Pluto Hippolytum abripuiſſet, canit, alloquens Atticæ præſidem Deam;

a *lib. 3. demonol. c. 3.*

b *lib. 6. hiſtor. Franc. c. 35.*

c *lib. 1. Moral. c. 9.*

d *Euripid. in Alceſtid.*

Caſta nil debes patruo rapaci.
Conſtat inferno numerus tyranno.

22. Quod remediũ eſſe contra *Vulturium* maleficiũ cenſuit Salisberienſis *lib. 1. c. 11. Horum* (ait) *malitia, etiã cũ plurimum nocent, artificio leui diſſoluitur; ſi videlicet, qui ſuſpecti ſunt, conuenti ab aliquo in iudicio crimen ſuum inficientur; aut, ſi confeſſi fuerint, cogantur maleficium reuocare.* quid. n. ad curationem inficiatio virium queat habere, niſi ex pacto cõuento? ſi tamen aliquis ſolummodo intendens ſignum deſtruere ſic interrogaret, non auderem illum peccati, ſaltem Mortalis, reum dicere.

23. Superſtitioſa ſunt; vt cũ ad maleficium amoris tollendum, vtuntur maleficio odij, v. g. certo ritu cõſecrãt vel exſecrãt potius columbã nigrã, & diuiſam per mediũ dãt comedendã amantibus. Itẽ ſi, vt odij maleficiũ tollant, vtãtur amoris maleficio, v. g. Euchariſtiã ſacrã in ore habẽtes oſculantur eã quã volunt in amorẽ inducere, vel labijs chriſmate inunctis id faciãt. Itẽ ſi vt ſterilitatis agrorum maleficiũ tollãt, hoſtiã ſacrã cõminuãt, & tritã in pulueres ſpargant per hortum vel agrum. Quę omnia ſunt manifeſtè impia & ſacrilega, & tamẽ hæc facta aliqñ legitur. primum illud refert Hollenus in Præceptorio; de chriſmate, alterum Grillandus; cetera de Euchariſtia, Cæſarius Eiſterbacenſis *lib. 9.*

D

24. Adde remedia iudiciariarũ ſuperſtitionũ, de quib *ſupra lib. 5. ſect. 7. & 9.*

Vltimo notandum multa eſſe ſuperſtitioſa (vt varijs locis oſtẽſum) remedia; q̃ ponunt Sprengerus *e* & ex eo Pet. Gregorius *f* de plũbo liquefacto in ſcutellã aqua plena infundẽdo &c.

Et hac de re Codrõchius narrat hiſtoriã, ab auctoribus (vt ait) grauibus & certis relatã, cuiuſdam mercatoris, *qui cùm in partibus Suetiæ extra quoddã caſtrum animi cauſa per quoddã pratum duobus famulis comitatus ambularet, malefica muliere ab vno ex conſeruis à longè cognita, adhortatus eſt mercatorem, vt ſigno crucis ſe muniret, quoniam illius ditionis potentior venefica, quæ ſolo intuitu maleficia inferre ſciret, ipſis obuiã veniret. Quod monitum ipſe paruipendens, & iſta nunquam ſibi timo-*

e *p. 2. malle. c. 1. q. 12 in 2. exemplo.*

f *lib. 13. de repub. c. 3. a nu. 2.*

rem

rem incuſſiſſe aſſeuerans, cùm nondum ferè illa protuliſſet verba, in pede ſiniſtro illatam læſionem expertus fuit: ita vt cum pedē è loco amouere non poſſet, & dolore lancinaretur, ad caſtrum equo fuerit deductus, ubi per triduum doloribus auctis, accerſito quodam uillico, qui huiuſmodi mala curare profitebatur; facto periculo ex plumbo liquefacto, & in aquam ſupra pedem proiecto, morbum ex maleficio ortum dixiſſe: quibuſdam prolatis uerbis, & tacto pede, per aliud triduum curatus eſt. ſic ille libr. 2. de morbis veneſic. c. 2. Modus explorandi ſolet hic eſſe, vas aqua plenum imponunt ſuper locum affectum corporis, & plumbū liquatum huic vaſi infundūt, interim verba quædam obmurmurātes, & in plumbo coagulato pro varia guttarū conformatione; iudicāt primò, an ſit maleficium malum, necne: deinde cuius generis maleficium ſit. De qua re tota veriſſimè idem Bapt. Codrōchus *lib. 3. de morbis veneſic. c. 13.* ita pronunciat: *ut modus ſuperſtitioſus eſt, ſic & dæmonem cooperari eſt credendum. quamuis nō deſint, qui exiſtiment, à Saturno uim hanc plumbo eſſe inditā, ut maleficia prodat, quod tamen à ueritate eſt alienum.* Probare debebant. nunc ſupponunt tantū, & Planetæ vim tribuunt minimè naturalē. Nam in hāc vel illam guttulas formā coagulari, pro natura morbi; merè & verè eſt opus non naturæ, ſed intelligentiæ. Pergit Codronchius; *Nec laudare poſſum aliud experimentum, quod à quoddam didici. Vt ægrotus, cum decoctione uerbenæ (uulgò herba ſancti Ioannis dicitur) abluatur, in qua ablutione, ſi nihil reperiatur, uel decoctio non immutetur in colore, infirmum ueneficio non eſſe affectum: quod magna copia pilorum, & præcipuè ſuorum, inueniatur, eſſe argumentum efficax, non ſolùm ueneficij, ſed & grauiſſimi, minimeque curam recipientis, quod ſi pili ſint pauciores, morbum eſſe mitiorem & curationem admittere. Quod ſi decoctum illud ad nigrum colorem mutetur, ſignum eſſe præſentiæ dæmonis: quod ſi ad alios colores mutatur, alia indicare. Quis uerò non percipit hunc etiam modum eſſe ſuperſtitioſum, cùm illi pili uirtute uerbenæ, nec ablutionis elici uel procreari non poſſint.* Sic ille *d. cap. 13.* Addo, coloris hanc mutationem etiā ex naturali humorum prædominio (vt aiunt) in morbis non maleficis, ſed grauioribus, poſſe contingere. Idem *lib. 4. cap. 2.* damnat tertium quēdam modum his verbis; *alij columbum per medium ſciſſum uentriculo ægrotantis apponunt, nonnulla uerba obmurmurando. Qui modi & alij conſimiles manifeſtè magici ſunt, cùm prorſus uirtute naturali careāt.* adde, nec ſubſit ratio cur miraculo res adſcribatur; maximè cum certa verborum formula vtantur. Poſtmodum idem iuſtiſſimè conqueritur; *remedia multa, tanquam arcana, ex arte magica in medicinam tranſlata ſunt: vt multi Arabum ſectatores fecerunt: vt Michael Sauonarola in ſua Practica, & quidam Bartolomæus, qui practicam & experimenta cum quibuſdā introductionibus in lucem edidit. Sic enim multis modis medicina ſcientia conſpurcata remediorum uanitate ſæpè coarguitur. Sed horum Satanicorum hominum curationes fallaces, ac incerta ſunt, ac ſæpè præſtigioſæ, ut uideantur per modicum ſpacium temporis ſanare, & reuera non ſanent.* Credatur medico docto & pio (quantum ex libris eius colligo) in arte ſua.

Et in his omnibus Notandum, ſemper dæmonum lucrum aliquod ſibi ex his comparare, & ſemper animæ, interdum & corpori nocere: quia ſemper aliquid admiſcet, quo fiduciam in ipſum homo profiteatur; vel quo nos à Deo ad creaturas auertat, & à cœleſtibus curis ad cœnoſa terrenaque deducat vel ſaltem à ſerijs & grauibus ad ludicra & nugatoria. Sic ſemper in aliquod peccatum animam pertrahit, vt rectè obſeruarunt D. Auguſtin. & D. Leo a Obſequitur mancipijs ſuis, vt firmiùs illa ſibi deuinciat, & in peccato retineat. Si Deus permittit hoc modo ſanari ægrum, plures in fraudem pellicit: ſi Deus non permittit, ſed impedit, tunc ſaltem peccatum hoc præcedentibus accumulans, conatur ægros in deſperationem adducere. Si malum vni equo auferat, transfert in meliorem. Si mulierem morbo liberet, transfert in virum; ſi ſenem, in adoleſcentem. Si fortem magus in alium non tranſtulerit, ipſemet necatur, vel

a *D. Aug. lib. octoginta triū QQ. q. 79. D. Leo ſermon. 19. de paſ. Do.*

ingens

ingens vitę diſcrimen adit. coactæ nonnullæ Lamiæ; quia non poterant in alios, in ſuos ipſæ liberos transferre. Narrat auctor Dæmonomanię *a*, fuiſſe in Gallia qui maleficio, quo læſus erat, curando magum accerſiuit: ab hoc reſponſum; ſe morbo illum liberare non poſse, niſi in eius filiorum adhuc infantulum transferret. conſentit impius pater, & à mago ſanatur. interea nutrix, re intellecta, infantulum ſubducit, & cùm eo aufugit: cùm ergo magus non poſset in eum transferre, fuit ipſemet à dæmone interfectus. Toloſę idem ſcriptor ait, ſtudioſum quendam amico ſuo grauiſſimè à quartana vexato dixiſse, vt febrim vni ſuorum inimicorum traderet; illo verò reſpondente neminem ſibi inimicum eſſe, dixiſse: da ſeruo tuo, tādem, cùm hoc illi religio eſset facere, magum dixiſse; da mihi eā, annuente ęgroto, ipſum conualuiſse; magum verò febri oppreſsum interijſse. Facit lucri ſemper alicuius certa ſpes, vt etiam planè futilibus & abſurdis nonnūquam cooperetur. ſic enim (vt narrat I C. ille Francofurt. *b*) cùm vetula laborans opthalmia ſtudioſum quendam conueniſset, ab eoque petijſset, vt quæ in ſchedula, quā illi porrigebat, continebantur, ſibi non grauaretur exſcribere; certam ſe eſse, ſi de collo illam geſtaſset, oculorum lippitudine liberandam: & ſtudioſus ſcripti illius characteres, vel obſoletos cernens, vel obſcuriores (vt ſolent) legere non valens;; eorum loco hæc verba ſcripſit in ſchedula; *diabolus huic vetula oculos eruat &c.* ſimul que præclarum philacterium mulierculæ tradidit; quod cùm de collo ſuſpendiſſet, ſpe plena poſt paucos dies ſanitati fuit reſtituta. Nimirùm voluit Satan hâc anum decipere, & in ſuper ſtitione ſua obfirmare. Plura ſi vis, lege *li.3.p.3 q.4.ſect. 9.* quib⁹ addi quoq; multa poſsunt ex Cardinalis Cuſani Excitationū *li.2. in Sermone, Ibant Magi, quam viderant, ſtellam &c.* vt eorum qui putabant contra ſterilitatis maleficium, vel odij inter coniuges prodeſse, ſi quis nidum auium inueniens caperet ipſam cum pullis matrem: & ideò vult à Moſe præceptum, *Deu.22. ne mater cum pullis capiatur.* ſimili modo ad vitandas alias ſuperſtitiones alia quædam vult Iudæis prohibita, nempe *præcepiſſe Moſem vaſa cooperiri, propter* Dominas Abundas. *ſunt enim dæmones, quibus vetula offerunt eſculenta & poculenta, quæ mundando domum non comedunt, imò ſeducunt.* Prohibuit *ne vir indueret veſtem mulieris, & è conuerſo: propter idololatriam: quia mulieres veſtes uiriles & arma in honorē* Martis ind:ebant; *& viri muliebres in honorē Veneris. Hoc feſtum peragitur à Chriſtianis in Carniſpriuio.* Et poſtea idem addit ſequentia exempla, vt ait, ſuperſtitionis incurandis morbis: *ſi res conſecrata ad aliud. quā ad proprium vſum applicentur, eſt ſuperſtitio: ut aqua benedicta quæ bibitur contra infirmitatem, uel ſpargitur ad fertilitatem, uel datur aliquando brutis. (Nota hoc ſanè intelligendum, ut & quædam ſequentia. Nā aquam benedictam adhibere, ut remedium naturale, uel addito ritu aliquo ſuperſtitioſo id uerè malum: ſed eam adhibere, ut quid Sacramentale, & uim tribuere Deo per ſacramentalia ſua, ad corroborationē fidei, mirabilia operari ſolito; itē vt dæmonis maleficium, uel præſtigium ceſſet, hoc pium & licitum eſſe Catholicus nullus poteſt negare, ut docebo ſec. 3.) & de lumine cerei paſchalis, & de aqua baptiſmatis (ide his idem cenſeo quod de aqua luſtrali) Abſtinere à capite animalium in honorem S. Apolloniæ uel Blaſii: uel uerè carpicum luminis conſecrat (hoc non intelligo, ſi loquitur de cera benedicta ſeu candelis probo ritu benedictis, errat) crux facta de lignis palmarum; balnea in uigilia Natiuitatis & Carnis priuij contra febres, & dentium dolorem non comedere carnes in die Natalis Domini, contra febres, uel ad honorandum ſanctum Nicolaum pro diuitijs acquirendis, petendo eleemoſynam, (hæc ſatis clara ſunt) eundo ad Sanctum Valentinum contra morbum caducū, ponderādo puerū cū ſiligine uel cera, (in his poteſt aliqua ſuperſtitio ab extrinſeco aduenire: ſed ſecundum ſe pia ſunt & licita) portare crucē circumquaque per cāpos in vere contra tempeſtates (ſi non fiat, uim ponendo in tempore ueris, non eſt ſuperſtitioſum, ſed licitum:) in certis oblatis ſuper altare, ſicut lapidibus in die S. Stephani, & ſagittis*

a *li.3.ca.2*

b *lib.1. de Lamijs c.8.*

gittis ſancti Sebaſtiani(*hoc quoque pium, ſi tantum fiat in honorem & commemorationem certaminis horum Sanctorum, ſine fiducia in materia, forma, numero &c.*) addit de acu, quę tetigit ueſtem mortui, de lignis furcæ, de lignis coniungendis contra febres, de hoſtia non cõſecrata contra febres(*hæc uerè ſuperſtitioſa ſunt*) cõtra ictericiam de urina, de pullis &c. puto legendum *de pediculis*, neque hoc eſt ſuperſtitioſum, cum ſubſit ratio phyſica.

QVAESTIO. II.

An liceat remedium petere à maleficis?

LAtiſſimè hæc quæſtio patet, in qua multi multa ſcripſere, multi etiam periculosè admodum errarunt.

Certum eſt ut hodie, ſic etiam olim fuiſſe, qui maleficia maleficijs tollerent. Nam cùm Corybantes eſſent numero LII. eorum XXXII. crediti ſunt maleficia inferre; alij uerò XX. eadem amoliri. *Sic ſcoliaſt. Apollonij lib. I.*

Dico primò *falluntur Iuriſtæ, qui exiſtimant iure ciuili licere maleficijs uti, in bonum finem*: nempe ad curãdos morbos vel ad repellendas tempeſtates; *ut Hoſtienſ. in ſumm. Azo in ſumm. Pet. Ærodius lib. rer iudicat. 8. tit. 7. cap. 6. Bart. Salycet. Godefrid. & alij in l. eorũ C. de maleſic. Troilus. Maluetius de ſortibus, Grilland. de ſortileg. & alij communiter.* dico falluntur, quia legem illam Coſtantini qua nitũtur *a*; recentiore lege ſuſtulit poſtea Leo Imp. *Cõſtitu. 65. ad Stylianũ de Incãtatorũ pœna*; vt rectè aduerterũt Nicol. Remigius: & Pet. Gregorius, & Godelmãnus; quam, quod Tribonianus, homo plane ſceleſtus, prætermiſerit, cauſam aliam non uideo, quam quia ab omni erat pietate & uera religione alienus. ibi Leo grauiſſimis uerbis negat quidpiam uerè bonum his artibus effici: ſed apparẽs illud bonũ, illecebram atque naſsam eſse; *qua illectos* (inquit) *in malorũ omnium extremum ubi à ſummo bono exciderint, abſorbeat, compertum habemus. Notum enim nobis eſt illas, ut qui ſe ipſis dedunt, pro creatore ac Domino infauſtis diriſque dæmonijs adhæreant, efficere: & qui illas aſſectantur, hos, per externarum rerum lætam quandam ſpeciem, uulnera in anima excipere. Quale quiddã inter pugnandum meticuloſis frequenter accidit; qui dum ictus interdum excipere manu nolunt, illis uel caput uel uentrem exponunt. Sanè uerò ſi quis aliquo modo incantamentis uſus eſſe deprehenſus fuerit, ſiue id reſtituendæ conſeruandęue ualetudinis, ſiue auertendæ à rebus frugiferis calamitatis cauſa fecerit, is apoſtatarum pœnam ſubiens ultimum ſupplicium ſuſtineto.* Sed & Caroli. V. conſtitutio hos arbitrio iudicis condigna pœna puniri iubet. *b*

a *l. eorum C. de maleſ. & mathem.*

b *Althuſius li. 1. Iuriſprudent. Rom. c. 52. Fichardus conſil. 112. Laur. Kirchoni⁹ tom. 2. conſ. 2. Mollerus cõſtit. Saxon. p. 4. ſect. 2.*

Dico 2. *Diuina & poſitiua Eccleſiæ lege ſemper prohibitum fuit uti maleficis artibus, uel maleficos conſulere etiam in bonum finem.* Eſt communis Theologorum ſententia, & etiam Canoniſtarum. Probatur 1. ex ſacra ſcriptura. Deus id prohibuit. *Leuit. 19. v. 31. Non declinetis ad magos, neque ab ariolis aliquid ſciſcitemini, ut polluamini per eos.* & cap. 20. v 6. *anima quæ declinauerit ad ariolos & magos & fornicata fuerit cum eis, ponam faciem meam contra eam, & interficiam illam de medio populi ſui.* Vnde patet hoc eſſe peccatum mortale. Deu. 18. v. 10. *Nec inueniatur in te qui luſtret filium ſuum aut filiã ducens per ignem, aut qui ariolos ſciſcitetur, & obſeruet ſomnia atque auguria &c.* In nouo quoque teſtamento uetat. D. Paulus; quãdo iuſtã damnationem cõminatur illis, qui ipſi impingebãt eum mala facere ut bona euenirẽt *c*: quo ſignificat, graue peccatum eſse mala facere in bonum finẽ: quod tamen prętexunt qui maleficorum opera ad morbos depellendos tempeſtateſque arcendas abutũtur. 2. probatur ex perpetuo Catholicæ Eccleſiæ uſu, quę sẽper id improbauit, ut plurimi canones oſtendunt *d*; presbyterũ dãnarunt, qui bono fine diuinationẽ ſuperſtitioſam fuerat expertus *e*. 3 probatur ex Patribus, *D Chryſoſtomus*: *f* *citiùs mors homini Chriſtiano ſubeunda, quã uita ligaturis redimenda. Huc referendum illud B. Leonis* *g*; cùm eis(*ſcilicet dæmonibus*) nihil amplius liceat, quã iuſtitia diuina permiſerit; agũt tamẽ uerſutiſſima arte fallaciæ, ut ex arbitrio ꝓprię pote-

c *ad Rom. 3. u. 8.*

d *c. qui ſine Saluatore, 26. q. 2. c. admoneant. c. nõ obſeruetis 26. q. 7.*

e *c. ex tuarum de ſortileg.*

f *homil. 8. in epiſ. ad Coloſ.*

g *ſerm. 19. de paſſ. Domini.*

poteſtatis aut parère videantur, aut lędere; & multis (quod dolendum eſt) ita per nequitiã ſimulationis illudunt vt quidam illos & timeant pati infenſos, & velint habere placatos; cùm beneficia dæmonum omnibus ſint nocẽtiora vulneribus. quia tutius eſt homini inimicitiam diaboli meruiſse, quã facere. *Nec non iſta D. Auguſtini;* a cùm ergo cauſę articulus venerit, vt hęc proponatur cõditio: aut faciendũ eſse contra Dei pręceptum, aut ex hac vita emigrandum; quorum duorum homo ſi cogatur alterũ eligere; comminante mortem perſecutore (*idem eſt de morbo per maleficium immiſſo*) ibi eligat deo dilecto emori, quàm Deo offenſo viuere. ibi oderit in hoc mundo animam ſuam, vt in uitam æternam cuſtodiat eam.] Ex his

a *tract.* 51. *in Ioan.*

Infertur primò peccare iudices, qui cogunt maleficas benedictione quadam iis quos læſerunt maleficium auferre. Nam hęc benedictio illarum, nihil aliud eſt, quam formula qua ex pacto dęmõ ceſsaturus: et ſi benedictione vera ſanandus æger foret, præſtaret vti benedictione Sacerdotis, vel alterius probi hominis, quàm malefici: cuius oratio Deo eſt exſecrabilis, neque licet nobis cũ infidelibus hæreticis, apoſtatiſque oratione in diuinis iungi. Vnde ſequitur etiam maleficam obtemperantem tali iuſſioni, & ægros hoc remedio utentes peccare. Valde quoque falli illos, qui exiſtimant licere maleficiis ſanitatem quęrere vel cõferre, ſi id magiſtratus iubeat.

Infertur 2. veram eſse deciſionem *articuli Pariſienſis* 5. Quod licitum eſt vti magicis artibus, vel aliis quibuſcumque ſuperſtitionibus à Deo & Eccleſia prohibitis, pro quocunque fine bono; error. quia ſecundum Apoſtolum non ſunt facienda mala, vt eueniant bona. *& deciſio artic.* 6. Quod licitum ſit, aut etiam permittendum maleficia maleficijs repellere error. *& artic.* 7. Quod aliquis cum aliquo poſſit diſpenſare, in quocumque caſu, vt talibus licitè vtatur, error.

Infertur 3. impium & hęreticum eſſe dictum Paracelſi, b] nihil referre, an Deus, an Diabolus, angeli vel immundi ſpiritus ægro ferant opem, modò morbus curetur.

b *lib. de morb. caduco. & li. de hyperphyſ. morbis cur.*

Infertur 4. periculoſam eſſe, & erroneam: vel ſaltem non ſatis euolutam & explicatam ſententiam Nicolai Remigij, c *precariò non licere opem à maleficis impetrare; ſed licere, vi & uerberibus eam extorquere: qui hoc faciat, nunquam, qui illud, ſemper lethaliter peccare.* Quorum vtrumque falſum videtur. licet enim aliquando id precibus petere & impetrare: aliquando etiam verberibus ad id adigere, non licet. Non igitur eò recurrendum; ſed res longè aliter explicanda. diſtinguendum videlicet primò inter maleficum paratum auferre maleficio nouo, & non paratum: aliter enim peccat qui hunc, aliter qui cogit illum. 1. diſtinguendus auferendi modus, an cum maleficio, an ſine illo id fiat: quæ communiter theologi ſolent attendere.

c *li.* 3. *dæmonol. c.* 3.

Igitur primò falſa & erronea eſt ſententia Paracelſi & ſimilium, licere maleficia maleficijs tollere.

Quidam putant licere tollere maleficium, non per maleficia, ſed per res tamen ſuperſtitioſas & vanas: videntur hoc multi Canoniſtæ tenuiſſe, & nõnulli Theologi, & legiſtæ. d ſi ſuperſtitionis vocabulo hi DD. rectè uſi nequit negari, hãc opinionẽ quoque erroneam eſſe. quia ſuperſtitio res eſt per ſe mala: nec malũ licet facere, vt bonũ eueniat. docet hoc Silueſt. *verbo maleficium num.* 9. Roſella *uerò* & Tabiëna non tenent illam opinionem, ſed dumtaxat referunt.

d *Hubertin. Goffred. quos ſequitur Sprẽger. in Malleo & eum ſimpliciter referunt, nec refellũt Petr. Oregor. ſupra & Richius lib. de prob. aqua frigida.*

Alij itaque fatentur per ſuperſtitioſa media tolli non poſſe: poſſe tamen per vana, quę nõ ſint illicita, ſic Ioãn. Friburgenſ. *in ſumm. confeſſar.* & id ſequitur Roſella, e qui exemplum ponit, ſi maleficiati facerẽt celebrari tres miſſas de Domina & poſtea omnino nudi operã darent liberis quærendis, credentes ſic maleficium ceſſaturum. Sed hoc exemplum mihi non placet, tum quia rem ad certum numerum miſſarũ reſtringere, id nõ caret ſuperſtitone;

e *u. impedimentum* 15 *nu* 19.

ſtitione; tum quia medium illud non
modo vanũ eſt; ſed & inhoneſtum,
& vix poteſt peccato carere: ſi tamen
omne peccatũ impudicitiæ & inuere-
cundiæ deforet: neque vis in numero
poneretur; neq; fides adhiberetur ipſi
actui, ſed miſericordiæ diuinæ per miſ
ſæ ſacrificia propitiandæ: tunc poſſet
admitti exemplum. Deinde ſi *vana* re
media ſumât, pro omnino vanis hoc
eſt inanibus, ſicut omnis vana locutio
eſt peccatum, ſic nulla vana operatio
caret peccato, ſaltem veniali, *ca. illud
26.q.2.* ſi vero vana vocant indifferen-
tia, tũc ſi quis adhiberet ea, inuincibi
liter neſciens eſſe peccatum, nullum
foret peccatum; ſi non inuincibiliter,
non tñ affectate ignorans, foret tantũ
veniale: idem foret, ſi quis faceret cre
dens aut volens experiri an per talia
maleficium ſoluatur, non per opera-
tionem diaboli, ſed per ceſſationem
eius ab operando; propter pactum
quod maleficus cum diabolo habebat
de ceſſando quando hoc vel illud fie-
ret. *vide Silu. ſupra num. 9.*

Tertia ſententia, quædam eſt Pet.
Aureoli *in 2.d.34.q.2.* & Angeli *verb.*
ſuperſtitio §. 13. licere à malefico pa-
rato petere. vt maleficiũ maleficio tol
lat. Exemplum huius rei ſuppeditat
Ioannes Nider. *a Inquiſitor* (inqt) *E-*
*duenſis mihi referebat, quod modus tollendi
maleficiũ, aut ſe vindicandi in malefico, talis
practicabatur ſuo tempore. Venit enim ali-
quis læſus in ſe vel in ſuis ad maleficam ſciſci
tans malefactorem. Tunc malefica plumbum
liquefactum aliquoties fundebat in aquam:
quouſque opere dæmonis in plumbo imago ali
qua videretur: qua viſa imagine: malefica
quæſiuit ab explorante, in qua parte vis lædi
maleficum tuum, & in eodem vulnere eum
agnoſcere? cumque explorator locum eligeret,
ſtatim malefica in eadem parte imaginis, quæ
in plumbo relucebat; fixuram vel vulnus per
cultrum poſuit, & locum vbi reum inueniret
indicauit: nomen tamen nullatenus manife
ſtauit: ſed experientia teſte maleficus per om
nia lædi reperiebatur, ſicut ſua imago plum-
bea.* hæc ille. hoc ergo ſecundum Au-
reolum liceret: & ſecundum Remi-
gium poſſet verberibus maleficus ad
hoc faciendum adigi. Argumenta Au
reoli ſunt. primò licitum eſt ab vſura
rio parato vſuras petere; & à parato
conferre Sacerdote, in peccato Morta
li conſtituto, ſacramenta petere; & de
ferre iuſiurãdum idololatræ, quẽ ſcio
per falſos Deos iuraturum. ergo ſimi
liter in noſtro caſu petere à malefico
parato &c. Secundò non poteſt exco
gitari remedium aliud ad tollendum
maleficium: ergo ſi hoc quod vnicum
eſt vti non licet, nõ licet illud tollere.
Sed hoc meritò cenſetur duriſſimum:
potius ergo dicendum, hoc vnico me
dio vti licere.

a in epit. Formicarij ca. 3. in fine.

Verùm hæc argumenta nullius mo
menti ſunt. Eorum enim quæ in pri-
mo ponuntur argumento planè diſſi-
milis ratio eſt. nam illic inducuntur
ad id, quod ſine peccato facere poſ-
ſunt, ſi velint. ſacerdos enim poteſt
conari conteri, etſi tempus habeat cõ
fiteri: vſurarius poteſt dare mutuum
ſimpliciter; idololatra poteſt per Deũ
verum iurare: ſed operatio malefica,
quæ petitur, eſt intrinſece mala, nec ſi
ne peccato fieri poteſt, ideoque nec
peti. quia petendo conſentit eius ma-
litiæ, quod ſemper illicitum, *b* & te
ſte Apoſtolo ad Roman. *digni ſunt mor
te non ſolum qui talia faciunt. ſed & qui con
ſentiunt facientibus.* In ſecũdo argumen
to, falſo ſupponitur, alia remedia
non ſupereſſe. ſuperſunt enim alia, de
quibus poſtea: quod ſi non ſupereſ-
ſent, præſtaret mori millies quam per
peccatum ſemel ſanari. nam bonum
animę corporis bono præferendũ eſt,
& honor Dei cunctis anteponendus.
Neq; hoc durum videri debet ſcienti,
quod *qui amat animam ſuam plus quam
Deum, perdet eam* &c.

b *D.Thom. de malo 13. q.4.*

Remigius verò coactionem ſuam
aſtruit ſequentibus argumentis. pri-
mò quia talis coactio inhonorat Dia-
bolũ, & eſt expers omnis pacti. ergo
licita eſt. *Reſpon.* magis inhonorat De
um, quia cogit aliũ peccare. immo nec
inhonorat Diabolum, quia cogit ma
leficum vt inuocet & honoret dæmo-
nem: ipſe quoque eum honorat; quia
non modò credit dæmonẽ poſſe hanc
medelam adferre, ſed etiam concurrit
poſitiue ad actum poſitiuum. dæmon
verò

verò pluris hoc facit, quam mancipij ſui iniuriam, cuius afflictione ſolitus eſt gaudere. Nec poteſt dici expers pacti taciti, qui cogit maleficum iſta perficere, virtute pacti quod maleficus cum dæmone inijt.

Secundo probat hoc pacto, licet à fure fugiente rem vi ſibi ereptam alia vi repetere: licet arcem ab hoſte iniuſte occupatam armis recuperare: licet vinculis per tyrannidem mancipatũ, aſtu violenterque eripere: cur non hæc vis licita, vt innocentem morbis indigniſſimis ſanemus? *Reſp.* illationẽ eſſe vanã, quia reliqua illa licita ſunt, & iuri diuino naturalique conſentanea; maleficium vero maleficio ſanare omni repugnat iuri.

Tertiò nititur auctoritate *l. nullus Cod. de malefic. & mathem.* vbi tantum punitur qui aruſpicem vel magum in duxerit precibus vel ſuaſionibus. ergo criminis atrocitas in hac ſuaui inductione conſiſtit. Confirmatur, quia Photius in Nomocanone dicit legis illius pœnam tantum debere intelligi, vbi θυσιῶν, id eſt, per ſacrificia & mactationes, negotium peragatur. Non ergo locus eſt pœnę, quando mala adiguntur. *Reſp.* puerile argumentum hoc eſſe, illi ſimile; ſi quis dicat, lex eum punit, qui præmijs & blandicijs, & per artem lenoniam mulierem ad flagitium pellexerit: ergo criminis fœditas in hac blanda inductione & pellacia poſita eſt: & inferat poſtea, igitur puniri minime debent qui vi minaſque matremfamilias in thori violationem impulerint. Conſtantinus autem id tantum vetuit ea lege, quod quidam ſibi licere putabant, nã ſponte facienti, nullam ſe iniuriam facere credebant; id vero quod multo grauius erat, non vetuit ea lege, quia res apertè iniqua minus indigebat noua legis coërtione. Quare Salycet. & Fulgoſ. mentem Imp. attendentes, de quibuſuis euocatoribus & prouocatoribus idẽ obtinere cenſuerunt: nec illa Photij limitatio vlterius protrahenda quam vt ſignificet imperatorem de illis egiſſe maleficis, qui tum tẽporis priuatim, prętextu amicitiæ, & hoſpitij recepti in domos gẽtilium, dæmonibus clanculum ſacrificabãt: quod ipſe fieri ,ph buerat alia lege. *a* Nec tamen vllus ſanæ mentis hinc inferat, licita fuiſſe maleficia Magorum, in quibus non ſacrificabatur poteſt enim vnum factũ ex pluribus capitibus illicitum eſſe: quorum vno ceſſante, ratione reliquorum adhuc illicitum manebit.

a l. 1. C. Theodoſ. de malefic. & mathem.

Dico igitur tertiò, *ſententia hac Aureoli, Angeli, & ſimilium eſt erronea & cauſa multorum peccatorum: nec licet vllo modo nec ab imparato, nec a parato petere, vt maleficium maleficio tollat.* hæc eſt communis ſententia Thelogorum, Aureolum & Angelum ideo grauiſſime reprehendentium: *tenent quod dixi D. Tho. D. Bonau. Scot. Tho. de Argent. na & alij in 4. d. 34. Silu. verb. maleficium q. 8. Armilla n. 2. Tabiena ver. impedimentum 12. n 9. Roſell ſupr. Caietan. 2. 2. q. 78. art. 4. Pet. Ledeſm. ad 3. q. 58. a. 2. d. 2. Alfonſ. a Caſtro li. 1. de iuſt. heret. punit. c. 15 Sprenger. p. 3. mallet q. 16. Nider ſup. Nauar. c. 11. n 29. Angl. q. de arte Magica ar. 6. difficu. 2. Abulenſ. in c. 19 Matth. q. 90. litt. O. Dom. Sot. in 4. d. 34. q. 1. a 3. & 8. de iuſt. q. 3. a. 2. Viguer. c. 16. §. 4 Martin. Ledeſm. in 4. q. 60. a. 2. Brianſon. q. 13. conc. 2. Orbell. q. 34. Vngarellus addit ad Angel. d. §. 13. Henriq li. 2. de matrimon. c. 8. n 2. & n. 3. in fin.* Probatur quia hoc ſacræ litteræ, canones, ius ciuile & SS. Patres improbant, vt oſtenſum fuit concl. pręced. 2. q. a non licet conſenſũ præbere in peccatũ alterius. *b* 3. quia licet ſic paratus peccare: hoc tamen peccatũ, & iſto tempore, non faceret, niſi inductus. 4. quia vt actum per ſe malum nemo vnquam licite facit; ſic, nec ad eũ licite poterit induci. *c* Nota magis peccare, qui cogit inuitũ, quam qui orat paratum. nam qui cogit inuitum iniurius eſt cogendo, & ſimul cooperatur qui petit à parato, nullã ei facit iniuriam, quod nota contra Remigium.

b Rom. 1. v. vlt.

c vide. D. Tho. 2. 2. q. 78. a. 4. Turrecre. in c. mouet te 22. q. 1. Sot. lib. 6. de iuſt. & iur. q 1. a. 5. Caſt. & al. ſupra.

Dico quartò *haut dubiè poteſt maleficus induci, vt per modum aliquem licitum tollat maleficium.* In hanc ſententia conueniũt omnes in præcedenti concluſione citati DD. & eſt veriſſima, caretque dubitatione; ſed indiget tamen explica-

plicatione. nam quidam DD. non ſatis clarè loquuntur, etſi benè ſentiant. Guido Brianſonus *in collectario ſupra 4. ſent. queſt. 13. concl. 3. Immò*(ait) *ego fortiùs dico, quod ſi aliqua perſona erat impedita, vel vexata quacunque vexatione per aliquam perſonam ſortilegam per pactum dæmonis: & per orationes, vel vota, vel artes, non poſſet ſanari, niſi ab illa perſona quæ talia intulit. Dico, quod accederem ad illam perſonam, quæ mihi dedit talia, non vt faciam homagium diabolo, nec vt colam illum ſortilegum; ſed vt mihi auferat, quod mihi dedit. Si ipſe agat cum diabolo, ego non conſentio: ſed tantum peto, vt remoueat malum, quod mihi dedit. Et multotiens iuſtitia cogit tales, vt reſtituant ſanitatem, quam abſtulerunt. immò ſi proprius diabolus dediſſet mihi talia; dicerem ſibi, quod à me remoueret tale impedimentum; nullo tamen modo faciendo ſibi homagium.* Sed quod ait de Diabolo, id ego prorsùs periculoſum puto, & meritò negauit Sotus *in 4. d. 34. queſt. 1. a. 3.* Nam non poſſum petere, vt ab amico; quia cum eo inimicitias, indicente Chriſto, gerere debeo: omnis etiam mihi cum eo familiaritas & communicatio interdicta eſt. Per modum verò imperij, non poſſum iubere: quia mihi non ſubijcitur. Dumtaxat in Dei nomine, per exorciſmi modum, ei poſſem imperare. Nec etiam ſimpliciter verum eſt, licere ſemper petere à malefico vt malum remoueat. Quid ſi enim ſciam maleficium non poſſe tolli, niſi modo illicito? certum eſt me tum non poſſe petere *a*. quid ſi etiam moraliter mihi conſtet maleficum, etſi poſſit tolli ſine maleficio, non tamen ſublaturum niſi cum maleficio? certum etiam puto, tum non licere petere, vt tollat. *b* Poteſt huius rei exemplum dari, quando petitur tolli ab eo, qui non eſt auctor maleficij, nec locum & modũ maleficij & curationis ab ipſo malefico, vel homine alio intellexit: nam talis non poteſt curare ſine maleficio alio, aut dæmonis cooperatione noua. Quare raròadmodũ, vel vix vnquam licebit petere ab alio, quàm ipſomet maleficij auctore.

a *Pet. Ledeſm. ſupra.*
b *hoc voluit hautdubiè idem Ledeſma, & Henriq. d. n. 3. in fin.*

Dico igitur quinto, *licet à malefico petere, immò licet etiam illum minis & lenibus verberibus cogere, vt maleficium tollat; quandocumque probabiliter credo illum ſine maleficio, modo aliquo licito id facere poſſe; ſiue quandocumque non ſum moraliter certus, quod vtetur modo illicito.* eſt ſententia communis *Henrici poſtea citandi, Scoti & omnium citatorum in concl. 3. & Præterea Ioann. Baſſol. Vorilloni in 4. d. 34. Caietan. in verb. maleficium. & in opuſc. 12. tom. 2. Gabr. in 2 d. 28. a. 4. dub. 2. Binsfeld in l. eorum queſt. 5. C. de malef.* probatur, quia hoc eſt vti iure meo, & inducere magum ad id, quod facere tenetur; & ſine peccato, ſi velit, poteſt facere. non autem eſt conſentire pacto quod dęmon habet cum mago. De coactione id concedit Remi. de precibus negat. ſed ratio noſtra, & communis ſententia DD. de precibus idem conuincunt. de iuſſione exemplum habemus B. Theodori Archimãdritæ; qui Theodorum Magũ ad pœnitẽtiam adductum iuſſit, primùm omnia peccata ſua confiteri. 2. ſi quos haberet libros maleficos in medium proferre. 3. quoſcumque homines aut domos aut animalia maleficijs ſuis obſtrinxerat, diſſoluere. 4. non amplius ea in quemquam exercere, ſed pœnitentiam agere. *c* De verbere & minis probatur quoad eos, quos conſtat maleficio læſiſſe. quia non tam infero iniuriam, quàm illatam repello: & ſicut crumenam meam poſſem furi extorquere, ſic etiam poſſum mago quam quaſi detinet corporis ſanitatem. Confirmatur hoc, quia docet experientia, nunquam niſi vi coactos maleficiũ tollere velle. Dixi, lenibus verberibus: quia grauia vulneta vel immodicos cruciatus inferre, id ad iudicẽ ſceleris vindicẽ, non ad priuatos pertinet. Leuia non erunt, ſi maleficæ inde immineat periculum vitæ, mutilationis, aut grauis morbi.

c *Georgius in vita S. Theodori, apud Suriũ. meſ. April.*

Caietan. *d* cautelam proponit, vt quis expreſsè proteſtetur, ſe nihil commune cũ Diabolo habere velle. Hæc ſanè prorsùs neceſſaria cautio, quando petitur ab eo malefico, qui nõ intulit maleficiũ. vix enim (vt dixi) ſi-

d *tom. 2. opuſc. 12.*

k ne

Digitized by Google

ne peccato talis poteſt maleficium auferre. Sic cum crudelis & nefarius Bertulphus dixiſſet coniugi ſuæ B. Godoleuæ; in eam ferociæ ſuæ cauſam, eſſe dæmonem, & ex maleficio natum diſcidium; addidiſſetque ſe noſſe fœminam, quæ iactitet ſe poſſe illos mutuo amore & beneuolentia adeo cõnectere, vt non queant coniuges ardentius ſe amare: reſpondit Sancta mulier; *Chriſti ancilla ſum, illi ego mea omnia commendo: ſi tamen abſque ſceleris alicuius commixtione id fieri poteſt, quod dicis, non refragor.* a Si quis ab ipſo, qui nocuit, medelam petat; fortaſſis abſolutè loquendo non eſt neceſſarium addere illam proteſtationem, ſed ſufficiet abſolutè (in caſu concluſionis huius quintæ) petere ut nocere deſinat. quia res quæ petitur bona & iuſta eſt, nempe non nocere proximo; & poteſt ac tenetur maleficus id licito modo facere, nempe per medium aliquod naturale (ſi nouit) vel per ſigni deſtructionẽ. ideo quod de pecunia ab vſurario mutuanda dictum, id hoc loco vim obtinet. Attamen ſemper vtilius erit & tutius hãc proteſtationem adijcere, maxime ſi petam ut tollat maleficium, vel quid aliud huiuſmodi, quod non nudam ceſſationem; ſed quiddam actus poſiti ui ſignificat. quia malefici vt plurimũ ſunt homines idiotæ, & alia quam ſuperſtitioſa remedia ignorant. Quare etiam conſulo, ut petatur ab eo, quo remedio ſit vſurus. ſi nolit dicere, non eſt utendum eius opera: quia hoc ipſo ſatis indicat ſe uſurum remedio illicito. Si uerò indicet remedium; tunc ſi ſatis prudens es & doctus, ipſe conſidera & diſcerne an ſit licitum necne; ſi non es idoneus iudex, doctiores & prudentiores conſule; ſi dubitetur an ſit medium naturale, conſulantur medici; ſi uero an ſit diuinum, conſulantur theologi. In his etiam diuinis aduerte, tunc præſtare illa applicari a Sacerdote, quam a malefica. Nam ſi miraculoſa operatio eſt, Deus illam potius operabitur per ſeruum ſuum, quam per Diaboli mancipium. ſi malefica dicat, non profuturum, niſi ipſa adhibeat: ſatis hinc apparet, aliquid eam adhibituram ex pacto contento. Quare nec uidetur toleranda praxis quorumdam iudicum; qui cogunt maleficas benedicere ægrotis ex maleficio: & ſi ſanentur, tunc habent pro indicio certo, quòd ſint maleficæ. Liceret tamen iudicibus eas cogere, ut citra maleficium liberare conarentur, ſicut licere priuatis iam docui, atque ita intelligendus Brianſonus *d. cõcl. 3.* Quod ſi res moram non pateretur, & maleficus non foret perſona rudis & idiota, ſed ſatis prudens ad diſcernendum maleficam curationem a naturali uel diuina; et tũc aliquis ſimpliciter ſecutus fuiſſet ſententiam Petri Ledeſmii ſup. credidiſſetque dicenti ſe non vſurum vllo maleficio, non auderem damnare poſt factum: ſed ante factum ſemper utendum puto conſilio et examine quod dixi. Reuera n. qui non examinat, neque interrogat, neque proteſtatur, neque aliam adhibet cautionem ut intelligat, an remedium quod adhibetur ſit legitimum, an illicitũ: is non videtur facere, quod in ſe eſt, ſed obiicere ſe temere periculo peccandi, quia nouo periculo peccandi obijcit rudem illam et idiotam et peccatricem animam.

a Drogo Geſtellenſis in uita S. Godeleuæ 6. Iulij.

QVAESTIO III.

An liceat maleficij ſignum deſtruere, ut Diabolus nocere deſinat?

NOta primò ſigna maleficij vocari, ollas, ligamina, clauſtra, plumas, leberides, et ſimilia; quę, ex pacto cum dæmone inito, magus adhibuit ut aliquis maleficio lædatur, pactum verò eſſe ſolet, vt quamdiu ligula ſic nodata fuerit, vel tale quid ſub limine defoſſum, vel ſera clauſa manſerit; tamdiu talis perſona ſit maleficiata; aut moriantur, qui in tali loco erunt, aut intrabunt vel exibunt, et huiuſmodi. de quibus actũ *lib. 3.* Porro de ligaminibus et ollis, res notior eſt, de *ſera* legi apud auctorem innominatum lib. pœnitentialis à Rectore et academia Colonienſi ante annos centum approbati, et excuſi, *cap 70. quod eſt de*

eſt de impotentia coeundi: Pariſijs(ait)*contigit quod quadam ſortiaria virum, qui eam reliquerat impediuit, ne poſſet cognoſcere aliam, quam legitimè ſuperduxit. fecerat enim incantationem ſuam ſuper clauſam ſerã, quã in puteum quendam miſit, & clauem ſimiliter in puteum alterum: & ſic diabolo promouente vir ille factus eſt impotens cum uxore ſua.* Quæritur ergo V. *liceat aperiendo clauſtrum, comburendo capillorum glomum, ſoluendo ligulæ nodum, vel effodiendo ollam, & exurendo quæ in illa habentur, aut ſimilia remouendo perdendoque, maleficium deſtruere, & liberare maleficiatum?* Duæ de hac re ſunt ſentẽtię. vna, nullius quod ſciam in libris editis, in quibus nondum mihi contigit inuenire; ſed noſtris tẽporibus Ioann. Heſſels à Louanio, *in prælectione lib. 4. ſent.* docuit; nullomodo licere. hoc hautdubiè pio docuit animo, & vt homines à maleficio abſterreret: quàm tamen prudenter & verè, manifeſtum ſpero fore ex ijs quæ hac quæſtione differentur. multi ex eius diſcipulis, rem non multùm diſcutientes, neque auctores alios curãtes, Pythagoręrum more, vt oraculum exceperunt; neque in ſcholis tantùm docuere, ſed in concionibus adeò nonnunquam calidè; vt contra ſentientes damnare, & etiam pœnis Eccleſiaſticis coercere, ſint conati; non modicam ſcrupulorum carnificinam etiam pijs & bonis, inijcientes. hoc ergo diligentiùs res diſcutienda, quàm cùm ſuperioribus annis docerem, ideò breuiter perſtrinxi, quòd tum neſcirem aliquem ex doctioribus communem ſententiam, quam amplectebar & amplector, improbare.

§. 1. Heſſelij & diſcipulorum eius argumenta fuere. primò, cùm ſignum amouetur; ſanitas exſpectatur non à Deo vel ſanctis, per miraculum; nec ab humana voluntate, nec à cauſa naturali. ergo à diabolo. Sed hoc eſt ſuperſtitioſum. ergo non licet amouere.

2. Qui ſignum tollit ea ſpe, vt nocumentum ceſſet, miſcet ſe pacto, quod malefico cum diabolo itercedit; quia diabolus cum malefico pactus eſt, vt ſigno poſito ipſe noceat, ſigno remoto nocere deſinat. ergo talis ſocietatem quandam cum diabolo init, cui coniungitur, & communicat in pacto conuento eius.

3. amouere ſignum, eſt colere diabolum, quia eſt proteſtari, quod poſſit nocere quibus & quando voluerit, quaſi ab alio non pendeat; item quod ſit fidelis & verax, qui pactum ſeruet cum ſuis: ſed diabolum honorare vel colere non licet. ergo nec amouere ſignum licebit.

4. Non licet declinare ad magos, vt ſcripturæ docent: ſed qui amouet ſignum, declinat ad magos. ergo. Min. probatur, quia petit à malefico vt ſigna tollat, vel vt ſibi tollenda oſtnedat.

5 Qui amouet ſigna oſtendit ſe maleficos & dæmonem timere: ſed S. S. iubet nos ſolum Deum timere.

6. Non tantùm res quæ ponitur vel amouetur, eſt ſignum diaboli, ſed & actio circa rem, vt poſitio eius ad nocendum; permanentia eius ad nocumenti perſeuerantiam, amotio eius ad nocumenti ceſſationem: ſicut non tantùm aqua eſt Sacramentum Chriſti; ſed & ablutio per aquam facta. ergo ſicut qui ponit ſignum, exercet ſacramentum Diaboli, ſic & qui amouet. Exercet enim vterque actionem ad eum effectum conſequendum, ad quem aliter non valet, niſi ex Diaboli inſtitutione.

7. Diabolus nunquam ſpontè ceſſabit à nocumẽto corporali, niſi vt grauiùs noceat in anima: cum ſit hoſtis noſter capitalis, ſemper cupiens quã maximè nocere. ideò, iuxta D. Leonem, *beneficia eius cunctis ſunt nocentiora vulneribus*: ergo per ceſſationem nocumenti, quæ fit amoto ſigno, grauius infert nocumentum vel amouenti, vel maleficiato, vel vtrique.

8. ſi licet ſigna maleficij amouere, vel ad ea implorare opem malefici: igitur quoties quis maleficiũ patitur, nec aliud ſupereſt remedium quo adiuuetur, tenebitur procurare ſigni amotionem: ſicut tenetur homo ægrotus licito ac poſſibili remedio procu-

rare, vt ſanitati reſtituatur: peccaret enim ſi ſic ſanitatem à Deo exſpectaret, vt interim medici conſilia reijceret. Atqui nemo eorum, qui ſunt in contraria opinione hoc docet, videlicet hominem aliquando ad amouendum vel deſtruendum maleficij ſignũ ex conſcientia obligari.

9. Si id licet, ergo illi rectè faciunt, qui maleficis ad quæſtionem vocatis abradunt omnes pilos corporis, ne quo maleficij ſigno corpori adhærente, reddantur inſenſibiles, ideoque ad confeſſionem cogi non poſſint, quod tamen videtur ſatis manifeſtè ſuperſtitioſũ. Vnde Frã. à Victoria *in rele. 12. de arte magica:* ſi (inquit) ad expulſionem dæmonum radũt pilos aut capillos, aut aliquid eiuſmodi: eſt magia manifeſta. Nam veri ſancti, qui gratiam Dei habent, nunquam vtuntur talibus ritibus aut obſeruationibus.

10. Probari poſſe videtur ex eo, quod Dominus dicit in Euang. *hoc genus dæmoniorum non eijcitur niſi in oratione & ieiunio.* ſenſus enim eſt non aliter rectè eijci. ergo ſi quis dæmon eiuſmodi intraſſet in aliquem per maleficium, non liceret egreſſum eius procurare per ſigni amotionem.

11. probatur ex eo quod D. Hieronym. commemorat *in vita S. Hilarionis;* ad quem cùm adducta eſſet puella à dæmone obſeſſa, & dæmon clamaret; ſe inuitum in puellam ingreſſum fuiſſe, vtpote vi maleficiorum coactum; nec ſe poſſe eam relinquere, niſi priùs ablatis ſignis ſub limine poſitis: vetuit vir ſanctus ſigna perquiri, & orationis virtute dæmonem expulit: *ne* (inquit Hieron.) *aut ſolutis incantationibus receſſiſſe dæmon videretur, aut ipſe ſermoni eius accommodaſſe fidem.* igitur, ex Hieronymi ſententia, perquirere & tollere ſignum, vt nocumentum ceſſet, ad incantationem pertinet: alioquin ad miraculum diuinum non rectè confugiſſet Hilarion; ſed remedium facilè ac promptum de ſignis amouendis, ſi licitum erat, præſcribere debuiſſet; ne Deũ tentare videretur.

12. apud Gratian. *ca. ſi per ſortiarias 33. q. 1.* vbi enumerantur legitima remedia maleficij, nulla fit mentio requirendi & deſtruendi ſigni: nec quiſquam alius veterum Eccleſiæ patrum reperitur, qui de remedio hoc tanquam licito loquatur. Si reſpondeas eſſe argumentum negatiuum ab auctoritate negata. Vrgent, non eſſe ab auctoritate negata, ſed ab auctoritate negante. quia cùm remedium tollendi ſigni ſit facilè & cuique obuium, eius maximè mentio fieri debuiſſet, ſi licitum illud concilia & patrum decreta cenſuiſſent.

13. Diabolus non eſt alligatus ſignis; poteſt enim nocere ſine ſignis, & poſitis ſignis liberum illi adhuc eſt non nocere, vt & amotis adhuc nocere & non deſinere. ergo fruſtrà tolluntur ſigna, niſi pactum malefici & Diaboli intercederet. ergo remouens conſentit in hoc pactum.

14. Diabolus non poteſt diutiùs nec fortiùs, nec breuiùs, nec leniùs hominem affligere, quàm & donec ei Deus permittit, qui pactis huiuſmodi non attringitur: ergo abſurdum eſt exſpectare remedium ab huiuſmodi remotione ſigni, aut curare talia diaboli pacta: ſed recurrendum eſt ad Deum, in cuius poteſtate eſt Diabolus. His illi argumentis vtuntur, quæ verbis ipſorum retuli; ne quis ſuſpicetur me minùs bona fide agere.

§. II. Nihilominùs ſit concluſio, *ſigna maleficij etiam ſpe ceſſationis morbi ſeu mali licet quærere & inuenta remouere & tollere.* dico, *ſpe ceſſationis,* quia fatentur opinionis contrariæ aſſertores, in contemptũ & deletionem Magiæ ſuperſtitionis, ipſiuſq; Diaboli, licere maleficij ſigna tollere, deſtruere, atque abolere: immò ſanctum id eſſe, ſi ex ſolo odio totius artis, & intẽtionis Diabolicæ id fiat: ſed negant, id licere ea ſpe, & intẽtione, vt nocumentũ ceſſet. *Notandum primò*, quod omnes fatentur, ſigni ablationem nullam habere vim naturalem neque ſupranaturalem mali auferendi ſeu ſanandi; ſicut nec eius K

poſitio

poſitio vim ullam huiuſmodi habuit, ad malum inferẽdum. ſed ſicut, poſito ſigno dæmon fuit, qui nocumentum intulit; ſic ablato ſigno, dæmon eſt, qui malum aufert, quia ceſſat nocere. ceſſat autem, quia ſic cum mago pactus fuit; non quod pacto ſe ligari putet, ſed quia hoc ſibi iudicat expedire ad animarum perniciem. *Notandum* 2. aliud eſſe uti peccato alterius ad bonum, aliud cooperari peccato alterius. nam peccato alterius vti poſſum ad commoditatem meam; quando ille potuit peccatũ vitare, & licito mõ mihi gratificari, vt dictum de vſurario *præcedenti q.* ipſius enim malitia mihi nocere non debet. Cooperari verò peccato alterius nunquam licet, quia nũquam peccare licet; cooperor uerò quotieſcuinque peto ab alio, id quod quod aliaſ ſine peccato nequit præſtare. Quando ergo peto, vt maleficium maleficio, vel nouo pacto inito, tollat; cooperor peccato: quando peto vt id faciat, deſtruẽdo ſignum iam ante initi pacti, ſeu ſine maleficio, & ipſe me nolente adhibet nouum maleficium; ego illi non cooperor, ſed vtor tãtum eius peccato. Eſt doctrina Soti, & Pet. Ledeſm. & alior. mox citandorũ. *Notand.* 3. Signum tolli vel ab ipſo qui poſuit, vel ab alio qui non poſuit. Si ab eo qui poſuit; vel ille inierat duo pacta cum dęmone, vel vnum tantum. duo quidem, quando conuenerat, vt dæmon permanente ſigno debeat nocere; & ſublato ſigno teneatur nõ nocere. nam hic vnum pactum fit de poſitione ſigni, alterum de ablatione. Vnum tantum fit, quando ſimpliciter conuenitur, vt ſigno permanente teneatur dæmon lædere. huius pacti vis includit, non vt ſublato ſigno teneatur non nocere, ſed vt, ſi velit, poſſit non nocere. Quando duo ſunt pacta, tunc conſideranda eſt duplex, quę poteſt accidere, malefici intentio. Si maleficus cũ tollit, vult ſibi ſeruari pactũ; illud ſecũdũ non licet tollere: quia hoc eſt confirmare illud pactũ. Si vero maleficus ex pœnitẽtia pacti initi motus, vult pactum ſuum cum dæmone initum ceſſare; & ideò, vt reſcindatur; tollit ſignum, quod eſt pacti vinculũ, & tollit nõ quatenus ablatio ſigni eſt ſignum ſecundi pacti; ſed quatenus eſt deſtructio primi pacti; poteſt tollere, quia ſic non confirmat ſecundũ pactũ, ſed reſcindit. Quod ſi ſit alius qui tollit: hic non fecit vllum pactum cum dæmone, nec poteſt dici cõfirmare primum malefici pactum; quia illi non cooperatur. Sed ſi gnarus ſecundi pacti quod maleficus fecit, illud tollat, quia vult à malefico ſeruari ſecundum pactũ; ille quantum in ſe eſt pactũ confirmat, & ſic malo cooperatur, quare hoc non licet: ſi verò vel ignarus vel gnarus, illud tollat dũtaxat, vt maleficiũ deſtruat, vel vt pactũ reſcindatur, ſperans dæmonem libere ceſſaturũ à nocendo; nullo modo cooperatur pacto: non primo, quia iuxta illud non operatur: nõ ſecundo, quia illud nõ curat, ſed vult facto ſuo deſtruere primum. Deniq; ſi vnicum maleficus fecit pactum; tunc tollendo ſignum, primum pactum deſtruitur, nec nouũ initur: nec ipſe maleficus vllo modo cõfirmat, vel operatur ex primo: quare nec ei alius tollens cooperatur. *Notand.* 4. ſi ſcandalum ſequatur, non poſſe tolli. quare ſic iſta peragenda, vt ſcãdali occaſio iuſta detur nulla.

His poſitis *probatur* 1. cõcluſio, quia quotquot auctores excuſi de hac egerunt quęſtione, illi ad vnum omnes, ex quo ea quęſtio diſcuti cępit, in hac concluſione conueniunt: eos autẽ loqui, de eo qui ſpe ceſſationis ſignũ remouet, clare patet ex verbis & rationibus, quib. vtuntur. Ante tẽpora D. Thomę, & ipſi D. Th. ac D. Bonauẽturæ, & eorũ præceptoribus, puto plane certum fuiſſe hoc licere; & ideo de hac re nihil expreſſe proditũ; niſi qđ maleficia ſine maleficio tolli poſſe cẽſuerint; quod etiã Tho. de Argentina *d.* 34. Abul. *in* 19. *c. D. Matth. q.* 90. & alij communiter tradiderunt. Quod vero Durand. hoc non dixerit parum refert: omiſit, quia nõ habebat, quod ea in re contradiceret D. Thomæ; ad cui *Anno* 1290 contradicendum, commentarios ſuos elucubrauit. Primus quẽ inuenio ex profeſſo quæſtionẽ diſcuſſiſe, qui tẽ-

pore D. Thomę vixit, Durando prior eſt Henricus Goethalzius ſiue Gandenſis, archidiaconus Tornacenſis. hic quodlib. 5. q. 33. vbi quærit, *an liceat tollere tegulam maleficij ſignum?* tandem reſoluit his verbis, *licet autem pernicioſũ eſt operibus ſuperſtitioſis communicare, aut facere talia, qualia faciunt ſuperſtitioſi communicando operibus dæmonum: Catholicum tamen eſt deſtruere opus ſuperſtitioſum dæmonis, & in hoc ei contrariari. Et ſic dico, quod licitum eſt maleficium deponere ſimpliciter, quemadmodum licitum eſt idolothytum in cloacam projjcere: & etiam vt curetur infirmus maleficiatus (ecce, quod ſub hac ſpe) non credendo quod virtute illius maleficij morbus ille contingat (hoc enim credere infidelitatis eſſet) vt procedit prima obiectio; ſed credendo contrarium, & quod fiat ſola dæmonum actione, ex diuina permiſſione; qui non conſueuerunt ſecundùm pactionem ſuã maleficiatum vexare, niſi ſtante illo maleficio.* Hæc ille: ſequitur, eum, more ſuo nõ nominans, Scotus, & ipſe aliquot annis antiquior Durando, his verbis; *ſi per orationes Sanctorum impediatur virtus dæmonis, benè fit; ſi tamen Deus illas non exaudiat, tunc ſi ſciretur maleficium & deſtrueretur, dæmon non fatigaret eum amplius. quia ex pacto non aſſiſtit; niſi dum durat aliquod ſignum. Et ex hoc patet quod truffatica eſt illa quæſtio, an liceat tollere maleficium intentione curandi maleficiatum? non enim ſolùm licet, ſed eſt meritorium, deſtruere opera diaboli: nec in hoc eſt aliqua infidelitas. quia deſtruens non acquieſcit operib. malignis: ſed credit dæmonem poſſe & velle fatigare, dum tale ſignum durat, & deſtructio talis ſigni imponit finem tali vexationi.* a vides à Scoto hoc meritorium cenſeri, quem diſcipuli eius ad vnum ſequuntur, vt nominatim Ioan. de Baſſolis ibid. q. 1. qui etiam expreſſe addit *meritorium eſſe ſi fiat cum intentione curandi*; & ſic etiam Antonius And. in 4. d. 34. in fi. ſequitur Nicol. Vorillon, *ibid.* & Nicol. de Orbellis ibid. & Guido Brianſonus, b & Ioſephus Angles, c & Alph. à Caſtro *libr. 1. de iuſ. hæret. punit. c. 15.* & Pelbert. Temeſuar. *Roſarij p. 4. ver. matrimonium. 5. §. 38.* Eſt etiam hæc ſententia communis Thomiſtarum, vt Caietan. *tractat. 12. tom. 2.* vbi ait; *duobus modis contingit maleficiũ à maleficis ſolui; primò per ſimplicem diſſolutionem ſeu deſtructionem maleficij prius facti, puta diſſoluendo ligaturam capillorum cum annulo ligneo &c. & hoc abſque dubio licitum eſt, nec opus malefici, vt maleficus eſt ſed hominis ſcientis impedimentum boni proximi ſui. quia nulla hic tumit inuocatio dæmonis, ſed ſola diſſolutio ſigni; quo durante diabolus ſtatuerat malum alterius continuare. 2. per inuocationem dæmonum, ſeu aliud maleficium, & hoc proculdubio peccatum eſt mortale. hæc ille.* vides Caietan. hoc definire, vt indubitatum. idem volunt Silueſt. *verb. maleficium q. 7. & 8.* Tabiena *verb. impedimentum 12. verb. 9.* Fumus *ver. maleficium num. 2.* Domin. à Soto *in 4. d. 34. qu. 1. ar. 3.* vbi dicit *nos poſſe maleficum rogare, & ab eo pecunia extorquere, ut ligaturas, quas habet ſepultas, aut ſuſpenſas, aut alicubi aſſeruatas, illinc dimoueat; quia illud maleficum facere, virtus eſt: & quicunque ſciret vbi ſunt, poſſet illas inde ſubtrahere* & cetera. idem aſſerit addens *meritorium id eſſe* Bartolomæus Ledeſmius *de Sacramento matrimonij diffic. 49.* & eiuſdem inſtituti ac nominis recentior Petrus Ledeſm. *in 3. p. q. 58. ar. 2. d. 2.* Henric. Henriquez *lib. 12. de Sacramen. capitu. 8. numer. tertio.* Conſentiunt Nominales, *vt Gabri. in 2. diſtinct. octaua quæſtion. 2. articul. 4. & Aureolus in 4 diſtinc. 34.* Conſentiunt etiam Summiſtæ vnanimiter *Silueſt. Tabien. & Fumus ſupra; Angelus in ver. ſuperſtitio. §. 13. Roſella ver. impedimentum verſi. 13. Caiet. in ver. maleficium & Iacob. de Graffiis in deciſio aureis. c. de maleficio.* Quinetiam Fráciſ. Zammarinus beneficiatus Lateranenſ. Eccleſiæ, *in theſauro Sacerdotali quẽ collegit ſecundum conſuetudinem ac ritus S. Eccl. Rom. par. prima. titu. de exorciſmis capitul. 2. quod de maleficijs*, hoc non tantum dicit licere, ſed quaſi neceſſarium & rituale præſcribit, his verbis; *adiungo, quod illa oſſa & penna inſerta vna in alia: & multa, & quaſi infinita talia, quæ in lectis inueniuntur a dæmone deportata: ſicut clarè fuit deprehenſum, ſunt extrahenda, & igne comburenda, dum dicitur pſalmus:* Exſurgat. *Nec ſequenda eſt illa ſuperſtitio quã vulgus ponit, de mittendis talibus rebus inuentis ad fluuium currentem. & cætera.* ſic ille.

a in 4. diſ. 34.

b in 4. qu. 13. conc. 3.

c q. de arte magic. 4. ar. 6. difficul. 2. junct. in 4. q. de impedimen. matri. ar. 2.

Digitized by Google

ille fol. 180. colum. 4. Conſentiunt Iuriſtæ, non tantum qui tenēt poſſe nos maleficiis in bonum finem vti; & alij, qui dicunt per ſuperſtitioſa poſſe tolli maleficium, quos ſupra citaui. ſed & qui hoc reijciunt, *vt Turrecrema in d. capitu. monet te, Nauarr. in Manual. capitul. 11. num. 29. & Pet. Binsfeld. in l. eorum quæſt. 5. Cod. de malef. & mathemat.* Inquiſitores quoque Germani, *Sprenger. in malleo, & Nider. in Formicario, ſupra citati, & Ioan. Chappeauuille Vicarius & Inquiſitor Leodienſ. in tracta. de caſibus reſeruatis.* Vnde patet hanc eſſe ſententiam planè communem, Hiſpanorum, Germanorum, Italorum, Gallorum, Britannorumque; Theologorum quidem Scholaſticorum omnium, Nominalium, Scotiſtarum, & Thomiſtarum; ex quibus multi Cardinales & Epiſcopi & Magiſtri Sacri Palatij fuere, ceteri dignitatibus alijs, aut eruditione ſaltem, & pietate conſpicui. Quare cum ſit incredibile, tot academiarum præcipuarum profeſſores, in hoc dogmate ad mores pertinente, vſque ad Heſſelium erraſſe; & hodie quoq; errare, tum in lectionibus publicis, tum in confeſſionibus audiendis tum in ipſa praxi quotidiana, idque errore tam periculoſo: ſanè non videntur carere temeritate, qui hos omnes inſcitiæ & erroris condemnare audent; & puniendos putant; quotquot, ſola etiam auctoritate talium adducti, maleficij ſigna remouerunt. Accedit, quòd auctoritatem hanc rationes validiſſimæ comitantur; quibus contrariæ opinionis defenſores nondum ſatis efficaciter reſponderunt.

Probatur primum hæc ſententia exemplis illis ſuperiore capite narratis B. Godoleuæ, & B. Theodori archimandritæ. & quodam quod Ill. Cardinalis ex Societate noſtra Rob. Bellarmin. *in publicis prælectionibus* narrauit, cum ante multos annos Louanii ſententiam illam Heſſelii ſolidè, ſed breuiter refelleret. Concionator (*verbis eius vtar*) quidam *Prædicatorum: quod me puerum vidiſſe memini; in monte Policiano in XL. cum vellet concionari, loqui non potuit. accidit id ſecundo & tertio. videns id nō eſſe rem naturalem, in concione tantum ſibi vocem præcludi; votum vouit Sanctæ Agneti, quæ erat loci patrona; inuenitque ſigna in ſuggeſtu, capillos inter ſe ligatos, & ſimilia. combuſsit ergo illa, & vox ei reſtituitur. concionem poſtea habuit.* Quod ſi peccatum hoc fuiſſet, Deus à pio concionatore inuocatus, & voto ſollicitatus eum non ſanaſſet; neque ſigna illi oſtendiſſet, quæ tollere nō liceret. his accedat ſimile ęquè conteſtatum. Anno 1589. *Genuæ adoleſcens quidam pius, ex imprudenti aſpectu, ita effusè in amorem mulieris exarſit, vt diuinum excluſerit: mittebantur vltro citroque munera, & furtiuæ litteræ, idque trimeſtri ſpacio. Poſt quod, is graui morbo afflictus decubuit. Mirum certè, quàm immundas ſordes, & varias ante ora aſtantium euomuerit: muliebres crines, ouium villos, linum bombycem, crinales acus, & ſutorias, unguiū ſegmina, oſſium fragmina, & ferramētorum, non paruo numero, vna cum ſanguine. Quidam è noſtris hortatur eum, ne amplius illigari ſe patiatur amore peſtifero. Quærit deinde, num quæ eſſent ab eo munera aut litteræ? litteras acceptas aiebat, ſed deinde laceratas; noſter non credens, admonet familiares, ut eius arculam, ſcrutentur, &, ſi quid ſit amatoriū, tollant. Ea res cum ægro occulta voce quadā innotuiſſet, arculæ clauem horrendis clamoribus poſtulat, & acceptam eadem voce admonente, iniecit in os uoraturus, niſi prohibitus fuiſſet: eam puluino ſupponit: oculorum uſum amittit: admonet mater, ut doctus malo reddat clauem; eam cum quærens non inueniret, furto ablatam credidit: tunc incipit magis uociferari, nec tamen reperta in toto lectulo diligenter excuſſo: ui tandem cum arcula eſſet reſerata, binæ litteræ amatoriæ inuentæ, & igni traditæ ſunt, quo facto reſtitutus ei ſenſus uidendi, & clauis non ſine admiratione apparuit antè oculos quærentis expoſita. Melius interea habere cœpit & corpore & animo, & paullò poſt ſanus omnino factus eſt.* Hæc Franc. Bencij noſtri verbis perſcripta & Romæ excuſa in anni illius litteris deſcripta. facile videt hic unuſquiſq; ſignum maleficii litteras fuiſſe, quod ne tolleretur dæmonem conatum; eoque amoto & cremato, nocere deſiiſſe. Sprengerus *p. 2. Mall. quæſtio. 1. capitu. 1.* narrat hiſtoriam ſequentem. *Comes quidam præclarus genere VVeſtraſienſis*

territorij in confinibus Argentinenſis diœceſis iuuenculam ſimili genere præclaram duxit uxorem; quam tamen poſt celebratas nuptias uſque ad tertium annum, carnaliter cognoſcere non poterat maleficiali impedimento, ut res probauit euentus, impeditus, an-

Hoc probum

xius, & quid ageret ignorans, & ſanctos Dei iugiter interpellans. Accidit, ut ad ciuitatem Metenſem, ob negotiorum quorumdam expeditionem applicaret; in qua, dum per uicos & plateas ſeruis & familia uallatus incederet, quandam mulierem: quæ ante illos annos concubina ſua fuerat, obuiam habuit; qua uiſa, dum ſuper maleficia ſibi illata minimè cogitaret: improuiſè eam blandè, ex amicitia contracta antiquitus, alloquitur; & qualiter ſe haberet, ut ualeret, inueſtigat. At illa cernens Comitis pietatem, vice uerſa, de ualetudine ſui corporis & ſtatus, diligenter inueſtigat. quo reſpondenti quod benè & proſpere cuncta ſibi ſuccederent, illa attonità paullum ſiluit. & Comes cernens illam attonitam, amplius uerbis blandis eam aggreditur, ad collationem inuitando. At illa de ſtatu uxoris interrogando ſimile reſponſum accepit, quod bene in omnibus ſe haberet. Tum illa anne pueros etiam generaſſet, inquiſiuit. Et Co-

Hoc improbum quia mendaciũ.

mes, tres mihi (ait) ſunt pueri maſculi, quolibet anno unum genuit. Tum amplius illa ſtupefacta paululum ſiluit. Et Comes, rogo te, cariſſima, cur tam diligenter inquiris? indica, nec enim dubito, quin meę felicitati congratuleris. Tum illa, uere congratulor, ſed maledicatur illa uetula; quæ obtulit ſe uelle corpus ueſtrum maleficiare, ut carnalem actum cum uxore ueſtra minimè haberetis. In cuius ſignum puteus, qui eſt in medio curia ueſtræ, continet in fundo ollam, certas res maleficiales continentem; quæ ea de cauſa ibidem poſita fuit, ut quamdiu ibidem contineretur, tam diu coeundi impotentia uobis adeſſet: ſed ecce omnia uana ſunt, de quibus gaudeo. &c. Nec Comes diu diſtulit, ad domum regreſſus, puteum exhauriri fecit, ollam reperit, & cuncta concremando, potentiam illam perditam ſubitò recuperauit. Hæc ille. ſufficient hæc tria exempla certiſſima in diuerſis maleficij generibus: & quod ad tertium illud, poſſet quis ſuſpicari continuas ad Dei ſanctos preces, ut hæc ei rei benè gerendæ occaſio fortuita offerretur, à Deo impetraſſe; quamuis, quæ hominum inconſulta eſt calliditas, media illicita (nempe mendacium) alijs licitis (æquiuoca locutioni, & maleficij ſigni remotioni) miſcuerit. Si uelis plura uide ſup. libr. 3. Par. 1. q. 4. ſect. 3. in princ. & ſect. 5. litt. C.

Aliud ponit exemplum Cæſalpinus in Diſquiſit. de Dæmonib. c. 17. quod alibi exhibui. Sed plura Bapt. Codronchius, cuius hęc ſunt verba: Vincentius Carrarius 2. p. de medico & eius officio, meminit cuiuſdam ſuæ ſororis, quæ maleficio affecta inuentis ac crematis ſæpè maleficij ſignis ueneficis conualuit. Hieronym. Mengus ſcribit quandam nobiliſſimam uiduam ueneficio lethali ac inſanabili morbo affectam; dum ageret de extrema unctione inſtrumentis maleficij combuſtis, ſpiritualibuſque remedijs adhibitis, quaſi repentè, omnibus admirantibus recepiſſe ſanitatem. Narrat & quidam auctor de quodam presbytero: qui cum peſſimè maleficio affectus, plurimis menſibus lecto decubuiſſet, nec innumera remedia à medicis adhibita quicquam ei profuiſſent, inuentis in lecto plurimis ſignis ueneficis, & combuſtis; quouis menſe luna reuoluta alia & alia diuerſa inſtrumenta reperiebantur, quibus ſemper igne conſumptis Dei auxilio, & Eccleſiaſticorum remediorum tãdem priſtinam ſanitatem adeptus eſt. Annis ſuperioribus Franciſca filia mea, decem menſes nata, apud nutricem inſignis macie eſt affecta, ſæpe ac ſæpius magna ſuſpiria edebat; & quando deſaſciabatur ſemper plorabat, ægrèq; ſe ferebat deſaſciari præter puerorum morem, qui quamuis ſint male affecti uel dolore aliquo detenti, cum faſcia ſoluuntur quieſcere, ac delectationem tum capere ſolent. Nulla inuenta cauſa præternaturali effectus, nutriceq; mutata, cum in deterius laberetur, ſubijt ſuſpicio uxori meæ, quod, cum eſſet puella admodum uenuſta; inuidentia cauſa, uel odio cuiuſdam uetulæ ueneficio eſſe affectam. Quapropter culcitram inquirens, nonnulla ueneficij ſigna repperit: oceres namque, grana coriandrorum, fruſtum carbonis, & oſſis defuncti, rem quandam compactam mihi incognitam, quam fieri ab his improbis fœminis ex quibuſdam cum ſanguine menſtruo mixtis retulit quidam peritus exercitat. Præterea quaſdam plumas ita quibuſdam filis artificioſè inſertas,

Digitized by Google

tas; ut pileo ut moris eſt applicari facilè poſſent: quibus omnibus igne benedicto combuſtis, & adhibitis per triduum exorciſmis & alijs nonnullis remedijs ſacris, cœpit melius ſe habere, & carnem aſſumere: ita ut curatam fore exiſtimaremus: nihilominus tranſactis quidam diebus, cum eſſet ualdè moroſa, & multum ploraret, eodem lectulo denuò explorato, inuenta ſunt nonnulla alia inſtrumenta, quibus crematis ſanitati reſtitui uiſa eſt. Attamen in plenilunio menſis, cum plorabunda noctem totam inſomnem duxiſſet, mane colore cinericeo fuit affecta, & ita mutata facie ab ea quæ ueſperi erat, ut eſſet res lacrymis magis quam admiratione digna. Explorato denuo lectulo inuenta ſunt fruſtula duo nucis ſiccæ, & oſſis albi, nouem uel decem oſſa piſciũ quæ erant fabricata inſtar pectinum quibus capita pectuntur, cum quibuſdam corollis mira arte ex uarijs rebus paratis. Quib. igni traditis, mutata domo, & pluribus alijs, & ualidioribus per exorciſtam peritum adhibitis auxilijs, Dei beneficio abſque vllo remedio naturali conualuit. Sic ille lib. 1. de morb. ueneſic. c. 8. Eo lubentius verba adſcripſi, quòd in ijs quædam notabilia. Primo recurrere malum, de nouo ſignis poſitis, & ideo de nouo ſæpiùs ac ſæpius tollendum. Secundo ignem benedici, quo res iſtæ comburendæ, & ſimul adhiberi exorciſmos. Tertiò mutatio domus, quæ valde utilis.

2. *probatur* concluſio communi praxi cunctorum ferè vbique etiam bonæ conſcientiæ: & ſcientiæ, qui hoc modo maleficiatos ſanant: & forte alius modus ſanandi, uix unquam occurrit.

Ex Sprengero & Niderio quædam exempla *lib.* 3. retuli, vnum nunc addam de equo, ſic mirè magico maleficio cruciato, & ſola nodi ſolutione ſanato, quod narrat, quadam epiſt. inſignis medicus Balduinus Ronſſeus, (*a medica uenationis. ep. 50.*) *a* his verbis; *Iam ad aliud digrediar, quod co mulari huic uiro contigit. Is in ſuburbanum profectus, cereuiſiariam quandam tabernam prætereuectus, uidit aliquot multis nominibus ſibi addictos; ſtatuit igitur eoſdem admonere debiti, atque ni perſolutum curarent, in ius uocaturum minatur: excuſant alij quibus ingenium hominis mite prorſus perſpectum eſſet, rogabant aliquantulum temporis concederet, atque inter hos prorupit quædam toruo uultu, fixis in terram oculis; quæ, calcitrantem cui inſidebat equum admirata, ſicuti uidebatur, rogat quonam pergat, atque interim monet, ne quid nimis equo ſuo confideret. Subridins ille, ecquid (inquit) putas mihi incognitam equi huius indefeſſam uirtutem; qui ea ad decem & eo amplius milliaria citra ullam defatigationem uti conſueuerim? Reſpondit illa, uereri tamen ſe, ne ferendo ſit.*

Vir anilem ſubeſſe fabulam ſuſpicatus, ſubdit equo calcaria; qui præter conſuetudinem iam primùm admotum pigrior, progreditur quidem, ſed labaſcentibus quodam modo, ac titubantibus pedibus. Admiratus igitur hanc ſubitam equi debilitatem, domum redit, equum manu pedetentim ducens, accirique iubet ex tempore Veterinarium. is cum ſudore madentem uideret equum, rogat numquid defatigatus fuerit, utrum poſt diuturnam quietem ſubitò exiſtimulatus ad curſum, & num à concitatiore curſu confeſtim biberit, & alia huiuſmodi; quæ iumentis morborum origo eſſe ſolent: & cum nullam euidentem cauſam ad morbi huius generationem facere animaduerteret, rogat ut ſuæ fidei committatur equus, pollicetur interim, ſe ſuo non defuturum officio, atque omnem moturum lapidem; ut cognito tandem morbo, eidem auxiliares adferat manus. Conceditur Veterinarij fidei equus, atque ad eundem in ſtabulum deducitur, ubi equus doloris uehementia exagitatus, pedibus humum ſcalpens, protinus in terram deuoluitur crebra trahens ſuſpiria. Veterinarius conſilij penè inops, animo uoluens quot quantiſque caſibus morboſis impetantur equi, uenit illi in mentem eoſdem, aut propter emphraxim ut uocant, aut quoties ſuo tempore lotium non reddiderunt, grauiſſimis ſubiacere periculis: experiendum igitur cenſuit, num quod uitium in ano aut ueſica eſſet. manum ergo in anum ingerit, perſcrutaturus num quæ materia in eo contineretur, quæ huiuſcemodi accidentia parere poſſet. conſueuerunt namque equi; quibus durior eſt aluus, & quorum anus ſcybalis quibuſdam præcluditur, ex qualibet cauſa uolutari, ac ſudore perfundi: &, cùm nihil tale eperiſſet, equi membrum genitale aut penem attrectare cœpit; quem manu eductum

uidit

vidit arctiſſimè, atque intricatiſſimè colligatum eſſe: tentat igitur primum nodum vnguibus diſſoluere, ſed fruſtà nexuum enim capita cum occulta eſſent, obliquiſque inuolucris varia inter ſeſe abdita, ferro tantum diſſolui poterant. Erat autem nodus hic malefica arte, vt ſuſpicantur omnes, contextus ex cannabis radicibus; in hoc Gordium ſuperans nodum, quod hic ex corni papyro plicabili, & in omnem partem flexili connexus eſſet, ille etiam ex ipſa radice dura, & ad complicationem rebelli. Nodo igitur diſſoluto proſilijt protinùs equus, atque per lotium maxima copia concreti ſanguinis reiecta, conualuit quidem: uerum ita ut ad priſtinum illum ſuum uigorem nunquam redierit.] Arbitror hanc maleficam, intempeſtiua in compotatione interpellatoris moleſtia in bilem prorupiſſe, & obmurmurato carmine, per dæmonem curaſſe, equi membrũ ſic vinciri; idque ſentientẽ equum ita calcitraſſe: mox obſcænam illam prodijſſe in publicum, & quæ narrata miſcuiſſe colloquia. Neq; hic vllum erat naturale remedium aliud, quam ſi nodus ille diſſecaretur. ſic etiam in maleficio lactis furaculo, nõ aliud ferè præſentaneum occurrit, quàm ſi vtres coriaceos; in prata uel ſtabula miſſos, vbi armenta vaccarum degunt; deprehendas, & remoueas, diſſeceſque. Monet me ſeries epiſtolæ illius Ronſſei, vt adijciam quod ille præcedenti hiſtoriolę ſubiecit: *Quid* (ait) *hic commemorem vtres illos emiſſitios, ad anatis ſimilitudinem ex corio conſutos, quos uulgus, Litelatas uocat, quibus ad emulgendum in pratis lac è uaccis utuntur? nam quantumuis eoſdẽ hactenùs, pro anili quadam fabula atque meris nugis aſtimauerim; Neoſtadij tamen ad Lenum, quod nunc Landſtroſtium appellatur fortuitus quidam euentus docuit rem eſſe nimiſquàm ueram, & in hominum perniciem excogitatam; quando ſub annum ni fallor 1553. miles quidam probè potus ex pratis in ciuitatem per Leni pontem ſeſe uolutãtem utrem unum obuium habens, neſcio quid antea ſtomachatus, educto gladio medium diſſecans totam plateam lacte repleuerit: adeò ut facti rumor per totam ciuitatem diſperſus, omnes quotquot eſſent ciues rei nouitate obſtupeſcentes ad ſpectaculum alliceret: atque id ita factum eſſe multi fide digni ciues mihi retulere, qui ſuis oculis ea ſe uidiſſe teſtati ſunt. Huc accedit, quod audiuimus Godelam quondam KuKers palam confitentem, utrem hunc emiſſitium à ſe conſutum atque emiſſum fuiſſe, ac non ratò magnam lactis cupiam ad ſe detuliſſe.*] quis aſſeueret non licere tales vtres perdere, ne fructum vaccarum perdant armentarij? ſi vtrem perdere licet, cur non & nodum illum ſoluere? ſi nodum, cur non & ollam ſubliminarem effodere.

3. *probatur* concluſio valida ratione. nulla in hac amotione illicita intercedunt: licita itaque eſt amotio. Antecedens probatur enumeratione omnium actuum; qui hic reperiuntur. hi actus uel ſunt interni animi, vel externi verbi & operi. Animi interni actus ſunt tres, primus deſiderij vt ſanitas reddatur & ceſſet nocere dæmon: & ad hunc finem; vt tollatur conuentio malefici & dæmonis de nocendo; & quia hæc pactio dependet à ſigno, cupere proinde ipſum ſignum tolli ac deſtrui. proximus actus eſt opinionis, ſiue credulitatis humanę, quod videlicet opinor ſeu credo probabiliter, cum ſublatione ſigni pactum ceſſaturum, & cum pacto noxam, & ſic noxa ceſſante ſanitatem reddendam. Tertius eſt. ſpes ſanationis & ceſſationis. Verbi externus actus, rogare maleficum vt ſignum tollat, & nocere per dæmonem deſinat. Operis externus actus eſt, ipſa ſigna tollere et deſtruere. Sed omnes iſti actus, ſiue ſingulos ſpectes, ſiue cunctos ſimul copulatos, ſũ liciti, & ſuperſtitionis expertes. licita igitur, & ſuperſtitionis expers eſt, tota hæc amotio cũ ſpe tollendæ noxæ. Maior probatur, quia nihil aliud intercedit in re tota. Minor verò, *de deſiderio*; quia licitum, immò & meritorium eſt deſiderare ſuam & aliorum ſanitatem; quare & deſiderare impedimentorum ablationem, & mediorum ad id vtilium adhibitionẽ. Medium verò ad hunc finem, eſt maleficij ceſſatio; ad ceſſationem, medium eſt cauſa aliqua cur dæmon velit à noxa inferenda ceſſare: ad hanc cauſam auferen-

auferendam, mediũ eſt, infringere pactum, ex quo nocet; & quod, niſi fuiſſet cum malefico initum, non nocuiſſet. pacti illius duratio, commenſurata eſt, dæmonis voluntate, ipſius ſigni durationi; quare medium deſtructionis pacti, eſt deſtructio ſeu amotio ſigni: atque ita, à primo ad vltimum, deſtructio ſigni, eſt medium neceſſarium ſanitati recuperandę. quare ſicut licitum eſt ſanitatem deſiderare: ſic & licitum eſt ſigni deſtructionem deſiderare. Probatur etiam minor, *de opinione* quia opinari ceſſaturum maleficium ceſſante pacti ſigno, non eſt illicitum nec vanum. non illicitum, quia id fidei non repugnat; nec vlla lege prohibitum eſt. non eſt vanum, quia nititur rectæ rationis coniecturis. valde enim veriſimile eſt dæmonem tum ceſſaturum: primò quia ad nocendum impulſus fuit pacto, quod iam ceſſat. ſecundo, quia nihil ſupereſt, quur hac in re a malefico honoretur. tertiò quia ſi promiſſis ſteterit, maleficum arctiùs ſibi deuinciet: & plures alliciet, *De ſpe* quoque probatur. quia hæc nihil eſt aliud, quam deſiderium boni cum opinione euentus. quare quod meritò opinor euenturum mihi bonum, id licitè ſpero; ſi bonum ſit ex rerum numero, quæ licitè deſiderantur. Ex his patet de actibus externis. nam quod licet cogitare, licet loqui; & quod licet concupiſcere, id licet petere. quare ſi poſſum deſiderare a mago ſanitatē, & opinari me ab illo conſecuturum, poſſum etiam ab eodem illam petere: & quia deſidero conſequi modo licito, poſſum petere ſub tali modo, vt manifeſtum eſt. Denique quo ad actum externum, res quoque aperta eſt. actus ille eſt amotio ſigni: ſed in hac amotione nihil illicitum eſt, ex parte intentionis, nec ex parte petitionis, vt probatum; ergo nec ex parte executionis. Conſequentia probatur, quia executio nihil addit illiciti, nec ſuperſtitioſi, quia nec ratione intentionis, nec ratione operis, quando ſcandalum abeſt, de quo non eſt quæſtio, sed abeſſe præſupponitur.

Dicunt aduerſarij, *rati one operis id fieri*; quia ſemper ſit tacita quædam honoratio ſeu inuocatio dæmonis. Quod falſum eſſe, ſic oſtenditur. opus illud amotionis ſignorum: nec eſt dæmonis inuocatio uel honoratio ex natura rei, vt per ſe patet; neq; etiam ex intentione maleficium amouentis, quia non intendit hac ratione dæmonem honorare uel eum inuocare: ſed intendit inuocationem per magum ſigno poſito factam impedire: nec etiam intendit, comprobare pactum magi cum dęmone, uel quicquam operari ex illo pacto; nec dæmonem inducere ut illud pactum cum mago ſeruet, ſed ſolummodò intendit pactum illud nocendi reſcindere, & annihilare neque etiam dici poteſt eſſe honoratio, uel inuocatio dęmonis ex pacto aliquo præcedente eius qui petit amoueri, quia iſte nihil expreſsè uel tacitè cum dæmone pactus fuit, ne id quidem vt ſublato ſigno deſinat damnũ dare: neque etiam ex errore opinionis, quia non tollit idcirco quòd putet illis rebus vim ineſſe ſic nocendi, ſed quòd exiſtimet quamdiu hæc poſita manebunt, dæmonem, Deo permittente, nocere poſſe; & propter pactum cum mago initum nocere uelle, & eadem ex cauſa ſigno ſublato à nocendo deſiſtere velle; quæ omnia docet experientia eſſe veriſſima.

Dices fortè, dæmon idcirco nocere deſinit, quia ſic exiſtimat ſe honorari. *Reſpondeo*, etiam ſi ille putaret ſe honorari; quamdiù, nec res talis eſt quæ natura ſua honorem tribuat, nec adeſt vlla intentio honorandi, in eo qui remouet, parùm refert; nec propterea dici quis poteſt dæmonem honorare. Deinde nec verum eſt ideò dęmonem ceſſare; potiùs ceſſat, ut pactum cum Mago ſeruet, & ſic eum ſibi deuinciat, & alios alliciat, & alias ob cauſas ut dixi.

Probatur concluſ. 4. Maleficus malè facit ponendo. ergo benè facit tollendo. Reſpondent non ſequi, quia etiam in tollendo eſt ſuperſtitio, propter tacitum pactũm, quod tum iterum cenſetur inire cum diabolo. propterea quia tollit cum ſpe ceſſationis. Sed

contar

cõtra: res ipſa ſine ſpe non includit pactum, (verbi gratia, ſi ruſticus uel puer tollat omnino ignarus poſitum ad nocendum à magis, iſte nullum tacitum haberet pactum, vt patet: attamen dæmon ceſſaret à nocendo.) nec ſpes iſta (vt probatum) per ſe ſuperſtitioſa uel illicita eſt.

probatur 5. Licet declinare à loco, vbi poſitum eſt ſignum, ſpe euitandi malum; licet etiam uitare perſonas, à quibus quis metuit lædi maleficio. ergo licet etiam remouere ſignum cum eadem ſpe. Nec ſatisfacit ſolutio negãtium conſequentiam; eò quòd fuga à loco noxio ſit naturaliter ordinata ad euitationem mali, in quod quis incideret, ſi eum locum pertranſiret: ſigni autem amotio ad hoc naturaliter nullomodo ſit ordinata, nihilò magis quã ſigni poſitio ad malum. Non, inquam hoc ſatisfacit. quia ratiocinantur à naturali cauſa ad moralem. argumentũ verò procedit de eadem cauſa in vtroque. ideò ſic confirmo argumentũ. ſi ſciam poſito veneno aliquo naturali locum eſſe noxium, licet mihi ab illo declinare, vt effugiam. ergo licebit etiam mihi venenum illud ab illo loco tollere, ne quem amplius lædat. Valet hæc conſecutio? progredior. igitur ſimiliter, ſi ſcio ſub limine poſitum maleficium, ut quicumque limen illud calcauerit, moriatur; licebit mihi per aliam domus portam egredi & limen vitare: ergo licebit mihi quoque maleficium illud ſub limine poſitum amouere. Omnino enim ſimiles ſunt hæ conſecutiones. nam ſicut in priore vtraque res naturaliter ad ſalutẽ ordinatur: ſic in poſteriore vtraque æquali modo moraliter ad eandem ordinatur: & ſicut ſe habent amotio & fuga, naturalem ad cauſam; ſic etiam ſe habent amotio & fuga, ad cauſam moralem, quale eſt ſignum. ideò ſi rectè argumentamur à fuga cauſæ naturalis ad eius amotionem, etiam rectè argumentamur à fuga cauſæ moralis ad eius amotionem: neq: in eodem cauſæ genere vllum diſcrimen eſt fugæ & amotionis. ſicut enim fuga perſonam remouet à loco noxio, ſic & amotio rem remouet ne perſonæ in illo loco queat nocere.

5. licet maleficos de medio tollere, ea ſpe & deſiderio, ne hominibus amplius noceant per Diabolum, ut eius uiua inſtrumenta: licet ergo ſigna quoque maleficorum tollere, ne per diabolum illa ampliùs noceant, vt eius muta et fictitia inſtrumẽta moralia. ſicut enim tubæ, & tympana, & vexilla in bello, ſunt quædam moralia inſtrumenta militiæ; ſic huiuſmodi ſigna ſunt quædam quaſi nequitiæ & malitiæ diabolicæ inſtrumenta, nõn operantia, ſed eam ad operandum excitantia. Huic argumento nondum reſponſum eſt, ab ijs qui contra ſentiũt. Nam quod uim argumenti & ſimilitudinis poſitam putant, in ratione tantum ſigni; & maleficos dicant non occidi, vt ſigna diaboli: hoc eſt πάρεργον.

6. Poſuit maleficus ſignum? quid eſt facturus? ſi tollit, ſecundum vos peccat: ſi non tollit, verè & grauius peccat; quia relinquendo manet cauſa damni proximorum. perplexus ergo futurus eſt, quem contra religionem, iuſtitiamuè peccare neceſſe. *Reſpondent*, relinquere debere & pœnitere. nec peccaturum relinquendo. quia relinquendo non eſt cauſa nocumenti, ſed eius cauſa fuit ponendo illud & paciſcendo cum dæmone. Reſtare ergo illi, ut pœnitens Deum oret, reprimere dignetur Diaboli poteſtatem. *Contrà*: ſicut peccauit cauſam dando, cur inciperet alius lædi; ſic ad huc cauſam dando, cur pergat eum Diabolus lædere; & ſicut poſitio vel ligatio fuit cauſa inchoati damni; ſic relictio ligaminis ſiue non amotio, cauſa eſt continuati damni. ergo ſicut tenebatur impedire, vel tollere cauſam ne damnum inciperet inferri, ſic etiam tenetur ne illud vlteriùs proſerpat, uel diutiùs duret. Quod ſanè clariſſimum eſt in maleficio, quod effectum habet ſæpiùs renaſcentem. verbi gratia, maleficium ſterilitatis primo anno nocuit tot equis, tot vaccis &c. 2. anno iterum nocebit fortè pluribus, ergo ſi tenebatur impedire damnum primi anni, cur non & ſequentis?

Digitized by Google

tis? Confirmatur, in foro exteriore damnaretur ad omnia damna illata reſtituenda, quamdiù illa inferrentur & tam de damnis annorum ſequentium quam primi; ſi diuerſis actionibus ageretur de ſingulorum annorũ damnis. ſed hoc, quia peccat contra iuſtitiam, & eſt efficax adhuc cauſa damni. Ergo in foro etiam interiore adhuc peccat; quia tenetur facere, quod probabile illum eſt poſſe facere probabile autem eſt illum tum tollere debere, ut proximi damnum impediat. quia communis hæc eſt ſententia optimis fulta rationibus, ut oſtendimus.

7. Si duo reges ſic inter ſe paciſcantur, vt columna ſeu turricula quapiam ſtante erecta, ipſi ſibi mutuò auxiliũ ferant contra tertium regem aliquem ſi tertius iſte pacti gnarus, vt illi deſinant ipſum bello infeſtare, turriculam illam uel columnam deijciat, & demoliatur; non dicetur ille tertius propterea conſentire in illorum fœdus, neque cum ipſis, vel eorum altero; qui fortaſſis illum admonuiſſet; pactum vel ſocietatem inire. Igitur nec maleficiatus dicendus eſt cum malefico vel dæmone propterea ſocietatem inire, quia deſtruit ſignum, quod illi depacti, vt à nocendo ceſſet dæmon. Nec quicquã habet veriſimilitudinis quod reſpõdent, etiam hunc tertium cum prioribus pactum inire; quia beneficium ab illis exſpectat. Nec enim vſquam vel apud Iuriſconſ. vel apud Theologos, inuenias talem pacti vel ſocietatis ineundę formulam aut genus. deinde deſtruendo turriculam illam, potiùs pactum prius inter duos initum ſoluitur, adimpleto termino; ſic etiam remoto ſigno pactum dæmonis & magi conditione ſublata expirat. ſoluit ergo iſte remouens pactum alienum, nec ipſe nouum init.

8. ſi quis cum hoſte foret pactus, vt ſuſpenſa de muro flammula candida, accurrat, & portam occupet, vrbeque potiatur: & tertius quiſpiam ciuium hoc reſciſcat: nonne tollere licebit, immò merebitur ſi fecerit? quis quæſo illum proditoribus conſentire dicat? rectè æſtimantes iudicabunt, eum pacta conuenta eorum non ſtabiliuiſſe, neque approbaſſe, ſed abominatũ ea reſcidiſſe. Cur igitur non eadem ratione & iure, qui reſciuit pactum dæmonis & malefici de olla in familiæ perniciem defoſſa; poterit illã tollere, & tollendo cenſendus erit ab eorũ pacto alienus? an cũ ille nõ cõſentiat proditioni, qui illã deſtruit: hic cẽſendus cõſentire maleficio, qui illud deſtruit?

Denique vt ſemel finiam (tædet enim tam multas ſoli faces admouere) licet omnes conatus ſimiles dæmonis impedire. ſi incantamentis aliquis dæmonem ad nocendum inuitaret; rectè faceret, qui murmuranti os pugno obturaret: ſi per ſcripturam & characteres id conaretur, laude dignus eſſet, qui diſſiparet & conſcinderet membranulas. cur non idem ius cõceditur in ſignis poſitis, quę ſimiliter dæmonem ad nocendum pelliciunt; ſicut ergo poſsũ impedire, ne verbis vel characteribus magus conſequatur effectũ à dæmone, potero etiam ſigni alterius deſtructione id ipſum perficere.

§. III. Reſtat reſpondeamus obiectionibus, quæ quod multæ ſunt, & prolixæ, cogent nos etiam, quam vellemus, eſſe prolixiores.

Ad 1. *Reſpond.* non fieri ſufficientẽ enumerationem partium. ſanitas enim exſpectatur a morali cauſa, nempe amotione ſigni. ſicut in exemplo proditorum (de quo egi in probatione. 8.) liberatio nõ exſpectatur a Deo, uel Sanctis, uel natura, uel proditoribus immediatè; ſed à ſigni amotione. Sed vrgent, ſaltẽ mediatè exſpectatur à proditoribus; ergo & ſanitas hic mediatè exſpectatur à dæmone. Sed hoc eſt ſuperſtitioſũ quia eſt perinde facere ac ſi dicas; pręſta quod promiſiſti pactus es amoto ſigno te ceſſaturũ. ecce amoueo: teneris ceſſare. *Reſpond.* negando minorem, & eius probationẽ. immò perinde eſt facere, ac ſi diceres: pactum tuum primum cum malefico conuentum extinguo; ſignum quod nocumento inferendo præſtituiſti cõminuo, & perdo; non eſt quod noceas ampliùs nocere non teneris. Si pergant

Digitized by Google

verò pluris hoc facit, quam mancipij ſui iniuriam, cuius afflictione ſolitus eſt gaudere. Nec poteſt dici expers pacti taciti, qui cogit maleficum illa perficere, virtute pacti quod maleficus cum dæmone inijt.

Secundo probat hoc pacto, licet à fure fugiente rem vi ſibi ereptam alia vi repetere: licet arcem ab hoſte iniuſte occupatam armis recuperare: licet vinculis per tyrannidem mancipatũ, aſtu violenterque eripere: cur non hæc vis licita, vt innocentem morbis indigniſſimis ſanemus? *Reſp.* illationẽ eſſe vanã, quia reliqua illa licita ſunt, & iuri diuino naturalique conſentanea; maleficium vero maleficio ſanare omni repugnat iuri.

Tertiò nititur auctoritate *l. nullus Cod. de malefic. & mathem.* vbi tantum punitur qui aruſpicem vel magum in duxerit precibus vel ſuaſ onibus. ergo criminis atrocitas in hac ſuaſi inductione conſiſtit. Confirmatur, quia Photius in Nomocanone dicit legis illius pœnam tantum debere intelligi, vbi δι ἀθυσίων, id eſt, per ſacrificia & mactationes, negotium peragatur. Non ergo locus eſt pœnę, quando malo adiguntur. *Reſp.* puerile argumentum hoc eſſe, illi ſimile; ſi quis dicat, lex eum punit, qui præmijs & blandicijs, & per artem lenoniam mulierem ad flagitium pellexerit: ergo criminis fœditas in hac blanda inductione & pellacia poſita eſt: & inferat poſtea, igitur puniri minime debent qui vi minisque matremfamilias in thori violationem impulerint. Conſtantinus autem id tantum vetuit ea lege, quod quidam ſibi licere putabant. nã ſponte facienti, nullam ſe iniuriam facere credebant; id vero quod multo grauius erat, non vetuit ea lege, quia res aperte iniqua minus indigebat noua legis coërtione. Quare Salyce. & Fulgoſ. mentem Imp. attendentes, de quibuſuis euocatoribus & prouocatoribus idẽ obtinere cenſuerunt: nec illa Photij limitatio vlterius protrahenda quam vt ſignificet imperatorem de illis egiſſe maleficis, qui tum tẽporis priuatim, prętextu amicitiæ, & hoſpitij recepti in domos gẽtilium, dæmonibus clanculum ſacrificabãt: quod ipſe fieri ꝓhibuerat alia lege. *a* Nec tamen vllus ſanæ mentis hinc inferat, licita fuiſſe maleficia Magorum, in quibus non ſacrificabatur poteſt enim vnum factũ ex pluribus capitibus illicitum eſſe: quorum vno ceſſante, ratione reliquorum adhuc illicitum manebit.

Dico igitur tertiò, *ſententia hac Aureoli, Angeli, & ſimilium eſt erronea & cauſa multorum peccatorum: nec licet vllo modo nec ab imparato, nec à parato petere, vt maleficium maleficio tollat.* hæc eſt communis ſententia Thelogorum, Aureolum & Angelum ideo grauiſſime reprehendentium: *tenent quod dixi D Tho. D. Bonau. Scot Tho. de Argent. na & alij in 4. d. 34. Silu. verb. maleficium q. 8. Armilla n. 2. Tabiena ver. impedimentum 12. n 9. Roſell ſupr. Caietan. 2. 2. q. 78. art. 4. Pet. Ledeſm. ad 3. q 58. a. 2. d. 2. Alfonſ. à Caſtro li. 1. de iuſt. haret. punit. c. 15 Sprenger. p. 3. malles q. 16. Nider ſup. Nauar. c. 11. n 29. Angl. q. de arte Magica ar. 6. diffic. 2. Abulenſ. in c. 19 Matth q. 90. litt. O. Dom. Sot. in 4. d. 34. q. 1. a 3. & 8. de iuſt. q. 3. a. 2. Viguer. c. 16. §. 4 Martin. Ledeſm. in 4. q 60. a. 2. Brianſon. q. 13. conc. 2 Orbell. q. 34. Vngarellus addit ad Angel. d. §. 13. Henriq li. 2. de matrimon. c. 8. n 2 & n. 3. in fin.* Probatur quia hoc ſacræ litteræ, canones, ius ciuile & SS. Patres improbant, vt oſtenſum fuit concl. ꝑced. 2. quia non licet conſensũ præbere in peccatũ alterius. *b* 3. quia licet ſic paratus peccare: hoc tamen peccatũ, & iſto tempore, non faceret, niſi inductus. 4. quia vt actum per ſe malum nemo vnquam licite facit; ſic, nec ad eũ licite poterit induci. *c* Nõ magis peccare, qui cogit inuitũ, quam qui orat paratum. nam qui cogit inuitum iniurius eſt cogendo, & ſimul cooperatur qui petit à parato, nullã ei facit iniuriam. quod nota contra Remigium.

Dico quartò *haud dubiè poteſt maleficus induci, vt per modum aliquem licitum tollat maleficium.* in hanc ſententia conueniũt omnes in præcedenti concluſione citati DD. & eſt veriſſima, caretque dubitatione; ſed indiget tamen explica-

a l. 2. C. Theodoſ. de maleſic. & mathem.

b Rom. 1. v. vlt.

c vide. D. Tho. 2. 2. q. 78. a. 4. Turrecre. in c. mouet te 22. q. 1. Sot. lib. 6. de iuſt. & iur. q. 1. a. 5. Caſt. & al. ſupra.

plicatione. nam quidam DD. non ſatis clarè loquuntur, etſi benè ſentiant. Guido Brianſonus *in collectario ſupra 4. ſent. queſt 13. concl. 3. Immò* (ait) *ego fortiùs dico, quod ſi aliqua perſona erat impedita, vel vexata quacunque vexatione per aliquam perſonam ſortilegam per pactum dæmonis: & per orationes, vel vota, vel artes, non poſſet ſanari, niſi ab illa perſona quæ talia intulit. Dico, quod accederem ad illam perſonam, quæ mihi dedit talia, non vt faciam homagium diabolo, nec vt colam illum ſortilegum; ſed vt mihi auferat, quod mihi dedit. Si ipſe agat cum diabolo, ego non conſentio: ſed tantum peto, vt remoueat malum, quod mihi dedit. Et multoties iuſtitia cogit tales, vt reſtituant ſanitatem, quam abſtulerunt. imò ſi proprius diabolus dediſſet mihi talia; dicerem ſibi, quod à me remoueret tale impedimentum: nullo tamen modo faciendo ſibi homagium*. Sed quod ait de Diabolo, id ego prorsùs periculoſum puto, & meritò negauit Sotus *in 4. d. 34. queſt. 1. a. 3.* Nam non poſſum petere, vt ab amico; quia cum eo inimicitias, indicente Chriſto, gerere debeo: omnis etiam mihi cum eo familiaritas & communicatio interdicta eſt. Per modum verò imperij, non poſſum iubere: quia mihi non ſubijcitur. Dumtaxat in Dei nomine, per exorciſmi modum, ei poſſem imperare. Nec etiam ſimpliciter verum eſt, licere ſemper petere à malefico vt malum remoueat. Quid ſi enim ſciam maleficium non poſſe tolli, niſi modo illicito? certum eſt me tum non poſſe petere *a*. quid ſi etiam moraliter mihi conſtet maleficum, etſi poſſit tolli ſine maleficio, non tamen ſublaturum niſi cum maleficio? certum etiam puto, tum non licere petere, vt tollat. *b* Poteſt huius rei exemplum dari, quando petitur tolli ab eo, qui non eſt auctor maleficij, nec locum & modũ maleficij & curationis ab ipſo malefico, vel homine alio intellexit: nam talis non poteſt curare ſine maleficio alio, aut dæmonis cooperatione noua. Quare raròadmodũ, vel vix vnquam licebit petere ab alio, quàm ipſomet maleficij auctore.

a *Pet. Ledeſm. ſupra.*
b *hoc voluit hautdubiè idem Ledeſma, & Henriq. d. n. 3. in fin.*

Dico igitur quinto, *licet à malefico petere, immò licet etiam illum minis & leuibus verberibus cogere, vt maleficium tollat; quandocumque probabiliter credo illum ſine maleficio, modo aliquo licito id facere poſſe; ſiue quandocumque non ſum moraliter certus, quod vtetur modo illicito.* eſt ſententia communis *Henrici poſtea citandi, Scoti & omnium citatorum in concl. 3. & præterea Ioann. Baſſol. Vorrilloni in 4. d. 34. Caietan. in verb. maleficium. & in opuſc. 12. tom. 2. Gabr. in 2 d. 28. a. 4. dub. 2. Binsfeld. in l. eorum queſt. 5. C. de malef.* probatur, quia hoc eſt vti iure meo, & inducere magum ad id, quod facere tenetur; & ſine peccato, ſi velit, poteſt facere. non autem eſt conſentire pacto quod dęmon habet cum mago. De coactione id concedit Remi. de precibus negat. ſed ratio noſtra, & communis ſententia DD. de precibus idem conuincunt. de iuſſione exemplum habemus B. Theodori Archimãdritæ; qui Theodorum Magũ ad pœnitẽtiam adductum iuſſit, primùm omnia peccata ſua confiteri. 2. ſi quos haberet libros maleficos in medium proferre. 3. quoſcumque homines aut domos aut animalia maleficijs ſuis obſtrinxerat, diſſoluere. 4. non amplius ea in quemquam exercere, ſed pœnitentiam agere. *c* De verbere & minis probatur quoad eos, quos conſtat maleficio læſiſſe. quia non tam infero iniuriam, quàm illatam repello: & ſicut crumenam meam poſſem furi extorquere, ſic etiam poſſum mago quam quaſi detinet corporis ſanitatem. Confirmatur hoc, quia docet experientia, nunquam niſi vi coactos maleficiũ tollere velle. Dixi, leuibus verberibus: quia grauia vulnera vel immodicos cruciatus inferre, id ad iudicẽ ſceleris vindicẽ, non ad priuatos pertinet. Leuia non erunt, ſi maleficæ inde immineat periculum vitæ, mutilationis, aut grauis morbi.

c *Georgius in vita S. Theodori, apud Suriũ. mẽſ. April.*

Caietan. *d* cautelam proponit, vt quis expreſsè proteſtetur, ſe nihil commune cũ Diabolo habere velle. Hæc ſanè prorsùs neceſſaria cautio, quando petitur ab eo malefico, qui nõ intulit maleficiũ. vix enim (vt dixi) ſi-

d *tom. 2. opuſc. 12.*

Digitized by Google

ne peccato talis poteſt maleficium auferre. Sic cum crudelis & nefarius Bertulphus dixiſſet coniugi ſuæ B. Codoleuæ; in eam ferociæ ſuæ cauſam, eſſe dæmonem, & ex maleficio natum diſsidium; addidiſſetque ſe noſſe fœminam, quæ iactitet ſe poſſe illos mutuo amore & beneuolentia adeo cõnectere, vt non queant coniuges ardentius ſe amare: reſpondit Sancta mulier; *Christi ancilla ſum, illi ego me ex omnia commendo; ſi tamen abſque ſceleris alicuius commixtione id fieri poteſt, quod dicis, non refragor.* a Siquis ab ipſo, qui nocuit, medelam petat; fortaſsis abſolutè loquendo non eſt neceſſarium addere illam proteſtationem, ſed ſufficiet abſolutè (in caſu concluſionis huius quintæ) petere ut nocere deſinat. quia res quæ petitur bona & iuſta eſt, nempe non nocere proximo; & poteſt ac tenetur maleficus id licito modo facere, nempe per medium aliquod naturale (ſi nouit) vel per ſigni deſtructionẽ. ideo quod de pecunia ab vſurario mutuanda dictum, id hoc loco vim obtinet. Attamen ſemper vtilius erit & tutius hãc proteſtationem adijcere, maxime ſi petam ut tollat maleficium, vel quid aliud huiuſmodi, quod non nudam ceſſationem; ſed quiddam actus poſiti ui ſignificat. quia malefici vt plurimũ ſunt homines idiotæ, & alia quam ſuperſtitioſa remedia ignorant. Quare etiam conſulo, ut petatur ab eo, quo remedio ſit vſurus. ſi nolit dicere, non eſt utendum eius opera: quia hoc ipſo ſatis indicat ſe uſurum remedio illicito. Si uerò indicet remedium; tunc ſi ſatis prudens es & doctus, ipſe conſidera & diſcerne an ſit licitum necne; ſi non es idoneus iudex, doctiores & prudentiores conſule; ſi dubitetur an ſit medium naturale, conſulantur medici; ſi uero an ſit diuinum, conſulantur theologi. In his etiam diuinis aduerte, tunc præſtare illa applicari a Sacerdote, quam a malefica. Nam ſi miraculoſa operatio eſt, Deus illam potius operabitur per ſeruum ſuum, quam per Diaboli mancipium. ſi malefica dicat, non profuturum, niſi ipſa adhibeat: ſatis hinc apparet, aliquid eam adhibituram ex pacto conuento. Quare nec uidetur toleranda praxis quorumdam iudicum; qui cogunt maleficas benedicere ægrotis ex maleficio: & ſi ſanentur, tunc habent pro indicio certo, quòd ſint maleficæ. Liceret tamen iudicibus eas cogere, ut citra maleficium liberare conarentur, ſicut licere priuatis iam docui, atque ita intelligendus Brianſonus *d. c. 5 el. 3.* Quod ſi res moram non pateretur, & maleficus non foret perſona rudis & idiota, ſed ſatis prudens ad diſcernendum maleficam curationem a naturali uel diuina; et tũc aliquis ſimpliciter ſecutus fuiſſet ſententiam Petri Ledeſmii ſup. credidiſſetque dicenti ſe non vſurum vllo maleficio, non auderem damnare poſt factum: ſed ante factum ſemper utendum puto conſilio et examine quod dixi. Reuera.n. qui non examinat, neque interrogat, neque proteſtatur, neque aliam adhibet cautionem ut intelligat, an remedium quod adhibetur ſit legitimum, an illicitũ: is non videtur facere, quod in ſe eſt, ſed obiicere ſe temere periculo peccandi, quia nouo periculo peccandi objicit rudem illam et idiotam et peccatricem animam.

a Drogo Geſtellenſis in uita S Godeleuæ 6. Iulij.

QVAESTIO III.

An liceat maleficij ſignum deſtruere, ut Diabolus nocere deſinat?

NOta primò ſigna maleficij vocari, ollas, ligamina, clauſtra, plumas, leberides, et ſimilia; quę, ex pacto cum dæmone inito, magus adhibuit ut aliquis maleficio lædatur, pactũ m verò eſſe ſolet, vt quamdiu ligula ſic nodata fuerit, vel tale quid ſub limine defoſſum, vel ſera clauſa manſerit; tamdiũ talis perſona ſit maleficiata; aut moriantur, qui in tali loco erunt, aut intrabunt vel exibunt, et huiuſmodi. de quibus actũ *libr. 3.* Porro de ligaminibus et ollis, res notior eſt, de *ſera* legi apud auctorem innominatum lib. pœnitentialis à Rectore et academia Colonienſi ante annos centum approbati, et excuſi, *cap 70. quod eſt de*

Digitized by Google

eſt de impotentia coeundi: Pariſijs(ait)*contigit quod quædam ſortiaria virum, qui eam reliquerat impediuit, ne poſſet cognoſcere aliam, quam legitimè ſuperduxit. fecerat enim incantationem ſuam ſuper clauſam ſerã, quã in puteum quendam miſit, & clauem ſimiliter in puteum alterum: & ſic diabolo promouente vir ille factus eſt impotens cum uxore ſua.* Quæritur ergo V. *liceat aperiendo clauſtrum, comburendo capillorum glomum, ſoluendo ligulæ nodum, uel effodiendo ollam, & exurendo quæ in illa habentur, aut ſimilia remouendo perdendoque, maleficium deſtruere, & liberare maleficiatum?* Duæ de hac re ſunt ſentētię. vna, nullius quod ſciam in libris editis, in quibus nondum mihi contigit inuenire; ſed noſtris tēporibus Ioann. Heſſels à Louanio, *in prælectione lib. 4. ſent.* docuit; nullomodo licere. hoc hautdubiè pio docuit animo, & vt homines à maleficio abſterreret: quàm tamen prudenter & verè, manifeſtum ſpero fore ex ijs quæ hac quæſtione diſſerentur. multi ex eius diſcipulis, rem non multùm diſcutientes, neque auctores alios curãtes, Pythagorçrum more, vt oraculum exceperunt; neque in ſcholis tantùm docuere, ſed in concionibus adeò nonnunquam calidè; vt contra ſentientes damnare, & etiam pœnis Eccleſiaſticis coercere, ſint conati; non modicam ſcrupulorum carnificinam etiam pijs & bonis, inijcientes. hoc ergo diligentiùs res diſcutienda, quàm cùm ſuperioribus annis docerem, ideò breuiter perſtrinxi, quòd tum neſcirem aliquem ex doctioribus communem ſententiam, quam amplectebar & amplector, improbare.

§. 1. Heſſelij & diſcipulorum eius argumenta fuere. primò, cùm ſignum amouetur; ſanitas exſpectatur non à Deo vel ſanctis, per miraculum; nec ab humana voluntate, nec à cauſa naturali. ergo à diabolo. Sed hoc eſt ſuperſtitioſum. ergo non licet amouere.

2. Qui ſignum tollit ea ſpe, vt nocumentum ceſſet, miſcet ſe pacto, quod malefico cum diabolo intercedit; quia diabolus cum malefico pactus eſt, vt ſigno poſito ipſe noceat, ſigno remoto nocere deſinat. ergo talis ſocietatem quandam cum diabolo init, cui coniungitur, & communicat in pacto conuento eius.

3. amouere ſignum, eſt colere diabolum, quia eſt proteſtari, quod poſſit nocere quibus & quando voluerit, quaſi ab alio non pendeat; item quod ſit fidelis & verax, qui pactum ſeruet cum ſuis: ſed diabolum honorare vel colere non licet. ergo nec amouere ſignum licebit.

4. Non licet declinare ad magos, vt ſcripturæ docent: ſed qui amouet ſignum, declinat ad magos. ergo. Min. probatur, quia petit à malefico vt ſigna tollat, vel vt ſibi tollenda oſtendat.

5 Qui amouet ſigna oſtendit ſe maleficos & dæmonem timere: ſed S. S. iubet nos ſolum Deum timere.

6. Non tantùm res quæ ponitur vel amouetur, eſt ſignum diaboli, ſed & actio circa rem, vt poſitio eius ad nocendum; permanentia eius ad nocumenti perſeuerantiam, amotio eius ad nocumenti ceſſationem: ſicut non tantùm aqua eſt Sacramentum Chriſti; ſed & ablutio per aquam facta. ergo ſicut qui ponit ſignum, exercet ſacramentum Diaboli, ſic & qui amouet. Exercet enim vterque actionem ad eum effectum conſequendum, ad quem aliter non valet, niſi ex Diaboli inſtitutione.

7. Diabolus nunquam ſpontè ceſſabit à nocumēto corporali, niſi vt grauiùs noceat in anima: cum ſit hoſtis noſter capitalis, ſemper cupiens quã maximè nocere. ideò, iuxta D. Leonem, *beneficia eius cunctis ſunt nocentiora vulneribus:* ergo per ceſſationem nocumenti, quæ fit amoto ſigno, grauius infert nocumentum vel amouenti, vel maleficiato, vel vtrique.

8. ſi licet ſigna maleficij amouere, vel ad ea implorare opem malefici: igitur quoties quis maleficiũ patitur, nec aliud ſupereſt remedium quo adiuuetur, tenebitur procurare ſigni amotionem: ſicut tenetur homo ægrotus licito ac poſſibili remedio procurare,

rare, vt ſanitati reſtituatur: peccaret enim ſi ſic ſanitatem à Deo exſpectaret, vt interim medici conſilia reijceret. Atqui nemo eorum, qui ſunt in contraria opinione hoc docet, videlicet hominem aliquando ad amouendum vel deſtruendum maleficij ſignũ ex conſcientia obligari.

9. Si id licet, ergo illi rectè faciunt, qui maleficis ad quæſtionem vocatis abradunt omnes pilos corporis, ne quo maleficij ſigno corpori adhærente, reddantur inſenſibiles, ideoque ad confeſſionem cogi non poſſint, quod tamen videtur ſatis manifeſtè ſuperſtitioſũ. Vnde Frã. à Victoria *in rele. 12. de arte magica:* ſi (inquit) ad expulſionem dæmonum radũt pilos aut capillos, aut aliquid eiuſmodi: eſt magia manifeſta. Nam veri ſancti, qui gratiam Dei habent, nunquam vtuntur talibus ritibus aut obſeruationibus.

10. Probari poſſe videtur ex eo, quod Dominus dicit in Euang. *hoc genus dæmoniorum non eijcitur niſi in oratione & ieiunio.* ſenſus enim eſt non aliter rectè eijci. ergo ſi quis dæmon eiuſmodi intraſſet in aliquem per maleficium, non liceret egreſſum eius procurare per ſigni amotionem.

11. probatur ex eo quod D. Hieronym. commemorat *in vita S. Hilarionis*; ad quem cùm adducta eſſet puella à dæmone obſeſſa, & dæmon clamaret; ſe inuitum in puellam ingreſſum fuiſſe, vtpote vi maleficiorum coactum; nec ſe poſſe eam relinquere, niſi priùs ablatis ſignis ſub limine poſitis: vetuit vir ſanctus ſigna perquiri, & orationis virtute dæmonem expulit: ne (inquit Hieron.) *aut ſolutis incantationibus receſſiſſe dæmon videretur, aut ipſe ſermoni eius accommodaſſe fidem.* igitur, ex Hieronymi ſententia, perquirere & tollere ſignum, vt nocumentum ceſſet, ad incantationem pertinet: alioquin ad miraculum diuinum non rectè confugiſſet Hilarion; ſed remedium facilè ac promptum de ſignis amouendis, ſi licitum erat, præſcribere debuiſſet, ne Deũ tentare videretur.

12. apud Gratian. *ca. ſi per ſortiarias 33. q. 1.* vbi enumerantur legitima remedia maleficij, nulla fit mentio requirendi & deſtruendi ſigni: nec quiſquam alius veterum Eccleſiæ patrum reperitur, qui de remedio hoc tanquam licito loquatur. Si reſpondeas eſſe argumentum negatiuum ab auctoritate negata. Vrgent, non eſſe ab auctoritate negata, ſed ab auctoritate negante. quia cùm remedium tollendi ſigni ſit facilè & cuique obuium, eius maximè mentio fieri debuiſſet, ſi licitum illud concilia & patrum decreta cenſuiſſent.

13. Diabolus non eſt alligatus ſignis; poteſt enim nocere ſine ſignis, & poſitis ſignis liberum illi adhuc eſt non nocere, vt & amotis adhuc nocere & non deſinere. ergo fruſtrà tolluntur ſigna, niſi pactum malefici & Diaboli intercederet. ergo remouens conſentit in hoc pactum.

14. Diabolus non poteſt diutiùs nec fortiùs, nec breuiùs, nec leniùs hominem affligere, quàm & donec ei Deus permittit, qui pactis huiuſmodi non attringitur: ergo abſurdum eſt exſpectare remedium ab huiuſmodi remotione ſigni, aut curare talia diaboli pacta: ſed recurrendum eſt ad Deum, in cuius poteſtate eſt Diabolus. His illi argumentis vtuntur, quæ verbis ipſorum retuli; ne quis ſuſpicetur me minùs bona fide agere.

§. II. Nihilominùs ſit concluſio, K
ſigna maleficij etiam ſpe ceſſationis morbi ſeu mali licet quærere & inuenta remouere & tollere. dico, *ſpe ceſſationis,* quia fatentur opinionis contrariæ aſſertores, in contemptũ & deletionem Magiæ ſuperſtitionis, ipſiuſq; Diaboli, licere maleficij ſigna tollere, deſtruere, atque abolere: immò ſanctum id eſſe, ſi ex ſolo odio totius artis, & intẽtionis Diabolicæ id fiat: ſed negant, id licere ea ſpe, & intẽtione, vt nocumentũ ceſſet. *Notandum primò*, quod omnes fatemur, ſigni ablationem nullam habere vim naturalem neque ſupranaturalem mali auferendi ſeu ſanandi; ſicut nec eius

poſitio

Digitized by Google

poſitio vim ullam huiuſmodi habuit, ad malum inferēdum. ſed ſicut, poſito ſigno dæmon fuit, qui nocumentum intulit; ſic ablato ſigno, dæmon eſt, qui malum aufert, quia ceſſat nocere. ceſſat autem, quia ſic cum mago pactus fuit; non quod pacto ſe ligari putet, ſed quia hoc ſibi iudicat expedire ad animarum perniciem. *Notandum 2.* aliud eſse uti peccato alterius ad bonum, aliud cooperari peccato alterius. nam peccato alterius vti poſſum ad commoditatem meam; quando ille potuit peccatū vitare, & licito mō mihi gratificari, vt dictum de vſurario *precedenti q.* ipſius enim malitia mihi nocere non debet. Cooperari verò peccato alterius nunquam licet, quia nūquam peccare licet; cooperor uerò quotieſcumque peto ab alio, id quod quod aliaſ ſine peccato nequit præſtare. Quando ergo peto, vt maleficium maleficio, vel nouo pacto inito, tollat; cooperor peccato: quando peto vt id faciat, deſtruēdo ſignum iam ante initi pacti, ſeu ſine maleficio, & ipſe me nolente adhibet nouum maleficium; ego illi non cooperor, ſed vtor tātum eius peccato. Eſt doctrina Soti, & Pet. Ledeſm. & alior. mox citandorū. *Notand. 3.* Signum tolli vel ab ipſo qui poſuit, vel ab alio qui non poſuit. Si ab eo qui poſuit; vel ille inierat duo pacta cum dęmone, vel vnum tantum. duo quidem, quando conuenerat, vt dæmon permanente ſigno debeat nocere; & ſublato ſigno teneatur nō nocere. nam hic vnum pactum fit de poſitione ſigni, alterum de ablatione. Vnum tantum fit, quando ſimpliciter conuenitur, vt ſigno permanente teneatur dæmon lædere. huius pacti vis includit, non vt ſublato ſigno teneatur non nocere, ſed vt, ſi velit, poſſit non nocere. Quando duo ſunt pacta, tunc conſideranda eſt duplex, quę poteſt accidere, malefici intentio. Si maleficus cū tollit, vult ſibi ſeruari pactū illud ſecūdū non licet tollere: quia hoc eſt confirmare illud pactū. Si vero maleficus ex pœnitētia pacti initi motus, vult pactum ſuum cum dæmone initum ceſſare; & ideò, vt reſcindatur; tollit ſignum, quod eſt pacti vinculū, & tollit nō quatenus ablatio ſigni eſt ſignum ſecundi pacti; ſed quatenus eſt deſtructio primi pacti; poteſt tollere, quia ſic non confirmat ſecundū pactū, ſed reſcindit. Quod ſi ſit aliùs qui tollit: hic non fecit vllum pactum cum dæmone, nec poteſt dici cōfirmare primum malefici pactum; quia illi non cooperatur. Sed ſi gnarus ſecundi pacti quod maleficus fecit, illud tollat, quia vult à malefico ſeruari ſecundum pactū; ille quantum in ſe eſt pactū confirmat, & ſic malo cooperatur, quare hoc non licet: ſi verò vel ignarus vel gnarus, illud tollat dūtaxat, vt maleficiū deſtruat, vel vt pactū reſcindatur, ſperans dæmonem libere ceſſaturū à nocendo; nullo modo cooperatur pacto: non primo, quia iuxta illud non operatur: nō ſecundo, quia illud nō curat, ſed vult facto ſuo deſtruere primum. Deniq; ſi vnicum maleficus fecit pactum; tunc tollendo ſignum, primum pactum deſtruitur, nec nouū initur: nec ipſe maleficus vllo modo cōfirmat, vel operatur ex primo: quare nec ei alius tollens cooperatur. *Notand. 4.* ſi ſcandalum ſequatur, non poſſe tolli. quare ſic iſta peragenda, vt ſcādali occaſio iuſta detur nulla.

His poſitis *probatur 1.* cōcluſio, quia quotquot auctores excuſi de hac egerunt quęſtione, illi ad vnum omnes, ex quo ea quęſtio diſcuti cępit, in hac concluſione conueniunt: eos autē loqui, de eo qui ſpe ceſſationis ſignū remouet, clare patet ex verbis & rationibus, quib. vtuntur. Ante tēpora D. Thomę, & ipſi D. Th. ac D. Bonauētura, & eorū præceptoribus, puto plane certum fuiſſe hoc licere; & ideo de hac re nihil expreſſe proditū; niſi qd maleficia ſine maleficio tolli poſſe cēſuerint; quod etiā Tho. de Argentina *d. 34.* Abul. *in 19. c. D. Matth. q. 90.* & alij communiter tradiderunt. Quod vero Durand. hoc non dixerit parum refert: omiſit, quia nō habebat, quod ea in re contradiceret D. Thomæ; ad cui contradicendum, commentarios ſuos elucubrauit. Primus quē inuenio ex profeſso quæſtionē diſcuſſiſse, qui tē- *Anno 1290*

K 3 pore

ille fol. 180. colum. 4. Conſentiunt Iuriſtæ, non tantum qui tenẽt poſſe nos maleficiis in bonum finem vti; & alij, qui dicunt per ſuperſtitioſa poſſe tolli maleficium, quos ſupra citaui. ſed & qui hoc reijciunt, *vt Turrecrema in d. capitu. mouet te, Nauarr. in Manual. capitul. 11. num. 29. & Pet. Binsfeld. in l. eorum quæſt. 5. Cod. de malef. & mathemat.* Inquiſitores quoque Germani, *Sprenger. in malleo, & Nider. in Formicario, ſupra citati, & Ioan. Chappeauuille Vicarius & Inquiſitor Leodienſ. in tracta. de caſibus reſeruatis.* Vnde patet hanc eſſe ſententiam planè communem, Hiſpanorum, Germanorum, Italorum, Gallorum, Britannorumque; Theologorum quidem Scholaſticorum omnium, Nominalium, Scotiſtarum, & Thomiſtarum; ex quibus multi Cardinales & Epiſcopi & Magiſtri Sacri Palatij fuere, ceteri dignitatibus alijs, aut eruditione ſaltem, & pietate conſpicui. Quare cum ſit incredibile, tot academiarum præcipuarum profeſſores, in hoc dogmate ad mores pertinente, vſque ad Heſſelium erraſſe; & hodie quoq; errare, tum in lectionibus publicis, tum in confeſſionibus audiendis tum in ipſa praxi quotidiana, idque errore tam periculoſo: ſanè non videntur carere temeritate, qui hos omnes inſcitiæ & erroris condemnare audent; & puniendos putant; quotquot, ſola etiam auctoritate talium adducti, maleficij ſigna remouerunt. Accedit, quòd auctoritatem hanc rationes validiſſimæ comitantur; quibus contrariæ opinionis defenſores nondum ſatis efficaciter reſponderunt.

Probatur primum hæc ſententia exemplis illis ſuperiore capite narratis B. Godoleuæ, & B. Theodori archimandritæ. & quodam quod Ill. Cardinalis ex Societate noſtra Rob. Bellarmin. *in publicis prælectionibus* narrauit, cum ante multos annos Louanii ſententiam illam Heſſelii ſolidè, ſed breuiter refelleret. Concionator (*verbis eius vtar*) quidam *Prædicatorum: quod me puerum vidiſſe memini; in monte Policiano in XL. cum vellet concionari, loqui non potuit. accidit id ſecundò & tertiò. videns id nõ eſſe rem naturalem, in concione tantum ſibi vocem præcludi; votum vouit Sanctæ Agneti, quæ erat loci patrona; inuenitque ſigna in ſuggeſtu, capillos inter ſe ligatos, & ſimilia. combuſſit ergo illa, & vox ei reſtituitur. concionem poſtea habuit.* Quod ſi peccatum hoc fuiſſet, Deus à pio concionatore inuocatus, & voto ſollicitatus eum non ſanaſſet; neque ſigna illi oſtendiſſet, quæ tollere nõ liceret. his accedat ſimile æquè conteſtatum. Anno 1589. *Genuæ adoleſcens quidam pius, ex imprudenti aſpectu, ita effuſè in amorem mulieris exarſit, vt diuinum excluſerit: mittebantur vltro citroque munera, & furtiuæ litteræ, idque trimeſtri ſpacio Poſt quod, is graui morbo afflictus decubuit. Mirum certè, quàm immundas ſordes, & varias ante ora aſtantium euomuerit: muliebres crines, ouium villos, linum bombycem, crinales acus, & ſutorias, vnguiũ ſegmina, oſſium fragmina, & ferramẽtorum, non paruo numero, vna cum ſanguine. Quidam è noſtris hortatur eum, ne amplius illigari ſe patiatur amore peſtifero. Quærit deinde, num quæ eſſent ab eo munera aut litteræ? litteras acceptas aiebat, ſed deinde laceratas; noſter non credens, admonet familiares, vt eius arculam, ſcrutentur, &, ſi quid ſit amatoriũ, tollant. Ea res cum ægro occulta voce quadã innotuiſſet, arculæ clauem horrendis clamoribus poſtulat, & acceptam eadem voce admonente, iniecit in os voraturus, niſi prohibitus fuiſſet: eam puluino ſupponit: oculorum uſum amittit: admonet mater, vt doctus malo reddat clauem; eam cum quærens non inueniret, furto ablatam credidit: tunc incipit magis euiſcerari, nec tamen reperta in toto lectulo diligenter excuſſo: vt tandem tum arcula eſſet reſerata, binæ litteræ amatoriæ inuentæ, & igni traditæ ſunt, quo facto reſtitutus ei ſenſus uidendi, & clauis non ſine admiratione apparuit antè oculos quærentis expoſita. Melius interea habere cœpit & corpore & animo, & paullò poſt ſanus omnino factus eſt.* Hæc Franc. Bencij noſtri verbis perſcripta & Romæ excuſa in anni illius litteris deſcripta. facile videt hic unuſquiſq; ſignum maleficii litteras fuiſſe, quod ne tolleretur dæmonem conatum; eoque amoto & cremato, nocere deſiiſſe. Sprengerus *p. 2. Mall. quæſtio. 1. capitu. 1.* narrat hiſtoriam ſequentem: *Comes quidam præclarus genere VVeſtraſienſis*

territorij in confinibus Argentinenſis diœceſis iuuenculam ſimili genere præclaram duxit uxorem; quam tamen poſt celebratas nuptias uſque ad tertium annum, carnaliter cognoſcere non poterat maleficali impedimento, ut rei probauit euentus, impeditus, anxius, & quid ageret ignorans, & ſanctos Dei iugiter interpellans.

Hoc probum

Accidit, ut ad ciuitatem Metenſem, ob negotiorum quorumdam expeditionem applicaret; in qua, dum per uicos & plateas ſeruis & familia uallatus incederet, quandam mulierem: quæ ante illos annos concubina ſua fuerat, obuiam habuit; quâ uiſa, dum ſuper maleficia ſibi illata minimè cogitaret: improuiſè eam blandè, ex amicitia contracta antiquitus, alloquitur; & qualiter ſe haberet, ut ualeret, inueſtigat. At illa cernens Comitis pietatem, vice uerſa, de ualetudine ſui corporis & ſtatus, diligenter inueſtigat. quo reſpondenti quod benè & proſpere cuncta ſibi ſuccederent, illa attonità paullum ſiluit. & Comes cernens illam attonitam, amplius uerbis blandis eam aggreditur, ad collationem inuitando. At illa de ſtatu uxoris interrogando ſimile reſponſum accipit, quod bene in omnibus ſe haberet. Tum illa anne pueros etiam generaſſet, inquiſiuit. Et Comes, tres mihi (ait) ſunt pueri maſculi, qualibet anno unum genuit. Tum amplius illa ſtupefacta paululum ſiluit. Et Comes, rogo te, cariſſima, cur tam diligenter inquiris? indica, nec enim dubitò, quin meę felicitati congratuleris. Tum illa, uere congratulor, ſed maledicatur illa uetula; quæ obtulit ſe uelle corpus ueſtrum maleficiare, ut carnalem actum cum uxore ueſtra minimè haberetis. In cuius ſignum puteus, qui eſt in medio curia ueſtra, continet in fundo ollam, certas res maleficiales continentem; quæ ea de cauſa ibidem poſita fuit, ut quamdiu ibidem contineretur, tam diu coeundi impotentia uobis adeſſet: ſed ecce omnia uana ſunt, de quibus gaudeo. &c. Nec Comes diu diſtulit, ad domum regreſſus, puteum exhauriri fecit, ollam reperit, & cuncta concremando, potentiam illam perditam ſubitò recuperauit. Hæc ille. ſufficient hæc tria exempla certiſſima in diuerſis maleficij generibus: & quod ad tertium illud, poſſet quis ſuſpicari continuas ad Dei ſanctos preces, ut hæc ei rei benè gerendæ occaſio fortuita offerretur, à Deo impetraſſe;: quamuis, quæ hominum inconſulta eſt calliditas, media illicita (*nempe mendacium*) alijs licitis (*æquiuoca locutioni, & maleficij ſigni remotioni*) miſcuerit. Si uelis plura uide ſup. libr. 3. *Par. 1. q. 4. ſect. 3. in princ. & ſect. 5. litt. C.*

Hoc improbum quia mendaciũ.

Aliud ponit exemplum Cæſalpinus *in Diſquiſit. de Dæmonib. c. 17.* quod alibi exhibui. Sed plura Bapt. Codronchius, cuius hęc ſunt verba: *Vincentius Carrarius 2. p. de medico & eius officio, meminit cuiuſdam ſuæ ſororis, quæ maleficio affecta inuentis ac crematis ſæpè maleficij ſignis ueneficis conualuit. Hieronym. Mengus ſcribit quandam nobiliſſimam uiduam ueneficio lethali ac inſanabili morbo affectam; dum ageret de extrema unctione inſtrumentis maleficis combuſtis, ſpiritualibuſque remedijs adhibitis, quaſi repentè, omnibus admirantibus recepiſſe ſanitatem. Narrat & quidam auctor de quodam presbytero: qui cum peſſimè maleficio affectus, plurimis menſibus lecto decubuiſſet, nec innumera remedia à medicis adhibita quicquam ei profuiſſent, inuentis in lecto plurimis ſignis ueneficis, & combuſtis; quouis menſe luna reuoluta alia & alia diuerſa inſtrumenta reperiebantur, quibus ſemper igne conſumptis Dei auxilio, & Eccleſiaſticorum remediorum tãdem priſtinam ſanitatem adeptus eſt. Annis ſuperioribus Franciſca filia mea, decem menſes nata, apud nutricem inſigni macie eſt affecta, ſæpe ac ſæpius magna ſuſpiria edebat; & quando deſaſciabatur ſemper plorabat, ægrèq; ſe ferebat deſaſciari præter puerorum morem, qui quamuis ſint male affecti uel dolore aliquo detenti, cum faſcia ſoluuntur quieſcere, ac delectationem tum capere ſolent. Nulla inuenta cauſa præternaturali effectus, nutriceq; mutata, cum in deterius laberetur, ſubijt ſuſpicio uxori meæ, quod, cum eſſet puella admodum uenuſta; inuidentia cauſa, uel odio cuiuſdam uetulæ ueneficio eſſe affectam. Quapropter culcitram inquirens, nonnulla ueneficij ſigna repperit: nuces namque, grana coriandrorum, fruſtum carbonis, & oſſis defuncti, rem quandam compactam mihi incognitam, quam fieri ab his improbis fœminis ex quibuſdam cum ſanguine menſtruo mixtis retulit quidam peritus exercitta. Præterea quaſdam plumas ita quibuſdam filis artificiosè inſertas*

Digitized by Google

tas; ut pileo ut moris eſt applicari facilè poſſent: quibus omnibus igne benedicto combuſtis, & adhibitis per triduum exorciſmis & alijs nonnullis remedijs ſacris, cœpit melius ſe habere, & carnem aſſumere: ita ut curatam fore exiſtimaremus: nihilominus tranſactis quidam diebus, cum eſſet ualdè moroſa, & multum ploraret, eodem lectulo denuò explorato, inuenta ſunt nonnulla alia inſtrumenta, quibus crematis ſanitati reſtitui uiſa eſt. Attamen in plenilunio menſis, eum plorabunda noctem totam inſomnem duxiſſet, mane colore cinericeo fuit afflicta, & ita mutata facie ab ea qua ueſperi erat, ut eſſet res lacrymis magis quam admiratione digna. Explorato denuo lectulo inuenta ſunt fruſtula duo nucis ſicca, & oſſis albi, nouem uel decem oſſa piſciũ quæ erant fabricata inſtar pectinum quibus capita pectuntur, cum quibuſdam corollis mira arte ex uarijs rebus paratis. Quib. igni traditis, mutata domo, & pluribus alijs, & ualidioribus per exorciſtam peritum adhibitis auxilijs, Dei beneficio abſque vllo remedio naturali conualuit. Sic ille lib. 1. de morb. ueneſic. c. 8. Eo lubentius verba adſcripſi, quòd in ijs quædam notabilia. Primo recurrere malum, de nouo ſignis poſitis, & ideo de nouo ſæpiùs ac ſæpius tollendum. Secundo ignem benedici, quo res iſtæ comburendæ, & ſimul adhiberi exorciſmos. Tertiò mutatio domus, quæ valde utilis.

2. *probatur* concluſio communi praxi cunctorum ferè vbique etiam bonæ conſcientiæ: & ſcientiæ, qui hoc modo maleficiatos ſanant: & forte alius modus ſanandi, uix unquam occurrit.

Ex Sprengero & Niderio quædam exempla *lib. 3.* retuli, vnum nunc addam de equo, ſic mirè magico maleficio cruciato, & ſola nodi ſolutione ſanato, quod narrat, quadam epiſt. inſignis medicus Balduinus Ronſſeus, a his verbis; *Iam ad aliud digrediar, quod ce mulari huic uiro contigit. Is in ſuburbanum profectus, cereuiſiariam quandam tabernam prateruectus, uidit aliquot multis nominibus ſibi addictos; ſtatuit igitur eoſdem admonere debiti, atque ni perſolutum curarent, in ius uocaturum minatur: excuſant alij quibus ingenium hominis mite prorſus perſpectum eſſet, rogabant aliquantulum temporis concederet, atque inter hos prorupit quadam toruo uultu, fixis in terram oculis; qua, calcitrantem cui inſidebat equum admirata, ſicuti uidebatur, rogat quenam pergat, atque interim monet, ne quid nimis equo ſuo confideret. Subridens ille, ecquid (inquit) putas mibi incognitam equi huius indefeſſam uirtutem; qui ea ad decem & eo amplius milliaria citra ullam defatigationem uti conſueuerim? Reſpondit illa, uereri tamen ſe, ne ferendeſit.*

Vir anilem ſubeſſe fabulam ſuſpicatus, ſubdit equo calcaria; qui prater conſuetudinem iam primùm admotum pigrior, progreditur quidem, ſed labaſcentibus quodam modo, ac titubantibus pedibus. Admiratus igitur hanc ſubitam equi debilitatem, domum redit, equum manu pedetentim ducens, acciríque iubet ex tempore Veterinarium. is cum ſudore madentem uideret equum, rogat numquid defatigatus fuerit, utrum poſt diuturnam quietem ſubitò exiſtimulatus ad curſum, & num à concitatiore curſu confeſtim biberit, & alia huiuſmodi; qua iumentis morborum origo eſſe ſolent: & cum nullam euidentem cauſam ad morbi huius generationem facere animaduerteret, rogat ut ſua fidei committatur equus, pollicetur interim, ſe ſuo non defuturum officio, atque omnem moturum lapidem; ut cognito tandem morbo, eidem auxiliares adferat manus. Conceditur Veterinarij fidei equus, atque ad eundem in ſtabulum deducitur, ubi equus doloris uehementia exagitatus, pedibus humum ſcalpens, pretinus in terram deuoluitur crebra trahens ſuſpiria. Veterinarius conſilij penè inops, animo uoluens quot quantiſque caſibus morboſis impetantur equi, uenit illi in mentem eoſdem, aut propter emphraxim ut necant, aut quoties ſuo tempore lotium non reddiderunt, grauiſſimis ſubiacere periculis: experiendum igitur cenſuit, num quod uitium in ano aut ueſica eſſet. manum ergo in anum ingerit, perſcrutaturus num qua materia in eo contineretur, qua huiuſcemodi accidentia parere poſſet. conſueuerunt namque equi; quibus durior eſt aluus, & quorum anus ſcybalis quibuſdam precluditur, ex qualibet cauſa uolutari, ac ſudore perfundi: &, cùm nihil tale reperiſſet, equi membrum genitale aut penem attrectare cœpit; quem manu èductum uidit

a medica uenationis. ep. 50.

vidit arctiſſimè, atque intricatiſſimè colligatum eſſe: tentat igitur primum nodum vnguibus diſſoluere, ſed fruſtà nexuum enim capita cum occulta eſſent, obliquiſque inuolucris varia inter ſeſe abdita, ferro tantum diſſolui poterant. Erat autem nodus hic malefica arte, vt ſuſpicantur omnes, contextus ex cannabis radicibus; in hoc Gordium ſuperans nodum, quod hic ex corni papyro plicabili, & in omnem partem flexili connexus eſſet, ille etiam ex ipſa radice dura, & ad complicationem rebelli. Nodo igitur diſſoluto proſilijt protinus equus, atque per lotium maxima copia concreti ſanguinis reiecta, conualuit quidem: uerum ita ut ad priſtinum illum ſuum uigorem nunquam redierit.] Arbitror hanc maleficam, intempeſtiua in compotatione interpellatoris moleſtia in bilem prorupiſſe, & obmurmurato carmine, per dæmonem curaſſe, equi membrū ſic vinciri; idque ſentientē equum ita calcitraſſe: mox obſcænam illam prodijſſe in publicum, & quæ narrata mi ſcuiſſe colloquia. Neq; hic vllum erat naturale remedium aliud, quam ſi nodus ille diſſecaretur. ſic etiam in maleficio lactis furaculo, nō aliud ferè præſentaneum occurrit, quàm ſi vtres coriaceos; in prata uel ſtabula miſſos, vbi armenta vaccarum degunt; deprehendas, & remoueas, diſſeceſque. Monet me ſeries epiſtolæ illius Ronſſei, vt adijciam quod ille præcedenti hiſtoriolę ſubiecit: *Quid* (ait) *hic commemorem vtres illos emiſſitios, ad anatis ſimilitudinem ex corio conſutos, quos uulgus, Litelatas uocat, quibus ad emulgendum in pratis lac è uaccis utuntur? nam quantumuis eoſdē hactenùs, pro anili quadam fabula atque meris nugis æſtimauerim; Neoſtadij tamen ad Lenum, quod nunc Landſtroſtium appellatur fortuitus quidam euentus docuit rem eſſe nimiſquàm ueram, & in hominum perniciem excogitatam; quando ſub annum ni fallor 1553. miles quidam probè potus ex pratis in ciuitatem per Leni pontem ſeſe uolutātem utrem unum obuium habens, neſcio quid antea ſtomachatus, educto gladio medium diſſecans totam plateam lacte repleuerit: adeò ut facti rumor per totam ciuitatem diſperſus, omnes quotquot eſſent ciues rei nouitate obſtupeſcentes ad ſpectaculum alliceret: atque id ita factum eſſe multi fide digni ciues mihi retulere, qui ſuis oculis ea ſe uidiſſe teſtati ſunt. Huc accedit, quod audiuimus Godelam quodam KuKers palam confitentem, utrem hunc emiſſitium à ſe conſutum atque emiſſum fuiſſe, ac non raro magnam lactis cupiam ad ſe detuliſſe.*] quis aſſeueret non licere tales vtres perdere, ne fructum vaccarum perdant armentarij? ſi vtrem perdere licet, cur non & nodum illum ſoluere? ſi nodum, cur non & ollam ſubliminarem effodere.

3. *probatur* concluſio valida ratione. nulla in hac amotione illicita intercedunt: licita itaque eſt amotio. Antecedens probatur enumeratione omnium actuum; qui hic reperiuntur. hi actus uel ſunt interni animi, vel externi verbi & operi. Animi interni actus ſunt tres, primus deſiderij vt ſanitas reddatur & ceſſet nocere dæmon: & ad hunc finem; vt tollatur conuentio malefici & dæmonis de nocendo; & quia hæc pactio dependet à ſigno, cupere proinde ipſum ſignum tolli ac deſtrui. proximus actus eſt opinionis, ſiue credulitatis humanę, quod videlicet opinor ſeu credo probabiliter, cum ſublatione ſigni pactum ceſſaturum, & cum pacto noxam, & ſic noxa ceſſante ſanitatem reddendam. Tertius eſt. ſpes ſanationis & ceſſationis. Verbi externus actus, rogare maleficum vt ſignum tollat, & nocere per dæmonem deſinat. Operis externus actus eſt, ipſa ſigna tollere et deſtruere. Sed omnes iſti actus, ſiue ſingulos ſpectes, ſiue cunctos ſimul copulatos, ſuſicitur, & ſuperſtitionis expertes. licita igitur, & ſuperſtitionis expers eſt, tota hæc amotio cū ſpe tollendæ noxæ. Maior probatur, quia nihil aliud intercedit in re tota. Minor verò, *de deſiderio*; quia licitum, immò & meritorium eſt deſiderare ſuam & aliorum ſanitatem; quare & deſiderare impedimentorum ablationem, & mediorum ad id vtilium adhibitionē. Medium verò ad hunc finem, eſt maleficij ceſſatio; ad ceſſationem, medium eſt cauſa aliqua cur dæmon velit à noxa inferenda ceſſare: ad hanc cauſam auferen-

auferendam, mediũ eſt, infringere pactum, ex quo nocet; & quod, niſi fuiſſet cum malefico initum, non nocuiſſet. pacti illius duratio, commenſurata eſt, dæmonis voluntate, ipſius ſigni durationi; quare medium deſtructionis pacti, eſt deſtructio ſeu amotio ſigni: atque ita, à primo ad vltimum, deſtructio ſigni, eſt medium neceſſarium ſanitati recuperandę. quare ſicut licitum eſt ſanitatem deſiderare: ſic & licitum eſt ſigni deſtructionem deſiderare. Probatur etiam minor, *de opinione* quia opinari ceſſaturum maleficium ceſſante pacti ſigno, non eſt illicitum nec vanum. non illicitum, quia id fidei non repugnat; nec vlla lege prohibitum eſt. non eſt vanum, quia nititur rectæ rationis coniecturis. valdè enim veriſimile eſt dæmonem tum ceſſaturum: primò quia ad nocendum impulſus fuit pacto, quod iam ceſſat. ſecundo, quia nihil ſupereſt, quur hac in re a malefico honoretur. tertiò quia ſi promiſſis ſteterit, maleficum arctiùs ſibi deuinciet: & plures alliciet, *De ſpe* quoque probatur. quia hæc nihil eſt aliud, quam deſiderium boni cum opinione euentus. quare quod meritò opinor euenturum mihi bonum, id licitè ſpero; ſi bonum ſit ex rerum numero, quæ licitè deſiderantur. Ex his patet de actibus externis. nam quod licet cogitare, licet loqui; & quod licet concupiſcere, id licet petere. quare ſi poſſum deſiderare a mago ſanitatẽ, & opinari me ab illo conſecuturum, poſſum etiam ab eodem illam petere: & quia deſidero conſequi modo licito, poſſum petere ſub tali modo, vt manifeſtum eſt. Denique quo ad actum externum, res quoque aperta eſt. actus iſte eſt amotio ſigni: ſed in hac amotione nihil illicitum eſt, ex parte intentionis, nec ex parte petitionis, vt probatum; ergo nec ex parte executionis. Conſequentia probatur, quia executio nihil addit illiciti, nec ſuperſtitioſi, quia nec ratione intentionis, nec ratione operis, quando ſcandalum abeſt, de quo non eſt quæſtio, ſed abeſſe præſupponitur.

Dicunt aduerſarij, *rati one operis id fieri*; quia ſemper fit tacita quædam honoratio ſeu inuocatio dæmonis. Quod falſum eſſe, ſic oſtenditur. opus illud amotionis ſignorum: nec eſt dæmonis inuocatio uel honoratio ex natura rei, vt per ſe patet; neq; etiam ex intentione maleficium amouentis, quia non intendit hac ratione dæmonem honorare uel eum inuocare: ſed intendit inuocationem per magum ſigno poſito factam impedire: nec etiam intendit, comprobare pactum magi cum dęmone, uel quicquam operari ex illo pacto; nec dæmonem inducere ut illud pactum cum mago ſeruet, ſed ſolummodò intendit pactum illud nocendi reſcindere, & annihilare neque etiam dici poteſt eſſe honoratio, uel inuocatio dęmonis ex pacto aliquo præcedente eius qui petit amoueri, quia iſte nihil expreſsè uel tacitè cum dæmone pactus fuit, ne id quidem vt ſublato ſigno deſinat damnũ dare: neque etiam ex errore opinionis, quia non tollit idcirco quod putet illis rebus vim ineſſe ſic nocendi, ſed quòd exiſtimet quamdiu hæc poſita manebunt, dæmonem, Deo permittente, nocere poſſe; & propter pactum cum mago initum nocere uelle, & eadem ex cauſa ſigno ſublato à nocendo deſiſtere velle; quæ omnia docet experientia eſſe veriſſima.

Dices fortè, dæmon idcirco nocere deſinit, quia ſic exiſtimat ſe honorari. *Reſpondeo*, etiamſi ille putaret ſe honorari; quamdiù, nec res talis eſt quæ natura ſua honorem tribuat, nec adeſt vlla intentio honorandi, in eo qui remouet, parùm refert; nec propterea dici quis poteſt dæmonem honorare. Deinde nec verum eſt ideò dęmonem ceſſare; potiùs ceſſat, ut pactum cum Mago ſeruet, & ſic eum ſibi deuinciat, & alios alliciat, & alias ob cauſas ut dixi.

Probatur concluſ. 4. Maleficus malè facit ponendo. ergo benè facit tollendo. Reſpondent non ſequi, quia etiam in tollendo eſt ſuperſtitio, propter tacitum pactum, quod tum iterum cenſetur inire cum diabolo. propterea quia tollit cum ſpe ceſſationis. Sed

contar

contra: res ipſa ſine ſpe non includit pactum, (verbi gratia, ſi ruſticus uel puer tollat omnino ignarus poſitum ad nocendum à magis, iſte nullum tacitum haberet pactum, vt patet: attamen dæmon ceſſaret à nocendo.) nec ſpes iſta (vt probatum) per ſe ſuperſtitioſa uel illicita eſt.

probatur 5. Licet declinare à loco, vbi poſitum eſt ſignum, ſpe euitandi malum; licet etiam uitare perſonas, à quibus quis metuit lædi maleficio. ergo licet etiam remouere ſignum cum eadem ſpe. Nec ſatisfacit ſolutio negātium conſequentiam; eò quòd fuga à loco noxio ſit naturaliter ordinata ad euitationem mali, in quod quis incideret, ſi eum locum pertranſiret: ſigni autem amotio ad hoc naturaliter nullomodo ſit ordinata, nihilò magis quā ſigni poſitio ad malum. Non, inquam hoc ſatiſfacit. quia ratiocinantur à naturali cauſa ad moralem. argumentū verò procedit de eadem cauſa in vtroque. ideò ſic confirmo argumentū. ſi ſciam poſito veneno aliquo naturali locum eſſe noxium, licet mihi ab illo declinare, vt effugiam. ergo licebit etiam mihi venenum illud ab illo loco tollere, ne quem amplius lædat. Valet hæc conſecutio? progredior. igitur ſimiliter, ſi ſcio ſub limine poſitum maleficium, ut quicumque limen illud calcauerit, moriatur; licebit mihi per aliam domus portam egredi & limen vitare: ergo licebit mihi quoque maleficium illud ſub limine poſitum amouere. Omnino enim ſimiles ſunt hæ conſecutiones. nam ſicut in priore vtraque res naturaliter ad ſalutē ordinatur: ſic in poſteriore vtraque æquali modo moraliter ad eandem ordinatur: & ſicut ſe habent amotio & fuga, naturalem ad cauſam; ſic etiam ſe habent amotio & fuga, ad cauſam moralem, quale eſt ſignum. ideò ſi rectè argumentamur à fuga cauſæ naturalis ad eius amotionem, etiam rectè argumentamur à fuga cauſæ moralis ad eius amotionem: neq; in eodem cauſæ genere vllum diſcrimen eſt fugæ & amotionis. ſicut enim fuga perſonam remouet à loco noxio, ſic & amotio rem remouet ne perſonæ in illo loco queat nocere.

5. licet maleficos de medio tollere, ea ſpe & deſiderio, ne hominibus amplius noceant per Diabolum, ut eius uiua inſtrumenta: licet ergo ſigna quoque maleficorum tollere, ne per diabolum illa ampliùs noceant, vt eius muta et fictitia inſtrumēta moralia. ſicut enim tubæ, & tympana, & vexilla in bello, ſunt quædam moralia inſtrumenta militiæ; ſic huiuſmodi ſigna ſunt quædam quaſi nequitiæ & malitiæ diabolicæ inſtrumenta, nōn operantia, ſed eam ad operandum excitantia. Huic argumento nondum reſponſum eſt, ab ijs qui contra ſentiūt. Nam quod uim argumenti & ſimilitudinis poſitam putant, in ratione tantum ſigni; & maleficos dicant non occidi, vt ſigna diaboli: hoc eſt παρέργον.

6. Poſuit maleficus ſignum? quid eſt facturus? ſi tollit, ſecundum vos peccat: ſi non tollit, verè & grauius peccat; quia relinquendo manet cauſa damni proximorum. perplexus ergo futurus eſt, quem contra religionem, iuſtitiamuè peccare neceſſe. *Reſpondent*, relinquere debere & pœnitere. nec peccaturum relinquendo. quia relinquendo non eſt cauſa nocumenti, ſed eius cauſa fuit ponendo illud & paciſcendo cum dæmone. Reſtare ergo illi, ut pœnitens Deum oret, reprimere dignetur Diaboli poteſtatem. *Contrà*: ſicut peccauit cauſam dando, cur inciperet alius lædi; ſic ad hunc cauſam dando, cur pergat eum Diabolus lædere; & ſicut poſitio vel ligatio fuit cauſa inchoati damni; ſic relictio ligaminis ſiue non amotio, cauſa eſt continuati damni. ergo ſicut tenebatur impedire, vel tollere cauſam ne damnum inciperet inferri, ſic etiam tenetur ne illud vlteriùs proferpat, uel diutiùs duret. Quod ſanè clariſſimum eſt in maleficio, quod effectum habet ſæpiùs renaſcentem. verbi gratia, maleficium ſterilitatis primo anno nocuit tot equis, tot vaccis &c. 2. anno iterum nocebit fortè pluribus, ergo ſi tenebatur impedire damnum primi anni, cur non & ſequentis?

tis? Confirmatur, in foro exteriore damnaretur ad omnia damna illata reſtituenda, quamdiù illa inferrentur & tam de damnis annorum ſequentium quam primi; ſi diuerſis actionibus ageretur de ſingulorum annorũ damnis. ſed hoc, quia peccat contra iuſtitiam, & eſt efficax adhuc cauſa damni. Ergo in foro etiam interiore adhuc peccat; quia tenetur facere, quod probabile illum eſt poſſe facere probabile autem eſt illum tum tollere debere, ut proximi damnum impediat. quia communis hæc eſt ſententia optimis fulta rationibus, ut oſtendimus.

7. Si duo reges ſic inter ſe paciſcantur, vt columna ſeu turricula quapiam ſtante erecta, ipſi ſibi mutuò auxiliũ ferant contra tertium regem aliquem ſi tertius iſte pacti gnarus, vt illi deſinant ipſum bello infeſtare, turriculam illam uel columnam deijciat, & demoliatur; non dicetur ille tertius propterea conſentire in illorum fædus, neque cum ipſis, vel eorum altero; qui fortaſſis illum admonuiſſet; pactum vel ſocietatem inire. Igitur nec maleficiatus dicendus eſt cum malefico vel dæmone propterea ſocietatem inire, quia deſtruit ſignum, quod illi depacti, vt à nocendo ceſſet dæmon. Nec quicquã habet veriſimilitudinis quod reſpõdent, etiam hunc tertium cum prioribus pactum inire; quia beneficium ab illis exſpectat. Nec enim vſquam vel apud Iuriſconſ. vel apud Theologos, inuenias talem pacti vel ſocietatis ineundę formulam aut genus. deinde deſtruendo turriculam illam, potiùs pactum prius inter duos initum ſoluitur, adimpleto termino; ſic etiam remoto ſigno pactum dæmonis & magi conditione ſublata expirat. ſoluit ergo iſte remouens pactum alienum, nec ipſe nouum init.

8. ſi quis cum hoſte foret pactus, vt ſuſpenſa de muro flammula candida, accurrat, & portam occupet, vrbeque potiatur: & tertius quiſpiam ciuium hoc reſciſcat: nonne tollere licebit, immò merebitur ſi fecerit? quis quæſo illum proditoribus conſentire di cat? rectè æſtimantes iùdicabunt, eum pacta conuenta eorum non ſtabiliuiſſe, neque approbaſſe, ſed abominatũ ea reſcidiſſe. Cur igitur non eadem ratione & iure, qui reſciuit pactum dæmonis & malefici de olla in familiæ perniciem defoſſa; poterit illã tollere, & tollendo cenſendus erit ab eorũ pacto alienus? an cũ ille nõ cõſentiat proditioni, qui illã deſtruit: hic cẽſendus cõſentire maleficio, qui illud deſtruit?

Denique vt ſemel finiam (tædet enim tam multas ſoli faces admouere) licet omnes conatus ſimiles dæmonis impedire. ſi incantamentis aliquis dæmonem ad nocendum inuitaret; rectè faceret, qui murmuranti os pugno obturaret: ſi per ſcripturam & characteres id conaretur, laude dignus eſſet, qui diſſiparet & conſcinderet membranulas. cur non idem ius cõceditur in ſignis poſitis, quę ſimiliter dæmonem ad nocendum pelliciunt; ſicut ergo poſſũ impedire, ne verbis vel characteribus magus conſequatur effectũ à dæmone, potero etiam ſigni alterius deſtructione id ipſum perficere.

§. III. Reſtat reſpondeamus obiectionibus, quæ quod multæ ſunt, & prolixæ, cogent nos etiam, quam vellemus, eſſe prolixiores.

Ad 1. *Reſpond.* non fieri ſufficientẽ enumerationem partium. ſanitas enim exſpectatur a morali cauſa, nempe amotione ſigni. ſicut in exemplo proditorum (de quo egi in probatione. 8.) liberatio nõ exſpectatur a Deo, uel Sanctis, uel natura, uel proditoribus immediatè; ſed à ſigni amotione. Sed vrgent, ſaltẽ mediatè exſpectatur à proditoribus; ergo & ſanitas hic mediatè exſpectatur à dæmone. Sed hoc eſt ſuperſtitioſũ quia eſt perinde facere ac ſi dicas; pręſta quod promiſiſti pactus es amoto ſigno te ceſſaturũ. ecce amoueo: teneris ceſſare. *Reſpond.* negando minorem, & eius probationẽ. immò perinde eſt facere, ac ſi diceres: pactum tuum primum cum malefico conuentum exſtinguo; ſignum quod nocumenio inferendo præſtituiſti cõminuo, & perdo; non eſt quod noceas ampliùs nocere non teneris. Si pergant

gant inſtare, ſaltem exſpectant media tè ſanitatem à dæmone. *Reſpond.* exſpectat, non à poſitiua aliqua dæmonis actione, ſed à priuatione actionis eius ſiue à ceſſatione. non enim expectat, vt dæmon aliquid faciat, ſed vt deſinat facere. ad faciendum alliciebatur ſigno, ſperat illo ſublato, nō allectum ampliùs, deſiturum nocere: vt amoto obiecto concupiſcibili, quis vt plurimùm deſinit concupiſcere. Effectum ergo exſpectat priuatiuum; quem à dæmone nō eſt illicitum exſpectare. alioqui non liceret exſpectare dæmonis fugam ex obſeſſo, ceſſationem à tentatione, & ſimilia, ad quæ piè vtimur aquæ luſtralis aſperſione, reliquiarumque & agni Dei geſtatione. Dumtaxat ergo illicitum eſt, exſpectare effectum priuatiuū à dæmone, ui alicuius pacti conuenti cum dæmone: quod hic nullum eſt.

Ad 2. negatur antecedens; ad probationem eius dico; ſi maleficus vnicum fecerat pactum; tollens, miſcet ſe deſtructioni illius pacti, non conſeruationi. quia deſtruendo ſignum, facit ut pactum ceſſet. ſi duo fecerat pacta, non immiſcet ſe ſecundo, quia non petit, ut Diabolus vi ſecundi pacti deſinat; ſed deſtruendo primum pactum, virtualiter (vt dici ſolet) etiam deſtruit ſecundum, de quo non cogitat. ſi vi ſecundi pacti vellet dæmonem ceſſare, valeret argumentum. *vide* 3. *Notabile.*

Ad 3. dico & antecedens, & probationem eius diſſentire à verò. nam tollere ſignum, tantùm eſt proteſtari, quod Diabolus; qui Dei permiſſione, & non aliter, poteſt nocere; ſperetur non nociturus ampliùs, poſtquam cauſa ad nocendum alliciens (nempe ſigni poſitio) ceſſauerit; item quod aliquando ſtet pactis conuentis, non quia ſit verax aut fidelis; ſed quia cenſet hoc ſibi eſſe vtile ad homines decipiendos. ſicut ſolent decoctores minus debitum exſoluere, ut in grandiori ſumma creditoris ſimplicitate abutantur.

Ad 4. *Reſpond.* Minorem falſam eſſe. non enim declinat ad Magos ut magi ſunt: ſed ut ſunt homines gnari eius rei, quæ uel adſpectu uel auditu potuit reſciri, & petitur ab ijs, non vt ex magica operentur arte; ſed vt id faciant, quod quiuis ruſticus & idiota poſſet facere; ſaltem quod ipſi, ſine vllo nouo cum dæmone pacto, poſſunt perficere, & perficere tenentur, ad commodum proximi. Poteſt ergo diſtingui maior, ſcriptura enim vetat declinare ad magos, tanquam ad magos; non verò tanquam ad alios homines à quibus licitum auxilium quis exſpectat.

Ad 5. *Reſp.* aliter timeri Deum ſolum, aliter timeri creaturas. Deus ſolus timeri debet, ut omnipotens & auctor omnium, & quem nemo poteſt impedire, nec uoluntati eius poteſt reſiſtere; creaturæ timentur, tanquam quæ Dei permiſſione nocere valent; & quia malignæ ſunt etiam interdum uolunt; & ſic ſcriptura ſacra non prohibet eas timeri. dæmon verò inter omnes creaturas hoc timore maximè timendus, quia & cunctis hominibus animantibuſque potentior eſt, & nobis maximè infeſtus, &, exigentibus peccatis noſtris, ſæpiſſimè permittitur a Deo nos grauiter lædere, vt conſtat de Iobo, maritis Saræ, Achab rege, & alijs. Nonne licet timere ſicarios, latrones, calumniatores? nonne licet fugere à domo dæmonibus infeſta? cur talis fugit, niſi quia dæmones timet? tolle timorem, fugam ſiſtet.

Ad 6. Negatur antecedens. impropria enim & falſa locutio eſt; amotio ſigni eſt ſignum. non magis certè quā homicidij actio eſt homo. ſicut enim homo erat, ante occiſionem; ſic ſignum erat ante amotionem. nec iuuat comparatio illa baptiſmi. nā nec ipſa aqua eſt Sacramentum, nec ipſa ablutio; ſed Sacramentum fit, quando ad elementum, uerbum cum actione accedit. ablutio materia proxima ſacramenti eſt, non Sacramentum. *Dicas*; ſaltem eſt aliquid Sacramenti. ergo & amotio eſt aliquid pacti. *Reſp.* ſicut ablutio non eſt aliquid Sacramenti, niſi abluens intendat baptizare; ſic,

niſi

niſi ponens uel tollens ſignum, intendat ex condicto ponere vel tollere, nunquam poſitio vel ſublatio erunt aliquid pacti.

Ad 7. Negatur conſequentia, idcirco enim deſinit nocere ſigno ſublato, non quia per hanc amotionem grauius vulnus infligit animæ tollentis: ſed quia ſperat uel maleficum in aliū ſortem (vt vocant) tranſlaturum, cum nouo ſuo lucro; uel ſic plures ſe ſibi adiuncturum, uidentes eum promiſſis ſtare. Præterea eſto hoc Diabolus ſperaret; ſæpè ſpes illum fallit, & vnde compendium exſpectabat, diſpendiū patitur. Denique D. Leonis illa auctoritas parum aptè adducitur. ceſſatio enim à nocendo beneficium non eſt Diaboli, ſed Dei & hominis tollentis ſignum; ſicut non eſt beneficium proditoris, quando ablato ſigno deſiſtit à proditione peragenda; neque qui tollit vllo modo dici poteſt, hoc beneficium à proditore exſpectare.

Ad 8. Conceſſa maiore, quæ veriſſima eſt; Negatur Min. omnino enim hoc volunt, quotquot nobiſcum ſentiunt: & quia hoc ex eorum doctrina ſequebatur, ideò non dixerunt expreſsè. Neque enim putabant quenquam adeò moralium rerum forè rudem, ut negaret, primò ipſum maleficum qui poſuit teneri, ſignum, quod nouit, tollere; ſi nequit aliter damnum impedire: ſicut, qui Diabolo inuocato verbis vel ſcriptis nocet, tenetur ceſſare ab hac inuocatione, non tantum quia ſuperſtitioſa eſt inuocatio; ſed etiā quia proximo pernicioſa eſt. Nec vllo modo puto tolerabilem eſſe contrariam ſententiam in praxi, nec abſoluendū qui nollet ceſſare, vel ſignum tollere. ſicut non eſt abſoluendus, qui alicubi malleolos, repoſuiſſet, incendiū ſparſuros, niſi illos velit amouere. Eadem namque ratio eſt. ſicut malleoli efficaciter ſunt nocituri ui naturali; ſic etiam ſigna hæc æque efficaciter nocitura ſunt ui morali, ſiue ui pacti conuenti. Neque hic quærendum qua ui damnum inferendum, ſed an inferendum? & æque iniuſta eſt illatio per vnam uim, atque per alteram. ſicut mal leolis ineſt vis ignea; ſic cenſetur ſignis alligata uis ſiue actiuitas diaboli, multo promptior & fortior ad nocendum. Si verò tenetur maleficus tollere, quod poſuit ex lege iuſtitiæ, tenebitur ſecundò alius qui poſitum reſciuerit, id tollere, ſaltem ex lege charitatis.

Ad 9. Reſp. id, ſi fiat ſeruatis circumſtantijs, quas requiſiui *ſupr. lib. 5.* nec ſuperſtitioſè, nec impudenter; ſed ſapienter & honeſtè fieri, à iudicibus etiam maximè timoratis. Victoria verò loquitur de expulſione dæmonis ex energumeno, quod non facit ad rē vt nec totum argumentum, quia depilatio illa non eſt ablatio ſigni, cùm pili non ſint ſigna maleficij, ſed latibula.

10. *Argum.* multis peccat. primò quòd contradicit ſententiæ, quam eo nituntur probare. Nam ſi defenſores contrariæ ſententiæ cenſent; non eſſe licitam amotionem vllam, ut eos ſentire patet; ex argumento ſequitur, dumtaxat aliquam eſſe illicitam, nempe deſtinatam huiuſmodi dæmonijs eijciendis; quia tales dæmones aliter eijci nequeunt. Si ergo eijci poſſent per amotionem, licita foret amotio. iam non ergo omnis amotio illicita foret. Sin verò dicant ſe non contendere Vniuerſalem negationem; (Nullam amotionem ſigni cum ſpe ceſſationis eſſe illicitam:) ſequitur non omnem amotionem huiuſmodi eſſe ſuperſtitioſam; quod ceteris omnibus argumentis ſuis probare nitebantur. repugnat ergo hoc argumentum alijs omnibus, quia ſubuertit commune ceterorum fundamentum. Secundò ſenſus verborum Chriſti non eſt, non aliter eijci, ſed non aliter rectè eijci efficaciter. Nam Apoſtoli non querebantur ſe vſos malis medijs, quod non eſt credendum; ſed ſe eijcere non potuiſſe. conatus enim Apoſtolorum non fuerat illicitus, ſed fuerat irritus. & hoc ſcire uolebant; cur efficax nō fuiſſet in hoc energumeno, quemadmodum ſolebat eſſe in ceteris. reſponsū illis, id accidiſſe, quòd orationem & ieiunium non adhibuiſſent; quæ talium

lium dæmoniorum peſſimorum, quorum inueterata poſſeſſio, generi expellendo neceſſaria ipſis erant. Tertio, dæmon non exit ad ſigni amotionem, niſi quando erat ingreſſus ad ſigni poſitionem: quod Deus nonnunquam permittit. Quando autem propter hominis peccata Deus permiſit opera malefici dæmonem ingredi; tunc licebit ſignum tollere, non ſecùs ac in reliquis maleficijs. Quartò plus probat, argumentum quàm opus ſit; immò & illud; (ſi valeret) nec exorciſmis eijci licitè poſſe; ſi tantum ieiunio, & oratione tales licet eijcere. Denique non poteſt nobis conſtare, an ex hoc genere ſit dæmon, an ex alio: ideò, durante hoc dubio, licebit ſignum amouere.

Ad 11. dico exemplum illud S. Hilarionis, dumtaxat probare, quòd, qui Hilarioni ſanctitate & dono miraculorum ſunt ſimiles; aut quando aliquod ſcandali, uel ſuperſtitionis augendæ ſubeſt periculum; debeant id facere, quod ad maiorem Dei gloriam tendit; ut eſt dæmonem oratione eijcere: non uerò probat quod eo periculo ceſſante, aut quando quis non eſt certus de dono miraculorum (vt hodie certi nulli ſunt, in his partibus, vbi fides propagata) non liceat illi vti remedio quod ad manum eſt, & experientia frequenti comprobatum nouit. Metuebat autem D. Hilarion, non, ne dæmon hoc pacto ſolitis incantationibus recederet; ſed ne populo videretur ijs receſſiſſe: immò neque hoc ſimpliciter verebatur, ſed alternatiuè; vel hoc, vel ne videretur ipſe dictis Diaboli fidem habuiſſe; qui negabat aliter ſe expelli poſſe, niſi ſigno priùs ablato. Quod falſum erat, vt D. Hilarion oſtendit, & quia ſpontè ingreſſus, ſpontè remanebat; nec eum cogendi vim vllam magica illa ſigna obtinebant.

Ad 12. Reſp. vere hoc argumentum eſſe nullum, & ab auctoritate negata, non ab auctoritate negante. Nam ſi vel Hincmarus (cuius ille eſt Canon) vel alij patres cēſuiſſent, hoc remedium eſſe illicitum, non fuiſſent contenti ſilentio prętermittere, quod vſu ſciebant frequentiſſimum: ſed diſerte prohibuiſſent, ut ſolent ſimilia. ſic enim, quia purgationes per monomachiam, per ferrum candens & ſimiles, erant in frequenti vſu: ideò expreſſe illas prohibuerunt, ſummaque ſemper Eccleſiæ cura fuit, vſitatas ſuperſtitiones nominatim damnare. Inter licita uerò remedia non meminerunt amotionis: quia de remedijs Eccleſiaſticis & diuinis agebāt: iſtud autem eſt merè humanum remediū, & quod ipſa ratio ac natura vnumquēq; docet. nā & bruta norunt abijcere & repellere, quæ noxia ſibi nouere.

Ad 13. Reſpondeo Diabolum ſignis non eſſe alligatū naturaliter: ſed moraliter ex hypotheſi, quod vult ſtare pactis cōuentis. Nec verum eſt ſemper illum poſſe nocere ſine ſignis magicis. ſæpe enim, immò ordinarie Deus permittit illū multa facere per maleficos, & ſigna malefica: quæ non permittit illum immediate facere. a Vnde non eſt abſurdum exiſtimare, quod quādo Deus illum permiſit, mediante ſigno nocere: non poſſit Dæmō nocere ſigno deſtructo. quia Deus tū videtur permiſſionem ſuam ſic limitaſſe. Non tamē hinc ſequitur Deum habere pactū cum dæmone, ſicut nec Rex pactum haberet cum rebellibus, ſi ijs non reſiſteret cum filio ſuo rebellionem mouentibus. præſumptio quīdem aliqua hinc in foro, ut vocant, fori naſceretur: reuera tamen pactum conuentum propterea nullum intercederet, ſed permiſſio dumtaxat & cōniuentia probaretur.

a *Victor. re lect. de Magia circa fin*

Ad ult. Reſp. Negatur conſequentia. quia nemo ſcit an Deus Diabolo permiſerit nocere poſt ſignum deſtructum; & quia poſſumus ex frequenti experientia colligere, uel Deum id ei non permiſiſſe, uel ſaltem reliquiſſe eius arbitrio ut adhuc noceat, uel ceſſet nocere, ſi uelit; ideò poſſumus hoc experiri & ſignum amouere. Recurrēdum quidem ad Deū; ſed nō proptereà prohibita ſunt remedia humana.

SECTIO

Digitized by Google

SECTIO II.

De remedijs naturalibus contra maleficia. §.1.

MVlta de his more ſuo Grillādus *q.2. à nu.3.* in cuius ſententia qđ vitandum docebunt ſequentia. Theologi quidam vim omnem adimunt naturalibus medicamentis: medici plerique magnam nimis tribuūt; & quædam memorant, vt naturalia, quæ quibuſdam queant eſſe ſuſpecta, mihi ꝓnunciādum vetus N. L. de multis. Nō aſſentior ijs qui omnem omnino efficientiam rebus corporatis in dæmones tollunt; nec ijs etiam, qui directā vllam vim naturalem in dæmones cōcedunt, vt videntur concedere Faius, Pet. Gregorius & alij: *a* ſed ijs aſſentior, qui ſecundariam & indirectā tantum tribuunt, quæ ſententia peritiorum medicorū & Theologorū fuit, vt *Pariſ. lib. de vniuerſ. Dionyſ. Cartuſiani in Tob. cap. 8. Franci. Victor. relect. de Magia q. 6 Lulli lib. 2. de quinta eſſent. Leuini Lemnij lib. 2. de occult nat. mirac Franciſ Valeſ ca. 28. ſacr. philoſoph. Bapt. Codronchi, Caſalpini & aliorum mox citandorum*: nulla enim naturalis corporeæ rei vis eſt, quæ dæmoni poſſit prĉualere, aut directè in illum aliquid agere; *cui nulla ſuper terram poteſtas eſt quæ comparetur: qui factus eſt, vt nullum timeat.* teſte ſacra ſcriptura. *b* Sed concurrente naturali agenti cauſa ſupernaturali Deo vel Angelo; agere res corporea poteſt in dæmonē, eūque pellere & etiam cruciare: verum tum agens primarium & directū, eſt ſupernaturalis illa cauſa; ſecūdarium verò & indirectū eſt, corporeæ rei vis naturalis, illi à Deo initio creationis inſita. Hoc ergo in ſequētibus remedijs ſemper ante oculos habendum, nec eorum vis vlterius extendenda. Adſcribam autem illa, ut mihi colligēti occurrent. *Lapidibus & herbis* vim aliquam tribuit canon. *dæmonium, 26. q. 7.* Et ſane de multis mox ſubiungam. radices varias commendat Ioſeph. & in his *baaras*, ſed modus euellendi, & alia quædam quæ addit ſuſpectam rem reddunt, *lege lib. 8. antiqu. cap. 2. & lib. 7. belli Iudai. cap. 23. à Thapſia* dæmones fugari ſcribit apoſtata fidei Amatus Luſitanus *in Dioſcor. lib. 4.* Plinius dæmonum ludibrijs arcendis *pæoniam* cōmendat, ſed *nigram lib. 25. c. 4.* Veneficia depelli *rhamni* ramo ad valuas & feneſtras poſito, vt fama celebre, ſcribit Dioſcorides *lib. 1. c. 100.* confirmat Bionis exēplum, ſed *lauri additis folijs*, apud Illuſtrium *in eius vita*. *Verbaſcum* valde commendat botanographus Apuleius, *lib. de virtutib. herbar. c. 71.* Ouidius, lib. 6. Faſtor.

Spinam, qua triſtes pellere poſſet
A foribus noxas (hæc erat alba) dedit.

Molij ſeu *rutam agreſtem* multi ad hoc cōmendant, *Homerus in Odyſſ. x. & ibi Didymus. Scholiaſt. in Plutum Ariſtophanis li. 25. c 4.* Scyllam in limine ianuæ ſuſpēſam Dioſcor. laudat *lib. 2. c. 168.* pellē capitis lupini affixam villæ valuis vel lupi roſtrum Plinius *li. 20. c. 9.* Alyſſum in domo appenſum idē *li. 13. c. 4.* Alij (apud Codronchium) plurimas alias herbas, rutam *Ariſtotel. Problem. 34. Dioſcor. & Plin.* Hypericon, quod ideo vocant fugam dæmonum: *verbena*, quam ideo herbam ſanctām veteres dixere, *Dioſcor. lib. 4. c. 56.* Herbæ Paridis ſemen non minus XX. diebus in pondere drachmæ quotidie illitum, *Pandectarius*. Antirrhini ſeu Lychnoſagriæ ad collum appenſio, *Matthiolus li. 4. c. 129.* Artemiſia, *auctor lib. ſimplicium 25. c. 10.* Abrotanum, *Plinius lib. 21. c. 2.* Mythridatium, Scordites, Cētaurium, Sabina, palma Chriſti, Aſteratricum quæ & Bubonion, Ariſtolochi, tuſſilago; *Dioſcoridi & recentioribus*, & ijſdem ſaluia, anethum, marrubiū, fæniculum, chamæpytis, quæ & iua, cyclaminum, allium, ruta capraria, & cupreſſus. Quinetiam in *humano ſanguine* vis aliqua naturalis indirecta ineſſe poteſt. vt menſtruata muliere agros circumeūte noxia vermina necari cenſuere Dardani ſectatores apud Columella. & Lud. Banairolus ſcribit, *Ennead. muliebri. c. 2.* ſi menſtruo cruore domus alicuius poſtes inungātur, dæmoniacis Magorum artibus & inſidijs aditum omnem præcludi: & apud

a *Faius in Energum. Pet. Greger in Synt. tur. Fran. Georg. in Problema.*

b *Iobi 41. v. 24.*

Hiſtor. continuationis Surij. apud Mich. Iſſelt. anno 1586. legitur, in Liuonia fuiſſe locũ, vbi nymbis, tonitruis ac tẽpeſtatib⁹ dęmonia truculẽter graſſabantur, niſi in lacũ quẽdã innocuus infantulorũ cruor à ruſticis infunderetur. Poſterius hoc apertè Satanicum; priori aliquid phyſicũ ineſſe poteſt, ſed indirectè agẽs. Sed nõ iniucũdũ erit ſi adſcribam, ex Balduini Ronſæi venatione nonnulla, quæ vel carminis elegãtia, vel raritate materiæ, queant curioſum lectorem delectare; &, ſi naturæ genius faueat, ægrũ iuuare. *De lupo*, cecinit;

Nec roſtrum virtute caret, nam munere quadam
Naturæ arcano depellit faſcina dira;
Plinius lib. 20. cap. 9. *Si prius exuccum fuerit: mos hinc fuit olim*
Antiquis villæ portis præfigere.
Quid? quod dura cutis rigidæ ceruice reuulſa
Triſtia dicatur depellere faſcina poſſe?
Reſtat adeps pinguis celebrem Saturnia Iuno
Quem fecit populis, dũ uincla iugalia curat,
Et linit obductos vittis hoc ſanguine poſtes,
Ante uenit ſponſus quàm optata ad limina ſponſa:
Hinc quodam iuuenes illi, innuptæq; puellæ
Inſtituere luſus feſtos atque annua feſta:
Quòd Lamijs, ſtrigibuſq; feris quoq; ſuſtulit anſam
Turbandi nouiter nuptos, noxamq; ferendi,
Nomen & à facto ſortita eſt Vnxia Iuno.
Quid referam cædes, aut quid data vulnera ferro?
Quidue cibis alijs dicã noua toxica mixta?
Dæmon homo eſt homini, ſic nos ueſana libido
Exagitans, ſemper trahit ad genus omne malorum:
Sic Stryx dira oculos, & totos faſcinat amens
Hæc de hyena ſunt ſuperſtitioſa propter conditiones requiſitas licet præſcribat Plinius 28. c. 8. *Artus, ac lento conſumit corpora tabo.*
Horrendum facinus namque, nil tale uerentes,
Promeritoſuè hoĩes uiolentæ obtrudere morti,
Et ſpoliare bonis, ſed magni rector olympi
Antidotos homines docuit. Nam frontis hyenæ
Noctiuagæ pellem perhibent arcere uerenda
Faſcina ſi geſtet quiſquã, tacituſuè reſeruet:
Stercora quæ reijcit uiolenta & morte perempta,
Oſſaque creduntur magicas depellere fraudes.
Et confert catuli nigri tinxiſſe cruore
Interiora domus, muroſque oblucere rubro
Incruſtamento, uel fel ſuſpendere tignis.
Lichenes tumidos celeris dromadæ & reſecare
Conuenit, & ſiccos ſeruare cubilibus amplis,
Quod Strygibus fraudes adimant, & faſcina pellant.
Atque oculus dexter muſtelæ includitur auro,
Poſt teneris digitis aptatus reddere tutos
Dicitur à diris Lamijs Strygibuſq; ligatos.
Creditus à multis torui ſeruata leonis
Pars caudæ prodeſſe uiris, quos faſcina uexant:
Fertur quod ſimili ui polleat vngula pardi.

Idem Ronſſeus *epiſt. 22.* conatur oſtẽdere cur aſini ſilueſtris ſeu onagri, nec non domeſtici, nulla nigredine aſperſi, vngula ad effaſcinationem faciat; idque tribuit ſalaci animalis eius naturæ, & ad illud maleficium reſtringendum cenſet, quo viri velut ligati ad venerem inutiles redduntur. contra hoc maleficium hyenæ neruos in vino cum thure potos præſcribit Plinius *d. cap.* 8. item rubetæ oſſiculum in potu additum *lib.* 32. *c.* 5. & Lentopodij radicem appenſam Dioſcorid. *lib.* 4. *c.* 126. Q. Sammonicus Serenus, medicinæ c. 58.

Præterea ſi fortè premit ſtrix atra puellos
Viroſa immulgens exſertis vbera labris:
Allia præcepit tandi ſententia Vetti,
Qui ueteri claras expreſſit more Togatas.

Euonymus *in Theſauro Medico cap. de ſolidis quibuſdam* &c. docet confectionem electuarij ex argenti viui pulueribus conficiendi, quod faſcino aduerſetur. Marbodeus Gallus [a] multa de lapidibus diſſerens, inter cetera, de ADAMANTE. *a in Dacti lotheca.*

Et noctis lemures, & ſomnia uana repellit.

Thetel Iudæus *lib. de ſculpturis* eandem vim tribuit *Chryſolitho* mulieris ſigura naturaliter formato: ſed & Marbodeus, de eodem,

Eſſe phylacterium fixus perhibetur in auro
Contra nocturnos fortis tutela timores,
Pertuſus ſetis ſi traijciatur aſelli,
Dæmonas exterret, & eos agitare putatur,
Traiectum læuo decet hunc geſtare lacerto.

Quid corallium?

Vmbras dæmoniacas & Theſſala monſtra repellit.

Quid

Quid gagates?
Idem dæmonibus contrarius eſſe putatur,
Vincit præſtigias & carmina dira reſoluit.

Contra maleficos omnes morbos prodeſſe tradunt Dioſcor. *lib. 3. c. 103.* Plinius *lib. 25. cap. 10.* & Meſue ad hoc laudat oleum quoddam ex Gagate, quod *ſacrum* vocant.

Quid iaſpis?
Et, ſicut perhibent, phantaſmata noxia pellit.
Quid onyx?
Inſomnes lemures, & triſtia cuncta repellit

Sic vulgò legitur, ſed ſenſum membranæ contrarium exhibent:
In ſomno lemures, & triſtia cuncta figurat.

Sanè maleficā eius vim ipſemet indicat Marbodeus *cap. de* Sardio, cum ſcribit præſente Sardio Onycem nocere non poſſe. de Aetite, & ſmaragdo, Codronchus idem probat. Georg. Vilichius, *a* de Cameleonte;
Cameleontis hepar tollens nicromantica pellit
Appenſum collo. De aſino,
Infantum cunas pellis uilloſa defendit,
Horrificoſq; metus pellit & iſta ſimul.

In Nili flumine lapillum inueniri, qui quam primùm energumeni naribus apponitur, dæmonem extrahat, ex Thraſyllo ſcribit Stobæus.

Marcellus Empir. *lib. de medicina cap. 20.* potionem præſcribit contra cuncta in cibo & potu ſumpta maleficia; quæ ab illo peti poteſt; contra equorū faſcinationes quaſdam ſuffumigationes præſcribit Renat. Vegetius *lib. 3. Veterinaria cap. 74.* Sanè ſuffitibus dæmones expelli de corporibus, cenſuere Iudæi & Gentiles; *teſte Iuſtino mart. cont. Triph. & Thargum. Chal. Cant. 4. v. 6.* De hyperici ſuffitu id teſtatur Lullus *lib. 2. de quinta eſſent.* & Mathiolus *in Dioſco.* & factitant noſtri exorciſtæ teſte Mengo *Flagel. dæmon ex. 3. 4. & 6.* cetera à reliquis, qui Aeſculapidarum de gēte. nos medicinam corporum nō profitemur. Animarum medici vtinam ſimus, ſummi illius archiatri qui viuificat mortuos idonea inſtrumēta. Theologis placuit eſtq; veriſſimū, corporeas res in naturā intellectualē & immortalē, qualis eſt dæmonū, nihil poſſe. quare cēſent cū Angelo, *b* lapides, herbas, particulas animantiū, & alias medicinas directè, & proximè nihil in dæmones operari; indirectè tamen & mediatè iuuare cōtra eius conatus maleficos, eo quòd impediunt vel auferunt diſpoſitiones illas, quibus dæmon vſus fuit; ob naturalem habitum corporis illius quem vexat, vel ſaltem inuitatus aut aditus ratione influxus aſtrorum, vt de Lunatico euangelico Origenes & Hieronymus cenſuere; *c* vel ratione cōplexionis atrabiliariæ, & ſimilium cauſarum. conſideratio iſta diſpoſitionum vel amicarum, vel odioſarum dæmoni (odioſæ fuere in his duabus Ioſephi, & Tobiæ narrationibus) magis conſentanea eſt philoſophiæ, quàm quod Druſus opinatur dæmonem fugatum dūtaxat ratione ſymboli & ſignificationis ꝑ hepar & cor illud repræſentati. ſi dæmon dūtaxat vſus fuit efficacitate agentis naturalis, nec de ſuo addidit malitiæ aliquid artificioſa commixtione, vel induſtria ſibi nota & hominibus incognita, vel fractura & continui ſolutione, vel detorſione occulta; tunc poſſet fieri, vt totū maleficiū naturalibus, quæ medicorū ars approbat, remedijs tolleretur. Sic interpretor ſententiā Richardi Mediauillani, qui cenſet maleficium naturalibus remedijs aliquando in totum ſuperari poſſe. *d* Si verò quid huiuſmodi immiſcuit (vt ſolet) remedia hæc naturalia ex parte poterunt iuuare, in totum iuuare non poterunt. ratio diuerſitatis eſt, quia priore caſu poterunt illæ diſpoſitiones in totum tolli, quibus dæmon vtebatur: poſteriore poſſunt ex parte tantum tolli, vel ad tempus impediri, & ſic etiam actio dæmonis priore caſu in totum tollitur, poſteriore remittitur dumtaxat. & ad tempus impeditur. Deinde dæmon, etiam ſi vſus ſit ſolis venenis naturalibus, ſolet nonnūquā, vt poteſt, vim remediorum naturaliū debilitare, & impedire, quādo Deus permittit: rarò etiam medici poſſunt conijcere quibus medijs naturalibus ille ad nocendum ſit vſus: ita ſit vt rarò, immò vix vnquam maleficia naturalibus remedijs penitus tollantur.

b *in uerb. ſuperſtitio. q. 6.*

c *Orige. in Matth. 17. tractatu 3. Hier. cap. 4.*

d *in 2. di. 3. q. 8.*

Hęc cauſa eſt, cur plerique Doctores communiter negarint morbos ex maleficio naturalibus remediis tolli; ſed communiter affirment a magis alio maleficio ſanari. *a* Et propter hâc diſpoſitionum alterationem canones permittunt energumenis lapides vel herbas portare, abſque incantatione *c. vlt. 26. q. 27.* Propterea etiam in adhibendis naturalib. remediis hoc obſeruandum, vt conſideretur; an contra diſpoſitiones, quibus dæmon gaudet, et uti conſueuit, in hominibus lædendis vexandiſque; viriũ aliquid obtineant: quod ſi deprehendatur, (vt conſtat de de poeniæ radice, ruta, et muſica, et call ij omni piſcis iecinore) tum iudicandum, ijs citra ſuperſtitionem vti licere. Vide quæ de his non omnino indiligenter dicta *lib. 2. q. 30. ſect. 3. § 2.* Sed quia poſt priorem editionem quędam didici in libris Hippocratidarum, ea nunc exhibebo publicæ omnium vtilitati.

a ſic Alber. Mag. ĩ Luc. c. 9. Paullus Burgẽ. in 1. Reg. 16. Pelbertus, Guilh. Pari. Angl. quos citans ſequitur Binſf. p. 1. Dub. 3. & Grillan. q. 2. nu. 4. & 5.

Naturalia hæc remedia vel pertinẽt ad morbi indagationem vtrum ſit maleficus nec ne?et vocatur hæc pars, *de ſignis ſeu indicijs*: vel pertinent ad morbi ſanationem, & nũcupatur propriè *de remedijs.* ideò nobis de vtraque agendum.

Priorem quæ ad indicia ſpectat, ex parte diſcutiunt exorciſtæ quidam, ſed plenius medici. Exorciſtarum indicia proponit liber ſacerdotalis Sammarini; Medicorum Bapt. Codronchus.

Sammarinus 1. *p. Sacerdotalis tract. de exorciſmo*, ſic ſcribit, *c. 3. De ſignis quib. aliquis cognoſcitur eſſe dæmoniacus; Legitur, quod ſi quis non poteſt continuare eſum carnis hædinæ per dies triginta, quod talis iudicatur dæmoniacus.* Hęreo. nam hoc indiciũ probum ad epilepticorum affectionẽ detegendam, non verò energumenorum; qui plerique epileptici non ſunt. Addit; *aliqui dæmoniaci habent oculos terribiles; & dæmones eorum & corpus deſtruunt miſerabiliter, & interficiunt, niſi citò eis ſubueniatur. Aliqui fingunt ſe eſſe fatuos* & *ſemper augentur. Sed diſcooperiuntur & cognoſcũtur; Si nolũt dicere pſalmum*, Miſerere mei Deus, & Qui habitat. *aut Euange. Sanct. Ioann.* In principio erat verbum *& ſimilia ſancta. Eſt etiam magnum ſignum quãdo loquuntur ſermonem alienum a patria ſua ſi non fuerunt extra patriam* (clarius diceret, quem ante morbum non didicerant) *& quando perſonæ illiteratæ Idiotæ loquuntur liberaliter, et congruenter, aut etiam cantant muſicaliter, aut quando dicunt aliquid, quod ipſa nunquam dicere ſciuiſſent. Aliqui etiam dæmoniaci ſiunt muti & ſtupidi. Aliud quoque ſignũ eſt, quod eis ſuperueniũt terrores: & citò recedunt. Potiſſimum autem cognoſcitur quis eſſet dæmoniacus: ſi quando leguntur exorciſmi, cõturbatur: et hoc ſignum eſt præſentis Diaboli.*

Cetera ſigna etiam ante coniurationem ſeruiunt, hoc vltimum inter coniurandum, quo tempore alia quoque animaduertenda, vt idem ſcribit capitu. ſexto. Quando ſacerdos ponit manum ſuper caput energumeni, tunc aliqui *ſentiunt ſub manu rem frigidiſſimam, tanquam glaciem. Aliquibus deſcendit ventus per humeros & renes, qui eſt frigidiſſimus. Aliquibus caput in immenſum aggrauatur. Aliquibus cerebrum conſtringitur, & perforatur: ſicut ſi gladio percuteretur. Aliquibus inflammatur caput & facies, & aliquando tota perſona, ac ſi eſſet uapor ignis. Aliquibus febris immenſa cum dolore capitis euenit & totum corpus extenuatur & tangitur: Sed omnia iſta accidentia parum durant, quia coniuratio tollit dæmonis uigorem. Aliquibus conſtringitur guttur, adeò quod uidentur ſtrangulari, aliquibus ad orificium ſtomachi mouetur quædam res ad modum pilæ, ac ſi eſſent vermes, ac formicæ, aut ranæ: quibuſdam accidit uomitus magnus ſtomachi. Aliquibus maxima tortura in viſceribus: Nonnullis uenter vehementer inflatur. Quibuſdam conſtringitur cor, ac ſi intolerabiliter ferretur. Oſtenditur etiam dæmon in aliqua corporis parte palpitando ſicut piſcis, aut in modum formicarum. Aliquando pertranſit a capite uſque ad digitos pedum, ſicut uentus, & è contra. Vltra iſta ſigna, complura alia practicando videbis. quia diuerſi dæmones faciunt diuerſa ſigna.*

Quoad ſigna quo quis aliter digno ſcitur eſſe maleficio læſus, hæc ſcribit *capite. 4. Aliqui maleficiati habent colorem faciei cedrinum, aliqui oculos conſtrictos, &* om-

Digitized by Google

omnia eorum membra uidentur ligata: & habent humeros desiccos. Duo autem potiſſima ſigna ſunt, conſtrictio cordis, & oris ſtomachalis, & quando uidetur eis quod habent unum bolum ſuper ſtomachum. Aliqui habent puncturas in corde, tanquam ſi acubus eſſet punctum. Aliqui uidentur ſibi cor corrodi. Aliqui habent magnum dolorem in corde aut renibus: & uidetur eis, quòd talia membra à canibus lacerentur. Aliquibus uidetur bolus in gutture aſcendens & deſcendens. Quibuſdam ligata eſt uena generationis. Aliqui habent ſtomachum ita diſpoſitum, quod emittũt per uomitum quicquid comedunt & bibunt (hoc ſignum leuiſſimum eſt, & nullum, niſi alia accedant) *Aliquibus per uentrem diſcurrit uentus frigidiſſimus; aut tanquam flamma ignis. Aliquibus ſignum eſt ex indigeſtione cibi, & potiſſimum quando medicina applicata nihil proſunt infirmo. Aliquibus eſt circa collum continua pulſatio, quæ uidetur tremorem inferre.*

Verum iſta & alia longè exactius collecta, & experientia comperta fuerunt a Codronchio *lib. 3 de morb. uenef. cap.* 13. docet ſigna hæc uel communia eſſe cunctis maleficiis, uel peculiaria quibuſdam. Communia ducit a cauſa morbi, & a concomitantibus morbũ. Signa à cauſa tradit, ut ſi morbus cœperit ex intenſiſſimo alicuius amore, vel irrationali ſeu iniquo in aliquem odio; ſi ex maledictis uel minis alicuius malefici; ſi inſtrumenta maleficij ſunt inuenta, qualia nos multa commemorauimus, & refert Andr. Cæſalphin. *de inueſtigat. dæmon. c.* 22. A concomitantibus morbum ſunt paroxiſmi, & remedia iuuantia uel lædentia: & communia ſigna ſunt: primò quod morbi maleficio illati ægerrimè cognoſcuntur, ita vt medici in ijs hæſitent, & ambigui huc illuc animo agitentur, nec certi quidquam de illis audeant proferre. 2. quod remediis ex arte adhibitis, morbus ſe non remittat, ſed potius exaſperetur & augeatur. 3. quod more naturaliũ morborum, non creſcat paulatim; ſed frequẽter ſtatim ab initio, nullis peccantibus humoribus in cauſa exiſtentibus, cum grauiſſimis ſymptomatibus & doloribus ſe morbus prodat. 4. quod valdè inconſtans ſit morbus, & licet periodicorũ naturam referat, rarò tamen periodos ſeruet: & licet ſimilis uideatur natura li. morbis, in multis tamen diſcrepet. 5. multoties, licet ægrotans grauiſſimè doleat, in qua tamen parte doleat, nequeat referre. 6. interdum ægri ſuſpiria (quæ luctuoſa uocant) abſque manifeſta cauſa emittunt. 7. aliquib. appetitus reijcitur, aliqui cibos reuomunt & uentriculum ita malè affectum habent, ut & ſæpius aſtrictione laborẽt, vel etiam pondus in ipſo quoddam, quin & rem aliquam per oeſophagũ modò adſcendere, modò deſcendere percipiant; &, ſi in ſuperiorem partẽ delatum deglutire conentur, omnem operam ludant, re ipſa mox ſponte deſiliente. 8. in regione cordis punctorium dolorem percipiunt. adeò ut ipſum aliquando lacerari aſſerant. 9. In quibuſdam circa collum arteriæ manifeſtè pulſare, & quaſi tremere deprehenduntur. 10. alii ſæuo coli ſeu renũ dolore cruciantur; vel circa uentrem inferiorem torſiones acerbiſſimas, et ſæpè flatum quendam frigidiſſimum per uentrem permeantem, et citò redeuntem, uel vaporem uti flammam ignis calidiſſimum, ſimili modo illos infeſtantem percipiunt. 11. Quidam ad venerem impotentes redduntur. 12. conſueuere quidam leuibus ſudoribus præcipuè circa noctem corripi, quamuis tempore & aura frigidiore. 13. alii uidẽtur habere particulas corporis ueluti nexib. deligatas. 14. morbi quibus laborant ueneficio læſi, ſunt ut plurimum totius corporis quædã extenuatio, & macies, & uirium imbecillitas, cum ſummo languore, mentis ſtupiditas quædam, uaria melancholica deliria, diuerſa febrium genera medicis multum negotii exhibentia; motus quidam cõuulſiui, unde epileptici videantur; membrorum quædã rigiditas ſpeciem conuulſionis præ ſe ferens. aliquando omnes capitis partes tumefiunt; aut talem circa totum corpus laſſitudinem percipiunt, ut uix ullo pacto mouere ſe poſſint. Plerumque tota cutis, ſed ut plurimum

Digitized by Google

faciei, flauo ſeu cinereo colore ſuffunditur. Aliqui habent oculorum palpebras ita adſtrictas, ut eas uix aperire poſſint. oculi ſunt perlucidi & tráſparentes, ſicut cercopithecorum. Nonnunquam quędam ſpectra vel nubeculam inſpicere videntur, & nonnulli toruè intuentur.

25. cognoſcuntur experimẽtis quibuſdam. Nam ueneficio affecti faciem Sacerdotis uix adſpicere ualent, nec oculis intentis vllo modo. album oculorum variis modis mutatur. Aegrotantes, cum inſtrumenta comburuntur, ſolent in deterius mutari uel notam quandam recipere maiorem uel minorem, pro ratione leuioris uel ſæuioris ueneficii; ita ut quandoque formidabiles clamores & mugitus cogãtur omittere: quod ſi nullam mutationem, uel læſionem percipiant, erit de ſalute ægri benè ſperãdum, paruo negotio bonæ ualetudini reſtituendum.

Adde ſi fortè ueneficus ad uiſendũ ægrotum accedat, ſtatim infirmus ingenti moleſtia afficitur, aliquo terrore, ſeu tremore corripitur; ſi ſit puer, ſtatim plorat; oculi ad fuſcum colorẽ mutantur, uel alia notatu digna in ægrotis mutatio obſeruatur. Denique quãdo, pro curatione morbi, quædam linimenta ſacra ad oculos, aures, frontem, & quaſdam alias partes ſacerdos adhibet; ſi in partibus illis ſudor, uel aliqua alia mutatio appareat, ſignum eſt ueneficii.

His ſubdit Codronchius, non eſſe neceſſe, ut omnia hæc ſigna in ægro inueniantur, ſed ſufficere ſi aliqua, pro diuerſitate morbi, ſeu maleficii.

Hæc cõmunia; peculiaria uerò poſſeſſionis dæmonum maleficio inductæ ſigna eſſe difficilia cognitu, quando dæmon maleficio immiſſus immiſcet ſe ſubſtantiæ alicui immundæ aliunde in corpus ægri intromiſſæ, uel ex propriis ægri humoribus genitæ; nã quamdiu hæc ſubſtantia in aliqua corporis parte latitat; ſæpè, præter illius particulæ affectum naturalem functiones lædentem, nihil aliud ſe manifeſtat. Pleriſque tamen horum prauæ ſunt imaginationes, præcipuè in ſomnis, quæ dæmonem produnt: quod tamen indicium ſolum non ſufficit; quoniam hæc eadem ſæpe melancholicis accidere conſueuerunt.

Verum ſpiritu locum mutante quẽ prius inſedit, res paullo clarius deprehendetur. primò, ſi tanquam animatum quid corpus res illa perambulet: ita ut obſeſſi ſentiant ſibi ueluti formicas ſub cute repentes. ſecundò, ſi partes, quas petit, quadam palpitatione commouet. tertiò, ſi puncturis quibuſdam moleſtiam grauem infert. quartò, ſi uelut flatus a capite ad pedes deſcendit, & iterum a pedibus ad caput aſcendens reſilit. quintò, ſi veſicula in lingua excitetur, quæ confeſtim euaneſcat; uel plures appareant minutis granulis ſimiles; ex quibus etiam multitudo inhabitantium ſpirituũ arguitur. ſextò, ſi ad gulam dumtaxat aſcendens, eam tumefaciat, & ſiccam tuſſiculam excitet. ſeptimò, ſi linguam petens, aut contorquens, inflat, uel impellit ad loquendum non obſeſſi ſed dæmonis ipſius conceptus; uel ſi ingẽti oris hiatu linguam exerat. octauò, ſi in dorſo ſenſum præbeat aquæ frigidiſſimæ, quaſi confertim per dorſum defuſæ, & ſurſum ac deorſum percurrentis. nonò, certiora adhuc ſigna ſũt, quãdo alienis ęgro incognitis linguis loquuntur, vel alios talia loquẽtes intelligũt; vel cùm rudes ſint, de arduis, & ſublimibus quæſtionibus diſſerũt; vel renunciant occulta, aut iampridẽ oblita, futura, uel arcana conſcientiæ ut peccata imaginationeſue aſſiſtentium; vel eos conuiciis ſine cauſa proſcindunt: aut ita furiis agitantur, ut a multis ualidis hominibus nequeant ligari uel coerceri. Quidam etiam cum a defatigatione uexationis conquieſcunt, narrant ſe uocem quidem dæmonis intra ipſos loquentis ſentire, ſed ſententiam uerborum percipere non poſſe; utpote quibus intellectus functio ſit quaſi ligata. Alii ſi interrogentur, quid egerint, vel dixerint, fatentur ſe nihil eorum poſtea meminiſſe. Quidam cenſent ſignum eſſe indubitatum & inſeparabile, cum ægri arceantur a diuino cultu; ita ut nul-

Digitized by Google

nullatenus aqua benedicta ſeipſos aſpergere, neque audire, neque proferre diuina verba queant: ſi verò iis adigantur cæremonias Eccleſiæ peragere vel diuinis officijs, ac potiſſimùm ſanctiſſimo altaris ſacrificio, intereſſe, tùc vehementiùs longè vexantur: & iidē cùm mente conſtant, teſtantur optare ſe quidem hæc omnia facere, & intereſſe, & ſacrarum rerum auxilium deſiderare; ſed eſſe quiddam in ipſis quod magnopere impediat. Sunt deniq; qui propter incontinentiam dæmoni omnino parent, & ideò vexari quidem deſinunt; ſed miniſtri fiunt & patratores multorum facinorū. Quin etiam ſunt, qui ſic ad deſperationem aliquādo inducuntur, vt nonnunquā ſibi ipſis manum inferant. 10. Prætermitto effectus, qui pro ſignis eſſe poſſunt, qui in S. S. habentur, vt cunctis notos; nempe quod aliquando ægri fiant lunatici, muti, ſurdi, cæci; ſtrideant dentibus, illidantur in terram, exareſcant, diſcurrant nudi, ſe & alios lacerent, habitent in ſepulcris, proijciantur in aquam vel ignem, & alias grauiſſimas & incurabiles affectiones perpetiantur.

11. Ad deprehendendum vtrum æger ſit energumenus, ſolent facere ſequentia: ſchedulam aliquam ſacra Dei verba continentem, reliquias ſanctorum, vel agnum cereum benedictum, vel quid aliud ſacratum latēter ægro applicant. Sacerdos capiti energumeni manum & ſtolam imponit, ſacra profert verba: ad ea æger tremere & horrere incipit, & præ dolore multos motus inconditos edere, multaque inuſitata & dicere, & facere. Si dæmon caput petierit, grauantur & punguntur acrius in capite, vel caput vnà cum facie rubore & calore quodā igneo perfunditur; ſi oculos petijt; eos diſtorquet; ſi dorſum, conuulſiones membrorū, antrorſum & retrorſum adducit; aliquando toto corpore rigentes & inflexibiles adeò reddit, ut nulla vi allata flecti poſſint; aliquādo velut mortui corruunt, ac ſi laborarent tertia epilepſiæ ſpecie, aura quadam in caput irruente, & ad imperiū ſacerdotis eleuantur aura remeante unde diſceſſit. Si fauces petat, adeò cōſtringuntur, vt ſtrangulari videantur. Si in partes nobiliores feratur, ut prope cor aut pulmonem, anhelationes, palpitationes ac ſyncopas excitat. Ad ventriculum ſi tendat, mouet ſingultus ac vomitus, vt aliquādo cibum aſſumere nequeant, vel aſſumptum cōtinere: motum eiuſdem rei ad inſtar paruæ pilæ circa os ventriculi, necnon rugitus & alias voces abſonas excitat, & circa præcordia torſiones vel flatus. Cognoſcuntur etiam aliquando quibuſdam ſuffitibus ex ſulphure, aut alijs rebus fortis odoris (de quibus poſtea.) Sunt qui ſcribant eos odore roſarum adeò offendi, vt ne cogi quidem poſſint, iuxta roſarium tranſire. Interrogandi quoque ſunt ægri, nū illis dæmon ante obſeſſionem in aliqua forma ſe conſpiciendum præbuerit? Etenim *antequā* (ait Sammarinus) *Diabolus humana corpora ingrediatur, quaſi ſemper, primò apparet eis in effigie alicuius hominis, qui mala morte eſt defunctus, aut repræſentat aliquem ſuum conſanguineum, aut apparet illi in effigie alicuius animalis terribilis, vel horribilis. & ſi videtur quod ſubitò diſpareat, ingreditur tamen ſubitò in eum. & hoc vt plurimum accidit in nocte, & in locis opacis & obſcuris. Aliqui etiam intrant per os & nares in modum venti aut per modum vnius maris. Aliquibus etiam dormientibus dæmones tale ſomnium immiſerunt: quod videlicet eis videbatur, quod dæmon poſt eos currebat, qui euigilantes ſunt inuenti cum talibus ſignis dæmoniacorum. Aliquando etiam ingrediuntur, percutiendo collum, aut alia membra eorum.* d. p. 2. de exorciſm. in princip. & hæc eadē alijs verbis tradit Codronchius *d. loco.*

§. 3. Poſteriorem partem quæ de remedijs eſt naturalibus ab ijs petere cogor quorum hæc profeſſio eſt, medicos dico. Inter quos primo loco occurrit Codronchius, qui quædā priùs communia contra omne maleficium proponit, poſteà ad peculiaria quędā deſcendit. Principio (vt eius dicta ſummatim comprehendam) docet quoſdā præſcribere vomitoria, balnea

linimenta, ſuffumigia, & ſimilia; Sed in his facile offendi, & periculum ægris creari niſi nonnulla obſeruentur, quæ exſequitur ſigillatim. Nam de vomitorijs agens *libr.* 4. *c.* 4. præ ceteris commendat florum geniſtæ drachmas duas in decocto quodam ſumptas vel ſeminis lathyris decem duodecimue grana à putaminibus delibrata, tuſaque & in ouo ſorbili deuorata. Vel hellebori albi quantitatem non maiorem drachma, decoctam vſq; ad medietatem fermè; quæ omnia præparandi modum docet ibidem.

De balneo differit *cap.* 5. & oſtendit vſum eius non rarò noxium eſſe, nec adhibendum niſi ſeruatis ſeruandis, quæ illic exſequitur.

De ſuffumigatione agit *c.* 6. & hanc docet non adhibendam, niſi caput & corpus ante expurgatum fuerit; & non niſi tempore matutino, quando ventriculus à cibo vacuus eſt, laudat ſuffimentum Berenices, quod Aetius immundos ſpiritus ex quorundam ſententia ſcribit arcere *ſer.* 13. *c.* 119.

De linimentis differit *c.* 8. & ea uidetur habere pro tutiore remedio, quàm ſuffitum, balnea, aut vomitoria. Denique *c.* 9. diſputat de ſimplicibus, ac nonnullis compoſitis medicamentis ſua facultate ueneficium curantibus, eorumque qualitates explicat, quæ nos hac ipſa ſectione iam recenſuimus.

Circa hæc alexipharmaca non eſt contemnendum, quod And. Cæſalpinus *in Peripatetica inueſtigat. dæmonum capit. vlt.* admonuit his verbis; *Quoniam quæ uehementer excedunt in qualitatibus (frigoris, caloriſque) corporis noſtri ſunt corruptiua, non minus quàm venena: ideò ea ſelegerunt medici aduerſus ueneficia, quæ aliquam partem haberent naturæ noſtræ familiarem, quæ corpora noſtra tuerentur, dum uenena depellerent. Quæ huiuſmodi facultatem habere comperta ſunt, amuleta & alexipharmaca appellata, ut totius ſubſtantiæ proprietate id conſecuta. plurima per experientiam inuenta, & longo vſu confirmata. Ex his autem ea maximè opportuna ſunt cenſenda, quæ ſpirituoſam & multam efflant huiuſmodi uim; tum quia intimius penetrant, tum quia cum ſpiritibus conſimilia ſunt. Sic enim & permiſceri, atque eos alterare poſſunt aut pellere,*] in quibus verbis quædam inuolutius dicta. Nam non omnia alexipharmaca totius ſubſtantiæ proprietate veneficio repugnant. nec etiam credendum quæ magis ſpirituoſa ſunt, idcirco magis cũ ſpiritibus (h. dæmonibus. nam de his loqui docent ſequentia) conuenire. quod enim pellantur illis, potiùs argumento eſt pugnare cum ſpiritibus illis. Nec dæmonum iſta expulſio directè fit phyſica operatione in ipſum ſpiritum agente, ut & ego iam oſtendi, & de hac re diſputans Bapt. Codronchius *d. li.* 4. *c.* 9. eruditè explicuit, cuius ſummatim hæc eſt ſententia: pharmaca huiuſmodi antidæmonica efficacitatem nonnullam habere contra maleficia & ipſos dęmones, etiã vſque ad eorum expulſionem. Sed non conuenire medicos, in reddenda modi ratione. Quatuor enim modos ſolere adferri. 1. etſi res ſenſibiles, vt fumus, herbæ &c. ſua virtute nequeant vexationem à dæmone homini illatam repellere, mitiorem tamen ac leniorem poſſe reddere: ita vt ſi moleſtia, quæ à dæmone infertur, ſit parua ac leuis, eam penitùs res exteriores queant auferre (*intellige, ſi noxa dumtaxat à cauſis naturalibus, quibus ſolis dæmon vſus, profluxerit*) non in dæmonem, ſed in dæmoniacum agendo; eo ipſo quòd ex rebus illis adhibitis, oppoſita diſpoſitio introducatur illi quã dæmon expetit, aut indidit. (*ſic Richard. de Mediauil. quodl.* 3. *q.* 8.) 2. quòd quæcũque fiunt circa corpora obſeſſa, dæmones accipiunt vt facta & vergentia in ipſorum deſpectum ac ludibrium; maximè ſi ſint irriſiua vel afflictiua, vt ſunt flagra, item omnia fætida & amara & ſimilia. quare cum ſint intolerantes iniuriæ, malunt fugere, & à moleſtia inferenda deſiſtere. 3. quòd cum iſta interdum ſint ſigna recordatoria & pænarum, quas luunt, memoriam ingerant, ab ijs dęmones valdè abhorrent, eaque vehementer deteſtantur: ideoque in fugam facilè per hæc conuertuntur, verbi gratia, ſulphur cum igne

ſignum

ſignum eſt carceris infernalis, ruta amari cruciatus Chriſti: thus in igne poſitum repræſentat orationes ex charitate accenſa naſcentes: 4. modus quem iudicat magis conſentaneum veritati, eſt; quod res huiuſmodi piè ac religiosè adhibitæ, tanquam inſtrumentum diuinæ iuſtitiæ, in dæmones agunt, illoſque ab humanis corporibus detrudunt, & eorum effectus, eorumque opera uenefica deſtruunt ac remouent. Quibuſdam enim rebus, DEVS dedit uirtutem ut ſi piè adhibeantur, tanquam inſtrumentum diuinæ iuſtitiæ, dæmonum effectus, & opera uenefica deſtruant ac remoueant: quibuſdam enim rebus DEVS indidit uim et qualitatem quandam moralem dæmones compellendi & eijciendi, & energumenos iuuandi; quia conſentaneum eſt iuſtitię diuinæ, pro inſligenda malis ſpiritibus pœna, eos rerum ſenſibilium actioni ſubijcere, qua pęna, dempta pœna diuinę uiſionis, nulla queat illis acerbior contingere. Debent tamen res iſtæ antequam adhibeantur benedici & exorcizari. precibus enim impetratur aliquid peculiaris energiæ, ob CHRISTI Sanctorumque merita; ne quantum uelint, hi ſpiritus in exitu ac pulſione ſua noceant obſeſſis. *Hactenus ex Codronchio.*

Verum à me per epiſtolam rogatus Federic. Iametius uir muſices, poetices, & medicinæ laude unus hoc euo clariſſimus, in quem ſimul Hippocrates, Homerus, Pindarus, & Orpheus renati uideantur; humaniſſimè, & doctiſſimè reſpondit, anno ſuperiore M.DC. Cal. Auguſti; è cuius litteris ea decerpenda duxi, quæ ad hoc inſtitutum noſtrum faciunt; quę ille longo uſu tanquam comprehenſa habēs, & è liquidiſſimis Medicinæ fontibus hauſta, paucisque theorematis explicata, deprompſit.

Remediorum naturalium, quæ deleterijs & maleficijs obſiſtunt, duæ ſunt differentiæ: alia enim manifeſtis qualitatibus id præſtāt, alia totius ſubſtātia proprietate, quæ neque ab elementorum qualitatibus, neque ab illorum materia, ſed à ſe una uires adipiſcuntur. Eorum porro, quæ totius ſubſtantiæ qualitate (nam de manifeſtis qualitatibus paulò poſt agemus) occultos & maleficos morbos oppugnant, alia communi, alia peculiari dote uigent. Communi quidem ſphragis Lemnia, Bolus Armena, Lapis Bezoar, Dictamus, Theriace, Mithridatium, & cetera eiuſdem generis Alexiteria: peculiari uerò, quæcumque ſunt abs te toto illo peculiari capite de remedijs naturalibus *plenè & luculenter deſcripta. Quibus adde, ſi placet, herbam* Paridis, *quam nonnulli* Solanum *tetraphillum appellant quod ex eius caule medio quatuor folia erumpant decuſſatim digeſta. Si enim huius herbæ ſemen in puluerem redactum, uiginti continuis diebus, drachmæ pondere ieiuno propinetur: mentis alienationem & inſaniam, non ſolùm ex morbi diuturnitate & ſæuitia, ſed etiam ex maleficio ueneficioque contractam diſcutit: auctore Matthiolo Dioſcoridis interprete, Baptiſta Sardo, & Conrado Geſnero qui in librum Galeni, uel (ut alij uolunt) Dioſcoridis,* De paratu facilibus, *Antidotum ex acinis herbæ Paradis, & alijs ſimplicibus medicamentis, à Moibano paratam ſibiq; ab eo miſſam commendat, aduerſus omnia uenena & maleficia præſentiſſimam. Ariſtolochiam rotundam ceteris uenenis reſiſtere: longam uerò aduerſus angues & ueneficia drachma pondere ex uino bibi, & illini, teſtis eſt Dioſcorides. Recentiores medici tradunt huius ſiccæ radice ſuffitam domum cacodæmenas fugare, & hilares infantes reddere. Idem ferè Dioſcorides aſſerit de uerbenaca ſpecie altera, quam ἱερὰ βοτάνην, hoc eſt, ſacram herbam nominant. Ait enim, ſi aqua ſpargatur per tricliniam, in qua ſacra herba maduerit, lætiores conuiuas fieri: eamque ſacram uocari, quoniam in expiationibus ad amuleta plurimum commendatur: quod à Plinio quoque refertur. Quid? quod & recentiorum plerique, uerbenacæ decoctum peſte laborantibus exhibent, ijsq; conferre credunt quod Dodonæus tamen improbat, exiſtimatq; hanc techinam, hoc inuiſum eſſe dæmonis, qui falſa pro ueris, inſalubria pro ſalutaribus, ſuo more ſupponat & obtrudat. Iam verò Hypericon, quam nonnulli fugam dæmonum appellant, emplaſtri modo admota, frigidos & maleficio deuinctos ſoluere dicitur. Pithagoras Scillam in limine ianuæ ſuſpenſam, mali medicamenti ro-*

xam

[illegible] recte memoriæ prodidit, teſte Plinio & Dioſcoride: Sanguis canis nigri parietibus illitus pellit maleficium. Idem efficit cor leporis pelle involutum & geſtatum: & lupi dexter oculus: Quinetiam radix Bryoniæ ſiccata & collo appenſa, & ricinus ſeu palma CHRISTI à maleficiis & veneficiis homines ſecuros reddunt. Nec minus eſt ad id efficax argentum vivum appenſum; vel geſtatum, vel pulvinari ſubiectum: Lapis Aquilæ; quem Aetitem vocant; inclaſus annulo & geſtatus; malefica tollit. Beryllus & Magnes uxorem & virum inter ſe conciliant. Corallium item odia domeſtica & diſcordiam componit, venenatis poculis vitiiſque medetur, incantamenta diraſque deprecationes amovet: Cuius rei teſtis eſt locupletiſſimus, ſive Orpheus; ſive quis alius auctor eſt libelli de lapidibus; qui ſub ipſius nomine circumfertur: Eodem auctore & Galactites lapis collo ſuſpenſus faſcinationes prohibet: & Gagates ſuffitu ac nidore ſerpentes abigit. Quod Nicander & Nicandrum ſecutus Dioſcorides confirmant. Hinc Marbodæo fortaſſis occaſio data eſt ſcribendi Gagatem dæmonibus contrarium eſſe: quoniam Cacodæmon humani generis hoſtis infeſtus, ſerpens etiam in ſacris litteris nuncupatur. Hæc igitur ſunt quæ peculiari & occulta proprietate maleficiis & occultis affectibus reſiſtunt; quemadmodum & in manifeſtis morbis, poculis comitiali morbo, hirundinum ventrium cinis anginæ, calculo hircinus ſanguis, colico dolori cingulum è lupi inteſtino compactum, vulpis pulmones aſthmati, totius ſubſtantiæ diſſidio & diſcordia, quam ἀντιπάθειαν nominant, adverſantur. Sed ea demum remedia uſurpanda erunt ſi ſimplex & ſolitarius morbus fuerit; hoc eſt, ſi tantum occulta pernicies invaſerit, purum fuerit corpus & integra ſanitas. Sin vero vel intemperie vel plenitudine, quam πληθώραν vocant; vel humoris vitio, quæ κακοχυμία dicitur, vel obſtructione, vel alia cauſa præter naturam corpus laboret; non ante adferenda ſunt remedia, quæ totius ſubſtantiæ contrarietate maleficia profligant; quàm vitia illa ſummoveris iis remediis, quæ manifeſtis qualitatibus; de quibus dictum eſt ſupra, morborum vim & acrimoniam hebetant & obtundunt: Siquidem præſentibus his malis, occultæ medicamentorum facultates, quaſi ſepultæ ſtran-guntur & hebeſcunt: præcluſiſque & impeditis viis; quibus iter eſt ad affectam ſedem, eò non poſſunt integris viribus pervenire. Quapropter hæc mala ſtatim per initia tollenda ſunt, neglectiſque propemodum maleficii propriis indicationibus unicuique illorum convenientibus remediis medicandum: Ac intemperiem quidem curabimus calidam refrigerantibus; frigidam calfacientibus; humidam ſiccantibus; ſiccam humectantibus: ſervata ſemper contrariorum lege: ſicut in libris methodi medendi præceptum eſt. Obſtructionem vero expediemus detergentibus; incidentibus; & tenuantibus medicamentis: Humoris vitioſi exuperantiam purgatione vacuabimus. Quod ſi plenitudinis ſigna apparuerint; nec quicquam aliud repugnet, quod ſolet in venæ ſectione obſervanda: ſanguinem etiam per initia mittemus; niſi veneni ſuſpitio adſit: Tunc enim non ipſo ſtatim initio vena ſecanda erit (alioquin venenum in venas trahetur; à quibus omni ſtudio arceri atque excludi debet) ſed poſt vomitiones; & deiectiones; atque ubi nihil ipſius veneni in ventriculo & inteſtinis reliquum eſſe coniecerimus. Præterea revellendis noxiis humoribus, quos dæmon vel maleficus homo in principes partes induxerit; convenient clyſteres acres, & ſudores provocantia balnea; ſternutatoria, gargariſmata; ſucci Puleii, vel Chinæ decoctum. Denique ſi fractura vel luxatione inſtrumentorum ſtructura permutata fuerit: fracta vel luxata pars quàm primum erit in naturalem formam, ſedemque propriam reducenda. His ita conſtitutis; & ut uniuſcuiuſque ſtatus conditioque feret, accommodatis: tum demum erit ad occultarum proprietatum opem confugiendum. Hæc habui (Vir clar.) quæ de remediis naturalibus, quo modo mihi per meas occupatiſſimas tempora licuit; diſſererem; quæ ſi vera & ratione ſtabilita confirmataque fuerint, non mediocriter conferent ad integram perfectamque cuiuſvis maleficii curationem. Hæc ex doctiſſim. viri epiſtola inſtituto noſtro commodiſſima nolui lectoribus non communicare; quibus hoc, quicumque opus noſtrum; quam utiliſſimum eſſe magnopere deſidero.

Porro quod illis addam non habeo quæ ad amuſſim tam dedolata & exaſciata. Adſcribam duntaxat de fre-

quentiſſimo

quentiſſimo noſtris temporibus maleficio paucula, ex eo quem paullò priùs laudaui Codronchio; qui de curatione ſterilitatis & impotentiæ agens, præmittit quoddam ſpirituale & ſacrum remedium: deinde ſubdit phyſica nonnulla. Prius ex Arabum ſcola deſumptum, ſed pium ac Chriſtianum. Nempe quod Iſaac Arabs conſuluit, ut coniuges peracta peccatorum ſuorum confeſſione, ſacratiſſimum CHRISTI Corpus, diebus ſolemnioribus potiſſimum ſumant reuerenter, & poſtea oſculentur inuicem in oſculo pacis, & ſacerdos illis benedicat: & poſtquam exemplo Tobiæ triduò ſeſe à uenere abſtinuerint, debitum coniugale perſoluant. Quod ſi occulto DEI iudicio, vel aliqua coniugum culpa, ueneficium non ſoluatur; orationibus ſedulis, ieiuniis, aliiſque operibus piis uacare debent, ad miſſam ſæpiùs confugiant, peregrinentur ac ſanctiſſimæ Virginis, uel aliquorum ſanctorum limina uiſitēt, frequenterque peccata ſacerdoti confiteantur, ac ſacra veſcantur Euchariſtia, & exorciſmis ab Eccleſia huic rei peculiariter dicatis religioſè utantur. Quoad naturalia prorſus remedia, ſciendum ſcribit: ſi aliqua manifeſta qualitas in maleficio appareat, pharmacis aduerſus eam efficacibus, & benedictione munitis tutò ac utiliter uti poſſe. *Ideo (inquit) Cleopatra prodidit fel coruinum cum oleo ſeſamini mixtū, ſi ex eo uniuerſum corpus liniatur, ligatos iuuare. Iſaac ſcribit, quod ſi coniuges fel Zangarini piſcis ſecum habuerint in partopſide in nuperi & antequàm ſomnum capiant, eo ſuper carbone poſito fumigentur, omnia ueneficia euaneſcere. Nicola. Florentinus laudat theriacam cum ſucco hypericonis exhibitam, & hypericon ad formam emplaſtri renibus appoſitum. Ioannes de Vigo ait quod picus auis aſſata uel elixata habet uirtutem ſoluendi maleficiatos. Alij cum Plinio uolunt abrotonum oleo illitum, & cum uino ſumptum non parum prodeſſe. Denique generalia remedia his proſunt quoque ferè omnia.* quibus ego omnibus illud Iſaaci Chriſtianum monitum ſemper præmittendum cenſeo. Nam quanta ſit uis, & utilitas remediorum Eccleſiaſticorū ſequens ſectio demonſtrabit.

Morale remedium uideatur, quod Dionyſius muſicus Ægyptius prodiderat, Magiæ in rudes & malè moratos uim eſſe aliquam, in philoſophiæ ſtudioſos nullam. Sed hoc refellit Origenes *lib. 6. contra Celſum*. nam (ut ſcribit Maeragenes) Apollonii Thianæi magicis præſtigiis & ludibriis multi philoſophorum capti fuere, etiam ex nobilioribus, & inter hoc Ophitarum parens Euphrates.

SECTIO III.

De remedijs ſupranaturalibus, diuinis ſeu Eccleſiaſticis.

HAec ſola carent omni peccato & à Chriſto, uel Apoſtolis eorumque ſucceſſoribus fuere inſtituta: his antè omnia ut utantur homines, docendi monendique ſunt. Hæc animę proſunt ſemper, corpori nunquam nocent; ſępenumerò à morbis & aliis maleficiorum noxis liberant, aut preſeruant. Hæc ſapientiores medici & Catholicè ſentientes approbant ut Ioan. Fernel. *li. 2 de Abdit.* & Cornel. Gemma *in Coſmocrit.* Bapt. Condronchius *li. de morb. ueneſic.* And. Cæſalpinus *Daemon. de nat. dæmon.* & alii. Nec rarò cogitur dæmon à Deo, mendaci ex ore ueritatem promere, & ablegare homines, ad hæc Eccleſiaſtica remedia, quibus ipſe vapulet. *In ualle quadam Ceſalpina diœceſis Nouarienſis deſtituebatur puella ſenſibus, ſed & umbrarum ſpectris, quas ſibi uidere uidebatur, reddebatur attonita, ac ſimilis ſtupenti uerſabatur in ultimis finibus huius, de qua loquimur, uallis; mulier uenefica & ſaga, quæ carminibus profitebatur ſanare quæ apud alios inſanabilia eſſent. Magni ad eam cōcurſus, hominum conſilij gratia & auxilij; & quanquam reclamarent noſtri & ſcelus oſtenderent, tamen illis abeuntibus adoleſcentulæ genitrix, affectu materno filiam mittit, conſulitque muliérculam de tenebris, & remedium petit laboranti. Tum maga, adducite puellam ad illos (homines Societatis intelligebat)*

telligebat) qui nuper apud vos verſabãtur: ab ijs petite opem. paret mater, filiam adducit iti nere octo millium, idem exponit, ac reſponſum veneficæ: vtranque peccatorum confeſſione, ſa cro ſe corpore Chriſti communire præcipiũt no ſtri: quo facto melius habuit adoleſcẽtula] *Bẽ cius litteris Prouinc. Mediol. Anni* 1591.

PRIMVM eſt remediũ in hoc genere *Vera & viua fides,* hoc eſt caritate Dei & proximi vallata. hoc ſcutũ nobis præfert & præbet D. Paulus ad Epheſios ſcribens, *a* hanc loricã vt Theſſalonicenſes induant vrget; *b* hãc diſcipulis ſuis commẽdat magnus ille Antonius; Magna, *inquit,* dilectiſſimi aduerſus dæmonem arma ſunt, *vita ſincera & intemerata in Deum fides.* Ioan. Nideri *c* ex Petri cuiuſdã dictis quinque remedia, vt efficaciſſima laudat. 1. *habere fidem integrã & Dei præcepta in charitate ſeruare. 2. ſe ſigno crucis & oratione munire. 3. ritus & ceremonias Eccleſiæ colere. 4. publicam iuſtitiam bene exſequi. 5. Chriſti paſſionem verbo vel memoria ruminare.* de alijs poſtea dicendum. de primo, cõfirmat exemplo huiuſmodi: *Cum (inquit) quidam maleficus, me inuocaret, ut quẽdam inimicum ſuum uita priuarem, aut in corpore læderem grauiter, fulminis ictu, aut alio modo: uocaui ego magiſterulum, id eſt dæmonem; qui mihi reſpondit, quod neutrum facere poſſet: Habet, inquit, fidem bonam, & diligenter ſe ſigno crucis munit. idcirco non in corpore, ſed in undecima parte fructuum ſuorum in campo, ſi libet, ei nocere poſſum.* Sic Cipriano Mago dæmon reſpondit, *ſe Chriſti fide munitis nocere non poſſe. d* In B. Ambroſiũ Iuſtina Aug. quendam maleficum nomine Innocentium immiſit. hic poſtea palàm faſſus, delegaſſe ſe dæmones qui Ambroſium interficerent, ſed ne ad fores quidẽ domus, vbi manebat Epiſcopus, accedere potuiſſe; eò quòd ignis inſuperabilis omne illud ædificium communiret, à quo adhuc remoti vrerentur. Atque ita victas artes ſuas, quibus cõtra ſanctum Dei Sacerdotem ſe aliquid efficere poſſe arbitrabatur: *Lege Paulinum in uita D. Ambroſij.* alia refert ad hoc probandum Thomas Boſius *li.15. de Eccleſ. Notis c.1. verſ.5.* Sed ſunt apud Patres alia magis accommodata. Narrat Caſſianus, duos philoſophos magicis præſtigijs & circumuẽtione dæmonum conatos D. Antoniũ perturbare; ſed cùm irrito labore nihil penitùs præualerent: *eo profecerunt,* ait, *tales tantaque eorum inſidiæ, tanta magica arte quæſita, vt per hæc euidentiſſimè cõprobarent, magnam profeſſioni Chriſtianorũ ineſſe uirtutem; quibus illæ tam ſæuæ tamq; potentes umbræ; quas exiſtimabant ſolem lunamque, ſi ad eas directa fuiſſent, obducere potuiſſe: hunc non ſolùm nihil lædere, ſed ne ad punctum quidem, de monaſterio ſuo ualuerent * perturbare.* Epiphanius *in hæreſi Ebionæorum quæ eſt* 30. ſcribit conatꝰ magorum, vt feminam quandã Chriſtianam in amorem pellicerent, & tandem quo pacto per crucis ſignum, & Chriſti fidẽ ſuperarit mulier: & claudit narrationem hoc epiphonemate; *quod non ualuit incantantis uis, ubi erat nomen Chriſti & ſignaculum crucis.* Confirmat experiẽtia, fide Chriſtiana in Indiam, inuecta, dæmonũ præſtigia, ſpectra, oracula vel planè, vel magna ex parte vbique ſublata. Et quid Indiã memoro? proxima nobis Friſia eſt; ſcribit de illa Cornel. Kempẽſis *lib. 3. de orig. & ſitu Friſiæ, c.31.* Circa tẽpora Lotharij Imp. *erant paſſim in Friſia multa laruarum infernalium ſpectra; quæ, in paruo quodam ſupereminentis collis ſupercilio, ſubterraneum habebant ſpecum, abſque humana ope artificio præſtigioſo exſtructum, in quo reſidebant quas antiqui uocabant, Albas Nymphas, ſiue uulgari gentis ſermone* Vuitte Vuyvven. *harum ſpeciem adumbratã, non ueram fuiſſe conſtat: quæ ſolebant nocturnos uiatores, gregumque & armentorum intentos excubijs. & puerperas cum infantibus ſæpiſſimè in abdita ſua, & ſubterranea antra clanculum abducere; in quibus ſubinde ſubterranei murmuris ſonus, atque etiam uagitus infantium auditi ſunt, & præterea etiã ingens fletus & gemitus hominum, & quandoque Muſarum concentus & uoces dubia aure colligebantur. Qua de cauſa magna fiebat cuſtodia prægnantium mulierum, & paruulorum infantium, ne ab iſtis Nymphis infernalibus clàm abriperentur. Quæ omnes dæmonum illuſiones, poſt agnitum ſyncerum Dei Euangelium (erant enim tum Friſij Sabellij & Arij erroribus dementati) euanuerunt,*

a *ad Ephe. 6. v. 16.*
b *1. Theſſ. 5. v. 8.*
c *in Epito. Formicar. cap. 4.*
d *Nazian. orat. in Cypri.*
* *Nũ legend.* proturbare.

Digitized by Google

runt, & in nihilum redacta ſunt. Scripſit enim S. Odulphus contra eiuſmodi illuſiones dæmonum chartam de S. Trinitate, quàm per Eccleſias & Parochias Friſiæ ſacerdotibus miſit; vt in populo frequenter publicè legeretur chartæ exemplar, quod eſt Catholicæ fidei quædam explicata profeſſio, mox ſubdit idem Cornelius. *De mandatorum Dei obſeruantia & vitæ innocentia*, quàm ſint efficax remedium docere poſſunt D. Cyprianus ad Fortunatum, *de exhortatione Martyrij*, Lactantius *libro ſecundo, capitulo* 16. & Ambroſius Ansbertus *libro quinto, in Apocal.* 11.

SECVNDVM, eſt *legitimus in Eccleſia Catholica Sacramentorum vſus*; Vt pro nondum initiatis *baptiſmus*. Nam docet experientia, eos quos cõſtat nondum baptizatos à maleficijs liberari, per baptiſmum abſolutè collatum; eos quos probabiliter putamus non baptizatos, per baptiſmum ſub conditione idem conſequi. dixi probabiliter putamus nõ baptizatos: nam ex leuibus coniecturis id putare non ſufficit, ne ad conditionale quidem lauacrum, a verbi gratia, tantũ quia quis noctu ſomniãs ambulat, vel maleficiatus eſt; hæc enim etiam baptizatis contingunt.

a *Vide Sotũ in 4. di. 3. a. 9.*

De baptiſmo, docet Eccleſiaſtica hiſtoria; Tyridatem Armeniæ regem, cùm Chriſtianos Diocletiani tempore varijs cladibus & damnis affeciſſet, & Gregorium quidem in lacum luto & altitudine moleſtiſſimum fame enecandum miſiſſet; Ripſimen verò virginem, recuſantem illi obſequi, & ſocias eius Sanctimoniales plurimas, crudeliſſimè necari iuſſiſſet; mox Dei vindictam conſequutam. inuaſit enim eum inſania, qua planè dæmoniacè furebat, & mutata corporis figura in porcum, mentis emotæ, dentibus ſuas abſumebat carnes. ceteri quoque; qui eius facta approbarant, milites, magiſtratus & alij; in furorem redacti ſimilia deſignabant, & ipſi in ſues conuerſi, vt vult Nicephorus, vel mente tantùm ab alienati, vt cenſet Metaphraſtes: tandem baptiſmi lauacro abluti corporis formam, & animæ mentiſque ſanitatem receperunt, ipſo illos baptizante, & hortante ad pœnitentiam Diuo Gregorio Martyre; non quidem illo Thaumaturgo, vt putat Scholiaſtes Nicephori; ſed alio; vt docet Metaphraſtes. Neque hoc malum vlla arte magica (vt eruditus vir cenſuit) fuerat illatum, ſed Deo vindictam per angelos malos exſequente: vnde patet, cum ea vis fuerit baptiſmi, in dæmones maleficiorum auctores; maiorem in ipſos maleficos & eorum opera futuram. Non eſt diſſimilis narratio, Ioannis Villanei apud Thomam Boſium; b *Anno* (inquit) 1298. *Rex Tartarorum Caſſanus, quem vocant alio nomine Magnum Cham, cum ducentis equitum millibus Syriam cœpit, & finitimas regiones: omnibus itaque formidandus, petijt ſibi vxorem filiam Regis Armeniæ, quod audiſſet eſſe pulcherrimam. Rex Chriſtianus, tanti Regis viribus exterritus, dedit. Illa poſt aliquod tempus è viro ſuo Caſſano edidit in lucem partum tantæ deformitatis, ut rex maritus nullo modo illum veluti ſuum voluerit agnoſcere; quòd monſtrum videretur. Vocat ad conſilium primarios: de ipſorum ſententia vxorem velut adulteram, partum veluti ex adulterio ſuſceptum, vltimo ſupplicio adiudicat. Innocens mulier infelicitatem ſuam deplorans, ad preces confugit: ignara conſilij, petijt ut ſibi liceret baptizare, quem pepererat, data illi facultas: ita tamen, vt adeſſent baptiſmo aliqui ſpectatæ fidei viri una cum rege, ne qua fraus fieret. Mira res. vbi baptizatus eſt puer, adeò uenuſtus ac formoſus apparuit: ut Rex, tanta re permotus, cum plurimis, nomen Deo dederit, & maximum Chriſtianæ rei factum fuerit incrementum.* fuſius idem narrat D. Antoninus *p. 2. hiſ. tit. 20. cap. 8. §. 9.*

b *Villaneus lib. 8. ca. 35. Boſius lib. 1. de Notis Eccle. c. 16.*

Veniamus ad recentiores narrationes æquè certas. Pet. Chieza de Leon *p. 1. Hiſtor. Peruana cap.* 118. miraculi plenam de ſpectris victoriam huic Sacramento à Deo tributam deſcribit, ex quo fideliter narrabo. Prope Anzermam, loco, cui nomen Pirſa, imperabat regulus cui frater florenti ætate erat, quẽ nominabant Tamracungam. Iuuenis hic mirè baptiſmum ſitiebat:

ea cauſa Chriſtianos adire cupiebat; ſed miris eum viſis dæmones perterrefaciebant. Offerebant ſe ſoli videndos olidarum auium ſpecie, quas Auros, nuncupant. cernens iuuenis dæmones ſæuire, accerſiri Chriſtianum in vicinia degentem iubet. venit ille non ſegniter, & intellecta reguli voluntate, crucis ſignum fronti eius impreſſit. hoc magis irritari hoſtes illi, & ſæuiori ſpecie ſe inferre videbat ſolus Indus; Chriſtianus nihil niſi ſaxa cadentia, & dæmonum ſibila ſentiebat. Aduenit tum commodè eo loci Pachecus quidā Hiſpanus, & ſe ſocium addidit Chriſtiano alteri in diſcrimen. His cernentibus Tamaracunga trepidabat vehementius, & exalbeſcebat metu, quin & per aerē raptabatur: id omnes videbant, & ipſum quidem querentem gementemque; illos vlulantes ſibilantesq; excipiebant auribus. Semel cū Indus poculum vino plenum manu teneret; en tibi vas in aera efferri, & vino vacuum reddi; mox vinum in illud exalto refundi; & formidine plenum Indum veſte vultum faciemque cooperire, ne horrenda illa ſpectra in oculos incurrant. Sic tecto faciem, non remotis veſtibus, nihilominus cretā in os ingerebant, vt ob ſtructo ſpiritu fauces præfocarent. Tandem Chriſtiani, qui continuè interea Deū orarant, ſtatuere in vrbem Anzermam eum deducere, vt ibi ſalutari lauacro tingeretur. Dedere ſe comites viæ plures trecentis Indi, ſed adeò pauidi, vt ad Principem baptizandum propius accedere non auderent. Venere ſimul omnes ad iter impeditū & præfractum; ibi hoſtes humani generis nitebantur abripere in aerem, vt præcipitarent; ſed ille valida voce Chriſtianos orabat, vti ſuppetias venirēt. accurrere, & in mediū agmen ſuum, ſecedētibus metu Indis, recepere, & cingentes eum funibus, funes cingulis ſuis alligauere; atque ita medium ſtipantes ſimul incedebāt, manu tres cruces præferentes, nunquā intermiſſis pro liberatione & ſalute miſeri p̄cibus. Ne ſic quidem omni moleſtia liberi proceſſere. Sæpe illum terræ adfixere hoſtes; & in viæ cuiuſdam accliui aſcenſu, vix manibus eleuare in aera volentiū & necare nitentium extorſerunt. Vt vētum Anzermam, in Pachieci domum; Chriſtiani, quotquot in oppido, cōuenere; ibi omnes cernere crebro grandine de tecto lapides deijci, & audire ſibilantes, clamātesque dæmones, ſolemne illud quo ſoliti Indi Martē laceſſere; HV, HV, HV, ferociter, & crebrò celerrimè ingeminatū. Mortem dæmones intentabant, niſi voluntatem baptiſmi abijceret: contra Chriſtiani Deū obſecrabant, ne dæmones permitteret erepta corporis vita Indo animæ vitā impedire. Gliſcente deinde ſaxeo imbre, templum petiere. Ibi, quia ſtramineum erat, Euchariſtia non aſſeruabatur. Aiebant nonnulli, ſe ante ingreſſum neſcio quos inambulātes audiuiſſe. Vbi templum apertum, & cū Indo ingreſſi ceteri, cernebat Indus dæmones terribili ſpecie, ſed capite deorſum terram ſpectantes, pedibus ſurrectis cumque Frater Ioānes ordinis Beatæ Mariæ, pararet eum baptizare, non viſi vlli Chriſtianorum dæmones, in omnium oculis, Indum eripiunt, ſuſtollunt in altum, & capite deorſum, vt ipſi erant, ſtatuūt. Chriſtiani tum fide freti, alta voce, IESV CHRISTE ADIVVA NOS inclamantes Indum extorquent retētantib⁹, & iniecta collo eius ſacra ſtola aqua luſtrali aſpergunt. attamen adhuc in templo ſibila, fremituſque audiebantur; Tamaracunga dæmones cernebat, & alapis frequentibus cædebatur, adeò vt & pileum quem obtendebat oculis, ei excuſſerint; in & faciē ab ijs conſpuebatur ſaliua fœtida Hæc nocte accidere. Orto mane monachus ſacris veſtib. induitur, vt incruentū offerat Sacrificiū. Vix miſſam inchoarat, ceſſarunt ſibila, fremitus, vlulatus, ſtrepitus, deſijt Indus vexari. Peracto Sacrificio, Tamaracūga cū vxore & liberis baptiſmū flagitat; quo percepto, fide robuſtior & audacior factus, ſe iam Chriſtianū aſſerit, experiri velle, q̄d hoſtes poſſent.

Solum

Solum ſinerent periculum facere. ſolum non auſi aggredi. lætus ter quaterue per templum obambulans clamabat, gaudium non capiens, *Chriſtianus ſum, Chriſtianus ſum.* vt vidit ſe immunem, & victorem, domum rediit: nec quicquam amplius moleſtiarum ſenſit, Tanta vis baptiſmi fuit.

In Bungo anno 1596. erat fœmina gentilis a dæmone obſeſſa huic indicatum eſt à dæmone liberari non poſſe, niſi fiat Chriſtiana: cum illa annueret, & iam ſe ad baptiſmum compararet, nocte inſequenti dæmon ei diſſuaſit, ne fieret Chriſtiana, dicens: hactenus tanta familiaritate, tanto tempore mihi es coniuncta, & nunc me deſeris? nō abibis profectò inulta. dormienti itaq; nec ſentienti, abſcidit capillos, vno tantum capillorū flocco relicto. Illa verò cùm ſummo mane deprehenderet ademptum capillum, & arundini lecto oppoſitæ implexum; calcar ex fraude ſibi additum putauit, vt citius aduolaret ad baptiſmi antidotum: quod & factum eſt: atq; eo ſuſcepto manſit ab omnibus dæmonis moleſtijs immunis. ſic P. Lud. Frois in litt. Iapon. illius anni. Ex eodem ſunt ſequentia.

In Cazzurano inſula gentili adoleſcentulo octodecim annorum ſe crebrò viſendum offerebat canis ingens, horribilis, & rufus: qui eum alloquebatur, & per montes in loca abditiſſima deducebat, detinens eū ibi biduò, vel triduo, atque impellens, vt ſe manibus ſublatis adoraret, aliaque ſcriptione indigna faceret. Adoleſcens miſer, videns ſe tantas moleſtias à capitali humani generis hoſte perpeti, tandem perfugium habuit ad Eccleſiam, doctrinā CHRISTIANAM audiuit & didicit, baptiſmi Sacramento CHRISTO deuinctus, ac de cætero nunquam a Tartareo illo cane diuexatus.

Bungi circa annum 1549. *quidam ancillā habebat dæmoni familiarem. Nam dæmon ad eam accedens vulpis figura ſingulis noctibus domo educebat. verum per baptiſmum ſuſcepta fide, ab hoc ſpectro liberata eſt. Litteræ Iaponicæ illius tēporis.* Tantum dæmoni detrahitur veræ fidei ſuſceptione. cui rei firmandæ adijciam ex Rhenanæ prouinciæ geſtis aliud.

Anno 1583. *Herbipoli ædes erant cuidam parocho non procul ab vrbe, ſiue malo dæmone, ſiue præſtigijs infeſtæ. Narrabat ipſe parochus domeſticiq; propinqui, quidquid erat in ædibus magno impetu ad terram adfligi, ardentes præterea faces, eaſq; plurimas in conclaui, quo nulla aſpirabat aura, concluſo, anhelitu vno reſtingui: lectos cubantibus, puluinos ceruicibus vi ſumma ſubtrahi; pleriſque domeſticorum ſic præcludi fauces, ut præſocari viderentur: denique multa & adſpectu & auditu tetra in ea domo fieri ſolita. Parochus triſtis, conſilijq; inops noſtros adijt, commemoratiſq; quas pateretur iniurijs, Sacerdotem aliquē cuius præſidio tueri ſe poſſet, à Rectore popoſcit. Datum eſt uni negotium, qui cū ieiunus ſub ueſperam eo ſe contuliſſet; vix intra limen pedem intulerat, cū ea ipſa quæ audiuerat intuetur, ipſo cū comite inſpectante parieti eſt impacta ſcutella, tā ta ui tantoq; impetu iaculātis, ut eos qui aderant metu propemodum exanimarit. Pater omnes bono animo eſſe iuſſit, hortatuſq; parochum, ut ad expiādū animū ſe compararet: ipſe ſuperpelliceo ſtolaq; indutus in ſuperiorē ædium parte, ubi plerumq; tumultuari aſſueuerat dæmon, aſcendit. Hic uſitatis Eccleſiæ religionibus ad dæmones fugandos adhibitis, cum reſponſum daretur nullum, nemoq; Sacerdotis uoce prouocatus adeſſet: redit ad exhortandos domeſticos, præcipueq; ad hæreſim abijciendam, expiandaq; confeſſione peccata: tum luſtratis ritè ſedibus, ad collegium non ſine magno animorum fructu reuertitur. conſtat autem multos ab hæreſi reſtitutos Eccleſiæ, & ædes illas omni ſuperiori moleſtia, ut teſtatus eſt poſtea parochus, liberatas.* fuit eodem tempore Monachij in Bauaria quidā adoleſcens Iudæus, XXII. natus annos, communi omnium gratulatione in ipſa Gymnaſij aula baptizatus. *huic miras ſæpe dæmon inſtruxit inſidias & quo magis urgebat ille baptiſmum, eò hic impugnabat uehementius: nudum penè de nocte euexit ex ædibus, interdum etiam fauces illi premere, nonnunquam eū uiſis ſpectriſq; terrere, ut de mente illū deijceret, conſueuit. Vultus dæmonis adeò fœdi, ut negaret adoleſcens parem ſibi ullum uideri ijs imaginibus cruciatum. Pridie eius diei, quo baptiſmate luſtrandus erat, quoniam eo demū die de uictoria dæmonis agebatur, multò eum uehementius immanis beſtia exercuit; ita ut is ne à pluribus quidem contineri loco poſſet. Vt autem ui baptiſmatis Chriſti membrum effectus eſt, continuò fractus & debilitatus dæmon fuit.*

Non

Non diſſimilis vis eſt *Confirmationis.* teſtatur enim Lactantius gentilium ſacra litare non potuiſſe, ſi aſſiſteret Chriſtian⁹ aliquis ſacro chriſmate delibutus; & ſic huius virtute Sacramenti dæmones fugari ſolitos, ne poſſent in viſceribus hoſtiarũ futura depingere, vel cõſulti reſponſa reddere *a*

a li.4. diu. inſt. c.27.

Et narrat Prudentius ipſi apoſtatæ Iuliano id accidiſſe, & omnes magicas ei⁹ artes, ſic irritas factas, vnius Bataui ſpiculatoris Chriſmate ſignati præſentia:

Principibus tamen è cunctis nõ defuit vnus
Me puero, ut memini. & poſtea
Fortè litãs Hecatē placabat ſanguine multo,
Cùm ſubitò exclamat, media inter ſacra, ſacerdos
Pallidus. en quid ago? maius, rex optime, maius,
Neſcio quod Numen, noſtris interuenit aris.
Accitas video longè diſpergier umbras.
Territa Perſephone uertit ueſtigia retrò,
Exſtinctis facibus, fracto fugitiua flagello.
Nil agit arcanum murmur, nil Theſſala proſunt
Carmina. turbatos reuocat nulla hoſtia Maneis.
& poſtea cauſam exprimit turbati Sacrificij & artis irritæ.
Neſcio quis certè ſubrepſit Chriſticolarum
Huc iuuenum. genus hoc hominum tremit inſula, & omne
Puluinar Diuum. lotus procul abſit & unctus;
Pulcra reformatis redeat Proſerpina ſacris.
Dixit, *& exſanguis collabitur, ac uelut ipſum*
Cerneret exſerto minitantem fulmine Chriſtum.
Ipſe quoque exanimis poſito diademate Princeps
Pallet, & adſtantes circumſpicit. ecquis alumnus
Chriſmatis inſcripto ſignaret tempora ſigno:
Qui Zoroaſtraos turbaſſet fronte ſuſurros.
Armiger è cuneo puerorum flauicomantum,
Purpurei cuſtos lateris, deprenditur unus:
Nec negat, & gemino gemmata haſtilia ferro
Proijcit, ac ſignum Chriſti ſe ferre fatetur.
Proſiluit pauidus, deiecto Antiſtite, Princeps
Marmoreum fugiens nullo comitante ſacellum,
Dum tremefacta cohors, dominique oblita, ſupinas
Erigit ad cælum facies, atque inuocat IESVM.

Nec ocio multo, nec labore opus Scholiaſtæ Prudentij, ad narrationis huius de Iuliano confirmationem apud varios inueniendam: quam illi ſuggerebat vnus *Orat. 1. in Iulianum.* Greg. Nazianzenuus.

Aliud accipe narratum à Cantipra- R
tenſi his verbis: *venerabilis Bonifacius quondam Lauſannenſis Epiſcopus, me audiente, tale quid recitauit. Erat in quadam villa cæcus quidam, qui vaccas totius villæ in paſcuis cuſtodiebat, repellebat à frugibus, & ad certa loca paſcuis uberiora ducebat: &, quod maioris erat prodigij colores, & ſtatum ſingularum uaccarum ſpecialiter diſcernebat. v. g. ut ſi uaccam coloris talis ab eo petiuiſſes, ſine difficultate uaccam talem tibi apprehenſam in cornibus obtuliſſet. Ad locum autem cùm quidam Epiſcopus adueniſſet, & de cæco audiſſet talia, & probaſſet; quæſiuit ex eo, ſi confirmationis ſacramentum ab Epiſcopo ſuſcepiſſet. at ille: non inquit. Nec mora, Epiſcopus cæcum confirmauit, & mox ab eo uaccarum diſcretio eſt ablata. quoniam dæmonum operatione & miniſterio hoc fiebat.* lib. 2. Apum cap. 57. par. 33. vides vim ſacræ vnctionis in diſijciendis Satanæ machinamentis.

De *exomologeſi & peccatorum confeſſione*, breuiter hæc accipite. Circa annum 1591. Pontimuſſi *puer erat nobili magis pollens genere, quam domo opulenta: compingitur in aulam parentum iuſſu à gymnaſio abſtractus: ſed mobilitate ingenij, cùm recurſaret deſiderium uitæ prioris, ſtatuit inter lixas caloneſque uerſari potius in caſtris. iter ingreſſo atra uiri ſpecies occurrit in ſerica ueſte: qui interrogans cauſam triſtitiæ, pollicetur remedium. Verùm, ubi ego te adiuuero, ecquid erit præmij? At puer. Vt totum (inquit) me excutias ne teruncium quidem reperias. ſubijcit alter. da te mihi modo: nulla tibi cupiditas fruſtra erit. exiſtimauit puer ſe in ſeruitium expeti; poſtulat tempus deliberandi. ille contra, onerare promiſſis ingentibus, ut uel puero tanta*

iam

iam vaniloquentia mira eſſet. ſuſpectare cœpit, num in figura hominis lateret cacodæmon. Mox cum tacitus totum eius corpus emetitur oculis, ſiniſtrum pedem animaduertit cum biſida ungula ac deformi: ſtatim cohorruit, & (qui mos rectè inſtitutis in metu repentino) IESVM *ingeminans* CRVCIS *ſigno armat frontem: eodemque puncto ſæua ſpecies euanuit. Tertio poſt die ad ſuos reuertenti eadem imago ſe offert, & proditur pedis eadem nota. Quærenti utrum captum eſſet conſilium, reſpondit puer ſibi domino opus non eſſe. rogatus quo iret, urbem nominauit. tum dæmon ante eius pedes crumenam iacit ſonantem, in qua triginta quadragintauè Flandrici nummi (ex his reperti poſtea inaurati duodecim, recentes diceres & aſperos, ueluti ab adulterantibus monetam: nam æreos fuiſſe ignis oſtendit) tum puluerẽ in linteo pernicialem tradit, cuicumque ſubita morte tollendo. addit conſilia ad turpes libidines, & admonita, ab* Piacularis *uſu* aquæ, *& ab adoratione* conſecratæ hoſtiæ *(quam contemptim placentulam appellabat) abſtinendi; eam blaſphemiam dum auerſatur puer animo pio, ſimulque ueretur, ne obtorto collo ſtranguletur à monſtro, ſalutarem* crucem *imprimit pectori, ſtatimque magno impetu alliditur ad terram: nec niſi poſt ſemihoram exſurgit: mox matri redditus ſcholæque, &* ſacra confeſſione *expiatus, è laqueo uenantium, metuq; ereptum ſe eſſe diuina ope gratulatur. Bencius in litteris Prouinc. Franc.* Si quis malit vetuſta: ſic ſcribit Hector Boethus *lib. 8. rerum Scoticarum*, Anno Chriſtianæ ſalutis ſexto ſupra octogeſimum milleſimum & quadringeuteſimum, *nauigãtibus è Phortea æſtuario in Flandriam negociationis cauſa, tanta ſuborta eſt uentorum uis, ut uelis, malo, armamentiſq; ruptis, nauique fœdè inter tumentes undas iactata, certiſſimam mortem cuncti exſpectarent. Nauicularius tantam, tamq; inſolitam aeris inclementiam eo temporis demiratus (ſuberat enim ſolſtitium æſtiuum) cum id non ſiderum; ſed malorum dæmonum, qui hominibus ſemper ſunt infeſti, inſidijs, magnis tribueret clamoribus; reddita eſt uox ex ima naui mulieris ſe miſerè incuſantis, quod incubo humana ſub effigie, qui cum per multos anteactos annos habuiſſet conſuetudinem, iam tum fuiſſet commixta, & ab eo ſubacta: mari ergò celeriùs ſe tradendam, ut ipſa pereunte, quæ tanti mali imminentis cauſam præſtitiſſet, ceteri Dei benignitate permanerent incolumes. Accedens ad lacrymantem fœminam iubente nauiculario ſacerdos, eius atque ceterorum ſaluti conſulendi cauſa, crimen iam palam fatentem, horrentem ſcelus, uehementer alto ex pectore ſuſpirijs indicibus, pœnitentemque facti, piè eſt hortatus, ne ſibi deeſſet; cui certo cognoſceret Numinis fauorem adeſſe. crimina lacrymis ac animi pœnitudine deleri. Tantam miſerentis Dei clementiam eſſe erga mortales, ut, altius uel in malorum profundum lapſos, reſipiſcentes, nonnunquam ad maiorẽ longè, quàm unquam ante habuiſſent gratiam, recipiat. Media pij Sacerdotis adhortatione; cùm, multis ſuſpirijs, mulier admiſſum facinus deploraret, cunctis uiſa eſt atra nubes è nauis ſentina proſiliſſe, ingentiq; ſono, flamma, fumo, atque fœtore, ſeſe deieciſſe in mare. Sedatum eſt inde cœlum.* &c. Aut ſi ne hoc quidem ſatis vetulũ: audite Hincmarũ Archiepiſcopũ Rhemenſem, qui his vtitur verbis; *ſi per ſortiarias*, ait, *aut maleficas, occulto, ſed nũquã iniuſto, Dei iudicio permittente, & diabolo præparante, concubitus non ſequitur; hortãdi ſunt, quibus iſta eueniunt, ut, corde contrito & ſpiritu humiliato, Deo & Sacerdoti de omnibus peccatis ſuis duram confeſſionem faciãt, & profuſis lacrymis* &c. *a* Beda quoq;, illud Chriſti dæmonem interrogantis explicans; *Quod eſt nomen tibi?* ſic ſcribit; *ſed & noſtri temporis Sacerdotes, qui per exorciſmi gratiam dæmones eijcere norunt, ſolent dicere; patientes non aliter ualere curari: niſi inquantũ ſapere poſſunt, omne quod ab immundis ſpiritibus uiſu, auditu, guſtu, tactu & alio quolibet corporis uel animi ſenſu, uigilantes dormientesuè pertulerint, confitendo patenter exponant. Et mox hoc idẽ exẽplo confirmat ex relatione cuiuſdam ſibi uicini presbyteri; quendam religioſam feminã à dæmonio curare cœpiſſe, ſed quamdiu res latebat, nihil apud eam proficere potuiſſe. Confeſſo autem, quo moleſtabatur, phantaſmate, mox & ipſum orationibus, ceteriſque, quæ oportebat, purificationum generibus effugaſſe.* b *Ioannes Diaconus* tria narrat exempla eorum qui à dæmone poſſeſſi, mox vt peccatum B. Gregorio confeſſi; pœna peccati ſe liberatos ſenſere: & eorum quidem vnum cum octies negaſſet, o-

a *cap. ſi per ſortiarias.* 33. q. 1.

b *in cap.* 8 *Lucæ colum* 315.

ctíes ſic à dæmone, renouata vexatione tortum, nona demũ vice, qua furtum faſſus, percepta pœnitentia penitus fuiſſe redditũ immunẽ.

a *li. 1. vita D. Gregorij c. 11. 12 & 13.*

a *Petrus Venerabilis*, abbas Cluniacenſis, cùm narraſſet horrendã monachi cuiuſdã à dæmone vexationem, neque eã oratione, & aquæ luſtralis aſperſione tolli potuiſſe, grauiter & vere ſubiũgit; *ſed ne miretur aliquis, benedicta aqua aſperſione dæmonem non fugatum, agnoſcat tabe internæ latente, vnguenta exteriùs adhibita nihil proficere poſſe. Tabem autem voco lethale peccatum, quod quamdiu in interioribus quibuslibet latuerit, nullius externus ſacramenti perceptio ei prodeſſe poterit.* b Hortatus illũm ad cõfeſſionem omnium peccatorum faciendam Abbas: poſtquam confeſſus, vexatio prorſus deſijt.

b *l b 1 miraculor. c 6*

Cæſarius narrat, Bonnæ quendã Sacerdotem peſſimæ vitæ, laqueo eã abrupiſſe: eo mortuo concubinam pœnitentiæ deſiderio, monaſteriũ ingreſſam: ſed, Dei permiſſione, ab Incubo dæmonem ſæpius ad flagitium importune ſollicitatam; *crucis ſigno & aqua benedicta aſperſione* repuliſſe: ſed cum rediſſet, *Angelica ſalutatione* deuote recitata, longius velut ſagitta ictũ fugiſſe. Neque adhuc dum finis: donec pure omnib. vitæ maculis *confeſſione* expurgatis, abijt importunus procus nunquam rediturus.

c *li. 3. miracul c. 13.*

c Eadẽ peracta Leodienſem quendam, moleſtiſſimis ſuccubi dæmonis ludificationibus teſtatur ereptũ Niderius *in Formicarij Epitoma*. Sed illuſtri° eſt, quod Auctor Anonymus, ſed fidei certæ de B. Catharina S. Brigittæ filia tradidit;

Theo. de Apold. li. 6. vita D. Domin.

eam cum Neapoli verſaretur, cuidam Nobili viduæ narranti, filiã ab nocturno dæmone grauiſſime infeſtari, optimè conſuluiſſe. *His auditis* (ait) *valde illarum vicem dolebat Catharina, & tacite legens ſecum ſemel ſalutationem Angelicã (vt ſemper erat ſolita; cum de rebus ſpiritualibus conſuleretur) ſaluberrimum eis conſilium impertijt. Primò, vt puré ſua peccata confiterentur. Aiebat enim ob peccata in cõfeſſione celata, plerumq; id genus illuſiones accidere. Deinde vt nudis pedibus, & abſq; lineis indusijs cũ omni humilitate continuis octo diebus irent ad templũ S. Crucis, & ob reuerentiam paſſionis Christi coram imagine ipſius à cruce pendentis legerent ſepties Dominicam orationem & Angelicam Salutationem. Addebat verò ſe quoque, licet indignam, ex commiſeratione libenter pro ipſis Deum rogaturam.* Fecerunt illæ quod iuſſæ. & octano die liberatæ fuerunt. *Sur. tom. 2. Mart. 22.* vbi Nota Lector dierum continuationem petitam, quia continua pœnitentia ſolet eſſe feruentior, quam interrupta: numerum verò additum; non fiducia numeri; ſed vt feminæ illæ certi aliquid per modum ſpontaneæ pœnitentiæ ex Sanctæ conſilio ſuſceptæ præſtarent: ſic etiam D. Dominici tempore Reginaldus. *Confeſſionis* beneficio quendam fratrem, quem dæmon pede apprehenſum per templum raptabat, liberauit. *Theodoricus de Appoldia lib. 6. vitæ D. Domin. cap. 3.* Sic & S. Athanaſia abbatiſſa mulierem eripuit a vexatione mali dæmonis. *Metaphr. 14. Auguſt.* ſic abs quodam ob cupiditatem vindictæ, dæmonum à legione vexato, dirã hanc pœnam S. Arnulph° Epiſc. Sueſſionẽſis depulit, vt elegãti ſtilo deſcribit ſucceſſor eius Liſiard° *vitæ Arnulphi capit. 24.* Sed ſubdamus iterum quædam recẽtiora. In Auſtria (nondum anni ſunt decem) *vir nobilis magno quodã & furori proximo amore diſtinebatur, ut nullum eius, neq; humanis neque diuinis admonitis, faceret finem: ita nefario completa igne torrebantur tota præcordia hac ratione furere deſijt, terrore diuinitus incuſſo. Lenicula correptus febri, cum iaceret noctu lecto affixus, ante ſe videre viſus rhedam flammiferam, ſubiectumq; equum flagranti igne: tum rhedarius ir forme monſtrum, tetrumq; atq; ipſo (vtar verbo ipſius) malo dæmone truculentius, quo nihil terribilius mortalium timori eſt. Quid ceſſas, inquit: quin conſcendis currum dignũ promeritis tuis? horruit miſer ſubito pauore defixus: tandé recepto animo cor ipit gladiũ proximum lecto, vibratque, vt ſubueniat ... interim magna voce domeſticos inclamans. trepidi accurrunt famuli, domuſq; tota ſopore diſcuſſo: quinetiam exciti vicini nonnulli, quærentes clamoris causã. dum prætexentes impoſitũ fuiſſe auribus oculiſque formidini alleuanda. Verum cum firmaret adhuc eſſe in conſpectu, nec finiretur metus, inſtaret*

Digitized by Google

aret ſe potiùs in pectora aliorum, intempeſta licet nocte venitur ad collegium: mittuntur duo, qui luſtrali aqua, crucis ſigno, & in cera conſecrata imagine agni timorem tantiſper leniunt, dum affirmaret æger dæmonem abſceſſiſſe in præſens minaci vultu, ſæuaq; ira manifeſtum: detectis deinde peccatis, turpi per inde amore; quàm triſti animum terrore liberauit. Litteræ Auſtriæ 1591.

Eodem tempore in Bauaria, mulier ærumnoſa, leuitate naturæ, ſiue grauitate ærumnæ; implorato dæmonis ſeſe deuouit, vt opem ferret: & tum quidem non ſenſit præſenti virum in poteſtatem vt rediji ex mærore, dedit pœnas iacti verbi, terroribus non tantum pauida, ſed & verberibus tunſa: vt etiam ab aditu noſtri templi prohiberetur, virgarū quas ſola ipſa conſpicabatur interitu. Cùm vero narraſſet matronæ cuidam adducta ad ſacerdotē noſtrum, ab eoq; Confeſſione purgata eſt, omniq; moleſtia liberata cereo veloſtis agni imagine ad collum appenſa. Idem remedium alteri fuit eodem morbo laboranti. Votum alia virginitatis & monaſticam vitam, cum inceſtis nuptijs mutarat propinquorum impulſu. non impunè. nempe coniuncta eſt, cum viro nequam neque deſerebatur vnquam ab angore conſcientiæ: ita miſerè viuebat. cùm afflictaretur aliquando his curis, & careret ſolatio, domo egreditur: mox dæmonem cum ingenti terrore conſpicit, fugatque Cruce obiecta. ſed confeſtim tamen, non ſecus ac furijs icta, quoduis facinus immane meditatur. intermicabat in his tenebris aliquid lucis. confugienti ad preces, vt ad exortum Solis nebula, timor abſceſſit ſubit cogitatio confeſſionis, & recordatio fidei violatæ: nimirum hoc ſeminarium mali cum acceſſiſſet ad ædem, multò magis cum perrumpere conaretur ad Sacerdotem à confeſſionibus retrahebatur quaſi manu iniecta; donec tandem aliorum auxilio exemploq; & ſeipſam & malum dæmonem vicit. Litteræ German. ſuper. in iiſdem & illud expreſſum: in Vindelicis malefici quidam homo ingenij & audacia prompta, multa de moriturís, diſtantibus, quantumlibet locis, vaticinabatur, ludificante diabolo; à quo cum ſingulis penè noctibus exerceretur, incitabatur interdiu oblata ſpecie auguſtiore, ad grauiora flagitia. Fluctuabat miſer, & iam vulgò miſerandus; ſed; Deo adſpirante, miſeriarum tandem perfugium in portu confeſſionis inuenit. Ibidem. Vide etiā dicta ex Gaufrido ſup. to. 2. p. 45. c. 2.

De Venerabilis Euchariſtiæ perceptione reuerenti ac debita, vetuſti quoque patres id unanimiter conteſtantur. Caſſianus de quodam à dæmone, nocturnis illuſionibus, grauiter infeſtato meminit; qui cum, Seniorum conſilio, medicina huius ſalutaris remedij vſus fuiſſet; ita omnis Diabolicæ tentationis ſtena detecta eſt, vt mox virtute Dominici corporis protegente, illa præterita illuſionis conſuetudo ceſſaret. a B. Proſper; Noſtris quoque temporibus (inquit) Aſpere VI. Col. Carthagini conſtituto, hoc ſignum diabolicum monſtroſumque, quod illic accidit, quis illius patriæ ciuis ignorat? Quædam iuuencula Araba natione, ancilla Dei habitum geſtans; cum in balneo lauans ſimulacrum quoddam Veneris impudicè aſpiceret, & ſeipſum, itque ſe conſimilans, domicilium ſe Diabolo præbuit. Statim ille leo qui rugiens circuit quem quærebat inuenit. Meatus igitur gutturis eius occupans, nullum cibum, nullumque potum traijciens per ſeptuaginta fermè dies atidemque noctes, iantrium ſibi Diabolus ex capto poſſeſſoque vaſe exhibuit. Hoc monſtrum parentes puellæ, per tot dierum ſpacia auferre poſſe ſperantes, dum vltrò malum vlterius tolerare non poſſent, ſimul cum filia ſeſe ingeſſerunt ſacerdoti, quæ acta erant fideliter intimantes. Hoc tantum puella fatebatur, auem quandam noctis medio apparere, quæ ſibi ore, neſcio quid, infunderet. Stupor tunc inerat cunctis videre puellam nullis indicijs diuturni ieiunij fœdatam, nullo pallore, ſeu tabe, vel debilitate confectam: quin potius robuſtam ſucco viſcerum, moleque membrorum. Cumque incredibilia viderentur, quæ dicebantur, habito conſilio, in monaſterio puellarum, in quo reliquiæ S. Stephani ſitæ ſunt, ſacerdos puellam ſimul & præpoſito commendauit. Ille primò tantum die apparuiſſe illam auem aſſeruit, ſibique iniceret aſſo: quòd neque fame neque ſiti compulſa illum appeteret locum, quo ſibi accedere non liceret. Per duas ferè hebdomadas nihil cibi vel poculi ſumens in monaſterio manſit. Accidit autem vt quintuſdecimus Dominicus illuceſceret dies, aſcendente nobiſcum Sacerdote, vt matutinū illo ſacrificium ſolitò offerretur, puellam præpoſitus ad altare perduxit, eo inceſſu & habitu quo ſolent rubore perfuſa ex epulis poculiſque mulieres aduenire. Sed vt ſe illa proſtrauit altari, clamore fletus ſui cunctis aſtantibus

a Collat. 22 c. 6.

gemitus lacrymaſque induxit; quibus tantum malum auferendum plebs Dominum exorabat. erat enim iam indecens murmur in populo. Peracto itaq; ſacrificio, cum eadem inter cæteras, breuem particulam corporis Domini tinctam à ſacerdote perciperet, ſemihora mandens traiicere non ualuit, nõdum illo fugato. de quo dicit Apoſtolus, Quæ conſonantia Chriſti ad Belial? & iterum; non poteſtis calicem Domini bibere & calicem dæmoniorum. non poteſtis menſæ Domini participare, & mẽſæ dæmoniorum. Manu igitur faciem eius ſuſtentante Sacerdote, ne Sanctũ proiiceret, à quodã Diacono ſuggeſtum eſt, ut calicẽ ſalutarem gutturi eius Pontifex applicaret. Quod ut factum eſt, ſtatim ut locum illum, quem Diabolus obſederat, Saluatoris imperio reliquit, Sacramentum, quod ore geſtabat, cũ laude Redemptoris tranſglutiſſe puella clamauit. Hinc lętitia, hinc uoces in gloriam Dei, quod poſt octoginta & duos dies, Diabolo expulſo, puella de poteſtate fuerit eruta inimici.

a de dimid. temp. c. 6.
b li. 2. eius uitę c. 3.

Hactenus *a* Proſp. D Bern. *b* aliam perſonã ſuper caput eius poſita Euchariſtia liberauit ab eodẽ hoſte generis humani. Mediolani in Eccleſia S. Ambroſii adducta ad eũ fuit mulier multis annis obſeſſa ſicq; deformata, ut monſtrũ, nõ femina, videretur. Cõuerſus ad populũ, iuſſit omnes attentius orare: *Miſſamq; iuſſa propè altare conſtituta femina teneri, auſpicatus; quoties de more ſacro ſalutarem hoſtiam ſignabat toties ad mulierem quoque conuerſus, eodem ſigno crucis edito Spiritum nequam athleta fortis impugnat. Expleta autem oratione Dominica efficacius hoſtem aggreditur. Patena ſiquidem calicis ſacrum Domini corpus imponens, talia loquebatur: adeſt ille, qui pro noſtra ſalute paſſurus: nunc, inquit, princeps mundi eiicietur foras. Hoc illud corpus, quod de corpore uirginis ſumptum eſt, quod in ſtipite crucis extenſum eſt, quod in tumulo iacuit, quod de morte ſurrexit, quod uidentibus diſcipulis aſcendit in cælum. In huius ergo maieſtatis terribili poteſtate, tibi ſpiritus maligne præcipio; ut ab hac ancilla eius egrediens, contingere eam deinceps non præſumas. Cumque eam inuitus deſerens, & manere ultrà non ualens attrocius affligeret, tam magnam iram, quàm modicum tempus habens: rediens pater ſanctus ad altare, fractionem hoſtiæ ſalutaris rite compleuit, diſſidendamq; in populo pacem miniſtro dedit, & cõfeſtim pax & ſalus integra reddita mulieri.* Hactenus Guilhelm. Abbas *d. lib. 2.* Ioan. autem Molinetus *in Chron. Belgicis anni* 1490. deſcribens moleſtiſſimam multorum annorum vexationẽ, quam propter vnius (quæ diu dæmonis ſuccuba fuerat) Nonnę peccatũ in innocentes virgines ſocias eius Quercetenſes Deus ſatanæ permiſerat: narrat multos ex illa legione, quę religioſas inuaſerat, & ſe Hierarchię Seraphinorũ fuiſſe gloriabatur, hoc remedio pulſos ex Energumenis. Cũ enim Decanus Cameracenſis, vir doctus & probus vnà cũ aliis exorciſtis accederet *peracta ſacra communione: viuificam hoſtiam non ferens, ſubito Dæmon exclamabat Ah, ſatis probè armati acceditis; panemnè illum ſumſiſtis. Quẽ panem ais improbe? inferebat Decanus. Si nihil eſt aliud, quã panis; maneto in hoc corpore obſeſſo. ſin a. ut nos credimus, uerum eſt corpus IESV CHRISTI, Saluatoris noſtri; iubeo, confeſtim fuge ex hoc corpore, nec ullã ei amplius moleſtiam aude exhibere. Quo dicto (rẽ miram) energumena ut magno leuata faſce moleſta, confeſtim reſpirare, & alta voce IESVM uocare cæpit. Quod idem omnes faciebant cetera, quando dæmone expulſo liberabantur.* Hæc Molinetus ſcriptor eius temporis. Cui ſimile noſtris tẽporib. Laoduni in Belgica accidiſſe, tã norunt Caluiniſtæ, quorum aderant multa millia; quam fremunt & rumpuntur. *c B. Auxentius Abbas* diſcipulum habebat nomine Baſilium: hunc dæmones adeò malè multarũt, ut pro exanimi, corpore toto ſaucius & cõfract⁹ ad Auxentiũ curru delatus fuerit. *Abbas iuſſit eũ ſurgere, & venerandũ corpus & uiuificũ ſãguinẽ Domini noſtri IESV Chriſti ſumere. & ſtatim reuerti in locũ ſuũ. abiit, nec ampliùs tentator eum aggreſſus* *d* Superat omnẽ admirationem, quod de Guidone de Lachia memorat Ber. Luxẽburgicus *in Catalogo hæreticor litt. G.* hunc in Epiſcopatu Brixienſi ita ſimulaſſe ſanctitatẽ ut pro altero S. Ioanne Baptiſta à populo haberetur. ſepultus itaque fuit perhonorifice. Poſt mortem certis teſtimoniis inquiſitores deprehenderunt hæreticum fuiſſe quare de Conſilio Epiſcopi & aliorũ pruden-

c *liber extat de Nicolaa Obryobſid. & dæmonis per venerabilem Euchariſtiam expulſione olim non ſemel Pariſiis nunc hoc anno 1597 Leodii apud Houium editus teſtatur & Taius in Energumeno.*

d *Sim. Metaphraſt. in vita S. Auxentii. 14. Febr.*

Digitized by Google

prudentium aſſeſſorum, ſententiam tulerunt, cadauer exhumandum comburendumque. Exhumatur adſtante populo & oſſa proijciuntur in ignem ſed ecce tibi ſtatim illa dęmones (quia nullis cernebantur) illa ex rogo eleuāt & in aere ſuſpenſa tenent. Inde nata populi indignatio. exclamant, occidātur Epiſcopus & Monachi, qui ſtimulati liuore ſancti uiri oſſa comburere conati. Quid ceſſamus? Deus id ſibi nō placere demonſtrat. Extimuit Epiſcopus: ſed Inquiſitores eum adhortati ſunt, Ad miſſam celebrandam ipſe ſe accingeret; Deum potiùs miraculum facturum, quàm fidei cauſam ſinat in periculo verſari. Miſſa fuit, de B. virgine: vbi ventum ad corporis Dominici eleuationem, dæmones in aere clamare cęperunt: ò *Guido de Lacha nos defendimus te, quantum potuimus: ſed modo nō plus poſſumus quia adeſt maior nobis.* Confeſtim oſſa in rogum recidere, & incendio in cineres redacta fuere. Hic perpende primò dolū diaboli, quo pacto defuncti hęretici Magi, memoria tueatur, ut plures animas illaqueet. Secundo, vide potentiam præſentię Dominici corporis, & hoſtiæ in B. Mariæ Miſſa conſecratæ. 3. fidem Fratrum non irritam, et ſtudium Quæſitorum fidei tā præſenti à Deo ope confirmatum. *Pet. Martyr.* nauigationis Columbi texens Hiſtoriam, in Occidentali illo Indiarum tractu teſtatur, commune miraculum fuiſſe; quòd ſi Euchariſtię ſacramentum per Chriſtianos alicubi collocabatur, continuò dæmones obmuteſcebant. Ante annos fermè quadringentos vixit *Cęſarius Ciſtercienſis*, eius [a] hæc ſunt verba; *Tempore illo quando manifeſtari cœperunt hereſes Albienſes, quidam maligni virtute diabolica ſuffulti, quaedam ſigna atque portenta oſtenderunt, quibus & eaſdem hereſes roborauerunt, & multos fidelium in fide ſubuerterunt: ſuper aquas ambulauerunt: & non ſunt ſubmerſi. Cernens hoc ſacerdos quidam fide catholicus, & vita religioſus, ſciens vera ſigna cum falſa doctrina eſſe non poſſe; corpus Domini cum pixide ad flumē, vbi illi populis ſuas oſtenſuri erant virtutes, deportauit, dixitque in audientia omnium; adiuro te diabole per eum, quem in manibus porto; ne in hoc flumine, ad huius populi ſubuerſionem, per hos homines tantas exerceas phantaſias. Poſt hæc verba illis ſuper undas fluminis ambulantibus, ut prius; ſacerdos turbatus, corpus Dominicum in flumine iactauit. Mira Chriſti potentia. mox enim ut elementum tetigit ſacramentum, phantaſia veritati, & pſeudo illi Sancti, quaſi plumbum deſcendentes in profundum, ſunt ſubmerſi, pixis uero cum ſacramēto ſtatim ab angelis ſublata eſt. Videns ſacerdos hæc omnia, de miraculo quidem exſultauit; ſed de iactura ſacramenti doluit: totam uero noctem in lacrymis & gemitu tranſigens, manè pixidem cum ſacramento reperit ſuper altare. Hęc nobis eo tempore relata ſunt. Thomas Brabātinus,* vulgo vocatus à *Cantripato*; eodem ſæculo vixit; anno 1231. *prædicante, inquit, in Teuthonia M. Conrado contra hereticos, & ab eiſdem felici morte perempto, hereticus quidam (ut per fratrem Conradum, Prouincialem Prædicatorum per Teuthoniam, ante multos annos accepi) ſeductus à dæmonibus, fratrem quendam ordinis Prædicatorum ad hereſim inuitabat. Quem cum uideret inſtantiſſimè renitentem, dixit fratri: pertinax ualdè in fide tua, nec tamen de hac niſi per ſcripta quædam, aliquid certius inſpexiſti. Credere autem ſi uelles dictis meis, Chriſtū tibi & matrē eius, & Sanctos oculata fide monſtrarē. Mox ille illuſionem dęmonum ſuſpicatus, nolens tamen probare quid eſſet: non immeritò (inquit) tibi tunc crederem, ſi promiſſa duceres ad effectum. Gauiſus hereticus, diem fratri ſtatuit. Frater uerò pixidem cum Sacramento corporis Chriſti clam ſecum ſub cappa portauit. Duxit ergo fratrem hereticus in ſpecu cuiuſdam montis in amplū ualdè palatium, quod claritate mirabili relucebat. Nec mora, ubi in inferiorem partem palatij peruenerunt, uiderunt thronos poſitos, quaſi ex auro puriſſimo; in quibus ſedebat rex fulgore coruſco circumdatus, & iuxta eum regina ſereno uultu pulcherrima; & ex utraque parte ſedilia, in quibus ſeniores quaſi Patriarchæ, uel uelut Apoſtoli, adſtante permaxima multitudine Angelorum, & hi omnes luce ſiderea coruſcantes: ut nihil minus quàm dæmones putarentur. Hos, mox ut vidit hereticus, cadens in faciem adorauit. Dictus autem frater immotus ſtetit: ſed tanto ſpectaculo uehementer obſtupuit, & mox ad eum conuerſus hereticus; quare, inquit, Dei filium tu tuens non adoras?*

[a] li. 9. Mira. c. 12.

pronus accedens adora quem vides, & ab ore eius fidei noſtræ ſecreta ſuſcipies. Tunc frater accedens propiùs extraxit pixidem, & obtulit reginæ in ſolio ſedenti, dicens: ſi regina es mater Chriſti, ecce filius tuus: quem ſi ſuſceperis, et uelut matrem Dei recognoſcam. Cum hac protinus uoce totum illud phantaſticum euaneſcit, & annihilato fulgore, tantæ tenebræ denſuerunt, ut uix frater cum ductore ſuo ad montis exitum regredi potuerint. Conuerſus ergo hereticus ad fidem rediјt, & miram dæmonis aſtutiam ſtupefactus expauit. a Eadem alio tempore eodẽ remedio patefacta fuit & diſſipata. accipite Pici Mirandulani verbis; b Fuit in Alpibus Rhetijs ſacerdos quidam probus ante annos duodecim; cui cum foret opus, ad ægrotum quendam graui oppreſſum morbo Euchariſtiam deferre, cum longius ille abeſſet, uideretque ſe non ita, vt oporteret, celeriter ad eum pedibus poſſe peruenire, aſcendit equum, colloque Sanctiſſimum Chriſti corpus pixidi incluſum ſatis honorificè alligauit, iter ſuum quantò ocius accelerans. Cum nonnihil proceſſiſſet, obuium habuit quendam: qui, ut equo deſcendens ſecum pergeret ad ſpectaculum quoddam mirabiliſſimum inuitauit. Imprudens homo, & cupiditate rei iam ſtupendæ ductus paruit: vix equo ſe demiſerat, cum ſenſit ſe per aera una cum comite deferri, & breui tempore in altiſſimo montis cacumine ſtatui. ibi ampliſſima, & amœniſſima planicies erat arboribus undique excelſiſſimis obſepta, rupibuſque horrendis circumcincta. In medio choros innumeros ac uarios ludos cuiuſuis generis, menſas lautis ac diuerſis ferculis inſtructas erat uidere; audiebantur etiam concentus quilibet omni ſuauitate affluentes. denique aderant, quæ animos hominum iucundiſſimis delinimentis tenere poſſent, & dulcedine perfuſos intima demulcere ſolent. Obſtupefactus improuiſa re ſimplex bonuſque ſacerdos, neque eloqui præ admiratione aut hiſcere audens, penè extra ſe poſitus, attonituſque, hærebat. Tum ſocius, qui eum adduxerat, petijt ab eo, uellet ne Reginam quæ ibi aderat, ſupplex uenerari, & munus illi aliquod offerre. In alto quodam ſolio Regina adſidebat, effigie formoſiſſima, regio cultu, & ornamentis mirificis ornata. Accedebant ad eam proſternentes ſe humi cuncti, qui aderant, bini, quaterniue, ordine pulcherrimo, & humi ſe proſternentes eam colebant, uaria munera offerentes. Ad mentionem Reginæ homo, cum uideret eam ſic fulgentem, & miniſtris plurimis cinctam, putauit eſſe matrem Chriſti, cælique & terræ Reginam. neq; enim ſuſpicabatur ullas præſtigias; dæmonumque ſpectra, alioquin eò non appropinquaſſet. Repetans igitur ſocium, quid illi dono daret; exiſtimauit nihil ei gratius aut iucundius futurum in manus, quàm filij corpus. acceſſit & ad pedes accidens in modum ſupplicis, arculam, in qua erat auguſtiſſimum Sacramentum, è collo detractam, in gremio mulieris illius poſuit. Mira res, omnia continuò euanuere. Perculſus huiuſmodi nouitate homo rudis, & præſtigijs irretitum ſe uidens, & in horroribus denſiſſimis & luſtris deſtitutum conſpiciens, opem diuinam tremens implorare, ut e tantis ipſum amfractibus expediret. cumque diu per loca inuia ſiluaſque uaſtiſſimas erraſſet, uix tandem paſtorem reperit; è quo in uiam ductus didicit, ſe millia centum à loco abeſſe, quo Euchariſtiam deferre cupiebat. Ad ſuas tandem ſedes reuerſus rem totam detulit ad magiſtratus. contigit hoc imperante Maximiliano.] Hactenus Comes Mirandulan. Quare propter hæc & ſimilia innumera ſemper Catholici credidere, hoc uiuificum corpus, mortiferi hoſtis præſtigias diſcutere, & noxas ab eo inferendas arcere ac repellere. Sẽtiebat hoc Prædicatorum Neapoli Prior, hac ſe Panoplia muniens contra horrendam viſionem, circa annum 1370. Ibi in conuentu S. Dominici accidit, ut poſt completorium (inquit Fr. Antonius Senenſis, c) refectionis locum ingrederetur, cui erat illius cura commiſſa; qui mox in ingreſſu uidet illum fratribus circumquaque refertum, & illi cappas habebant indutas, &, tanquam hora foret collationis facienda, & illam exſpectarent ſedebant. Accurrit ille ſine mora ad Priorem, & illud ei aperit. Prior fratrem delirum putat, uel ſomnia narrantem: attamen dum urgetur, uadit, uidet & credit; & ille quoque turbatur, & rem mox confert cum monaſterij grauioribus Patribus & prudentioribus: de quorum conſilio ſacras ueſtes aſſumit, & ſacrum Chriſti corpus deferendo, toto conuentu comitante ſe illuc confert, & ad illum ſermone directo; qui honoratiore loco ſedebat: eos adiurat, ut aperiant quinam ſint, & ad quid uenerint,

a Cantipra. li. 1. Apum. c. 23.

b li. de Strigibus.

c in Chrõ. Ordinis. Fratr. Prædicat. in Cõmun. fol. 199.

Digitized by Google

rint, & quid velint: &, ut ad hæc reſpondeant, illis præcipit in nomine illius Domini, quem geſtabat in manibus. Vt autem quando Prior coram illis comparuit cum venerabili Sacramento, illi omnes aſſurrexerunt quidem & capita inclinarunt, caputia tamen taliter demittentes, ut eum minime viderent, & hoc facto iterum ſederunt: ita iuſſi à Priore ut reſponderent ad propoſita, inclinarunt. Tandem, qui inter eos videbatur præcipuus, reſpondens dixit: quòd ipſi omnes fuerant eiuſdem ordinis religioſi, & pro maiori parte Magiſtri, Priores, Superiores, Baccalaurei, Lectores, & alijs officijs donati, & quod omnes damnationis ſententiam acceperant: quoniam ambitio multa, ſuperbia, inuidia, & alia huius generis vitia eos fecerant damnatione dignos. Sed quod diuina permittente clementia, iuſſi fuerant illuc venire, ut eos & vniuerſos ordinis cultores commonefacerent, ut ſuæ vocationi ſatisfacerent ſatis Nam illi, quia minimè id præſtiterant, omnes damnati erant, & flammis cremabantur æternis. Et in ſignum huius candidis in eos aſpicerent. Et hoc dicto omnes illi cappas aperuerunt, & ſinguli eorum flammis circumcincti & incenſi viſi fuere, & nunc idem præcipuus manu in menſa ſignum dedit, & ſic illa viſio euanuit, & totus conuentus manſit timore conſternatus.] Vah; quàm timenda peſtis hæc ambitio, quæ tanto cum damno Sãctorum etiam in cætus ſe ingerit; Huic rei probandæ aliud teſtimonium, non minoris fidei adſcribam obiter, nunc recens ex litteris cuiuſdã fidei digniſſimæ ſacerdotis hoc anno Neapoli perſcriptum in hęc ver-

1599. ba; *Caſu accidit, ut acceptis tuis proximis litteris loquerer cum Fr. N. philoſophiæ Profeſſore qui in Salernitano Monaſterio fuit ſuperior. is mihi narrauit F. Tiberium hominem Sanctimonia laude præſtantiſſ. qui ſæpius hoc Sanctitatis titulo fuit ſuperior, ſibi coram rem ita narraſſe. cum quadam die ſub noctẽ. Fr. Tiberius inuiſeret fratres, an in lecto de more accubuerint, tranſiuit per triclinium: vbi vidit plenaq; lumina, & vocẽ audiuit hominis de ſuperiore loco legentis, vidit pleroſq; miniſtrantes. tandem qui ſuperioris locum tenebat, facto ſuper menſam ſigno ſic locutus eſt. Ambitio, & crapula, duxerũt nos ad tartara. Et nunc etiã ſupereſt uelut cicatrix in menſa, perinde ac ſi igne tacta eſſet.* [Hęc viſio confirmat pręcedentem. Ceterùm cùm tam efficax ſit ſola præſentia; quid ſumere, & ei vniri? docet id D. Macharius, hiſtoriã narrat Palladius; *a* tradens, vxorem cuiſdam AEgyptij maleficis carminibus ſic affectam fuiſſe, vt adſpicientibus equa videretur, cùm tamen ſermonis humani vſum retineret. adducta mulier à marito ad D. Machariũ: hic eam liberauit, & dixit; tantùm dæmonibus in miſellam licuiſſe, eò quòd multum temporis ab Euchariſtiæ perceptione ſe abſtinuiſſet. frequentiùs itaque in poſterum ad IESV corpus ſumendum accederet: cuius quàm utilis frequentatio, docet recenti exẽplo Leonardus Vairus; *b* quod, defectu Codicis, nũc aſcribere mihi non licet.

a *in Lauſiaca c. 19.*

b *li. 3. de faſcino c. ult.*

Separari non debet ab hoc remedio *Incruentum Miſſę Sacrificium*; cuius oblationis eoſdem effectus ſæpè docuit experientia. *Vir tribunitius* (inquit B. Auguſtinus *c*) *Heſperius, qui apud nos eſt, habet in territorio Fuſſalenſi fundũ Zubedi appellatum: ubi cùm aſflictione animalium & ſeruorum ſuorum, demum ſuam ſpirituum malignorum uim noxiam pe. peti compeiiſſet; rogauit noſtros me abſente preſbyteros, ut aliquis illorum eò pergeret, cuius orationibus cederent. Perrexit vnus, obtulit ibi ſacrificium corporis Chriſti, orans quantùm potuit, ut ceſſaret illa uexatio; Deo protinùs miſerante ceſſauit.*] idem confirmat exemplũ illud D. Bernardi paullò antè narratum; & aliud à Gaufrido narratũ in vita S. Petri Tarẽtaſii ſup. *tom. 2. pag.* 73. & aliud apud Metaphraſtem de B. Theodoro Archimandrita; qui precibus & Sacræ miſſæ oblatione multitudinem locuſtarum immenſam, nebulę inſtar Mazaniæ locum occupantem, interemit. *d* Poſſent ex Tilm. Bredẽbachio addi nonnulla; *e* ſed vnius D. Auguſtini ſufficere debet auctoritas. Fatentur hodie maleficæ ſe dum miſſam audiunt, ab omni dæmonis vexatione liberas eſſe; ideoq; ſe diutiùs ad horam vſque meridianam in Catholicorum templis, in quibus plures miſſæ dicuntur, moras trahere.

c *li. 22. de Ciu. Dei c. 8*

d *Metaphraſt. 1 Apri. in uita Theodori.*

e *li. 9. collat c. 5. & alijs eodem li.*

De *oleo* quoque *infirmorum* per Epiſcopum benedicto; quo in extremæ vnctionis vtimur Sacramento, ex diuina inſtitutione; *f* dubitari nequit, cũ

f *Marci 6. v. 13. Iaco. 5. v. 14. c. ad abolẽdã ext. de hær.*

Digitized by Google

etiam ad corporis ſanitatem ſit inſtitutum, & quouis oleo à viris Sanctis etiam non Epiſcopis, & non ſolemniter, ſed obiter, vt ſe res offerebat, benedicto, id non ſemel legamus effectum. Exempla huius rei plurima habemus. Beda; cum ageret de monialis cuiuſdam obſeſſæ à varijs, quæ dæmon inflixerat, vulneribus, ſanatione, & narraſſet uno excepto ceteris ſanatis, hæſitãti Sacerdoti ipſammet conſiliũ dediſſe, *a Si* (inquit) *oleum pro infirmis cõſecratum, eidem medicamento aſperſeris, ſicque me perunxeris, ſtatim ſanitati reſtituar. Nã uidi quondam per ſpiritum in quadam longiùs poſita ciuitate, quam nunquam corporalibus oculis uidi puellam quandam pari calamitate laborantem taliter à ſacerdote curatam. Fecit ut illa ſuggeſſerat, ſtatimque hulcus remedium, quod ante reſpuerat, accipere conſenſit.* Hoc oleo S. Theodoſius cænobiarcha bruchos pellebat, *b* morbos grauiſſimos S. Launomarus abigebat. *c* Eucheria vxor Agapij veneficio artentata, cùm ei roderentur inteſtina, adlata eſt ad S. Partheniũ; qui triduò orans, & oleo Sanctorum ei propinato ſanam remiſit: *d* idemque hic ipſe Sanctus beneficium, eodem oleo inungens, impendit cuidam Leſbo Oano. Erat hoc ordinarium B. Auxentij Archimandritæ contra dęmonis obſidiones, morboſque ab eo illatos remediũ *e* Nec minori ſucceſſu vſi eodem contra ſerpentis ictũ virulentum Sanct. Vu invvalocus Abbas; *f* &, qui manum pictoris à dæmone inflammatã ſanauit; et qui energumenum ei ſanandum obtulerat, & aliu m quoque energumenum ferociſſimum liberauit; & hydropicæ, cæcoque ſanitatem reſtituit, S. Eutychius Patriarchia: *g* & contra virulentos morſus S. Paternus Abrincenſis. *h* Contra dæmonis obſidentis ferociam nõ rarò præualuere priores digiti Sacerdotales conſecratione chriſmatis in ordinis ſuſceptione ſanctificati. Scribit Ioann. Molinetus Chron. Belgici anno 1490. AEgydium Netteletum Decanum Cameracenſem, cùm exorciſaret Quercetenſes Energumenas, quæ loqni, labra claudente dęmone, nolebant; ſolitum digitis illis labra deducere, & increpitare hoſtem; ſi uales poteſque digitos hos oleo ſacro imbutos mordere vel lædere, en illos tibi permitto; ſi nequis os aperi, impero. Mox autem Energumenas viſas liberari magna moleſtia, cæpiſſeque Decano parere, eique reſpondere ad quæſita.

conc. Florenti. in Decreto unionis, Con. Tridentino ſeſ. 7. can. 1. & ſeſ. 14 de extrema unctione, can. 1.
a *in Luc. c. 8. fol. 315.*
b *Metaphr. in eius uita menſe Ianuar.*
c *Surius Ianuar. 19.*
d *Metaphr. 7. Februar.*
e *Metaphraſt. 14. Februar.*
f *Surius 5. Martij.*
g *Euſtathius in eius uita. April. 9*
h *Anonymus in eius uita 16. April.*

Tertium remedium eſt, recurrere ad Sanctos viros, & auxilium ab ijs petere, quos conſtat habere donum miraculorum (quod donum, etſi rariùs, etiam ijs poteſt competere qui vitæ ſunt non probatę, *i* dum tamen fidem rectam habeant) hoc remedium, quia vix vlli tales hodiè, ſaltem in his Europęis regionibus; vix vſui hic ſit; olim frequens fuit. ſunt enim plenæ vtiliter ad Sanctos confugientium exẽplis omnes ſacrę hiſtorię: neque tum quotquot dæmonia eijciebant, erant prędíti Eccleſiaſtico ordine Exorciſtarum, vt conſtat: k erat tamen etiam primis temporibus in Eccleſia hic ordo, vt ſtatim oſtẽdetur. Sanè olim SS. viri dęmones fugabant & vincebant ſola interdũ pręſentia ſua, vt legimus de B. Macario Alexandrino, apud Palladium, & de Ægyptio apud Sozomenum, & de S. Guthberto apud Bedam & de Ruſtico apud Caſſianum *l* vel verbis dumtaxat vt B. Baſilius & Paphnutius, *m* vel litteris vt de S. Eugendo legitur *in eius uita*, & de S. Gregorio Thaumaturgo ſcribit Gre. Niſſe. vel percuſſione & verbere, vt S. Paulus Simplex apud Palladiũ et Theodorus apud Gregorium preſbyterum eius vitę narratorem, & B. Vrſmarus, apud Ratherium *in Surij tomo. 2.*

Quartum eſt *exorciſmus eccleſiaſticus.* Nota hunc ordinem exorciſtarum in Eccleſia iam antè 1300. annos ſeruatum fuiſſe. patet ex B. Ignatij epiſtola ad Antioche. & ep. Cornel. Papę ad Fabianum, quam Euſebius conſeruauit; *n* &, ex Firmilia. ad Cypria. *o* & ex alijs Patribus Conſilijſq; *p* cõſtatijs, quibus in Eccleſiaſt. Hiſto. conſtat aliquid. fuiſſe verò exorciſmos quibus vtebãtur, certas orationes ab eccleſia cõprobatas ex Cõcilio illo Carth. 4 probat & quia Micrologꝰ obſeruauit

i *Matth. 7 v. 22. Mar. 9. & Luc. 10.*
K *Clemens. Roma. li. 8. conſti. c. 32. Iuſtinus Marty. dial. con Trypho. Tertullia. in Apolog. cap. 32.*
l *Pallad. c. 19. & 20. Soſome. lib. 6. c. 20. Socra. l. 4. c. 19 Beda in uit. S. Gutberti c. 15. Caſſiã. collat. 14. c. 7.*
m *Ruſin. l. 1. Eccl hiſt. c. 4. & Amphilo. in uit. S Baſilij.*
n *li. 6. hiſtor. Eccleſ. c. 35.*
o *li. 4. epiſt. 7.*
p *Clemens ep. ad Iacob. Anaclet. ep. 3. Caius epi. ad Felicem epiſc. Cõcil. Rom. ſub Silueſt. can. 3. Antiochenũ can. 10. Carthaginenſe 4. can. 4. & ſequ. cui interfuit & ſubſcripſit D. Auguſt.*

ſolos

ſolos exorciſmos; *per Chriſtum Dominũ* &c. ſicut ceteras orationes non finiri; ſed, *Per eum qui uenturus eſt iudicare viuos & mortuos* &c. cuius diuerſitatis cauſa eſt, quoniam nihil magis dæmones exhorrent, quam extremi iudicij memoriam, quo omnes in æternam gehennam detrudentur. *a* Fiebant autem initio exorciſmi non in domibus priuatis, ob metum; neque in templis ob reuerentiam; ſed ſubſidio: *b* ſed hoc exoleuit. petebatur ſignum egreſſionis a dæmone, *c* & nomen dæmonis; *d* quæ duo adhuc hodiè retinentur: ſed & cibos omnes quibus maleficiati veſcuntur, exorcizari vtile putabatur, formulam nobis ſuggerit Sacerdotale Romanum: alia quoque in his obſeruanda collegerunt alij; *e* Nobis non vacat iſta hic perſequi. ſolum addo cauẽdum exorciſtis, ne cum dæmone iocentur, & curioſa, nugaciaué miſceãt colloquia. Vidi (*inquit Niderus in Fornicario*) in Conuentu Colonienſi *fratrem, verbis ſatis iocoſum, ſed in gratia expellendi dæmones ualdè famoſum. Hic cum in terminis conuentus Colonienſis dæmonem in obſeſſo corpore arcta et: dæmon petiuit à fratre locum recedendi: quo gauiſus frater ait in ioco, In cloacam meam uadas. Exijt igitur dæmon, & nocte cum frater ventrem purgare uellet, dæmon tam dirè eum torſit propè cloacam, ut uitam cum difficultate ſaluaret.* Sancta res eſt dæmones eijcere, ſanctè tractanda. ſic fecere quotquot olim hoc exorciſmi remedio tam efficaciter vſi fuere. Vixit B. Vrſmarus Epiſcopus ante annos octingentos, vitã eius Raitherius ſcriptis mandauit; *f* memorat autem memoria dignum, quod hic referã; Malbodienſis monaſterij quandam monialem Diabolus inuaſerat, & vehementer laniabat: eam ſibi Epiſcopus iuſſit exhiberi. quod cum factum fuiſſet, *ille non de ſua, ſed de Domini præſumens uirtute, accepto libro, cœpit legere exorciſmum ſuper caput eius. Dehinc benedicto oleo nares, oculoſque, & os eius leniuit, & protinus immundum ab ea ſpiritum fugauit. Liberata tamen puella, pauor quidam, qui præſentia diaboli ſeminatus fuerat, adhuc pectoribus vicinorum inerat. At uir Domini præcepit ſibi aquam cum ſale deferri: quib. benedictis, iuſſit ſpargi per cuncta monaſterij loca: et ſic omnis pauor, cum auctore ſuo Satana diſceſſit.* audiſtis exorciſmũ ex libro lectũ, & capiti impoſitum vt fit hodie; audiſtis illitum oleum ſacrum, audiſtis ſalem & aquam benedictam, & horum omniũ audiſtis efficaciã. Sed & Adelelinus Sagienſis Epiſcop. in energumenę Oſburgis liberatione, aquam benedictam, ſignum crucis, & preces quæ ſolent, *inquit ipſemet,* *g* adhiberi feliciter adhibuit. S. Maurilius Andegauenſis Epiſc. latronem, quem ob furti crimen diabolus occuparat, per exorciſmi (ait Fortunatus *h*) gratiam a dæmone liberauit: at Maurilius B. Martini tempore vixit. Sed iſta ſufficiant de exorciſmo. Si quæras cur non ſemper dæmon pellatur; res clara eſt, id peccatis vel obſeſſi, vel adiurantis poſſe cõtingere, vel ob maiorẽ ipſius ægri vtilitatem, Deique gloriam. Notandum quoque quod verè & prudẽter Toſtadus monuit, nõ ſolere exorciſmis omnes moleſtias & vexationes, quas dæmones inferũt hominibus, repelli: ſed ſolum illas, ad quas repellendas exorciſmi ab Eccleſia ordinantur, vt ſunt moleſtię quas inferũt manẽdo in corporibus, & illa vexando; ſiue dum interius manent, ſiue dum exterius obſident; *& illa* (inquit) *regulariter ſanantur per exorciſmos. maleficia autem dęmonum, et alia mala, quæ nobis inferunt, contra quæ non ordinantur directè exorciſmi, non curantur per exorciſmos, niſi rarò.*

Porro qm̃ Dei opera reuelare & cõfiteri honorificũ eſt; iõ his adhuc ſubiungã illuſtre diuinæ benignitatis, & tyrannidis dęmonicæ argm̃, planè recẽs; & vt is cui accidit ore proprio faſſus, res in facie Eccleſiæ hic Grætii geſta, narrationem noſtri in collegio ſeruãt propria manu ipſius ſubſcriptã, et nunc cũ hęc ſcriberẽ penes me habui.

Igitur anno 1600. die Martii 22. N. Prutenus, vt aiebat nobilis, annos natus 22. ipſa Hebdomadæ ſanctæ feria quarta, collegium noſtrum (cuius impulſu, quoue fine, incertũ) cumq; uno e noſtris ſpectante & audiente, in porticu inferiori collegii deambulãs, arrogãtius geſticularetur, et cũ crebra capitis

a *Microlo de obſer. Eccl. c. 7.*
b *Concil. Laod. c. 26.*
c *Pallad. in Laſia. c. 77. et Ioſep. li. 8. antiq. c. 2.*
d *Lactan. li. 2. diuin. inſt. & Beda in ca. 8. Luc.*
e *Pet Greg. to. 2. de rep. fol. 315 Sprenger. p. 2. Mallei q. 2. c. 6. Ananias li. 4. de na. dæmon. à fol. 156. Sed copioſius & ordinatius P. Thyræus noſter in tegro de dæmon. opere p. 3.*
f *Apri. 18. Sury to. 2.*
g *Adelelini in uita S. Oportunæ 22. Apr.*
h *in uita S. Maurilij c. 10.*

Digitized by Google

pitis quaſſatione verba in Deum blaſphema, & plena diſperationis audacius euomeret; monetur iterum ac ſæpius, ſeſe vt habeat modeſtius, ac linguæ frenum inijci at: ſed fruſtra. profi ciebat enim in peius, & per omnia an xij afflictique animi ſigna præbebat. Quamobrem accedens eum noſter, quęrit benignè, ecquid habeat? cui rei vacet? & cur adeo creber in Dei nomine irreuerenter vſurpando? Refert ille; Perij miſer, Diaboli pedicis ſum irretitus; nec tamē quas promiſit, & opto delicias frui datur. Quibus auditis noſter, graue quidpiā ſubeſſe veritus, manu prehenſum in collegium intro ducit, & blandè rogitat; quid hoc rei ſit, ne ſibi grauetur aperire. Tum N. cum lacrymis ordine, tū quidem perturbato, ſed ſequenti die tranquillius, eo ipſo quem referam, narrare cœpit: ſe nobilibus ortum parentibus & re ampla, educatum lautè ac delicatè: & certis de cauſis (quas prudens reticeo) parentis gratia excidiſſe, & lare patrio profugere coactum; & pecunia, quam diſcedens copioſam ſecū ac ceperat, abſumpta, in extremam egeſtatem decidiſſe: tandem in via dæmonem cum vehementi vento ad ſe nocte quadam ſub arbore iacētem acceſſiſſe; &, recenſitis ijs ip ſis quæ patiebatur, quæque perpeſſurus eſſet incommodis, opem & auxilium, priſtinamque parētis gratiam promiſiſſe: ſi modo ſe dato chirographo vellet ad paucula quædam obligare. Se quidem ſuggeſtioni, quam pernicioſiſſimam ſciret, ea vice non obtemperaſſe; dæmonem eodem, quo cum venerat vento ac fragore receſſiſſe; prædixiſſe tamen fore, vt eum aliquando non acceptæ conditionis pœniteret. Quæ cum non procul à Vratiſlauia pone quendam pagum accidiſſent, inde ſe Vratiſlauiam contulit, vbi breui uictus incommodis, die quodam ſub veſperam oppidum egreſſus, ſeipſum quod fidem dæmoni nō dediſset coarguentem, deſleuiſse animo conditionem qua exciderat, in quam inciderat, nulla ſibi reliqua conſilii, auxiliiuè ſpe affulgente. Nox erat intempeſta; cùm illi ſe dæmon gygantæa mole offert cōſpicuū, & inſultans ait; Nonne verò dixeram futurum, meam vt opem ſupplex expeteres? Iure quidem tibi illam, vt indigno, poſsem quantumuis ſupplici denegare; verùm vt intelligas, quàm tibi ex animo velim benè; en promitto auxilium, parentis gratiam priſtinam, veteres delitias, iocunditatis annos ſolidos numero. XII quibus expletis plena mihi ſit in corpus animāque tuam poteſtas; tu viciſſim ſtipulāti ſponde, quæ exigo; & nunc inprimis Deum, Deique matrem, Cælites omnes, & fidem quam docuere veteres eiura: inſuper fidem da, mortaliū te nemini hoc pactum manifeſtaturū, in nullum vnquam templum ingreſſurum, precarium codicem non lectu rum, ac demum homines omnes, & eos potiſſimum, qui te ad pietatem incitare, hortarique voluerint, odio implacabili proſecuturum; te vxorem non ducturum, ſed concubinis pecunia conductis vſurum. Cumque in tā pernicioſam legem conſenſiſſet iuuenis, iamque ſola ſupereſſet ſyngrapha proprio ſanguine deſcribenda; dæmō illi porrectam vltrò ſiniſtram tanta vi compreſſit, vt ſanguine è trium digito rum extremitatibus expreſſo, manum implerit, ſubminiſtrauit etiā ſcriptioni materiam (neſcio quam) pergameno molliorem ſed charta duriorem, & calamum; ſcribentique conceptis verbis præiuit, quæ ſibi præſtari vellet; & quæ ſe viciſſim præſtiturum pol liceretur. Conſcripto traditoque chirographo, miram ſe dicebat omnis generis inſtrumētorum harmoniam audiuiſſe, & ad ſonum obdormiſſe adeo pacato & alto ſopore, ut ſequenti die, nullo per vias publicas prætereuntiū ſtrepitu percepto, in multam lucē ſter terit. tandem euigilaſſe, & ilico patrati facinoris pęnituiſſe, profectumque Vratiſlauia Olomutium, & inde Viennam, Vienna Gratium. ibi diuer tiſſe ad doctorem Venediger; ab eo ſe ad Dominum Strabergerum directū & commendatum. Poſtremò veniſſe Marpurgum ad Doctorem Homeliū. ibi exilii pertæſum, ſe rurſum indoluiſſe,

Digitized by Google

uiſſe, quòd pactum cum dæmone initum non cuſtodiſſet. adfuiſſe ſibi noctu denuò in lecto iacenti dæmonem, ac de pacto renouando in hunc modũ actum eſſe; vt nimirum proprio ſanguine nouum dæmoni chirographũ cõſcriberet, ac in templo quodam nuper diruto, non procul Marpurgo, noctu deponeret. Poſt paucos dies iterum ſe facinus damnaſſe, manus ſibi violentas deſperatione actum inferre voluiſſe: tandem ſuaſu cuiuſdam venire Grætium, vt quæreret remedium, ſtatuiſſe. Pridiè tamen quàm Marpurgo diſcederet noctu adfuit dæmon, & certum hic Grætij, propè Carlauu tuguriolum deſcripſit, in quo. 30. Martij compareret; fore, vt tum fiat voti compos, & priſtino ſtatui ex pactis reſtituatur: caueret interim etiam atque etiam ne Ieſuitas adiret vnquam, alioquin grauiſſimas eum pœnas daturum.

Hæc omnia noſtro iuuenis eo ipſo narrabat die, quem illi dæmon præfixerat, ad ſuum in illo tuguriolo congreſſum: &, quamuis illo die à tali congreſſu fuerit à noſtro deterritus, nihilominùs poſtridie (quæ fuit die Veneris ſancto) poſt meridiem, nemine cõſulto, aſſignatum ſibi à dæmone locum infælix adijt. Adeſt dæmon, exprobat perfidiam, quod contra ſuum præceptum nebulonibus Ieſuitis adfuiſſet: petit tertiò renouari pactum hac ratione, vt medium ſiniſtræ manus digitum in pignus ei offerat. deinde recenſitis ab adoleſcentia peccatis, oſtendit animæ ſalutem eſſe deſperatam; allegatis è S. S. teſtimonijs. quamobrem ducat in bonis dies. Simul libellum offert iuueni, quo omnium dæmonum nomina continebantur, & modus quemlibet pro arbitrio euocãdi: nihil tamen horum iuuenis acceptauit.

Sabbatho ſancto, vbi reſcitum quod contigerat, maior iuuenis cura haberi cœpta, & cautum ne vnquam ſolus eſſet: & ex eo tempore ab vno patre, cui peculiariter eius cura commiſſa fuit, in rebus catholicæ fidei eſt inſtitutus. Sub finem Aprilis ſeſe ad confitẽdum generaliter præparauit. Quo die confeſſurus erat, viſum vt in præſentia Patrum aliquot Diabolo renunciaret, & malè pacta benè reſcinderet; dum recitantur Letaniæ ad verba; *Pater de cœlis Deus*; corruit penè exanimis. hominem erigimus totis artubus contremiſcentem. Ad glorioſum *Dei parentis* nomen denuò corruiſſet, ni titubãbantem vtrimque ſuſtinuiſſemus. Tandem facta ægrè renunciatione, & dæmonis abiuratione, cibo refocillatus (deſtitutus enim erat viribus, & contremiſcebat ita debilis, vt conſiſtere nequiret) poſt meridiem ductus ad tẽplum vt confiteretur, recitatis de Nomine IESV, & de Angelis Litanijs, cùm peccata recenſere cœpiſſet, ei dæmon in aurem inſuſurrat; Huic nebuloni (confeſſario ſcilicet) ne credas, ni ſi velis ab eo improbè circumueniri, Totus Maius impenſus, tum vt in fide confirmaretur, tum vt crebra confeſſione vniuerſos conſcientiæ receſſus perpurgaret. non fuit dies, quo pater deſignatus cum eo nõ ageret. optima iam ſperari poſſe videbantur. Patiebatur tamen dæmonis inſultus varios. nam & nocte quadam ter eſt ad ſpacium trium paſſuum lectulo eiectus, abſque vlla tamen vllius membri læſione. Et alias ſe illi exhibuit dæmon, & magnam præ ſe ferens beneuolentiam, ſuaſit, Marpurgũ ut rediret: quid hic ſeſe affligeret? Miror (inquit) qđ cùm noris te damnatum eſſe non maiorem des operam, vt vitam hanc ducas hilariorem, reuertariſque ad priſtinas, quibus excidiſti, fortunas. Pudet me tui, & miſeret, quod meus cùm ſis, vitam hic ducas adeò acerbã. Et quoniam eo ipſo tempore quidam ſtudioſus obierat in domo pauperũ (in qua etiam ipſe degebat) pro quo nonnulli in valetudinario per totam noctem ad Deum fundebant preces, ſubiunxit; ſe nec poſſe, nec velle manere diutius, viuis canibus inferius (*in valetudinario*) apud canem mortuum latrantib. Quamobrem rogat etiam atque etiã, vt vel ſemel ad dictum tuguriolum reuertatur: fore, vt ibi ea audiat noua quæ antea nunquam.

Die.

Digitized by Google

Die. 28. Maij, Dominica Sanctæ Trinitatis, cùm noſtri Deo negotium aſſiduè commendaſſent, aliaque nonnulla pietatis exercitia mortificationeſque in hunc finem Deo obtuliſsēt, diſpoſitus eſt ad ſacram Synaxim. Et primũ in multorum è noſtris & Congregationis Sancti ſpiritus præſentia, in templo S. Catharinę, ex charta conceptis uerbis dæmonem eiurauit, & pacta ſe reſcindere nefariè contracta eſt proteſtatus, ſed incredibili difficultate, dæmone ſic ſenſus impediente, vt nec legere, & ægrè tardèque præeuntem ſequi poſſet. Fecit deinde profeſſionem fidei Catholicæ iuxta formulam in Bulla Pij. IV. relatã. Vbi ad hęc verba ventum eſt (*Eccleſiaſticas traditiones, obſeruationes, & conſtitutiones firmiſſimè admitto & amplector*; Et; *Septem eſſe vera & propria ſacramenta noua legis*. Et; *in ſanctiſſimo Euchariſtiæ ſacramento eſſe verè, realiter, & ſubſtantialiter corpus & ſanguinem* &c. Et; *hæreſes ab Eccleſia damnatas, ego pariter damno* &c.) omnibus corporis viribus protſus eſt deſtitutus, ereptus illi oculorum, aurium, & linguæ vſus in tantum; vt ſibi aliquantulum reſtitutus diceret, vereri ſe ne ſibi eo loco ſit moriendum. Cùm in illa eſſet ſenſuum eſtaſi; fruſtraque vrgeremus ut quod corde credebat, exprimeret ore: credere videlicet ſe CHRISTI in Euchariſtia præſentiam; placuit illi venerabile ſacramentum propius admouere; ad cuius præſentiam ita ſibi reſtitutus eſt, vt, velut e graui ſomno experrectus, diceret, & credere ſe, & experiri copioſè CHRISTI præſentis virtutem. Licet etiam diuerſum euenerit, vt Euchariſtia in altari collocata, loqui poſſet & audire; accedente vero ſacerdote, tanquam iuueni ſacramentum porrecturus eſſet, ſenſib. omnibus deſtitueretur, denteſque tanta vi comprimerentur, vt nulla ope reſerari poſſe viderentur; & recedēte rurſum cum Euchariſtia ſacerdote, videret, loqueretur, & audiret. Dicebat uerò ſe inſcium eorum omnium, quæ illi in aurem inclamaſſemus ſolũm animaduertiſſe veluti forcipe ſibi os claudi, atque ut nihil relinqueretur intentatum, idem ſacerdos relicta in altari Euchariſtia, digitum conſecratum ori impoſuit; poſtmodũ uerò vbi Euchariſtiam ori admouiſſet, & veluti ſumēdam obtuliſſet, tum demùm inimicus eum ore patenti exagitare, & multis renitentibus eum in aerem attollere cœpit. Cumque adiuraretur, eum vt quietum eſſe ſineret, & chirographa reſtitueret; ea tertiò ex ingenti fune dependentia in faſtigio templi iuuenis ſolius repræſentauit obtutibus, ceteris nihil omnino tale videntibus. Eo die nihil aliud actum, præterquam quod & multæ ibi ad Deum pro ſalute eius preces fuſæ, & maxima recuperandarum ſyngrapharum ſpes iuueni fuerit relicta.

Die. 3. Iunij iuuenis tēplum ingrediebatur, cũ hoſtis inopinatò vultũ eius quaſi pallio diuerberauit, & ſimul manũ ſiniſtram miſerũ, in modum dilacerauit, vt ſanguis copioſus deflueret, nemine tamen qui hæc inferret viſo: ſenſit quoque ibidem collum ſibi ab aliquo torqueri, nihil tamen incōmodi paſſus eſt; præterquam quòd diebus ſequentibus remanſerint in manu cicatrices, cum maiore dolore quam ſenſerat, dum illi manus laceraretur. Eodem die multa fecerunt noſtri, vt, ad Dei gloriam, felicem res tota ſortiretur exitum. Excitatus ea nocte ventus ingens, abſque omni omnino pluuia, auditaque iuueni vox velut in vento miſerabiliter lamentantis.

Die 4. Iunij, Dominica infra octauam corporis Chriſti, in eodem templo D. Catharinæ, poſt ſacrũ & Litanias ad ſingulas ſanctiſſimæ Trinitatis perſonas habitas, iuſſus ex charta deteſtari ſua peccata, profiteri fidem, & coram Deo, Angelis, & hominib. proteſtari catholicum ſe eſſe, nunquã ſe de miſericordia Dei diffiſurum, fecit id aliquamdiu adiutus a nemine. Cùm ei viſus deficeret, prælegit alius; ipſe tardè, ægre, & cunctanter verba efferebat, dæmone linguam impediente. Ventum vt diceret, *Quapropter ò bone IESV.* & cet. nec legere id potuit, nec alios audire ſuggerentes. Adiuratur dæmon,

mon, eique virtute Dei præcipitur, ne iuueni in hoc opere ſit impedimento. Exagitatur ilicò iuuenis ac ſi foret obſeſſus, & inter hæc vnico velut momēto linguam Germanicam dediſcit; beneficio dæmonis loquebatur ſatis eleganter; natiuo retento idiomate. Hoc animaduerſo aucta omnibus fiducia. In gratiarum actionem recitatur, *Te Deum laudamus.* Iubetur progredi, nequit dicere, *Confiteor* &c. *Domine non ſum dignus* &cet. fruſtra. Accedit ſacerdos cum Euchariſtia, dæmonique in virtute Dei præcipit, hominem vt miſſum faciat &c. Tanta vi iuuenis attollitur in aera, vt decem duodecimuè è noſtris vix eum retinerent. Ad crebram nominis I E S V, & Beatiſſimæ Virginis M A R I A E inuocationem dæmon fractus abſceſſit. Exclamat iuuenis idiomate ſuo; *Aufugit a me.* Quare illico flectit genua lætus, & magna alacritate, altaque voce progreditur; *Quapropter ò bone IESV* &c. Oratione finita his ipſis verbis ſubdit; *Laus Deo iā ſum alius homo.* Præparat ſe ad communionem, dicit *Confiteor* &c. *Domine non ſum dignus* &c. Occurrit peccatum cōfitendum, confitetur. Adiuratur denuò non ſolum iuueni poſthac negotium ne faceſſat, ſed chirographa vt reſtituat. Iterum confitetur. Demum tantę debilitatis fuit, vt nec ſedere poſſet, liber tamen iam ab omni dæmonis incurſu. Nihilominus genua flectit, recitat *Confiteor* &c. *Domine non ſum dignus* &c. & alta voce profitetur; *credere ſe totis animi viribus Chriſtum in Euchariſtia eſſe præſentem, & ſperare ſe, ipſum ſibi propitiū futurum.* ſumit Euchariſtiā magno animi ſenſu, flexis genib. aliquandiu agit gratias: & tantas illicò vires recuperat, vt templo egreſſus, nullam ſenſiſſe debilitatem videretur. Iam demum (inquit) dæmonem non timeo & contemno ex animo: quod hactenus a me ipſo ut facerem vix impetrare poterā. Iam paratus ſum centies pro fide Catholica ſanguinē profundere: & multa ſubiunxit in commendationē charitatis noſtrorum, qui de hominis nunquam viſi ſalute adeò eſſent ſoliciti: horum apud Lutheranos nihil eſſe, aliaque quæ uerecundia non ſinit referre.

Decima die Iunij ipſo D. Barnabæ Apoſtoli peruigilio, noſtri domi ſe rurſum contra inimicum armant, quibus modis nouit Societas. Iuuenis quoque ne ſibi deeſſet tota die ciliciū geſtat, & ſe ſub ueſperam ſpontè flagello acriter diuerberat. Ingens rurſū tum eo veſpere, tū noctis magna parte ventus collegium impetit. Ante xi. noctis adeſt inimicus alio aliauè comitatus, & per cubiculum, in quo cum alijs trib. iuuenis cubabat, deambulās: Cernis (*inquit ad ſociam. nam ſaga quapiā exiſtimatur*) vt iacet hic nequam? & rurſum, ò ſi aliter rem meam inſtituiſſem non eſſet hūc ſortita finem. Ante octiduum penè me abegiſſent (*Patres intelligebat*) Interim tibi hominem commēdo. eum quantum licuerit aſſiduè diuexa; & conuerſus ad iuuenem fremebūdus; Perfide nebulo, homoque leuiſſime & inconſtantiſſime, nunquam fidē mihi ſeruaſti. ò pectus ignobile ac degener. Maiores tui maluiſſent centies corporis animæque facere iacturam, quam vel ſemel datam fidem violare. En tua habe, quę mihi dederas: ego viciſſim, ꝙ meū eſt reſeruabo. Et hoc dicto, bis aut ter iuuene audiēte ſtrepitū fecit, velut cuiuſpiam aliquid è charta eradentis. Et rurſum ſociæ. Pergam ad locum mihi cōſtitutum, tu interim curam habeto. Rurſumque iuueni: Et exiſtimas perdite nequam fore, meas manus ut euadas? coactus nūc tibi tua reſtituo. Tu interim & Ieſuitæ nebulones me poſthac a ſtultis, confictiſq; cæremonijs veſtris liberum eſſe finitote quod enim tuum ſit, nihil omnino habeo, licet plura lōgè poſthac ex te ſim accepturus. Fides enim quam ſuſcepiſti iniqua eſt, & per Papas (quos uos velut ſanctiſſimos colitis, ego autem in inferno tracto pro merito) cōficta. Quib. dictis & manu frigidiſſima iuuenis collo ſine oī læſione contrectato, euanuit. Ad oīa hæc iuuenis nihil rñdit, excepto hoc unico; videlicet, ut abiret, habere ſe Deū propitium. Inter hęc iuuenis ceteros in cubiculo alta n dormientes ſuſcitare conabatur, eorū

homi-

Digitized by Google

nomina inclamans; quorum vnus æger vocem audit, proſilit in pedes, & ad alterius ſani lectum accedens eum excitat. Hic ignem excutit è ſilice, ſulphur accendit, ſed, priuſquam candelæ admoueret, violenter ab aliquo extinguitur, idque ſecundò; accedit tertiò, iamque candela lumen conceperat, cū ſimul & ſemel materia ſulphurata candelaque reſtinguuntur. Tandem venit homini in mentem vt cereum benedictum accenderet; accendit, nec amplius valuit extingui. Habito lumine inimicus euanuit, & quãuis ſemel ac iterum dixiſſet, ſe iuueni reſtituere omnia quæ ipſius eſſent, nihil tamen ab eo iuuenis receperat. Cõponunt igitur ſe ad orationem, & qui lumen accenderat, ante imaginem B. Virginis Litanias recitat. Poſt mediã circiter horam ſurgens videt humi iacere chartam ſanguinolentam, attollit, eique porrigit, cuius erat chirographũ. Hic agnito ſuo chirographo geſtire lætitia, exoſculari illud & pectori admouere: & illicò Deo omnes ſimul agunt gratias, & quatuor ſimul (tot enim erant) recitant, *Te Deum laudamus*. Et, ne forte dæmon illud recuperare poſſet, ſigno crucis muniunt, aſpergunt aqua benedicta, & corona B. Virginis circumligant.

Dominica mane vocatur Pater, cuius curæ iuuenis erat commiſſus, oſtẽdunt & tradunt ei recuperatum chirographum, quod Marpurgi poſtremo conſcripſerat; in eoque eraſum e priori, cuius materiam dæmon ſuppeditarat, ſanguinem. Ne tamen doli mali quidpiam ſubeſſet, & fortè non omnia integrè reſtituta eſſent, quæ iuuenis erant in priori chirographo: iterũ de more a noſtris ad S. Catharinę templum fuſæ ad DEVM preces, recitatæ Litaniæ, porrecta iuueni Euchariſtia; adiuratus & ſollicitatus Dæmon, ut ſi quidpiam reſiduum eſſet, quod ad iuuenem ſpectaret, illud Dei omnipotentis virtute reſtitueret. Sed quoniam iuuenis dicebat ſibi ſatis conſtare, quod omnia integrè eſſent reſtituta, ſuumque animum eſſe per omnia quietiſſimum; placuit nihil amplius attentare. Quare actis diuinæ bonitati ob tam grande beneficium acceptum gratiis, recitatoque *Te Deum laudamus* regredimur læti vniuerſi. Placuit tandem Sereniſſ. Principi Ferdinando Archiduci, & Reuerendiſſimo Secouienſi, vt ſeries tota & proceſſus pro concione populo proponeretur; quod factum eſt 18. Iunii a meridie, & ipſum chirographum una cum ſanguine, quo alterũ deſcriptum erat, in templo noſtro per Parochum Græcienſem, iuſſu Epiſcopi, in magno hominum concurſu & frequẽtia combuſtum fuit. Hæc hiſtoria rei geſtæ veriſſima, in qua vides (Lector, canę fidei tenax) omnium fermè & ſingularum Catholicarum cærimoniarum efficacitatem. de quibuſdam, alia ſubdamus.

QVINTVM remedium petitur à *miſericordiæ operibus* ſatisfactoriis, ieiunio, eleemoſyna, & oratione; *Eleemoſynas* commẽdat Canonum auctoritas, a vt & duo reliqua. *De ieiunio*; inuenio id præcepiſſe cuidam comitiſſæ S. Auxentium Abbatem, b & S. Procopius Monachus hoc vſus ſæpè uictoriam contra dæmonem obtinuit, c & aliis idem imperauit. Sed & Chriſti Domini teſtimonio accedente, (*Matth.* 17. *v.* 20. *Marci* 9. *v.* 29.) quid addendum? *De oratione* verſus quidam anonymi ſed veteris verſificatoris reperitur; *Dæmones aduerſus magna eſt oratio virtus.* & ſũt de eadem ſequentia exempla, quędam noſtrorum hominum litteris, certa fide conteſtata. Anno 1549. *quidam vni è noſtris confeſſus; media circiter nocte; dum pœnam pro delictis ſibi irrogatam perſoluit, repentè vidit feles, mureſque & alias beſtias colore atras aſpectuque terribiles tam multas, vt totum occupare cubiculum viderentur: quo ille viſo perterrefactus, timere cœpit ne viuus a beſtijs abriperetur. Anxius & trepidus accurrit ad Domini noſtri imaginem, magna voce opem im; lorans: quare omnium animalium ſpecies ſubitò euanuerunt, tanto cum impetu, ſtrepitu, & fragore, vt domus ruere videretur.*] Bungi in Iapone Anno 1555. familia fuit, quã iam a 100. annis dæmones infeſtabant, & moleſtia in paſtores quaſi hæreditaria tranſibat.

a *d. c. ſi per ſortiarias.*
b *Metaph. in eius vita Feb.* 14.
c *Nic. Sanlius in eius vita.* 4. *Iuliï. c.* 1. *et* 5.

Pa-

Paterfamil. opes omnes placãdis idolis inſumpſerat. potius auctum ijs, q̃ ceſſauit malum. Triginta annorum filium dæmon occupauit, ita vt nec patrem nec matrẽ agnoſceret, nec quindecim dieb. quicquam cibi ſumeret: ſub horum finem Patrum Societatis vnus eum acceſſit, iuſſitque vt *D. Michaelem* nominaret. *dum Diuum nominat vehementi tremere cœpit & concuti, & varios motus membrorum edere, ita ut circumſtantibus terrori fuerit. Inuocante vero Patre* DEVM PATREM & FILIVM, & SPIRITVM SANCTVM, *ſubito à dæmone liber extitit. Huius ſoror, paucis poſt diebus moleſtijs dæmonis agitata eſt, qui etiam in ea loquebatur. Certis temporibus patris noſtri concionibus auditis, Chriſtianam fidem ſuſcipere voluit: cum verò ſacro fonti eſſet admouenda, conareturque principio ſe ſacro ſigno crucis munire, tremere vehementer ac concuti cœpit. Pater preces fundebat ſollicitè, ipſa verò ſacrum* IESV *nomen & D. Michaelis proferre nitebatur, ſed magis ipſam tunc dæmon irritauit obſtringendo os & comprimendo. Tandem verò in cantum prorumpens exclamat: ſi idola Xacam & Amidam, ſectarum Iaponenſium auctores reijcimus, nullus ſupereſt qui adorari debeat, aliaque huc ſpectantia protulit; nec eſſe, quod in ijs reprehendere quiſquam poſſet. Quadam die innumeris Chriſtianis præſentibus, Pater ſacrum fecit; cui quoque interuerat dæmoniaca. quo finito, rogat, qui valeret? optimè, ait, iuſſa verò D. Michaelis nomen pronunciare, tremere ac dentes ſtringere cœpit, & dæmon ſe nolle exire dixit: ſed quoniam iam à tot annis ea familia pro hoſpitio uteretur, non libenter migrare. Iubet iterum pater S. Michaelis nomen proferre. Reſpondit illa, id permoleſtum eſſe, & lacrymas fundens & conquerens, quo, inquit, me vertam? Chriſtiani itaq; omnes in orationes corruunt, dumque ſatis diu orant, dæmon occupatam hactenus prædam deſerit: ipſa vero ſubitò potum petijt. Admonita ut* IESVM & MARIAM *inuocaret, tanta ſuauitate utrumque protulit nomen, ut angeli vocem iudicarentur ſibi audire.* Anno 1588. Brunæ in Morauia, *mulier erat in Noſocomio acerrima diaboli oppugnatione ſic oppreſſa, ut nunc aquis ſibi vitam extinguere, nunc cultro, quem gnarus nocendi porrigebat in manus, eripere moliretur, prohibentibus cunctis qui erant in valetudinario: poſt illam triennij vexationem apoplexia corripitur, obligatione linguæ loquendi uſu adempto: mittitur ad noſtros, ut pro concione populi preces efflagitent: & exoratum fuiſſe Deum, ſolutus primum linguæ nodus, deinde animæ, poſt ſacram confeſſionem peractam, oſtendit.* Hector Boethus quoque Scotorum res deſcribens *lib.* 8. In Marrea regione teſtatur ſe ab ijs qui conſpexerant accepiſſe, quod eius verbis adſcribam; *Puella Natalibus altis forma conſpicua, complurium nobilium aſpernata connubium in nefandam cum dæmone incidit conſuetudinem; quæ cum uterum ferret, parentum rigore coacta edere ſtupratorẽ, adoleſcentem mira pulchritudine frequentius ſecum noctu, interdiu nonnunquam conueniſſe: unde veniſſet, quoue abiſſet, neſcire ſe, reſpondit. Parentes, tametſi filiæ parum crederent, accuratius rem aduertentes, conſilio, quis eſſet qui gnatæ expugnaſſet pudicitiam, explorandi: cognito tertio poſt die indice ancilla ſtupratorem adeſſe recluſis foribus, accenſo thedarum ingẽti numero, cubiculũ ingreſſi, horrẽdum monſtrũ, figura ſupra humanã exiſtimationẽ terribili, in filiæ amplexibus ſunt conſpicati. Concurrere ocyus cõplures ad fœdũ excitati ſpectaculum. Inter eos ſacerdos probatæ vitæ, ſacræ diſciplinæ non ignarus, cæteris aut trepidè abeuntibus, aut pauore terræ illiſis, cum Chriſti Apoſtoli Ioannis euangelij initium recitare orſus, ad eum locum,* VERBVM CARO FACTVM EST, *perduxiſſet, malus dæmon horrendo ſublato clamore, cubiculi tectum ſecum aſportans, omni ſupellectili incenſa abijt. Fœmina periculo ſeruata, enixa eſt monſtrum undequaque fœdum aſpectu, quale nuſquam antea (ut ferunt) inter noſtrates viſum. Id obſtetrices, ne obſeruatum contumelia eſſet familiæ, accenſa ingenti pyra citiſſimè concremarunt.* Idem paullo ante docuit dæmonem quoq; ſuccubam oratione fugatum. *In Gareotha (inquit) regione, vico quatuordecim viæ paſſuum millibus ab Aberdonia, adoleſcens multa formoſitate, coram Aberdonenſi Antiſtite queſtus eſt palam, ſeſe à dæmone ſuccuba (ut dicunt) gratiſſima omnium quas vidiſſet forma, multis antea menſibus infeſtatum, eandem occluſis foribus noctu ad ſe ingredi, blanditijſque in ſui amplexus compellere: dubia luce abire ſine ſtrepitu penè: nullo ſe poſſe modo, cum*

plures

attētaſſet, à tanta ac tam turpi veſania liberari. Iubet continuo optimus Epiſcopus adoleſcentem aliò ſe conferre, & vt Chriſtiana religione magis laudatis ieiunijs & orationibus plus ſolito accommodaret animum: fore vt pijs operibus intento victus cacodæmon tandem eſſet terga daturus. Euenit adoleſcenti, ſalubre conſilium religioſe exſecuto, paucos poſt dies vti venerandus Antiſtes erat præfatus.

In litteris Iaponicis anni 1569. ita ſcribitur; *Multis in locis Bungenſis regni, vbi quidam erāt ab hoſte humani generis obſeſſi, Chriſtiani facto conuentu ſola recitatione Dominicæ orationis & ſalutationis Angelicæ clara voce inſtituta, dæmonem ſæpe repulerunt.* De *oratione* notior res, *a* in confeſſo eſt etiā hæreticis: ſed qualis iſta eſſe debeat, non æquè. Inprimis maximè ſalutarē eſſe communem Eccleſiæ orationē Patrū teſtimonijs cōſtat, Chryſoſtomi, Auguſtini, aliorumq; *b* deinde & priuatā hominū Sanctorū, vt cōfirmat Glycas, Eugyppius, & Metaphraſtes. *c* Si quæras quid orandū? præcipua dignitas & efficacitas eſt, *ſymboli Apoſtolici & orationis Dominicæ*, nō modo ex Canonū præſcripto. ſed & veteris æui noſtriq; experientia, vt docet multis D. Auguſtinus *lib. 2. de ſymbolo ad Catechumenos c. 1. & lib. de vtilitat. cred. cap. 22.* exēplis aſtruit Nicol. Remigi9 *lib. 1. dæmonolatr. c. 13. & lib. 2. c. 4.* Nec dubito proximā his facere, *Salutationem Angelicā*, eiuſque iterationem illam ad orarios globulos, quā *Roſarium* appellamus; cui licet Heidelbergenſis aliquis anonymus *d* ſuum bimonſtrē partū *ἀντιρροσάριον* obiecerit, calumnias tamen & apinas meras, ſub alieno nomine Ioā. Buſæus pari & lepore & robore, ante annos iā decē diſiecit: & quia Gelaſimus quidā lepide ſibi viſus ludere in noſtrorū hominū apud Indos roſaria, deſcribā quod Satyricus legat, rideat, ſi lubet. In litteris Lud. Frois è Iaponia ſcriptis anno 1569. hæc narratio extat, Moguntiæ his verbis Latinè excuſa, fol. 179. *Nobilis quidam homo, olim magna auctoritate in hoc regno Fingano pollēs, habebat filiam matrimonio cum gētili copulatā, cuius mater cū tota familia quoque erat gentilis, nullus verò Chriſtianus niſi dictus nobilis, vir bonus & religioſus. Accidit filiā ex improuiſo infirmari, & quidem intra ſex dies vſq; ad mortē: quidā aiebāt à dæmone obſeſſam, propterea quòd tā furioſos & inſolitos geſtus ederet, vt ægrè à duobus vel tribus hominibus teneri poſſet. Maritus & ſocer implorarūt opem Bonziorū, ſed ſuis illi ritibus & nugis ſuperſtitioſis ne hilū quidem eā iuuare potuere. Verum quia femina impēdebat mors, certiorē reddidere eius parentem, octodecim milliaribus inde diſiunctum. Is celerrimè aduolat, inuenit filiā quidē ſpirantem, ſed mentis impotē, vt patrem ſuum non agnoſceret. Pater ilicò mandat ſubmoueri oēs Bonzios, alioſq; Ethnicos lectum ſtipantes: ipſe vero accepto roſario. ter Dominicam orationem & ſalutationē Angelicam aggreditur pronuntiare: femina interim nihil mutatur, ſed horribiliores prius geſtus, q̄ prius edit, vt à multis teneri vix poſſit. Pater redit ad præſidium roſarij, eo verberat tergum filiæ dicens: tu videre mihi dæmon aliquis, excede ex hoc corpore. Et reſpondit dæmon: non excedam. Pater, vt erat homo virtute præſtans, roſarium inijcit in eius collum, dicens: velis nolis, excedes. Tum dæmon; Tollite, inquit, roſarium, quia abſcindit mihi collū, & tunc receſſero. Reſpōdit pater, minime tollā, immo funes quoſdā arripiens, minatus eſt ſe eū diuerberaturū: & ſic dæmon exceſſit.* &c.

a Tobiæ 6. & 8. Matt. 20.

b D. Chryſoſt. hom. 3. de incomprehenſib. Dei Natura Auguſt. li. 22. de ciu. Dei. c. 8. Theodoretus li. 4. hiſt. Eccleſ. c. 21. Sozo. 6. ca. 28.

c Glycas p. 4. Annal. f. 354 Eugyp. in vita S. Seuerini menſe Ianua. Metaphraſt. in vita S. Auxentij Abba.

d Fran. Iunium ferunt fuiſſe: ſed incerta fama.

En quid in Indijs roſaria per Ieſuitas inducta. Subſannat tamen ſalſus poeta verboſiſſima Elegia cōtra Ieſuitas, q̄ ipſe primū Pariſijs, poſt Lugduni Batau. iuuenculus quidā *in Odæporico* edidit. Quot doctiſſimorū poetarū de Societate IESV edita teſtimonia de geſtis in India & perlatis ardore fidei, poſſent opponi nupero iſti poetæ? quē etſi mirer tam calidè, Patris ſui, viri optimi, clariſſimi, laudatiſſimi Iuſtitiæ Sacerdotis, iudicium dānare, vt, neſcio quibus, placeat; miror tamē minus, quia vix eſt vt Ieſuitæ talibus ambiguæ fidei hominibus placere poſſint. dici ſolet lupū beneuolum eſſe canibus gregarijs nō poſſe. fors etiam id à quodā inſito petulantis bilis vitio cacoethes natū. Quibus Archilochus iſte, ſeu Hipponax, pepercit? lege quæ olim Cæſaroduni

Tu-

Turonum edita. Mittam quę in Hiſpaniæ Regem *a*; Sabaudiæ ducem, *b* & MARIAM STVARDAM laudatiſſimam fœminam & Scotiæ Reginam fidei cauſſa capite truncatam, *c* virulentiſſimè, & caluinnioſiſſimè chartis illeuit. uide quid de ſua ipſe patria? *d*

a *fol. 28. pa.* 1.
b *fol. 9. p.* 1.
c *fol. 23. &* 23.
d *fol. 4. pag.* 2. *Electa habet. ex libro prophanorũ carmin. Auguſt. Thua. Emerij.*

Muſarumq́ tribunal
Quondam, cara Lutetia,
Nunc ſpelunca Cyclopum, arx Polyphemia,
Antai latebra, Antiphata teges,
Et Laſtrygonis antrum,
Bebrycisq́ Amyci ſpecus.

ò pium filium; quid de cunctis religioſis ordinibus? ſic ait fol. 27. p. 2.

. . . ſcelera & examina mille
Monſtraq́ ſub rigidis latitantia bardocucullis,
Virtutum regnare loco, & ſibi ſumere nomen:
Deniq́ proſtibulum, & ſpurca impietatis aſylum,
Noſtra Dei tandem factum per crimina templum.

Sed dicat ſe forte malos tãtum perſtringere; Eraſmi & commune maledicorum refugium hoc ſemper vnicũ fuit. Quid de ipſa Romana fide? fol. 6. pag. 1.

. . . luimus nocentis
Crimina Roma.
Improbos mores, & adulterinos
Numinis cultus, tragicasq́ fraudes
Odit, & totum Deus vltor armis
Concutit orbem

Ergo Romanæ Eccleſiæ ritus colendi Numinis huic ſunt adulterini? coruum crocitatu, ranam coaxatu; Caluiniſtam uerbis, agnoſcas. Ne dubita; dabit plura indicia. Quid enim de Pontifice Maximo? liberaliſſimus eſt conuiciator, non uno ſymbolo contentus. primũ pa. 2. fol. 3. ore blaſphemo euomit non in vnũ, ſed in multos, ut peſtilẽs ructus latius diffundatur; ſequẽtia:

Tu ſeptifrontis cornua belluę;
Et quicquid audent hinc ſocer, hinc gener;
Huiusq́ debellare ſacli
Monſtra pijs inimica natus.

Alloquitur eũ, qui tum adhuc Caluinianus, & capiti Eccleſiæ conuitiũ Caluinianum de Apocalyptica bellua ingerit; & Catholicos Principes *huius ſaculi monſtra* uocat *inimica pijs*. qui *pij* iſti? nonne hæretici quotannis in Bulla Cænæ Domini excommunicari ſoliti? ſed pergit fol. 6. pag. 1. linguam ſacrilegam in Cælum armare, dum canit;

fruſtrà pandet aperta
Cœli templa uicarius
Vanis pollicitis callidus artifex
Vulgi ſtulta leuis paſcere pectora.

Per ſarcaſinum uocat, *Cœli uicarium*; qui uerè talis, Dei gerẽs locũ in terris: Petri ſucceſſor. cetera de Indulgentijs hæreticum cor poetæ huius manifeſtant. Nondum finis blaſphemiarum. fol. 28. pag. 1.

. . . licet inuida contra
Bellua Vaticana fremat.

Bellua nunc, qui paullò ante cæli uicarius. facile tamen antilogiam expedio. illud ironicè abs te, hoc ſerio dictum. ò merito utroque linguam eradicandam. Non contentus in ſolum Pontificem Max. incurriſſe, fædè maledicit Purpurato concilio, & toti Senatui Vrbis æternæ. nam ſubdit,

Romanumq́ apicem pulſis tibi Roma cinædis
Reſtituat, ciuesque tuos, priſcumque Senatum.

Quid tu ſies neſcio, Deus ſcit. Nullus uir probus talia uiris talibus obijciat, ſcio. Optas etiam idololatriã, & Paganiſmum Romam reduci? parcior Symmachus, qui retinere conabatur: modeſtior Gentilis, qui conuitijs abſtinebat. Quid his tam maledicis, tam uirulentis queat adijci? vnum eſt, ut

orbem ferè totum, qui Catholicus,lo ligine ſuo perfundat fo.29.vnico diſticho,inuoluit.

Ad prædam acciti (nam ſat Lotharingia non eſt
Vna) Quirinalis prædo , Sabaudus , Iber.

Multum remiſiſti de iniuria, qui ex *ſeptifronti vaticana bellua* ſaltem hominem,licet improbum,nempe *prædonem* feciſti *Quirinalem*. Et cum hæc ſcripſeris,cùm hæc in lucem Turonis emiſeris,audes oculos in cœlum tollere? putas te latere poſſe , vel tam ſceleroſos verſiculos ætatem laturos ſperas? Qui parcas paruulæ Societati , qui talibus Principibus,qui vrbi æternæ ; qui patriæ tuæ, qui fidei Catholicæ ritibus ; qui Dei vicario non peperciſti? ringere,freme,frende,ſpuma. *Si Deus pro nobis,quis contra nos ?* Non ego tuam illam elumbem elegiam flagellabo, non tanti eſt. non quiſquam tibi reſpondebit. conuitiandi palmam retineto. Conſiderabunt Antiſtites Catholici (ceteros non moramur, quibus laus eſt diſplicere) quid aut quantum tam virulentæ, tam impudenti calumniandi licentiæ ſit credẽdum,quo camo & fræno tales maxillæ coercendæ; quib. petulantia tam noxia ſit Eccleſiaſticæ diſciplinæ flagellis vindicanda. Quibus mentes recte ſtant, nondumque odio, inuidia,hæreſi deuiarunt,credent potius Læuino Torrentio Epiſcopo Antuerpienſi *in odis*, credent Petro Angelio Bargæo *Syriados lib.6.* poetis clariſſimis,credent Frederico Iametio , credent Iuſto Lipſio(cui hac in re quoq; te foret æquum credere) credent aliis viris eruditione, pietate , & ſapientia ornatiſſimis;quorũ exſtant elogia tuis conuitiis contraria;quę poſsẽ hic tuis oppoſita repræſentare:ſed nec tu tanti,nec me ſinit uerecundia,nec defenſoribus iſtis veritas eget. Quod ille dicebat in tragædia.

Virtus Vlyſſis nota Danais eſt ſatis,
Nimisq; Phrygibus.

Id tibi dictũ puta. Danaos eſſe bonos & Catholicos, Phrygas Caluiniſtanos & Atheos. Virtutem Dei quæ ſe hominum noſtrorum labore, ſtudio, induſtria,per quatuor orbis plagas exeruit;(Deo ſit laus & gloria) tibi tuique ſimilibus inuidioſam potius, quã ignotam aut imitatu facilem eſſe. Sed non uacat pluribus diem verbis conterere:ut anchoras legam , monet me inſtitutum,ad quod redeo.

De recitatione AVE MARIA , & SALVE REGINA multa poteris(ſi lubet) exempla reperire apud Cantipratenſem *lib.2.Boni uniuerſalis ferè toto cap.29.*

Nõ diſſimile illi Fingano, apparuit in eiuſdem Iaponiæ inſula Scichina, *quod ibid.fol.195.narratur*, de virtute Litaniarum; Mos eſt operariorum illius ditionis tempore pluuio, vaſis aquam excipere , qua ſudo cælo irrigare poſſint hortos & agros. Quoniã uerò aliquando contigit (*haut dubiè maleficio dæmonis*) vaſa , licet plena, nullam reddere, etiam poſt impedimenta omnia remota,aquam; vocarũt veneficum,qui ſuis ritibus diabolicis, & inuocationibus ſuperſtitioſis effecit,ut defluxerit idq; in multos annos perdurauit. (*En maleficium maleficio pulſum*) Hoc verò anno cùm ruſtici in Beatiſſimæ virginis confraternitatem adſcripti eſſent , & anteactæ vitæ lapſus erroreſque cum dolore animi patefeciſſent, ac ſtato tẽpore ad excipiendam aquã neceſſariã reuerſi,animaduerterent more ſuo nõ defluere: (*en tertiam fraudem dæmonis iterùm aquam ſiſtentis,vt iterum ueneficus adiretur*) non iam amplius ad magos,ſed ad Eccleſiam confugere, certioremq. ea de re fecerunt ſenem quendam optimum Chriſtianum , qui in Eccleſia Futaiana ſolus diu omnium fidelium perſonam ſuſtinuerat ; eumque etiam atque etiam rogarunt , vt ipſe preces aliquas ſupra uas aquæ recitaret : ſe iã Magicis ſuperſtitionibus nuncium remiſiſſe , Senex purgauit ſe quantum potuit, & re conſiderata ſecum in hũc modum eſt ratiocinatus. Si aqua Deo annuente fluxerit , Chriſtiani fortiores,robuſtioreſque in fide reddentur: ſi,a ob mea peccata non fluxerit, mul

ti

Digitized by Google

ti in fide refrigeſcent, & pluris facie fraudes, & veneficia Satanæ, quam ritus & preces ſacras. Tandem tan en exiſtimauit eorum voto ſatisfaciendũ multiſque eo loco Chriſtianis comitantibus ad locum contendit, & primum flexis genibus *Litanias de Sanctis*, deinde *Symbolum Apoſtolicum* recitauit, ac mox nulla difficultate aqua per canalem effluxit. Igitur his addenda Catholica *Litaniarum* recitatio. Volunt nonnulli etiam a Claudiano Mamerto hoc remedium inſtitutum cum Viẽnenſes in Gallia horribiliter a dæmonibus diuexarentur. Vnde Mãtuanus in 4. Faſtorum.

Vrbs ſedet ad Rhodanum, Galli dixere Viẽ
nam;
Quæ tulit aduerſos caſus, paſtore Mamer-
to,
Et longum vexatã fuit. nam fulmine cre-
bro
Arſit, & horrificis terrarum motibus ar-
ua
Sciſſa dehiſcebant, rimis penetrantibus vſ-
que
Ad ſtygios amnes, vbi ſunt Ionis antra pro
fundi:
Adde lupos, qui Tartareis agitantibus um
bris
In furias acti, ne dum iumenta per a-
gros,
Audebant laniare homines & in vrbibus
ipſis.
Caſibus his perculſi omnes, diuina co-
acti
Quærere ſubſidia; & Diuos excire precan-
do.
Hinc traxit Litanea ortum: tranſiuit in
omnes
Relligio ſimilis paruo poſt tempore gen-
tes.

Exſtant Litaniarum uaria genera, in libro, quem P. Thomas Salius collegit; ſed plures longè in eo, qui Monachij excuſus curante *Sereniſſimo VVilhelmo Bauariæ Duce*; qui hoc æuo Caroli V. Imp. exemplũ imitatus, curis Principalib. filio relictis, totum ſe pietatis ſtudio addixit. reb. alijs ſapientiſſimè geſtis, hunc feliciter omnib. laudatiſſimũ addens colophonem; gnarus, quid illud vnum porrò neceſſarium, & quæ pars melior eſſet eligenda. Ceterũ Litania olim tum contra cetera mala oĩa tum nominatim contra ludificationes & vexationes dæmonum, ſemper utiliſſima fuit, *a* ut plurimis teſtimonijs & argumẽtis egregiè probauit ex noſtris Nic. Serrarius, erudita ſua Diſputatione de Litanijs, Herbipoli edita: cuius etiam ſunt illæ aliæ piæ & eruditæ Litaniæ de Sacroſancta Trinitate, nõ ſemel iam excuſæ. De hoc remedio trium ſatisfactoriorum operum non, pauca nec leuiter Tyræus *p. 3. de locis infeſtis cap. 66.*

a *uide Io. Diaco. li. 4. uita D. Gregor. c. 93. et Sigiber. an. 858. Iacobum Rabũ libr. contra Marbac. ca. 26. Eiſingrinium li. de exorciſmo Oetingenſi. Thyræum de dæmonia. p. 8. nu. 654.*

SEXTVM eſt inuocatio deuota nominis *Saluatoris IESV*, vel *Chriſti*, vel B. *Deiparæ uirginis*, vel petita opitulatio ab *angelo cuſtode*. De *Saluatoris nomine* docẽt uetuſtiſſimi quique Eccleſiaſtici ſcriptores, tam conſtanter, tam frequẽter vt putidum ſit verba eorũ hic coaceruare. *b* Tot etiam exempla reperiuntur efficacitatis, ut faſtidiũ mihi lectoris canendum potius, quàm quærendi labor ſit ſubeundus. Indicabo loca, vnde qui uolet petat. *recens vnũ refert Ananias lib. 4. de Natura dæmon. fol. 152. vetuſtiora duo de B. Auxentio in eius uita Metaphraſt. aliud auctor uitæ S. Euphraſiæ uirg. mẽſe Martio; aliud de S. Theodoro archymandrita Grego. presbyter. 22. April. apud Surium, et apud eundem alia quinque uel ſex, to. 4. pag. 154 & 513. to. 5. pag. 827. & 892. tom. 6. p. 671. tom. 7. pag. 567. uide præterea Gretzerum libr. 3. de Sancta cruce capitul. 27.* & egregium exemplum illud, quod ſuperius litt. R. retuli de Muſſipontano iuuene. De *B. Virgine* docet exemplum illud notum Theophili, de quo præter alios egit Honorius Auguſtodunẽſis, in *Sigillo Mariæ*; & nobilis cuiuſdã Eburonici, de quo ex Cæſario egimus *lib. 2.* & addi poteſt exemplũ nobilis puellæ quod *ex Mori lib. 1. Dialo. c. 16.* narrat Bredenbachius *lib. 2. c. 27.* itẽ quod narraui *tom. 2. pag. 55. A.* De *Angeli cuſtodis* ope teſtis eſt *lib. 6 contra Celſum ubi eius XIIX. calumniam exagitat*: & de eadẽ ſatis clarè Paullinus *in uita* S. Ambroſij; & de eadem ope ſatis clara, etſi nõ petita, capio miram narrationem Saliſ-

b *D. Iuſtin. aduerſ. Triphon. Orig. lib. 1. contra Celſ. Tertul. de corona mili. ad Scapulam, et in apolog. Cypriã aduerſ. Demetria. D. Athana. de incarna. uerbi, Climacus grad. 20. IESV* nomine cæde inimicos: neq; .n. in cœlo aut in terra potẽtiora ſunt arma.

berienſis *li.2.polycra.cap.11.* his uerbis; *Dum puer vt pſalmos addiſcerem Sacerdoti traditus eſſem, qui fortè ſpeculariam magicã exercebat; contigit vt me, & paullò grandiuſculum puerum, præmiſſis quibuſdam maleficijs, pro pedibus ſuis ſedentes ad ſpecularia ſacrilegium applicaret, vt in vnguibus ſacro neſcio oleo an chryſmate delibutis, vel in exterſo & leuigato corpore peluis, quod quærebat, noſtro manifeſtaretur indicio. Cùm itaque prædictis nominibus, quæ ipſo horrore, licet puerulus eſſem, dæmonum uidebantur, & præmiſſis adiurationib. quas Deo auctore neſcio, ſocius meus ſe neſcio quas imagines tenues tamen & nebuloſas, videre indicaſſet: ego quidẽ ad illud ita cæcus exſtiti, vt nihil mihi appareret niſi vnguis & peluis, & cætera quæ antea noueram. Exinde ergo ad huiuſmodi inutilis iudicatus ſum, &, quaſi qui ſacrilegia hæc impedirem, ne ad talia accederem condemnatus. Et quoties rem hanc exercere decreuerant, ego quaſi totius diuinationis impedimentum arcebar. ſic mihi in ea ætate propitiatus eſt Dominus.* (*vtique arbitror per Angelum cuſtodem: ſed addit.*) *Cùm verò paululum proceſſiſſem, & flagitium hoc magis & magis exhorrui, & eò fortiùs confirmatus eſt horror meus, quòd cùm multos tunc nouerim, omnes antequam deficerent, aut defectu naturæ, aut manu hoſtili, beneficio luminis orbatos uidi, ut cetera incommoda taceam, quibus in conſpectu meo a Domino aut proſtrati, aut perturbati ſunt, exceptis duobus, Sacerdote uidelicet, quẽ præmiſi, & Diacono quodam; qui ſpeculariorum videntes plagam, effugerunt, alter ad ſinum canonicæ, alter ad portum cellulæ Cluniacenſis ſacris veſtibus inſigniti. Eoſdem tamen præceteris in congregationibus ſuis aduerſa plurima poſtmodum perpeſſos eſſe miſertus ſum.* De implorata uero & impetrata eiuſdem cuſtodis Angeli ope teſtis eſt S. Golauduch, cuius mentio apud eius coætaneum Euagrium; *a* ſed quod adſcribam, apud eum non habetur, ſed ex Stephano Hierapolitano retulit Nicephorus *Hiſtor. lib.18. capit. 25.* eam grauiſſimè varijs Perſicorum Magorum verberibus, cruciatibuſque affectam; ſemper abſque ullo medicinæ præſidio, angeli ductoris opera ſanatam fuiſſe. Quæ ad vtrumque, Angeli nempe, & Dei genitricis ſimul auxilium apprime pertineat, dabo narrationem aliam, certa totius Luſitaniæ traditione notiſſimã, & a rerum D. Dominici Ordinis Hiſtoriographo Ferdinãdo del Caſtillo memoriæ proditam, *1.p. Hiſt. Gener. ordi. prædicator. lib.2.c.72. ut ex eo refert Alph. Villegas Flor. Sanct. p.3 uita.173.* Boncela municipium Conimbricenſe eſt; ibi nobilib. parentib. natus quidã Ægidius. hic, vix dum adoleſcens, induſtria & fauore tres Canonicatus & Prioratum vnum adeptus, omni uitio diffluebat, nõ indoctus humaniorum litterarum, & philoſophiæ, & medicinæ; cui, quam ſibi oportuniorem ad nequitiam rebatur, totũ ſe dare, & Lutetiam eius addiſcendæ cauſa cùm cogitaret, iter aggreſſus dæmonem obuium humana in ſpecie habuit. Malus iſte viæ comes, a noto ſibi ſed ignotus, paulatim uaria quærere. ut audiuit profectionis cõſilium, quin tu (inquit) ine potius audis. ſcientiam indicabo, quæ & adeptu facilis, & uſu præcipua ad dignitates voluptateſque; ipſius etiam, quã ſitis, medicinæ ſumma perfectio eſt. Necromantiam dico. dixit & perſuaſit, abducit Aegidium, & adducit in vaſtum ſpecum, propè Toletanam ciuitatem. ibi occurrere læti, & excepere uenientem uiri, dæmoneſque humana effigie. itur in ſpecum. exigitur nõ ſecreti tantum, ſed & ligiæ fidei ſiue homagij perpetui Sacramentum. uolens adigitur, & ſcedula proprio conſignata cruore, promiſſum cõfirmat. Septennio illic tetris artibus, & caliginoſa ſcientia imbuitur. poſt Lutetiam profectus, miros breui inter Hippocratis ſectatores progreſſus facit, & Doctoratus laureã adeptus: gliſcebant enormia magis magiſque peccata: ruebat de ſcelere in ſcelus: ambiguum erat, fama eruditionis, an nequitiæ infamia maior. Sed, ò Dei bonitatem; vi, quem lenitate nequiuerat, ſtatuit trahere. Ecce tibi equitem hoplomachum, lanceam uibrãtem, & intentantem miſero, irato vultu, minaci voce clamantem; *Vitam hanc moreſque deſere, ad frugem reuertere.* Subitus Aegidiũ terror occupauit, ſed ueloci motu cum terrore inſtitutum priſtinum diſplicere

a lib.6.cap. 19.

Digitized by Google

plicere deſiit. ad volutabrum luti reuerſo, poſt triduum idem ille eques iam terribilior nō ſolum minatur, eadem verba repetens de mutando vitæ inſtituto ſed lanceam pectori infigit, & vulnus, etſi non graue, imponit. Fractus animo noſter: *Dedo*, inquam, *me, faciam Domine quicquid iuſſeris*. Saulum diceres in terram deiectum. Statuit ſeriò, ſe totū Deo dicare, & quo intus impelli ſe ſentiebat (vrgēte, ſic opinor, angelo cuſtode, qui apparuerat) religioſæ alicuius inſtituto familiæ ſe addicere. Hoc animo Luſitaniā repetens, dum per Pallentiam iter habet, vbi tum Monachi Dominicani monaſterium moliebantur; ſubit cupido cernendi operis. vidit viros ſanctitate & eruditione claros, quoſdā etiam viribus & ætate defectos, delicatè olim nutritos, calcem ſubigere, ligna dolare, lapides parare, & onera humeris portare; ſumma lętitia & alacritate. Optat ſe illis iungere, petit inſtanter admitti, impetrat. Tirocinio defungitur, magna ſpe Sāctitatis futuræ excitata poſt aliquot annos miſſus Santarenū in Luſitaniam, ibi creſcebāt oratione, & victoria ſui. Vnus angebat ſcrupulus, quòd penes dæmonem hæreret ſcedula illa obſcæna, & inteſtabilis. igitur ardentius Reginæ cælorum ſe commendabat, mali huius remediū aliquod poſtulabat, non ſine lacrymarum imbre, & continuo ſuſpiriorū concentu. Quid neget miſericordiæ Mater ſic poſtulāti? Die quadā, cum in ſacello templi prolixius oraret, apparuit illi dæmō formidabili aſpectu, deteriore vlulatu, conuiciū facit, & præſtitam fidē, acceptaque beneficia petulanter exprobrat. tandē poſt multa minaciter, & proteruè, & impotenter obiecta. *faxo* (inquit) *huius te monachiſmi, & violentia qua me tibi ſyngrapham hanc cogit reſtituere, nūquā ſatis pœniteat*. ſimul abijcit eū ad pedes Aegidij, & videri deſiit. Aegidius chartulā accipit, & lacerat minutim. Nec vanæ dæmonis minæ fuere. admirandis illū modis plus ſeptennio poſtea vexauit. mitto vexationes alias. aſſumebat monachi cuiuſdā qui in eodem degebat monaſterio ſimilitudinē, & nihil non, quod excogitari inter domeſticos poſſet, moleſtiæ Aegidio inferebat. patiebat hic, ſed tandē dolens malitiam illā ſerpere; & fratrem, vt putabat, illum, Deū ſic ſemper offendere; rem defert priori, & petit alio mitti, cauſamque aperit. accerſito fratre, deprehenſus calūniator; & inſolens ab aliis, ſolitus ab Aegidio vinci, deſijt victori negotiū faceſſere. Viuus tandem clarus multis non virtutibus tantum, raptibuſque; ſed & miraculis varijs, anno. 1265. mundo denaſcitur, vt cælo naſceretur. ſepultus Santareni, vt ſanctus colitī Habetis & Deiparæ virginis vno in exemplo efficaciſſimum contra dæmones præſidium, & (quæ dixi alijs locis) præterea de ſcholis Magicis Hiſpaniæ, *a* de homagio præſtando *b* a *li.2.q.1.*
& chirographo cruento, *c* de repræ *ſupr.*
ſentandis innoxijs, *d* de apparitione b *libr.2.q.*
dæmonum & etiam angelorum. *e* Io 4.
annes Molinetus *f* narrat Energume c *li.2.q 12.*
narum illarum Quercetenſiū, de qui *num.* 5.
bus egi non ſemel, poſſeſſores dæmo d *libr.2.q.*
nes inter cetera quæſtos; ſibi à *Miſeri-* 27. *ſect.* 2.
cordia matre manubias animarū pluri- e *libr.2.q.*
mas quot die eripi, nec non ab illo gi 26. *ſect.* 3.
gante pueri baiulo, & a b alia rotæ, & f *Chr.Bel-*
alia turris geſtatrice. ſic enim illos ſa *gia anno*
cratis *Mariæ Criſtophori, Catharinæ, & Barbaræ* nominibus abſtinentes, ad Eccleſiaſticam picturam alluſiſſe. 1490.

Quid verò prohibet me, PATRONAE virginis DEIPARAE memoriam & venerationē, alia quoque certiſſima narratione recolere, vt quā efficax ſemper eius inuocatio contra tartareā tyrannidem fuerit Lectores intelligant? Horatius Turſellinus Hiſtoriæ Lauretanæ ſcriptor, pari elegātia & fide, rē geſtā proponit: *g aliū porro* g *libr.4.c*
iuuenem Lauretanæ uirginis tutela ſeruauit, 33.
quem in præcipitem locum libido inſana prouexerat. Hic, ut erat proiecta cupiditatis audaciaque, in vetitas ſe effuderat voluptates. Exp[illegible]to multarum matrū familias pudore, immodico cuiuſdam mulieris amore flagrabat: qua cū nec preco, nec precio, nec vi, dolove potiri liceret: vltima experiri ſtatuit. Igitur conciliatum magicis cātionibus dæmonem

nem rogitat, vt ſe voti cōpotem faciat, ad omnia ſe deſcendere paratum oſtendens, ſi eo, quod expeteret, frueretur. Diaboli ergo iuſſu a Chriſto deficit: ſeque totum illi dedit, traditque. Super hæc omnia iurat conceptis ab illo verbis, & chirographo ſuam obſtringit fidem: vſque eo impuras mentes voluptatis amor excæcat. Cæterum, ut potius eſt, quod cupierat, fecit, vt fit, faſtidium copia: & cæleſti luce oborta, magnitudinem ſceleris ſui ſera æſtimatione perpendit. Ergo poſteaquam animum curis anxium pœnitentia ſubiit, ad ueniæ ſpem erectus, cæleſtem opem ſpectare, Deum Deique parentem implorare cœpit. Inter hæc occurrit animo uirgo Lauretana, eiuſque ædis Sacerdotes ampliſſima facinorum expiandorum authoritate præditi. Protinus Deo authore ac duce Lauretum petit, haud dubius quin inibi eſſet tantis malis remedium inuenturus. Nec ſua illum fruſtrata ſpes. Lauretum vt uenit, Sacerdotem idoneum nactus, re omni expoſita conſulit, ecqua ſibi ſpes ſit reliqua ſalutis. Ille primò ſceleris atrocitate exterritus paulisper hæſit: deinde immanitate facinoris demonſtrata, ita ſpem illi ſalutis oſtendit, ſi precibus, ieiuniis, uoluntariaque corporis uexatione Deum placare penitus inſiſtat. Cùm ille nihil omnino pœnarum recuſaret; promiſit Sacerdos ſi imperata feciſſet, ſe faciles aures ei daturum, & tantum piaculum Deo propitio utique expiaturum. In digreſſu hominem monet, ut per triduum inedia, cilicio, flagris corpus affligat, B. Virginis opem implorans: per eam a Deo ueniam expoſcat: ſe eodem triduo rem diuinam pro ipſius incolumitate facturū. Et utrinque exſtitit fides. Ita triduo extracto, ſacerdos optimum ratus eſt ante abſolutionem chyrographum à dæmone extorqueri, ne quid omninò iuris in illum haberet. Proinde hominem ab ſe dimittit monitum, ut anguſtiſſimū ſacellum ingreſſus precibus lacrymiſque Deiparam uſque eo fatigaret, dum chyrographum a diabolo extortum reciperet. Morem gerit illè, ſuæ ſalutis, ſecuritatiſque auidus, haud dubia ſpe, id ſe deprecatione Deiparæ uirginis impetrare poſſe. Ergo proſtrato ante Virginem corpore, lacrymans obnixè eam precatur, ut recepto ille nefario chyrographo, ſaluti incolumitatique ſuæ conſultum uelit: ingenti miraculo cōpos uoti efficitur. Verſiculos illos ex animo iterabat; M O N S T R A T E E S S E M A T R E M. S V M A T P E R T E P R E C E S, Q V I P R O N O B I S N A T V S, T V L I T E S S E T V V S. Talia precatus ſubito chyrographum in manus ſuas delapſum conſpicit. Itaque uix ſibimet ex inopinato gaudio credens, integrato fletu grates Virgini enixius agit. Inde ſacello egreſſus, lætitia exultans ad Sacerdotem accurrit: receptum Deiparæ beneficio ſcriptum oſtendit. Id erat tot tantiſque in Chriſtum, atque in ipſum qui ſcripſerat, diris & exſecrationibus refertum, ut facile appareret, a ſempiterno humani generis hoſte dictatum. Veruntamen tantum uinculum omni diabolica fraude potentioris diuina diſſoluit; ita deuotum illud inferis caput, Deiparæ benignitate aſſeritur in libertatem filiorum Dei: ne quiſquam omnino, quamuis facinoroſus ac perditus, ſi modo ipſe perire nolit, de ſua ſalute deſperet, neu cuiquam in dubium ueniat Dei clementia, quo ultrò M A T R E M ſuam reis P A T R O N A M dederit ad ſalutem. Hoc exemplum gratius futurum ſpero, eo quòd ſimul praxim quandam iuxta tutam & facilem Confeſſarijs, pœnitentibuſque proponat; cuius normam ductumque in ſimilibus admodum perplexis conſultationibus imitari poſſint: quod libri huius ſexti inſtitutum vel maximè flagitabat, a me non præteriri. Alia duo valdè illuſtria refert Cæſar. miraculor. libr. ſexto capitul. 26. & 27. ex quibus quam efficax contra dæmonum præſtigias remedium ſit, nominis M A R I Æ deuota cum fide pronunciatio, clariſſimè uidetur. Alia ſuggerit Hiſtoria miraculorum B. Virginis montis ſerrati, in qua multi traduntur dæmonum tyrannide, quibus ſe dououerant, conſecratæ B. Virgini, & eius imagine inſignitæ candelæ partim ſolo aſpectu, *ut narratum Mirac.* 150. *fol.* 138. partim contactu, *vt miraculo* 172. *fol.* 147. *& miraculo* 237. *fol.* 215. partim ſola inuocatione S. nominis & petitione auxilii, ut *miraculo.* 45. *fol.* 60. partim promiſſa ad hanc ædem ſacram peregrinatione, ut miraculo 289. *folio* 256. liberati. ſed claudat hunc §. ſanctus uir, & bonus poeta Prudentius de ſacratiſſimæ Dei genitricis contra dæmonas poteſtate agens; Cathemer. hymn. 3.

Au-

Auctor & ipſe doli coluber
Plectitur improbus, vt mulier
Colla trilinguia calce terat:
Sic coluber muliebre ſolum
Suſpicit, atque virum mulier.
Ecce venit noua progenies,
Aethere proditus alter homo,
Non luteus, vt alter ille prior:
Sed Deus ipſe gerens hominem,
Corporeiſque carens vitijs.
Fit caro viuida ſermo Patris:
Numine quem rutilante grauis
Non thalamo, neque iure tori,
Nec genialibus illecebris,
Intemerata puella parit.
Hoc odium vetus illud erat,
Hoc erat aſpidis atque hominis
Digladiabile diſſidium,
Quod modò cernua femineis
Vipera proteritur pedibus.
Edere namq; Deum merita
Omnia virgo venena domat:
Tractibus anguis inexplicitis
Virus inerme piger reuomit
Gramine concolor in viridi.
Quæ feritas modò non trepidat
Territa de grege candidulo?
Impauidas lupus inter oues
Triſtis obambulat, & rabidum
Sanguinis immemor os cohibet.
Agnus enim vice mirifica
Ecce leonibus imperitat,
Exagitansque truces aquilas
Per vaga nubila, perque notos
Sidere lapſa columba fugat.
Tu mihi Chriſti columba potis,
Sanguine paſta cui cedit auis;
Tu niueus per ouile tuum
Agnus hiare lupum prohibes,
Sub iuga tigridis ora premens.

SEPTIMVM, eſt *ſignaculum Sanctæ crucis*; de cuius præconijs liber eſſet ſolidus contexendus ex Sanctorum Patrum ſcriptis, & rerum geſtarum exéplis. *Vide D. Cyprianum ſerm. de paſſione Chriſti, Oregenem lib. 3. in Iob, Lactant. li. 4. cap. 24. D. Antonium, apud Athanaſium, ipſum D. Athanaſium de Incarnat. verbi: (vt ait* : ſignum crucis tollit omnem Magiam.) *D. Greg. Naz ianz. orat. 1. in Iulian. & ad Nemeſium, D. Chryſoſt. hom. 8. in epiſ. ad Coloſſ. & homil. 50. in Matthæ, D. Cyrill. Catechе. 4. de aſcenſ. Niſſenum in vita Taumaturgi. Hieronymum in uita* S. *Hilarionis. Auguſtinum lib. 2. de ſymbolo ad Catechum. & ſermo. 81. de temp. Theodoretum in vita Macedonij, & lib. 3. hiſt. c. 3 & lib. 5. ca. 21. D. Gregor. lib. 2. Dialog. cap. 10. Ioann. Diaconum lib, 2. vita D. Greg. c. vlt. Thom. Cantiprat. lib. 2. cap. 57. a part. 34.* apud quos exſtant memoria digniſſimę de hac re hiſtoriæ; nec minus illuſtres aliæ, vna de incendio ſæuiſſimo quod Rhemis Diabolus excitarat, & S. Remigius ſigno crucis exſtinxit, habet Hincmarus *in eius vita*. aliud de B. Vedaſto qui crucis ſigno maleficium aliud aboleüit, teſte Albino Flacco hiſtorico vitę eius; eodem dæmonibus præualuit ſigno D. Auxentius, teſte Metaphraſte: vt & S. Albinus teſte Fortunato, & S. Suibertus teſte Marcellino; & B. Caluppanus, teſte D. Gregorio Turonéſi, qui memoria dignum rem narrat, *a* vt & de S. Niceta Theocteriſtus eius diſcipulus apud Metaphraſtrem in Aprili; & de B. Vincentio Ferrerio Rauzanus; *b* & de Eutychio Patriarcha Euſtathius eius diſcipulus: qui & ſignum crucis vocat *telum dæmonib. formidabile:* hoc ſigno Macarius Patriarcha Antiochenus in Bauaria morbos pepulit, Mechliniæ incendium exſtinxit, Tornaci ſeditionem compeſcuit, ut tradidit Anonymus, *in eius vita*, qui ante quingentos annos ſcripſit. benedictione huius ſigni Theodorus archymandrita veneficiũ Theodori Magi vitauit, ſæpè dæmones expulit, ſolitas frugum calamitates auertit, & dæmones certis locis includebat, & ſigno crucis locum obſignabat, ne cui nocere poſſent, teſte Georgio eius diſcipulo. Eodẽ gladio vtebatur B. Godefrid. teſte Nicolao eius æquali, *capi. 13. eius uita*, & S. Portianus, teſte Greg. Turonico *de uita Patrum c. 5.* & S. Maximus Rhegienſis, teſte Dinamio Patricio (*apud Sur. in Nouembri*) qui & miras dæmonum præſtigias, & unico hoc telo partam narrat victoriam. Docebat hoc S. Eligius Nouiomenſis ſuos his verbis; *Chriſtiano nec auguria, nec alia qualibet figmenta poſſunt officere: quia ubi ſignũ crucis cum timore & fide Dei præceſſerit, nihil*

a *in uita Caluppani apud Surium to, 2.*

b *lib. 1. eius uita c. 10. et lib. 2. c. 7.*

ibi inimicus nocere poterit. a Fatetur hoc dęmones expulſi à S. Patapio apud Metaphraſt. *menſe Nouemb.* clamantes; *verè terribilis es, ò Nazarene, verè terribilis es, & ubique in omnes obtines imperium. Quo ergo proficiſcar? ſi in deſertum, ſi in ciuitatem, ſi ubicumque duxerit aliquis, tu illic præuenis: ſola crucis figura, ſolo tuo nomine nos expellens.* Merito itaque S. Daniel Stylites, ad effugandos dęmones, ubique *crucem, ut arma inexpugnabilia* (ait Metapharaſtes) *inferebat.* Hoc in ſigno tam feliciter vincebat S. Maurilius, vt narrat Fortunatus; *b* necnon S. Aichadrus, vt refert Fulbertus ſcriptor eius vitæ; item S. Nicetius Treuirenſis, vt prodidit Turonenſis Gregorius; *c* item ex conſilio B. Nonni pœnitens illa famoſa Pelagia, teſte Iacobo Diacono Heliopoleos; item S. Iacobus Alemannus, teſte Antonio Flaminio *uita illius cap.* 11. item S. Gallus Abbas & confeſſor, teſte Vvalafrido Strabo *lib.* 1. *uita S. Galli.* 7. & innumeri alij. eadem enim Sãctorum omnium ſemper de hoc ſigno ac trophæo ſalutis noſtræ ſententia fuit, eadem ſęculorum omnium experientia. Nolo plura addere, velim dumtaxat legi, quod de Diacono à S. Vvulfranno miſſo vt præſtigioſum palatium Ratbodo oſtenſum viſeret, narrat Ionas Senonẽſis, qui eo tempore vixit, & id ſe accepiſſe ex oculati teſtis Ouæ Preſbyteri Friſij ore ſcribit, in *uita S. Vulfrãni, apud Surium menſe Martio.* Quod cur in dubium vocet Corn. Kempenſis *li.* 3. *Hiſt. Friſ. c.* 11. non ſatis intelligo. Multa enim paſſim talia à grauiſſ. ſcrip. prodita. Legite quod de Cabade Perſarum Rege narrat Glycas *p.* 4. *Annal. fol.* 370. & his addite quę Thomas Boſſius collegit, *lib.* 2. *de ſignis Eccleſ. c.* 8. *& ſeq. & libr.* 15. *cap.* 1. & Sprengerus *cap.* 1. *q.* 4. *p.* 2. *mallei.* denique Societatis noſtræ Iacob. Gretzerus *lib.* 3. *de S. cruce cap.* 18. *&* 19. *cum aliquot ſequentibus,* & Pet. Thyræus *p.* 3. *de dæmoniac. c.* 44. *& lib. de locis infeſtis p.* 3. *cap.* 68. Sed vnum nolo pręterfluerę, notatum à Franc. Bencio litteris Mediolonenſ. *Anno* 1591. *Sacerdos quidam Aronæ agens pollicitus erat Deo, aditurum noſtram ſocietatem idque uni è noſtris aperuit. Indignè hoc tulit dæmon ſeque ad ſolita arma conuertit. Impuris cogitationibus hominem aggreditur, ita infeſtis ut adimerent ſomnum: ſurgit è lectulo miles Chriſti, & lectitandis piorum hiſtorijs noctes ducit inſomnes, neque hoc tulit aduerſarius, ſuſpenſam lucernam ad parietem ſic deijcit, ut effuſo oleo totum uolumen fœdè prolueret. neque hoc ſatis: inter cænandum inuadit immundo afflatu: hic à menſa ſtatim in cubiculum, humiles ad Deum preces effundens humi proiectus, & pro cibo corpori flag*[e]*a ingerere: cùm ſic quoque cæco igne carperetur, nudatis pedibus terram inſiſtit binas horas uel ternas, dum importunus calor deferueſceret: dein conijcit ſe in cubile feſſ*[u]*s: uiſus in eodem ſtrato uidere mulierem & attingere eius comam manuum extentu: deſilit repentè attonitus. & ad lectulum conuerſis luminibus nihil uidet: donec bis, terué agnouit, timuit luſoria oculorum: idque pluribus noctibus accidiſſe teſtatus eſt: tandem eò res proceſſit, ut miſer ſ*[ecundum]* *cubitũ, brachia ſib. manuſque arctè colligaret, inditis uinculis, ne in ſomno attrectarent quicquã manus errantes. fruſtrà. ſimul enim ſopor & ligabat ſenſus, breue ad tempus, & brachia ſoluebat. Sed nimirum, quæ eſt Dei clementia, diaboli tentatio eſt infra hominum facultatem: fugauit illum qui pro caſtitate pugnabat, cùm fortiter obſtitiſſet. Redijt tamen uictus ad pugnã admirabili arte. Egreſſus aliquando ſacerdos idem ex oppido, leuandi æſtus, iuxta lacum inambulat perſoluens horarias preces Mariæ uirgini. Vix ducentos paſſus proceſſerat, cùm aſſecutus eſt eum uir quidam, cum rutila barba & promiſſa, ueſteque magni precij: inſidebat equo pulcherrimo atri coloris, qualis nullus illis regionibus: famuli erant à pedibus duo: cùm acceſſiſſet propiùs perhumaniter ſalutauit, numquid ad* Iubilate, *inquit, perueniſti? recitabat fortè Sacerdos illum pſalmũ, & quod magis mirum, ita preſſa uoce, ut exaudiret tantum ſe ipſe. tum uerò equitẽ inter & ſacerdotem ſermo inſtitutus; hoc ordine. Prior eques ſpecie rimantis, quæ eſt animo tibi infixa cura? quæ ſollicitudo mærentẽ exedit? at ille diſſimulãs, mihi benè eſt ac bellè: fruſtrà tibi huius rei quæſtio fuit. Cui eques. Mi homo, mihi dare uerba difficile eſt; cui datum olim à Deo, ut introſpiciam, quid tacitis cogitationibus uoluent homines, agitentque. cum ſtetiſſet Sacerdos admiratione defixus,*

& ſtu-

a *refert S. Audomenus eius æqualis libr.* 2. *uita Eligij ca.* 26.

b *uita S. Maurilij c.* 3. *&* 6. *&* 21.

c *uita patrum c.* 17.

& ſtupens loquentis habitum, corpuſque totũ luſtraret luminibus, ſumpto animo. Quod, ſi tibi ea eſt virtus, effare, quæ me angit moleſtia? ſi quid fortaſſe tu plus ſcis de rebus meis quàm ego ipſe. Cui ille: Votum Societatis Ieſuitarum · hic ſtimulus cor vellicat, hoc te quietum eſſe non ſinit. Sed tu aliàs rei agas neceſſe eſt: ad illam tibi aditus nõ patebit: me uide. Suſpicatus alter, ne aliqua ratione inaudiſſet à noſtris. Non certum ſatis ueium illud fecerim, necne: ſed ut ita ſit, ſi certum eſt Patribus me excludere, non abyciam animũ, nec me diſcruciabo: neque enim una eſt tantùm piè ac ſanctè Deo inſeruiendi via. Rectè iſtud quidem, ait eques, mitte illam de pectore curam: eſt tibi ea indoles ingeny, is trũcus corporis, & hæc, ſuper{ ea, voluntas: ut uel in iſta qua nunc uteris ratione uita, poſſis innocentiam tueri, quod ſi me audis, aliam terram vide, vbi Deo viuas & tibi, Arona relicta. iã me ſequere, nec temerè erit conſultum rationibus tuis: optima apud me eris conditione non lacto inanibus promiſſis. huc reſpice. hæc cùm diceret, crumenam prægrandem manu percutiebat crepantem argento. egit gratias ſacerdos. non poſſum ad præſens uti liberalitate tua, vt fidem meam præſtem Eccleſiæ Aronenſ. & ſubitò interfatus eques, quæ iſthæc fides, ſine publica ulla ſponſione aut chirographo? Ante. LIII æris libræ (neque enim plures accepiſti) addictum habebunt. Aſſentiebatur hæc audiens non ſine admiratione: ſed cõiectura ducebatur ad ſuſpicãdum, ad illius aures permanaſſe omnia ab aliquo Aronenſi. Tum paullo fidentior, Tu uerò quo iter intendis? ubi habes? Pallantiæ reſpondit (nomen eſt oppidi ad lacum Verbanum) & qui ad nos appellat linter meus eſt ad uicinalè uſum paratus. agebatur ab uno atq; altero remige, utroque pullato. aſpicit ſacerdos, & miratur non antea viſum. Nunc, ſi accipis conditionem, Pallantiæ mecum eris quamdiu uoles. ſi ſtat religioſam uitã cõplecti, ut in unã admittaris inſignem & Sanctitate præſtantem, curabo. Laudo egregiam humanitatem tuam, quæ ſponte uteris in hominẽ ignotũ: ſed habeo cauſas remittendi. Hac ſermonum uice cùm paullùm ſubſiſtere cogeretur Sacerdos. Præi, Domine, inquit, poſt paulò ſequar, nec aliter fecit ac dixit. Tum ſalutare crucis ſignũ in frõte exprimens, atque in loco cordis, & penſilem corollam baccis conſertam ſacris, queis preces numerantur, manu prehenders præcedentem ſubſequitur. deſiere ad crucem ſubitò apparere, eques, famuli, cymba remigeſque. Quis non miretur tot contortuplicatas colubri tortuoſi fraudes, vnico Sanctæ crucis ſigno nebulæ inſtar diſſipatas? Et ſi non ſis (Lector) præoccupatus aut mente vana, nihil dubito, quin Vvieri impudentiam, virulento & tortuoſo ſermone conantis eleuare, quam ipſemet prodiderat narrationem, ſis vehementer deteſtatutus. Illud quoque velim notes, & in memoriæ ſinum recondas, quod B. Fortunatus diſertè prodidit, aliquando Sãctos hiſce diuinis remedijs quædam alia adhibuiſſe, dicis tantum cauſa: ut miraculorum gratiam, hoc quaſi naturalis remedij velamento (quæ illorum erat humilitas) obumbrarent, & humanam laudem effugerent vt de B. Radegunde Regina idem prodidit, eam crucis ſigno folium pãpini addere conſueuiſſe. *a*

Octauum præbent *Sanctorum* qui in cælis beatitudine perfruuntur æterna *reliquiæ*: de quibus illud, ut in cælis ſic in terris uerum, *Nimis honorati ſunt amici tui Deus, nimis confortatus eſt principatus eorum.* fremant ut lubet Vigilãtiani noſtri, in eorum illos Principe D. Hierõymus iam iugulauit. damnauit eos Nazianzenus, damnauit Chryſoſtomus, dãnauit Ambroſius: dãnant Eccleſiaſtici Annales, damnant geſta Sanctorum omnium; damnat, quæ errare nõ poteſt in fidei rebus, Eccleſia Catholica. *b* de innumeris pauca memorabo. Quotannis ad D. Philippi Apoſtoli ſepulcrum in Sicilia plurimos energumenos liberari; adeò ut anno 1541. pluſquã ducentæ feminæ huiuſmodi fuerint numeratæ, auctorẽ habeo Thomam Faſellum *lib. 10. de rebus Siculis c. 2.* idem cernimus in Brabantiæ Gela, ad S. Dympnæ ſepulcrum; in Flandriæ Rothnaco, ad reliquias S. Hermetis. ſcribit Turonenſis puerum ægrotum, cùm hariolo traditus fuiſſet ſanandus incantationibus, ſortibus, ligaturis; pro vita morti mãcipatum: alium eadem lue laborantẽ, ſumptis de ſepulcro S. Martini pulueribus ſanitati reſtitutum. *d. c. 45.* idem narrat,

a Fortunat. li. 1. uita S. Radegund.
b D. Hierony. contra Vigilantiũ D. Naz. orat de B. Cypri. circa fin. D. Chryſo. in orat. contra Gentiles de ſancto Babyla, et homil. 26. in 2. ad Corin. Ambroſ. ſer. 77. et 91. Ruffin. li. 2. hiſt. c. 25. Socrat. lib. 3. c. 16. Euagr. li. 1. c. 18. Sozom. lib. 7. c. 26. Nicepho. li. 10. c. 8. Grego. Turonẽ. li. 2. de glor. mart. c. 45. plures alios citat ex noſtris Io. Gibonus erudita Diſputat de Sanctis à nu. 319. excuſa Treuiris: & Boſius lib. 15. de ſignis Eccleſiæ ca. 7. 11. & 12. & Thyr. p. 3. de dæmonia c. 43. & adhuc accuratius p. 3. de locis infeſtis. ca 67. Hi multos citant, quibus addo Theofri. Abba. ſer. de veneratione sãctorũ, & ſer. de Sanctorũ reliquijs.

narrar, Iuſtinum magicis præſtigijs ac laruis mirè infeſtatum, ſuppoſuiſſe capiti frenum Cōſtantini, in quo claui Dominici vnius virtus intexta, & tertia vexationis nocte quietem recepiſſe. *de gloria Mart. libr. 1. cap. 6.* Georgius Monachus ſcribit oleo ſanctarū reliquiarum, addito ieiunio & oratione, multos dęmoniacos à B. Auxentio ſanatos. Hanc virtutem ſepulchro S. Hereberti Coloniēſis Epiſcopi, tribuit etiam Rupertus Tuitienſ. *ca. vlt. eius vita*; de ſepulcro Lutgeri Monaſteriensis Epiſcop. referunt Monachi Vverdenenſes *libr. 3. uita eius c. 6.* de lipſanis capillorum S. Vincentij Ferrerij Petrus Rauzanus, *li. 4. uita illius ca. vlt.* de S. Guthlaci zona Felix Crolandienſis *in eius uita*; de S. Richarij corpore Albinus Flaccus, *in eius uita.* Apud Cappenburgum quidam multas malignorum dæmonū infeſtationes patiebatur; vt adijt ſepulcrum B. Godefridi omnia dæmonum phantaſmata euanuerunt. *a* Merito itaque S. Bano Miſnenſis Epiſc. toto uitæ ſuæ tempore religiosè reliquias ſanctorū colens, eas tanquā cæleſtem quendā theſaurū veuerabatur. *b* Meritò B. Ioā. Damaſcenus ſanctorum reliquias vocauit, *fontes ſalutiferos, ex quibus plurima ad nos beneficia manant, ſuauiſſimūq; unguentum profluit.* *c* Meritò tot olim & hodie ad eorū ſepulchra inſtitutæ fuerūt peregrinationes, et ſuſpenſæ tot corollæ, atq; anathemata. Cauendum dumtaxat, ne quas in hoc cultu Sāctiſſimo ſuperſtitioſas cærimonias miſceamus vt monet Silueſt. *uerbo reliquia.* Sanctis enim odioſa ſuperſtitio, grata religio Teſtata id fuit B. Glyceria martyr, ex cuius corporeis exuuijs vnguentū ſuauiſſimum, & ſaluberrimum morbis omnibus medicamentum fluere ſolebat: quadam uerò die, cùm Epiſcopus Perinthi inſcienter argenteum quoddam Vaſculum emiſſet, quod Magicis miniſterijs impenſum fuerat, continuò deſiit ſacri fluor vnguenti. *Re noua perculſus Antiſtes ad preces confugit, diuinoque impulſus ſpiritu uas nouum amouit, & antiquum repoſuit, ac protinùs vnguentum ſicuti prius ſcaturire capit.* Quocirca rem *diligentius inquirens, comperit uas illud nefandis rebus ſeruiſſe, quod ſimul atque ad Imperatoris aures peruenit, habita quæſtione, tanti criminis reum, uti par erat, ſupplicio affici iuſſit.* Narratur à Nicephoro libro 18. cap. 32.

a *Surius tomo. 7. ex Anonymo coætaneo S. Godefri.*
b *Emſerus c. 25. eius uitæ.*
c *li. 4. de orthod. fid. ca. 1.*

NONVM, in Eccleſia quoque vetuſtiſſimum, & miræ efficacitatis eſt, *aqua benedictione ſacra & ſollemni ritu ad id inſtituta*; eaq; duplex, una baptiſmalis in vigilia Paſchæ & Pētecoſtes cōſecrari ſolita, quæ iure Canonico cōprobatur *d* altera luſtralis, ſingulis Dominicis initiò primi ſacri cōſecrata, nominatim ad dæmonis impetū reprimendū, & alia pericula auerruncāda; iam in uſu ante Alexandri primi tempora, & ſemper à Catholicis omnibus, magno cum fructu, retenta honorataque. *e* Meminit *in uita D. Gregorij Magni* Ioannes Diaconus monaſterij, per eius aſperſionem, à dæmonibus liberati: hodie miraculum iſtud apud Indos ſæpè renouatur. *f* Plura referunt alij exempla. de Ioſepho quodam Epiphanius ſcribit, cùm adhuc ille Iudæus eſſet, inſanum quendam ab eo per aquam cruce ſignatam, ſanitati reſtitutū: de femina, quæ magicis præſtigijs in equam transformata putabatur Palladius teſtatur, cū B. Macarius aquā benedixiſſet, ſuperque caput eius precatus fudiſſet, feciſſe: vt, quod erat, omnibus vidētibus femina uideretur. *g* Apud Theodoretū Marcellus Epiſcopus Iouis Apamini fanū cū dirueret, atrum dæmonis ſpectrum flammę uim ne materiam lignea depaſceretur, impedire cernens aquā ſignaculo crucis muniuit (*h. benedixit*;) & ea iuſſit flammam aſpergi. contactum non ferens improbus illè aufugit, & aqua quaſi oleo excitatus ignis, momento temporis fanum conſumpſit. B. Theodorus Archimandrita noxas omnes aqua benedicta ſolebat repellere: etiam morbos à dæmonijs illatos, vt *à Theotino illo apud Tarandiam: qui obuius dæmoni in forma canis ſolo illius hiatu in grauiſſimam ægritudinem inciderat: ut à Theodori cuiuſdam tribuni domo: in qua homines & animantia omnia à dæmonibus cruciabantur: & cum domeſtic;*

aut

d *c. in Sabbato, & ca. nec quenquam. de conſecr. d. 4*
e *Alex. l. ep. 1. Concil. Nannetenſ. cap. 5. Rhegino libr. 1. de diſcipl. Eccleſ. cap. 210.*
f *li. 2. epiſt. de reb. Iapō. ep. 1.*
g *Epiphan. hæreſ. 30. Pallad. Lauſiac. c. 19. Theodoret. lib. 5. hiſt. cap. 21.*

aut bradderit, aut canaret, lapides ſuper menſas iaciebãtur. Ex quo magnus omnes terror inuadebat, & mulierũ tela rũpebantur, & tãta ſerpẽtum & muriũ multitudo domũ occupabat, ut præ formidine in eã ingredi nemo auderet. Domum igitur Dei ſeruus ingreſſus, totam noctem pſallendo & Deum obſecrando traduxit: & aqua, cui benedixerat, totam domum aſpergens, eam à ſpiritibus immundis liberauit. Hactenus Georgius presbyter ſæpius iã citatus. Idẽ poſtea hoc quoq; recenſet illuſtre miraculum; *Apocomenſis uici incolæ bouem occiderunt, ut carnibus eius ueſcerentur. Contigit autem ut omnes, qui ex illis carnibus comederant, in morbum inciderent, & iacerent ut mortui. & quicquid carnis reliquum fuit, nigrum euaſit ac fœtidum. Qui igitur ex carne illa non guſtarãt; id, quod acciderat, uiro ſancto nunciauerunt. Qui respondit, exitium iſtud à phalãge dæmonum, qui per lebetes pertranſierãt, prouenisse. Et cum eo tempore non poſſet cum illis diſcedere, benedixit aquã, quam per unum è fratribus miſit, ut periclitantes conſpergeret, eiſque bibendam propinaret. Quo facto, cuncti tanquam è ſomno ſurrexerunt, præter unum, qui mortuus eſt. Ioannes enim procurator, cuius fratri ea calamitas contigerat, nõ exſpectans uiri ſancti benedictionem, accurrit ad mulierem ueneficam, & dum eius incantationes adhiberet fratri; ille animã egit.* S. Huberti Epiſcop. Leodienſis, ueri dæmonomaſtygis, habitaculum multiplices cateruę dæmonum inuaſerant: id animaduertens uir Dei, puero dixit; *Vade, aqua quæ Sacerdotali cõſecratione ſale admixto benedicta, & ad effugandam inimici nequitiã orationis uirtute impregnata eſt, liquorque olei itidem (eo chriſma) Apoſtolica auctoritate benedictus, huc deferantur: quorum aſpergine atque litura; mox ita effugabantur hinc inimici uirulenta phantaſmata, ut amplius ſua non audeant inferre machinamenta*. Hactenus Anonymus D. Huberti diſcipulus vel familiaris ſcriptor uitæ illius. S. Eligius Nouiomenſis Epiſcopus, quinquaginta amplius energumeno ſimul, porrecta eis aqua benedicta liberauit; vt refert æqualis eius S. Audoenus *a*. Sed & S. Laurentius Dunelmẽſis in Britãnia, & S. Annon Archiepiſcopus in Germania, et S. Maclouius in Gallijs, alijque duo apud Petrũ Cluniacenſem, ſæpè dæmones horrore fugauerunt. *b* nonne cõtumaciores dæmone Germani, Galli, Britanni Caluiniſtæ; qui tã ſacram vndam, vt hydrophobi atque lymphati aueršãtur? horũ vnus è numero Vvierus ſcribere fuit auſus, in Græcorũ Eccleſia hanc aquæ benedictionẽ, vt ſuperſtitioſam damnari. quæro in quã? nõ veteri. quomodo Theodorus, Theodoretus, Palladius approbarent? Agnoſcit aquæ bñdictionẽ D. Dionyſius Areopagita *c. 2. de Eccleſ. hierarch.* & in Scholijs ad eũ agnoſcit Pachymer. *fol. 128.* An ergo in adhuc recentiore Schyſmatica? nihil miror hæretico tales placuiſſe duces. Sed accedãt & certę fidei quædam narrationes. Rigæ anno 1583. *Ruthenus quidam, cum ſæpius moneretur, ut cum Eccleſia Romana rediret in gratiam, ſemper autem obſurdeſceret ſine pœnitentia deceſſit. Ex eo die varia ſe in eius domib. ſpectra domeſticis offerebant. aſſidẽtibus auferebantur menſæ, nemine comparente: cubiculorum fores, non modo peſſulis verum etiã ſera penſili obfirmatæ, totis cardinibus euertebantur. è ſummis ædibus lapides ingentes iaciebantur pice fœdati, quos ſe tractaſſe perhibet Sacerdos è noſtris: quidam autem Polonus, quem poſteri dem ſe uidiſſe affirmat adeò grauiter eſt uulneratus in uertice, ut dies aliquot iacuerit ſemiuiuus. in eadem domo cum multum ſtraminis eſſet, id totum in minutiſſimas partes comminutum eſt. Denique hæc & id genus alia cernebantur plena terroris: quæ nõ obſcurè quantum ſibi ius in iis ædibus ſumpſiſſet Satanas, indicabant. ingreſſus in eas is, quem dixi, Sacerdos cum comite alterũ aqua benedicta thureque adhibitis expiauit; quo exorciſmo omnis tumultus dæmonum conquieuit, id quod multis deinde gratijs ædium Domini teſtati ſunt. ita littera Collegij Rigenſis illius anni.*

a *li. 2. uitæ S. Eligij. c. 20.*

b *uide Surium in uitis horum Sanctorum. & Cluniacenſ. li. 1. c. 7 & 14. & plura recenſentem de ui aquæ benedictæ Gretzerum li. 4. de Cruce c. 36.*

In Mexicana prouincia ſedes etiã Paſcuaræ Societas noſtra poſuit, ibi circa annum 1587. (*ut litteris prouinciæ illius accepimus*) erat *Inda fœmina puer, quem exactis noctibus cum cubaret, eripi ſibi à latere ſentiebat, deinde reponi, quò raperetur ignara, ipſe puer interea uitali ſpiritu* [illegible] *dies egeſte lentæ tabe properabat ad finem. huic puero ſalutare fuit in eadem ſacram dedaui, & luſtrali aquam ad*-

hibitis

Digitized by Google

hibitis compreeationibus ſacris, adſpergi.

Sequenti anno octuageſimo octauo *Viro cuidam Treuiris mulier ruſtica neſcio quid ouorum offerebat, excipit pileo pediſſequus, mox pileum ouis expoſitis imponit capiti, & ſtatim uſqueadeò uexari cœpit dolore, ut penè deſiperet. confugit neſcius quid ageret in ædem ſacram, incenſum caput immergit in uas promptum aquæ luſtralis, conualeſcit: maga comprehenſa in quæſtione dixit, oua ſic fuiſſe uenenata, ut guſtantibus interitum, extuberationem tangentibus eſſent paritura. Litteræ Treuirenſes anni* 1588.

Muſſiponti anno 1593. *Virgo ætate prouectior, tot incita furijs, ut obſeſſa diceretur, recitatis à Sacerdote noſtro Litanijs; infecta altera maleficijs, epota ſalutari aqua; alia uexata à maligno ſpiritu, appenſa ad collum ſacra cera cæleſtis agni, ad ſe rediere, mox & confeſſæ deceſſere è uita, cum eſſent precibus intentæ. Sic Litteræ Prouinc. Franciæ illius anni.*

Franciſcus Lopezius Gomara quoque teſtatur dæmonum ludibria & apparitiones apud Indos tribus potiſſimùm remedijs diſcuti & depelli ſolita efficaciſſimè; Venerabilis Sacramenti Euchariſtiæ præſentia, Crucifixi imaginibus illatis, & aquæ benedictæ aſperſione. idque non ſemel ipſos cacodæmones Indis confeſſos. *lege Hiſt. Mexicana cap.* 235.

DECIMVM exhibent remedium res aliæ Catholico ritu ſolitæ benedici ad hunc effectum, ut cereæ formæ orbiculares *Agnos Dei* vocamus; propter agnum vna in facie impreſſum; de quorum effectibus liber exſtat Vincẽtij Bonardi. multa quoq; Petrus Matthæus in 7. Decretal. cùm conſecrantur à Pontifice Maximo, poſtulat ille à Deo, ut deuote geſtantibus Deus tribuat, quæ breuiter his verſibus cõplexus fuit Fruſius noſter;

Poſtulat in primis ſacrati aſpectus ut agni
Agnum ad cæleſtem cõcita corda leuet;
Vtque ſalutiſera memores uitaque, necisq;
Criminis & uitii noxia uincla terant.
Hoſtis ut inſidias Stygij, ac certamina uincant,
Decipulas mundi, carnis & ill[illegible]bras,
Corporeos nobis morbos, caſuſque repelli,
Præſertim horriferos, mortiſicoſq; petit.

Item *grana benedicta, ceræ benedicti, ſal benedictum, & panis benedictus*. Inter quæ panis benedictio tum ob antiquitatem, tũ ob crebra miracula, celeberrima ſane videtur. Etenim & meminit illius nõ uno loco C. Paullinus in Epiſtolis: *a* & eo vſi contra dæmones varij Sancti viri, vt B. Elphegus Cantuarienſis in Danis ſanandis (*auctor Osbernus in eius uita*) & S. Vuolphelmus Abbas in morbidæ feminæ curatione (*auctor Conradus eius diſcipulus in uita S. Vuolphelmi*) & B. Hildegardis, cũ improbo amore nobilem puellã Treuirenſem liberauit. *Theodoricus Abbas l. 3. de uita S. Hildegardis c. 9.* & S. Marcellus Abbas Eugenij cuiuſdam ex ipſo mortis limine in uitam reduxit, vt narrat menſe Decẽbr. Metaphraſtes. Sed iſta ſatis multa pijs impijs nihil ſatis, ut credant: quiduis plus ſatis, ut nauſeẽt *Lege ſi lubet, Gretzerum li. 3. de S. cruce c.* 37. Accipite & iſta ex Epiſtolari Hiſtoria paucis noua; *Drepani fuit anno 1585. paterfamilias quidã, cuius in ædibus, uaria dicebãtur aliquot iã mẽſes ex occulto uoces exiſtere. familiaris is erat dæmon, qui uarijs modis conabatur hominibus illudere. iaciebat ſaxa prægrandia, nullius tamen capitis detrimento: uaſa quoque domeſtica altè iaculans, non frangebat. cũq; in his tectis fidibus caneret adoleſcens, dæmon, cunctis audientibus, laſciuis cantibus proſequebatur teſtudinis ſonũ aperteq; dæmonẽ ſe eſſe iactabat. cumq; ædiũ Dominus una cum coniuge quoddam in oppidum, ad ſua negotiã diſcederet, comitẽ ſeſe dæmon adiunxit: cùm autem ille madefactus aqua pluuia rediret, nequam ſpiritus anteuertit, ſublatiſq; de uia clamoribus, præmonere domeſticos cœpit ignem ut extruerent, herum iam eſſe in ianuis, totum imbribus madefactum. Verũ cùm ita ſe illudi Dominus ædium intelligeret, minitatus eſt dæmoni adducturum ſe patrem de Societate; qui è ſuis eum ſedibus exturbaret. ille uerò, ne id faceret clamitare, minitarique inimicitias & odiũ, & quamdiu Pater in iiſdem ædibus verſaretur fore, ut ſeſe conderet & occuleret. Venit tamẽ herus ad patrem, & rem illi narrat ex ordine domum etiam mutat, & ſe illis moleſtijs liberet obteſtatur. Pater, ne imperita multitudo elata cupiditate uidendi, id quod fore uidebatur, accurrer, & ad eũ ſibi proficiſcendum non cenſuit.*

a vide Stepha. Duranti lib. 2. de ritibus Eccleſ. Cath. cap. 58.

Digitized by Google

conſuit: tantum monuit ut ipſe, & tota eius familia, ablutis generali cōfeſſione peccatis; cæleſti pane *ſe confirmarent, cauerentq́; ne quis aut ex domeſticis, aut ex externis, ſermonem cum hoſte miſcerēt: neuè ex eo, ut antea fecerant, occulta perquirerent; viderent potiùs, quæ ab eo dicerētur, & ut orta ex mendacij patre planè contemnerent. Illi cùm ſe facturos recepiſſent omnia, dedit eis pater ex conſecrata* cera agni cæleſtis ſimulacrū; *quod filiæ ceruicibus, ut quæ omniū maximè à dæmone uexabatur, inſererent. Hæc terrere dæmon cæpit clamoribus filiam, minitarique ni ceram illam abijceret, fore ut ei obtorto collo animam eriperet. Sed illi patris monita & conſilia ſecuti; cùm loquenti reſponſa non redderent, ſeſeque inuicem contra hoſtem Sacramentorum telis armarent, facilè ſe ab eius inſidijs moleſtijsque tutati ſunt.*

In Treuirenſi ditione hoc ipſo tempore, vt ſunt plurimæ illic ſagæ; *quædā puerum octo circiter annos natum ſuis præſtigijs ac carminibus circūuentū, in eas ſedes ſolita erat abducere, vbi per licentiam noctis ac tenebrarum nefarijs luſibus indulgerent, hic ſuæ quoque partes puero dabantur, ut dum illæ choreas cōſertis manibus inter ſe ducerēt, is earum ſaltationē tympano proſequeretur. nec modò ludorum erat choríque ſpectator, ſed ſæpè etiam præſtigiarum quibus illæ humanis corporibus uitiſque nocent. Hunc Archiepiſcopus deductum in aulam cuſtodiri iuſſit, ut Catechiſmo, cuius erat planè rudis, imbueretur; cui cùm ſacerdos noſter* effigiem cæleſtis agni *de ceruicibus ſuſpendiſſet, noctu adfuit dæmō, grauiterq́; puerum increpans, quòd tam facilè ſe decipi paſſus eſſet, iuſſit ceram illā, ni uapulare uellet, abijcere: territus puer imperata fecit, continuoque dæmon, eo quod iam metuebat amoto, ad muros urbis eum abripit, nigroque impoſitum hirco, ad impuriſſimas ſagarum regiones momento transfert. Qui cùm aliquamdiu inter ueneficas latitaſſet, reſtituitur iterum in Palatium, fracta implicitaque nodis reſticula, unde cera illa pendebat.* Is puer Archiepiſcopi & Ciuitatis petitione in Collegio noſtro incluſus ſeruatuſq; donec doceretur quę ad diſciplinā Chriſtianam neceſſaria, vt cū poſtea rediſſet in aulam, Sacramentis religiosè munitus à dæmonū laqueis eriperetur. quod & deniq; factum. etſi poſtea relapſum criminis poſt aliquot annos pęnas dediſſe debitas inaudiui.

Anno ſubſequente in eadem ditione fuit adoleſcēs ruſticus, ſed peracri ingenio intra quintum decimum annum. Hic non ſemel acceſſerat ad feralem locum vbi permiſti feminis mares, & ætatis teneræ maioribus dæmone magiſtro epulabantur, noctis licentia diſcrimine pudoris exſtincto. *ipſe tamen nondum Deo Deiparaque renunciarat, execrandas nondum precationes fecerat dæmone præeunte. Felis tantùm cerebrum cùm ſumpſiſſet in cibum, decreſcente luna ſentiebat ſibi mentem imminui. Vbi Treuirenſem ingreſſus eſt urbem, quam nunquā antea uiderat; eò nimirum ducente ad ſupplicium, qui duxerat ad maleficium; uti fanaticus deductus eſt in ædes Principis, ut, ſeorſim ab alijs certa in domus parte curatus à noſtris, dæmonem excuteret. Sed cùm ei nulla à dæmone nocte daretur quies: coniuratiſque à quibus diuerberabatur,* vel cerea effigie ſacri agni, *quam ad collū habebat, auulſa; Archiepiſcopo placuit mitti in Collegium Societatis: nec hic quidem fuit miſero pax, niſi ſolemni ritu cubiculo expiato. pretium erit quædam ex ijs memorare, quæ ab ipſo narrabantur. ita enim ipſimet Antiſtiti ille: cùm exerceretur noſtra comeſſatio, fuit unus è tua cohorte, qui gloriatus eſt quadā nocte (indicabat enim eam quæ fuiſſet) dormiēti tibi potionem peſtiferam ingeſſiſſe, reperto aditu ex occaſione* agni Dei, *quem iturus cubitum reliqueras imprudenter in menſa. quod ſi paullò capacior fuiſſet calix, mortē non effugiſſes. Certè ipſe Archiepiſcopus dixit, ſe poſt illam noctem ita infirma fuiſſe valetudine, ut per aliquot dies decumbere cogeretur. Cùm hæc dicens in magna corona nobiliū nō faceret fidē; ad Præfectum Vrbis, quin & te, inquit, noſtræ Lamiæ hic inuaſerunt; ſed ab ea pixidula quam fers continenter, vbi ſunt imagines bonæ, & neſcio quid conſecratum* (agnū Dei *intelligebat*) *ſunt à conatu repulſæ. de harum geſtatione uerum confeſſus eſt præfectus.*

Alius à dæmone obſeſſus, *canem magis ringendo & latrando, quàm ratiocinando & loquendo hominem, ſe eſſe oſtendebat: hic à Burgundia uſque ad nos adductus, ui quaſi ſumma compulſus in templum; non priùs deſiit canem agere, quam* agnus Dei *in collum inſertus eſt: tum demum obmutuit, & humanitati redditus; ſalutari animum confeſſione purgauit, idem amuletum* abiecit, fuit eodem

Digitized by Google

dem morbo laboranti.] *Ex litteris Germaniæ ſuperioris, collegij Friburgenſis.* Anno 1590. ex eadem Prouincia in hæc verba Oenipontani; *vt grauitati morborum medicamentorum reſpondet vtilitas, terriculis diaboli opponitur multis in locis* ſacrarum planguncularum *vſus, ex eo genere nonnulla ponentur. Affirmabat ſe quidam inferis deſtinatum ob ſcelera commiſſa, furijſque agitatus inuocabat dæmonem ſubinde, quem & adeſſe monſtrabat, pauentibus alijs, indicijs intentu: hunc perſanauit vnus è noſtris mollibus primò delinitum verbis, mox etiam ad confeſſionem adductum; donata, quam piè demitteret in pectus,* bulla agni cæleſtis. *Corpus quidam animamque diro animarum prædoni deuouerat tempore præſtituto: hora ferè inſtante, (vt ſæpè praua conſilia, & nimiùm calida repetantur poſt factum) mæſtus atque anxius adit ſacerdotem: eum dum conſulit trementibus labris, oberrantibus oculis, repentino pauore; Opem, exclamat, infelici, opem quin tu expedis, pater, auxiliare aliquod ſacrum. Quærenti noſtro, ecquid noui? Aſtat, inquit, ante oſtium hoſtis, operiens abeuntem & hoſtili vultu minitans raptum ex condicto. ergo huic quoque ſimile remedium allatum eſt. Neque hæc ſunt famæ incognita. Ruſticus cùm inaudiſſet Oeniponti agere viros; qui veneficia & præſtigias cerijs medicaminibus abigerent, in collegium venit, medicinam (hoc verbo vtebatur) petens aduerſus diabolum, interrogatus quid intelligeret nomine medicinæ; haud ſcio, reſpondit: nihil enim præter auditum habeo, ſed iſtud quidquid eſt, quod diabolum fuget. Data igitur particula cerea, quam ſalutarem ſenſit adeò, vt paullo poſt vni è noſtris per ipſius oppidum iter facienti, cum propterea obſideretur à pluribus, ſeptuaginta ampliùs fuerint diſpertienda.*]

Tum etiam è Turonenſi collegio perſcriptum: *Puella recens nuptui collocata, poſt horarum trium irritam luctam cum horrendo ſpectro, ſono vocis motuque corporis energumenam referebat: mox breui geſtatione ſacratæ agni imaginis, quam à nobis acceperat, eſt in priſtinum reſtituta.*

Sub idē tempus Auenioni mulier maligno vexata ſpiritu, *cui ſuaſerat vnus è noſtris vt conueniret ſacerdotem (dato interea parentibus cæleſti agno, quem ignara inſuerunt in veſtem) cum conſilium obliuiſcitur, aut differt, à quatuor quaſi ſolibus per feneſtram raptata eſt ſupra domeſticum tectum: mox audiuit humana voce minantem præcipitium, niſi ceream imaginem abijceret, quam in veſte habebat. Intellexit illa quid eſſet, & agnouit ſuaſores mali, ergo magno animo negauit facturam, ſtatimque conuerſa ad preces, relicta eſt (vt eam inuenit maritus excitatus clamoribus) de tecto ſuſpenſa.*]

Anno 1590. Treuiris *acceptam adoleſcens iniuriam, cum inſigni rerum iactura, à quibus minimè debebat, ferebat iniquiùs quàm Chriſtianum decerat: ita dolore atrox & mæroris immodicus, cùm ſub crepuſculum ſolus obambulat, dæmonem haut occaſionum ignarum, aut ſegnem, obuium habuit, effigie viri nobilis, atro colore: exhorruit primùm, ſed ſalus dicta timorem dempſit. Quærenti cauſam triſtitiæ, reſpondet quod erat: tum dæmon præciſam omnem ſpem recipiendæ pecuniæ per validiorum potentiam interuerſa: proinde ſequatur: compenſaturum omnia leui negotio: Cui adoleſcens. A notis mihi & ab amicis imponitur, & habebo fidem ignoto, & quem nunc primùm adſpexi? bone Deus. Hoc extremo dicto, velut fulminatum monſtrum hominis in auram ceſſit. poſtridie eadem hora idem agitanti, offert ſe mulier amœno cultu, orat breue ſpatium ſecreti receſſus: abnegat iuuenis: inſtantem repellit: Exin ſuadet illa, proferat è cubiculo gladiū, & in aduerſum parietem impingat: recuſat principio: demùm, neſcius quid ageret (aut cura abſtulerat mentem) morem gerit: inter feriendum parietem, Deus bene vertat, exclamat: hoc quoque ſecundum fulmen dæmonem abegit. Redijt & tertiò (hærebat enim adhuc infixa animo ſollicitudo, & pellax non deſerebat) mulierem aſſimulat pollentem ætate ac forma: in ſtuprum illicit laſciua voce geſtuque, nec ſe continet intra verba, vim adfert renitenti: vociferatur iuuenis opem implorans: accurrentibus ſubitò domeſticis, improba facies euanuit: at ipſe confectus laſſitudine linquente animo repertus: rogatus timoris cauſam, & clamoris, ne hiſcere quidem: adeò iacebat rigentibus oculis exanimatus, per metum etiam voce amiſſa: igitur collocatur in lecto ac refouetur, ſimulque renouatur animus aſperſu aquæ piacularis, poſtridie rem omnem exponit, & noſtrorum ſuaſu ſacris myſterijs, conſecrata cera, cæteriſque armis formidatis diabolo, inſtructus, ita perterrefecit aduerſarium, vt apparere deſierit.*

En vnum remedium.

En Secūdū.

Tertium.

Quartum.

Ben-

Bencius in litteris Rhenanis d. anni. Fit tamen aliquando Dei permiſſu, vt hoc remedium non iuuet, maximè quando per aliud glorioſius vincere decreuit Deus, vt per nudum nomen Ieſu, vel Mariæ: veriſſimo id euentu comprobatum Auguſtæ Vindelicorum anno ſupra milleſimum, & quingenteſimum nonageſimo primo. *vbi adeptio, cõſecrata cera cum imagine agni, multis præſens remediũ in horrificis à diabolo monſtris, & terroribus nocturnis fuit: alicui tamẽ, quaſi contemneret dæmon, palàm apparens, & magna oblata vi argenti ad flagitia impellens, retinaculo perrupto, abſectoq́; inuolucro; Ieſu, & Mariæ inuocata nomina ſaluti fuere.* Idem in litt. Germaniæ Superior.

Anno 1589. mulier quædã quæ chirographo, quod proprio ſanguine cõſcripſerat, ſe dæmoni deuouerat, *eiũ reſipiſcenti illud dæmon ſæpiùs oſtentaret; freta* diuini agni *præſidio, cuius imagine pectus muniuerat; cùm reddi chirographum ſibi iuſſiſſet; tandem vidit illud in cinerem, & fauillam conuerſum ad pedes ſibi abijſſe.* Ita litteræ Colonienſ. & Treuirenſis Collegij.

VNDECIMVM ſunt *pia ſcripta, ſeu amuleta ſacra* ad collum appenſa, *vt ſymbolum Apoſtolicum,* Initium Euangelij D. Ioan. *In principio erat,* &c. vel Pſalmi alicuius particula; quo & olim vſi multi, & ſcribit Eman. Coſta a Hormutij noſtris temporibus, hoc pacto dæmonem ex energumena pulſum. Sed vt hoc remedium ſit licitum, duas conditiones B. Thomas exigit b. Prima eſt, vt pijs verbis nihil ſuperſtitioſum admiſceatur, verbi gratia; ſi fideret quis figuræ, coloriuè litterarum, vel modo ſcripturę, vel materiæ membranæ, vel atramenti. ſecunda conditio, vt recta ſit gerentis intentio, veluti ſi pius verborum ſenſus obſeruetur; ſpes verò figatur in Deum, idque fiat, vel ad profeſſionem fidei veræ, vel ob alium pium, & ſanum finem, effectuſque à diuina potentia, ſub eius beneplacito, exſpectetur. Vide quæ diximus lib. 1. *q. de Periaptis, & periammatis.*

a Comment. rer. Indic.

b 2.2. q. 96 a. 4.

VLTIMVM accedat *pulſatio Campanarum Eccleſiæ Catholicæ* (nam hæretici magis oblectantur tonitruis bombardarum) quam docet experiẽtia quotidiana dæmonibus adeò infeſtã, & inimicã eſſe; vt ab ijs excitatæ tẽpeſtates, vel ingruẽtes impediantur, vel iã ortæ ſedẽtur, & aliò auertãtur, vt rectè docuit Cõcil. Coloniẽſe c; & cõfirmat exẽplo quodã Venerabilis Petr. Abbas Cluniacẽſ. d *Cùm aliquando* (inquit) *frater quidã Ioannes nomine, natione Italicus, regularis diſciplinæ ſeueritatẽ faſtidiens, etiã fugere de monaſterio cogitaret: ipſi ei Diabolus Abbatis ſpecie aſſumpta ſe obtulit. Nã duobus dæmonibus in ſpecie monachorũ ſe comitãtibus, fratri in quodã monaſterij loco ſecreto ſoli reſidẽti, multaq́; ſecũ voluenti, opportunũ fallendi tẽpus ſe inueniſſe credens apparuit, eiq́; aſſidens dixit: Ego (frater) modo quo hoſpitandi cauſa diuerti, ſed caſu te conſpiciẽs, agnoui multa te ſollicitudine laborare, multoſq́; in corde tuo cogitationũ æſtus verſare. Quorum cauſa; licet quibuſdã referentibus mihi ex parte nota ſit: ſi tamen eam plenius indicaueris, potero forſitan vtile tibi dare conſilium. Vnde, quis ſis, & quare mæſtus ſis, amico quærenti expone. Cumq́; frater ille ignoto, vt putabat, homini ſecreta cordis ſui aperire formidaret, & ſe tantummodo natione Italicum eſſe reſpõdiſſet: dæmõ, qui monachus videbatur, adiunxit: & ego ipſius regionis abbas ſum, & tibi benè in cũctis auxiliari poſſum. Noui enim, licet tu reticeas, q Abbas Monaſterij huius, et cæteri malè te tractant, neq́; vt dignũ eſſet honorãt, inſuper multis ſæpè iniurijs vexãt. Vnde admoneo te; vt tibi conſulas, & locũ hunc omnimodis pernicioſum derelinquas, & meũ recedas. Præſtolor enim ſum te ab his malis eripere, & Abbatiã meã, quæ Cripta ferrata dicitur, perductũ, omni te ibi honore ſublimare. Ad hoc frater reſpondit. Ego hinc exire nullo modo poſſũ, quia et clauſura monaſterij prohibet, & fratrũ me multitudo circumdat. Tũc diabolus; Nec ego, inquit, quãdiu hic fueris, te in aliquo iuuare potero: ſed fac qualibet arte; vt ſepta monaſterij tranſgrediaris: quod poſtq̃ feceris, ego ſtatim adero, teq́; ad locũ meũ, vt dixi perducã. Sed miſericors Deus, qui nõ permittit nos tẽtari ſupra q̃ ferre poſſumus, nõ vltrà paſſus eſt hoſtẽ procedere: ſed, ſicut ſcriptũ eſt,* qui fecit illũ, applicauit gladiũ eius. *Quãdo namq́; hoc agebatur, fratrũ conuentus in refectorio, ex cõſuetudine, hora cœnãdi reſidebat: quã expleta, à Priore ſecundũ morem, vno ictu ſcilla percuſſa eſt. Quo ſono audito*

mox

c Cap. 24.

d lib. 1. de mirac. c. 13.

mox dæmon, qui Abbatem ſe fingebat, actus diuina virtute, à fratre cui loquebatur ſe abripuit, & præcipiti curſu ac maximo impetu ad latrinas, quæ proximæ erant, tendens, vidente fratre iam dicto in earum ſe inferiora demerſit. Idem quotidiè fatentur maleficæ, ſi, quando à dæmone ad conuentus feruntur, vel inde domum referuntur, ſignum campanæ audiatur; confeſtim dęmones ipſarum baiulos ſpurcum onus in ſolum deijcere, & fuga trepidos dilabi. Recentiores hiſtorias ex actis iudiciarijs fideliſſimè depromptas, cum Martino de Arles, & Grillando, non paucas nec illepidas ſuggerunt Binsfeldius, & Nicol. Remigius *a*; qui ſapiēter nos admonet cauere à duabus technis Lamiarũ, mēdacio conſutis: dum inquiunt primò hunc ſonitum campanarum inefficacem eſſe, poſtquam tēpeſtas ſe in territorij, vbi campanæ ſunt, terminos penetrauit: quaſi vero aliquæ potentiæ diuinę ſint metę ponēdę; vel Deus nō ſemper paratus ſit nouā maleficijs cũ expedit, eruere. alterum, dũ aiunt, nō prodeſſe ſonitũ campanæ, cui dum luſtrabatur, cōcubina Sacerdotis nomē impoſuit, quo quid magis ridiculum.

a Arles, tractat. de ſuperſtit. Grilland. lib. de ſortileg. quæſtio. 7. Binsfeld, de confeſ. Maleſic. poſt concl. vlt. dub. 6. Remig. libr. 1. dæmonolat. c. 26.

Obſerua hic (Lector) quæſo duo. primò vulgus cenſere campanas baptizari, quod & Maximilianus I. Imp. putauit, vt patet ex grauaminibus ſedi Romanæ ab eo propoſitis: arripiūt hæretici, & acerbiſſimè in hunc morem Brentius, Caluinus, Vvierus, quē vocant *campanæ baptiſmum*, inuehuntur. Sed hic mos illorum eſt, affingere Eccleſiæ errores idiotarum, vt tranſfugio & ſchiſmati ſuo nefario & monſtruoſo colorem aliquē inducant. Veriſſimum eſt, quod rectè docuit Cardinalis Hoſius *b*; campanas non baptizari, ſed benedici. Legant ipſum Pontificale Romanum; de baptiſmo nihil inuenient. Legant Alcuinũ Flaccum, & reperient hæc verba; *Neque nouum uideri debet campanas benedicere, & ungere, & eis nomen imponere.* En tibi verè & integre ritum totum. an hoc eſt baptizare? Sed ecce, inquiat aliquis, tibi in Capitulari Caroli Magni prohibetur, *ne qui clocas (h. campanas) baptizēt.* Sed (quod Vitus Amerbachius etiam non diffitetur) non benedictio illa, de qua eius præceptor Alcuinus, ſed quæ fortaſſis tum irrepſerat ſuperſtitioſa quæpiam baptizatio, & intinctio campanarum in aquam, prohibetur. Alioquin etiam benedictionem alibi à Gallis ſcriptoribus baptiſmi nomine ſcio nuncupari. Iuo *ſerm. de Sacr. dedicat. Ipſum, inquit, templum ſuo modo, & ordine baptizamus.* quid hoc, niſi benedicimus, vel conſecramus? Hanc benedictionem etiam Gręci olim nouerant. Nam apud Gregor. presbyterum lego, B. Theodorum archimandritam tintinnabulis benedixiſſe. vixit autem ille D. Gregorij Magni temporibus. Nolę in Campania inuētas campanas Strabus eſt auctor, *lib. de rebus Eccleſ.* inde à Nolis nolę, à Campania campanę. putatur ante mille annos D. Paullinus Nolanus Epiſcopus inſtituiſſe, vt tubis veteris teſtamenti argenteis, & corneis *c* ſuccederent; & populum ad feſtorum cultũ, miſſarum ſollemnia, & horas Eccleſiaſticas cōuocarent: quid hic Deo diſpliciat? benedicūtur, vt fragore ſuos ſpirituales hoſtes terreāt, & repellāt. quid hic ſuperſtitioſi? Nomen illis in Beati alicuius honorem imponitur, vt illius quaſi commendetur tutelæ vas metallinum, diuinę laudis inſtrumentũ. quid dignum reprehenſione? Effectus illos non tribuimus formę, ſeu arti, vel naturæ metalli. Nō obtuſa adeò Catholici pectora geſtamus, nec Sol veritatis ab Eccleſia tam procul auerſus radios ſuos elongauit. Non aſſerimus, quod Petr. Mexia, *d* diſcuti has procellas vi ſonitus aerem diſſipātis. fecerit hoc efficaciùs ſulphurea belli machina. poppyſmis foret velle Iouis fulmen diſpellere: foret in Gentiliũ opiniones deliras incidere, de æris ſonitu dæmonum fugatore; de quibus videndi Alexand. Aphrod. & Macrobius *e*. Tribuimus ergo vim efficientiamq; omnem conſecrationi, ſiue benedictioni, ſic diuino iuſſu, ſeu diſpoſitione operanti. Dei virtus, Dei digitus agnoſcēdus. talia Deus diuinæ ſuæ protectionis, & potētiæ ſuauiter omnia

b lib. 5. contr. Prolegom. Brentij.

c Num. 10 & 29. Leuit. 23. Sophon. 1. Ioſeph. lib. 3. antiq. c. 15.

d In Silu. uar. lect. lib. 2. c. 9.

e Alexan. Problem. 43 lib. 2. Macrob. li. 5. c. 19. uide Magiũ miſcel. l. 4. cap. 14.

Digitized by Google

nia diſponentis, & fortiter operantis ſigna notaſque Eccleſiæ ſponſæ ſuæ tribuit. Serui nequam dęmones hunc ſonum, quaſi Dei viui imperantis fugam, recognoſcunt præconium: haut aliter quàm ſubditi omnes, etiam inuiti, regij ſalui conductus ſignum reuerentur. *a*

a uide de his Guilh. Pariſienſem libr. de legibus fol. 44. & Stephan. Durant. li. de ritibus Eccl. 1. cap. 21. Binsfe. ſup.

Obſeruandum præterea, Non ſemper Eccleſiaſtica iſta remedia eſſe efficacia, neque ſemper homines per ea maleficijs liberari: duas verò huius rei cauſas præcipuas videri. alteram peccatum maleficio læſi, vel medicinam adhibentis, maximè ſi ea non vacet ſuperſtitione, vel ſi modicam ſpem fidemque habeât; propter quæ, indignos effectu ſe præſtant: cauſam cenſeo alteram, maius bonum ægri ſeu læſi. nam afflictio & ægritudo ſolent à multis peccatis homines abſtrahere, aut præterita peccata expiare, aut patienti meritum adaugere, & ſpectantibus patientiæ aliarumque virtutum ſpecimen præbere. Quid? quod & Gentiles intellexerunt, præſtabilius & felicius eſſe, patienter aduerſa tolerare, quàm illæſum nihil omninò aduerſæ fortunæ deguſtare.

b uide D. Auguſt. lib. 22. de ciuit. Dei c. 22. & libr. 83. qq. q. 79. & Chryſo. homil. 8. in c. 4. ad Roman.

CAPVT III.

Quorundam remediorum Eccleſiaſticorum contra calumnias hæreticorum defenſio.

SOllennia ſemper inſaniunt; qui ex Eccleſiæ matris gremio, ab eruditione & pietate implumes pulli euolarunt; quotieſcumque vel rei tractatio, vel mala illos mens adigit de cærimonijs ritibuſque Eccleſiæ Catholicæ diſſerere. Ferunt tamen inter eos furoris & maledicentiæ palmam, qui Theologiam vix, ac ne vix quidem, à limine ſalutarunt; impudentes quidam medici, arrogantes grammatici, & litigioſi leguleij. abſit Iuriſconſultos vocem, & ſanctum auguſtumque nomen rabulis proſtituam; qui diuinæ ſapientię, cui vera iuris diſciplina innititur, tam ſunt expertes, quàm maledicentiæ virulentæ periti, & ſuperbia hæretica turgidi. Luminaria iuris duo vnum ſæcularis, alterum Eccleſiaſticę iuriſprudētiæ ſunt: hoc Soli, illud Lunæ non abs re ſimile dixeris. iubar vnum fudit radiatus apex Imperatorius, alterum Pontificius. Solem hunc è mundo tollere conantur hi rabulę, quia Pontificum; qui B. Petro, in clauium, & legiſlationis poteſtate, ſucceſſere; ſanctiones ignibus traditas, ex hominum memoria, & tribunalium ſubſellijs excutere obſtinatè nituntur. Diuinum ergo ius ignorant, quod non agnoſcunt: quare nec Iuriſconſulti, ſed leguleij merentur audire. Vnus de hoc grege caninam ſuam facundiam ante aliquot annos, in rabioſi fori iurgiis vænalem, ſcriptis vno in capite ſatis παρεργῶς prodidit; ſed & inſcitiam ſuam & antiquitatis omnis ignorationem, quin & cerebri lęſi væſaniam ſimul orbi propalauit, Godelman *lib. 1. de Lamijs c. 6. à num. 21.*

Pro exorciſmis.

Reprehendit primò *Exorciſmos* Pontificiorum; & dicit annumerandos exorciſtas Pontificios incantatoribus. cur quæſo? *primùm, quia Aretius ſcribit, hos ut plurimum eſſe Magos.* ſcribit Aretius? vah; quantæ fidei? quantæ nimirum hoſtis Pontificiorum, hæreticus Suinglianus. idoneum teſtem, cui credas iniurato. hoccine eſt Iuriſconſultum eſſe, tales teſtes adducere? ſed video addi multos alios, & quos honoris (credo) cauſa nominabat. Chēnitium, Lauaterum, Peucerum, Bodinum, & Vvierum. benè quod eiuſdem farinę. benè quod hæretici aperti cæteri, vnus vel hæreticus, vel fidei nullius ſtatæ. inteſtabiles omnes; & vna linea inducenda nomina. vno verbo reijciendi: *inimico iurato contra hoſtem non creditur.* Addit probationem ſecundam, *ut incantatores diris euocationibus diabolos ab inferis euocat: ita exorciſta malignos ſpiritus ex hominibus & animantibus certis precibus recitatis & uſurpatis, additiſque aliquibus cærimonijs, characteribus, execrationibus, & ſæpè repetito Dei nomine, Mariæ & Sanctorum eijcere conantur.* vide comparationem & ride, incantatores diris carminibus dæmones ex inferis euocant; &cæt. inprimis

falſum illud, Incantatoris ex inferis dæmones elicuiſſe: aerij tantum fuere, & nondum in inferni malam manſionem compulſi. inde nullis patet exitus ad Magorum carmina. Soli Deo hæc poteſtas eos emittendi competit. Sed ignoſce hoc erratum Leguleio, & qui ex Chemnitio, Aretio & Lauathero lectis obiter, ſubitò Theologus. Deinde non qui conatur pellere de corporibus dæmonem idcirco Magus, quia conatur. Sed ſi magico ritu conatur. idcircò (inquiet) dixi id eos *conari certis precibus, characteribus, execrationibus*, &c. de *characteribus*, quod ait mendacium eſt: Pontificij exorciſtæ ijs non vtuntur. de *precibus* reſpondeo, illas quæ in Pontificali Romano præſcribuntur Sanctas & pias eſſe, nihilque continere quod ſapiat ſuperſtitionem: vel, cedo, quid illud? *Execrationes* Diabolo ingeruntur non vt hoſti conuicia tantum, quod magicum tamen non foret; ſed ab vtentibus auctoritate, à Deo, Apoſtolis & ſucceſſoribus eorum conceſſa, in pœnam criminis Diaboli, & pœnæ illius à Deo inflictæ commemorationem. quid hic magicum? Dei nomina repetuntur, quia Dei potentia his declaratur; eaque declaratio dæmoni admodum odioſa, Deo honorifica eſt. nam Dei virtute ſe exorciſta dæmonem expulſurum ſperat, & cōfitetur. quando tamen B. Virginis & Sanctorū nomina adiunguntur, (nec enim id frequenter fit) idcirco adiunguntur, vt ſit quod dæmonem mordeat; qui ſe ab his ſæpe victum, ſæpè triumphatum meminit, & tali nominatione vehementer cruciatur: præterea, vt hi Sancti & præſertim Deipara virgo MARIA (quàm contemptim caninum illud os *Mariam* nu de nominat) interceſſione ſua energumeni à Deo liberationem obtineant. Quis (o caput inſanum) queat hoc incantationi aſcribere? multi veſtrum Sanctorum inuocationem, quàm calumnioſè, tam ineptè ac frigidè, in hunc vſque diem impugnarunt: non eò tamen inſaniæ prouecti, vt Magiam in hac inuocatione vllam cauſarentur.

Fatetur poſtea *in Eccleſia primitiua peculiare donum fuiſſe, voce humana & poteſtate diuina de corporibus obſeſſorum exigere Diabolum vel compeſcere: & hi (ait) dicebantur Exorciſtæ, propterea quod manus vexatis à cacodæmone imponebant, & ſolemnibus quibuſdam imprecationibus & obteſtationibus dæmones eijciebant.* Igitur te ipſo (mi homo) teſte in Eccleſia primitiua *Exorciſtæ* fuerunt; qui quo nunc noſtri eodem & nomine dicebantur, & eadem ex cauſa, & eodem ritu ac munere fungebantur. Quid igitur in noſtris culpas? an idem culpas in veteribus? illoſne incantatores etiam facis? non opinor. Si non facis, cedo diſcrimen: cur noſtri incantatores & nō illi, qui quod noſtri faciebant? ſi diſcrimen nullum oſtendere potes; nōne mortalium ineptiſſimum te calumniatorem meritò pronunciemus? Sed ecce diſcrimen. *olim hoc in primitiua* (inquit) *Eccleſia fuit peculiare donum: cum autem hoc donum eijciendi dæmonia in Eccleſia deſiiſſet; κακοζηλία illa ad ſuperſtitioſos exorciſmos, & ad Magicas verius incantationes tranſiit, vt Chemnitius ait.* Pergit nobis Oraculum ſuum ex Chemnitij cortina depromere. Nos Chemnitium ceteris, quibus eius libri referti ſunt mendacijs, hoc inprimis illuſtre adieciſſe contendimus, nec ſimplex iſtud, ſed in vno multiplex mendacium. Primo mentitur, cum ait, hoc donum eijciēdi dæmones in Eccleſia deſiiſſe: quando enim deſijt, quod quotidie videmus per totam Europam, vbi Catholica viget, vigere: quod in vtramque ſe Indiam propagauit? Indicarum rerum Annales euolue, ad templa Catholicorum per Italiam, Germaniam, Gallias, Hiſpaniam; frequentius nihil inuenies narrationibus veriſſimis eiectorum dæmoniorum. Deſijt hoc donum in Proteſtantium Synagogis, fateor; *a* ſed illæ, partes Eccleſiæ eſſe, ſchiſmate nefario, deſierunt. Secundò mentitur κακοζηλίαν vocans hanc obſeruationem Catholicorum. Obtemperāt illi diuinæ iuſſioni, & ritū ab Apoſtolis per manus acceptū retinent: ſibi promiſſum ſciunt; *In nomine meo dæmonia eijcient*. fidei, quā mor-

a vid. Thyræum de dæmoniac. p. 3. cap. 40.

mordicus tuentur, hãc promiſſionem annexam fallere ſciunt non poſſe. hac illi fiducia, & proximorum iuuandorum caritate inducuntur ad ſuſcipiendum cum dæmone certamen: hac freti, diuina eos iuuante gratia hoſtem occupatis ſedibus etiamnum expellunt.

Tertiò mentitur, cum ait ad ſuperſtitioſos exorciſmos deflexiſſe & Magicas decantationes. Proferant exorciſmum aliquem ſuperſtitioſum, ex Ceremoni. Eccleſ. Roman. quod nominant. Proferant, inquam, ſi poſſunt. non protulere, quia non potuere. In re tam graui, tam capitali, nudis aſſertionibus vtẽdum non fuit. non fuiſſent vſi, niſi mentirentur. Ex Mengi libello video illos quiddam fruſtulatim intexuiſſe de Nominib. Deiparæ: quæ nomina illi ſanè, vereque tribuuntur: ſi pietas ac deuotio Mengi illa ſibi cenſuit adiicienda ceteris; quibus Dei virtus Dæmoni obiicitur, quaque ille iubetur egredi; quid magnoperè culpandum, niſi illis qui Deiparam vilis mancipij loco habẽt; qui eius laudes, & præconia non ferunt? Sed nec nos omnes priuatos exorciſmos à diuerſis exorciſtis, pro cuiuſque deuotione compoſitos, defendimus: ſolùm Eccleſiæ Catholicæ ritum, & publica Eccleſiæ auctoritate introductos exorciſmos, tuemur: hos ab omni ſuperſtitione vacuos, & expertes incantationum aſſerimus: neque hoc certamen ſubire contra quẽtiis aduerſariorum detrectamus. hinc in nos tela torqueant, ſi quæ inuenient: hoc ipſi ſcuto facilè illa depellemus, ne latus hauriant. Probandi onus illis incumbit. nondum probauere. Nec probabunt. quid enim queant idoneum mendacio proferre probando? Veritas mendacio nequit ſuffragari. moleſtia nos liberaſſet Godelmannus, ſi quid in Cærimonia exorciſmi Magicum ſit, attuliſſet. Non ruſparemur, nec ſingula perſequenda forent in exorciſmo, *perſona, res, verba, intentio* reperitur. Perſonæ culpa nulla; non obſeſſi, cui licet ab Eccleſia remedium petere, quam nouit pharmocopeiian à Chriſto morbis ſpiritualibus inſtitutam. non exorciſtæ: nam inſtitutus hic ordo iam ab Apoſtolorum fermè temporibus, *vt doctum cap. præcedenti*. a non eorum ornatus. Nam ſtola cinguntur, eamque energumenis iniiciunt, qua meminere feliciter ſic vſum Pontium Boneuallenſem Abbatem; b ſciunt hac dæmonem quaſi ligari, & memorem fieri, eum eſſe Chriſti captiuum, & à Chriſto ſubiugatum. ſuperpelliceum induunt, quia hoc ordinis & officij eorum eſt ſignum; ſicque ſignificant ſe in pugnam non priuata temeritate, ſed ab Eccleſia ſtipendiatos auctoratoſque procedere. Rerum quæ adhibentur vitium nullum inuenias, ſi adſunt accenſi cerei; teſtantur lucis aduentum exſpectari à vera luce Chriſto, & fugam poteſtatis tenebrarum: ſi flagella, & alapæ accedunt, moderatæ; fit, non vt corpus obſeſſi lædatur, ſed vt contumeliæ impatiens obſeſſor diffugiat. vſum hoc remedio, D. Gregorium, & D. Hubertum, & alios fœliciter, docuit, qui de his ritibus egregiè Petrus Thyræus, cuius tantum nunc veſtigijs inſiſtimus. c Manum exorcizandis imponere, docuere Apoſtoli, & vir Apoſtolicus B. Martinus, cum Tetradij ſeruum Treuiris expulſo dæmonio liberauit. Euchariſtiam in hunc finem energumenis & oſtendere, & ſumendam præbere: quam efficax ſemper & frequens fuerit; legere potuiſtis capitulo præcedenti. d nec opus repetere.

De uerbis res æquè expedita. Verba exorciſmi (vt rectè Thyræus) vel ad Deum diriguntur, vel ad Sanctos, vel ad dæmonem. ſi non ſufficiens iſta diuiſio, oſtendant quid deſit; equidem nihil inuenio. Ad Deum dirigitur petitio, vt peccata remittat, vt miſereatur obſeſſi, vt potentia ſua dæmonem comprimat & exire compellat. Hoccine Magicum dicent? tollant igitur orationem omnem, vt ieiunia ſuſtulere. Negent fidem hiſtoriarum omnium: quibus efficacitas orationis in dæmonũ expulſione con-

a *ſect.3. remed.4.*

b *Vita S. Bern. lib.4. cap.7.*

c *d.p.3.e. cap.46. cum adi, Lector.*

d *ſect.3. remed.2.*

a *vide ſupra ſectio. 3. reme. 5. & Thyra. ſupra n. 649.*

teſtata. *a* reſpuāt Chriſti Domini auctoritatem, id in D. Lucæ Euangel. *ca.* 9. aſſerentis. Ad Sanctos quæ dirigun tur vt ad Dei familiares amicos & cœleſtis regiæ intimos Palatinos, gratia valentes; vt nobis impetrēt, qđ a Deo obtinere cōtendimus; petimus, vt ipſi intercedāt. Eorū adiungimus interdū merita. nō vt æqualia Chriſti meritis (per hæc. n. illa efficacia ſunt, & ſine his illa nullius meriti forēt penitus ſeparata) nec. n. vt meritū Chriſti deminuāt: ſed vt primū & præcipuè Deus filij merita adſpiciens, & oculos vltra porrigens ad ijs tincta imbutaque merita Sanctorū, fructū meritorū filij tā longe patentē, & per omnia membra corporis ſui influentē conſiderans; citius moueatur, ſeque à nobis exorari patiatur. Sic ergo per Chriſti & famulorū Chriſti merita, interdū exorciſtæ obſecrant. Nec ocioſa eſt Sanctorū nominatio; quorū olim nomē dæmones nō tuliſſe conſtat; ex ijs quæ de B. Antonij nomine Athanaſius, & de Litaniarum recitatione alij tradidere. *b* Nihil ergo Magicū in his ad Sanctos verbis. Dæmonē exorciſta alloquitur, increpando eū ſeuere, & comminatoriè, & per modum imperij, ſicut habens auctoritatē a Deo: quo modo loquēdi & eijciendi dæmonē Apoſtoli vtebantur, ſecuti exemplū Chriſti: ſic etiam ſolitos increpare dæmonia primitiuę Eccleſię ſanctos viros docet B. Cyprianus ad Demetrianum, *Adiurātur a nobis & torquētur ſpiritualibus flagris, & verborū tormentis de obſeſſorum corporibus eijciuntur dæmones.* & omnium optimè Prudentius;

b *vide ſup. d. ſect. 3. remed. 5.*

In Apotheo-ſi.

Intonat antiſtes Domini. fuge callide ſerpens,
Exue te membris, & ſpiras ſolue latentes.
Mancipium Chriſti fur corruptiſſime vexas?
Deſine. Chriſtus adeſt, humani corporis vltor.
Non licet vt ſpolium rapias, cui Chriſtus inhæſit.
Pulſus abi, ventoſe liquor. Chriſtus iubet. exi.

Nec Chriſti IESV nomē ſolum inculcatur, ſed & alia Dei nomina, & cuncta Chriſti miracula. idem Prudentius;

. . . torquetur Apollo
Nomine percuſſus Chriſti, nec fulmina verbi
Ferre poteſt. agitant miſerum tot verbera lingua
Quot laudata Dei reſonant miracula Chriſti.

Addunt *adiurationi* (qua voce vſus Cyprianus) dum *exorcizant* (ſic etiam Tertullianus locutus) alia nonnulla: petunt nomen dæmonis, quod Chriſti faciunt exemplo (*Marci. 3.*) & fieri ſolitū ſuperius docui. *c* & ſi hoc licet, cur etiā non liceat petere vt ſocios indicēt, vt ſciamus cū quibus confligendum? petunt cauſam ingreſſus: vt a ſimilibus peccatis alij caueant, & eo vitato vel expiato facilius ſanetur energumenus. ſignum expreſſionis petūt, vt conſtet iam vere liberatū ægrū. Mēdax quidem eſt Diabolus; ſed exorciſmi verum inuito extorquent. Denique iubent illum in certum locū proficiſci, verbi gratia, infernū, quē ei Deus ab æterno præparauit; vel deſertum aliquod, vbi nequeat hominibus nocere. Hunc illi locū exorciſta tantum definit, ſub ſpe diuinæ ratificationis: eiectionis enim habemus promiſſionem, exilij exempla quædam, non tamen promiſſionem. Reſtat mens ſiue intentio exorciſtæ; illa Magica nō eſt: quia ſperat & cupit dumtaxat, pro officij ſui ratione ac munere, diuina poteſtate ſibi cōceſſa & promiſſa, dæmonem in Dei nomine eijcere, & ſuæ cōſortem naturę hominem ea miſeria eripere. Si ergo nec in mēte, nec in verbis, nec in rebus, nec in perſonis Catholici exorciſmi, quicquam eſt vel ſuperſtitioſum, vel incantatorium: cūt nunc Nouatores noſtri, & toties in hac lyra delirent.

c *d. remed. 4.*

Pergamus ad impij hominis reliquas inaniloquentias. Ait; *Salem quoque exorcizant vt ſit omnibus ſumentibus ſalus animæ, & corporis, & fuget Diabolum.* hic iterum nugatur. Salem exorcizamus, & quidē formula quæ extat in Romano Miſſali; inde petat qui volet. Exorcizare licet, vt iam probauimus. Creaturis benedicere licet. nā & Chriſtus pani benedixit, & aquæ & alijs creaturis primi Chriſtiani benedixerunt. Multa teſtimonia protulimus capite pcedēte; *d* & alia cōtexuit Thy-

d *ſect. 3. rem. 9.*

ræus

Digitized by Google

a *d p. 3. c. 45.*

ræus noſter. *a* Addo nunc ſolum teſtimonium B. Dionyſij Areopagitæ, qui in Baptiſmi ritibus & olei benedicti (ſeu chriſmatis) & crucis ſigni, & benedictionis ſeu ſanctificationis aquæ ſimul meminit, his verbis, ut Perionius vertit; *b* Cum ei (*baptizando*) planè veſtes miniſtri detraxerunt, tum ſacerdotes ſacrum vnctionis oleum afferunt: ipſe cum inungendi ac perfundendi ter exprimendo ſignum crucis initium fecit, virumque deinceps perfundendum toto corpore Sacerdotibus tradidit, ad Matrem adoptionis venit: eiuſque ſacra appellatione inuocationeq; ſanctificatis aquis, cùm eas trina vnguenti perfuſione &c. Græcè clarius; καὶ τελείως ἀπαμφιασάντων αὐτὸν τῶν λειτουργῶν, κομίζουσι μὲν οἱ ἱερεῖς τὸ τῆς χρίσεως ἅγιον ἔλαιον. ὁ δὲ, τῆς χρίσεως διὰ τοῦ σφραγῖσαι τρὶς ἀπαρξάμενος, τὸ λοιπὸν τοῖς ἱερεῦσι τὸν ἄνδρα χρῖσαι πανσώμως παραδοὺς, αὐτὸς ἐπὶ τὴν μητέρα τῆς υἱοθεσίας ἔρχεται. καὶ τὸ ταύτης ὕδωρ ταῖς ἱεραῖς ἐπικλήσεσι καταγιάσας, καὶ τρισὶ τοῦ παναγεστάτου μύρου σταυροειδέσι χύσεσι &c. In formulis aũt quid reprehẽdi meritò põt. En illas bona fide. Salis hæc eſt; *Immenſam clementiam tuam, omnipotens æterne Deus, humiliter imploramus, ut hanc creaturam ſalis, quam in uſum generis humani tribuiſti, benedicere & ſanctificare digneris; ut ſit omnibus ſumentibus ſanitas animæ & corporis, & quicquid ex eo tactum uel aſperſum fuerit, careat omni immunditia, omnique impugnatione ſpiritualis nequitiæ, per Dominum noſtrum IESVM* &c. Ecce totam quam fraudulenter truncatam exhibuit aduerſarius: neq; in ea dicitur; vt fuget Diabolũ, quod ille fingit: nec mens illa nobis ea dicentibus, credere ſalem efficientem fore cauſam effectuum illorum: ſed illo ſale vtentibus, oramus, vt per IESV merita Deus petita largiatur. Eadem mens formularum ſequentium:

b *de Eccleſ. hierar. c. de Sacramento illuſtrationis.*

fol. 117. edit. Morelia na.

Exponit Pachymer. τὴν κολυμβήθραν *ne de Deipara dictum putes: ſic etiã Maximus, fol. 75.*

Pro aquæ bened.

Aquæ, huiuſmodi; Deus, qui ad ſalutem humani generis maxima quæque ſacramenta, in aquarum ſubſtantia condidiſti: adeſto propitius inuocationibus noſtris, & huic elemento, multimodis purificationibus præparato, uirtutem tuæ benedictionis infunde: ut creatura tua myſterijs tuis ſeruiens, ad abigendos dæmones morboſque pellendos diuinæ gratiæ ſumat effectum &c. Vbi hic illud, quod crepant aduerſarij, *aqua benedicta deleat tibi tua delicta?* Vides effectum non tribui efficacitati aquæ, ſed diuinæ gratiæ, quam ſibi concedi poſtulat, qui aquam ſumit: vt illi Eccleſia gratiam diuinam orauit. Herbas quoque benedicimus, & ramos palmarum: & cum benedicimus rogamus, *vt quicunque ex eis acceperint, accipiant ſibi ad protectionem mentis, & corporis &c.* Mentitur autem Leguleius dum ſcribit hæc verba: *Herbis quoque à ſe exorcizatis certa & concepta uerborum forma has uires affingunt: quòd omnes qui utuntur, ex iis benedicantur & ſanctificentur, & ſit eis ſanitas animæ & corporis. Et omnibus hominibus pecoribus ſue qui ex eis guſtauerint, oẽm putredinem & omne phantaſma diaboli, & omnem morbum, & omnem peſtilentiam, & dolorem expellant.* In his verbis primum mendacium eſt nos herbas exorcizare: tantum enim illas benedicimus, quòd quantum diſcrepet ab exorcizatione, vel pueri norunt. alterum eſt, quod nos has vires ipſis herbis ſic benedictis tribuimus: hoc falſum eſt. nam tribuimus ipſi Deo, per illas herbas, vt per morale inſtrumentum, ſanitatem & alia illa reliqua operanti. Tertium eſt, quod his putemus homines iuſtificationem conſequi. Nihil enim tale vnquam Eccleſia Catholica ſomniauit; non modò non dixit, vnde colligatur eam iuſtificationem alteri rei quàm quibuſdam ſacramentis tribuere, vel vt putarit hæc eſſe ſacramenta. Sed pergit mentiri & maledicere; *De agno Dei ex cera & lana confecto, atque à ſe conſecrato aſſerunt; peccatum frangit, ut Chriſti ſanguis & angit.* ò impudentem inſaniam? Tune vnquam agnum Dei vidiſti, qui ex lana confectũ putas? ſi non vidiſti, vbi legiſti? ſi nec legiſti; vel finxiſti, vel audiuiſti. ex auditu ſolo narrare talia, leuis eſt cordis, & nimis creduli: fingere, dignum hæretico, dignũ filio Diaboli; qui mendax ab initio & in veritate non perſtitit. diſce materiam. cõſtat cera virginea, chriſmatis balſamo, &

De herbarũ & palmarum benedict.

De agni cærei benedict.

aqua benedicta. Benedicit nō qlibet,
ſed ſolus Romanus Pontifex; forma
hac vtitur, inter alia (longum .n. foret
ritum totum aſcribere) *Quæſumus Do-
mine, hos agnos, quos de cera virginea in tuũ
honorem formauimus, ſacra & perenni vnda
balſamoq; ſacri chriſmatis perfuſos, benedice
re, ſanctificare, & conſecrare digneris: qua-
tenus à te benedicti, uirtutem accipiant, con
tra omnia diabolica tentamenta, & omnes
portantes tuti eſſe poſſint, inter aduerſa, &
proſpera: ut tua conſolatione accepta nullũ
periculum timeant, nullamq; formident um
bram, nulla ſæuitia Diaboli aut uerſutia hu-
mana illis noceat; ſed fortitudine tua uirtutis
roborati, tua conſolatione glorientur, qui ue
re paracletus diceris* &c. En materiam,
en finem & formæ preces, en cui tri-
buatur efficacitas. Quid in his carpi di
gnum aut culpari? quid non pium &
ſanctum? petitur vt Deus benedicat,
ſanctificet, conſecret ipſos Agnos;
dicitur fieri ad Dei gloriam: petitur
vt conſolatione ſua Deus propitius
ſit hos agnos geſtantibus. Vbi hic au-
dis comparationem ſanguinis Chri-
ſti, & agni huius? vbi hic tribuitur a-
gno peccati fractio. Apage calumnia
tor cum tuo verſificatore: ſi quis Ca-
tholicorum, auctor verſiculorum ta-
lium, cur non reliqua adſcripſiſti? ſa
no ille ſenſu ſuſpicor aliquid addebat
quod fuliginem calumniæ tuæ deter-
gebat. Sed quiſquis auctor illius verſi
culi: id noſtra parum refert; qui non
quid ſinguli priuati, ſed quid Eccleſia
De balſami & olei benedi. — Romana ſentiat ſolliciti ſumus. Se-
quitur apud rabulã; *De balſamo & oleo,
dicunt exorcizo te (audis uerba Magorum.)*
Siſte Lector ad hanc parentheſim. cen
ſet homo ſcilicet eruditus; Magicum
eſſe verbum; *exorcizo te.* At ille ipſe ſui
immemor, ex ipſomet Vlpiano pa-
a *num.* 24. — ullo ante rectè docuerat, *a* Chriſtia-
nos olim vocatos exorciſtas. Vnde
quæſo, ſi nō ab exorcizãdo, ſiue adiu-
rando (nam nihili aliud eſt exorciza-
re, quã adiurare, vt patet ex collatio-
ne textus Græci Euangeliorum cũ La
tino) ſi ergo exorcizo eſt verbũ Mago
rum: certè qui exorcizant, Magi. cer
te veteres illi Chriſtiani, Magi fuere.
certe Apoſtoli Magi fuerũt, qui exor
cizarũt. nam eos imitati Iudæi illi fue
re, qui verbo vſi quod dicentes Apo-
ſtolos audiuerant, dixere; *Adiuro uos
per IESVM quẽ Paulus prædicat. b* Non — b *Act.* 19
vſus fuit adiuratione Chriſtus, ſed
nuda increpatione; quia, per quem
adiuraret, maiorem non habebat. E-
xorciſmos Eccleſiæ agnoſcunt; Cæle
ſti. primus, Cyrillus, Chryſoſtom.
Auguſtin. Cyprian. & alij Patres: *c* — c *Cyrillus Catechc.* 2. *Chryſo. homil. de Adam & Eua Auguſt. lib.* 1. *de Symbo. Cyprian. ad Demetrian. Raban. Maurus, Alcuin. Strabus & alij de ritib. Eccleſia. Celeſtin. l. ep.* 1. *ad Epiſcop. Galliæ, Lactant. li.* 2. *c.* 16.
ſed omnium antiquiſſ. horum D. Iu-
ſtinus Martyr, in Apolog. *Adiurati* (in
quit) *dæmones nobis parent.* Verum di-
cat aliquis dixit ideo eſſe Magicũ ver-
bum, quia additur; *Exorcizo te creatura
olei per Deum patrem* &c. vt fias omni-
bus, qui ex te vngendi ſunt in adop-
tionem filiorum Dei per ſpiritum Sã-
ctum. *Item;* vt per hanc vnctionem o-
lei ſacrati accipiat vnctus plenam re-
miſſionem peccatorum, & ſit ad refe-
ctionem mentis & corporis, ad eua-
cuandos omnes dolores, omnes infir
mitates, omnemq; ægritudinem men
tis & corporis. Sed eſto nihil hic im-
mutent, ſit ſane formula ſollemnis,
quid reprehenſione dignum? Exorci
zatur inanima creatura verbis, ſed re
dæmon expellitur vel arcetur: ille ſe
adiurari ſentit. notæ huiuſmodi locu
tiones Sacræ Scripturæ. Iubetur cælũ
audire, idem terræ præcipitur. iuben
tur elementa & creaturæ inanimæ om
nes etiam imperfectiores meteorolo-
gicę, benedicere Deo, & laudare crea
torem. *Adiurantur per Deum Patrem om
nipotentem* &c. hoccine diſplicet? an
malles adiurari per idolum tuum Iſle
bienſe? *petitur adoptio filiorum Dei.* Non-
ne licet petere, cuius facta nobis po-
teſtas, *vt filij Dei nominemur & ſimus?*
non tribuitur hæc vis egeno elemen-
to, quod vt ſignum adhibetur: non ta
men vt ſignum nudum, ſed vt verbi
acceſſione ex opere operato efficax ſa
cramentum. Semper nobis hæc repe-
tenda, quia non deſinunt veterem ſuã
in limo ranæ querelam concinere.
Vin verò hanc & peccata remitten-
di, & quæ minora adijciuntur, vt ba-
ptiſmi ſacramẽto collatam doceã, no
lite hic exſpectare: ſeu quia maioris
hoc operæ, ſeu q a iã ab infinitis, & in

ter

ter ceteros noſtris hominibus Bellarmino, Soarezio & Valẽtia præſtitum. Damnet aduerſarius Origenem: qui *amputari ab hominibus peccata* dixit, *cùm in baptiſmo donatur remiſſio peccatorum:* damnet Tertullianum, qui dicere non veritus, *Caro abluitur, vt anima emaculetur: caro vngitur, vt & anima conſecretur: caro ſignatur, vt & anima muniatur: caro manuum impoſitione adumbratur, vt & anima ſpiritu illuminetur.*] damnet Cyprianum, nam ſcribit hæc verba; *in aqua baptiſmo percipitur peccatorum remiſſio: in baptiſmo ſanguinis corona datur virtutum.*] damnet Baſilium, cui *baptiſmus eſt peccati mors, regni cæleſtis conciliatio, adeptionis gratia.* damnet Eccleſiam Græcam Latinamque; cui ſemper hic ſenſus, cuius hæc ſemper fides a. Verum aliud adiungit reprehenſionis caput. *Oleo,* inquit, *infirmorum, vnguntur membra humana, quæ ſunt organa ſenſuum externorũ; vt per iſtam vnctionem expietur quicquid homo iſtis membris & ſenſibus vnquam deliquit. Has vires creaturæ iſta non habent ex naturali creatione, neque diuina ordinatione, aut verbi Dei inſtitutione. ideoque mera, verè diabolica, impia, & blaſphema Magia, vt recte ſcripſit Iacobus Heerbrandus, primarius Academiæ Tubingenſis Theologus. De hac conſecratione Papiſtica ita ſcribunt Auguſtinus Lerchemer in ſuo Germanico tractatu & Doctor Iacobus Andreæ in ſuis Eſſingenſibus concionibus* &c.] Nã verba ſubdit Germanica vtriuſq;, ne eſſet, quod eruditi, linguæ illius ignari, poſſent reprehẽdere. Ne quid autẽ pręclari in verbis illis incluſum putent Lectores: Lerchemer, benedictiones omnes de quibus iã egimus, abuſum Diuini verbi, agyrtarũ & ſimiarũ opus vocat: Schmidelinus autẽ Confirmationis Sacramentũ merũ diaboli opꝰ appellat; nec aliter probat, quàm ex ipſa chriſmatis conſecrãdi formula: & ex crucis ſignaculo, quod Sacerdos adhibet; & ex exorciſmo, quẽ adiũgit. Sed, cùm nec exorciſmus diaboli opus ſit, ſed Dei; nec crucis ſignaculum diaboli opus ſit, ſed Eccleſiæ ab Apoſtolis recepta inſtitutio ſacratiſſima; nec in formula quicquã, niſi ſanctum & pium, & ſacris litteris conſentaneum, cõtineatur; rectè ſequitur, maledicum, & blaſphemum ſcurram, & Diaboli per os eius loquentis tubam fuiſſe hunc Doctorem Tubingicum Iacobũ Andrææ; cumq; benedictiones creaturarum nõ in circulis, & agyrtarum, aut hyſtrionum ſcenis natæ, ſed ſemper in vſu Catholicæ eccleſiæ fuerint: ſequitur Satyri perſonam, & comicum hiſtrionem agere ſuis maledictis Lerchemerum; vereq; diabolicam, merè nugatoriam, impiã, & blaſphemam cenſuram eſſe Primarij illius Theologi Tubingenſis. probatum id prius: ſed addam nunc quædam, vt horũ inſcitia fiat manifeſtior.

Orig. hom. 4 in Cant.
Tertull. lib. de reſurrect. carnis.
Cyprian. li. 4. epiſt. 7.
Baſil. ſer. exhortat. ad baptiſmum.
a Chryſoſt. hom. 40. in 1. ad Cor. Ambr. in 1. ad Cor c. 6. Aug. li. 1. de nupt. & cõcup. Cõc Valent. 3. can. 5. Lateran. ſub Innoc. 3 can. 1. Flor. ſub Eugenio 4. in forma Sacrament. Trid. ſeſſ. 7. c. 1.

De chriſmate, & oleo infirmorum.

De variarum rerũ benedict.

De benedictionibus rerum variarum teſtis eſt omnis antiquitas. Species fructuum, quas non licet ſuper altare offerre, à ſacerdotibus domi benedici, & benedicta à populis ſumi, ſtatuit Eutychianus Papa, *epiſt. 1. ad Ioann. & Epiſcopos Bathicæ;* & Cõc. Moguntin. 4. ca. 39. Aquæ benedictionẽ ſtatuit Matthæus Apoſtolus *apud Clementem I. li. 8. conſtit. Apoſt. c. 31.* & eum ſecutus Alex. I. *ep. 1. ad omnes fideles, habes in c. aquam, de conſecr. d. 2.* & amplexi ſunt Chryſ. *in Ioan. hom 24. & 25.* & *in Pſ. 22. ad illud, ſuper aquas refectionis,* Ambr. *li. 1. de Sacrament. cap 5.* Varadatus *epiſt. ad Leonem I. habes in Synodi Calcedonenſ. act. 16.* Chriſmatis conficiendi, & benedicendi rationem præſcripſere nobis Apoſtoli, *apud D. Clementem lib. 7. Conſtitut. Apoſtol. c. 42. & lib. 8. c. 35. D. Dionyſium Areopagit. de Eccleſ. hierar. p. 2. c. 2. D. Iuſtinum, ſiue alium Ad orthodox. q. 14 Cyprianum orat. de vnctione chriſmat. Cyrillum Hieroſolym. Cateche. 3. & cæteros omnes.* Panis benedictionẽ, & Salis etſi iam probauimus, accedat tamen auctoritas D. Hieronymi de Sancto Hilarione, à quo benedictum panẽ omnes ſumebant; & Nannetenſis Conc. can. 9. vbi & formam habes, tantoperè diſplicentem hæreticis; *Domine ſancte Pater omnipotens æterne Deus, benedicere digneris hunc panem tua ſancta benedictione, vt ſit omnibus ſalus mentis, & corporis, atque contra omnes morbos, & vniuerſas inimicorum inſidias tutamentum, Per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, panem vitæ, qui de cælo deſcendit,* & cæt. Eadem ratio rerum cæterarum. ſi v-

nam licet, cæteras licet eodem ritu. Sic cenſet Eccleſia Catholica, ſic concilia ſanciuere, ſic Eccleſiæ lumina docuere. reclamant Heerbrandus, Schnidelinus, Lerchemerus? qui, quibus? terræ tubera, cœli ſtellis, apocalypticæ locuſtæ illis Ezechielis animantibus. ſuos ſequatur hos de puteo abyſſi duces, Godelmannus: nos cũ Euangelicis Magis Stellam ſequamur cynoſuram, quæ nos ad MARIAM, quæ nos ad IESVM perducat tramite inoffenſo. Illi benedictionem ſpernunt, & implentur maledictione; ideò maledicentia os eorum plenum eſt, ideo in cœlum os ſuum eleuarunt, & blaſphemias ore ſacrilego, quas adſcripſimus eorum verbis, eructarunt. Vires has res natura ſua non habent; ſed habent diuina inſtitutione. nam, qui ſacramenta inſtituit Chriſtus, ſacramentis vim largiri dignatus fuit: ſacramentalibus verò, quæ ab Apoſtolica traditione recepimus, etiam moralis vis à Deo tribuitur, quam Eccleſia Chriſti ſponſa precibus ſuis obtinet, in membrorum ſuorum vtilitatem. Cærimoniarum inſtituendarum, & curam, & poteſtatem, Chriſtus Eccleſiæ reliquit, cùm myſteriorum Dei diſpenſationem Apoſtolis reliquit. ideò enim Apoſtolus ſe miniſtrum Chriſti, & diſpenſatorem myſteriorum Dei dicit. Eccleſia autem eas inſtituit, quę & honeſtati, & cultui Diuino ſunt accommodatiſſimæ: quare dubium eſſe nequit, quin ex ſe aptæ ſint, & idoneæ ad meritum, & vt gratiam Dei mereãtur, ad quam poſcendam adhibentur. Vnde & illud fatendum, ſpiritualem aliquem eorum eſſe effectum: nõ quidem vt habitualem gratiam, ex opere operato tribuant (quod Sacramentorum proprium) nec etiam, vt vim ex opere operato habeant, ad excitandum in nobis aliquem bonum gratiæ motum: ſed quando res iſtæ ab Eccleſia benedictæ in ipſa benedictione ſpecialiter ad hunc motum excitandum ſunt ordinatæ, per Eccleſiæ orationẽ; tunc per modum impetrationis, ijs adhibitis, ſpecialiter a Deo aliquando talis effectus tribuitur. dixi *aliquando*, quia nõ eſt ineffabilis hic effectus, vtpote nulla promiſſione firmatus, niſi ea quę orationi adiuncta; *quicquid petieritis, accipietis*, &c. Peccata quoque mortalia remittendi vim non habent vllã; quia hæc ſine infuſione gratię non remittuntur: Venialia verò dimittendi vim, ſi ad hoc ſpecialiter ab Eccleſia fuerint inſtituta, per modum eundem impetrationis habent. poteſt enim ſic orando Eccleſia bonum motum animi impetrare, per quem hominis veniale peccatum deleatur. Expellendi verò dæmones poteſtas, harum cæremoniarum, & ſacramentalium ad hoc ab Eccleſia inſtitutorum, non eſt poſita in phyſica, ſiue naturali efficientia; ſed morali dumtaxat: eò quòd dæmon percipiat ſigna, & verba humana, & ijs obedire cogatur; tum quia hoc à Deo impetrat oratio Eccleſiæ, & ſic exorciſta hoc per modũ impetrationis a Deo cõſequitur; tum quia Eccleſiæ data fuit à Chriſto ſpecialis poteſtas dæmonibus imperandi; tum quia dæmon virtutem Chriſti, vel inuitus agnoſcat, & credat, & meminerit ſe victum, & ſuperatum Crucis trophæo; fit quaſi naturaliter, vt non ferat adſpectum Crucis, vel mentionem victoriæ Chriſti, & cladis ſuæ: ideoque ad hæc timeat, ac tremat, ac fugere malit, quàm hæc videre, & audire. Cæteri effectus, nempe ſanitas corporis, & fructuum, temporaliumque bonorum conſeruationes, & huiuſmodi, per modum dumtaxat impetrationis directe, & per ſe obtinentur; per accidens tamen, & per modum remotionis obſtaculorum obtinentur, coercita dæmonis poteſtate; vt ſolet contingere in exorciſmis inſectorum noxiorum, & tempeſtatum, vt poſt Vvaldenſ. & alios copioſe, & erudite docuit Fra. Suarez *in 3. par. queſtio.. 65. ar. 4. diſp. 15. quæ eſt de Sacramentalibus.* Hæc de effectu ſufficiant; quæ neceſſe fuit addere, vt aduerſarij mentiri deſinant; *nos tribuere vim per ſe diuinam his cærimonijs.* Impudens verò mendacium eſt; *nos vngere, vt expietur per illam vnctionem membrorum quicquid illis*

F

1. Corinth. 4. vide Concil. Tridẽti. ſeſſ. 7. can. 13.

membris

membris deliquit.] dicimus tātū per modum orationis & precis, ex formula

G

in ſacroſancta vniuerſali Florētina Synodo præſcripta: *per iſtam vnctionem, & ſuam piiſſimam miſericordiam indulgeat tibi Dominus quicquid deliquiſti per viſum &c.* & quoad membra quædam, & non alia inungenda, idem illic à Latinis Græciſq; Patribus quicquid agimus, & Nouantes reprehendunt, aperte ſeruandum definitur, & ratio ſingulorum additur. Lege, ſi lubet. Non dicimus per vnctionem peccata remitti, vt eſt vnctio; ſed vt eſt Sacramentum, gratiam conferre, peccata remittere, & infirmos alleuiare: dicimus à Chriſto Domino inſtitutum, & à B. Iacobo Apoſtolo promulgatum *a* Et cum illi præceperint, infirmum vngi; nec niſi in membris vngi queat; dicimus ineptos hæreticos, quod vel nolint in membris vngi, vel alia membra magis vnctioni idonea exiſtimēt. Poſtquam ſic Godelm. miſer in ritus noſtros debacchatus fuit, vnum ex Hiſtoria depromit argumētum. *In priſca* (inquit) *Eccleſia Dæmoniaci in cœtum adducebantur, & populus totus orabat Deum, vt apud Chryſoſtomum & Clementē legimus. Auguſtinus quoq; li. 22. de Ciuita. Dei & Sozomenus li. 6. c. 28. ſcribunt, nihil aliud Dæmonibus pellendis olim fuiſſe vſurpatum, quàm preces coram Deo.* Videamus quam hæc vera. bene, quod ad Clementem & Chryſoſtomum relegamur, fatemur in Eccleſiam adduci, vel potius extra Eccleſiam principio in mediū ante fores Eccleſiæ produci, Energumenos cōſueuiſſe, & populum pro ijs orare ſolitū. quid tum? an igitur Sacerdotis nullum in hac re officium, niſi quod populi? an non tum quoque exorciſtæ? ſi exorciſtæ, erat & exorciſmus. Exorciſtas ſalutat Ignatius Martyr epiſt. ad Antiochen. ἀσπάζομαι ὑποδιακόνους, ἀναγνώστας, ψάλτας, πυλωρούς, τοὺς κοπιῶντας, ἐπορκιστάς, ὁμολογητάς. Saluto Subdiaconos, lectores, cantores, oſtiarios, laborantes, exorciſtas, confeſſores. Quomodo exorciſtarum meminit ipſe D. Clemens *lib. 8. conſtit. c. 26?* vbi quod *negat eos ordinatione fieri:* id negat, quia de illis tantum loquebatur, qui per Spiritus ſancti gratiam ſe exorcizandi donum conſecutos miraculis comprobabant. Quomodo Cyprianus *b* ſcribit, *per exorciſtas voce humana & poteſtate diuina dæmonem flagellari, vri, torqueri?* Quomodo ſcribit Cyrill. Heroſolimitan. *in Præfat. Catecheſ.* exorciſtas *per Spiritum ſanctum dæmones effugare?* Quomodo Optatus Mileuitan. *lib. 4.* aſſerit *per exorciſmum Spiritus immundos depelli & in deſertum fugari?* Quomodo de exorciſtis idem affirmat tot locis Auguſtin'? *c* Quomodo ipſe Chryſoſtomus (quem aduerſarius obtrudit) *exorciſmis* (inquit) *& exſufflationibus clericorum ab eis immundus abigitur? d* Mendacium vero eſt, quod dicit Auguſtinum & Sozomenum ſcribere, nihil aliud præter orationem fuiſſe vſurpatum. Nam diſertè *lib. illo 22. cap. 8.* D. Auguſtinus narrat dæmonem vim maleficam ex Heſperij domo non ſola oratione, ſed & miſſæ lectione, & aquæ benedictæ aſperſione, & reliquiarum Sancti pulueris adhibitione pulſam. addit ſecundo, alium adoleſcentem ad mortis reliquijs Diuorū Protaſij & Geruaſij liberatum. tertio, narrat Hipponenſem virginem cum oleo, cui ſacerdos lacrymas ſuas inſtillarat, ſe perunxiſſet, mox a dæmonio fuiſſe ſanatam. Et audet miſer Auguſtinum nobis obijcere? Audet confingere huiuſmodi, quæ tam clara luce mendacij plena deprehendantur? Sozomenum quoque vel non legit, vel nō intellexit. aſſerit ille *lib. 6. cap. 21.* non pulſum Macariorum oratione dæmonem, ſed ſola increpatione; *ut* (inquit) *Macarij Dæmonium increpauerant. puella ad ſanam mentem rediit.* ἐπιτιμησάντων δὲ &c. Et quamuis meminiſſet ſolius orationis Hermias, non tamen inde ſequeretur alias non ſolitos vti alijs remedijs. Vide quæ fusè narrauimus, & de Macario, & de alijs *preced. c. ſect. 3.* Vnum reſtat Godelmanni non in nos, ſed in ipſum Chriſtū Dnm telū; nēpe ἀρτολατρείας, vt ipſe vocat, crimen; qd̄ explicarat paulò antè *num. 26.* verbis *Ad hæc prolatione*

H

In fine concil. in formula Sacramētorum data Armenis

a *Innoc. l. in c. illud ſuperfluum. d. 95. D. Clemens d. li. 7. ca. 42. & ſeq. Beda in ep. Iaco. c. 1. Concil. Cabilon. 2. cā. 4. 48. Senonenſe can. 10. Auguſtanum can. 20. Moguntinum 4. can. 34. Colonienſe 3. p. 7. c. 49. & 50. Trident. ſeſſ. 14 Rabanus li. 2. de Inſtit. cleric. c. 55,*

b *li. 4. epiſt. 7.*

c *li. 2. de Nupt. & cōcup. ca. 18. & 29.*

d *domi. de Adam & Eua.*

horum

horum quinq; verborum, hoc eſt enim corpus meum, *cum halitu facta; ſe panis ſubſtantiam mutare, corpus Chriſti de cœlo detrahere, & in hoc illum conuertere, planè magicè ſibi, & alijs perſuadent*. ò linguá eradicandam ſtirpitus? os impurum & blaſphemias euomens aſſidue; ergo Chriſtus Dominus Magus? qui aſſeruit eum quem manu tenuerat pané, corpus eſſe ſuum. Si caro erat, panis non erat. Si panis erat, Chriſti dictũ verum non erat. Sed panis, inquies, remanet cum carne. Impanationem veſtram inſinuas, ò artocreatie: vel ſanè Chriſtum velut dolio aut marſupio includis: dignus hoc nomine qui inſutus culleo vel dolio in profluentem conijciaris. Refutarunt hoc cõmentum, noſtri Theologi, quotquot fuere. Nec nobis nunc vacat de *Tranſubſtantiatione* agere: nec huius loci diſputatio eſt. Videamus ergo quid hic magicum, non illorum verborũ quinque probatio, quæ & Chriſtus protulit, in vltima cœna: & D. Petrus, & D. Iacobus, & D. Andræas, in ſuas Liturgias ſeu Miſſas retulerunt: & tota ſemper Eccleſia fuit amplexa. Non afflatus, cui nos vim nullam tribuimus; nec etiam alium neceſſariũ putamus, quam qui in verbis proferendis neceſſarius. ſi loqui ſine halitus exſpiratione poſſemus, halitu opus non foret: ſi crederemus halitu ſpecies panis contingi debere, ſuperſtitioſi eſſemus: ſi inhalationi illi vim tranſubſtantiationis tribueremus, ſtulti excerebratiq; meritò audiremus. nihil autẽ tale Catholici credimus. quare mentitur more ſuo Leguleius. mentitur etiam, cùm ait nobis & alijs perſuadere, quòd corpus Chriſti de cœlo detrahamus. Nã cenſemus, etiam ſine vllo Chriſti Domini motu locali, hanc tranſubſtantiationem fieri poſſe. ſi poteſt per motum localem; cur non poteſt ſine motu locali, ille qui eſt omnipotens? nã poteſt per ſe, quicquid per cauſam ſecundam poteſt: motus autem localis tantùm foret cauſa extrinſeca præſentiæ Chriſti: nihil autem illi intrinſecum eſt, vel eſſentiale. Non eſt etiam Magicum, putare panem in corpus Chriſti conuerti: immò eſt fidei articulus, ab initio Eccleſiæ ſemper retẽtus. dixit Chriſtus, docuere Apoſtoli, & omnes quotquot per hæreſim ab Eccleſia non defecere. ſub anathemate hoc credendum ſtatuitur in Concilijs Romanis tribus, duobus contra Berengarium, & 3. maximo ſub Innocent. 3. item Turonenſi contra Berengar. item in Cõſtantienſi contra Vviclephum, in Florentini decreto vnionis, in Tridentini ſeſſ. 13. can. 2. Patres commemorare longum foret, omnes ad vnũ pro nobis ſunt: omnes veram Chriſti carnẽ in Euchariſtia crediderunt, omnes adorarunt. D. Iacobus in Miſſa ſua, rogat *ut Spiritus ſanctus faciat hunc panem corpus Chriſti &c.* quod etiam in Liturgijs D. D. Baſilij & Chryſoſtom. habetur. D. Ignatius Epiſt. ad Roman. ἄρτον του θεοῦ θέλω, ἄρτον οὐράνιον, ἄρτον ζωῆς, ὅ ἐςι σὰρξ τοῦ χριςοῦ quid apertius? ſed & D. Dionyſ. Areopagita, *a* hunc panem viuificum dicit habere vim maximã perficiendæ Sanctitatis, τῆς ἱεροτελεςικωτάτης εὐχαριςίας. vocat ſacratiſſimam Euchariſtiam ἱερωτάτην εὐχαριςίαν. addit *b* Chriſti Domini ſentẽtia iudicatum hoc Sacramentorũ Sacramentum, ſiue myſteriorum myſterium, hoc eſt auguſtiſſimum & præcipuum. καὶ γὰρ ἐςὶ κατὰ τὸν κλεινὸν ἡμῶν καθηγεμόνα, τελετῶν τελετὴ, accumulat præterea ſimiles laudes multas, & magnificas D. Pauli diſcipulo digniſſimas. Hunc Galliarum Apoſtolum, cur Gallici Caluiniſtæ non audiunt? video, quòd nequeant eludere teſtis auctoritatem, eò illos confugere, vt negent eſſe libri auctorem. Sed quo id negãt auctore? nullo quod ſciã vetuſtiore. Quamuis quidã olim dubitarint, ſtatim tamen eorum error ab æui illius ſcriptoribus fuit cõfutatus. Quæ dubitandi quæſo cauſa idonea; cùm & res verbis, & verba rei reſpondeant, & vtraque primitiuum illũ ſpiritum Eccleſiæ penitùs redoleant? vide (*Lector*) malitiam dicam, an impudẽtiam? ipſam phraſis antiquitatem, quę maximè idonea eſſe debuit perſuadẽdæ veritati, contra veritatem intorquent.

a ca. 2. Eccleſ. hierar.

b ca. 3. de Eccleſ. hierar.

Negant Beza in N. T. Scholig. & quidam alij de hoc genere.

a Illyric. & Schalig. F. quent. *a* ſi hoc argumento vti licet,
cui veterum libri relinquẽtur ſui? pro
cliue ſemper fuerit dicere recentiorũ
aliquem ſic ſcripſiſſe, vt affectet anti-
quitatem. cùm duo ſint ad dignoſcen
dos ſcriptores idonea indicia, ſtylus
& teſtificatio ſcriptorum aliorũ: vtrũ-
que fauet nobis. Stylum negare non
poſſunt prorſus eruditum & antiqua
rium. auctores ferè innumeri conte-
ſtantur Græci Latinique. Scilicet, iſti
ignoraſſent hoc opus poſt Valentinia
ni tempora conſcriptum; vt aſſerit nu
perus quidam temporum emendator,
qui ſuo ſe ſuffragio claui figendi Di-
ctatorem conſtituit. profert auctorẽ?
coniecturam ſuam, immò potius vete
rem Illyricianam cauillationem. *Is* (in
quit) *ut affectet antiquitatem, μοναχοὺς
κοινοβίους uocat θεραπευτὰς Monachos
autem μονοβίους uocat ἱκέτας, ne uidere-
tur ſui ſæculi uocibus uti*. Non credimus
hoſti Monachorum, & illis tam anti-
quam inſtitutionem inuidenti, &, vt
auertat, hæc omnia comminiſcenti.
Quomodo probas, ideo ſic vocaſſe, ne
ſui ſæculi vocibus vteretur? Potius
credendum ſui ſæculi vocibus vſum,
quam alieni hac etiam in re, cum toto
reliquo libro cętera vocabula antiqo
ris illius, cuius, quibus nunc vſus, erãt
ſæculi, retinuerit. Puerilis planè illa
hariolatio, & acumine iſto, quod quæ
nec ſunt, nec fuere, videre ſe credit, &
alios ſibi credere Manlianis [iubet im-
perijs, digna: multoque magis quod
de *Mandris* & *Mandritis*, lepidum ſcili-
cet apophoretum apponit: cuius me-
ritò ſtatua inaurata in Cõſiſtorio Lug
duno Batauico; vel potius, quod in
Miſcellaneis Lugdunenſibus victi ſo-
lebant, λέσχειν imperetur. Vnde etiã
probat Dionyſium hũc (*quem Simium*,
honoris cauſa, pro ſua innata mode-
ſtia, vocat) *θεραπευτὰς* monachos no
minare; idcirco quòd apud Euſebiũ,
ſic vocatos ex Philone, legiſſet? credo
in bifido Parnaſſi vertice cum Ennio
ſomniantem didiciſſe. quaſi iam pro-
barit, Euſebio hunc ſcriptorẽ eſſe re-
centiorem: quamdiu hoc nõ probat,
fruſtra conijcit, nec optimus vates au
diet, quia conijciet peſſimè. Quæ hæc
temeritas eſt, ſomnia nobis ſua obtru
dere, & pro oraculis Delphicis mera
coniectanea? Sed profectò tali in ve-
teres quoſque ſcriptores petulantia,
& (quæ cum ætate augeſcit, in ceteris
ſolita decreſcere, fitque amiciſſimis ẽt
grauior) iactãntia, præclaras ingenij,
& eruditionis dotes mirum in modũ
dedecorat. Verum quid illi facias, ha-
bet hoc hæreſis omnis, Caluiniana
præſertim. cunctos ſpernit, ſibi ſoli ſa
pere & ſcire videtur; monitoribus a-
ſpera, reprehenſiones etiam iuſtiſſi-
mas contumelijs & conuitijs mune-
rat. Tollãtur iſti næui de corpore pul
cro, placebit omnibus labor ille, &
feret æuum. Dionyſium Areopagitã
auctorẽ operis Hierarchici agnoſcũt
ex Gręcis, non tantùm B. Maximus, &
Georgius Pachymerius, & Ioan. Sy-
copolitanus; qui commentarijs illu-
ſtrarunt; & *in Encomio* Michael Syn-
gellus, Photius, And. Cretenſis, Ioan.
Damaſcenus, Suidas; ſed & antiquio-
res his Anaſtaſius Sinaita, & Anaſta-
ſius Nicenus; & B. Chryſoſtomus,
cui hæc Areopagitæ ſcripta cognita
fuiſſe, teſtatur Anaſtaſius Bibliothe-
carius *epiſt. ad Carolum Caluum:* eadẽ nõ
nouiſſe tantùm, ſed & explicaſſe com-
mentarijs Dionyſium Corinthium,
laudat Maximus, *in ſcholijs*, auctorẽ ſuũ
Anaſtaſium Antiochenum *ἐν τῷ ὁδη-
γῷ*: & ex his teſtimonia deſumpſiſſe
contra ſui temporis hæreticos Cyril-
lum Alexandrinum narrat Liberatus
in Breuiario, & multa huius ſcriptoris
verba ſuis inſeruiſſe libris D. Grego-
rium Nazianzenũ ſcripſit, Billius Pru
næus *Sacrarum obſeruationum lib.* 1. Billi*
ille Nazianzeni lectioni apprimè de-
ditus, idoneus, ſi quis alius, & locu-
ples huius rei teſtis. Hilduinum etiã
Francum, & Gregorium Magnũ, Mar
tinum Papam & Martyrem, Agatho-
nem, & alios PP. Romanos prętermit
to; quibus horum librorum fides in-
dubitata fuit, & ab alijs citatos inue-
nias; vt & illud inprimis notatu di-
gnum, quòd *in Bibliotheca ſua* Photius
commemorauit; Theodorum Presby
terum Græcum ex profeſſo hac de re
librum compoſuiſſe, vt conuinceret,
ea

ea quæ habemus S. Dionyſij Areopagitæ opera, non eſſe pſeudepigrapha, & tot antè ſæculis quattuor præcipua, quibus nunc hæretici noſtri abutūtur, vt ea impugnent, argumenta luculenter diſſoluiſſe. Ἀνεγνώσθη Θεοδώρου πρε-
σβυτέρου, ὅτι γνησία ἡ τοῦ ἁγίου Διονυσίου
βίβλος. Διελύοντο δὲ ἐν τῷ λόγῳ ἐνστά-
σεις τέσσαρες: μία μὲν ὅτι εἰ γνησία:
πῶς οὐκ ἐμνήσθησαν τῶν ἐν αὐτῇ ῥητῶν
τε καὶ χρήσεων τινὲς τῶν μεταγενεστέρων
πατέρων; δευτέρα δὲ, ὅτι Εὐσέβιος ὁ
1 Παμφίλου ἀναγραφὴν ποιησάμενος τῶν
συγγεγραμμένων τοῖς μακαρίοις πατρά-
σιν ἡμῶν βιβλίων, οὐδεμίαν ταύτης μνή-
2 μην ἐποιήσατο. Τρίτη δὲ, ὅτι πῶς τῶν
κατὰ προκοπὴν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ διὰ
μακροῦ τοῦ χρόνου αὐξηθέντων παραδό-
σεων. ἡ βίβλος αὕτη λεπτομερῆ τὴν ἐξή-
3 γησιν ποιεῖται; Ὁ μὲν γὰρ μέγας Διονύ-
σιος σύγχρονος ἦν, ὡς δῆλον ἐκ τῶν
πράξεων, τοῖς ἀποστόλοις: ἃ δὲ ἡ βίβλος
περιέχει, τὰ πλεῖστα τῶν κατὰ προκοπὴν
[καὶ] ἐσύστερον ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ αὐξηθέν-
των παραδόσεων ἐστὶν ἀναγραφή. ἀπίθα-
νον οὖν φησί, μᾶλλον δὲ κακόπλαστον, τὰ με-
τὰ πολὺν χρόνον τῆς τελευτῆς μεγάλου
Διονυσίου ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ αὐξηθέντα, Δι-
4 ονύσιον ὑπολαμβάνειν ἀναγράψαι. Τε-
τάρτη δὲ πῶς μέμνηται τῆς τοῦ θεοφόρου
Ἰγνατίου ἐπιστολῆς ἡ βίβλος; ὁ μὲν γὰρ
Διονύσιος τοῖς τῶν ἀποστόλων ἐνήκμασε
χρόνοις: Ἰγνάτιος δὲ ἐπὶ Τραϊανοῦ τον
διαμαρτυρίου ἤθλησεν ἀγῶνα, ὃς καὶ πρὸ
βραχὺ τῆς τελευτῆς ταύτην ἐπιστο-
λὴν ἧς ἡ βίβλος μνημονεύει, γράφει. ταύ-
τας οὖν τὰς τέσσαρας ἀπορίας διαλύσας
ἐπαγωνισάμενος, βεβαιοῖ (τό γε ἐπ' αὐ-
τῷ) γνησίαν εἶναι τοῦ μεγάλου Διονυσίου
τὴν βίβλον hactenus Photius.

Si quid aduerſari⁹ nouit, quod nec Valla, nec Eraſmus, nec Flaccus Illyricus obiecere; amabo, proferat in mediū. Veritatis amator ſum, vt qui maximè audiri cupio, & audire; docere & diſcere amo. eãdem ſerram reciprocare non amo: abſtineat velim, quæ iam alij illi præoccuparunt, & recēti memoria, à Matthæo Galeno Belga, & Cæſare Baronio, validè calcata protritaque. Dignus fortaſſis, cui potius, quàm tot Græcis doctiſſimis antiquiſſimiſque Patribus credamus, quem doctiorem, acutiorem, ſapientioremque arbitremur. opponet os columnatum tot Eccleſię luminibus, tot fidei columnis. dicat ſe vnum melius noſſe characterem Dionyſianum diſcernere, quàm Chryſoſtomum Cyrillumque: paſſos ſibi per ingenij ſtuporem imponi. Græcæ linguæ ignaros fuiſſe Marſilium Ficinum, Ambroſium Camaldulenſem, Perionium & tot ſæculis priorem Ioannem Scotum illum; alium à Dunſio & Maiore; qui quatuor pro Areopagiticis libris, cùm verterent, agnouere. Occalluimus ad ſimiles Pyrgopolynicis Nitiobrigis Thraſoniſmos. Qui ſaxorum nouus epigrammatarius Lucano ſculponeis os batuit; qui Manilium docet aſtronomiam, qui in Geometricis adhuc diſcipulus, & malè calculi ſubducti à Lanista deprehenſus, ſupra Euclidem, & Archimedē ſapit; qui Tacitum, Suetonium, eius quo vixerunt temporis, & quod ex tabulis publicis didicerant, rationem dedocet: cui Euſebij aniles & pueriles alucinationes manifeſtæ, & Euſebium ceteri patres pueriliter ſequuti; præ quo vno ceteri vt vmbræ volitant, ſimioli, fanatici, furioſi, hoſtes veritatis, ſtupor: cui omnes ludibrium debent: quem nemo reprehendit, niſi qui ignorat: qui in hominibus ſtudioſis huius ſæculi, in alijs ſtudium, in omnibus ſenſum bonarum rerum deſiderat, (*vtor eius verbis, nec adfingo quidquam.*) Quē nullus hactenus reprehendit (*blatraſſe dicit*) qui nō furioſus, aut flagitioſus, aut indoctus, aut ēt tribus his virtutibus ſimul exornatus fuerit. Et hic bonos nullos inſectatus eſt; cui illi agyrtæ, ſcurræ, vel Sophiſtæ, ſi quid mutire contra hunc Temporarium Dictatorem auſi. Hic nullis obtrectatus, leniſſimè, & abſque omni penitus ambitione ſcripſit, quæ ſcripſit. huic à ſapientia moderatio imperata eſt. Mauult ille modeſtiam eius omnes, quàm iuſtam irā pauci ſentiant: *benè & verè, hoc quia iniquam vult omnes perpeti*, iuſtam *vix ſcio an in quenquam hactenus calamo ſtrinxerit.* Iſtius virtutem euitari non poteſt,

Gale in Areopagi. Baron. Annal. tom. 2.

Ex Libb. de emend. Temporis, & epi. de vit. Iulij Schalig.

teſt, quin tanquam vmbra, gloria & inuidia ſequantur. Ecce, quocumque ſe confert, inuenit rupices & Marrucinos; quibus eius virtus ſtatim ſubolet, vt ſuibus Amaracinum. Quocumque it, mittit ſigna ſui. Quiſquis perditus eſt, inſanus, virtutum, & bonarum litterarum hoſtis, veſtigijs eius eum colligit, & capitali odio proſequitur.] Quam hic de ſe demiſsè, quam de alijs omnibus ſentit magnificè? Nonne ſe præbet omnibus, modeſtæ ſcriptionis, & humilis animi exemplum illuſtriſſimum? Quanta hæc ignoratio eſt ſui? quantus ſtupor, his animis cùm ſis, eos litteris ſeræ poſteritati notos velle? quæ inſania arbitrari, adeò omnes hebetes, vt, talium verborum veſtigijs, in animi arcana ſe iudicando non penetrent? vt hæc humanitate tinctos, & amantes Chriſtianæ pietatis & officij, non offendant? Nec contentus graſſari in ſingulos, ſtringit acumen ſtili in integras Sodalitates & religioſos ordines, à Tridentina Synodo Oecumenica laudatos; quodque audaciæ intolerabilis eſt, Eccleſiam vniuerſam à multis iam ſæculis erraſſe, nec verum vidiſſe; fretus leuiculis rationibus, graui ſupercilio contendit. Quas qui legunt futiles deprehendunt; cùm alias ob cauſſas; tum quia fingit ipſe ſibi periodum & præfigit, quam commentus potiùs, quam validè probauit: &, cùm æquiùs fuerit normam ſuam, Eccleſiæ ſcitis, & veterum placitis accommodare; ipſe contra, vult omnem vetuſtatem edicto noui Dictatoris parere, & eadem confidentia præceps ingenium, quicquid non eſt ad amuſſim illam ſuam; id damnat erroris. Quid veroſimilius; an erraſſe vnum, qui cum nullo veterum, nec cum Eccleſia conſentit; an erraſſe veteres omnes & Eccleſiam, eo quòd in pleriſque ad illam amuſſim nouam non conueniant? ſcio cum quo errare malim, ſcio quem potiùs erraſſe credendum. Verùm tamen fruatur iudicio ſuo, quia monitioni locus nõ eſt: incurrat in omnes vt lubet, qui *ἀναβά· εις ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ διέθετο;* non illas Regij Vatis; ſed illius, ſuperborum Regis, qui poſuit in cœlum os ſuum, vt thronum figeret in Aquilone, & ſimilis eſſet Altiſſimo. Se vitij omnis expertem profiteri, eſtne ſimilem ſe Chriſto profiteri? Soli tibi IESV optime licuit dicere; *Quis veſtrum arguet me de peccato:* mortalium nemo expers vitiorum eſt. Hic tamen permiſit calamo chartis illinere: *Quid mihi obijcere poſſunt, præter virtutem, quam non habent? Nullius mihi conſcius ſum, cuius me apud homines pudere debeat.*] Apoſtolum puta Paulum loqui. an idem illi licet, quod *vaſi electionis?* non ſanè. non quia diſſimilis res, ſed is qui dicit. Si de grauibus flagitijs, & publicè vindicandis loquitur, egregiam ſanè laudem, cur id opus tantoperè iactare, quod cum pleriſque commune? Quamuis & Caluinianiſmus, quem profitetur, certè tale tantumque crimen eſt, vt ſi ſanæ mentis foret, eius illum perpetuò & pigere, & pudere, & pœnitere oporteret. Si de alijs animi vitijs, quæ hominem dedecorant, & Deo hominibuſque minus gratum faciũt, ſenſit; vt ſenſiſſe reliqua, quæ addidit, ſatis oſtendunt: nihil arrogantius, nihil à veritate alienius dici potuit. faſtuoſitas, iactantia, contemptus aliorum, virtutes credo ſunt, non vitia: q̄ ab his immunis, quàm integer, ſi philautia non excæcaſſet oculos, ipſimet iudicium permitterem. Sed fruatur, inquam, ſuo iudicio, ſibi plaudat, placeatque: vel potiùs (fac, qui potes Deus, & hoc animo me iſta noſti ſcribere) reſipiſcat, & in poſterùm infrunitæ linguæ, calamoque infreni, deſinat tam laxas habenas permittere. Quod ad me, puto licere mihi, qui ex omnibus vnus ſum, in eum aliquid, qui ſibi cuncta in omnes voluit licere. Licuit homuncioni in diuinum Dionyſium petulanter; cur mihi non liceat pro Diuo conſtanter? Mentem ſaniorem illi opto. conuitia nec curo, nec metuo: iſta ceſſare æquum

eſt,

eſt, rationes compulſandæ. Quod ſperare non audeo. conſueuit vel ſilentio, ſi quando nequit reſpondere, dicta tranſmittere: vel contemptu, & maledictis certare. Fors iſta nec limis dignabitur. audiet certè, quod legiſſe diſſimulet, & aliquem vel ex Armoricis ſubſtituet.

Incubuit nunquam cœleſtis flamma ſalictis,
Nec parui frutices iram meruere Tonantis,

Cauſa certè non mereor, qui hæc animo non malo: ſin aliter, noui cœleſtia à Claudianis tonitruis, & à Ioue Salmonea diſcernere.

Digitized by Google

ANACEPHALAEOSIS DVODECIM SALVBRIVM MONITORVM, QVAE CONFESSARIIS IN PROMPTV ESSE DEBENT.

MONITIO I.

Dæmones eſſe.

I. *vide libr. 2. q. 2.*

CVM in homines atheos inciderint, dubitantes an ſint dæmones? proponant illis 1. id doceri apertis S. S. verbis paſſim occurrẽtibus: 2. hũc perpetuum Eccleſiæ ſenſum fuiſſe. 3. hæreſim eſſe contrarium defendere: quæ tria probantur à Theologis in materia de Angelis. 4. conuincit ratio: effectuum quorundam mirabilium experientia. vt v. g. ſubitò montem vnum loco mouere: bruta loqui: defunctorum ſimulachra oculis ſpectanda proponere: linguis incognitis loqui: res ferreas (ſine magnete) argenteas pateras, aut ſimilia magni ponderis ſuper menſa locata, ſine funiculo aut ſimili inſtrumento, attrahere, ab vno extremo ad aliud, ſubſultantia: quod quis foliolũ chartæ inter multa ſit electurus certò prædicere: chartam ab aliquo ex toto chartarum ludo extractam, in manibus extrahentis manentem, noua inducta figura, ter facere immutari: facere vt tres vel plures diuerſæ perſonæ de vna eademq; re cogitent: vim imaginatiuæ alterius facere, vt de alia re vix cogitet, quam ea quæ cogenti nota: (*vix*, dico, nam omnino vel voluntatem vel intellectum cogere, ſeu neceſſitate quadam abſoluta ad id adigere, nec dæmon poteſt) facere ſpecula, in quibus, quæ in decẽ milliaribus fiant, videri poſſunt: trium horarum ſpacio arbuſculam verã ſpitamæ longitudine ex menſa facere excreſcere: facere certæ lucernæ lumine accenſo, vt quotquot adſunt mulieres, veſtibus ſe nudent, & quæ natura docet tegenda oculis obijciant, & ſic nudæ tripudiare non deſinant, quamdiu ardeat in medio appoſita lucerna leporis adipe plena, & certis characteribus inſculpta, & huiuſmodi alia; quæ nobis circulatores ex Baptiſtæ à Porta ſcriptis & diſciplina obtrudunt; quorum cum nec naturales nec artificioſæ cauſæ proferantur idoneæ, ſpiritualibus cauſis effectricibus tribui debent; quæ ſunt angeli, & dæmones.

MONITIO II.

Non licere vllum pactum vel amicitiam cum dæmonibus inire.

QVI putant non eſſe magnũ peccatũ cũ dæmonibus fœdus, pactũ, aut familiaritatem habere, doceantur primò; quanta ſit vis & dignitas primi præcepti prioris Decalogi tabulæ. Nempe illud vt ordine, ſic & dignitate primum eſſe. Nam digniora [illegible] ratione obiecti, tria primæ tabulæ ſeptem alijs tabulæ ſecundæ: & inter illa tria, præcipuum eſſe primum. Tertiũ enim potiſſimùm agit

vide li. 2. q. 4. & li. 4. part. poſter. q. 4. ſectio. 8.

de

de cultu externo, ſecundum de verborum honore, primũ de amore & fidelitate animi Deo exhibenda, & virtute religionis ſeu Theoſebias, ſeu Latriæ. quare cùm hæc virtus Deo gratiſſima ſit, etiam illi contrarium vitium eſt odioſiſſimum, nempe idololatria & infidelitas. nam eſt quædam apoſtaſia, proditio, & trãsfugium ad hoſtium Dei Principem Diabolum: quod peccatum eſt omnium vitiorum moralium grauiſſimum: & ideo huic præcepto à Deo pœna fuit addita, cùm Deus teſtatur ſe fortem & zeloten eſſe, & hoc peccatum vſque in tertiam & quartam generationem vlciſci, & vocat hoc peccatum odium ſui, eo quòd tranſgreſſores vocat oſores ſuos *a*. Secundò doceantur omne cum dæmone fœdus aut amicitiam contra hoc primum præceptum eſſe. Cùm enim inter Deum & dæmonem ſit quaſi perpetuum bellum, ſeu odium (Vnde de dæmonibus legimus; *Superbia eorum qui te oderunt, aſcendit ſemper:* & Diabolus vocatur *Satan*, hoc eſt aduerſarius) tenemur nos, vt vaſalli Dei, perpetuum quoque & capitale odium cum dæmone exercere, hoc bellum vt Paterpatratus initiò mundi Deus indixit, cùm dixit Serpenti; *Inimicitias ponam inter te & mulierem, & ſemē tuum & ſemen illius. b* quibus verbis prohibemur vllas cum dæmonibus inducias aut commercium habere. Idem nos docet Apoſtolus; *Nolo*, inquiens, *ſocios vos fieri dæmoniorum.* Idem nos in baptiſmo promiſimus, Sacramento adſtricti, Eccleſiæ nomine rogante Sacerdote, & patrinis pro nobis reſpondentibus non ſemel, Nos abrenunciare Satanæ & pompis eius. Cùm itaque hoc bellum initiò mundi conditi indictum, & initiò Eccleſiæ Chriſtianæ tuba Apoſtolica renouatum, & à nobis cùm in Eccleſia fuimus regenerati iureiurando votiuo ſit ſuſceptum ac promiſſum; ſequitur eum, qui cum hoſte pactum vllum aut familiaritatem colat; perfidiæ, transfugij, & apoſtaſiæ reum non minùs eſſe; quàm vel monachus votiuam deſerens profeſſionem, vel miles ad hoſtem tranſfugiens, vel Chriſtianus Mahumetiſmo ſe addicens. Tertiò moneantur non tantùm hoc Deo diſplicere, ſed ipſis quoque perniciosiſſimum eſſe. Dæmonum enim in homines odium eſt inexplebile, & à ſui lapſus tempore nunquam illud remiſerunt, nec vnquam remittent aut minuent: ſi permitterentur à Deo, omnes mortales interimerent; quod quia vident ſibi non licere, ideò aſſiduè hominibus animæ mortem moliuntur adferre per varias & multiplices peccandi illecebras; ne, qua excidere beatitudine, homines potiantur. Odij magnitudo patet ex vehementia & acerbitate cruciatuum aut vexationũ quas iutulere, quotieſcumque Deus illis permiſit, vt teſtantur Iobus, Saræ mariti, D. Antonius & alij inumeri. Pertinaciam odij docent, Iobus dicens; *Cor eius indurabitur tanquam lapis, & ſtringetur quaſi malleatoris incus d.* & Chriſtus Dominus; *vos*, inquit, *ex patre Diabolo eſtis, & deſideria patrie veſtri vultis facere. & ille homicida erat ab initio: & in virtute non ſtetit & non eſt veritas in eo. cùm loquitur mendacium, ex proprijs loquitur, quia mendax eſt, & pater eius e.* cùm dicit homicidam eſſe ab initio, ſignificat hunc eius perpetuum eſſe conatum, animas necare: circuire inſtar leonis rugientis & quęrere quem deuoret, vt ait D. Petrus. cùm addit veritatem in eo non eſſe, docet fruſtrà quem cum illo paciſci, qui totus ex perfidia conflatus eſt. Ideò cum ſemper velit nocere; certò tenendum nobis, illum nullis blandicijs, obſequijs, aut cultu homini reconciliari, placari, aut deliniri: ſed quando ſe beneuolum aut amicum fingit, tum maius malum hominibus moliri. Origenes *lib. 8. cont. Celſum*; Probabile eſt (inquit) dæmones, cùm ſint improbi, ne cultoribus quidem ſuis dexteram, datamque fidem ſeruaturos.

MONI-

a *Exo. 20. v. 5.*

b *Gene. 3. v. 15.*

c *1. Corin. 10. v. 21.*

d *Iob. 41. v. 15.*

e *Ioan. 8. v. 44.*

MONITIO III.

Ne iudices hos negligant punire, aut diſſimulent.

Pro l.5. ſectio. 4. QVando cõfeſſarij incidunt in Prelatos, Principes aut Iudices, nimis lenes, & remiſſos, & negligentes in ſectæ huius extirpatione: Monere illos debent, quòd ſint à Deo conſtituti ad vindictam malorum, & ſine cauſa gladium non acceperint: quòd mala quæ ex eorum negligentia orbi & Eccleſię inferuntur & gliſcunt quotidiè, ſeueriſſimè ab illis exigentur: & ad damnorum reſtaurationem teneantur. hoc peccatum directè & immediatè contra Maieſtatem Dei tendere; & idcircò non magis licere principi diuinam iniuriam remittere aut diſſimulare, quàm Prætori licet ſui Principis, vel militi ſui Imperatoris. Legem illã veteris Teſtamenti; *Maleficos non patieris uiuere*, a non eſſe dumtaxat iudicialem poſitiuam, ſed iudicialem iuris diuini & naturalis, & ideo non eſſe per legem Euangelij ſublatam. Iudicibus inferioribus non licere vitæ ſecuritatem rei huius delicti promittere, vt crimen ſpontaneè confiteantur & ſocios detegant: licere id ſolo ſummo iudici, qui lege ſuperior & ex cauſa iuſta, & quando hoc euidens neceſſitas vel vtilitas reip. poſtulat. Meminerint, ſi qua damna per eorum conniuentiam aut negligẽtiam a maleficis ſubditi patiantur, ſi qui necentur, aut ad conſortium criminis pertrahantur; ſanguinem hunc a manibus eorum Deum requiſiturum. Non hominis illos, ſed Dei iudicia iudicare. Cauendum ne fiant ſocij furum; & ne dum, vt Ioſaphat, his qui oderunt Dominum amicitia iunguntur, iram Domini mereantur. b videant ne audiant terrificum illud Prophetæ dictum Regi Achaz; *Quia dimiſiſti virum dignum morte de manu tua, erit anima tua pro anima eius, & populus tuus pro populo eius.* c Qui denique falſis opinionibus, & erronea ſua exiſtimatione decepti, conantur iudices abducere à cognitione, & vltione criminis huius; vel auctoritate, vel calumnijs; illi monendi vt reſipiſcant: ne & ſe conſcios eiuſdem delicti, vel fautores delinquentium, vel iuſtæ & Canonicæ contra hanc hæreſim inquiſitionis diſturbatores & impedimenta præbeant, cum periculo incurrendę excommunicationis. *c. vt inquiſitionis. de hæret. in 6.* Denique hos omnes honorem Dei negligere, & proinde ſolere a Deo negligi, & in maximas calamitates, & ignominias abijci iuxta cõminationem Heli Sacerdoti factam, 1. *Reg.* 2. *v.* 30. Quam hoc Babylonijs exitiale dixi lib. 5. ſect. 16. in fi.

a *Exo.* 22.

b 2. *Paral.* 19. *v.* 2.

c 3. *Reg.* 20. *v.* 42.

Nahum inter præcipuas cauſas excidij Niniuæ memorat, quod in ea Magi & malefici magni fierent *cap.* 3. *v.* 4. Eandem ob cauſam minatur Ieroſolymæ Michæas *c.* 5. *v.* 10. Propterea Cananæi deleti & pulſi ſedibus ſuis. *Deut.* 18. *v.* 10. Nunquam id impunè Regibus ceſſit; Saul non excidit regno niſi poſtquam Magiæ præſidia quæſiuit: tunc (ait Bleſenſis) *dum Pythoniſſam conſulit in montibus Galboe cum filijs meretur interfici. Sic Ochozias, qui ceciderat per cancellos, dum de vita diuturnitate ſcrutatur, vita eius tanquam tela texenda ſuccíditur.* ob maleficorum imitationẽ Manaſſes ſpecimen fit Regis calamitoſiſſimi, 4. *Reg.* 21. & 25. cuius peccatum etiam poſteri luerunt, nec pacari Deus potuit Ioziæ pietate 4. *Reg.* 23. Iezabelis veneficia nota, ſed & præcipitatam de feneſtra, laceratam a canibus. Longum ſit aliòs recenſere, Zoroaſtrem fulmen occidit Magiæ inuentorem. *Plin lib.* 30. *c.* 1 *lib.* 11. *c.* 42. De Ferrando Comite Flandriæ, de Guilhelmo Iuliacenſi, de Scotiæ Regibus aliquot, de Principe quem memorat Gerſon, actum ſuperioribus libris. de Muleaſſe Tunetano Rege, non paucis egit Paulus Iouius; de Vortigerno Rege Boethus *lib.* 8. De Græcorum multis memorat Petrarcha *lib.* 4. *rer. memorandar. c.* 1. 2. 3. Si Romanorũ Annales voluas, occurrent tibi plurimi, quibus hæc licentia exitij miſerrimi occaſio fuit. de Numa Põphilio, Plutarchus, *in Numa.* de Tullo Hoſtilio, Dionyſius, & Liui*li.* 1. De Nerone Plini. *lib.* 20. *Nat. hiſto. c.* 1.

1. *Reg.* 28. *v.* 8.
4. *Reg.* 1. *v.* 2.

Digitized by Google

c.1. & Suetonius *in Nerone*. De Valeria
no Nicephorus *li. 6. c. 10.* de Iuliano
Apoſtata idem Nicephor *li.10.c.29.* de
Camerar. opere ſucciſiue c.70. Licinio Niceph. *li.7.c.45.* De Fl. Ruf-
fino Tyranno, Claudian⁹ *li. 1. de laud.*
Stilichon. de Maxentio, de Heraclio &
alijs alij. Quid referã recentiora? Leo
poldum Auſtriæ ducẽ Friderici. III.
fratrem, nimis familiarem Magis, qui
dam narrat, ita a ſpectro perculſum
fuiſſe, vt paucis poſt diebus obierit.
Vvenceslaus Bohemiæ rex ſummo in
pretio voluptatis cauſa Zytonem &
alios habuit; cui quæſo Principi cun-
cta regni negotia infælicius ceſſere?
Creſpetus *diſc.7.* ſcribit cuidam ætatis
huius Principi mortuo inuentam ad
collum appenſam imaginem Theur-
gico ritu deuotam, qua ſe fælicem fo-
re ſperabat: quo tamen vix vllus cala-
mitoſior fuerit. Vltimus e gente Vala
ſia Rex quam inopinata, & crudeli, &
inaudita nece de medio ſublatus fuit?
memini me in *li. de geſtis eius Lutetiæ excu*
ſo legere; nullum apud eum in maiore
gratia fuiſſe, quam illum ipſum; qui
his artibus inſtructus ad honores graſ
ſabatur, & Regem ſuum his ipſis ini-
tiare conatus, feciſſet, niſi horror præ
ſentiæ dæmonum illum abegiſſet. Cõ
pſal.2.v.10 cludam cum Rege, Reges alloquens;
Nunc Reges intelligite, erudimini qui iudica
tis terram. Seruite Domino in timore, & exul
tate ei cum tremore. Apprehendite diſcipli-
nam; ne quando iraſcatur Dominus & perea
tis de via iuſta. Monet vt diſciplinam ap
prehedant. Hebraicè eſt NASSEKV
BAR נשקו־בר quod etiam ſignifi-
cat oſculamini filium. oſculari vero
idem quod honorare. Nimirum opti
me CHRISTVM honorantibus is ei
honorant qui hoſtus; Diaboli partia-
rios in uirga ferrea regũt & flagellãt;
qui Deũ non parcunt, hoc
enim eſt apprehendere
diſciplinã; quia hoc eſt
CHRISTI
doctri-
nam pure venerari &
ſequi.

MONITIO IIII.

Superſtitionibus vti quam noxium &
execrandum.

QVI parui faciunt diſcere ritu ſu-
perſtitioſos & eos exercere; mo- *Confer. cū li. 3. parte poſteriore.*
neantur omnium ſuperſtitionum &
vanarum obſeruationum inuentorem
eſſe Diabolum; qui principio mundi
ſtatim in idololatriam fere totum ge-
nus humanum pellexit. Sed cum hoc
eius imperium Dei filius deſtruxiſſet;
ad hoc enim apparuit filius Dei vt opera Dia
boli deſtrueret; a & paucis ante paſſio- a *1. Ioan. 3. v. 8.*
nem diebus dixit: *nunc mundus indica-*
bitur, & Princeps huius mundi eijcietur fo-
ras; b & hic fuit ſcopus Apoſtolicæ b *Ioann. 12.v.31.*
per totum orbem prædicationis: & ta
men cum imperio non fuiſſet imminu
ta vetus illa ambitio diuinitatis: pro
illa aperta & clara idololatria pene ex
tincta, tectam quandam ſpecie pieta-
tis & vtilitatis idololatriam inuexit,
artium ſuperſtitioſarum cupiditatem
& cultum. hanc ergo diram curioſita-
tem inuenit, & propagauit, primò vt
ſic poſſeſſionẽ animarum, qua vi cru-
cis deiectus fuerat, clanculum dolo
malo recuperaret. Secundò vt homi-
nes hoc pacto primũ & maximũ præ-
ceptum, & votum religionis quo ſe
Deo adſtrinxerunt in baptiſmo, viola
re aſſueſcerent. 3. vt ſpem, quam ho-
mines in Deo habere debent, amittãt,
& eam collocent in rebus iſtis vanis,
& ideò ſint Deo maledicti; qui *c odit* c *Pſal. 30.*
obſeruantes vanitates ſuperuacue. 4. vt ſic in *v.7.*
lethale peccatum pertractos, leo rugi- d *1.Pet.2.*
ens *d* deuoret, & decipiat hominem e *Pſal.103*
draco venenatus, quem Deus forma- *26.*
uit ad illudendum ei. *e* Hæc ſunt cõ-
moda ſuperſtitioſarum obſeruationũ,
& qui eas colunt, aut amant docent ſe
non CHRISTI, ſed diaboli diſci-
pulos eſſe, & eius magiſterium ama-
re, in eius ludo doctos eſſe, & alienos
à doctrina Eccleſiæ Catholicæ.

Mirum eſt aliquem poſſe his præſti
gijs ſe dare, qui norit exitum infeli-
cem Magorum & præſtigiatorũ. In-
uentor Magiæ Cham ſeu Zoreaſter,
fuit

Digitized by Google

fuit tandem ab ipſo dæmone, quē importunius ſolicitabat; igne ſuccenſus & concrematus, teſte *Clement. in libb. recognition.* de Simone Mago notiſſima res, quòd in aerem a dæmonibus ſublatus præcipitatiſque fractus cruribus cum ignominia & dolore interierit. Quæ de Cynope Mago, Prochorus; & de Zaroe & Arphaxat Abdias *li. 6.* tradidit prætermitto, vt & ea quæ de Oddone, Hollero, Metothimo Magnus Olaus *in Hiſtoria Septentrionali*; & de Sopatro, Eunapius *in Aedeſio*: de Orpheo, Mopſo, Amphiarao, qui omnes magi fuere, Ouidius, Seneca, Statiuſq; : de Pythagora Samio Laertius *in eius vita* & Cælius *lib. 19. Antiquita. c. 7.* Hēricum Cornel. Agrippam moriturum, a ſe canem ſuum Paredrium abegiſſe, cum hoc dicto; *Abi mala beſtia, tu me perdidiſti*; tritum eſt ore omnium. Ioannis Portantij obitus in Antuerpienſi carcere qualis, norſit ciues mei. Apud Guilhelm. Tyrium *lib. 8. belli ſacri c. 15.* duo magi volentes machinas Chriſtianorum incantare, primi illis interfecti. Apud Polydor. Virgilium anus ſaga coram omnibus a dæmone abripitur, vt alibi narraui. Apud Dubrauium *lib. 23. Hiſt. Bohem.* Zyto nobilis ille præſtigiator ad extremum a diabolo viuēs, cum corpore & anima de medio hominum fuit ſublatus. Ioan. Fauſtus famoſus magus his tēporibus in Germania tandē a cacodęmone lecto extractus noctu, & ſtrangulatus, inuerſa in tergum facie, domoq; tota concuſſa & penè euerſa, vt ſcribunt Vvierus, Camerarius, alijq;. Franciſc. Picus *lib. 5. de prænot.* auctor eſt ex relatione ſociorum qui adfuerant, Magū quendam a dæmone viuum ablatum, nuſquam vnquam comparuiſſe; dum curioſo cuidā, & non ſatis ſano Principi pollicetur, ſe Troiæ expugnationem & Hectoris cum Achille duellū, quaſi ſpectandum in orcheſtra, exhibiturum.

Tam hæc factoribus ſunt periculoſa: nec minus ijs qui ſpectandi talia ſunt auidi. duo tantum exempla adſeribam, vetus vnum, & nouum alterum. Scribit Lucianus *in Philopſeude*, de quodam Encrate; quod *cum vidiſſet Pancratem quendam Magum Aegyptium, multa miro facientem, ſe paulatim in eius amicitiam inſinuaſſe, adeò ut omnia ei propemodum arcana communicaret. Tandem autem magū hūc ei perſuaſiſſe: ut omnibus famulis in Memphi derelictis, ſe ſolus conſequeretur: neq; enim defuturos miniſtros, atque ex eo tempore, inquit, ſic vitam duximus. Cum in diuerſoriū quodpiam veniremus, homo accepto piſtillo ſeu pinace, aut peſſulo, veſtibus implicans, cum in id carmen quoddam dixiſſet, efficit, ut ambularet, utq; alijs omnibus homo uideretur. Illud ergo abiens, & aquam hauriebat, & cœnam parabat, inſtruebat atque in omnibus cōmodè ſubſeruiebat miniſtrabatq; nobis. Deinde, ubi iam ſatis huius miniſterij fuit, ſcobinam rurſus ſcobinam, ac peſſulum, peſſulum, aliud recitans carmen, reddebat. Hoc ego vehementer conatus, non inueniebam quo pacto ex illo expiſcarer. Nam id mihi inuidebat, quamuis eſſet in alijs facillimus. At quadam die in angulo quodam tenebricoſo deliteſcens clam illo, ſubauſcultaui propius incantationem illam: erat autem triſyllaba. Tum ille cum piſtillo mandaſſet quæ curanda erant, abijt in forū. At ego poſtridie illo apud forum occupato, acceptum piſtillum cum ornaſſem, ſyllabas illas ſimili modo pronuncians, aquam iuſſi ut hauriret. Tum impletam amphoram cum tuliſſet; deſiſte, inquā, nec amplius aquā haurito, ſed rurſus eſto piſtillum. At illud mihi haud amplius obtemperare uolebat, ſed aquā hauriebat continuè, quoad hauriēdo totam domū nobis impleret. At ego cum reſiſtere huic rei non ualerē (timebā autē ne Pancrates reuerſus, id quod ēt euenit iraſceretur) correpta ſecuri piſtillū in duas partes diſſeco: At utraq; pars amphorā ſumens hauriebat aquā, iamq; unius loco duo miniſtri mihi eſſe cœperant. Interea Pancrates ſuperuenit, ac re intellecta illas quidē in ligna rurſus, quemadmodū ante carmen erant, mutauit: at ipſe me relicto clanculum neſcio quo ſe ſubducens abijt.* Vides huic curioſitatem ferè cauſam fuiſſe, vt aquis ſubmergeretur. Cur vocas fabellam? cum potuerit in piſtillo Paredrus aliquis Mago famulari. Sed cape alterum, de iis quibus periculum præſentaneum fuit, ne ſe ipſos denaſarent. Philippus Camerarius *li. Operæ ſucciſiuæ c. 70.* ita ſcribit; *Cum aliquando Ioannes Fauſtus apud notos quoſdā diuerte-*

ret; qui de ipſius præſtigiatricibus multa audiuerant, ii petierunt ab eo, ut aliquod ſpecimen ſuæ Magiæ exhiberet. Hoc cum diu recuſaſſet, tandem importunitate ſodalitij neutiquam ſobrij victus promiſit, ſe illis exhibiturum quodcumque expeterent. Vnanimi itaque conſenſu petierũt, ut exhiberet illis vitem plenam vuis maturis. Putabant autem propter alienum anni tempus (erat enim circa brumam) hoc illũ præſtare nullomodo poſſe. Aſſenſit Fauſtus, iã iam in menſa conſpectum iri quod expeterẽt: ſed hac conditione, ut omnes magno ſilentio immoti præſtolarẽtur: donec illos iuberet vuas decerpere: ſi ſecus facerent, inſtare illis periculum capitis. Hoc cum ſe facturos promiſiſſent, mox ludibrijs ſuis huic ebria turba, ita oculos & ſenſus præſtrinxit; ut illis tot vuæ miræ magnitudinis, & ſucciplenæ in vite pulcherrima apparerent, quot ipſorum adeſſent. Rei itaque nouitate cupidi, & ex crapula ſitibundi ſumptis ſuis cultellis exſpectabant, ut illos iuberet reſcindere vuas. Tandem cùm iſtos leniculos aliquandiu ſuſpenſos, in ipſorum vaniſſimo errore tenuiſſet, ſubitò in fumum abeũte vite cum ſuis vuis, conſpecti ſunt ſinguli tenentes loco vuæ, quam vnuſquiſque apprehendiſſe uidebatur, ſuum naſum oppoſito supernè cultello: ita ut ſiquis immemor præcepti dati vuas ſecare voluiſſet, ſeipſum naſo mutilaſſet.

Quid plura? nihil ferè vnquam præſtigiatores faciunt, quin aliquid factu facile, ſed quod difficile ſit non facere, a ſpectatoribus aut Magiæ ſtudioſis poſtulent. Veluti, ne perſonas quę apparent alloquatur, vel manum porrigāt; ne circulo pedem efferant, & ſimilia, quę tamen, vt faciant, poſt illos illecebris dęmones, aut varii s terriculamentis, quaſi compellũt: Vt de Bauaris adoleſcentibus apud Cæſarium legi, et duobus Aremoricis bono loco natis Gentiliaci, cum puer Lutetiæ degerē, accidit, qui ab archihomicida ambo tunc præfocati, eo quod circulo pedem extuliſſent.

I nunc atque animam fraudi committe doloſę.

MONITIO V.

Vnde poterunt cognoſcere an a dæmone effectus exſpectetur, an a natura, an à Deo?

MOnendi ſunt rerũ iſtarum ignari Vanitatem et mendacium omne Deo diſplicere qui veritas eſt: dęmoni verò placere, qui mendax eſt et pater mendacij. *Beatus uir* (ait Pſalmiſta a) *cuius eſt nomen Domini ſpes eius, et non reſpexit in uanitates et inſanias falſas.* Vanitatē verò dici quotieſcunque homo facit vel dicit aliquid, boni conſequēdi, vel vitandi cuiuſpiam mali cauſa, quod vim nullam neque naturalem, neque ſupernaturalem obtinet, ad effectũ intentum, v.g. ſi quis in flumine ſeminet vel litus aret, dicendus eſt vanitatem operari, eo quòd arandi et ſeminandi finis ſeu effectus eſt meſſis et fructus perceptio, quem finem hęc eius actio nequit conſequi. ita ſi quis ut capitis dolorem pellat, faſcia linea, vel cartula alba cingat tibiam, aut ęgrũ inter ſarmentũ diffiſſum perducat, vel palmo cingulũ ęgri metiatur, clarũ eſt has actiones eſſe vanas et ſuperſtitioſas, quia nullam vim habent ad humorem noxium capiti moleſtũ inde expellendũ. Contra ſi applicetur capiti aqua roſacea, vel ad bilis expulſionem rubarbarum prębeatur, vel ad flegmata capite educenda per ſternutationem comedatur ſinapi, nō erit vana obſeruatio, ſed licitum remediũ, quia natura ad hoc vim hiſce rebus inſeuit. Sic etiam verba nulla vim naturalem habēt aliquid efficiendi more agētis phyſici: ſed quędam verba vim habent operādi ex inſtituto Dei, et iſte effectus eſt ſupernaturalis; quędam non tam vim habent ſupernaturaliter operandi, quam putātur ab imperitis habere. Prioris generis ſunt verba Sacramentorum, nēpe collationis baptiſmi, conſecrationis Euchariſtię, abſolutionis peccatorum etc. hęc verba licitè vſurpātur a Sacerdotibus ad effectum, cuius cauſa Saluator noſter illa inſtituit. Verum ſi quis hęc verba alio ad aliā intētionē ſiue finem

vide li. 3. p. poſte. q. 1. 3. et 4. ſect. 1.
a Pſ. 30. u. 5.

nem proferens transferret; eorum vſurpatio ſacrilega, vana, & ſuperſtitioſa forer; quia ad hûc effectum vim ſupernaturalem ea verba nô acceperunt. Vana quoque eſt prolatio aliorum verborum, quæ non ex vſu Catholicæ Eccleſiæ recepta. Si quis itaque vana huiuſmodi vel verba vel facta adhibet, ſuperſtitioſus eſt, & diabolicus eſt effectus operis; quod probatu non eſt difficile. Effectus iſte non eſt naturalis, quia quæ adhibita ſunt media naturalem vim ad eum non habent; nec eſt miraculoſus; & à Deo, quia teſtimonium illi nullum perhibet ſacra ſcriptura, nec Eccleſię Catholicę conſuetudo aut doctrina. Procedit itaque ex occulta quapiam ſpiritualis creaturę operatione: non Angelicę, quia Angeli ſemper faciût Dei voluntatem, & cum Deo mendaciû ac vanitatem omnem deteſtâtur: reſtat, vt operêtur hic cacodęmones, ſuperſtitionis inuentores & amatores. Quare, *qui hæc faciunt, Deum deſerût, & dæmonis doctrinæ, atq; imperio ſe ſubijciût, cuius auxilium expoſcunt, & opera vtuntur.*

MONITIO VI.

Quæ remedia tutiſſima.

SI quis afflictus vel vexatus ſit à maleficis ſeu à dæmonibus eorum opera, & pro remedio vel conſilio côfeſſarium conſulat: is illum inducat ad remedia Eccleſiæ conſueta, maximè ad emendationê malæ vitæ. Theologi monent a. duo conſideranda, Deum qui hęc mala permittit, & diabolum qui mala infert; nam nihil hic inferre poſſet, niſi ille permitteret, nec nocere poteſt, niſi in quê vt ſæuiat Deus permittit; nec plus illi ipſi nocere, quã quâtû Deus permittit. Minus longè poteſt, quam vult, aut iactat ſe poſſe. Pręclarè D. Antonius Magnus. *Nos nec eius pollicitationibus credere, nec eius minas formidare debemus. fallit enim ſemper, nihilq; uerum promittit. Nam ſi non in omnibus mentiretur, quomodo talia, & tam infinita promittens, hamo Crucis ut draco inuncatus à Domino eſt, & capiſtro ligatus ut iumentum, & quaſi mancipium fugitiuũ uinctus circulo, & armilla labia perforatus, nullum omnino fidelium proferare permittitur? Nunc miſerabilis ut paſſer ad illudendum irretitus à Chriſto eſt, calcaneo Chriſtianorum ſubſtratus gemit, ille qui uniuerſa maria à ſe abſorpta plaudebat: ille qui manu ſua terrarum orbem teneri gloriabatur, ecce à nobis uincitur: ecce me aduerſum ſe prohibere non poteſt diſputantem.* Nimirum ligatus eſt à Deo, mucro latronis retuſus ab eo per quê, cum quo, & in quo facta, quæ fiunt, omnia. Tibi homo imputa quod in te poſſit; quòd in te vt poſſit Deus finit. *Si alligatus diabolus eſt* (inquit B. Auguſtin. ſerm. 197. de Temp.) *quare tantum adhuc præualet? Verum eſt fratres cariſſimi, qui multùm præualet, ſed tepidis, & negligentibus, & Deum non timentibus in ueritate, dominatur. Alligatus eſt enim tanquam cathenis innexus canis; & neminem poteſt mordere, niſi qui illi ſe mortifera ſecuritate coniunxerit. Iam uidetur fratres, quia ſtultus eſt homo ille, quem canis in cathena poſitus mordet. Tu te illi per cupiditates, & uoluptates ſæculi* (addo pacta, ſuperſtitionesve) *noli coniungere, & ille ad te non præſumet accedere.* eadem habet Cæſarius *lib. 5. miracul. cap. 52.* Certe quoad Deum, cauſę cur permittat, eſſe ſolent, vel peccata, vel probitas famulorû eius; propter peccata permittit vt puniat præterita, vel vt arceat à futuris alioqui: probitatis verò gratia permittit, vt magis humiliêtur, vel vt probetur eorum côſtantia & fides. ob has cauſas Deus dæmone vtitur, tanquam lictore aut carnifice bonorum. dæmon autem alium longè finem ſibi proponit, & Dei voluntatem gnarus exſequitur non cogitans hęc ad ſalutem humanam & gloriam diuinam à Deo dirigi, ſed conatur exſaturare malitiã ſuam, & odium explere nocêdo hominibus, & ſimul ſi queat in ſuperſtitionem aliquam illos pertrahere. Itaq; non poteſt ſalubrius conſiliû iniri, quàm, quo quis & Dei voluntatem perficiat, & dęmonis proteruiam atque odium eludat. hoc autem præſtant remedia Eccleſiaſtica. vt exempli cauſa, ſi qua domus ſpectris aut alia dęmonum infeſtatione ſit inquieta;

a *Cyruelus lib. de ſuperſtit. p. 2. c. 1*

ta; ſtatim inquilini conſcientiam excutiant, conterantur, & de peccatis confeſſionem inſtituant, & omnia de domo remoueant, quæ Deo queant diſplicere; deuotè inſuper ſe Deo cõmendent, & Deiparæ, & Sanctis: & interea dum durat vexatio, quotidie mane, ac veſperi Sacerdos quiſpiam habitu Sacerdotali indutus, cum ſtola, Cruce, & aqua benedicta accedat, & luſtret omnia domus cubicula, & loca alia, recitans deuotè, Pſalmum; *Qui habitat in adiutorio altiſſimi*; & Euangelium Sancti Ioannis, *In principio erat verbum*, & alias precationes pias; & exorciſmos; qui Dominicis diebus in benedictione aquæ contra dæmonum vim, & inſidias leguntur: ponantur per ſingula præcipua domus loca rami Palmarum benedicti, & candelæ benedictæ; iubeantur dici Miſſæ à varijs pijs, & Deũ timentibus pro quiete familiæ illius, & vt Dei ira ceſſet, & mittat cuſtodem Angelum ſuum, qui domo illa dæmonem exturbet: caueãt autem ne cum dæmone ſermonem vllum miſceant, vel loquenti quidquam reſpondeant: multoq; magis caueant ne quem Magum, aut vlla ſuperſtitioſa vexationi reprimendæ remedia accerſant. Sed magna ſpe, & fiducia in Deum, miſericordiam eius ſumma cum patientia præſtolentur. *Sic Cyrulus d. c. 1. in fine.* Sed hæc remedia fuſius nobis nunc non ſunt probanda, quia id præſtitimus ſupr. lib. 6.

MONITIO VII.

Pro ijs qui curioſi ſunt diuinationum, & ſecretorum.

Vide lib. 4. q. 4. & ſeq. TAles moneantur, etſi deſiderium ſciendi (teſte Philoſopho) cunctis naturale ſit; tamen id moderandum eſſe habenis legis Dei, & rectæ rationis; quibus niſi frenetur, infrenis equi more nos cupiditas hæc in præceps abripiat. Legi diuinæ, & rectæ rationi conſentanea regula eſt, Non velle, aut conari ſcire quæ lumine naturæ ſcire non poſſumus, & diuina ſolummodo reuelatione ſciri queunt: & in illis ipſis quorum ſcientiam poſſumus labore noſtro, aut induſtria conſequi, rectum, & probum diſcendi modum tenere; ne regiam tutamque viam deſerentes inani labore quærendi defatigemur, & per inuia, ac deuia ablati optatam metam nunquam curſu contingamus. hæc docemur à Spiritu ſancto, cuius ſunt iſta; *Sicut qui mel multum comedit, non eſt ei bonum: ſic qui ſcrutator eſt maieſtatis opprimetur à gloria* a. & alio loco; *Altiora te ne quæſieris, & fortiora te ne ſcrutatus fueris: ſed quæ præcepit tibi Deus illa cogita ſemper, & in pluribus operibus eius ne fueris curioſus. non eſt enim tibi neceſſarium, ea quæ abſcondita ſunt videre oculis tuis. In ſupervacuis rebus noli ſcrutari multipliciter. Plurima enim ſuper ſenſum hominum oſtenſa ſunt tibi. Multos enim ſupplantauit ſuſpicio illorum, & in vanitate detinuit ſenſus illorum* b. Myſteria fidei, & ſalutis, fide nobis credenda ſunt, & à Deo reuelata fuerunt Eccleſiæ ſuæ. Alia occulta quædam Deus nulli reuelat, ſed ſibi reſeruat, vt ſecreta cordium, futura mere cõtingentia, &c. & hæc citra reuelationem ſciri arte, vel ſcientia vlla nequeũt. Et hæc conari ſcire eſt vanũ & inane; & artes ad hoc nitentes ſunt ſuperſtitioſæ. Aliæ res ſciri poſſunt ſtudio, diſciplina, & experiẽtia; in his cauẽdum ne ſine labore, aut vſu, vel doctore, ea conemur ſcire per media illicita, vt ſunt ars Notoria, & ſimiles diuinationes, de quib. egimus toto li. 4. Harum rerum talem ſcientiam à dæmone infundi, ſeu tradi patet, ex reb. quas prædicunt; quas cum nequeant ſcire luce naturę, nec acceperint diuina reuelatione; conſequens eſt ea diſcere à dęmone: qui (vt foueat ſuperſtitionem) eo quòd vtãtur ſignis ab ipſo inſtitutis, etiam ignaris, nec ſentientibus illis phantaſiam mouet, vt hoc, vel illud dicant, vt docet D. Auguſtinus *lib. 2. de doctr. Chriſtiana.* vnde ſequitur eum qui vult huiuſmodi ſcire, conſentire in magiſterium diaboli, ſeque eius diſciplinæ tradere, & Deum doctorem, atque Dominum deſerere, & à fide apoſtatare. ſtulti ſunt qui dæmonum reſponſis credunt, quia fallere

dæmo-

a *Prou. 25. v. 27.*

b *Eccleſ. 3 v. 22.*

Digitized by Google

dæmonum eſt. Sic fefellere Cræſum, & Pyrrhum, teſtibus D. Hieron. *in c. 41. Eſai.* D. Auguſtino *3. de ciuit. Dei*, Lactantio, & alijs; Manfredum teſte Pico *li. 4. de Prænotio. c. 9.* Indos apud Oſorium *lib. 2. hiſtor. Luſita c. 15.* Ferrātem Comitem Flandr. & alios quos *lib. 4.* memoraui.

MONITIO VIII.

Pro ijs qui ſcientiam infuſam affectant certis ritibus ſine labore, &c.

MOnendi primò, curioſitatē ſciendi non neceſſaria, non modò non vtilem, ſed valdè noxiam eſſe ſolere. Spiritum ſapientiæ, & intellectus à ſolo Deo exſpectandum; quo non qui volunt, ſed quos placet, ſolet implere.

c. 19. v. 21. *Melior eſt homo*, ait Eccleſiaſticus, *qui minuitur ſapientia, & deficiens ſenſu in timore; quam qui abundat ſenſu, & tranſgreditur legem altiſſimi.* Et veriſſimum illud D. Hieronymi, neſcio vbi; *Meliùs eſt neſcire aliquid quam cum periculo* (ſcilicet animæ) *diſcere.* vt & illud D. Proſperi;

de gent. vocat. *Non ſunt ſcrutanda, quæ Deus occulta eſſe noluit; quæ autem manifeſta fecit, non ſunt negligenda: ne & in illis illicitè curioſi, & in his damnabiliter inueniantur ingrati. De altitudine diſcretionis Dei non conturbabitur cor humilitatis noſtræ, ſi firma & ſtabili fide tenebit; omne iudicium Dei iuſtum eſſe ſecretum: ut ubi inueſtigari non poteſt, quare ita iudicet, ſufficiat ſcire, quis iudicet. Lauda & venerare quod agitur, quia tuum eſt neſcire cur agitur.* Sanè ſcrutatores huiuſmodi diuinorum ſecretorum, mergi ſolent inuadabili profundo. Nec minùs periculoſum eſt nouos ſciēdi modos, quā nouas doctrinas inuenire, de quibus

1. Timot. 4. v. 1. ab Apoſtolo præmoniti ſumus fore, qui ſectarētur *doctrinas dæmoniorū*. quid aliud faciūt qui doctoribus dæmonib. vtuntur? Audiant Chryſoſtomū explicantem illud Saluatoris,

Mar. 1. v. 21. *obmuteſce & exi ab homine*; *Salutiferum hoc nobis* (ait) *dogma datur, ne credamus dæmonibus, quantūcunq; denuncient ueritatē.* caueant ne irritent

Pſ. 105. u. 28. *Deum in adinuentionib. ſuis, & multiplicetur in eius ruina.* caueant ne; quod deplorat Richardus Victorinus; *Veritatem quærant non in ueritate, ſed in uanitate: quæſitam inueniant non ad ueritatem, ſed ad uanitatem, & quod miſerrimum eſt, in uerbis uitæ lucra mortis negotientur.*

Præterea tales admonendi ſunt, ſubeſſe periculum ſuperſtitionis, & tentationis Dei. Nam qui ſcientiam quærunt, modis inſolitis, vtrique ſe periculo exponunt. Naturaliter ſcientiæ paullatim, ſucceſſu temporis, lectione, auditione, & experientia acquiruntur (vt rectè Ariſtoteles *a*:) *a libr. 4. phyſic.* petere à Deo vt infundat, ſicut Danieli & Salomoni fecit, eſt petere vt ſine neceſſitate miraculum edat; quod eſt tentare Deum. Adhibere orationes, aut alia, ad hoc non inſtituta à Deo aut Eccleſia, eſt vanitatem quærere & mendacium diligere (vt ait Pſalmiſta) & proinde ſuperſtitioſum. Orandus itaque Deus, & nobis ſimul naturali conatu elaborandum. Nam facientes Deus adiuuat. Periculum magnum eſt, ne *arti memoriæ* (quæ tradi poteſt præceptis locorum & cellularum ad hoc accommodatis) aliquid ſuperſtitionū *artis Notoriæ* admiſceatur: hoc ergo, vt caueant, monēdi.

MONITIO IX.

Pro ijs qui ſunt cupidi corporeæ ſalutis, honoris, aut pecuniæ, aut gratiæ acquirendæ vel recuperandæ, & ad hoc utuntur medijs ſuſpectis Salmatorum, ſeu Salutatorum, de quibus actum *li. 1. c. 3. quæſt. 4. uel etiam Periaptorū*, de quib. *ibid. c. 4. q. 5.*

INculcanda diligenter illis eſt hæc regula; *In omni ægritudine, aut iactura bonorum fortunæ uel corporis, quæ ſolent hominibus à Deo, ut flagella peccatorum, & mala pœnæ infligi; ſeruos Dei ad duo debere præſidia confugere. Primò* quærere & inueſtigare modos, & remedia cuncta, quæ naturalis ratio hominem docet, vt ſe hoc periculo vel noxa liberet. *Secundò*, ſedulò & feruenter commendare Deo & ſanctis perſonam ſuam, familiam, & bona, & orare; vt cæleſti ſua ope & liberalitate ſuppleat, & præſtet, id quod humana imbecillitas nequit conſequi: Quoad primum er-

Iunge hæc ijs quæ dicta libr. 6. cap. 2. libr. 3. ſect. 8. q. 4. & lib. 4. part. 2. q. 4. ſect. 3.

gò moneantur adhibere humanam naturalemque diligentiam, ipſi per ſe ſibi non deeſſe; & prudentiores conſulere; quoad valetudinem, pharmacopolas, medicos, chirurgos: quoad iacturam aliorum bonorũ, amicos, & alios qui prudentia, & vſu, experientiaq; pollent. Quoad ſecundum, ſeu ſpiritualem diligentiam; confugiant ad orationes, ieiunia, & charitatis opera; cõfidant in Deo, ſperent ab eo remedium; curent orari à perſonis pijs, religioſiſque; miſſas ad eam intẽtionem dici; denique omni ſtudio conentur Deo quàm maximè placere. *talibus enim hoſtijs placatur Deus*. docet nos hoc ipſum S. S. in Eccleſiaſtico; *Honora Medicum propter neceſſitatem. Etenim creauit illum altiſſimus. A Deo eſt enim omnis medela, & à Rege accipiet donationẽ. Altiſſimus creauit de terra medicinam, & vir prudens non abhorrebit illam. Ad agnitionem hominum virtus illorum, & dedit hominibus ſcientiam altiſſimus, honorari in mirabilibus, in his curans mitigabit dolorem, & unguentarius faciet pigmenta ſuauitatis, & unctiones conficiet ſanitatis*. En primum quòd diximus de diligentia naturali: de altero, nempe morali diligentia, ſequitur; *Fili in tua infirmitate non deſpicias te ipſum, ſed ora Dominum, & ipſe curabit te. Auerte à delicto, & dirige manus, & ab omni delicto munda cor tuum*. Hoc intelligendum de omni damno quorumcunque bonorum. Igitur cùm hæc homo præſtiterit, patienter ferat, & voluntatem ſuam diuinæ ſubijciat, certus, ſe, ſi magis expediat, liberandũ; ſi non liberetur, id ſibi vtilius eſſe. Moneantur, ſi alijs illicitis remedijs conentur vti, tũ illos à Deo, quo inuito conãtur ſanari, ad dæmonem confugere. Malè etiam ſibi cõſulunt, quia perdunt fructum patiẽtię, qui maior eſt, & melior cunctis corporis, aut fortunæ bonis. ſtulti ſunt, quia vt corpus ſanent, animam necant. Quid ſtultius, & impudẽtius, quàm ſi Deo dicerent; Quia tu me ſanare non vis, transfugiam ad hoſtem tuum, & ab illo ſalutem petam? hoc non verbis, ſed pertinaci conatu dicũt. Hi tandem adeò diuinam iram inflammant pertinaci cupiditate, vt Deus, vel ſinat illos à dæmone necari, cuius rei exempla dedi *lib. 6. c. 2. ſect. 3. remedio*. 8. & 9. vel, quæ grauior adhuc eſt pœna, ad eorum ſummum malum ſinat illos, quod experunt, ope dæmonis conſequi. Sed dies veniet, quando intelligẽt longè ſibi vtiliùs fuiſſe morbo affligi, immò & per ſummos diuturno tẽpore cruciatus emori, quàm ſuperſtitioſis artibus ſanari.

Eccleſ. 28. in princ.

MONITIO X.

De exorcizatoribus, ſeu coniuratoribus energumenorum.

QVoniam nonnullis in locis multi abuſus irrepſere in exorciſmos legitimos, & Catholicos, contra Apoſtolicæ Romanæ Eccleſiæ conſuetudinem; quædam monendi ſunt, quibus harum rerum inſpectio, & cura incũbit. Suppono, Saluatorem noſtrum dediſſe ſponſæ ſuæ Eccleſiæ poteſtatẽ dæmonia de corporibus pellendi, *Luc. 10. n. 10. & Mar. 16. n. 17.* hanc poteſtatem verò ab Eccleſia conceſſam duntaxat clericis; & nõ omnibus, ſed Epiſcopis, Sacerdotibus, Diaconis, Subdiaconis, & exorciſtis tantùm. Vnde apparet ijs, qui ſaltem *Exociſtarum* in gradu non ſunt, hanc facultatem non competere iure ordinario: ideoq; neceſſe eſſe, vt qui illam velit cõtendere ſibi datam, & conceſſam à Deo, is extraordinarij iuris, ſeu priuilegij documenta debeat oſtendere talia, vt iudicio Eccleſiæ idonea cenſeãtur. Quoad eos verò, qui hoc officium iure ordinario acceperunt, non plùs poteſtatis vni competit hac in re, quàm alteri; niſi quod honeſtas, & recta Eccleſię cõſuetudo poſtulat, vt coram ſuperioris ordinis clerico, minoris gradus clericus, ipſo id inuito, non attentet.

Vide li. 6 c. 2. q. 3. ſect. 3. litt. T. & li. 2. q. 30.

Ex his ſequitur ſuſpectos eſſe pacti dæmoniaci, primò laicos, ſeu clericos non præditos ordine Exorciſtarum; qui hoc munus quaſi ex officio, aut peculiari gratia, donovè Dei vſurpãt: illos quoq; clericos, & religioſos, qui quaſi ſibi peculiare vindicant; dicentes, ad exorcizãdũ, plùs virtutis natu-

rali

ralis uel ſupernaturalis ſibi eſſe, quam ceteris eiuſdem ordinis, aut gradus.

Solent huiuſmodi, peculiares exorcizandi formulas & ritus habere, diuerſos a communis Eccleſiæ ritibus & formulis, quæ ſunt diligenter ab Epiſcopis examinandæ, & non permittēdæ facilè, niſi iudicio piorum & Doctorum virorum ſint approbatæ. Vehemens ſuſpicio eſt, his eſſe pactum cum dæmonibus, vt talibus obſeruantijs ſe fingant compelli exire. Cauſa dæmoni eſt, quia dum iſti ſic publicè coniurant, ſemper in frequenti corona adſtantium aliquid lucri facit. Accedunt multi, vt ſermones, quos vltro citroque miſcēt exorcizator & diabolus, audiant: gaudet dæmō, quia ſolet aliquos fidei aut morum errores ſpargere, aut ſaltem impetrare vt faciant aliqua ſuperſtitioſa, vana, ocioſauè; diffamat innocentes, nocentium occulta crimina reuelat, vt malè de illis ſuſpicentur ceteri; inſtigat quoſdam ad carnalia, quoſdam ad auaritiam dictis ſuis; bonos fingit ſe timere, vt impellat in ſuperbiam. Monendi ergo vt abſtineant exorcizatores ſuperfluis colloquijs, & terminis illis actuum iudiciariorum, quibus iubent dæmonē nūc exire, & iterum ſe iudicio poſtea tali die ſiſtere. 2. vt abſtineant formulis illis nouis & inſolitis ac ſecretis, & non approbatis Eccleſiæ iudicio. 3 vt a Luc. 4. v. 35. ad exemplum CHRISTI *a* paucis iubeāt Dæmonem tacere & exire, nec garriendi præbeant vel cauſam vel poteſtatem. Videntur autem monendi quoque Prælati & Iudices Eccleſiaſtici, ne in diocęſibus ſuis permittant eſſe aliquos priuatos; qui quaſi ex officio & virtute peculiari exorcizent. Nam hoc eſt officium proprium paſtorum Eccleſię; & in eorum abſentia cunctorum qui ſaltem ordine exorciſtarum præditi ſunt; qui non vim naturalem, ſed ſupernaturalem ad hoc, in Sacramento Ordinis acceperunt. Priuati verò monendi ſunt, vt a pſeudoexorciſtis huiuſmodi ſibi caueant, neque accedant ad eorum conuentus; b Deut. 18. v. 11. quia cùm Deus prohibuerit ne pythones audiamus, *b* hoc etiam prohibuit ne energumenorum huiuſmodi in corporibus loquentes dæmones auſcultemus: item ſi fortè acceſſerint, monēdi ſunt omnes, ne quam mendacij patri fidem præſtent, neue quid faciant eorum; quæ ille præcepit faciēda, quia ipſe præcepit, maximè quando mentitur ſe defuncti animam eſſe: quod ſemper eſt falſum. Si iubet faciamus aliquid, ad quod faciendum lege iuſtitiæ, vel charitatis aſtringebamur, id faciendum etiam illo nihil dicente fuit, ſi aliquid boni, ad quod non tenebamur, quod facere ſit meritorium, licebit facere, quia natura ſua licitum & meritorium erat. Tutius tamen foret aliquando iſta ſecundi generis cōmutare in alia, vel prætermittere, ne quid fraudis inſit in dæmonis conſilio uel iuſſu, quod non videamus. Moneatur ipſe exorciſta non minus quam ceteri, nihil curioſitatis aut diſcendi cauſa dæmonem interrogare, aut ab eo exquirere, licet id honeſtiſſimum ſit & utile uideatur: quia non licet familiaritatem cum eo inſtituere, vel eius diſcipulum eſſe, uel eius conſilium, aut auxiliū petere. Niſi ſi fortè, virtute Chriſti, vi cogatur & iubeatur dicere ueri aliquid, quod ad ſpiritualem ſalutem adſtantium prudens & pius exorciſta merito iudicet pertinere, vt uidemus CHRISTVM *Luc.* 8. nomen dæmonis interrogaſſe: vnde conſuetudo inualuit nomen dęmonis exquirendi.

Quoad ipſum exorciſmi modum, moneantur ſequi *Paſtorale ſuum*: ſed prius medicorum iudicium audiant, an uideatur uerè energumenus.

Hęc quę dixi de energumenorum exorciſtis, pleraque locum habent etiam in exorciſtis nubium, quæ tempeſtates & proceллas, grandineſque adductu rę uidentur, item ijs, qui coniurant ſeu exorcizant locuſtas, et aliæ inſecta agris damnoſa: de quibus quę peculiaria ſunt proximo monito expediam.

MONITIO XI.

De coniuratoribus nubium & inſectorum.

QVoad nubium coniuratores, qui iactitant ſe vim habere nubes a certis locis expellendi, repellēdique; eorum iactantia facilè cōuincitur. primò, ſi interrogētur, an nubes illę ſint naturalibus ex cauſſis ortæ, an ex maleficio & opera dæmonis? ſi dicant ex naturalib. cauſſis; ergo exorciſmus fertur contra Naturæ auctorem Deum; quod blaſphemum & ſacrilegum; & vim habeat naturalem contra nubes neceſſe eſt, aut ſupernaturalem. Super naturalem non accepit a Deo, qui ſibi contrarius non eſt; nec a bonis Angelis: ergo a dæmonis ope vis illa prouenit: ſi nubem dicant ex maleficio ortā & moueri a dęmone. Vnde ſciunt, niſi ex pacto? Secundò interrogētur, ſi notitiam habent & potentiam pellendi malas nubes, cur non etiam norunt & poſſunt adducere & euocare, tempore ſqualoris ac ſiccitatis, in agros nubes bonas & ſalutares? Tertiò cur nō etiam fulmina & ignem de cœlo cadētem, ac incendijs domos abſumentem valeant arcere aut exſtinguere? 4. cur non ſciant etiam coniurare ventorum turbines, & aquarum eluuiones, quibus ſata & domus, & arbores, ſternuntur & abripiuntur? nam vt nubes illæ aliquando a malis Angelis, permittente Deo, formantur & immittuntur; ſic & alia iſta, vt ex Iobi ſacra hiſtoria docemur. cur igitur, ſi ad hominū cōmune bonū hęc ars aut poteſtas a Deo illis tributa, beneficētia Dei ad vnum hoc ab illis reſtringitur? Vnde apparet illos hæc ex pacto operari. Moneātur itaque ceteri, vt ab eorum conſortio abſtineāt, & ne tales exorciſtas ſuſpectos, vel pretio, vel prece conducant: ſed vtantur contra nubes huiuſmodi armis conſuetis Eccleſiæ, nempe benedictiones, preces, letanias, vitæ emendationem, & opera pia, ac ſatisfactoria, ieiunij, diſciplinarum &c. adhibeant; quę remedia etiam ſunt vtilia contra cetera illa quæ diximus mala & pericula. Parochi locorum indicant & celebrēt proceſſiones, & ſacrū canāt pro ſerenitatis & fertilitatis impetratione, & ira Dei auertenda. Cantentur in templo deuotè Pſalmi accōmodati, *vt Cāticū graduū, Miſere mei Deus Qui habitat in adiutorio altiſſimi, Libera me de inimicis Deus meus*, & *Deus miſereatur noſtri*, & ſimiles. Legantur Euangelia accommodata, vt de ſedata a Chriſto maris tēpeſtate; fiat proceſſio per clauſtrum Eccleſiæ; canantur Letaniæ, & recitentur collectæ propoſito ſeruientes; inuocentur Sancti loci patroni, & quorū illic reliquiæ honorantur: quas tamen tutius fortaſſis & honeſtius ſit foras in tempeſtatem & pluuiam non proferre; præſertim Venerabile Sacramentum (quanquam deuotionem id citra irreuerentiæ & iacturæ periculū facientium, pro more regionis, putem ſeruādum) & hæc omnia intra templi ambitum perficere, vbi & minor diſtractio, & deuotio maior eſſe ſolet; nec minus audiet Deus in templo, quā foris: cauēdum uerò maximè, ne cum nubib. colloquia inſtituantur; ſed ſermo omnis cum Sanctis & Deo ſit. Mēſibus autem quibus ſolent hæ noxiæ nubes eſſe frequentiores, vt Vernis & Autumnalibus; aſcendāt parochi quotidie manè turrim templi, vnde agros parochiæ queant intueri, & non cōiurent aerem; ſed benedicant agris & terminis ſuæ diocœſis; recitent pſalmos aliquot, euāgelia, & collectas, & aquā benedictam more ſolito in aerem, & terram iaciant: & meridiano tempore campanam pulſent; ut parochiani ad templum ueniāt Deum oraturi: ut fructus terræ Deus conſeruet. Campanę quoque pulſentur: qua de re, actum *lib. 6. cap. 2. q. 3. ſect 3. FF.*

vide li. 6. c. 2. litt B & lib. 4. p. 2. q. 4. ſect. 8. & vide Mart. de Arles li. de ſuperſtit. paullo ante med.

Alij ſunt, qui vindicant ſibi artem quandam aut poteſtatem peculiarem vt à Deo conceſſam, expellendi, necādique campi bruchos, locuſtas, cantaros, & alia inſecta atque uermina, quę fructus, & radices, & ſemina depaſcūtur, & ſpem agricolarum deludunt: et tales multis in locis ſolent à ruſticis quotannis magno pretio acceerſiri. Praxis eſſe ſolet huiuſmodi. Impoſtor iſte ſe iudicem conſtituit, comparere

coram

Digitized by Google

coram eo duo procuratores, vnus cauſam populi agens fungitur vice accuſatoris: alius a vicario Epiſcopi, uel regio officiato loci cõſtitutus, vicem ſubit rei, pro locuſtis ſeu aliis inſectis. litem conteſtantur, & ſeruantur proceſſus ordinarij omnes tricæ, & morę, ac dilatorij termini. tandem in cauſa concluditur, & bellus Iudex fert ſententiam, qua inſecta illa iubet intra certũ dierum ſpatium terminis illius territorii excedere, ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ &c. Superſtitio hic apertior eſt, quã ut queat tegi. Quare monet Ciruelus (è quo pleraque ſuperiora monita ferè deſumpſi) unanimiter omnes ſanctos Doctores hæc damnare; eo quòd lis inſtituatur cum creatura irrationali, quæ quid agatur nec ſcit, nec ſentit, nec poteſt intelligere; & cũ illa inſecta naturaliter naſcantur, iniuſta eſt excõicatio, nec mortaliter nec venialiter peccãtium; blaſphemum uero eſt hanc ſacram Eccleſiæ cenſuram ſic deriſui & ludibrio habere, non ſecus ac ſi quis ſub pęna excõmunicationis iuberet canib. ne latrarent, & lupis ne vlularent, aut vulpem abſolueret a rapinis gallinarum &cet. denique conſtat omnia hæc acta iudiciaria nec naturalem, nec ſupernaturalem uim habere contra huiuſmodi inſecta. *vide quæ fuſius diſputatu contra Malleolum lib. 3. p. 2. q. 4. ſect. 9.* Moneantur uti potius remediis tum Eccleſiaſticis, tum naturalibus. Naturalia docent libri Geoponicorum, ut v. g. folũ vinearum ſæpe expurgare euulſis omnibus herbis uineæ innaſcentibus; ipſos trũcos & ramos vinearum diligenter putare, & aliquando decorticare, & falculæ, aliorumque ferramẽtorum, quibus utũtur, ferrum inungere urſi pinguedine, aut ſaltem aceto forti contuſis aliis cõmiſto; excutere inſecta, ſuppoſitis lãcibus uel teſtis, aceto alliato plenis; folia præſcindere in quib. ſunt ſemina verminum; & ſi iam in folliculis ſunt ſemina, folliculos ablatos extra vineas cremare; caprifici radices appendere uitib. ſuffumigare vites & arbores cera & ſulfure accenſis, & uẽto capto qui diſpergat fumum per vineam & agros; vel aliis etiam ſimilib. uti acribus & grauibus ſuffitibus: ſepelire in horto, uel uinea, trib. aut pluribus locis inteſtina pecorum, ita ut pars non exigua emineat ſupra terrã: & cum eò confluxerint inſecta, ſimul illic igne exurere, & alia quæ norunt boni olitores, vinitores, & agricolæ. Pro Eccleſiaſtico remedio, licebit illud deſumere ex ſequẽti hiſtoria, quã idem Ciruelus memorat. Multis olim annis, Cantabriam, totamque Hiſpaniam Tarraconenſem infeſtatam a uermibus fuiſſe, qui quotannis fructus omnes terrę abſumebant. Miſere itaq; Cantabri, & Celtibri ad Sedem Apoſtolicam petentes conſilium, quid facto foret opus. Motus eorum precib. Pont. Rom. eo miſit Legatum Epiſcopum Oſtienſem nomine Gregorium, uirum eximia prudentia & ſanctitate: Qui, ut in Hiſpanias aduenit, crebris concionibus populos illos a uitiis suarijs ad ſeriam poenitentiam perduxit, præſertim publicorum flagitiorũ: poſtea inſtituit fieri proceſſiones publicas ſæuientium in tergum flagellis: indixit aliquot dierũ eleemoſynas ieiunia, preceſque: demum veſtitus ornatu Pontificio Miſſas in altari portatili in ipſis agris dixit, qui magis erant calamitoſi. ſic fugauit necauitque multitudinem inſectorum, adeo ut multis poſt annis immunes omnino agri fuerint. Solent in his partibus Sancti huius opem implorare: conſultumq; fuerit aliis quoque locis hanc eius methodum & exemplum ſequi.

MONITIO XII.

Quæ cauenda in precibus & orationibus uana obſeruantia?

ORationum quoque Sanctitatem Diabolus multis ſuperſtitioſis circumſtãtijs ſolet violare: aliquando violat malo fine propoſito, vt cũ quis orat aut celebrari curat miſſam ad exitium alicuius; aut vano, ut ad ſciendũ aliquid boni ſucceſſus &c. Moneãtur ergo in orationib. attendere ad ſequẽtia axiomata.

p. 3. de ſuperſtit. c. 10.

vide li. 6. c. 2 q. 3. ſect. 3. litt. Z. & li. 3. p. poſte. q. 4. ſect. 2. & ſect. 8. et 9.

Pri-

Primũ peccatum orationis eſt ratione materiæ, quando petuntur res illicitæ aut noxiæ; quæ repugnant honori aut præceptis Dei, aut caritati proximi; aut quando res indifferentes (verbi gratia diuitiæ, honor, doctrina &c.) petũtur abſolutè, aut pertinaciter, nimiſque inſtanter; aut quando petũtur inſtanter res, de quibus iuſtum dubium eſt, an ſint homini ad ſalutem profuturæ.

Secundum eſt ratione formæ, quando cõtinent uerba vel ſenſus verborum aliquid falſum, mendax, fidei, uel naturali rationi contrarium; vel nomina barbara, & ignota, aut nugas & ineptias: quia hæc omnia ſapiũt blaſphemiam.

Tertium peccatum eſt ratione modi ſeu cerimoniarum, quæ adhibentur; quando illæ ſunt uanæ & præter vel contra cõmunem Eccleſiæ conſuetudinem, ut ſi neceſſario debeant fieri certo ſtatu corporis, certis horis vel diebus non interruptis, brachijs certo modo expanſis, oculis in certum locum defixis, cũ tot candelis talis vel talis coloris: & ſimilibus, exiſtimando circumſtantias has ad effectum aliquid naturalis uel ſupernaturalis virtutis, conferre.

Cõtra hæc peccata adhortandi ſunt homines, ut firmiter apud animum ſuum ſtatuant, nec uelle malum vllum vitare, nec uelle boni quidquam conſequi vel retinere, per vlla media illicita, vana, aut ſuperſtitioſa. 2. Poſtquam diuinum auxilium ſerio implorarũt, conentur ſuam uoluntatẽ diuinæ prorſus conformare, ſibique certo perſuadeant quicquid eis acciderit, id a Dei prouidentia procedere, & ipſis eſſe lõgè utiliſſimum. 3. certo credant, quando Deus illis non concedit, quod poſtulant, id paterno Deum pium & miſericordem animo facere; quoniã hoc illis expediat. ſicut ſolet medicus ęgro multa ſubtrahere & denegare, non inuidia nec ſeuitia, ſed beneuolẽtia & ſapientia. 4. Non apponant miſſis, quas ad intentionem ſuam dici curabunt, vllum numerum aut determinationẽ, loci, diei, candelarum &c. ex hoc capite damnantur Miſſæ quas uocãt *tricenarias reuelatas, & clauſas, miſſas Comitis; miſſas S. Amatoris*, contra quas differit D. Vincentius Ferrerius *hom. 4. Dominicæ. 4. in Aduen.* Ex dictis etiam damnãntur orationes, in quarũ titulis præſcribitur certus dierum numerus, quo exacto ſint exoraturi; contra illud præſtantis viduæ Iudith. 8 v. 12. *Qui eſtis vos qui tentatis Dominum? Non eſt iſte ſermo, qui miſericordiam prouocet: ſed potius qui iram excitet, & furorem accendat. Poſuiſtis vos tẽpus miſerationis Domini, & in arbitriũ veſtrum diem conſtituiſtis ei*. necnõ orationes, quibus petunt a CHRISTO, Deipara vel ſanctis reuelationes, aut apparitiones, quia hoc eſt plenum periculi ac deceptionis, audaciæ, curioſitatis ac præſumptionis; quemadmodũ etiam orate vt ſignificent eis diem & horam obitus, & iſtis inſuper inculcãdum illud Thomæ de Kempis; *Quid faceres ſi ſcires? nunc ita viue vt ſecurus horam illam exſpectes.* Hęc ſufficiant: ſunt enim cataplaſmata contra ſuperſtitionum præcipuos fontes, cauſaſque reliqua ex toto petenda ſunt opere.

In Quoquæcumque ſcripſi; ea cuncta S. A. & C. R. Eccleſiæ Iudicio, & Piorum Theologorum cenſuræ ſubijcio: ſi quid Ignaro elapſum, quod Eccleſię minus probetur, Improbo, damno, & pro non ſcripto haberi volo,

MARTINVS DELRIO,
Societ. Ieſu presbyter.

INDEX

Digitized by Google

INDEX RERVM ET VERBORVM LIB. V. ET VI.

A

ABiuratio quid, quando, & quomodo facienda. a pag. 45.col.2
Abiurandi formula. 47.col.1
Ablutio non eſt Sacramentum baptiſmi. 158.col.2 *uer fin.*
Aborſum procurantes vt venefici puniendi. 55.col. 2 *fin.*
Abracadabra. 135.col.2
Abſolutio quid operetur. 5.col.1
Abſolutio quomodo impendenda maleficis. & qui abſoluere poſſint de hoc crimine. 127.col. 1. *cum ſeqq.*
Abſolutioni quando locus, eius ſpecies, & praxis. 48 col.1
Abſolutus definitiuè quis cenſendus. 49.columna *prima.*
Abſolutus in vno foro definitiuè, adhuc poteſt in alio puniri. ibid.
Accuſatio quid. 30.col.1
Accuſare in hoc crimine an poſſint omnes inhabiles ibid.
Accuſatio poſt capturam. 34.col.2
Accuſator ad quid teneatur. 31.col.1 *in it.*
Actus omnes in amotione ſigni perpenſi. 154.col.2. *ver.fi.& ſeq.*
Adamas. 362.col.2.
B.Adelinus. 358.col.2
Admonitio legitima quae. 23.col.1
Aegidius Santarenus, ex mago quo pacto conuerſus. 196.col.2
Aegidius Netteletus. 184.col.1.*fi.*
Aegyptij vxor videbatur vacca. 183.columna 2. *init.*
Aequiuocationum licitarum exempla. 42. columna 2.
Aeris crepitu gentiles magica diſpellebant. 208. *col.2.fin.*
Affligi melius aliquando quam nihil aduerſi ſentire. 209.col.1
Agnus Dei. 47.col.1.204.col.1
Agni Dei certi vis. 179.col.1.204.c.1.cum ſeq.
Agnorum Dei materia, & benedictio, & uis. 213 *col.2.fin.& ſeq.*
Agrippa. 6.col.2
Alba Nympha. 172.col.2
Albertus Archidux Caleti expugnauit. 12.col.1
Albienſium hareticorum falſa miracula. 181.col. 1.2
Allobrogis muliercula hypocriſis magica & iudicium. 75.col.2.fin.
Amatoriarum litterarum damnum. 152.colu.2
Ambitionis poena. 183.col.1.*poſt init.*
Amicitia cum nominante. 12.col.1
Amnij geſtatio. 134.col.2.*med.*
Amoris carnalis poena. 178.col.2
Amore improbo quo pacto quaedam liberata. 204. col.1
Anatolius & ſocij Magi. 76.col.2
Angeli cuſtodis inuocatio & auxilium contra maleficia. 196.col.1
Angelicae Salutationis vis. 178.col.1.*ver.fi.*
Antropophagia Sortiariorum. 70.col.2
D.Antonius maleficio laedi non potuit. 172.col.1
Anum hirci maleficae oſculantur. 25.col.2.*in it.*
Ancyrenſe concilium. 77.col.1.2
Anzerma. 173 col.2.*fin.*
Apamenum ſpectrum. 202. col.2
Apocomenſes liberati a maleficio daemonum. 203. col.1
Apoſtaſia maleficorum. 67.col.2
Apoſtata a fide degradandus. 72.colum.1.73.columm.2
Apoſtaſiae a religione pena. 179.col.1
Apoſtaſiae crimen enormiſſimum. 223.col.1
Apoſtaſiam cogitanti inſidiatur Diabolus. 207.columm.1
Appellationi a tortura quando deferendum. 35.c. 2.*in prin.*
Aqua luſtralis cur ſaepe non proſit contra daemones 178.col.1.
Aqua luſtralis ſtrigum. 105.col.1
Aqua piacularis. 202.co.2.cum ſeqq.
Aqua benedictae vſus contra maleficia quis ſuperſtitioſus. 140.col.2.*verſ.med.*

Aqua

Digitized by Google

Aquæ benedictæ uis. 178. col. 1. 185. col. 1. in ult. 202. col. 2. cum ſeqq.
Aquilienſe concil. 76. col. 2
Araba puella energumenæ curatio. 179. col. 2
Arbitrium quomodo iudici moderandum. 52
Arbitrium iudicis quo pacto moderandum. pag. 2. col. 1. verſ. finē. & an liceat pœnam augere uel minuere pro arbitrio. ibid. arbitrarias hodie pœnas eſſe quomodo intelligendum: ibid. & col. 2
Areuali ſententia defenſa contra Bannes. 22. col. 2 in fi. & 23. col. 1
Argenti uiui pulueres. 162. col. 2
S. Arnulphus Epiſcopus Sueſſionenſ. 178. col. 2
Aronenſis ſacerdotis cum Diabolo colloquiū, & uictoria. 200. col. 1. in fine.
Aſinini pulli philtrum. 25. col. 1
Aſini ſiluatici ungula. 162. col. 2. 163. col. 1
Aſſaſſinorum pœna. 73. col. 2. & ſeq.
Aſſaſſinis ſimiles & pro talibus habendi malefici. 73. col. 2
S. Athanaſius. 178. col. 2
Atrebatenſium ſtrigarum hiſtoria. 105. col. 2. cum ſeq.
Auinionenſis inquiſitio. 164. col. 1. in fi.
Aues, qui ſunt aues obſcenæ. 74. col. 1. init.
Auritis teſtis quæ auctoritas. 28. col. 1
Auſtriacus nobilis quomodo a ſpectris & amore uaſano ſit liberatus. 178. col. 2
S. Auxentius archimandrita. 184. col. 1

B

Baptiſmi vis. 173. col. 1. & mult. ſeqq.
Baptiſmus ſortiariorum. 70. col. 1
Baptizatio & rebaptizat. imaginum magica. 51. colum. 1.
Baſilius Magus finxit monachari, & combuſtus. 75 col. 1. uerſi fin.
Batavi crudelitas barbara. 65. col. 1
Bauarica fœmina dæmoni deuota, quo pacto liberata. 179. col. 1
Beelzebub adorant ſagæ in hirci ſpecie. 70. col. 1. in fine.
Bellum inter hominem, & dæmonum a Deo indictum. 224. col. 1
Benedictæ aquæ infuſio. 39. col. 1. cera benedicta. 178. col. 1. 185. col. 1
Benedicti olei vis. 184. colum. 1. 185. col. 2. 203. colum. 1
Benedictio aliquando vocatur baptiſmus. 208. co. 2
Benedictio maleficarum uitanda. 142. colum. 1. in med.
Benedictio ciborum pro energumenis. 185. col. 1
Benedicere maleficiatis an iubenda maleficæ. 186 col. 1. 2
D. Bernardi miraculum. 180. col. 1 in med.
Bezæ mendacium pro concione. 105. col. 1. in fi.
D. Blaſij veneratio. 135. col. 1
Blaſphemijs dæmon non abigitur. 132. col. 1
Braues homines. 100. col. 2
Brunenſis mulieris liberatio. 191. col. 1. ad fi.
Bungenſis fœmina liberata a dæmone. 175. col. 1
Burdigalenſis Parlamenti iudicium. 104. colum. 2. & ſeq.
Burdegalenſis puella ſaga confeſſio. 126. col. 2
Burgenſis hidalgus cum ſpectro pugna. 137. col. 1
Butis oraculum. 134. col. 1. poſt init.

C

Cadaueris ſanguinantis indicium. 25. col. 2
Cadauera exhumant Lamiæ. 70. col. 2
Caleti quid mirum acciderit. 12. col. 2
Callyonimi piſcis iecur. 164. col. 1
Cærimoniarum inſtitutio penes Eccleſiā. 216. col. 1. Vis. ibid. & mult. ſequent.
Calicis Sancti vis. 179. col. 2
Calidius Loſeus patronus maleficorum. 21. col. 1
Calumniator ad quid teneatur. 31. col. 1. in prin.
Caluiniſta. 203. col. 2. in init.
Caluiniſtarum faſtus. 219
Campanarum nomen & origo. 208. col. 2. cur nomen eis imponatur. ibid. in med.
Campanarum pulſatio dæmoni exoſa, & quare, & exempla prodeſſe contra uim diabolicam. 207. col. 1. & ſeqq.
Campanas non baptizari ſed benedici. 208. col. 1. & 2.
Cameleontis hepar. 163. col. 1
Candela picea dæmoni a ſagis offeruntur. 79. XX
Canis nigræ medicamenta. 162. col. 1. lin. ult.
Canonum contemptores non iuriſconſulti, ſed Legulei dicendi. 209. col. 1. ad fi.
Capi quando poſſint malefici. 31. col. 1. & ſeqq.
Capere maleficos, & incarcerare quibus licitum. 31. col. 1. & ſeqq.
Capiendi maleficos praxis, & cautela 33. c. 1 Capti malefici cito expediendi carceribus. 34. col. 1
Captæ maleficæ cur non noceant, & an poſſint. 33. col. 2. dæmonem cum ijs adhuc agere probatum exemplo. 34. col. 1
Captas cur dæmon non eripiat. ibid. in fi.
Capillorum & pilorum abraſio. 39. col. 1. 2
Capitulum generale ſtrigum. 105. colum. 1. 126. col. 2.
Carcer maleficarum an poſſit eſſe lethalis. 31. col. 1

Carceris mutatio an vtilis contra maleficia. 41. col. 2. in princ.
Carceris perpetui pœna quando infligenda clericis vel religioſis in hoc crimine. 75. col. 1
Carceribus effugere an quis teneatur, aut poſſit ſine peccato. 33. col. 1
Carolus Billeus. 38. col. 1
Caroli V. factum. 6. col. 2
Caroli. IX. remiſſio. ibid.
Caſus reſeruati Epiſcoporum à religioſis quibuſdam poſſunt abſolui. 127. col. 2. cum ſeqq.
B Catharina Suetica remedium. 178. col. 1
Cauſa iudicium. pag 25. col. 2. num. 18
Cautio qualis exigenda in relaxatione. 32. col 1. fi.
Cautela quibus vtendum quando petitur ablatio noxa a malefico. 145. col. 2. & ſeq.
Chemnitij mendacia. 210. col. 2
Chirographum Magicum. 197. col. 1
Chriſmatis vis. 203. colum. 1. conſecratio 215. colum. 1
Chriſmatis eradicatio. 27. col. 1 in med.
CHRISTI domini longitudo. 40. col 2. in fi.
S. Chriſtophorus. 197. col. 2.
Chryſolithi vis. 162. col. 2. verſ. fi.
Circulus magicus. 105. col. 1
Circulus ſagarum. 70. col. 1
Ciazzuranus a dæmone liberatus. 175. col. 1
Claui Dominici vis. 202. col. 1. in princ.
Clericus per aſſaſſinum conatus occidere an poſſit à iudice ſæculari capi & puniri. 73. col. 2
Clerici malefici pœna. 52. col. 2
Clericorum peculiaria maleficia. ibid & ſeq.
Cogere inuitum peius eſt quam orare paratum. 144. col. 2. poſt medium.
Complicis nominatio an debeat eſſe facta in tortura an non. 10. col. 2. ad med.
Complices quando examinandi, quid valeat eorum depoſitio. ibid & col. ſeq.
Componere cum reo quando liceat iudici. 5. col. 2. medium.
Concubina ſacerdotis poſt pœnitentiam quibus medijs liberata a dæmone. 178. col. 1
Concubina Sacerdotis pœna poſt mortem. 136. col. 2. init.
Concubitus cum dæmone verus 55. col. 2
Condemnationis uis. 5. col. 1. circ. med.
Confeſſio extraiudicialis. 14. col. 2. poſt. med.
Confeſſio erronea differt à dolore extorta. 36. col. 2. fin.
Confeſſio rei conuicti an neceſſaria. 99. col. 1
Confeſſio quo modo in hoc crimine inſtituenda, & quantum illi tribuendum. 123. & foll. ſeqq.
Confeſſio per fraudem extorta, an legitima & reo nocens. pag. 41. col. 2. & ſeqq.
Confeſſio reorum qualis, & quid operetur. 43. col. 1 inualida quæ, confeſſo dandum tempus ad ſe deſendendum. 45. col. 1
Confeſſionis auricularis uis. 176. col. 2. & fol. quæ ſequuntur.
Confeſſionis ſigillum quam arctè ſeruandum & nũquam licitum frangere, ne in hæreſi quidem aut faſcinario crimine. 120. cum ſeqq.
Confeſſarius gerit perſonam iudicis & medici. 115 col. 1
Confeſſarius poteſt dicere ſe neſcire, uel non audiuiſſe quæ accepit per confeſſionem. 122. col. 1
Confeſſarius ſigillum violans quo pacto puniendus. 123. col. 1.
Confeſſarius in duobus caſibus peccatum poteſt detegere. 122. col. 2.
Confeſſarius adſit morienti. poteſt petere ut ſacculus pulueris pectori apponatur, aut ſuccendatur, ut ſtranguletur qui nimus excurendus. 124. col. 1. in med & ſequentibus.
Confeſſarius quæ interrogare, & quo pacto indicare de ſingulis debeat. 115. colum. 2. 123. colum 2.
Confeſſarius officium, quà Medicus eſt. 129. col. 2.
Confeſſarius non intimet ſententiam mortis. non adſit tortura, bene tamen in loco vicino. 124. colum. 1.
Confirmationis Sacramenti vis. 176. colum. 1. cum ſeq.
Confrontatio qualis, & quotuplex. 44. col. 2
Confrontatio an facienda teſtium. 28. col.
Coniuratio ad lacrymandum ſuperſtitioſa. 39. colum. 2
Coniuratores nubium, & inſectorum impoſtores, quo pacto deprehendendi. 234. 235
Conſulentium magos pœna. 53. col. 1. ad fi.
Conſuetudo iurandi, deuouendi & blaſphemandi, quale indicium. 26. col. 2. med. nu. 24.
Contritio, quomodo procuranda. 124. col. 2. E. cur tanta difficultas hac in re quo ad ſagas. ibid. & ſeq.
Conuentus ſortiariorum. 70. col. 1. 2.
Conuerſatio quale indicium. 24. col. 1. nu. 11
Conuicti non torquendi qui. 36. col. 1
Conuitiorum uis in dæmonem. 232. col. 1
Corallij vis. 162. col. 2. in fi.
Cornelij Loosij Palinonia. 107. col. 1. cum ſeq.
Correptionis fraternæ an ordo obſeruandus. verſ. fi. 22. col. 2
Corybantes. 141. col. 1
Crapulæ pœna. 183. col. 2. verſ. fin.
Credere non niſi quod certo cognoueris, ſtultorum eſt.

Cri-

Crimen, delictum, maleficium ſtricte, differunt. pag. 1. col. 2
Crinium reſectio ſuperſt. 135. col. 2
Crux formata manu laua. 104. col. 2. lin. ult.
Crucis ſigni uis. 172. col. 1. 177. col. 1. init. & ſeqq.
Crucis efficacia contra dæmones. 199. col. 1. & ſeqq.
Crucis imago contra dæmones. 204. col. 1. in med. & 216. col. 2.
Curioſus pro malefico, ſeu imago. 101. col. 2
Curioſitatis ſecretorum & diuinationũ morbus qui bus monitis ſanandus. 230. col. 1. cum ſeq.
Cyprianus magus. 172. col. 1. poſt med.

D

Dæmon familiaris quo pacto pulſus. 204. columm. 2
Dæmon apparens in ſpecie abbat. 207. col. 2
Dæmon in ſpecie canis. 175. col. 1. in medio. in forma uulpis ibid. paulo poſt.
Damõ fugatus ſanctorum præſentia, verbis, litteris, verbere. 184. col. 2
Dæmon quibus modis fingat indolentiam in tortura. 38. col. 1. per totum.
Dæmonis uariæ fraudes & ſpectra. 206. col. 2
Dæmones eſſe contra atheos. 223. col. 1. 2
Dæmonem inuocans ad ea quæ poteſt dæmon ſcire, vel facere, an ſortilegus hæreticus. 49. colum. 2. & ſeq.
Dæmonum inuocatio per modum precarij, uel imperij. 51. col. 2
Dæmonum beneficia noxia. 142. col. 1. init.
Dæmonum lucrum ex ſuperſtitioſis remedijs. 138. colum. 1.
Damnatus ad mortem cenſetur in articulo mortis quoad abſolutionem non quoad alia. 127. col. 2.
Decalogi 1. præceptum quanti faciendum. 223. col. 2. in fine.
Declinare ad magos quid. 158. col. 1. lin. ult.
Defenſores & excuſatores maleficorum quomodo, & quando ut ſuſpecti, capi, & torqueri poſſint. 21. col. 1. cum ſeq.
Deferenda ſagæ ſtatim. 22. col. 2. & ſeq.
Defigere, & defixiones magicæ. 101. col. 1. in fine. 102. col. 2. 143
Degradatio quando in maleficijs locum habeat. 52. col. 2. 53. col. 1. 2
Degradari ob quæ crimina hodie poſſint clerici. pag. 72. 73. 74
Degradationis duplex acceptio. 74. col. 1. in fin. pro quibus criminibus infligendam Abbas cẽſuerit. ibid. col. 2. circa med.
Dei nominatio dæmonem fugat. 206. col. 2. in med.
Deluſæne ſint ſagæ necne, unde dignoſcatur: & deluſionum modi fuſiſſimè. 60. col. 1. & mult. ſeqq.
Deluſio differt ab infidelitate. 81. col. 2
Denunciare omnes tenentur. 23. col. 1
Denunciatio qualis eſſe debeat. 27. col. 2 & ſeqq.
Denunciatio ſpontanea. 24. col. 2
Denunciati non admittendi ad colloquium iam damnatorum. 29. col. 2
Depilatio ſagarum licita. 159. col. 2
Detrectans abiurare quomodo puniendus. 46. col. 2
Deuouentis ſe dæmoni vltio. 179. col. 1
Deuotans ſe dæmoni abrepta. 27. col. 2
Diabolus, Chriſtum, Mariam, Apoſtolos, & Angelos exhibens. 181. col. 2
Diabolus conatur perſuadere vana eſſe, quæ de maleficis feruntur. 21. col. 2
Diabolus non liberat maleficio, niſi forte in alium tranſlato. 138. col. 1
Diabolus orari non poteſt, vt tollat maleficium. 145. col. 1
Diabolus quid perſuadeat maleficis morituris, vt nõ pœniteant. 124. col. 2
Diaboli beneficia, nocentiora vulneribus. 147. col. 2 & 159. col. 1.
Dicti iocoſi ſeu ſcurrilis pœna. 185. col. 1
Dies conuentus ſortiarij. 100 col. 2
Dierum continuatio non ſemper ſuperſtitioſa. 178. col. 2
Dimittendi rei quo pacto. 36. col. 2. ante med.
D. Dionyſij opuſcula defenſa, ipſique aſſerta, contra Bezam, & Ioſ. Scalig. & alios. 218. col. 2. in med. & pag. ſeqq.
Dirarum magicarum quadam formula diſcuſſa. 73. col. 1.
Diſpenſare, ut liceat uti maleficio, non licet. 142. in fine.
Diuinatio dæmoniaca. 179. col. 1. verſ fin.
Diuinatores magi qua pœna plectendi. 53. col. 2
Dompreana arbor. 103. col. 2. verſ fi.
Domus ſeu locus quid probent in maleficio. pag. 25. col. 1. num. 14
Domus infeſta ſpectris quo pacto purgata. 174. col. 2. 175. col. 2
Domus in feſta a dæmonibus liberanda methodus. 229. col. 1
Dorſo aduerſo an ſiſtenda malefica. 33. col. 2
Drepanitana familia infeſta dæmone. 204. col. 2. in med.
Dromade Lichenes. 162. col. 2. prin.
Duaci clericus ob Sodomiam degradatus. 72. colum. 1.

Ebroi-

E

Ebroicenſis Epiſcopi ſententia contra Edelinũ 46.col.2
Ebroicenſis Epiſcopi Iudicium. 104.col.1
Eccleſia non eſt aſilum maleficis. 32.col.2
Eccleſia communis oratio utiliſſima. 192 col.1
Eccleſia immunitas an proſit maleficis. 32.column.2
Edelini cum dæmone pactum, hiſtoria, & damnatio. 21.col.2
Educationis indicium. 26. colum. 1.num.22
Effectum priuatiuum licet a dæmone exſpectare. 158.col.1
Effectum eſſe dæmonicum, quo pacto dignoſcamus 228.col.2
Eleemoſynarum uis. 190.col.2
Energumeni confeſſione ſanati. 177. column. 1.2
Epheſia nomina. 132.col.2.lin.ult.
Epiſcopi qua tales non habent licentiam legendi libros prohibitos. 96. col.2
Epiſcopi venia petenda ut malefici extrahantur. 32.col.2
Equi maleficiati ligacido nodi exemplum. 153.col.1.2
Erythobolos vrbs vnde dicta. 134.co.1
Euangelij S. Ioannis initium lectum fugat dæmonem. 191.col.2
Euchariſtia abſtinere, quam noxium. 183. columna 2
Euchariſtia quando morituris præbenda ſortiarijs 97.col.1
Euchariſtia uis. 179 column.2 init.cum ſeq.multis
Euchariſtiæ conſecratio, & tranſſubſtantiatio & adoratio defenſa. 218.colum. 1.& aliis ſequentibus
Euchariſtiam indigniſſimè tractant ſortiarij. 70 col. 2
Eucheria Eugapij uxor. 184.col.1.med.
S. Eutychius. ibid.ver.fin.
Excuſantia à tortura. 36. column.1. 37. columna 2
Excommunicati accuſare poſſunt. 30. columna 2
Exorciſans cauere debet iocos cum dæmone. 158.col.1
Exorciſandi vocabulum Tertulliani. 212.col.2.nõ magicum. 212.col.2
Exorciſmi Pontificij defenſi. 209. col.1. cum ſequenti quam antiquus ordo exorciſtarum. 210. col.1.init.214.colum.1.2.ritus probati.210.column.1
Exorciſmis quæ dæmonum infeſtationes ſolitæ ſanari, quæ non. 158. col.2
Exorciſmorum antiquitas & formula & uis. 184. col.2.cum ſeq.
Exorciſationum & exorciſtarum abuſus quidam vitandi. 232.col.2.& 233
Exorciſta, exorciſmorumque ritus ueteres. 217.column.1
Exorciſtarum ordo. 184.col.2.in med.
Exploratores non multiplicandi indicibus. 32.column.1

F

Falſum dicere, & uerum occultare differunt. 42.col.1.med.
Fama uehemens nominati. 11.col.2.med.
Fama quo pacto probanda. 17.col.1
Fama uis. 4.col.1
Famæ indicium quale, quid operetur. 16. columna 2
Faſcinatio equorum. 163.col.1.poſt med.
Fata ſeu fatua Bourlemantiæ. 103. column.2.in fin.
Fautores maleficorum. 22.col.1
Feles. 103. col.2.in fin.
Felis cerebrum comedunt ſagæ. 205. columna 2
Feminarum nominatio. 10.col.1
Fera. 102.col.1
Ferale, quid ſignificet. 102.column.1.2.& ſequenti
Feſtis diebus an examinandi aut torquendi rei. 40 col.2.ad fi.
Fidei uera & viuæ uis. 172.col.1
Fidei uis contra ſpectra. ibi.col.2
Finganus nobilis roſario dæmonem expulit. 192 col.1.in fin.
Finis bonus maleficæ peccatum non excuſat nec pœnam. 141.co.1.2
Flentium Picardarum hæreſis. 26.column. 2.lin. ult.
Forum Eccleſiæ duplex. 29.col.2
Florimundi de Remundis V.C.narratio. 104.column.2
Fraude & æquiuocatione an reus decipiendus 39. col.1.fuſius. 41.col.2.& ſeqq.
Frigidæ aquæ infuſio. 39. col.1
Friſiæ ſpectra 172 col.2
Fuga nominati. 12. col.1.ab init.
Fugæ indicium quale, ad quid ualeat, &c. 18.col.1

Furto accepta de domo ſtrigis. 136. colum. 1. num. 16.

G

Gabata ferrea. 132. col. 1. num. 5
Gagatis uis. 163. col. 1. lin. 2
Gallicantus an dæmoni formidatus. 133. column. 1. 2
Gele dæmones pelluntur a S. Dympna. 201. colum. 2
Genuenſis adoleſcentis maleficiati curatio. 152. colum. 2
Gladiorum uibratio an timenda dæmoni. 136. colum. 1
S. Glyceria. 202. co. 1
Godela KuKers. 154. co. 2
Godelmannus refutatus. 209. co. 1. uſque ad
S. Godoleuæ cautela. 146. col. 1. in init.
S. Golanduch. 196. col. 1
Gratia Princip. exiſtente nulla, an iudex poſſit punire reum. 6. col. 2
B. Gregorius Armenius. 173. col. 1
Gregorius Oſtienſis epiſcopus quo pacto infecta ex Cantabria profligarit. 235. col. 2. med.
Gregorii XIII. laus & bulla. 32. col. 2
Guilh. Edelini abiuratio & condemnatio. 47. col. 1. init.
Gyteita. 134. col. 2. uer. med.

H

Hæreticum factum quid. 49. columna ſecunda a medio.
Hæretici vbique & a quouis iudice puniri poſſunt 7. col. 2. a med.
Hæreticorum vana viſiones, & miracula. 181. col. 1. 2
Hæreticos capi poſſe ex non ſemiplenis probationibus. 31. col. 2. princ.
Hæretica aut hæreticalia, aut non ſortilegia. 49 col. 2
Halenſis fœmina a dæmone ablata. 27. columna 2.
Hepar piſcis Callyonimi. 164. col. 1
Hepar Cammeleontis. 163. co. 1
Herbipolitana domus a ſpectris liberata per fidem 175. col. 1. ad fin.
Heredum malefici obligatio reſtituendi damna 126.
Heſperii fundus ſpectris liberatus. 183. columna ſecunda.
Hexagoni ſuperſtitioſi. 132. c. 1
D. Hilarion cur ſignum noluerit remouere. 160 col. 1
Homagium dæmoni præſtitum. 196. col. 1. item col. 2
Homo homini dæmon. 162. co. 1
Homicidia ſortiariorum cur grauiſſima & degradatione digna. 72. 73
Hoſpitij indicium. 24. col. 2. num. 13
Hotomanni impia locutio. 100. col. 1
S. Hubertus dæmonomaſtyx. 203. columna prima
Hugo Bourlettus. 101. c. 1
Hyena medicina multiplex. 162. columna 2. in med.
Hypericon. 161. col. 2

I

Iactantia differt a minis, & quomodo. 19. colum. 1
Iaponum ſuperſtitioſa curatio. 133. columna 1. init.
Iaſpidis uis. 163. col. 1
Idololatria ſolita ſagis deſcribuntur. 104. colum. 2. 105. col. 1
Ieiunij vis. 190. col. 2
Ieſum nomen quam validum. 177. col. 1
Ieſu nominis vis. 195. col. 2. & ſeq.
Ieſu & Mariæ nomen. 71. columna prima 207. colum. 1
Ignis niger maleficorum. 70. col. 2
Ignis pœna contra maleficos quam antiqua. 75. colum. 1
Ignis pœna an liceat iudici minuere, & quando 75. col. 2
Imago malefica laſis obſeruatur. 14. columna ſecunda
Imaginis magica medicina. 131. columna ſecunda init.
Imagines Ficini. 135. columna ſecunda in princip.
Imaginum conculcatio magica. 53. columna prima
Imaginarium maleficium per defixionem. 143. co. 1. 14
Impedire omittens damnum, quādo credatur reus 20. col. 2
Importuna ſollicitatio. 24. columna ſecunda nu. 12
Incantatio an magica vnde cognoſcatur. 53. colum 1
Incantatorum ad medicinam pœna. ibid. col. 2 15.

Digitized by Google

Incorrigibilitas an ad degradationem requiſita 21.col 2.poſt med.
Incubi dæmonis proles monſtroſa. 191.columna ſecunda
Indicia qualia in hoc crimine requirantur. 8.columna 1.
Indiciorum genera & effectus varij.9.col.2.& ſequentibus.
Indicia minus vrgentia.20.colum.2.& ſequentibus.
Indiciorum uis. 4.col.1
Indiciorum propinquorum exempla. 12.column.1.2.
Indorum in bellis clamor, Hu,Hu. 174.columna ſecunda
Inediæ diuturnæ a dæmone procuratæ exemplum 179.col 2
Infanticidia ſortiariorum. 70.col.2
Inferno non euocatur dæmones.210.columna 1.in init.
Infirmi denunciatio cuius momenti. 30.columna ſecunda
Informatio extraiudicialis an idonei ad capiendũ 32.col. 1
Informationes ex officio quæ indicia requirant. 8 col.2
Inimici capitales non poſſunt accuſare.30.columna 2
Inimici nominatio an valida.10.columna ſecunda prin.
Inquiſitio quomodo in hoc crimine inſtituenda. 3 columna ſecunda & ſequentibus quotuplex quo modo debeat de crimine conſtare. ibidem accuſatio an debeat præcedere. ibidem quomodo debeat eſſe certa,ſpecifica & clara, an debeant præcedere indicia.* 4. columna prima an fama ſeu diffamatio.debeat præcedere.ibidem columna ſecunda eſſe debeat.ibidem quid ſi alias fuit de hoc crimine abſolutus aut condemnatus.* 5.colu. 1.*quando impediatur inquiſitio per tranſactionem.ibidem col.2.fit contra mortuos & abſentes*. 8 col.1
Inquiſitio hic quæ indicia requirat. 8. colu.1.cum ſeq.
Inquiſitio eſt loco accuſationis.30. columna ſecunda
Inquiſitores de hoc crimine cognoſcunt.7.columna 1.& 2.
Inquiſitores cognoſcunt de ſortilegio. 99. columna prima
Inquiſitores fidei de quibus ſortilegijs poſſint iudicare. 50.col. 1.in med.
Inſectoru m profligendorum remedia licita, et a-ub ſus uarij. 234.col.1 init.
Inſenſibiles quo pacto dæmon faciat in tortura 38 col.1.
Inſtrumenta maleficij quam ſuſpecta, an ad condemnandum vſque 24.col.1.nu.10
Inſtrumenta inuenta 12.col.1
Interrogatio de ſociis quomodo facienda 10. col.1 & 2
Interrogatoria in tortura 35. col.1.in prin.
Interrogatoria confeſſarij in hoc crimine. 123.columna 2
Inunctio magica 70. col.1
Iudicium extremum iudicibus cogitandum 3. columna 1
Ioanna Potiere 75. col.1
Ioanna puella 101.col.2
Ioanna Lotharingæ virginis Acta iudiciaria accuſationis Magicæ 103.col.2.cum ſeq.
Ioanna Boſdeau condemnatio & confeſſio 104.co. & ſeq.
Ioannes de Vaulx Stabulenſis in carcere adhuc cum dæmone ſuo colloquebatur 34. columna prima
Ioann. de Vaulx confeſſio 100.col.2
Ioan.Heſſelij & diſcipulorum opinio refutata 149 col. 1.cum ſeq.
Iudæus Bauarus 175.col.2
Iuda non poteſt vti contra reum ſententia accepta per medium; confeſſionis quomodocumque 122 col.1
Iudex competens maleficij quis,fuſè 7. columna 1 & 2
Iudici nec mentiri nec fallere licet reum,contra Bod.n. 41.col.2.ad fi.
Iudici vitanda cauillatoria cautella 37. columna prima
Iudices an faſcinentur a maleficis 33. columna ſecunda
Iudices peccant, qui cogunt maleficas benedicere 142.col. 1
Iudices abſtinere debent curioſis experientijs 34.columna 2
Iudicum ſacrilegium qui confeſſarios examinant 120.col.1
Iuditium de ſtrigibus quoddam iniuſtitia plenum 106.col. 1.ad fi.
Iudiciarius ordo & proceſſus an in hoc crimine ſeruandus 2.col 2
Iudiciarij actus contra dæmones & inſecta ſuperſtitioſi cur iudicandi 234. columna prima 235 col.1

Digitized by Google

Iudiciariarum ſuperſtitionum remedia 138. col. 2. nu. 24
Iuliani ſacrificium Magicum difiectum 176. colu. ſecunda
Iuris duo luminaria 209. col. 2. lin. 1
Iuriſconſulti & Leguleij differentia, ibid. columna 1
Iuſiurandum an liceat deferre idololatra 143. columna 2
Iuſiurandum ſortiariorum 70. columna prima
Iuſiurandum nominantis 11. columna prima

L

LAcryma varios effectus ſignificant 26. columna 2
Lacrymarum nullarum indicium ibidem
Lacrymari an ſagæ poſſint, & an hoc indicium imp pœnitentiæ, fuſè 125. columna prima & ſequenti
Lacrymari an queant malefica 40. columna prima
Lactis ſeraculi vtres malefici 154. columna prima
Lamiæ non fatentur impoſſibilia, & earum peccata ſunt vera, & mentis ſana, & vigilantium 55. col. 1 *non excuſantur a ſexu, aut ſenio aut ſopore* 54. col. 2
Lamiarum crimina non eſſe delira 98. *cum ſequenti*
Lanſtrotium ſeu Neoſtadium ad Lenum 154. col. prima
Laodunenſis energumena 180. columna ſecunda
S. Launomarus 184. col. 1
Lauretanum miraculum 197. columna 2. verſ. fin.
Leodienſis iuuenis a ſuccuba liberatus 178. colu. prima
Leodienſis iudicis prudens factum 42. columna ſecunda
Leonis cauda 162. col. 2
Liber mortis cui inſcribuntur ſortiarij 70. columna 1
Libri magici, quam vetiti, & noxij, & de pœnis habentium fuſè 96. columna 2. *ſoliti comburi* ibidem
Librorum prohibitorum Index Pontificius ibidem
Libros magicos legere quibus permiſſum. ibidem
Libertas an neceſſaria tollendo maleficio 138. col. prima
Lilithea 130. col. 2
Litaniarum vis 204. col. 1
Litaniarum vis & vſus defenſus. cum ſequenti.
Littelaten. 154. col. 1
Liuoniæ lacus mirus 162. col. 1. in princ.
Locus ſuſpectus 12. col. 1. 24. col. 1. 25. co. 1 nu. 16
Loci mutatio 136. col. 1
Loci mutatio vtilis 192. col. 1. in prin.
Lotio corporis maleficorum 39. col. 2
Lotio matutina quid proſit 133. col. 2
Lotij vis contra maleficia 134. col. 1. init.
D. Lucia cur lotio perfuſa . ibid. poſt med.
Lupi remedia 161. col. 2. 162. col. 1
Lutheri os ſpurcum 132 col. 1
Luxuria tentatio vehemens & ſtrenua reſiſtentia 100 col. 1 in fi. & ſeq.
Lycanthropus VVeſtphalus 38. col. 2

M

MAgdalena Crucia 75. col. 1
B. Macarius Antiochenus 199. columna prima
D. Macarii miraculum 183. columna ſecunda
Malbodienſis monialis obſeſſæ liberatio 185. col. prima
Maleficus orari & cogi poteſt vt tollat noxã, quando non teneor cogitare quod per maleficium tollet 144. col. 2. & 145
Maleficus Maleficum cogit 132. col. 2. ad fin.
Maleficus tenetur ad reſtitutionem, niſi ſignum amoueat 156. col. 2. & ſeq.
Malefici quo pacto priuilegijs ſpolientur 37. colu. ſecunda
Malefici nomen quam latum ex Philone 72. col. ſecunda
Malefici hæreticales quomodo puniendi 54. columna 1
Malefici non facile relaxandi ſub cautione 32. co. 1. verſ fin. & ab altari auelli poſſunt. ibid. col. ſecunda
Malefici detegendi exemplum ſuperſtitioſum 143 col. 1
Maleficos mors crimine non liberat 7. columna ſecunda
Maleficorum punitio iudicibus & principibus curæ ſit 69. col. 2. 225. col. 1
Malefica occidenda 67. col 2. contrarium aſſerere

eſt hæreticum. 68. col. 1. igne cremanda, à fol. 55. col. 1. cum ſeqq. & 75. col. 1. & ſeqq.
Maleficarum crimen quam graue & quot in ſe crimina. 68. col. 1. in fin. & ſeq.
Maleficium aquæ retente 194. col. 2
Maleficium non licet tollere per maleficium. 142 col. 2. ibid. nec per res vanas, ibid. nec per ſuperſtitioſa. vanorum remediorum ſpecies, ibid. nec à parato licet petere 143. col. 2
Maleficij crimen eſt publicum, mixti fori, & commune, pag. 1. col. 2. eſt crimen exceptum & extraordinarium & quomodo, ibid. grauiſſimum, enormiſſimum, atrociſſimum pag 2. col. 1
Maleficij per maleficium pulſi exemplum 194. colum. 2.
Maleficijs in bonum vti nec ciuili iure licitum 141. col. 2.
Malus, ſub qua ſtrigum tripudia, exaruit 102. col. 1. init.
Mandragoræ effoſſio 135. col. 1
B. Marcellus 204. col. 2
Mariæ Deiparæ nomen. 195. col. 1. vis contra dæmones 181. col. 2
Maria Deipara præſens auxilium in extorquenda ſcedula homagij Diabolo data, exemplis probatum. 195. col. 2. 197. col. 2 & ſeqq.
M. Maruli error 42. col. 1
Matrem cum pullis capi cur prohibitum a Moſe. 140. col. 2. init.
S. Maurilius 185. col. 2
Medicinam ſpiritualem vel naturalem prius attentatam noxiã eſſe, falſum. 137. col. 2. verſ. fi.
Mediolanenſis energumena quo pacto ſanata 180. col. 1.
Memoria ars quæ licita 231. col. 2
Mendacium rei quid operetur 23. col. 2. nu. 7
Mendacia placent dæmoni, Deo diſplicent 228. col. 2
Mendicantium priuilegium quoad abſolutionem à caſibus Epiſcopalibus expenſum & defenſum 127. col. 2. cum ſeq.
Mengus defenſus 211. col. 1
Menſtruus cruor 161. col. 2
D. Michaelis inuocatio 191. col. 1
Minæ præcedentes 12. col. 1. verſ fin.
Minæ quæ ſufficiant ad torturam, quæ ad condemnationem 20. col. 1
Minarum iudicium quid quale eſſe debeat 19. col. 1. 82.
Minorennium nominatio 10. col. 2
Mirabiliarij quidam taumathopeij an hæretici 50. col. 1
Miracula non poſſunt ab hæreticis fieri 181. column. ſecunda
Miſſa uis 183. col. 2
Miſſa quæ ſuperſtitioſa 236. col. 2
Miſſa ſtrigum & ſimulata hoſtia 105. columna prima
Miſſarum celebratio ſuper res magicas 51. columna 1
Mnuſiris lapis magicus 130. col. 1. med.
Monachi & monachæ quo pacto degradentur 78 col. 1. poſt med.
Monetam adulterinam dæmon dat 177. col. 1
Mors præſtat, quam ſuperſtitioſè ſanari 142. colu. 1. init. 143. col. 2. 224. col. 1
Morientis teſtificatio cuius ponderis 29. col. 11
Mortis pœnæ cauſa triplex 69. col. 1
Mortuus vel maleficium propinquo in loco, indicium 25. co. 1. nu. 14
Mulier decidens ex nube 13. col. 1
Mulier cur prohibita veſte virili vti & è contra. 140. col. 2
Mulieres admittuntur teſtes in hoc iudicio 98. colum. 2
Munditiem corporis an dæmon timeat 133. col. 2
Muſtelæ oculus 162. col. 2

N

NEapolitana viſio 182 co. 2
Negatio rei poſt torturæ confeſſionem quanti facienda 36. col. 1
Neſcire quædam expedit 231. col. 1
Nodus magicus 154. col. 1. prin.
Nola unde dicta 208. co. 2
Nominis mutatio 136. col. 1. nu. 15
Nominis mali indicium 26. col. 1. num. 21
Nomina mutant ſortiarij 70. col. 1
Nominum diſtinctio putida non curanda 52. colum. 1
Nominatio complicis qualis ad torturam 5. col. 1. med.
Nominatio complicum, quam vim habeat 9. colu. ſecunda
Notoria ars 230. col. 2
Nouarienſis ſaga 171. col. 2
Nox intempeſta infeſtior a maleficijs 133. columna 1
Nubium coniuratio quo pacto peragenda, & de abuſibus hac in re 234. col. 1-2.
Nube decidentium Magorum exempla 13. colum. 1. 2
Nubium execratores 234. col. 2

Nu-

Nudi corporis inſpectio laſciua punita. 179. colum. 2
Nudanda malefica, & nouis veſtienda veſtibus 33. col. 2
Nudatio maleficorum. 39. columna prima.

O

Oblatio ſui ad inquirendum, indicium. 24. col. 2. num. 12
Oculorum in terram defixio quale indicium. 26. col. 1. init. num. 21
Odij maleficium. 138. columna 2. num. 23
Sancti Odulphi charta cōtra dæmonum illuſiones. 178. col. 1. init.
Oleum infirmorum defenſum. 215. colum. 1. & ſeqq.
Oleum infirmorum vis. 184. columna prima.
Olla defoſſa quidam frigidus factus. 152. colum. 1
Omiſſionis indicium, & præſumptio. 20. columna 2
Onycis vis. 163. col. 1
Operum bonorum vis. 172. colum. 1. init.
Opthalmia ridiculum philacterium. 140. colum. 1
Opinio quid. 46. col. 1
Oratio publica 40. col. 2
Oratio priuata 191. colum. 2. verſ fin.
Oratio Dominica contra Dæmonem 192. columna 1
Orationis uis 180. col. 1. 190. colum. 2 & ſeqq.
Orationum, & precum ſuperſtitiones quæ cauendæ 235. col. 2
Oratione, & ieiunio quando dæmon eijciatur. 160 col. 1. §. Ad. 11.
Orationis vis contra maleficia 40. columna 2
Ouorum confeſſio ſuperſt. 135. col. 2
Oua maleficiata 204. colum. 1 init.

P

Pactum cum Dæmone uerè ineunt malefici. 55 colum. 1
Pactum cum dæmonibus quam grande peccatum. 224 col. 1
Pœna ſanguinis quando poteſt commutari in pecuniariam 5. col. 2
Pœna à Deo infligitur defendentibus maleficos. 76. col. 2
Pœna magorum non eadem 103. colum. 1
Conſtantini tempore combuſtos ibid.
Pœna Sacerdotum reuelantium confeſſionem. 123 colum. 1
Pœna maleficorum quam ſedulo curanda Principibus, & magiſtratibus 69. colum. 2. 225 colum. 1. & quantopere delinquant qui noxios pœna conantur eripere ibid.
Pœna maleficorum. à pag. 52. uſque ad 96
Pœnitentia uera minuit pœnam ordinariam. & quod eius ſignum. 75. colum. 1. init. & iterum ibid. col. 2. med.
Pæonia nigra 161. col. 2. init.
Palinodia teſtium complicum quando curanda. 29. col. 2
Panis, & ſalis benedictio 215. col. 2
Panis benedicti antiquitas, & uis. 185. columna 1
Paracelſi remedia ſceleſta, & blaſphema 130 columna 2. fi.
Paridis herba ſemen 161. col. 2
Parentum maleficorum indicium 26. colum. 1. num. 22
Parricidij crimen requirit confeſſionem rei 99. colum. 1
Pariſienſis curia decretum explicatum 107. columna 1
Pariſienſis curia ſententia diſcuſſa 99. colum. 2 cum ſeq.
Pariſienſis Academiæ Theologi contrarium ſentiunt de ſtrigibus, quam Parlamentum; & illis potius credendum 104. colum. 1. 106. columna 2
Paſcuarenſis puer. 202. colum. 2. verſ. fin.
Patria indicium 26. columna 1. numero 22
Pauli Tertij Bulla de tortura modo 35. columna 2
Peccato alieno uti, & cooperari differunt 149. colum. 1
Pentagoni ſuperſtitioſi 135. columna 1. in fin.
Periammata ſacra, & ut liceant quæ requiſita. 207. col. 1. in med.

Periapta, ſeu periammata quæ proba. 232. columna 1
Permiſſionis maleficorum cauſa quæ ex parte Dei, & quæ ex parte Diaboli 229. columna 2
Beati Petri abnegatio quale peccatum 67. columna 2
Petri Iudicis remedia 172. colum. 1. verſ. med.
Pheron Rex Ægypti 134. columna 1 init.
Sancti Philippi Apoſtoli ſepulcrum 201. columna 2
Phylacterij 134. col 2
Phylacteria Iudæorum 131. colum. 2. med.
Phyſiognomia mala indicium 26. colum. 1 numero 21
Pignus ſortiarij dæmoni dant 70. col. 1
Pirus Ioannæ virginis ex arida floruit 101. columna 2
Pliniana remedia ſuperſtitioſa 135. columna 1
Plumbi liquati ſuperſtitio 138. columna 2
Politianus concionator quo pacto ſignum maleficij deſtruxerit 152. columna 2. init.
Pollutiones nocturnæ à dæmone immiſſæ, curatæ. 179. col. 1
Pomo manus mirè conglutinata 14. columna 1
Pontificis iuſſio an ad degradandum exſpectanda. 71. col 2
Pontimuſſani iuuenis liberatio 176. columna 2
Pontius Bonaualleſis Abbas 211. columna 2
Potio malefica 205. col. 2
Potio maleficia 163. colum. 1. 38. colum. 1
Prædicatorum ſpectrum duplex 182. colum. 2 183. colum. 1
Præſcribaturne huic crimini, fuſè 7. colum. 2 ad finem. an heredes contra pecuniariam pœnam præſcribant 8. col. 1
Præſcriptio agendi contra mortuum, quot annorum 98. col. 2. in princ.
Præſumptio quid 45. col. 2
Prætario ſumpta pag. 10 . . .
Prætextatus Magus 75. col. 1. in fin.
Principalis abolitio, indulgentia, & gratia, quid valeant in hoc delicto 6. colum. 1 qui Principes poſſint, & an pro lubito ibid. colum. 2
Probationis vulgaris oblatio illicita iudici 41. col. 1. in fi.
Promiſſio celandi ſub ſecreto ſigilli quid operetur. 121. col. 1
Promiſſio impunitatis quæ licita iudici 42. columna 1
Proteſtatio quòd nolo tolli per maleficium, quando neceſſaria 145. col. 2
Purgatio Canonica, quid, quando, & quo faciendo modo 47. col. 2

Q

Q Vercetenſes energumena 197. columna 2

R

R Amirus Hiſpaniæ Rex 75. col. 1
Ratbodi viſio 200. col. 1
Ratiſponenſis præſulis factum 40. colum. 2 lin. 1
Receptatores, & occultatores maleficorum 22. col. 2. num. 6
Reginaldus 178. col. 2
Relapſorum abiuratio qualis 46. columna 1
Reliquiæ Sanctorum 41. colum. 1. init.
Reliquiarum vis 201. col. 1
Remedia contra maleficia quotuplicia, & de ſuperſtitioſis, ſeu dæmoniacis. à fol. 129. colum. 2. & ſeqq.
Remedia malefica quomodo dignoſcenda 53. colum. 1. 130. col. 1. & ſeqq.
Remedia quæ vtiliſſima maleficiorum 229. columna 2
Remedia naturalia contra maleficia 161. cum ſeq.
Remedia naturalia, & moralia quam bona 232 colum. 1
Remedia Eccleſiaſtica, ſeu ſupernaturalia 171 col. 2. cum ſeqq.
Remedia ſuperſtitioſa omni iure prohibita 143 col. 1. 2
Remedia ſuperſtitioſa contra indolentiam, & taciturnitatem 38. colum. 2. verſ fin. 41. colum. 2
Remedij magici noxia 202. colum. 1. 204. colum. 1

Remedijs naturalibus, an curentur maleficia 163 colum. 2
Repræſentat innoxium Monachum Diabolus. 197 colum. 1. lin. ulti. & an innocentes poſſit repræſentare in conuentibus, aut alibi. . . .
Reſtitutio, ad quam Principes, & Iudices nimis lenes contra maleficos, tenentur 76. columna 2
Reſtitutio ad quam malefica adſtringantur, & quid hac in re illis imperandum 126. columna 1
Reſtituere damna iudex propter negligentiam tenetur 9. col. 2
Retrorſum ſalire ex pelui magicum 27. columna 2
Reuelare peccatum in confeſſione acceptum quando liceat, ſi licentiam dederit pœnitens 122 columna 2
item an ſi aliunde quoque cognouit, fusè 123 columna 1
& quando credendum Sacerdoti hoc dicenti. ibidem
Reuelarene liceat crimen auditum in confeſſione, & poſtea acceptum extra confeſſion. 120 columna 2
Rigenſis domus infeſtatio, & liberatio 203. columna 2
Roſarij uus, & defenſio 192 columna 1. & ſeqq.
Rotnacum celebre reliquijs Sancti Helmetis 201 columna 2
Ruta agreſtis 161 col. 2
Ruta capraria ibid. uerſ. finem

S

Sacerdotis Rhetici mira deceptio, & tranſuectio 182 col. 1
Sacramenta an liceat petere à fornicario Sacerdote 143 col. 2
Sacramentorum uis quanta 173 columna 1 uſque ad 184 columna 2. & 215 columna 1 & 2
Sacrarum rerum abuſus ſapit hæreſim 51 columna 1 & 2
Sacrilegi ritus maleficorum 70 colum. 1. 2 105 col. 2
Sacrilega remedia 138 columna 2 numero 23
Sacrilegia ſortiariorum 70. col. 1
Seculari brachio quando, & quomodo ab inquiſitoribus tradendi ſint ſortiarij tam laici, quam clerici, & monachi 71 columna 1. 2 & ſequent.
Salis profani aſperſio 135 columna 2 ad fin.
Salis exorcizatio defenſa 211 columna 1 & ſequent.
Salisberienſis narratio de ſe ipſo 196 colum. 1 in princ.
Salmanticenſis Scholaris cum ſpectro dimicatio 137 columna 2
Salmatorum, ſeu Saluatorum ars diſcuſſa 231 columna 2
Salutatio Angelica contra Dæmones 192 columna 1
Sancti ſolsti remedia ſacra humilitatis cauſſa uelare 201 col. 2 init.
Sanctorum honores ſuperſtitioſi qui 140 columna 2
Sanctorum uirorum contra dæmones uis 184 columna 2
Sanctarum reliquiarum uis 201 columna 2 cum ſeq.
Sanguis humanus 161 col. 2
Sanguis hyenæ, uel canis atri 135 columna prima
Sardij uis 163 columna 1
Scaligeri Ioſephi ſuperbia oſtenſa, & retuſa 220 col. 2 & ſeqq.
Scientia ex confeſſione parta, an liceat uti ad mala ſaltem auertenda citra ſigilli uiolationem, fusè diſputatum, à fol 121 col. 2
Scientia infuſa cauenda cupiditas, & conatus 231 col. 1 & 2
Sciendi cupiditas quomodo coercenda 230 columna 1 & 2
Scoparum in oſtio poſitio; & alia detectoria maleficij 138. col. 1. num. 20
Scotica mulier incubo liberata 177 columna 1 181 columna 2
Scylla 161 colum. 2
Sententiam damnationis quis maleficis denunciare debeat 124 colum. 1
Sepultura arcens iudex quando peccet 98 columna 1
Sepeliendi an & quando ſortiarij 97 columna 2
Serui non defendentes Dominum, an teneantur ad reſtitutionem 20 col. 2
Sigillum ſeruandum etiam in hæreſi, & poſt pœnitentis mortem, & de delicto tam commiſſo, quam committendo, diuerſimodè tamen. fusè à fol. 120 columna 1 & error Canoniſtarum

ſ num 121 122
Signum amouens non habet pactum cum dæmone 157 col. 1
Signum maleficij deſtruere, an liceat, ſuſiſſ. diſputatum 146 columna 2 & ſeqq.
Signa maleficij quæ 147 col. 1
Signum tenetur amouere, qui nouit; alioqui non eſt abſoluendus 159 columna 1 à medio
Signum amouens à quo ſanitatem expectet 158 col. 1 lin. 1
Signi ablati exempla nonnulla, à fol. 152 col. 1 verſ fin.
Signi amotio non eſt ſignum 158 columna 2
Signi magici quæ vis 149 columna 1. 159 columna 1
Signi amotione non honoratur dæmon 155 colum. 2 init.
Signa ſunt moralia inſtrumenta Diaboli 158 col. 2. num. 5
Signis dæmon quomodo alligatus 160 columna 2
Silentij indicium 26 columna 2 numero 23
Singularitas in oſtentanda deuotione, an indicium 27 columna 1 numero 27
Sixti Quinti Bulla contra Aſtrologos 53 columna 2
Sixti Quinti Bulla de aborſu reuocata 127 columna 2
Sodalitas Beatæ Mariæ in Iaponia 194 columna 2
Sodomia ſortiariorum 70 col. 2
Sodomita degradandus 72 col. 1
Sortilegium quod plectendum degradatione 74 columna 1
Sortilegij quod non ſapit hæreſim pœna 52 columna 1
Sortilegi qui hæreſim ſapiant 50 colum. 2 lin. vlti.
Sortilegi qui ab Epiſcopo tradendi ſunt brachio ſæculari, & qui non poſſint 54 columna 1
Spectra varia 136 columna 2 & ſequent.
Specularia diuinatio à Deo punita 196 columna 1
Spina alba 161 columna 2 poſt princ.
Spiritus ſpiritui alterius non dominantur 50 columna 1 & 2
Spirituum vnio magica, & hæretica ibid.
Stigma magicum 70 col. 1
Stigmatis indicium, & quale ſtigma 27 columna 2. num. 28
Strigum immanitas. 162. colum. 2. ſecta quomodo gliſcat col. 1. 2
Strigarum conuentus, ritus, tripudia, idololatria. 70. columna 1. & 2. 100. columna 2. 104 col. 1. & 105. col. 1. 2
Stupri ſacrilegi tentati punitio diuina 137 columna 1. 2
Sublimes an tollenda malefica dum capiuntur 33 col. 1. ad fin.
Sues cuſtoditi à diabolo 134 columna 2 verſ. finem
Suffitus contra maleficia 163 col. 1
Superſtitio odioſa Sanctis, probatum exemplo 202 col. 1. verſ. fin.
Superſtitioſi ritus dæmonis inuentum, idololatriæ ſuſſecti 226. col. 2
Superſtitioſæ artes ſunt tacita idololatria. ibid. & iis vti quam noxium, & execrandum, ibid. & 227. col. 1. 2
Superſtitioſarum curationum multa exempla 140. col. 1. & ſeq.
Surdi, & muti, an damnandi, vt ex ſignis confeſſi, & an torquendi 45. col. 2
Suſpectum quæ faciant maleficij 46. columna 1.
Suſpicionum ſpecies, ſeu gradus qui 45. columna 2. ad fin.
Symboli Apoſtolici vis 192 columna 1. med.

T

TAciturnitatis medicamentum, ſeu maleficium 33. columna 1. prope fin. 37. col. 2. 152. col. 1. in fin.
Tactu maleficæ, an Iudici cauendum. 33. columna 2
Terraconenſis Hiſpania vexata vermibus, & infectis alijs 235. col. 2
Tempeſtas à dæmone excitata 177. columna 1. & 2
Tempeſtates cient malefici 55. columna 2
Tentadij Phentini liberatio. 202. columna 2 in fin. & ſeq.
Tentari nos vltra quam par eſt non patitur Deus. 207.

R

. 207 colum.2.verſ.fin.
Teſte variante, cui ſtandum poſteriori, an priori teſtimonio 29. columna 1. & 2. numero 5.6
Teſtes eſſe qui cogantur, & quomodo 28. columna 2.num.3
Teſtes infames, & inhabiles alij hic admitti. ibidem.
Teſtes quales ſufficiant ad minas probandas. 20. columna 1
Teſtium nomina an ſubmiſſe recitanda 41. columna 1
Teſtium publicatio an cum nobilibus facienda 28.col.1.ab init.
Teſtium receptio à quibus & quo modo facienda. 27.col.2.num.2.in fine.
Teſtimonium complicum an ſufficiat ad condemnandum, 28.col.2. num.4. quod non licet ad torturam ibid.
Teſtimonia quæ requiſita, vt valeant pro indicijs. 9.col.1
Thapſia 161.col.2.init.
Theodorus Magus reſipiſcens 145. columna 2 in med.
B.Theodori praxis in pœnitentia Magi ibid.
Theodoreti & Ibæ abiuratio 46.col.1
Theodori tribuni domus 204 col.2
Teophilum quid 130.col.1
Tiber.de Airola 183.col.1
Timor ſeu trepidatio an indicium.24.col.1.num.9
Timendus Deus quo pacto, & quo pacto creatura 153.col.2
Toletana ſpecus ſchola Necromantiæ 196. columna 2
Torqueri quando poſſit quis propter negligentiam, aut omiſſionem 20.col.2
Tortura tolerata quando liberet reum conuictum 36.col.1.2
Tortura qualis eſſe debeat, quando decernenda aut iteranda & quoties, late à.pag.34 columna 2
Tortura quæ indicia ſufficiant 8.col.2.& ſeq.
Tortura continuatio non diſtinguenda ab iteratione contra Sprengerum 36.col.2
Torturæ ſufficiens nominatio ſocij qua 10. col.1.& ſeq.
Totaphoth,quid 130.col.2
Traiectenſium opilionum ſuperſtitio 135. col.1.à med.
Tranſuectio ſagarum localis 70.col.1
Tranſlatio corporalis ſagarum 205.col.1. 206.col.1
Tranſlatio maleficij in alios 138.col.1.poſt med.
Tranſlationis de loco ſagarum exempla duo 12.col 2
Trepidatio captarum. 24.col.1.nu.9
Treuirenſis iuuenis à dæmonis dominio liberatus. 205.col.2
Treuirenſe iudicium, & cenſura de ſortiarijs. 107 col.1.ad med.& ſeq.
Treuirenſium duorum puerorum qui ſagis adiuncti hiſtoria 205. columna 1 & 2
Triboniani facinus, & impietas. 141. columna 1
Sancta Trinitatis nominatio. 191. columna 1
Triſcalinus. 6.col.2.verſ.fin.

V

Vacillatio nominantis. 10. columna 1 & 2
Vagatio, domicilij mutatio, indicium. 27.columna 1.init.
Vanderburcht Decanus Mechlinienſis. 12. columna 1.lin.vlti.
Vanitas quid,& variorum operum exempla. 228 columna 2
Variatio rei quid operetur. 23. columna 2 in fin.
Vaſa operiri cur Moſes iuſſerit. 140. columna 2
Vaudoſie. 105.col.2
Veneti nomine deuotationes, & defixiones magicæ continentur. 73.colum.1
Verbaſcus 161. columna 2. in princip.
Verbena 161.col.2
Verberibus, an cogi malefici à priuatis poſſint, vt ſignum tollant 145 columna 2 init.
Verberibus, minis've, an liceat cogere ad tollendum maleficium. 138 columna 1 numero 21
Verborum vis qualis ſit accuratè propoſitum. 228 col.2.& ſeq.
Vicinia indicium 25 columna 1. numero 15
Vitiniorum depoſitio 21. columna 1 init.
Vindelici malefici 179 columna 1 ad fin.

Vita

Vtre infascinatis vis 273 *columna* 2. *init.*
Vlaet Doctor Treuir. maleficus 21 *columna* 2 *ad finem.*
Vnctio extrema defensa 255 *columna* 1 *&* 2
Vnxia Iuno, & eius festa 262 *col.* 1
Vociferationis in dicium 25 *columna* 2 *numero* 19
Vſurarium, an liceat inducere ad mutuandum ſub vſuris 143 *col.* 2. *ad med.*
Vtres ambulantes, & lacte pleni 254 *columna* 1
Vulpes dicitur dæmon 333 *columna* 1 *init.*
Vulturiorum maleficium 338 *columna* 2 *init.*

VV

VValdenſium hereſis 206 *columna* 2 *in med.*
Vvestraſienſis Comes maleficiatus, & quomodo liber 152 *columna* 2 *ſub finem ultimo.*
Vvitroquus cauſa deſcribendi 21 *columna* 1 *ad fin.*
S. Vvinvvalocus 284. *col.* 1
S. Vvalfranni hiſtoria 200. *col.* 1

Z

ZIto, præſtigiator, 227. *columna* 1.

Digitized by Google

INDEX LOCORVM QVIBVS LVCIS NONNIHIL IN HOC TOMO III.

Sacræ Scripturæ.

Geneſis 3.v.15.p.224.co.1
Exodi 13.v.9.130.col.2.20.v.5. 224.col.1 22.v.18.68.col.2
*Leuit.*20.v.vlt.65.col.1.72.col.2
*Deuter.*18.v.11.233.col.1.22.140. col.2
Iob 41.v.15.224. col.2
*Pſal.*105.v.28.231.col. 1.*Pſ.*39.v.5.228.col.2
*Prouerb.*25.u.5.230.col.2
*Eccleſ.*3.v.22.230. col.2
*Eccl.*19.v.21.235.col.1.38.*in prin.* 232. col.1
*Ezech.*3.11.84.col.1. & *ſeq.*
*Matth.*17.22.159.col.2
*Ioan.*8.v.44.224. col.2
*Rom.*3.v.8.141.col.2
1.*Corinth.* 10.v.21.224.col.1
2.*Corint.*11.v.14.83.col.1.*cap.*12.84. col.1
1.*Tim.*4.v.1.231. col. 1
*Tit.*3.89.col.
Apocal. 1.& 4.84. col.1

Patrum & Theologorum.

Antonij Auguſtini 77.col.1. & 79.col.2
Acta Martyrij S.*Luciæ* 134.col.1
*Auguſtini liber ſalsò putatus de anima & ſpiritu a fol.*78.col.1.
Baronij 78.col.1.79. col.2.
Bedæ 77.col.2.
Caſſiani 172. col.2.prin.
Caſſiodori 75.col.2.*init.*
Chryſoſtomi 28.co.1
Clementis Rom. 217.col.1
Burckardi locus a fol. 76.& *ſeqq.*
Damaſi acta a fol. 76.& *ſeqq.*
Dionyſii Areopag. 218.col.2.& *ſeqq.*
Gerſonis 75.col.2 *in fi.*
Gregorij Magni 75.col.1 *in fin.*
Hilarionis 160.col.1
Ionæ Senonenſ. 200.col.1
Iuonis 76.col 2.77.col.1
Leonis 159.col.1
Maruli 42.col.1
Nicephori 173.co.
Nicol.Cuſani 50.col. 2.140.col.1
Philaſtrij 131.col.2
Prudentis 176.col.1
Pſelli 130.col.1
Sozomeni 217.col.2

Canonum.

Cap.cum non ab homine de iudic. 71.col.2.*fin.* 74.col.1.& 2
Cap.Nouimus de uerb.ſignific. 74 col.2
Cap.tua de pœn. *ibid.*
Cap.abolendam, §.*in præſenti uero de Hæret.* 52
Cap.penult.de Hæreticis 74.col.2
Cap.ut inquiſitionis,de hæret.in 6 225.col.2
Cap.accuſatus,in prin. de hæret.in6 22.col.1
Cap.cum contumacia,de hæret.in 6 . . . .

Cap.

TOMI TERTII.

Cap.Quiſquis,2.quæſtio.8 52.col.2

Cap.quorundam,diſtinct.39 ibid.

Cap.ult.15.quæſtio.3 98.col.2

Cap.unicum,26.quæſtio.1 74.col.1

Cap.Epiſcopi 26.quæſtio.5.fuſiſſimè integro Comment.à fol.76. col.2.& ſeq uſque ad 96

Cap.quecunque 26.quæſtio.5. 52.

Cap.ſi quis Epiſcopus 26.quæſtio.5 74.col.1

Cap.admoneant,26.quæſtio.7 74.col.1

Cap.ult.26.quæſtio.7 164.col.1

Cap.de benedictio.32.quæſtio.1 52.

Cap ſi per ſortiarias 33.quæſtio.1

Nomocanon 143.col.1

Legum.

L.Repeti,§.1.D.de quæſt.98 col.2

L.nemo,C.de Epiſc.audiend. 41.col.1

L.Prouinciarum,C.de feriis- ibid.

L.ult.C.de accuſat.98 col.2

L.uni.C.de his qui parent. 163.col.1

L.eorum,C.de maleſic.& mathem. 102.col.2

L.Nullus,C.de maleſic.& mathe. 100.col.1.& 144.col 1

L.multi,C.de maleſic.& mathemat. 102 col.1 & col.2

Capitulare Caroli Magni 208.col.1.in fine

Carol.V.conſtitutio de maleſic.à fol.69. col.2.& ſeq.

Prophanorum ſcriptorum.

Euripidis 138.col.1

Marbodei 163.col.1

Marcelli Empirici 135.col.1.lin.ult.

Marſilij Ficini ibid.col.2

Meseri 106.col.2

Plinij 135.col.1

Sammonici 735.col.2

Suetonij 99 col.1

Varronis 135.col.1.uerſ fin.

Vegetij ibid.col.2.init.

Virgilij 136.col.1

Vlpiani 103.co.1.

FINIS.

OREMVS.

Deprecamur Domine populo tuo diabolica uitare contagia, & te ſolum DEVM pura mente ſectari. Per dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, &c. Amen.

Digitized by Google

Sarcienda In Tomo Primo.

In margine pro Actor 7.lege 17.pag. 6.colu.1.pro Muſcas,lege,Maſcas pag.8.column.1.lin.3.pro gramina,leg. granula. pag.41.col.2.pro Helatypiæ, leg. Zelotypiæ ibidem in Margin.poſt Hebraic. dict.adde Numer.5.pag. 45.in Margin. leg.Matth.25.v. 5. pag. 49. verſ.fin.pro ἐπᾶν,lege ὡπᾶν.pag.114. col. 1.in marg. pro Gen.16.lege,Gen.19.ibid.col.2.lin. 8.pro Secidites lege Sedicites pag. 133. col.1.lin.21.leg.ſchiltachio.pag.139.co. 2.ad fi.pro Nariano,lege, Mariano.pa. 142.col.1.pro Manilibus,lege,Maniſius pag.144.col.1. lege QVAEST. XIIII. pag.190.col.1.pro Achemenidon, lege Archemenidon pag.192.col.2. ubi dicitur Io.Nider.adde in marg. Formicarij lib.5.pag.242.col.2.in marg.leg.Luc.16 v.26.p.244.co.1.lin.29.pro Athanaſius enim,leg.Anaſtaſius enim.pag.279.c.2 lege,liber Baro.

In Tomo Secundo.

Pag.36. colu.1. Belgici verſus ita legendi: Hier ſnyd ick eenen ſpaen in molleKês gevvaen Ende eenen ander daer toe, ſo neem ick het melcK van deſer koe.pag. 54.col.2.lin.35.pro flamma, lege flammæ.ibi.li.18.pro ignilum,lege,ignitum pag.67.col.2.lin.13. pro temporum,lege,templorum pag. 72.col.1.lin.10.pro ſic ſit vna,lege ſit vana,delédo uerb.ſic. pag.80.pro,quia verè, lege, quia verò. pag.17.colu.2.lin.8.adde: Apoc.1.v.10. paga 52.col.2.pro tero,leg.toto.ibidem pro Audeaant leg. Audebant. pag.158. pro viſtimariam,lege victimariam pag. 161.c.2.li.28.pro vaurei iami,lege laurei rami.pag.163.col.2.pro Protinus, lege Petronius pag.162.col.1 pro ἀγατοίδες lege ἀλαρτοίδες pag.165.col.1.lin.26.& lin.39.pro, Omnia, lege Omina pag. 192.co.2.lin.17.adde hæc: Multas curas ſequuntur ſomnia.pag.213.col.2.lin.10 pro εἰ,leg.καὶ pag.236.col.1.in margine lege, ● l.eiuſdem §.3. D.de teſtibus.

In Tomo tertio.

Pag. 75.colum.1.lin.49.pro quia,lege,qui

Si quę erunt leuiora, & a nobis non animaduerſa, Lector ipſe corriget ac nobis ignoſcet,pro ſuo iudicio & benignitate. *Notet etiam*,quod auctor voluerit, vt in lib. 1.ca.4.q.4.pag.48.verba hæc: Vnus tamen, & quæ ad capitis eius finem porrigũtur, delerẽtur omnia.Sed nos ſeruius id cognouimus.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google